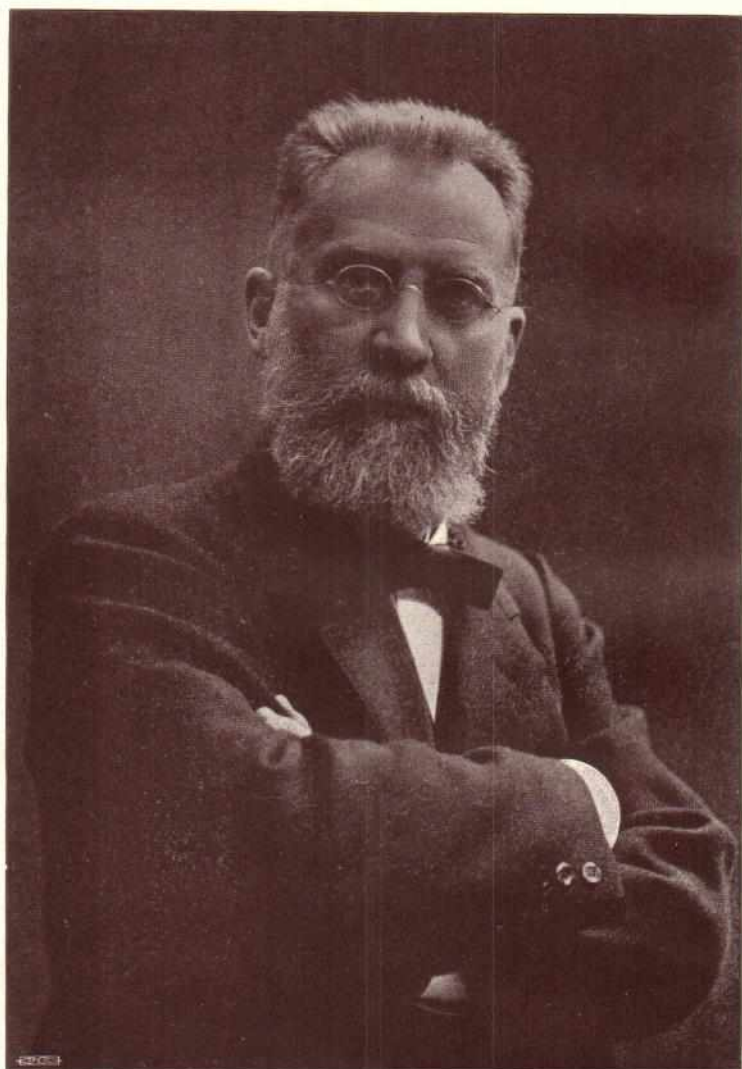

N. R. of URSIN

**Proletaari-
Aatteita**

PROLETAARIAATTEITA

KOKOELMA KIRJOITUKSIA

JULAISSUT

N. R. af URSIN

*Vad rätt du tänkt, vad du i kärlek vill,
vad skönt du drömt, kan ej av tiden härjas.
Det är en skörd, som undan honom bärgas,
ty den hör evighetens rike till.*

V. Rydberg.

Fitchburg, Mass. 1914
SUOMALAINEN SOSIALISTINEN KUSTANNUSYHTIÖ

**SUOMALAISEN SOS. KUSTANNUSYHTIÖN KIRJAPAINOSSA
FITCHBURGISSA, MASS., 1914**

ESIPUHE

Olen tähän kirjaan koonnut suurimman osan niistä pikkukirjoituksistani, joilla vielä ehkä voisi olla jonkunlainen merkitys tahi oikeammin vaikutus köyhällistön sydämiin. Työväenkysymyksistäni (I—V, yhteensä 436 sivua) en ole valinnut kuin kolme kirjoitusta, koska katson muut vanhentuneiksi, Folktribunen'ista ja julkaisusta Uuden ajan kynnyksellä, kummastakin vain yhden, Suomen Työväen Kalentereista niinkään yhden; Matkakertomuksistani (Muistelmia matkoilta pohjoseen ja etelään I. II. sekä Työläisnaisessa No. 20 1912. Luentomatkastani Euroopassa ja Sytykkeessä VI matkastani Hollantiin ja Ranskaan) ei ole sopinut ottaa mitään kokonaisuutta. Sitäpaitsi on moni tässä julaistusta kirjoituksistani ennen ollut painettuna Pohja-nimisessä kirjassa, joka nyt lienee jo loppuun myyty.

Olen tehnyt pienempiä korjauksia alkuperäisiin kirjoituksiini; osaksi olen jättänyt pois vähäsen varsinkin semmoista, joka on aivan vanhentunutta tahi jolla on persoonallinen leima, osaksi olen lisännyt, mitä olen katsonut kirjoitukselle eduksi. Tietysti ei voi aivan karistaa tautologioita, kun yhdistää monen vuoden kuluessa syntyneitä kirjoituksia yhdeksi kokoelmaksi; missä suuremmilta muutoksilta on käynyt päinsä, olen ne poistanut. Vihdoin tahdon huomauttaa, etten nykyään kirjoittaisi joksista kirjoitusta aivan niinkuin ne tässä kokoelmassa esiintyvät.

Tovereilleni Väinö Jokiselle ja F. J. Syrjälälle lausun sydämelliset kiitokset siitä avustuksesta muodollisessa suhteessa, jonka he ovat minulle suoneet, tämän kirjan toimittamisessa julkisuuteen.

Kuudenkymmenvuotias-päivänäni 18—4—1914.

N. R. af Ursin.

SISÄLTÖ:

SOSIALISMIN MERKITYS

	Siv.
Nykyajan mahtavin voima	9
Miksi olen sosialisti	16

SOSIALISMIN OPPI

Kommunistinen Manifesti	18
Juristisocialismi	32

SOSIALISMIN HISTORIA

Kymmenvuotiaalle	39
Kymmenen vuoden perästä	42
Suomen ensimmäinen sosialisti	45
Chartismi	51

SOSIALISMIN ESITAISTELIJAT JA TIEN- RAIVAAJAT

Tiedokkaat sosialismin palveluksessa	64
Johtaja, (Bebelin 70:vuotiseksi muistoksi).	71
Käynti Bebelin luona, (ynnä ote hänen kirjeestään).	73
Ken on suuri mies?	78
William Morris	85
Ada Negri	100
Anatole France	112
Ferdinand Freiligrath	124

SOSIALISMIN VASTUSTAJAT JA SOSIALISMIN LOPULLINEN VOITTO

Porvariston vaalivalheet Saksassa	140
Miksi en ole sosialidemokraatti. (Mukailu Saksasta).	148
Sosialismi ja sen vastustajat	154
Leila, (Satu).	161
Sosialismi voittaa!	163

PUHEITA YHTEISKUNNALLISISTA ASIOISTA

Puhe Kuopiossa ja Oulussa	167
Puhe Kotkassa	174
Puhe Tampereella ja Turussa	179

SOSIALISMIN MENETTELYTAPA JA TOIMINTA

Missä on tie?	189
Suuntaviivoja	197
Koko maan proletaarinaiset yhtykää!	210
Etevien sosialistien lausuntoja yleislakosta	214
Provokatsioonin aikoina	222
Resignatsiooni	228
Taantumus ja tyytymys	235
Eteenpäin!	238
Luokkatietoisuus ja luokkataistelu	242
Luokkataistelu ja ihmisrakkaus	247
Ihmisen tehtävä	253

SOSIALISMI JA KANSALLISUUS

Suuret ja pienet kansat	259
Siirtolaisuus	266
Kansainvälinen työväenliike ja isänmaallisuus	270
Ihmiskunta ja isänmaa	283
Juhannusmietteitä	290

SOSIALISMI JA MILITARISMI

Maanpuolustuksesta	297
--------------------------	-----

SOSIALISMI JA RAITTIUS

Ehdoton raittius ja sosialismin oppi	308
--	-----

SOSIALISMI JA KO-OPERATSIOONI

(Tekstiloitsikossa väärin: "Korporatsiooni")

Osuuskaupan korkeimmat päämäärät	317
--	-----

SOSIALISMI JA VIRKAVALTA

Virkavalta	321
------------------	-----

TYÖVÄESTÖN TILA

Mikä on köyhälistön tila?	328
---------------------------------	-----

Piirteitä työläisnaisen elämästä sivistyksen keskus- toissa	336
--	-----

SOSIALISMI JA KASVATUS

Proletaarilapsen kasvatus	342
---------------------------------	-----

Luonteenlujuutta	368
------------------------	-----

SOSIALISMI JA DETERMINISMI

Onko ihmisellä vapaa tahto?	371
-----------------------------------	-----

SOSIALISMI JA SIVISTYSPYRINNÖT

Sivistys ja köyhälistön voima	378
-------------------------------------	-----

Miten pääsee sivistyneeksi?	382
-----------------------------------	-----

Taide kaikille	390
----------------------	-----

Kino	395
------------	-----

SOSIALISMIN SUHDE SUKUPUOLI- KYSYMYKSEEN

Uudempia virtauksia rakkauselämän alalla	403
Malthusianismi	411
Prostitutiooni	417

RUNOJA

Aleksandra Kollontaylle	434
Kaunis proletaarityttö eli unelmien lilja	435
Lempeni	436

Sosialismin merkitys

NYKYAJAN MAHTAVIN VOIMA

“Että Internationalen perustama kaikkien maitten köyhälistön ikuinen liitto vielä elää ja elää voimakkaammin kuin milloinkaan ennen, siitä ei ole parempaa todistusta kuin tämä päivä. . . Ja tämän päivän tarjooma näkö tulee aukasemaan kaikkien kapitalistien ja maanomistusherrojen silmät sille tosiasialle, että tänään kaikkien maitten proletaarit todellisuudessa ovat yhtyneet.” Näin lausui 1 p. toukok., vapunpäivänä, v. 1890 Friedrich Engels Kommunistisen Manifestin esipuheen lopussa, samana päivänä, joka edellisenä vuotena Pariisin kokouksessa määrättiin maailman köyhälistön lepopäiväksi etenkin 8-tuntisen työpäivän saavuttamiseksi.

Ja kuitenkin ei silloin vielä, 21 vuotta sitte, ollut mitään kansainvälistä työväenliikettä Argentiinassa, Bulgariassa, Australiassa, Etelä-Afrikassa, Japanissa, Kiinassa y. m., kuten meidän aikoinamme. Vandervelde ilmoitti viime Köpenhaminan kongressissa, että vakinaisesti kuuluu Internationaleen järjestyneitä 8 miljoonaa, joka tekee itsestään noin 40 milj. perheenjäsentä, mutta todellisuudessa on kansainvälisen työväenliikkeen kannattajia koko maailmassa monta kertaa suurempi luku. Sen näkee jo siitä, että esim. Saksassa v. 1909 siihen

kuului 633,309 varsinaista jäsentä, mutta viime valtiopäivävaaleissa oli 3¼ milj. äänestäjää, siis melkein 5 kertaa enemmän, ja kuitenkin ei Saksassa ole naisilla valtiollista äänioikeutta.*)

Kansainvälinen työväenliike kulkee siis huimaavaa vauhtia eteenpäin. Tosin on tämä huimaava vauhti johtajillekin lumonnut esille ihania kangastuksia, jotka eivät sitte olekaan toteutuneet. Saksan suurin elävä sosialisti, August Bebel, ennusti jo vuonna 1891 Erfurtin puoluepäivillä, että melkein kaikki silloin kokoussalissa läsnäolevat saisivat nähdä kansainvälisen työväenliikkeen viimeisten tarkoitusperien toteutuvan. Ja Ranskan sosialismin älykäs johtaja Jean Jaurès väitti v. 1897 niin ikään, että ainakin Ranskassa vuosikymmenen kuluessa sosialistinen puolue pääsisi määräävään valtaan. Itse Marx joutui tällaisen likinäköisyyden valtaan ja hän tunnusti sen itse avoimesti. Se johtuu kokonaan tavattoman innostuksen eloisasti pulppuavasta lähteestä. Itse asiaan tämä erehdys ei vaikuta — ellei, ainakin ensi aikoina, jossain määrin elähyttävästi. Kansainvälinen työväenliike kasvaa vain kasvamistaan. *20 vuosisata on selvästi työväen aikakausi.*

Mistä tämä alituinen kasvaminen?

Katsokaamme!

Kurjassa proletarikodissa syntyy pieni lapsi. Rakkaus, joka yhdistää köyhätkin, on sen maailmaan tuonut. Sen pitäisi tuottaa iloa vanhemmillensa. Kuulkaamme mitä eräs proletariari itse tästä sanoo: Kun käänsin katseeni nuoren vaimoni kasvoilta, kohtasi se toisella vuoteella levitetyn valkoisen liinan. Sen alla makasi toivomme, kaipuamme... Kaipuamme? Ei, sieluni ei voinut sinä hetkenä pettää itseänsä. Mikä odottaakaan proletariarin lapsipolosta, hänen, joka tuskin voi toimittaa vaimollensa välttämättömintä ravintoa seuraavaksi päiväksi. Mitä hyödyttää kaikki työ, joka kuluttaa lihaksemme, hävittää hermostomme, ja pimittää sielumme jokapäiväisen orjuuden ikeessä, kun emme voi hankkia

*) Nämä luvut ovat yhä vain kasvamaassa.

lapsillemme ihmismäistä elämää..... Polttavasti kavautui se ajatus aivoihin, että meidän täytyy tallata jalokojemme alle ihmisarvomme, pyhimmät ja ylevimmät tunteemme, että meidän on turhaan eläminen, kulkeminen tie hämärästä pimeyteen voimatta iloita lapsenrakkauden päivänpaisteisesta loistosta”...

Ja kun tuo nuori vesa kasvaa, saa hän ensimmäisen kasvatuksensa kadulla tai missä tahansa, sillä äidin täytyy myös tehdä työtä tehtaassa: kapitalismi ottaa hänet mielellään halvemmasta työpalkasta palvelukseensa ja hän menee — “mielellänsä” muka — sillä perheen elättäjän palkka ei riitä. Lapsi kasvaa näin suuremmaksi ja hän saa niin pian kuin suinkin jättää ilot ja leikit ja mennä hänkin “grottemyllyyn”, hänen lapsuutensa ja nuoruutensa jauhetaan siinä piloille tahi hänen ilonsa on katupoikana tai katutyttönä juoksentella ulkona kaupittelemassa jotain. Aamulla varhain menevät isä ja äiti työhön, väsyneenä tulevat he kotiin ainoaan huoneeseensa, johon, varsinkin yöksi, vielä lisäksi täytyy ottaa muitakin asukkaita. Ja jos isällä tai äidillä vielä sattuu olemaan yötyötä tahi jos isä kodin ilottomuuden takia rupeaa juomaan tahi jos hän joutuu työttömäksi — Englannin paraimmista (!) työntekijöistä on aina noin 7% työttömiä —, niin silloin..... Nykyinen kapitalismi hävittää tällä tavoin perheen siiveellisyyden, kasvatuksen, siitä ollaan jo ymmärtäväisten ihmisten kesken melkein yksimielisiä.

Onko silloin kumma, että tyytymättömyys köyhälistön keskuudessa yhä vain kasvaa samalla kuin sen lukumäärä kasvamistaan kasvaa. Prof. Sombart, joka ei ole sosialisti, on täysin tieteellisellä pohjalla laskenut — käyttäen sekä 1895 ammatillista väenlaskua että tulotilastoa, että Saksan väestöstä 67—69 % voi laskea köyhälistön luokkaan kuuluviksi (joilla on vähemmän kuin 1,100 Smk. vuositulo). Ja hän lisää: “Tämä Saksasta saatu lukujen suhde on melkein kaikissa maissa, missä kapitalistinen järjestelmä vallitsee, sama. *Eittämätön on se tosiasia, että aitoproletaaristen olentojen luku yhä kasvaa, mikäli kapitalistinen talousjärjestelmä leviää.*”

Emmekö hyvin käsitä erään proletaari syvää huo-
kausta: "Jalo rakkaus on sydämmissämme, me tahtoi-
simme pyyhkiä pois surut ja huolet rakkaimpaimme sy-
väuurteisilta otsilta. Ja meidän täytyy mykällä, hur-
jalla tuskalla vain nähdä, mitenkä he menevät perikatoa
kohti, voimatta heitä auttaa."

Tuo "hurja tuska" osottautui ensi aikoina, kun pro-
letariaatin itsetietoisuus ilmeni, valitettavasti hurjissa
teoissakin. Lyonin silkinkutojat nousivat v. 1832 ilmi-
kapinaan kantaen lippua: "Elää työskennellen tai kuolla
taistellen"; v. 1840 Silesian nälkään nääntyvät kutojat
ryöstivät työnantajien asunnot ja Webb'in teokset kerto-
vat meille miten Englannin työntekijät ensin raivossaan
työttömyydestään hävittivät koneita ja tehtaita. Mutta
työväestö viisastui vähitellen. Työläiset oivalsivat kohta
järjestymisen ja solidaarisuuden suuren hyödyn ja he
oppivat tuntemaan työlakon tehokkuutta, vieläpä lailli-
suuttakin, kun — käännettäköön lakia miten tahansa
— ei ketään voida pakottaa työhön, tehdä *lain pohjalla*
ilmeisesti hänestä orjaa.

Eräs tutkija sanoo sattuvasti: "Sen tietoisuuden
kanssa, että köyhälistö on yhteiskunnan perustus, että
se todellisuudessa edustaa kaiken voiman ja tulevaisuu-
den, ei sovi yhteen persoonallisen olemisen epävakai-
suus, puute ja kurjuus, iva ja ylenkatse, jotka tahtovat
painaa työmiehen maahan." Köyhälistön itsetietoisuus oli
kasvamassa. "Pahin kirous on se," sanoo eräs prole-
taari itse, "että köyhät ja kurjat eivät tahdo tunnustaa
onnetonta tilaansa."

"Mutta," huudahtaa eräässä kirjoituksessa kolmas
proletaari, "kansan suuri enemmistö ei tule sietämään
enää tätä painoa, työmiehet katkovat ketjunsä, heittävät
pois kahleensa tullaksensa taas ihmisiksi" — — —
"Tästä kurjuudesta syntyy uuden elämän puhtaus, uusi
tulevaisuuden aikakausi, jolloin mekin istumme luonnon
pöydän ääreen emmekä enää tarvitse tyytyä kopeuden
suomiin muruihin." Ja sinä yönä, jolloin tuo nuori mies
istui äsken syntyneen lapsensa vuoteen vieressä, muuttui
hän — sosialistiksi.

Olen lyhyesti osoittanut, mitenkä luonnottomat ta-
loudelliset ja yhteiskunnalliset olot aivan luonnollisesti
vievät työkansan sosialismin helmaan, joka *todellisesti
ja johdonmukaisesti* pyrkii poistamaan kaiken riiston
ja sorron. Ja nyt tulevat vanhoilliset sosiaalipolitiikot
ja ymmärtämättömät valtaherrat ja julistavat, että tuo
liike on väkivallalla tukahutettava. Oi noita surkutel-
tavia houkkioita! Jo Engels huomautti, että kaikki
maailman kuularuiskut eivät voi ampua maailmasta sitä,
mikä on syöpynyt kansan enemmistön mieleen ja että
kristinuskokin, joka oikeastaan oli orjuutettujen ja sor-
rettujen usko, kaikesta vainosta huolimatta muuttui mel-
kein maailmanuskoksi. Ja Vandervelde muistuttaa Tal-
leyrand'iin nojautuen, ettei "väkivalta voi ajan pitkään
auttaa, sillä painettien päälle ei voi istua, varsinkaan ei
silloin kun nämä painetit käyvät älykkäiksi." Väkivalta
vain synnyttää väkivaltaa, kun olot muuttuvat, ja vä-
kivaltaisia mullistuksia tahtovat sekä vanhoilliset että
socialistit kaikin tavoin karttaa, jos ne vaan suinkin
ovat karttavissa. Ja näitä kartetaan ainoastaan siten,
että ajan henkeä ymmärretään, että tehdään todellisia
eikä vain näennäisiä parannuksia alempien kansanker-
rosten kurjaan, viheliäiseen ja toivottomaan tilaan. *Mi-
kään muu ei auta, kaikkein vähimmän väkivalta, joka
vain on todistus vallanpitäjien heikkoudesta, vaikka sen
pitäisi osoittaa voimaa ja pontevuutta.* —

Ja kansainvälinen työväenliike kulkee, kuten sa-
nottu, vain yhä riemukulussa eteenpäin. Sen mahtavaa
vaikutusta voi huomata kaikkialla. Tästä voisi tuoda
esille melkein lukemattomia todistuksia — kansan enem-
mistön yhä kasvavasta vastenmielisyydestä sotia koh-
taan, kunnallisolojen uudistuksesta, sivistymishalun ko-
hoamisesta y. m. m. Merkkillisin ehkä kaikista on sen
vaikutus tieteisiin ja sen kautta valistuneitten yleiskä-
sitykseen. Ainoastaan muutamia huomautuksia.

Ensin teologia, oppi jumalasta. Suuri sosiaalinen
liike on tehnyt sen paljoa "maallisemmaksi." Katooli-
nen kirkko esim. Ranskassa on kyllä pitänyt kiinni van-
hoillisista dogmipykälistä ja siten melkein tykkänään

kadottanut lampaansa. Samoin moni muukin uskonto. Protestanttisuus Saksassa on suuressa määrin menetellyt samalla tavalla ja sillä lienee noin 20% enää kirkon tavallisia kannattajia. Toisin anglosaksilaiset maat ja kansat. Niiden uskonnot ovat itseensä sulattaneet paljon sosialisia aineksia, siellä papisto ei paljon saarnaa dogmikristillisyyttä, vaan pääasiallisesti sosiaalista vanhurskautta ja oikeudentuntoa ja semmoiset uskonnot pitävät vielä jäsenensä koossa, kirkot eivät ole tyhjiä. Hollannissa, Sveitsissä, Ruotsissa, ja muutamissa muissa maissa on samanlaisia oireita (Plüger, Söderblom, Kutter, Spak); esim. viimemainittujen teoksista mainittakoon vain "Sie müssen" (ruotsiksikin) ja "Landtarbetsfrågan." Ellei papisto kaikkialla seuraa anglosaksien esimerkkiä, luopuvat yhä suuremmat joukot kaikesta uskosta ja väittävät, että "me jo väärien yhteiskunnallisten ja taloudellisten olojen kautta olemme saaneet selville, ettei mikään järkevä ja kaikkiviisas ylliluonnollinen olento vaikuta häiritsevästi tai edistävästi toimintaamme, vaan kaikki riippuu yksinomaan yksityisten ihmisten mielivallasta, oikeista, vallasta ja vaikutuksesta." Pakko ja väkivalta tuottavat tässäkin väkivaltaisia seurauksia.

Ja sitte juridiikan, oikeustieteen alalla! Juristisocialismi, jonka prof. Menger perusti*), tunkeutuu yhä enemmän esille. Se perustuu enemmän tai vähemmän sosialismin oppeihin ja vaatii, että yhteiskunnalliset olosuhteet ovat pääasiallisesti määrääviä oikeustieteenkin alalla. Lapsenmurhaajaa ei ole tuomittava vanhan tavan mukaan, nuoret rikoksien tekijät toisin kuin vanhat, perintöoikeus on uudistettava sosiaalisten periaatteiden mukaan y. m.

Lääketieteenkin alalla voittaa sosiaalinen käsitys yhä enemmän vanhan vaikutuksen. Vaaditaan, että lääkärin tulee tuntea sosiaaliset olosuhteet voidaksensa menestyksellä hoitaa potilaitaan, ettei hän määrää esim. ruokajärjestystä, johon ei ole varoja, ei vaadi lepoa

*) Katso tuonnempaa kirjoitustani Juristisocialismi.

työstä, jota ei voi saada, kun perhe on elätettävä, tahi oikeammin, että hän enemmän kuin tähän asti toimii yhdessä sosiaalisten laitosten kanssa, kun jotain määrää.**)

Taiteen pyhäkössä on suuri muutos jo aikoja sitte valmistumaisillaan. Seuroja on perustettu eri maissa, jotka tarkottavat taiteen saattamista *koko kansan* omaksi, kuten se oli muinoisessa Kreikassa, jotta taide, kauneus loisi häikäisevän kirkkaan valonsa mataliinkin mökkeihin, kirkastuttaen köyhän kansan synkkää yksitoikkoista arkielämää. Ja koko joukko ensi luokan taiteilijoita, kuten Meunier, Millet, Dalou, Crane, Menzel ovat luoneet erinomaisia kuvia työväen elämästä, joissa työn arvoa ja kunniaa ylevällä tavalla kiitetään, eikä työväen varjopuolia ivaten esitetä, kuten esim. Brouweinin ja Brueghel'in tauluissa. Ja elleivät taiteilijat niin suuresti riippuisi aineellisessa suhteessa yläluokan aihevalinnasta, niin taide paljoo nopeammin vielä "menisi elämään," muuttuisi sosiaaliseksi, kuvaisi nykyajan suuria sosiaalisia rientoja s. o. toteuttaisi sen ylevän tarkotuksen, jonka sille Ruskin, Englannin suurin taidefilosofi ja sosiaalireformaattori sille asetti.

Ja "tieteitten tiede," filosofia, sekinkin on ollut sosialismin vaikutuksen alaisena. Silmännähtävästi nykyinen filosofia yhä enemmän vieraantuu metafysiikkasta, ylluonnollisten olojen harkitsemisesta ja rajottuu positivistisiin lopputuloksiin, joiden jaloimpina edustajina olivat A. Comte ja J. Stuart Mill. Pääasia filosofienkin tutkimisessa on sen mukaan ihmisten suhde toisiin ihmisiin: filosofia ja sosiologia ovat melkein yksi ja sama tiede.

Ja tämä käsitys johtaa aivan luonnollisesti siihen aatteeseen, joka yhä enemmän valtaa ajattelevien ja jaloluontoisten ihmisten mielet ja oikeastaan on kaikkien tieteitten ja taiteitten kukka ja korkea veisu — *ihmisyyden ylevään aatteeseen*. Jo Luterus sanoi, että oikeastaan "ei jumalan palvelus ole muuta kuin lähimäisen

***) Katso esim. Cabot, Läkaren och det sociala arbetet sekä Mosse, Krankheit und soziale Lage.

palveleminen.” Humaniteetti, ihmisyyden aate ei olekaan muuta kuin toisten ihmisten palveleminen, se on Comte’n altruismi. Ja altruismi se ei ole muuta kuin sosialismia sen oikeassa, ylevässä merkityksessä. Se on kaikkien niiden, joilla ihmiskasvot on, saattaminen tämän elämän onnen omistajiksi, mikäli se ihmisistä riippuu, se on itsekkäisyyden kuolettaminen koko ihmiskunnan, sen onnellisemman tulevaisuuden hyväksi.

“Ja hän (proletaari) puhui ajasta, jolloin yksityinen vain kokonaisuuden palveluksessa on, jolloin ihmisyyden historia vain on inhimillisyyden historia, jolloin niiden nimet siitä poistetaan, jotka oman etunsa tähden ovat verta virtoina vuodattaneet” — Napoleon esim. hävitti 3 milj. ihmiselämää — “jolloin uusi sukupolvi puhdistaa vankilanovia ja särkee kahleet... kunnes huomenen valo sarastaa.”

Proletaarien innokas runoilija Rudolph Lavant laulaa:

Ei koskaan horju uskon, oi kerran lohduttain
Saa sorretuille oikeus valkorinnoin.
Mun uskon aikaan uuteen kuin kotka vakaa on
Ja uskollinen niinkuin on kyyhky viaton.
— Ja lehdoss’ kuihtuneessa mä kuljen riemuissain.

Työn juhla 1911.

MIKSI OLEN SOSIALISTI?

Ensiksi, koska — huolimatta haudantakaisesta elämästä — toisella ihmisellä ei ole suurempaa oikeutta onneen ja hyvinvointiin tässä maailmassa kuin minkä hänen rehellinen ja uuttera työnsä hänelle tuottaa. Kaikkein vähimmin oikeudenmukaista on, että toinen aivan vähällä työllä, useasti ilmeisellä vääryydellä ja petoksella, jos kohta lakia suorastaan rikkomatta, hankkii itsellensä tahi nauttii ennen hankittuja rikkauksia, kun taas toiset — kuten virallisesti on eittämättömästi mo-

nen monta kertaa todistettu — aivan syyttömästi jäävät ilman työtä ja toimeentuloa, vaikka kuinkakin näitä hankkisivat.

Toiseksi, koska — *korkeintaan erittäin harvoilla poikkeuksilla* — onnellisimmissa oloissa olevat ihmiset eivät tahdo, eivätkä yleensä kykenekään nykyisessä yhteiskunnassa perinpohjaisemmin korjaamaan tämän yhteiskunnan suunnattomia puutteita ja koska kauneimmatkin saarnat ovat tässä suhteessa *melkein tykkänään* tehottomia. Se on aivan ilmeinen kokemus, jos käypi silmät auki, maailman läpi.

Kolmanneksi, koska tässäkin sen, joka tahtoo voittoa ja edistystä, täytyy *taistella*, s.o. alempien kansankerrosten, jotka ovat vainon alaisia, tulee ryhtyä tehokkaaseen taisteluun parempien olosuhteitten aikaansaamiseksi, s.o. luokkataisteluun luokkansa kohottamiseksi. Ja *luokkataisteluaatteen omistaminen* eroittaa enemmän kuin mikään muu sosialismin feodalismista ja porvarillisuudesta.

Neljänneksi, koska sosialismi on valtava kulttuuri-liike yleensä, sillä kapitalismin ja omaisuuden suuri epätasaisuus estävät ihmiskuntaa pääsemästä irti muistakin suurista vitsauksista, kuten alkoholismista, prostitutsionista ja sen seurauksista, tuberkuloosista, sodista ja pienempien kansojen vainoamisesta y. m. m., jotka painavat *koko* nykyistä ihmiskuntaa, puhumattakaan siitä sivistyksen rikastuttamisesta, joka seuraa kaikkien kansainainesten taloudellisista kahleista vapaasta kehityksestä.

Viidenneksi — *last but not least* — koska *kaikki naiset ja lapset* ainoastaan sosialismin kautta vapautuvat orjamaisesta tilastaan, ja se merkitsee vähintään $\frac{3}{4}$:nen ihmiskunnan pyrkimyksistä ja pääsemistä *valoon ja vapauteen*.

Jokainen, joka tehokkaasti tahtoo edistää näitä korkeita, yleviä ihanteita, hän kannattaa sosialismia koko sielunsa innolla.

Punainen Viesti, VII, 1913.

Sosialismin oppi

KOMMUNISTINEN MANIFESTI*)

Eräs tunnettu porvarillinen taloustieteilijä professori W. Sombart on kirjassaan Sosialismi (5 pain., siv. 53, Karin kään. 54) lausunut Kommunistisesta Manifestista seuraavat merkilliset sanat: "Sekin, joka on vuosikymmeniä ahkerasti tutkinut sosialistisia asioita, löytää "Kommunistisesta Manifestista" yhä uudelleen uusia odottamattomia, kuulumattomia totuuksia. Minä olen lukenut kirjan satoja kertoja ja joka kerta kun otan sen käteeni, kiinnyn siihen uudelleen." Kun porvarillinen professori, vaikkakin vasemmalla siivellä porvariston maailmassa, näin lausuu sosialismin peruskirjasta, niin täytyy uskoa, että se todellakin sisältää jotakin erinomaista.

Mutta toiselta puolen on sängen merkillistä, että esim. Arturo Labriola, "Italian sosialismin vasemman siiven johtaja", pitää Komm. Manifestia plagiaattina, ryöstökyhäelmänä. Hän väittää, että mahdotonta on kieltää sitä tosiasiaa, että Victor Considerantin demokraattinen manifesti on Komm. Manifestin oikea isä ... Enempää kuin tämä ei Marx ole meille sanonut, ei saakaan enempää."

Viimeisen väitteen ontouden on Kautsky (Neue Zeit 24 vuosik. siv. 697 seur.) päteväällä tavalla osoittanut.

Totta kyllä on, että ennen Komm. Manifestin ilmestymistä oli julaisu koko joukko kaikenmoisia "Manifesteja" aina Babeufin kuuluisasta "Yhdenvertaisten manifestista" (Manifeste des Egaux) saakka, joka onkin ensimmäinen köyhälistötietoisuudesta lähtenyt manifestijulkaisu ja jossa pontevin sanoin köyhälistön vaatimuksia porvaristoon nähden esitetään. Komm. Mani-

*) Komm. Man. Kirj. Marx ja Engels, suom. N. R. af Ursin 1906. Hinta 35 p. 11,000 k:sta jäljellä 300.

festin edelläkävijänä ovat muun muassa myöskin Weillingin kirjoitukset, varsinkin hänen "Ihmiskunta, mimmoinen se on ja mimmoinen sen pitäisi olla", joka v. 1838 ilmestyi jonkunlaisena "Oikeamielisten liiton" manifestina. Paitsi Babeufin, Weillingin ja Consideratin "manifestit", ovat Marxin ja Engelsin Manifestiin suuresti vaikuttanut ranskalaisen Pecqueurin (lue Peköör) kuuluisa teos "Theorie nouvelle d'economic sociale", joka ilmestyi v. 1842 ja jossa on paljonkin aatteita, jotka sitten esiintyvät Komm. Manifestissa ja muissa Marxin ja Engelsin teoksissa, mm. materialistisen historiankäsityksen perustukset, etenkin siinä väitteessä, että "taloudellinen epätasaisuus on kaikkien muitten epätasaisuuksien lähde: siveellisen, henkisen ja ruumiillisen kehityksen." Sitäpaitsi ovat myöskin Sismondin (jolle varsinkin Engels on paljon velkaa ja joka laski ensimmäisen perustuksen Marxin lisäarvo-opille. (St. Simon'in) jossa jo hämmöittää luokkataisteluaate, ja Fourierin teokset olleet tärkeinä tekijöinä Komm. Manifestin aatteiden muodostamisessa. Eikä kukaan kielläkään, että esim. Consideratin, Fourierin etevimmän oppilaan, teoksissa, etenkin teoksessa "Destinee sociale" v:ita 1834—45, kurjistumis- ja konsentratsiooniopit jo ovat selvästi lausutut ja esitetyt. Niin, Kautskykin (N. Zeit. 24 v., s. 698) myöntää empimättä, että nämä aatteet löytyivät Consideratin Manifestissa, kuten monet muutkin Komm. Manifestin aatteet senaikuisessa sosialistisessa Ranskan ja Englannin kirjallisuudessa, vaikka tarkotusperä olikin erilainen.

Mutta jos nyt Marx ja Engels Komm. Manifestissa suuressakin määrin käyttivät edellistä kommunistista kirjallisuutta, niin mikä sitten on Komm. Manifestin ydin, mikä on Marxin ja Engelsin varsinaista omaisuutta siinä?

Engels on itse 1883 painoksen esipuheessa määritellyt Manifestin ydinkohdan seuraavilla sanoilla: "Manifestin läpinäkyvä perusajatus on seuraava: että taloudellinen tuotanto ja siitä välttämättömästi johtuva kunkin historiallisen aikakauden yhteiskunnallinen jako

muodostaa perustan tämän aikakauden valtiolliselle ja tiedolliselle (intellektuel) historialle; että siis (sen jälkeen kun maan yhteisomistus on lakannut) koko historia on luokkataistelujen historia, taisteluja riistonalaisten ja riistävien, hallittujen ja hallitsevien luokkien välillä yhteiskunnallisen kehityksen eri asteilla; mutta että tämä taistelu nyt on kehittynyt niin pitkälle, että riistetty ja sorrettu luokka (köyhälistö) ei enää voi vapautua siitä riistävän ja sortavan luokan (porvariston) käsistä, ellei se samalla vapauta koko yhteiskuntaa ainiaaksi riistosta, sorrosta ja luokkataisteluista.” Ja samoin tunnustaa venäläinen prof. Tugan-Baranowsky (Der modern sozialismus siv. 180), että Komm. Manifestin varsinainen ansio on siinä “älykkään yksinkertaisessa perusaatteessa, että sosialismin lopputarkoitus saavutetaan ainoastaan sorretun luokan luokkataistelun kautta, että se luokka, jota kapitalistinen järjestelmä painostaa ... päättäväisesti ryhtyy taisteluun oimien etujen puolesta.” Ja Kautsky on samaa mieltä (N. Z. ylemp.), että Komm. Manifestin päämerkitys on “etenkin tiedossa luokkataistelun merkityksestä yhteiskunnallisen kehityksen tekijänä ja tämän tiedon sovitamisessa köyhälistön luokkataisteluun.” Vaikka muut sosialistit tiesivät luokkataistelusta, eivät he ymmärtäneet, “mitenkä se välttämättömästi sukeutui taloudellisesta kehityksestä ja valmisti uutta yhteiskuntaa”. Aivan sama on Antoni Labriolan mielipide, joka on kirjottanut esityksen Komm. Manifestista (ransk. pain. 1897 siv. 29, saks. Mehringin julk. 1909, siv. 5). Sillä kaikki entiset utopistiset sosialistit olivat perustaneet oppinsa ja uskonsa niin sanoakseni rakkauteen, siihen vakaumukseen, että sovinnollisuus ja ymmärtäväisyys saattaisivat ylemmät kansanluokat ja kapitalistit myöntytyksiin. — Saint Simon haaveksi uutta sopusointuisaa kristinuskoa, Pecqueur “veljesliittoa” (philadelp-hi) Owen hallitusten hyväntahtoisuutta ja Fourier miljonäärien uhraavaisuutta —; vasta Marx ja Engels näkivät selvemmin kuin kukaan muu, että koko menestys uuden yhteiskunnan luomisessa yksinomaan riippui

taistelusta, jonka köyhälistö leppymättömästi suoritti riistäjiään vastaan. Ensimmäisen opetuksen tässä saivat he nähtävästi Babeufin kapinasta, mutta ennen kaikkea Englannin suuresta ja mahtavasta chartistiliikkeestä, huolimatta siitä, että se juuri Komm. Manifestin ilmestyessä oli kuolemaisillaan. Eivät missään koko Komm. Manifestissa Marx ja Engels vetoa ihmisen "luonnolliseen oikeuteen tai tasaarvoon", kuten esim. Rousseau (lue: Rusoo) teki, vaan kaikki on vain "luonnollista kehitystä". Koko kapitalistinen yhteiskunta hävittää itsensä — se onkin se toinen suuri aate, joka Komm. Manifestissa vallitsee. Niinkuin feodalismi joutui häviöön siten, että porvariston tuotantovoimat kasvoivat yli silloisten tuotantosuhteitten, s. o. omaisuussuhteitten, samoin kasvavat porvariston synnyttämät tuotantovoimat nykyisten tuotantosuhteitten yli ja hajoittavat ikäänkuin luonnonvoimain tavoin nykyisen porvarillisen, kapitalistisen yhteiskuntajärjestyksen. Ja samalla työväki itse *näitten olojen pakosta* pyrkii tämän päämäärän saavuttamiseen. Työväen itsetietoinen toiminta on syntynyt taloudellisten olojen pakosta eikä ole mitään ristiriitaisuutta luonnollisen, pakollisen talouskehityksen ja sen työväen itsetietoisien toiminnan välillä, joka tästä johtuu, vaikka esim. Tugan-Baranowski väärin semmoista otaksuu (*Der mod. soz.* siv. 90, 91). Se ei ole muuta kuin, että taloudelliset olosuhteet vaikuttavat ihmisen tahtoonkin ja kääntävät sen vissiin suuntaan.

Kolmas kohta, jossa Komm. Manifesti eroaa kaikista edellisistä ja jälkimmäisistäkin sosialistisista ja porvarillisista yhteiskunnallisista selostuksista, huolimatta siitä, että suuri osa siinä esitetyistä näkökohdista ei ole aineen puolesta aivan uutta, on se verraton taito, millä porvarillisen yhteiskunnan analyysi on suoritettu ja supistettu erinomaiseksi kokonaiskuvaksi, joka hakee vertaistaan koko sosialistisesta kirjallisuudesta.

Englanti ja Ranska, joissa sosialistiset virtaukset ensin esiintyivät, olivat 1830-luvun alkupuolella täydelleen jo porvarillisten vallassa. Ranskan heinäkuun ka-

pina v. 1830 ja Englannin suuri Reformiliike v. 1832 aikaansaivat tämän muutoksen lopullisesti. Mutta näissä molemmissa suurissa liikkeissä eivät suinkaan työläiset saaneet sitä mitä toivoivat eivätkä edes kaikki porvarilliset radikalistitkaan. Sen takia syntyi varsinkin Parisissa koko joukko eri yhdistyksiä kansallisuusvapauden ja köyhälistön vapauttamisen hyväksi, jotka ensin toimivat julkisesti, mutta sitte, kun hallitus niitä ahdisti, pukeutuivat, kuten aina sellaisissa oloissa, salaisuuden vaippaan. Näitten joukossa ovat erittäin mainittavat ranskalainen "Ihmisoikeuksien seura" (Société des droits de l'homme) ja sen saksalainen haaraosasto "Maanpakolaisten liitto" (Bund der Geächtelen) ja "Vuodenaikojen seura" (Société des Saisons) ja sen haaraosasto "Oikeamielisten liitto" (Bund de Gerechten). Maanpakolaisliiton vasensiipi, jonka etunenässä oli lahjakas Th. Schuster, esitti jo puhtaasti proletaarista oppia (vv. 1834—36) ja hän uhkaa sosialisella vallankumouksella, ellei yläluokka ryhdy parannuksiin. Kun tämän liiton täytyi hajaantua, muodosti Schuster uuden liiton, Oikeamielisten liiton (vv. 1836—39), jonka jäsenluku nopeasti kasvoi ja jonka manifestiksi julistettiin v. 1838 Weitlingin "Ihmiskunta", jonka oppi on kylläkin mullistava, vaikka hyvinkin utooppinen. Kun Oikeamielisten liitto Blanquin mellakoissa hajaantui v. 1839, vetäytyivät jäännökset Lontooseen. Tähän seuraan pyydettiin jo v. 1843 Marx ja Engels yhtymään mutta toistaiseksi he kieltäytyivät. Mutta v. 1847 he suostuivat. Kesällä samana vuonna kutsui liitto itseensä "kommunistiseksi". Tässä perustavassa kokouksessa annettiin Marxille ja Engelsille toimeksi liiton manifestin kirjoittaminen. Luonnos tarkastettiin eräässä "eri Europan kansakunnista kokoonpannussa demokraattisessa kongressissa" noin 10 päivää marras- ja joulukuussa v. 1847, johon Marxkin saapui ja johon kongressiin hänet vastaanotettiin vilkkailla suosiosotuksilla. Helmikuussa v. 1848 ilmestyi itse valmis Manifesti. Komm. Manifestilla astui, kuten Labriola sattuvasti huomauttaa, *socialismi varsinaisesti historian näyttä-*

mölle. Sillä tässä kirjassa loi se itsellensä todellisen toimintaohjeen, joka mestarillisesti tulkitsi, mitä köyhälistön povessa vieläkin tänä päivänä liikkuu. Nimeksi ei se saanut *socialistinen* manifesti, koska, kuten Engels 1890 vuoden esipuheessa selittää, sosialistinen liike silloin merkitsi Owen'in, Fourier'in utooppista suuntaa, jota Marx ja Engels juuri aivan itsetietoisesti vastustivat.

Kommunistisen Manifestin eri osat eivät ole kaikki samanarvoisia; epäilemättä voittavat ensimmäinen ja toinen osa yleensä kolmannen ja neljännen ja Marx ja Engels itse myöntävät 1872 vuoden esipuheessa, että muutamat osat, varsinkin mitä tulee erinäisiin revolutionäärisiin toimenpiteisiin myöhemmin saavutetun kokemuksen nojalla ovat osittain vanhentuneet. Ja Engels on itse muodostanut kantansa. Esipuheessa Marxin teoksen "Klassenkämpfe in Frankveich" — olkoonpa sitte niin, kuten Kautsky koettaa todistaa, että Engels teki tämän *jossain määrin* varovaisemmin silloisten olojen pakosta, kuin hän oikeastaan oli tarkoittanut ja ajatteli. Ja voimme rauhallisesti myöntää, että Komm. Man. sisältyy muutamia ilmeisiä erehdyksiä, kuten esim. heti alussa se väite, että keskiajalla porvaristo olisi syntynyt maaorjista, minkä väitteen Marx ja Engels ovat saaneet Saint Simonin etevimmältä oppilaalta Bazardilta, mutta jonka Ant. Labriolakin, Marxin ihailija, myöntää vääräksi. Mutta tämmöiset erehdykset eivät vaikuta mitään Komm. Manifestin suuremmoisuuuden vähentämiseksi.

K. M. alkoi väiteellä, että eräs kummitus vaivaa koko Euroopaa: kommunismin kummitus. Merkillistä on, että eräs K. M:n edelläkävijä (pain. Docum. des Sos. IV siv. 164) myöskin alkaa sanoilla: "meidän nykyisten poliitikkojen uhkaava kummitus on kommunismi". Tämän kummituksen haihduttamiseksi sanotaan, on tarpeen saattaa kommunistien oikea oppi selvään päivän valoon.

"Jokainen tähänastinen ihmiskunnan historia on historia luokkataisteluista" kuuluu Komm. Manifestin

torventoitus heti alussa. Kuten ylempänä huomautettiin, oli luokkataistelun aate jo ennenkin tunnettu Saint Simonismissa ja Grünkin, jonka kimppuun Marx ja Engels Komm. Manifestissakin ankarasti käyvät, oli siitä huomauttanut. Samoin myönsi Ranskan ministeri Louis Philiopen aikana Guisot sen pätevyyden, vaikka hän arveli tuon luokkataistelun loppuvan porvaristovaltaan. (Marx ja Engels muistuttavat kuitenkin eräässä nuotissa, että luokkataistelu rajoittuu historialliseen aikaan eikä käsitä esihistoriallista aikaa). K. M. näyttää sitte, mitenikä uudet löydöt muissa maanosissa laajensivat tuotannon, muuttivat feodalisen tuotannon ensin manufaktuuriksi (suureksi käsiteollisuudeksi) ja sitte industrialismiksi, täten särkien koko feodaalisen yhteiskunnan: tuotanto maailman markkinoita varten, joka taas kehitti kulkuväyläverkon, oli kasvanut niin suureksi, ettei se enää mahtunut ahtaisiin feodaalisiin puitteisiin. Porvariston aika alkoi. Syntyi vastaava voimankasvu, syntyi porvarillinen valtio, laki, siveelliset ja uskonnolliset käsitteet saivat porvarillisen leiman. Porvarillinen liike on suorittanut suuren sivistystyön: vapaa kilpailu synnyttää uusia keksintöjä, pakko hankkia uusia markkinapaikkoja kaukaisissa maanosissa yhä lisääntyvälle tavaratulvalle tuopi porvarillisen kulttuurin näihin maihin ja kasvava teollisuus vetää yhä enemmän maalaisjoukkoja sen palvelukseen maalaismaisesta tylsyydestä (Idiotismus des Landlebens). Mutta samalla se luopi monta suurta epäkohtaa: kaikki, avioliittokin, punnitaan (salaisesti tai julkisesti) rahan mittapuulla; kuten jo Carlyle sanoi, ihmisten kesken on vain "cash nexus"; ylituotanto syntyy kilpailun nojalla, kun jokainen tuottaja koettaa saada voiton toiselta tavaroitten halpuudella ja menekin lisääntymisellä; kriisit syntyvät silloin ja kurjuus kasvaa työväenluokassa. Mutta olojen paino herättää työläiset unesta, kun huomaavat, että ovat ainoastaan koneen käsiä, työväen epävakava asema nostaa heidän itsetietoisuuttaan ja he ryhtyivät taisteluun, eri tavalla, porvaristoa ja kapitalistista järjestelmää vastaan. Mutta "jokainen luokkataistelu on valtiollista taistelua". Ja sen tähden

kohdistuvat köyhälistön ponnistukset valtiollisen vallan hankintaan: sehän oli se suuri aate, jota Lassalle sitte aina terotti työväestön mieleen ja se ymmärretään jo köyhälistön keskuudessa yhä selvemmin kaikissa maisissa; se viepi vihdoin köyhälistön voittoon. "Porvariston pystyssä pysymisen ja hallituksen ehtona on rikkauden kasaantuminen yksityisten käsiin, pääoman muodostuminen ja enentyminen" — joko suurten kapitalistien tai niistä riippuvien osakeyhtiöitten käsiin —; "porvaristo valmistaa ennen kaikkea oman haudankaivajansa (= itsetietoisen ja toimeliaan köyhälistön). Sen perikato ja köyhälistön voitto ovat yhtä välttämättömiä."

Näillä sanoilla lopettavat Marx ja Engels K. M:n ensimmäisen osan. Ihmeteltävä on se johdonmukaisuus, millä tekijät siinä esittävät porvariston välttämättömän synnyn feodaalisista oloista ja edellisen suuren historiallisen tehtävän, mutta samalla sen yhtä välttämättömän, taloudellisista olosuhteista johtuvan häviön ja köyhälistön luonnollisen voiton. Taloudellinen kehitys tuopi sekä toisen että toisen mukansa *pakosta*. Hegel, Marxin ensimmäinen oppi-isä filosofian alalla, on lausunut: "ymmärtäminen on voittamista" (Verstehen heisst Ueberwinden) ja sen kautta, että Marx ja Engels suurella nerollansa ovat tunkeutuneet kapitalistiseen ja porvarilliseen maailman salaisimpiin komeroihin, ovat he, kuten kaikki suuret johtajat, melkoisesti auttaneet kansan syviä rivejä, työväestön sankkoja joukkoja lopullisesti voittoon.

Miten suuri ero on Marxin ja Pecqueurin välillä, jolle jälkimäiselle kuitenkin Marx on henkisesti hyvin paljon velkaa, kuten Engels Sismondille, saman asian käsittelyssä, siitä vain yksi ainoa esimerkki. Pecqueur väittää, että "todennäköistä on, että Europan vallat, jos tarvitaan, heittävät Aasiaan lukemattomia sotajoukkoja estääkseen sitä panemasta esteitä niiden teollisuuden kehitykselle ja uudistavat merellä verisiä taisteluita hankkiaksensa itsellensä uusia tavaramarkkinoita". Sanasta "todennäköistä" huomaa, ettei Pecqueur, kuten Marx, vielä ollut tunkeutunut kapitalismin yti-

meen; sillä Marx osottaa jo K. Manifestissa, että uusien siirtomaitten hakeminen on itse kapitalistisesta järjestelmästä johtuva, välttämätön toimenpide.

Toisessa Komm. Man. osastossa kääntyvät Marx ja Engels pääasiallisesti niitä vastaan, jotka vastustavat sosialismia kaikenmoisilla vastaväitteillä. He väittävät, että kommunistit eivät suinkaan tahdo hävittää omaisuutta. "Nykyisessä yhteiskunnassa puuttuu 9/10: lta sen jäsenistä yksityisomaisuutta; se on olemassa juuri sen kautta, että se 9/10 puuttuu." 1/10 omaisuuden hävittämisellä se annetaan 9/10:lle. Silloin loppuisi se asiointi, että "ne, jotka nykyisessä yhteiskunnassa työtä tekevät, eivät saa mitään omaksensa ja ne, jotka omaksensa saavat, eivät työtä tee": ihmisen ryöstäminen toisen ihmisen kautta loppuisi. Sama on asianlaita, mitä tulee isänmaallisuuden hävittämiseen. Köyhälistöltä ei voi hävittää isänmaata, kun hänellä ei oikeastaan semmoista ole — tämän väitteen esittävät mm. jo Babeuf ja Weitling —: siitä on kapitalismi riistöllään pitänyt huolen. Selvää on, että vasta silloin voi köyhälistö tuntea oikeata isänmaanrakkautta, kun senkin hyvinvointi tässä isänmaassa kasvaa eikä hän vain ole kapitalismin orja ja isänmaa todellisuudessa vain on porvarillinen yhteiskunta, joka käyttää valtansa sekä sisällä että ulkoapäin tämän vallan s. o. riiston laajentamiseksi ja sitä varten myös kiihottaa toista kansaa toista vastaan. "Luokkien vastakohtaisuuden hävitessä" — ja sehän on sosialismin lopullisia päämääriä — "kansakunnan keskuudesta, häviää samoin kansakuntien vihamielisyys toisiansa kohtaan." Silloin ei toisella kansalla enää ole syytä käydä toisen kimpuun, kun jokaisella yksityisellä on jotenkin tasainen, hänen työkykyynsä perustuva toimeentulonsa*) Mutta kommunismi hävittää muka perheen ja avioliiton! Tähän vastaavat M. ja E., että juuri kapitalismi hävittää perheen, kun se maksaa niin niukkoja palkkoja miehille

*) M ja E. sanat: "Kun köyhälistön täytyy ensi sijassa hankkia itsellensä valtiollinen valta, kohota kansalliseksi luokaksi... on se itse vielä kansallinen" näyttävät, että he eivät hylänneet kansallisuusaatetta, ainakin väliaikaiseen.

että perheenäitienkin täytyy jättää lapsiensa hoito ja mennä tehtaaseen, siten vieläkin lisäten tuon suuren "reserviarmeijan" usein työttömiä ihmisiä, kun "kriisi" syntyy — vieläpä heittää pienet lapsetkin grottemyllyyn kitumaan. Se on todellakin perheen hävittäminen, jos mikään! Ja avioliiton hävittäminen sosialismin kautta, ei siedä sen enempää tarkastusta. Kapitalistinen järjestelmä, juuri se, tekee avioliiton yhä vaikeammaksi ja luopi sen sijaan kauhean haureuden, *rakkauden* myymisen rahasta. Muuten M. ja E. eivät ole lausuneet mitään tulevaisuuden avioliitosta. Yhtä varovaisia he ovat olleet uskonnollisessa kysymyksessä. He lausuvat yleensä, ettei ole olemassa mitään "ikuisia totuuksia", vaan kaikki "totuudet", uskonnollisetkin ja siveelliset riippuvat aineellisesta kehityksestä. "Henkinen tuotanto muuttuu yhdessä aineellisen kanssa. Jonkun ajan vallitsevat aatteet ovat aina olleet vallitsevan luokan aatteita." Tästä tahdon tuoda vain yhden tepsivän esimerkin. Kun porvaristo taisteli feodalismia vastaan, silloin oli tämä porvaristo "valitunut" uskonnollisissa asioissa s. o. vapaa-ajattelijoita. Mutta kun köyhälistö nousi Englannissa ja Ranskassa porvaristoa vastaan, silloin oli köyhälistö "valistunut": Englannissa luki vain työväestö Straussin "Jesuksen elämää" ja Feuerbechin ateismin ensimmäisiä kannattajia olivat "Oikeamielisten liiton" kommunistit. Ja mitä enemmän porvaristo on tullut valtaan, on se huomannut, että "uskonto on säilytettävä kansalle", koska se on omiansa pitämään sitä nöyrässä alennustilassa, varsinkin kun voi tämän maailman kärsimyksien sijaan antaa vekselin "taivaallisiin iloihin".

Toinen osasto loppuu väitteeseen, että köyhälistön tulee ottaa tuotantovälikappaleet omaan huostaansa, vasta silloin on sen valta taattu; silloin loppuu kaikki luokkavalta, toisen ihmisen riisto toisen kautta: ja luokkavastakohtineen astuu liittoysteys, jossa *jokaisen vapaa kehitys on kaiken vapaan kehityksen ehtona*". Ja tähän juuri on sosialismin korkein päämäärä.

Jo parikymmentä vuotta sitte lausui silloinen Eng-

lannin kruununperillinen, myöhemmin kuningas Edward VII, samoin kuin tunnettu valtiomies William Harcourt Englannin alihuoneessa: "me olemme nyt kaikki sosialisteja". Tällöinen lausunto, joka vaikuttaa koomillisesti, näyttää kuitenkin, mitenkä häilyvä vielä meidänkin aikoinamme käsitys sosialismista on. Ennen se tietysti oli vieläkin häilyvämpi — puhumattakaan siitä, että tätä nimitystä ennen, kuten vieläkin, käytetään peloittimena, samoin kuin pöpöä lasten säikyttämiseksi.

Marx ja Engels löysivät siihen aikaan, kun K. M. juliaistiin, viisi pääsuuntaa, joiden kimppuun he K. M:n kolmannessa osassa käyvät tieteellisyyden ja ivan mahtavilla aseilla. Näistä viidestä "socialismista", feodaalisesta, pikkuporvarillisesta, "todellisesta", porvarillisesta, ja utopisesta, on vieläkin porvarillinen ja pikkuporvarillinen jälellä eikä utopinenkaan ole aivan sukupuuttoon kuollut. K. M. sotaretki näitä socialismeja vastaan pitää sen takia nytkin paikkansa.

Ehkä kaikkein ankarimmin ahdistavat M. ja E. "todellista socialismia", jonka kannattajien kanssa he ensin itsekin olivat yhteistyössä ja joille ovat jotain henkisesti velkaakin. "Tämän filosofisen socialismin aatteet ovat melkein täydelleen joutuneet unohdukseen; korkeintaan ovat vielä tämän liikkeen johtajien nimet tunnetut: Moses Hess ja Karl Grün (Archiv. für die Gesch des Socialismus I, 1, 41). M. ja E. syyttävät näitä siitä, että he ymmärtämättömästi lainasivat ranskalaiselta socialismilta aatteita, jotka eivät vielä sopineet Saksan oloille, "aikana, jolloin porvaristo juuri alkoi taistelunsa feodaalista itsevaltiutta vastaan" ja että he siten kiiivailla hyökkäyksillään porvaristoa vastaan edistivät itsevaltiuden voittoa. Ja tämä syytös ei suinkaan ollut aiheeton — vaikka kyllä Mehring (Aus den litt. Nachlass & Marx II, 390) on koettanut sitä lieventää — kun lukee seuraavat Grünin sanat: "Tuskin ymmärrän" (Karlsbadin Saksan vapautta sortavia) diplomaatteja, että he jättivät Saksan kansoille vähääkään (vapautta), etteivät kerrassaan kukistaneet kaikkia noi-

ta sotkuisia pyrkimyksiä, kaikkea tuota vapauden huumasta” ja kun ottaa huomioon Grünin Napoleonin ihailemisen, ”joka voimakkaalla kädellä määräsi järjestyksen ja rauhan lain”. — Grün väitti, että Ranskassa edusti humanismia (ihmisyyttä) köyhälistö, mutta Saksassa hengen-aatelisto (Geistesaristokratie) ja hän vaati sosialisteille Goethen esimerkin mukaan valtiollista puolueettomuutta, ihmisyyttä oli ”rakkaudella” rakennettava.. Tämmöiseen tietysti eivät M. ja E. mitenkään voineet suostua, he kun pitivät luokkataistelun korkeimpana tekijänä köyhälistön vapauden pyynnöissä. Grünin kanta ei M. ja E:lle voinut olla muuta kuin ”liikaista, veltostuttavaa kirjallisuutta, mahtipontista”, kauniilla puhekukilla kirjailtua” kieltä, siten ”hankkien vain enemmän menekkiä yleisössä heidän tavaralleen.”

Todellisella mestaruudella kuvaavat M. ja E. muutkin ”sosialismit.”

Kun porvaristo Englannissa ja Ranskassa, myöhemmin myöskin Saksassa osaksi, ryöstivät vallan aatelistolta, koetti tämä hakea kansan syvistä riveistä kannatusta itsellensä, mutta yleensä huonolla menestyksellä. Näitten feodaalisten sosialistien joukkoon ovat luettavat n. s. ”sosialisen kuninkuuden” kannattajat, R. Meyer, Wagener, L. Bucher, kaksi viimeainittua Bismarckin neuvonantajia; Bismarck itse tahtoi käyttää köyhälistöä välikappaleena porvariston kukistamiseksi. Sama peli oli ennen nähty Englannissa, kun esim. vanhoilliset kostoksi viljatullin poistamisesta ajoivat läpi kymmentuntisen työpäivän. Tämän kostoliikkeen vaikutuksen alainen oli myöskin sen esitaistelija Lordi Shawsburg, jos kohta hänen toimintansa näyttää epäitsekimmäältä kuin muiden. Miten sattuvasti kuvaakaan Marx tuon liehakoitsevan aatelisjoukkion: ”köyhälistön kerjäläispussia he heiluttavat lippuna kädessään kootaksensa kansaa taaksensa. Mutta kun tämä heitä seurasi, huomasi heidän selässään nuo vanhat feodaliset vaakunat ja lähti pakoon äänekkäästi ja epäkunnioittavasti naurahtaan!” Ja ”kuten pappi aina

kulki käsi kädessä feodaalisten kanssa, niin myös papillinen sosialismi feodaalisen kanssa”.

Porvarisocialismi tarkoittaa ainoastaan pieniä parannuksia työväen tilassa — usein vain itsensäilyttämisen vaistosta. Tämä sosialismi käsittää lukemattomia ryhmiä, jotka toimivat hyväntekeväisyyden ja ihmisystävyyden nimessä. Mutta perinpohjaista muutosta oleviin oloihin he eivät suinkaan toivo. Purevasti lausuu niistä K. M.: ”porvariston sosialismi on juuri siinä väitteessä, että porvari on porvari — työväen eduksi”.

Pikkuporvarillinen sosialismi on kukostanut etenkin Ranskassa 1789, 1830 ja 1848 vuosien mullistuksissa ja se rehottaa siellä vieläkin radikalien ja radikalisoistien valitsijajoukoissa. Suurporvari on tämänmoisen pikkuporvarin luonnollinen sortaja, mutta sosialisti on yhtä vaarallinen vastustaja, ainakin läheisessä tulevaisuudessa. Epäilemättä tämä sosialismi pysyy elossa suhteellisesti kauan, vaikka sekin vihdoin häviää köyhälistöön, kun industrialismi kehittyy. Se johtuu siitä, ettei pikkuporvarillisuus voi kestää kilpailussa suurten pääomien kanssa, vaikka se koettaa pönkittää olemustansa taantumuksellisilla keinoilla. Luonnollisesti se on kaikkien niiden viimeinen turva, jotka tahtovat käydä kansanvaltaisista kääntymättä sosialismiin.

Viimeisessä osassa esittää K. M. utopisen sosialismin, jonka suuri ansio on kapitalistisen järjestelmän armoton paljastaminen.

Marx ja Engels ovat sängen armottomia Babenfin oppia vastaan, ensimmäisen, ”joka tahtoi viedä köyhälistön suuren vapausliikkeen — *tositoimintaan*” (Ursin, Saksan sosialidemokratia siv. 23). ”Se opettaa askeettisuutta ja raakaa yhdenvertaisuutta”, sentähden, että babonoismi ei suonut yhdenvertaisille ihmisille (”Egax”) muuta kuin hallinnon kautta välttämättömimmät elintarpeet. ”Se oli kommunismia sen peittelemättömmässä, tyhmimmässä ja raaimmassa muodossa” julistaa puolestansa sosialistisyöjä, prof. Eisenhart (Geseh. der Nat. ökon, siv. 119).

M. ja E:n suhde varsinaisiin suuriin utopisteihin on

jo ennen esitetty. He kääntyivät, kuten myöskin myöhemmin esim. Carlyle Englannissa sosialismin vastustajien puoleen pyytäen niiltä parannuksia köyhälistön kurjaan tilaan. Mutta yhtä hyvin voisi — poikkeuksista puhumatta — pyytää, kuten Labriola sukkelasti ehdottaa, juristeille, jotka tahtovat lakipykälillä porvariston puolelta parantaa köyhälistön tilaa, että pyydettäisiin paavia vapaa-ajattelijain esimieheksi. Eron tieteellisen ja utopisen sosialismin välillä on K. M. jo toisessa osassa lyhyesti ilmaissut sanoilla: "Kommunistien tietopuoliset perussäännöt eivät suinkaan perustu aatteisiin, jotka toinen tai toinen maailmanparantaja on keksinyt", vaan taloudellisiin olosuhteisiin.

K. M:n viimeinen osa on sangen merkillinen. Ensiksi se aivan selvään tunnustaa, että sosialistinen köyhälistö voi yhtyä yhteiseen toimintaan *edistyneimmän* porvarisiiven kanssa kussakin maassa. Toiseksi, että sosialismi taistelee lähimpienkin päämäärien saavuttamiseksi, mutta samalla "he edustavat nykyisessä liikkeessä liikkeen tulevaisuuttakin." Niin se esim. Saksassa taistelee edistystä edustavan "porvariston kanssa" taantumuksellisia voimia: "itsevaltaista hallitusta, feodaalista maanomistusta ja pikkuporvaristoa vastaan". Mutta silti se ei milloinkaan lakkaa istuttamasta työväestöön niin selvää käsitystä kuin mahdollista porvariston ja köyhälistön vastakohtaisuudesta", jotta taantuvien luokkien häviön jälkeen heti taistelu itse porvaristoa vastaan voisi alkaa". Tämä taktiikka on tietysti paikoillaan ainoastaan siinä, missä feodalismi on hyvin mahtava, ainakin yhtä mahtava kuin porvaristo. Silloin tulee tietysti vieläkin köyhälistön kannattaa kahdesta vastustajasta sitä, joka on vähemmän taantumuksellinen. Tämä taktillinen ohje osoittaa ilmeisesti Marxin ja Engelsin selvää ja käytännöllistä valtiollista älyä.

Ja vihdoin julistaa K. M. peittelemättä Babeufin hengen mukaisesti sosialista vallankumousta, jonka nähtävästi M. ja E. v. 1847 käsittivät väkivaltaiseksi, mut-

ta jonka itse Engels myöhemmin ("Klassenkämpfen" esipuheessa) arvelee voivan tapahtua rauhallisesti.

Mutta ennen kaikkea täytyy agitatsionin kautta kaikkien maitten köyhälistön yhtyä ja sen takia loppuu K. M. tuohon suuremmoiseen huudahdukseen: "*Kaikkien maitten proletaarit yhtykää!*"

Suuriarvoinen on se työ ollut, minkä M. ja E. K. M:n sepittämällä loivat köyhälistölle ja koko ihmis-kunnalle. K. M. on sosialismin peruskirja, magna charta libertatis. Pieneen vihkoseen on koottu kaikki se, mikä on varsinaista sosialismille, nykyajan ehdottomasti suurimmalle kansanliikkeelle. Ja sen takia se "vielä tänäänkin on paras ja älykkäin agitatsionikirjamme", kuten Bebel sanoo: "se on muuttunut", kuten Mehring huomauttaa, "koko maapallon köyhälistön yhteiseksi sotalipuksi".

12. 10. 11.

JURISTISOSIALISMI

Juristisosialismi — mitä se on? Epäilemättä moni lukija ei ole kuullut hiiskaustakaan tästä omituisesta nimityksestä. Ja kuitenkin on tuota "juristisosialismia" jotenkin paljon kaikissa sivistysmaissa.

Jokainen tuntee marxilaisuuden ja revisionismin. Edellinen on sosialismi jyrkimmässä muodossaan, revisionismi on sosialismi, jolla lopullinen päämäärä, tuotantovälikappalten ottaminen valtion huostaan, on vielä hyvin kaukana häämöittävä, hetken parannukset pääasiana; pelkästä reformikannasta, joka ei tahdo yhtään tai *hyvin* hämärästi tuota päämäärää, tämäkin sosialismi eroaa.

Juristisosialismi hyväksyy sosialismin päämäärän jyrkimmässä tai lievemässä muodossa, ja se vaatii, että sosialismi on saatettava oikeusopillisiin muotoihin ja kaavoihin, toisin sanoen että sosialismin aatteitten tulee tunkea koko lainopin läpi; se tahtoo luoda sosialistisen eli "sosiaalisen oikeusfilosofian." Se eroaa siinä sosiaalisesti reformeeraavasta lainopista, jolla on paljon

kannattajia porvarillisissa piireissä, että se tunnustaa sosialismin perusopin tuotantovälineitten sosiaaliseeraamisesta.

Muutammat sosialistit, kuten esim. ranskalainen Sorrel, ovat sitä mieltä, että jo itse marxismissa on riittävästi oikeusopillisia määritelmiä. Mutta myönnettävä on sentään, että paljon niitä ei ole. Tarvitaanko enemmän, siitä ollaan eri mieltä.

Juristisocialismin varsinainen luoja oli Wien'in yliopiston rehtori oikeustieteen professori Anton Menger, (*1841 †1906). Hän oli äkkiä sosialismin vaikutuksesta ruvennut epäilemään koko vallitsevan oikeusjärjestelmän oikeudellisuutta ja hänestä tuli sosialisti, niin virallinen professori kuin olikin. Hän hyväksyi tuotantovälineitten ottamisen valtion huostaan ja hän alkoi kirjoittaa teoksia ajatustensa mukaan, jotka rohkeutensa, erinomaisen selvyytensä, terävän arvostelun ja uutuuksensa kautta herättivät hyvin suurta huomiota — ja vastustusta, etenkin tuossa erittäin ummehtuneessa juristimaailmassa, johon ne löivät melkein kuin salama. Koska Menger on juristisocialismin tienraivaaja ja vieläkin sen etevin edustaja, teen seuraavassa hieman tarkemmin selkoa hänen opistaan. Teen sen samalla paljastamalla tämän hänen oppinsa monta heikkoa puolta.

Menger sanoo ensimmäisen tätä alaa koskevan teoksensa esipuheessa (v. 1886), että "jos sosialistiset aatteet vapautetaan lukemattomista kansantaloudellisista ja ihmisystävällisistä esityksistä, jotka muodostavat sosialistisen kirjallisuuden pääsisällön ja muutetaan kuivan järkeviksi oikeuskäsitteiksi, voivat käytännölliset valtiomiehet älytä, mihin määrin vallitseva oikeusjärjestelmä on muutettava kärsivien kansaluokkien eduksi. Tässä sosialismin juristisessa kehittämisessä on minun käsitysteni mukaan oikeusfilosofian tehtävä meidän aikoinamme," s. o. Menger tahtoi tehdä oikeustieteestä, etenkin siviilioikeudesta (omaisuusoloja koskevasta oikeudesta) "socialistisen oikeuden eli oikeusfilosofian."

Näissä Mengerin sanoissa onkin koko juristisen sosialismin päätarkoitus määritelty. Mutta sanottakoon se

nyt heti, siinä on myös sen sisällinen heikkous paljastettu. Se on yhteydessä sen toiseikan kanssa, että Menger, niinkuin muutkin sosiaaliset juristit ei tunnusta Marxin ja Engelsin historiallista materialismia eli taloudellista historian käsitystä kaiken muun kehityksen välttämättömänä tai välillisenä pohjana. Paraimmiten on tämän opin esittänyt Marx "Poliittisen ekonomiansa" esipuheessa (katso Koitartani II) ja Engelsin Anti-Dühringissä sekä Feuerbachissa, myöskin muutamissa kirjeissä, jotka ovat julaistut Dokumente des Sozialismus'en II nidoksessa (ss. 65—78). Viimemainitussa paikassa selittää Engels, mitenikä alkuansa ekonomiset (taloudelliset) olot määräävät oikeuskäsitteetkin, mutta mitenikä nämätkin sitten joutuvat erikoistyoşkentelijäin, ammattijuristien peukaloitaviksi ja mitenikä tämä näin muovailtu yhteis- ja yli-rakennus aina saa uusia iskuja uudistuvan taloudellisen kehityksen kautta. Sama on uskonnon ja siveysopin laita: *taloudellinen tila on aina alkuperäisenä määrääjänä*. Sen takia voikin esim. eräs nykyajan sosialistinen pappi, Göhre, aivan oikein väittää, että nykyään ei ole vaikuttamassa yksi, yhteinen siveysoppi, vaan neljä, viisi samassa yhteiskunnassa, erilainen kussakin kansaluokassa. Ja Greulich on eräässä pikkukirjassa mainiosti toteennäyttänyt, mitenikä niin näennäisesti puhtaasti uskonnollinen asia kuin ristiretket, ilmeisesti riippuvat taloudellisista alkuvaikuttimista ja taloudellisesta kehityksestä. Mutta, kuten sanottu, Menger ja sosiaalijuristit eivät tätä tunnusta ja edelleen voi sen takia väittää, että "kansat (!) eivät milloinkaan ryhdy suurempiin sosiaalisiin kokeisiin, ennen kun yksinomaan kokeisiin perustuva sosialistinen valtio-oppi on luotu. (Das Recht auf den vollen Arbeitsertrag 4, siv. 110). Tämä on ilmeinen erehdys. Kyllä "kansat" ryhtyvät uudelleen valtion luomiseen silloin kun taloudellinen kehitys on päässyt niin pitkälle ja laskenut sille *taloudellisen* pohjan, huolimatta siitä, onko tuo "sosialistinen valtio-oppi" jo paperilla vai eikö.

Menger ei myöskään ole Marxin kannalla monessa muussa suhteessa: hän ei hyväksy kurjistumisoppia, ei

nähtävästi suhteellistakaan, vaikka moni marxilaisuuden vastustajakin (kuten esim. Brunhuber) on myöntänyt sen oikeaksi, eikä hän niinkään usko keskiliikkeitten häviämistä, vaikka suurliikkeet *suhteellisesti* kasvavat paljoa suuremmassa määrässä kuin edelliset; eikä hän oikein usko, että tuotanto melkoisesti monistuu sosialistisessa valtiossa, vaikka Kautsky esim. (kirj. Die Soz. Rev.) on sen melkein ilmeisesti todistanut. Hän tekee samoin monta muuta hyökkäystä Marx'ia ja Engels'ia vastaan (helposti kumottavia), vieläpä väittää suoraan, että Marx on suorastaan lainannut lisäarvo-oppinsa englantilaiselta Thompson'ilta, Owen'in etevältä oppilaalta. Tämä väite on kuitenkin aivan väärä. Thompson itse lainasi "lisäarvon" Sismondi'ilta (ero on vain siinä, että tämä ei vielä leimannut sitä "vääräksi") ja Marx kehitti Sismondi-Thompsonin lisäarvo-opin siten, että hän pani sen yhteyteen työajan kanssa, kuten esim. venäläinen professori Tugan-Baranowski on osoittanut (Der mod. Soz. siv. 50). Väite, että Marx olisi lainannut lisäarvo-oppinsa Thompson'ilta on sama kuin jos väittäisi, että Marx olisi *lainannut* Kommun. Manifestin Considerant'ilta sen tähden, että tämä on kirjoittanut ennen osaksi samansisältöisen "Manifestin." Vielä vähemmin perusteltu on tietysti Menger'in väite, että Thompson'in pääteos on katsottava sosialismin "perusteokseksi" ja että vanhemmat englantilaiset ja ranskalaiset sosialistit, joille Marx, kuten jokainen suurmieskin edelläkävijöillensä, tietysti on paljon velkaa, olisivat Marx'ia paljoa perusteellisemmat! (Das Recht siv. IV ja 96).

Huolimatta kaikesta tästä on tunnustettava, että Menger pelkäämättä ja uljaasti kaikissa teoksissaan puolustaa sorrettujen kansankerrosten oikeuksia. Mielihyvällä lukee hänen mitä pontevampia kehoituksiaan työväenluokalle, proletaareille, mitenkä heidän tulee valloittaa valta yhteiskunnassa itsellensä. Voimakkaammin harva, jos yksikään sosialisti, on lausunut ilmi tämän asian. Tosin Menger ei suorastaan muualla kuin yhdessä paikassa (Kansanpolitiikan 23:ssa luvussa) puhu luokkataistelusta, mutta tämä paikka, kuten hänen kirjailija-

toimensa sanoo, että ainoastaan tämmöinen toimenpide on omiansa viemään toivottuun tulokseen: valtiollisen vallan valloittamiseen köyhälistölle köyhälistön kautta, joka viepi oikeusjärjestelmänkin perinpohjaiseen muutokseen. Väkivaltaisia keinoja Menger kuitenkin ei hyväksy. Tämä empimätön asettuminen sorrettujen puolelle, joka tuottikin hänelle paljon vastuksia, on sitä enemmän ihailtavaa, kuin ottaa huomioon, että se tapahtui yhden Euroopan suurimman sivistysahjon johtajan puolelta vanhassa Itävallan monarkiassa.

Mengerin suurin merkitys kirjailijana juristisocialismin alalla on mielestäni siinä ankarassa arvostelussa, jonka hän suoritti Saksan kansallisesta lakikirjasta: "Bürgerliches Gesetzbuch", *porvarillisesta* tosiaan, sillä kuten Menger osoittaa — arvostelu kohdistui jo 1888 vuoden luonnokseen — siinä kuvastui erinomaisesti porvarillinen sortovalta omistamattomia kansaluokkia vastaan. Hän väittää aivan oikein, "ettei tule unohtaa, että hän on ensimmäinen, joka omistamattomien kansaluokkien kannalta luo valoa yksityis-oikeuden syvyyksiin ja lymykomeroihin" (Das bürg. Recht 4, siv. 191) ja että juristit kaikissa maissa *etujensa ja kasvatuksensa johdosta ovat taipuvaisia pitämään itsensä ainoastaan omistavien luokkien palvelijoina ja edustajina*. Ja "kuka voi jonkunlaisella oikeudella väittää, että vissi yksityis-oikeuden järjestelmä on syntynyt koko kansan hengestä. kun sen kautta neljä viidettä tai yhdeksän kymmenettä osaa kaikista valtion jäsenistä on koko elinajaksi suljettu pois enimmästä nautinnoista ja eduista?" "Todellisen lainsäätäjän silmän ei tule olla käännettynä entisyyttä, vaan lujasti tulevaisuutta kohti," "hänen tulee aina joka tähdellisemmän oikeussäännön suhteen tutkia, vastaako se yhteiskunnassa vallitsevia voimasuhteita". Tuomarinkin tulee tuomita sosiaalisten näkökohtien mukaan; ainakin ensi sukupolven juristeilta sopii tätä odottaa. Nyt tosin tuomitsee tuomari sangen usein eri näkökohtien mukaan, mutta silloin aina alempien kansakerrosten vahingoksi. "Näin ollen ei kukaan voi kummeksia, että omistamattomat kansaluokat kaikissa sivistysvaltioissa

epäluulolla katsovat siviilioikeuden käyttöön” ja “että köyhä muuttuu valtion ja yhteiskunnan suoraksi viholliseksi.”

Ja Menger esittää sitte *monta esimerkkiä*, mitenikä ylemmät kansanluokat lakia laatiessaan ovat vain katsooneet omaa etuansa ja polkeneet köyhempien parasta ja mitenikä kaikki tämä olisi parannettava. Hän vaatii, mainitakseni vain yhden esimerkin, että kun varakas mies on maannut köyhän tytön, tulee hänen naida tämä tahi ainakin pitää huoli lapsesta *eri* tavalla eikä vain *kerrassaan* määrätyn “elatusavun” *varallisuuden mukaan*. N. s. obligatsioonioikeuden alalla ei saa vallita täydellinen sopimusoikeus, vaan lain tulee paljon enemmän kuin tähän asti suojella yhteiskunnan kovaonnisia palkka-, kauppa-, vuokra- ja maanvuokrasopimuksen alalla, työntekijän parasta omaisuutta: henkeä, terveyttä, työvoimaa, kunniaa ja siveyttä. Tässä suhteessa ei työväenkään sovi peräytyä etenkin *lastensa ruumiillisen, henkisen ja siveellisen kohottamisen suhteen jos kohta eivät itse enää saisikaan siitä nauttia*.

Vaikka Menger koskettelee monta epäkohtaa yksityisoikeuden alalla, olisi hän voinut kajota vielä moneen muuhunkin, esim. sakkojärjestelmään, jonka nojalla rikas pääsee rahoillaan monissa arveluttavissa jutuissa, kun taas köyhän täytyy sovittaa ne vankeudella.

Kuuluisin Mengerin kaikista teoksista on hänen “Uusi valtio-oppinsa” (Karin suomentama), ensimmäinen *juriidisesti laadittu valtio-oppi sosialistisella pohjalla*. Bebel (“Naisessa”), Atlanticus (“Production n. Konsumtion in Sozialstaat’issa”), Kautsky (“Sos. vallankumouksessa”) y. m. ovat tieteellisesti pohjustaneet samaa asiaa, ja Kautsky on esipuheessaan Atlanticus’*en* kirjaan huomauttanut tällöisen tulevaisuuden valtion kuvauksen hyödyllisyydestä, varsinkin agitatsioniin katsoen. Mitään erityisesti uutta sisällön puolesta ei Mengerin kirjassa liioin ole. Tämä sisältö on niin laaja, ettei ahdas tila salli pääpiirteissäkään tehdä siitä selkoa. ainoastaan muutamia huomautuksia. Menger tarkastaa kaikkia valtion eri suuntia ja laitoksia sosialistiselta

kannalta ja hän huomaa sängen paljon korjattavaa. Valtion tulee ennen kaikkea taata jokaiselle todellisesti ihmisarvoinen olo ja elämä. Vasta sitte saapi jokainen työnsä ja ansionsa mukaan jossain määrin enemmän (ei kuitenkaan koota pääomia perittäväksi). Sosialistinen valtio on toteutettavissa vasta vuosisatojen (!) kuluttua, aivan kuten Rodbertuskin arveli, ja se tapahtuu vähittel- len siten, että suuromaisuus lunastetaan kansan omai- suudeksi (Kautskykin ehdottaa lunastusta, vaikka lunas- tussumma on enimmäkseen kokoon saatava tämän omai- suuden verottamisella) ja siten, että kunta ottaa toisen liikkeen toisensa perästä huostaansa.

Vielä jyrkempi on Mengerin ääni kirjassa Kansan- politika (Karin suoment.). Hän sanoo tässä aivan suo- raan, että "on jo suurestikin aika, että riistetyt ja sorret- tut kansankerrokset saavat oman oikeutensa, oman si- veysopin ja etenkin oman politikansa". Päätekijänä tässä on "epäluuloisuus" yläluokan toimia kohtaan. Ala- luokalla ja yläluokalla ei voi olla *sama politika*: "Ku- ten Macchiavelli kirjoitti vain ruhtinaita varten ovelat neuvonsa, tahtoo Menger kirjoittaa alhaisolle heidän oman politikansa." "Jos väitetään, että joku toimenpide on välttämätön uskonnon, isänmaan, kasallisuuden py- hien etujen tähden, voivat syvät rivit olla varmoja, että sellaisissa tapauksissa valmistellaan ryöstöretkiä heidän valtiollista ja taloudellista asemaansa vastaan." "Kansan syvien rivien ei tule pyrkiä ainoastaan vapauteen, vaan myöskin valtaan."

Sama käsitys vallan ratkasevasta merkityksestä il- menee Mengerin "Uudessa Siveysopissa." Kuten jo Kautsky (Neue Zeit 29, 1 siv. 76 seur). on osoittanut, on siinä paljon ristiriitaisuuksia. Se ei kuulukaan var- sinaiseen "juristisocialismiin" semmoisena. Jätän sen siitä syystä sikseen.

Mengerin ja iuristisocialismin pääerehdys on siinä, etteivät käsitä oikeusjärjestelmää jonkunlaisena toisar- voisena suuruutena, joka itse riippuu tuotantosuhteista (ekonomisista oloista) ja niiden kanssa muuttuu, vaan jonkunlaisena itsenäisenä, tuotantosuhteista riippumatto-

mana tekijänä, joka järjestyneenä täydelleen määrää inhimilliset olosuhteet etupäässä poliittisten valtasuhteitten perusteella. Epäilemättä on sangen hyödyllistä asettaa sosialistiset periaatteet selväpiirteiseen juristiseen järjelmään, niin kuin moni muukin sosialisti on kuvannut tulevan suuren valtion selvemmin tai epäselvemmin, mutta on aina muistaminen, että ekonomiset olot kulkevat omaa uraansa ja alati muuttavat suuntansa mukaan uskonnolliset, siveelliset, oikeudelliset ja yleensä kaikki inhimilliset olosuhteet, joko välittömästi tai välillisesti.

Vappu, Työmiehen kevätjulkaisu (Amer.) 1911.

Sosialismin historia

KYMMENVUOTIAALLE

Muinaiskreikan syvämietteinen filosofi, Herakleitos, jonka opin tutkimukseen Lassalle, Saksan työväen liikkeen suuri herättäjä ja agitaattori uhrasi melkoisen osan elämästensä, on lausunut, että luomakunnassa "kaikki on liikkeellä" (panta rei). Mikä yksinkertainen ja kuitenkin suuremoinen katsantokanta! Ei mitään ole pysyväistä, kaikki liikkellä, alituisessa liikunnossa. Kaikki on elämää — ja nykyäänhän kivilläkin väitetään sitä olevan — ja elämä aina vaihteleva, muuttelleva. Solut luomakunnassa, jotka muodostavat jotakin näennäisesti pysyvää, ovat aina muutteluvia, ja aatteet — nekin aina muuttelvat.

Onko tämä muutokseen pyrkiminen teleologinen, tarkoituksenmukainen vai eikö, tahi onko se vaan kausaliteetin syy- ja seurauslain alainen, onko tässä vaihtelussa joku järjestys olemassa vai näyttääkö se vaan siltä — emme mene näitä kysymyksiä ratkaisemaan.

Mutta kaikessa tässä muutteluvaisuudessa ilmestyy ihmiselämässä ajottain ilmiöitä, jotka ovat muita pitkäikäisempiä, niin esim. meidän aikoinamme syvien rivien, alhaisempien kansankerrosten pyrkiminen aina laajempaan ja suurempaan vaikutusvaltaan saadaksensa yhä suuremman osan luonnon ja yhteiselämän tarjoamista eduista. Toisin sanoen itsetietoisuuden herääminen näissä kerroksissa käypi aikaa voittaen yhä silmiinpistävämmäksi. Köyhälistön luokkatietoisuus kasvaa kaikkialla sen mukaan kuin tuotantotapa kehittyy — tätä Marxin oppia ei hevin kumota — ja kehittynyt luokkatietoisuus taas vaikuttaa kaikkiin muihin oloihin. Usein on tämä kaksinainen kehitys hyvinkin peitossa, kuten solujenkin muutos ihmisruumissa, mutta se voi silti olla hyvinkin mahtava ja vaikuttava.

Ihmiskunta on nykyään suuri perhe, jossa aatteet kulkevat — hyvinkin nopeasti — toisesta jäsenestä toiseen. Suomessakin heräsi köyhälistön, kansan suuren enemmistön itsetietoisuus 1880 ja 1890-luvulla ja olot muuttuivat vähitellen melkoisesti ja samalla kaikkien ihmisten käsitys näistä oloista.

“Työväestö täällä (Helsingissä) pitää välttämättömänä, että saamme aikaan oman äänenkannattajan työväen asiaa ajamaan. Muun sanomalehdistön vaikutus siinä suhteessa ei itseensä työväestöön laajalti ulotu, sillä se ei voi niitä seurata. Nyt kun työväestö täällä ja muissa kaupungeissa on jonkin verran hereillä, olisi mielestämme sopiva aika yrityksen alkamiseen. Ell’emme nyt saa aikaan omaa lehteä tuota harrastusta vireillä pitämään, levittämään ja antamaan sille uutta sisältöä, saattaa tuo harrastus sammua ja työväestö painuu entiseen välinpitämättömyyteensä.”

Täten kirjoitti minulle 10 p:nä marraskuuta 1894 “Työmiehen” ensimmäinen päätoimittaja, A. H. Karvonen kirjeessä, jossa Helsingin työväestön puolesta pyysi minutkin lehden toimittajaksi.

Näin pitkälle oli jo työväenaate meillä silloin kehittynyt! Miten suurta iloa se minussa herättikään!

Kansan enemmistön kahleet olivat nyt murtumassa, tie todelliseen ihmisyyteen nyt avattu!

Me kasvatimme pientä rakasta poikaamme, mikäll voimme, ja nyt on se täyttänyt 10 vuotta! Terve, nuori työmies! Et ole vielä suuren suuri, mutta et myöskään pienen pieni. Olet kasvanut ja varttunut etkä enää tarvitse ensimmäisten hoitajien apua! Olet kymmenessä vuodessa kasvanut täysi-ikäiseksi, olet todellinen ihmelapsi. Miten miehuullisesti sinä aina olet puolustanut kaikkia heikkoja, kaikkia apua tarvitsevia, köyhälistön suurta joukkoa! Mahtavasti sykkii sydämeni ilosta, kun ajattelen kaikkea, mitä sinä kymmenessä vuodessa olet aikaan saanut!

“Ei ole hän yhtätoistakaan, nuor urho tää,
mut ikää siinäkin, työ jalo vaan jos on elämää:
moni harmeni kiilloissa kunnian,
joka seppelens' olis loistoisan
tuon poikasen voiton kruunuun
iloll' altis vaihtamahan.”

Mutta urasi ei suinkaan ole loppunut. Monta, monta ikävuotta on sinulla vielä jälellä, ennenkuin olet tehtäväsi suorittanut. Ei se ole suoritettu ennenkuin nykyinen oloihin perustuva luokkajako on poistettu ja eri kansanluokkien sijaan on astunut eheä yhteinen kansa, jossa jokainen kansalainen vaan käypi ykkösen arvosta, eheä yhteinen ihmiskunta, jossa kaikki ovat todellisia veljiä ja sisaria! Siihen asti pysy elossa ja muista, että elämä on työtä, uupumatonta työtä ja taistelua! Hae aina siitä voimaa, että taistelet *ihmiskunnan korkeimman päämäärän* puolesta, että me kaikki kuuluisimme yhteen suureen perheeseen, jossa sopu ja rakkaus vallitsevat ja jossa kaikki taistelevat yhteisten etujen saavuttamiseksi, kaikille ihmislapsille. Tämä sanotaan utopiaksi, mutta se ei ole muuta kuin korkein ihanne, mihin me pyrimme. Sinä olet nuori, ja varsinkin kaikilla nuorilla pitää olla ihanne; pyri siis uupumatta tähän ihanteeseen, äläkä huoli soimaajista ja pilkkaajista! Pyri reippaasti eteenpäin kuten tähänkin asti, äläkä väsy milloinkaan!

“Jo nouse aallon kevähisen lailla.
Mi kahlehensa pirstoo kallioon.
Jo aamusi sun rusottelee mailla,
Jo keväthetkes tullunna sun on!”

“Työmies 10:nen vuotta 1895—1905.”

KYMMENEN VUODEN PERÄSTÄ

Liebknrecht kertoo, että Marx vähää ennen kuolemaansa († 1883) oli hänelle, oppilaallensa ja monivuotiselle ystävällensä lausunut: “Olen ylpeä Saksan työntekijöistä, he seisovat epäilemättä kansainvälisen työväenliikkeen etunenässä. Ja äsken lähetti kansainvälisen sosialistitoimiston toimeenpaneva valiokunta Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen toimikunnalle sen ilmoituksen, että meidän puolueemme nyt prosenttimäärältään on *järjestön voimakkain puolue!* Ja tämä tulos ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut sen perustamisesta! Eikö silloin vanha veteraani, joka oli muassa sen perustamisessa, koko sielullaan ja mielellään voisi sanoa, kuten Marx: “Olen ylpeä Suomen työväestöstä, se *seisoo prosenttimäärältään kansainvälisen työväenliikkeen etunenässä!*”

Tuskin kymmenen vuoden perästä prosenttimäärältään kansainvälisen työväenliikkeen etunenässä! Ei tosiaan semmoista olisi voinut uneksia silloin, kun nostettiin kysymys oman työväenpuolueen perustamisesta Suomessa!

“Ja se, mitä olette suorittaneet, on kannustava toisia yrittämään samaan tulokseen.”

Siis kelpaamme koko maailmalle esimerkiksi, “monille miljoonille,” puhuakseni Engelsin tavalla, “kaikkien maitten työntekijöille Siperiasta Californiaan saakka.”

Vähemmästäkin voi pieni kansa ylpeillä.

Sosialismi on nykyajan suurin kulttuuriliike, ja Suomen kansa tavallaan sen etunenässä, esimerkkinä kaikille muille!

Se kansa ei kuole, joka niin pitkälle on päässyt, rynnätkööt sitä vastaan kaikki hornan voimat! —

Muita parempia kuin ylpeileminen on kääntyminen omaan itseemme miettimään ja aprikoimaan "syntyjä syviä."

Kuinka olemme me, Kalevan syrjäinen kansa, päässeet näin pitkälle?

Syy on jotenkin selvä.

"Suomeni, kansani synnyinmaa!
Äitini kultanen, kallis!
Kyllin jo kärsit sä sorrantaa,
ellös kärsikö kauempaa.
ei sitä Luojasi sallis!

Tämä huokaus, joka satoja vuosia on kytenyt kärsivän sota-, virka- ja rahavallan alaisen kansan sydämessä, se puhkesi vihdoinkin mahtavasti esille, voittamattomana niinkuin kuohuva koski sulun takana, ja se ilmestyi selvempänä kuin kirkkain tähti yölliselle taivaan kannelle, sille liuskalle, joka maaliskuulla 1907 ensi kerran annettiin sorretun kansan käsiin. Tämä kansa oli saanut terävän asean, jolla se kävi vaatimaan *jakamattomassa* kansaneduskunnassa *viljelyspakkoa*, joka valaisi Schöfflen "antisosialistisen talonpoikauskallonkin" — mitä aatetta ei yksikamarisessa Saksassakaan ymmärretty tarjota — ja *kieltolakia*, joka aate niinkään oli lähtenyt sosialistisista aivoista ja nyt näin ihmeteltävällä tavalla *edellisen aatteen kanssa yhdessä* innostutti kansan syviä rivejä ja yhä edelleen tulee niitä innostuttamaan, kunnes molemmat toteutuvat koko laajuudessaan — sosialistisessa valtiossa.

Mutta jos ei sosialismi kasvaisikaan niin nopeasti kuin se nousi, jos se vielä menisi taaksepäinkin?

Kestihän aikoja meillä kuten muuallakin ennenkuin porvaristo voitti aatelin ja pappisvallan valtiollisella ja yhteiskunnallisella alalla. Aivan oikein. Mutta ero on kuitenkin valtava. Kun porvaristo nousi noita entisiä vallanpitäjiä vastaan, sai se apua kansan enemmis-

töltä, kansan syviltä riveiltä, jotka paljoo suuremmassa määrässä kuin vaurastunut, liikkeen etunenässä kulkeva porvaristo vaikuttivat voiton saantiin. Mutta nyt, kuka kohta enää seisoo noitten "ylempien kymmenen tuhannen" takana? Kallot muuttuvat *huimaavalla vauhdilla*, niin että muassa kulkijaakin hämmästyttää ja yhä suurempia ovat ne laumat, jotka eristyvät entisistä liittolaisistaan. Ja jokainen syvemmin ajatteleva ihminen tietää, että turhaa on vedota vaikkapa kanuunoihin ja kuularuiskuihin, kun kallojen sisältö kansan syvissä riveissä on muuttunut aivan toisenlaiseksi. Tämä on sangen hiljainen, usein näkymätön, mutta silti nopeasti kulkeva työ meidän aikanamme, jolloin yhteiselämä ja yhteistoiminta on niin tavattoman vilkasta, varsinkin *painetun sanan* ja suullisen *agitatsioonin* kautta.

Ei ole epäilemistäkään, että meillä, kuten muualla kaikenmoiset tilapäiset syyt voivat tuottaa tilapäisen takatalven Suomenkin nuorelle viljavainiolle. Mutta tällaisen satunnaisen vastoinikäymisen ei sovi lannistaa meitä yhtä vähän kuin se on puoluetovereitamme lannistanut muissa maissa samanlaisissa tilaisuuksissa. Sillä kansamme syvät rivit meillä ovat jo täysin itsetietoiset nykyisestä ja tulevasta suuresta tehtävästään — ja semmoiset ihmiset ja kansanluokat eivät kukistu eivätkä edes masennu tilapäisistä taka-iskuista. Sisällinen voima on murtumaton ja se pyrkii aina uudelleen osottautumaan sinä rautaisena tarmona, joka vain taisteluissa karaistuu.

"Pankaa", lausui Liebknecht Erfurtin kokouksessa, "koko teidän voimanne, koko teidän persoonallisuutenne teidän tehtävänne toteuttamiseksi... Mitä enemmän voimaa ja persoonallisuuttamme me heitämme vaakaan, sitä nopeammin olemme tarkoituksemme perillä ja sitä aikaisemmin me liehutamme sosialidemokratian voitonlippua nykyisen yhteiskunnan pakkolinnoilla".

Suomen sosialidemokraattinen työväenpuolue — jo Turussa puuttui vain nimi — on vasta elänyt kymmenen vuotta ja kohonnut ihmeteltävään korkeuteen. Kun taas kymmenen vuotta on maille mennyt, silloin — se

on meidän varma toivomme ja vakaumuksemme — on Suomenkin sosialidemokraattinen aate tunkeutunut vielä syvemmälle kansan sydämeen ja valloittanut uusia aloja. Sen minä uskon ja minä lausun samat sanat kuin Marxin uskollinen aatetoveri, kansainvälisen sosialismin toinen suuri mestari, Friedrich Engels, kaksi vuotta ennen kuolemaansa:

“Puoluetoverit, olen vakuutettu, että te edelleenkin tulette tekemään, mitä velvollisuutenne vaatii.”

“Kymmenen vuotta 1899—1909.”

SUOMEN ENSIMÄINEN SOSIALISTI

Suomen ensimmäinen sosialisti — kuka se mahtanee olla, huudahtaa varmaankin jokainen, kun näkee ylläolevan päällekirjoituksen. Tosiaan hänestä ei juuri tähän asti ole tietty mitään ja vielä vähemmän hänen laajanpuoleisesta kirjastaan, jonka on julaissut Saksassa saksankielellä.

Axel Niklas *Herlin**) syntyi Naantalissa v. 1838. Vanhemmat kappalainen Axel Herlin ja Charlotte Aejmelaeus. Tuli ylioppilaaksi 1859, luki ensin teologiaa, mutta jätti sen ja meni oppimaan Karlsruhen polyteknilliseen opistoon 1861—63. Kotiintultuaan palveli hän ensin kirjanpitäjänä ja sitte disponentina ja omistajana veljensä Gustaf Albertin äsken perustamassa Hill Helsingfors nimisessä hienotaetehtaassa, joka ei kuitenkaan kannattanut, vaan joutui vararikkoon v. 1870. Hoidettuaan sitten pientä teollisuusliikettä maalla menestyksettä, meni hän Venäjälle ja palveli tavallisena työmiehenä Tulan kuuluisassa metallitehtaassa noin pari vuotta. Oleskeli sitte isäpuolensa, kirkkoherra Laurilliusen luona Marttilassa, kirjoitteli sanomalehtiin ja otti uudestaan v. 1874 lähes 36-vuotiaana (!) ylioppilastutkinnon,

*) Seuraavat tiedot olen saanut osaksi *Finlands Jurister 1898* nimisestä teoksesta, osaksi lääninmaanmittari Axel Herliniltä ja toht. K. Kyrkiöndilta sekä lääninsihteeriltä A. Aholta, jotka pyynnöstä ne hyväntahtoisesti ovat antaneet.

seuraavana vuonna 1875 fil. kandidaattitutkinnon — ei kuitenkaan vihityttänyt itseään maisteriksi kieliriitojen takia — ja v. 1878 jurisutriusquekandidaattitutkinnon — siis 40-vuotiaana. Rupesi sitte auskultantiksi Turun hovioikeuteen, meni senaatin talous- ja sitte oikeusosastoon, palveli vankeinhoitohallituksessa ja nimitettiin v. 1890 Ulvilan kruununvoudiksi — merkillinen kohtalon iva miehelle, joka kirjassaan (siv. 49) väittää, että “kammeraali- ja finanssioikeudet ovat vain käsitteittämiä sanoja”. Saatuaan pyynnöstä eron v. 1903 kuoli hän melkein köyhyudessa Porin kaupungissa heinäkuussa v. 1906 — siis vähän suurlakon jälkeen.

Luonteeltaan kuuluu hän olleen hilpeä ja leikillinen ja keskusteli mielellään sosialismista teoreettiselta kannalta. Teki ulkomaanmatkoja, joista kuitenkaan ei tuttavillensa maininnut juuri mitään. Kuitenkin on tiedossa, että hän siellä seurusteli vanhan Liebknechtin kanssa, jolta hän myöskin myöhemmin sai kirjeitä — niistä ei minun ole onnistunut tähän asti saada mitään vihiä ponnistuksistani huolimatta, koska H:n pari vuotta sitte kuollut veli, kolleega Herlin lienee hävittänyt hänen paperinsa. Mahdollisesti otti hän osaa m. m. kansainväliseen sosialistikongressiin Pariisissa v. 1889, jossa eräs “Nikolaus Finn” niminen henkilö edusti Suomea (vert. nimeä Niklas H.)*)

Tässä Suomen tiettävästi ensimmäisen sosialistin elämänvaiheet. Arvattavasti ne eivät olisi semmoisinaan antaneet aihetta sen enempään eikä tähänkään kirjoitukseen, ellei H. v. 1894 Saksassa olisi julaissut erään tavallansa merkillisen kirjan: “Das Rechtssystem der Socialdemokratie, Ein erster Entwurf v. A. N. Herlin, Nürnberg, Verlag Wörlein & C., 253 siv. 8:o**), jonka kielellistä asua tarkastamassa hänen luonaan Suomessa asui Liebknechtin poika, joka siihen aikaan oli ylioppi-

*) Tämän arvelun olen tehnyt maisteri K. H. Wilkin prof. V. Verdaron pyynnöstä tekemän kysymyksen johdosta, oisinko minä ollut tuo Finn.

**) Tätä kirjaa löytynee vain muutamia kappaletta Suomessa. Yksi on toht. Kyrklundilla Turussa, toinen hänen rouvallansa ja kolmas maist. R. Forstenilla. Viimemainittu lainasi sen minulle jo useampia vuosia sitte, vaikka se silloin jäi syrjään.

las, nykyinen Karl Liebknecht, asianajaja ja tunnettu sosialisti.

V. 1894 ei vielä tiettävästi ollut varsinaisia sosialisteja Suomessa. Kuten Eetu Salin toteaa (Kymmenen vuotta Suomen työv. puol., muist. siv. 6), "alkoivat vasta 90-luvun puolivälissä köyhälistömme tyytymättömyyden ilmaukset" ja sosialismin ajatussuunta oli meillä vielä hämärässä siihen aikaan. Itse olin minäkin silloin samalla kehitysasteella kuin esim. Bebel hänen siirtyessään sivistysseurakannaltaan sosialismiin. Mutta siihen aikaan oli Herlinillä *valmis* sosialistinen järjestelmä ja hän lausuu selvään kannattavansa sosialismia.

Tosin ei se sosialismi, jota hän kirjassaan edustaa, ole aivan puhdasta sosialismia, vielä vähemmän oikeata "marxilaisuutta". Kun lukee hänen kirjansa, juohtuu heti mieleen Anton Mengerin juristisocialistinen Neue Staatslehre (Uusi valtio-oppi, käänt. J. K. Kari), varsinkin sen loppupuoli. Mutta H. ei ole voinut siitä saada mitään tietoa, koska sen ensimmäinen painos ilmestyi vasta 8 vuotta myöhemmin. Mengerin juristisocialistinen ensimmäinen teos, kuuluisa "das Recht auf den vollen Arbeitsvertrag" ilmestyi kyllä jo v. 1886 (ensim. p.) mutta näyttää siltä kuin ei H. olisi tätäkään teosta tuntenut kirjaansa kirjoittaessaan.

Epäilemättä on H:iin vaikuttanut Bellamyn utooppinen romaani "Looking backward", jonka hän itse mainitseekin. Mutta H. ei saavuta Bellamyn hauskaa ja helppotajuista esitystapaa — muutenhan B:n kirjan arvo on sängen vähäinen — päinvastoin on H:n esitys hyvin filosofinen ja kankea, välistä hämäräkin, ettei hevin saa selkoa siitä, mitä hän oikeastaan tahtoo saada sanotuksi, vaikka juuri esipuhe tarkoittaa pääsisällön selvittämistä, "jotta lukija helpommin voisi seurata itse ajatuksenjuoksua".

Selvää juristisocialismia on se, että heti ensi luku selittää "oikean ja väärän" suhdetta toisiinsa. H. näkyy otaksuvan "oikeaksi", mitä "me kaikki todellisesti tahdomme, kun arvostelemme objektiivisesti ulkopuolella etujemme piirin" ja se perustuu järkeen. Että oike-

us on taloudellisten olojen tuote — kuten Marx on väittänyt — ja että se sentakia on erillainen eri kansankeroksissakin — muistettakoon vain esim. eri käsitys työväen solidariteetista ja streikkipakosta — siitä ei H. tiedä mitään. Sattumus muka hävittää oikeuden, sattumus vallitsee nykyisessä taloudellisessa elämässä, sen tähden on se väärä. Nykyisen työn tarkoituksena on toisten ihmisten tarpeitten tyydyttäminen, mutta työläisen tarkoituksena on oman hyvinvoinnin edistäminen. Työjako on nyt edesvastuuttomien työnantajien ja senkaltaisten käsissä. Vallassaolijat vierittävät mikäli mahdollista kaikki yhteiskunnalliset maksut osattomien niskoille, mutta estävät heitä silti pääsemästä päättämään yhteiskunnan yhteisissä asioissa. Suuri osa yhteiskunnan tuloista tuhlataan militarismiin y. m., samalla kun ei nainen saa kyllin korvausta työstään ja vielä vähemmän varsinaiset työntekijät.

H. sanoo, että kaiken tämän nojalla hän asettuu "jyrkästi vastustamaan nykyistä järjestelmää ja positiivista oikeustiedettä". Nykyinen valtiomahti on näet "väkivaltaa, raakaa väkivaltaa". "Nykyiset valtiomiehet tietävät vallan hyvin, että heidän toimintansa on järjetöntä ("sinnlos"). Yksityisomaisuus on ainoastaan luonnossa suoritettavana korvauksena tunnustettava. "Kun sosialidemokratia vihdoin on saanut koko pääoman käsiinsä... niin olemassaolon ehdot ovat yhdistetyt työläisten järkevään tahtoon". "Kapitalisti ei täytä mitään velvollisuutta, ellei se tapahdu voiton takia. Sukkelat päät ovat keksineet tähän kolme syytä, miksi kapitalistinen voitonhimo olisi oikeutettu. Kapitalistien "profiitti" johtuu kolmesta seikasta: 1. toimintapalkasta työnantajalle; 2. korosta korvaukseksi siitä, että työnantaja ei kuluta itse pääomaansa, kuten voisi, vaan käyttää sitä tuotannossa; 3. korvaukseksi siitä vastuuvuorasta, jonka alaiseksi kapitalisti joutuu, että voi kadottaa pääomansa sen käyttämisessä." Ja kapitalistiyhtiöistä lausuu hän, että "suunnattomien hallintokustannusten ja valtaviin voittojen kautta hankkii porvaristo monta rasvapalaa itsellensä. Kuitenkin ne toimittavat

sille turvallisuutta ja sielunrauhaa ja pidättävät siinä terveellistä itaruutta. Mitä huolellisemmin valtiat ympäröivät itseänsä turvallisuudella, sitä ankarammin kiristävät he köyhiä, joiden tulee suorittaa myöskin makсут siitä.” Varsinainen kauppa saapi yhtä kovan tuomion: “*nykyinen* kauppa ainoastaan hävittää olematta tuotteliaana”. Mutta tulevaisuuden yhteiskunnassa on kapitalisti oleva aivan kuin muukin työmies, koska “ei silloin kukaan synny etuoikeutettuun asemaan, vaan jokainen ainoastaan omalla ansiollaan hankkii ja ylläpitää hyvinvointiaan.” Sillä tässä valtiossa pidetään tuotanto ja kulutus tasapainossa erityisen kontrollin kautta, jonka luopi yleinen, yhteinen tahto, joka juuri on saatava toimeen. Tavarain vaihto tapahtuu työn arvon mukaan. Tämä määrätään tavarain hyödyllisyyden, harvinaisuuden ja yhteiskunnallisesti tarpeellisen työn s. o. korkeimman tekniikan ja intensiteetin mukaan. H. polemiseeraa tässä, kuten muutamissa muissa kohdissa Marxia vastaan, mutta hänen käsityksensä työn intensiteetistä (voimaperäisyydestä) ja pakollisuuden aatteesta taloudellisessa kehityksessä näyttää, ettei hän ole Marxia ymmärtänyt — kuten moni muukin, vieläpä korkeasti oppinut professorikin.

Mutta työläinen on nykyisessä yhteiskunnassa alituisen riiston alainen. “Nykyään työskentelee työläinen ehkä seitsemän tuntia päivässä ilman korvausta, ilman tulosta itsellensä, koska hän ei edusta eikä puolla oikeuksiaan”. Hän tekee väärin siinä, että hän omistajien suhteen esiintyy tahdottomana kärsijänä”. Ja Herlin huudahtaa: “Te olette köyhiä, te proletaarit, ja te olette ilman oikeuksia, koska olette köyhiä. Teidän pitäisi palvella toisianne. Te annatte herroillenne kaikki ettekä pidä itsellenne mitään. Sen takia joutuvat teidän naisennekin samaan orjuuteen kuin itse olette. Sen takia ette voi syöttää lapsianne, vaan lähetätte nämäkin samaan orjuuteen. Ja teidän varoillanne palkkaavat teidän tiranninne sotajoukkoja, jotka pitävät teitä aisoissa.” Ei voi mitenkään kieltää, että tässä puhutte-

lussa piilee syvää myötätuntoisuutta köyhälistöä kohtaan. Ja samaa huomaa muuallakin hänen kirjassaan.

Olisi kerrassaan joutavaa tarkemmin selostaa, mitenkä H. ajattelee sosialismin käytännöllistä toteuttamista. Hän sanoo kyllä, aivan järkevästi, ettei hän tahdo mennä liiaksi yksityisseikkoihin, koska nämä tulevat itsestään, kun uudet olot muodostuvat. Mutta epäilemättä on hän sittekin mennyt tässä suhteessa liian pitkälle (summaarisen yhteenvedon löytää lukija sivuilta 245—250) ja koko tämä selostelu haiskahtaa suuresti utopialta, kuten Marus'en, Campanellan, Baconin, Hertzkan, vieläpä Mengerinkin esitykset. Onhan meille tosin itse Kautskykin antanut jonkunlaisen katsauksen oloihin "päivänä jälkeen sosialistisen vallankumouksen" (kirjassaan *Die sociale Revolution II*), mutta hän on siinä samalla määrännyt tällöisten selostelujen rajat ja näiden rajojen sisäpuolella ei Herlin mielestäni suinkaan ole pysynyt. Hän otaksuu, että siirto vanhasta yhteiskunnasta uuteen tapahtuisi vapaehtoisten muodostuksien kautta, kuten esim. Saint-Simon, Owen ja Fourier arvelivat; mutta vaikka hän sanoo, että "vallan anastamisen nykyisten haltijain käsistä tulee tapahtua", ei hän, yhtä vähän kuin monet muutkaan maailmanparantajat, tahdo jyrkempiä keinoja: H. ei puolusta lakkoja, ei edes parlamentaarista toimintaakaan — kuten Liebknecht v. 1869 arveli, ei se muka voi viedä perille: "socialidemokratian aikakaudella ei voi olla mitään politiikkaa olemassa", jolloin enemmistö määrää asiat; "socialistien politiikan ei tule olla valtiotaitoa, vaan (taloudellista) yhteiskuntataittoa."

Tässä näkyy ilmeisesti H:n puutteellisuus sosialismin käytännölliselläkin alalla: luokkataistelusta ei hänellä näy olevan aavistustakaan.

Mutta hänen kirjansa sisältää paitsi heikkouksia itse pääasiassa, monta sangen hyvää yksityisseikkaa, kuten esim. hänen arvelunsa avioelämästä: "mitä jumala luonnon kautta on kahdeksi henkilöksi osoittanut, ei ihmisten pitäisi luonnottomasti yhdistää", "empimättä annettu lupaus (rakastaa koko elinajan) on itsetunnon ja

kunniantunnon luovuttaminen”. Samoin hänen väitteensä kasvatuksesta, että on tarkoituksen mukaista, että jätetään ainakin osa kasvatuksesta niille, jotka ovat siitä huvitetut, jotta äidit voisivat muutakin toimittaa. Uskonosta hän väittää, että “nyt jo on päästy siihen ymmärrykseen, että se on yksityisasiä” ja että “sosialidemokratia ei tule varsinaisesti pappeja asettamaan”. Ja hän on samaa mieltä kuin Bebel ennen kuolemaansa, että “valtiollisessa puolueessa voivat täydellisen yksimielisyyden ohessa lopputarkoituksesta mielipiteet suurestikin poiketa toisistaan, niin pian kuin tulee kysymys voimakeinoista (huom.!), joilla vastustaja on voitettava. Niin sosialistienkin keskuudessa. Olisi tyhmää, jos sosialistinen ryhmä, vaikka se pitääkin vissiä keinoa paraimpana yhteisen asian perille ajamiseksi, tahtoisi julistaa tämän ainoaksi keinoksi. Todellisuudessa tulee sosialismi käyttämään lukemattomia mahtikeinoja, kunhan se vain voi koota riittävän joukon puoluelaisia yhden tarkoituksiperästään selvilläään olevan ja päättäväisen johdon alle”.

“Sosialismi on nyt jo (v. 1894) laajalle levinnyt valtiollinen puolue” ja “me tulemme läheisessä tulevaisuudessa pääsemään jokaisen oikein ja järkevästi (sic!) ajattelevan ihmisen päämäärään, kaikkien riistonalaisten proletaarien kaipaamaan, koko ihmiskunnan ensimmäiseen yleiseen vapautukseen”.

Joulusoihtu (Turku) 1913.

CHARTISMI*

*) Vaikka Sidney ja Beatrice Webb (Hist. of trade unionism s. 158) jo v. 1894 väittivät, että Chartismin historian kirjoittaminen olisi Englannin kansanvaltaisuukselle sangen hyödyllinen, on vasta v. 1913 ilmestynyt ensimmäinen kelvollinen yleishistoria siitä: Bear Geschichte des Sozialismus in England, siv. 223—419. Chartisti Gammangen teos (History of the ch. mov. 1854) ei ole tyydyttävä. Vanhempia lähtelmiä on: Brentano, Die engl. Chartistenbewegung, Preuss. Jbbr 1874; Carlyle, Chartism, London 1839; Holyoake, Sixty years of an agitators life, 1892; Jephson, The platform 1892; Lovett, Life und struggles of W. Lovett, 1876; McCathy, History of our own times 1886; Tildsley, Entstehung u. ökon. Gr der Chartistenbew. 1898 (runsaasti eksyttäviä painovirheitä), Wallas, Life of Fr. Place 1898; Walpole, History of Engl. 1878/86; johon vielä voi liittää Socialdemokratische Bibliothek XVI ja Jensen-Björgberg. Socialdemokr. Aarhundraede I, sivu 90—116.

Tunnettu taloustieteilijä Lujo Brentano on (B. Webb, die brit. Gen.-bew. siv. 229) lausunut, että chartismi (lue' tschartismi) oli "ensimmäinen sosiaalidemokraattinen liike yleensä" ("die erste s. d. Bewegung die es gegeben hat") ja vaikka esim. Wört. der Staatswis. (1, 511) tätä väitettä on vastustettu, on se kuitenkin oikea. Thomas Carlyle väitti taas Chartism nimisessä, v. 1839 julaistussa kirjoituksessaan (1 luku): "Chartismin perussyö on painava, syvälle juurtunut, laajalle levinnyt, ei johdu eilispäivästä eikä suinkaan loppu tänään eikä huomenna". Se kesti tosiaan runsaasti 10 vuotta: alkoi 1838 (1837) ja loppui 1848. Näistä syistä lienee esitys sen vaiheista ja varsinkin sen syistä ja seurauksista, niinkuin sen opeista tervetullut.

Työväen tila Englannissa 19 vuosisadan alussa oli sangen kurja. Friedrich Engels on siitä luonut sangen laajan ja valaisevan kuvan klassillisessa teoksessaan Die Lage der arb. Klasse in England (toin. pain. 1892), joka ensin ilmestyi vähän ennen kommunistista manifestia ja chartistisen liikkeen loppuessa.*)

Maalaisväestön tila muodostui ilmeisesti niin kuin yleisesti Marx Kapitalissaan, juuri englantilaisia oloja silmällä pitäen ja vielä laveammin Kautsky suuressa teoksessaan Die Agrarfrage on esittänyt. Suurviljelys nieli yhä selvemmin pikkuviljelyksen; Plinius lausui ennen Italian viljelyksestä: "latifundia perdidere Italiam" ja näin kävi Englannissakin: pikkuviljelykset joutuivat yhä enemmän suurviljelijäin käsiin, jotka tilojaan hoitivat vuokraajien välityksellä. Mutta mitä enemmän tämä tapahtui, sitä höllemmäksi kävivät nuo entiset patriarkaaliset olot: työntekijä ei enää ollut työnteettäjän käsityksen mukaan muuta kuin elävä kone, jonka jälkimäinen heitti maantielle, niin pian kun katsoi sen itselensä edulliseksi. Ja kun konetyö maanviljelyksenkin alalla tuli yhä tavallisemmaksi, kasvoi työttömien luku

*) Vaikka tämä kirja suurimmaksi osaksi (paitsi 18 siv. "johdantoa") perustuu Engelsin omiin havaintoihin — hän oleskeli kauan, kuten Marxkin, Englannissa vert. Kautsky, Fr. Engels 1908 — kehittää Brentano väittää, että se "suureksi osaksi" on käyttänyt Gaskellin monessa suhteessa epäluotettavaa The manufacturing population of England nimistä teosta. (Ilmest. 1833).

yhä uhkaavammaksi ja silloin luonnollisesti palkat laskeutuivat. Tavallinen palkka oli silloin maalaistyössä 7—10 Smk. viikossa — siinä kaikki! Lisätuloja voi maalaistyöntekijä hankkia salametsästyksellä — mikä ammatti onkin hyvin tunnettu niitä aikoja kuvaavista romaaneista — mutta ammatti oli sängen ikävä ja vaaranalainen. Toiselta puolen taas kasvoi maanomistajain rikkaus sillä, että Napoleonin sodan aikana viljatutuotanto laskeutui muissa maissa eikä Englanti kontinentaalisynteenin nojalla saanut sanottavasti viljaa ulkoapäin, sen jälkeen viljatullit tämän tuonnin melkoisesti rajoittivat. Mutta nämä rajoitukset tuottivat vaan maan ja pääoman omistajille enennettyjä tuloja, joista eivät työntekijät missään määrin, ei välillisesti eikä välittömästi, tulleet osallisiksi.

Samaan suuntaan kulki teollisuustyöväestön kehitys. Teollisuustyöläisetkin joutuivat päivä päivältä ilmeisemmin työnteittäjien valtaan ja käsitettiin ainoastaan "hands'iksi" eli pelkiksi ostettaviksi työvoimiksi. Koska tämä on jotenkin yleisesti tunnettu tosiasia, johtuen itse tuotantojärjestelmästä, en siihen laveammin kajoa, sitä kuvaa hyvin myöskin Englannin tunnettu konservatiivinen johtaja Disraeli romaanissaan "Sibyl". Asunnot olivat mitä viheliäisimmässä tilassa ja sängen epäterveelliset; ruoka semmoista, joka ei muille kansanluokille mitenkään kelvannut, usein väärennetyäkin; vaatteet aivan riittämättömät vuoden aikaan ja Englannin ilmanalaan katsoen.

Yhä enemmän jakautui kansa, kuten Carlyle sanoo, kahteen vastakkaiseen luokkaan: rikkaihin ja köyhiin. Rikas ja köyhä seisoivat vastatusten kuten kaksi eri kansakuntaa, jotka elävät vieretysten, mutta tuntevat ja ajattelevat aivan toisin — jonka tähden ei voinut puhua mistään yleisestä mielipiteestä, vaan ainoastaan eri kansanluokkien mielipiteistä — he ymmärsivät toisiaan niin vähän kuin jos olisivat syntyneet maan eri vyöhykkeissä.

Se on totta kyllä, että Englannissa kansallis-varallisuus kasvoi äärettömästi, mutta se tuli yksinomaan porvariluokkien hyväksi. Ja se on myöskin tunnustettava,

että englantilaiset eivät olisi jaksaneet kukistaa Napoleonia ihmiskunnan edistyksen edistämiseksi, ellei teollisuuden suuren kohoamisen kautta Englannin kansallisarallisuus olisi niin tuntuvasti kohonnut tahi oikeammin ellei tämä kansa olisi täten jaksanut kantaa suunnattomasti kohonnutta valtiovelkaansa — sodan loputtua 21½ miljaardia Smk. Sängen sattuvasti lausuu Engels: "Teollisuuden mullistuksella on Englannille sama merkitys kuin Ranskalle valtiollisella ja Saksalle filosoofisella mullistuksella, ja 1760 ja 1844 vuosien Englannin väli on ainakin yhtä suuri kuin ancien regimen (= valankumousta edellä käyvän) ja heinäkuun vallankumouksen Ranskan väli. Mutta tämän teollisuuden tähdellisin hedelmä on Englannin köyhälistö". Mutta sama köyhälistö oli, kuten, sanottu, varsinkin siihen aikaan, vallan kurjassa tilassa.

Monet muut syyt itse tuotantojärjestelmästä johtu-
vien lisäksi enensivät tätä kurjuutta. Tuo suunnaton valtiovelka nieli jo pelkissä koroissa vuosittain 800 milj. Smk., mikä summa korvattiin etenkin välillisten s. o. kansan köyhiä kerroksia rasittavien verojen kautta. Ja kun nämä 1819 vuoden perästä vielä lisäksi olivat suoritettavat kullassa, mikä muutos tietysti kohotti raharvon, kävivät ne köyhälle kansalle yhä painostavamiksi. Yläluokat ymmärsivät Englannissakin välillisten verojen taakan pääasiallisesti kohdistuvan alempiin kansaluokkiin, koska porvarit eivät mitenkään v. 1840 suos-
tunenet näitten välillisten verojen vähentämiseen (ehdotus Fielder). — Englannin monivuotiset sodat olivat pitä-
neet kauvan kotoa poissa suuret määrät "hands", mutta kun rauha v. 1815 solmittiin ja kaikki nuo lukuisat joukot palasivat kotiin, saivat työnteettäjät ylen riittävästi työntekijöitä entisten lisäksi ja palkat laskeutuivat. Ja sama oli seuraus huonommin palkattujen naisten ja lasten yhä enenevästä käyttämisestä maanviljelyksen ja teollisuuden palveluksessa. Ja siihen aikaan oli hyvin tavallista, että vaimo ja vanhemmat lapset olivat työnteettäjän työssä, mutta perheen varsinainen tuki, mies, istui työnpuutteen takia kotona ja hoiti pienempiä lapsia!

Kaiken tämän päälle tulivat erittäinkin vv. 1837—39 sangen huonot vuodentulot ja kauppakriisit.

Mutta enemmän kuin mikään muu syy tuotti uusi vaivahoitolaki vuodelta 1834 kurjuutta ja ehkä vielä enemmän mielenkarvautta Englannin työväestön piiriin. Sitä ennen voimassa oleva kuningatar Elisabethin laki sääsi pitäjän avustusta, ellei työntekijän palkka noussut vissiin minimimäärään. Uusi laki sitä vastoin määräsi, että vaivaisapu annettaisiin melkein yksinomaan in-door-apuna s. o. jokainen vaivainen velvoitettaisiin menemään varsinaisena vaivaisena vaivaishuoneeseen, jossa apu supistettiin varsin niukaksi. Epäilemättä oli Malthus opillaan alkusyynä tähän toimenpiteeseen, ainakin niissä, kuten James Mill, John Stuartin isässä, jotka olivat ajattelempaa väkevää. Malthus näet opetti, että ruoka-ainekset maan päällä ajan pitkään eivät riittäisi ravitsemaan yhä enenevää ihmistulvaa ja että sen takia itse luonto kurjuuden kautta pitää huolen siitä, että liikanaiset ihmiset poistuvat. "Köyhä tulee luonnon juhlapöydälle eikä löydä siellä itsellensä mitään tyhjää paikkaa — hän asettuu kuitenkin istumaan, mutta luonto käskää häntä menemään tiehensä, sillä eihän asianomainen ole ennen syntymistään ensin kysynyt yhteiskunnalta, tahtooko se hänet vastaanottaa". Tämä armoton oppi soveltui tietysti erittäin hyvin pääomanomistajille, jotka eivät tahtoneet mitään muutosta olemassa olevissa taloudellisissa oloissa ja, kuten Engels ivallisesti huomauttaa, se olisikin erinomaisen tepsivä, jos vaan köyhälistö luopuisi lasten synnyttämisestä ja suostui nälkäkuolemaan. "Mutta köyhälistö on päinvastoin saanut päähänsä, että juuri he ahkeroine käsineen tässä maailmassa ovat tarpeelliset ja rikkaat herrat kapitalistit, jotka eivät mitään tee, oikeastaan ovat joutavat ainekset". Tietysti oli uusi vaivahoitolaki työväelle sangen nöyryyttävä, samalla kuin se kerrassaan pimensi melkein jokaisen työntekijän vanhuuden, vieläpä jo varsinaisen työkykyajankin päivät. Yleinen oli sentähden Englannin työväestössä se mielipide, että valtaan päässyt tehdasporvaristo oli keksinyt tämän lain pakoittaakseen siten työ-

väestöä työhuoneen niukan avun pelosta suostumaan vaikka minkälaisiin työpalkkaehtoihin. Ja tässä he epäilemättä olivat aivan oikeassa. Carlyle, tuo yläluokan paha omatunto, lausui suoraan: "Jos köyhälistöä pahoin pidellään (vaivaistaloissa), täytyy sen välttämättömästi vähentyä luvussa. Se on kaikille rotanpyytäjille tunnettu salaisuus: tukkikaa kaikki jyvääitan käyttävät, ahdistakaa noita eläimiä alituisella kissan nau'unnalla, melulla ja loukuilla ja nuo ikävät vieraat häviävät ja jättävät rakennuksen. Vielä lyhyempi keino olisi arsenikin-käyttö, ehkäpä lievempikin, jos se vaan olisi luvallinen".

Voiko siis kummastella, jos sama Carlyle kuvaa Englannin silloisen työväestön käsityksen maailmasta seuraavasti: "Tämä ei ole heille mikään kodillinen talo, vaan kolkko vankila, täynnä kurjaa hyödytöntä piinaa, kapinanhenkeä, vihaa, katkeruutta itseänsä ja kaikkia ihmisiä vastaan. Onko se viheriä, kukkainen maailma, jumalan luoma ja ohjaama tahi joku synkkä, kuohuva helvetti täynnä vitrioolisauhua, pumpulitolmaa, pohmelohuutoa, raivoa ja työtuskaa, perkeleen tekemä ja hallitsema?" Sidney Webb leimaa samoin työväen mielialan "hillitsemättömäksi tyytymättömyydeksi ja valjuksi vihaksi" ("fierce discontent and sullen anger"). Ja tämänmoisen mielialan vallassa se toimikin. Vaikka koneitten särkeminen tuotti kuoleman oikein v. 1812 säädetyn lain nojalla, tapahtui tällaisia rikkomisia ehtimiseen. Eikä se ollut muuta kuin aivan luonnollinen epätoivon purkaus, kun tietää, että esim. koneellinen kutomakone vähässä ajassa teki 80,000 ihmistä leivättömiksi. Rikkaudet lisääntyivät yleensä vv. 1805—30 noin joka 5 vuodessa kaksinkertaisesti, mutta väestö vaan 30 vuodessa samassa määrässä, varsinkin olivat murhapoltot tavalliset. Todelliset kapinat puhkesivat ilmi esim. vv. 1825—26.

Yläluokka oli kauhean pelon valtaamana. Ymmärtämättömyys — ja tämä ymmärtämättömyys on periytynyt meidän päiviimme saakka — väitti, että koko kiihtymys johtui tunnottomien kiihoittajien yllytyksestä. Ainoastaan Carlyle ja muutamat ymmärtäväiset porvarit

olivat toista mieltä.*) Carlyle tunsi englantilaisen porvaristonsa ja hän on siitä *Past and Present*: teoksessa ja myöhemmin *Latter Day's Pampflets*'issa antanut kuvauksen, joka ei suinkaan ole imarteleva ja jonka voisi resymeerata Engelsin lauseeseen: "Sille ei ole mitään olemassa, joka ei yksinomaan rahan takia olisi olemassa, itse porvaristo siihen luettuna; sillä se ei elä minkään muun takia kuin rahan hankintaa varten; se ei tunne muuta autuutta kuin sen, jonka nopea rahansaanti tuottaa, ei muuta surua kuin sen kadottaminen". Mutta Englannin työnantajat eivät välittäneet enemmän Carlylen saarnoista kuin Oweninkaan kehoituksista: 2,000 vuotta ja enemmänkin on koetettu ihmisten itsekkäisyyttä kuullettaa saarnaamalla, että ihmisten sisällisellä kääntymisellä ihmeitä saataisiin aikaan — vertaa Tolstoin oppia — mutta sato on ollut suunnattoman pieni ja aivan mitätön verrattuna siihen, mitä esim. Ranskan suuri vallankumous, jos kohta vaan varsinaisen porvariston hyväksi, sai aikaan. Ainoa oikea tie on tietysti ulkonaisten ihmisiä ympäröivien olosuhteitten muuttaminen perinpohjaisella tavalla, joka taas saadaan aikaan yhteiskunnan vallan ja vaikutuksen siirtämisellä alakynteeseen joutuneen kansankerroksen käsiin, kuten pääasiassa kansainvälinen sosialidemokratia tavoittelee ja yhä enemmän saavuttaa.

Ja tämän yksinkertaisen tosiasian rupesi Englanninkin työväestö yhä selvemmin kärsimystensä kukkullalla ymmärtämään. He näkivät, että "laki polkee köyhän ja rikas säättää lain". Ja sen takia selveni sille päivä päivältä, että köyhälistön piti saada valtaansa lakia säättävä koneisto pääasiallisesti yleisen äänioikeuden avulla.

Kysymys yleisestä äänioikeudesta on oikeastaan aatteellisesti kotoisin Englannista, eikä Ranskan vallankumouksen lapsi. Voi ennen sanoa, että se on Amerikan vapauden julistuksen hedelmä. Sillä sen esitti en-

*) Tässä oikoon mainittu prof. Schulze-Gaevernitz'in, Brentanon oppiaan lausunto tämän johdosta (*Z. Soc. Frieden* I. 72, 73): "Suuri ja laajoja kerroksia kääntävä mullistus ei synny ilman syyttä eikä milloinkaan ilman hallitsevien luokkien syyttä, jota vastaan se kääntyy."

sin v. 1775 eräs upseeri Cartwright (lue: Kartreit,) joka oli oleskellut Amerikassa vapauden hengen puhaltaessa, kirjassaan "Lainmukaisten oikeuksien selvittäminen ja puolustaminen". Tämä kirja sisältää jo pääasiallisesti ne vaatimukset, joita chartismi sitte niin innokkaasti kannatti. Richmondin herttua esitti v. 1780 yleisen äänioikeuden vaatimuksen Englannin ylähuoneessa (!) — tuloksetta — ja häntä kannatti "hänen kuninkaallisen majesteetinsa alamaisten oppositiorin" johtaja Fox, vieläpä vihdoinkin itse William Pitt. Mutta kun Ranskan vallankumous kävi yhä radikaalisemmaksi, säikähtyivät, kuten aina, nuo porvarilliset valtiomiehet ja vetäytyivät pois asiasta; sitten syntyi Englannissakin ankara reaktio (vanhoillisuus) ja vasta 1830 vaiheilla heräsi tämä harrastus uudelleen. Työväestö yhtyi keskiluokkaan toimeenpannukseen 1832 vuoden suuren reformilain sillä edellytyksellä, että kun keskiluokka, s. o. vapaamielinen porvaristo, pääsisi valtaan, veisi se uudistukset eteenpäin työväenkin mielen mukaan. Mutta tässä toivossa he suuresti pettyivät, kuten köyhälistö Ranskan suuressa vallankumouksessakin. Pelko ja yksinomaan pelko, varsinkin keskiluokan ja työväen uhkaus ottaa ulos rahansa kaikista pankeista pakotti kyllä vanhoilliset peräytymään, mutta voitto koko puuhasta lankesi toistaiseksi porvaristolle. Ja se, joka tuntee ja hyväksyy Marx'in historiankäsityksen, tietää sanoa, että näin täytyi välttämättömästi ja luonnollisesti käydä: vasta porvariston voiton perästä tulee köyhälistön; se tulee myöhemmin, mutta se tulee yhtä varmasti.

Mutta yhtä luonnollista on, että työväestö tunsikin valtavaa pettymystä porvariston menettelystä. V. 1836 perustettiin Lontoossa yleinen pääkaupungin työväenyhdistys ("the London workingmens association"), joka jo samana vuonna m. m. julisti, että sen jäsenet yhtä vähän luottavat vapaamieliseen kuin vanhoilliseen puolueeseen, koska he luulevat, että molemmat puolueet yhtä suuressa määrässä ovat oikean lainsäädännön vihollisia ja "vastustavat rauhan ja onnen palauttamista maahan" ja se vaatii tarkoituksensa saavuttamiseksi v. 1837 "yleistä

äänioikeutta, salaista äänestystapaa, vuotuisia parlamenttivaaleja, yhtä suuria vaalipiirejä, yhtäläistä vaalikelpoisuutta katsomatta omaisuuteen, sekä ylläpitokustannuksia kansan edustajille”. Näin syntyi tuo kuuluisa “kansanjulistus” (people’s charter) kuusine pykälineen, joka virallisesti julistettiin v. 1838 ja jonka takana silloin jo oli miljoona ihmistä. Tähän tulokseen vaikutti etupäässä lord Russell’in kopea vastaus enempiä reformeja vaativille parlamenttissa edellisenä vuonna: että vaalireformi nyt muka oli saanut lopullisen muotonsa. Vapaa mielinen ministeristö, joka ei enää tahtonut taipua enempään uudistuksiin, joutui luonnollisesti työväestön silmissä yhä huonompaan huutoon ja kukistuikin vihdoin v. 1840 juuri työkansan vihan vaikutuksesta.

Julistuksen pykälistä päättäen voisi helposti tulla siihen käsitykseen, että chartistinen liike yksinomaan oli luonteeltaan valtiollinen liike. Mutta kuten jo edellisestä esityksestä käypi selville, oli valtiollinen suunta ainoastaan välikappale sosiaalisten tarkoitusten saavuttamiseksi. Chartistit sanoivat suoraan ja peittelemättä: “valtiollinen valta on meidän välikappaleemme, yhteiskunnallinen onni tarkoituspärimme”. Heidän pääjohtajansa, irlantilainen asianajaja ja “aikansa suurin kansanpuhuja” O’Connor julisti, että “chartismi ei ollut sen enempää eikä sen vähempää kuin työväenkysymys”; “chartismi on veitsi- ja kahvelikysymys, leipä- ja juustokysymys”, huudahti kuulijoille intoileva metodistipappi Stephens (lue Stiivens), joka, niinkuin Oastler (lue Oostler), ainakin alkuansa oli liittynyt chartismiin kostaaksensa vapaamielisille, jotka ajoivat vanhoillisten etuja likeisesti koskevaa viljatullin poistamista.

Chartismin oppia saarnattiin ympäri maata mahdavamissa kansankokouksissa, myöskin öisissä kokouksissa soihtujen valossa, joissa pidettiin välistä hyvinkin kiihoittavia puheita: m. m. äsken mainittu Stephens keran sanoi, “ettei kansan tarvitsisi pelätä hallitusta, koska sillä aina oli ase, jota lapsikin voi käyttää: olkitukko ja pari tulitikkua, jota keinoa vastaan eivät hallituksen sadat tuhannet sotilaat mitään voisi.” Liikkeen äänen-

kannattaja oli etenkin "Pohjoistähti" (The northern star), jossa varsinkin alussa O'Brien, chartismin "koulumestari," kuten Liebknecht saksalaisessa liikkeessä, julkaisi sangen etevät ja sisältörikkaat mieltemänsä liikkeen taoudellisesta pohjasta.

1839 v. alussa kokoontui Lontoossa varsinainen "kansanparlamentti" (verrattava Ruotsin "folkriksdage-niin" tahi meidän ehdotettuun kansaneduskuntaan suurlakon aikana), chartistien toimesta. Se antoi työväestölle sangen merkillisen julistuksen, jonka pääponnet selvästi kuvaavat chartistisen liikkeen silloista luonnetta. Ne olivat asetetut kysymysten muotoon. Työkansalta kysyttiin: tahtoisivatko he kansanparlamentin pyynnöstä ottaa ulos kaikki rahansa pankeista ja rahalaitoksista (siis sama keino, jolla uhattiin, kun 1832 v. reformi oli riippumassa); suostuisivatko he vaihtamaan kaikki paperirahansa metallivaluuttaan (1819 oli Englannissa säädetty kultakanta, joka tietysti kohotti rahan arvon ja teki köyhälistön maksuvelvollisuuden raskaammaksi); ryhtyisivätkö yleiseen työlakkoon eli "pyhän kuukauden" viettämiseen; olivatko valmiit *ase kädessä kuin vapaat miehet* puolustamaan lakeja, esi-isiltä perittyjä laillisia oikeuksia; tahtoisivatko asettaa omia chartistisia parlamenttiehdokkaita; olisivatko järkähtämättömiä puolustamaan vainoa vastaan kaikkia, jotka ehkä saisivat kärsiä okean asian tähden; ja tahtoisivatko lujasti ja tinkimättömästi pysyä kiinni *koko "kansanjulistuksen"* toimeenpanemisvaatimuksessa. Tämä julistus vierotti chartistisesta liikkeestä suurimmaksi osaksi ne porvariainekset, jotka vielä syystä tai toisesta siinä olivat mukana olleet ja liike kävi yhä kiihkeämmäksi. Kuitenkin päätettiin ensin ryhtyä täysin rauhalliseen keinoon: adressin jättämiseen parlamentille, jonka alle kerättiin 1,250,000 allekirjoitusta. Mutta parlamentti, jossa enemmistönä pöyhkeili äsken valtaan päässyt vapaamielinen rahaporvaristo, ei adressista välittänyt; se raukesi, pääasiallisesti sisällisen eripuraisuuden kautta chartistisessa liikkeessä, jossa jällelle jääneet porvarilliset ainekset nähtävästi asian pilasivat. Mutta nyt vasta nousi jymy Eng-

lannin syvissä riveissä. Yhteentörmäyksiä syntyi järjestysvallan ja työväestön välillä, ankarin Birminghamissa heinäkuun keskivaiheilla, jotka herättivät kauhua yläluokan piireihin. Englanti oli muka perikadon partaalla. Sotaväki kukisti kapinan, mutta Carlyle väitti, että vaikka chartismi sotavoimien avulla näyttikin kukistuneelta, oli sen elävä henki vielä vireillä. Ja se heräsiikin uudelleen v. 1840, jolloin "Suurbritannian kansallinen chartistijärjestö" perustettiin. Johtajat oli ennen pistetty tyrmään, mutta kun he seuraavana vuonna laskettiin vapaiksi, puhkesi liike voimakkaammin kuin milloinkaan ennen, työväen ahdinkotilan ollessa suurempi kuin milloinkaan. Uusi anomus annettiin parlamentille, sen alla oli 3,300,000 allekirjoitusta. Mutta tällä oli vielä huonompi menestys kuin edellisellä adressilla. Yleisen työlakon menestys tämän hylkäämistuomion johdosta ei sekään onnistunut: se tuli vaan osittaiseksi ja kesti muutamia päiviä (5—22. 8. 1842). Chartismin voima heikkeni tämän perästä silmännähtävästi. Siihen vaikuttivat muutamat erityiset seikat, etenkin viljatulli-liike harrastus 10-tuntisen työpäivän hyväksi ja O'Connorin agraariset tuumat.

V. 1815 säädettiin laki Englannissa, joka viljanhinnan laskemisen estämiseksi määräsi sille suojelustullin niin kau'an kuin se ei noussut vissin minimihinnan yli. Tätä lakia vastustivat vapaamieliset ja sillä tarkottivat he kahta sängen tärkeää seikkaa, jotka molemmat olivat omiansa edistämään vanhoillisten maanomistajien kukistamista ja heidän oman valtansa laajentamista. Toinen oli vuokraajien tekeminen tällä toimenpiteellä enemmän riippumattomiksi upporikkaista vanhoillisista maanomistajista, joten tietysti vuokraajat kannattaisivat vapaamielistä puoluetta. Toinen tarkoitus oli taas se, että lain poistamisella vapaamieliset tehtailijat saisivat työpalkat *vastaavasti laskemaan*, kun leipä, työväestön pääravinto, olisi helppohintaisempi. Mutta työväelle saarnattiin heidän puoleltaan, että palkat nousisivat välillisesti kun leipähuoistuisi. Työväki uskoi tämän vaan osaksi, valistuneempi puoli ei antanut pettää itseänsä vapaamie-

listen korulauseilla: he jäivät kylmiksi koko tuon viljattullin poistamisen suhteen. Väittivät päinvastoin, että työväelle koko jutusta olisi selvää tappiota, sillä varma olisi, että, jos maanviljelyksen taloudelliset edellytykset huonontuisivat, tulisi joukko maalaistyöväestöä kaupunkeihin ja polkisi työpalkat. tietysti vastustivat tories, vanhoilliset, tätä tuumaa mitä kiivaammin, ja useat, kuten Stephens ja Oastler, liittyivät juuri tästä syystä chartisteihin. Mutta epäilemättä vaikutti tuo anticornlaw-liike sittenkin jossain määrin lamauttavasti chartistiliikkeeseen. Ja toiselta puolen hommasivat taas vanhoilliset kostoksi 10-tuntin työpäivän aikaansaamista tehtaissa ainakin naisille ja lapsille, jota työväestö hartaasti toivoi ja vapaamieliset tehtaanomistajat ja vapaan viljan puolustajat, Cobden ja Bright etunenässä pelkäsivät kuin ruttoa ja kivenkovaan vastustivat. Sekä vapaan viljattullin laki että laki 10-tuntisesta työpäivästä eivät kuitenkaan ytimessään olleet muuta kuin molempien keskenään riitelevien porvaripuolueitten syötteet Englannin syville riveille tarkoituksella, että niillä heidän huomionsa ja harrastuksensa vedettäisiin pois varsinaisesti tepsivästä keinosta, yleisestä äänioikeudesta. Chartistinen liike laimeni juuri silloin kun molemmat lait vv. 1846 ja 1847 menivät läpi eduskunnassa. Työväestön paras ei ollut kummankaan puolueen harrastuksena! Mutta kumpikin tahtoi kuitenkin työväen kannatuksen itsekkäiden ja valanhimoisten pyyteittensä tukemiseksi!

O'Brien puolusti koko maan ottamista valtion huostaan, jota aatetta Englannissa nyt ajaa parikin porvarillista seuraa ja joka muualla yhä enemmän pääsee voitolle sosialistipiirienkin ulkopuolella. Mutta O'Connor ei luullut siitä pitkiin aikoihin tulevan mitään käytännöllistä tulosta ja hän ajoi sen takia toista tuumaa, että 1 milj. markalla ostettaisiin maata, joka sitten arvan kautta jaettaisiin pienissä tiloissa osakkaille. Täten arveli hän voivansa vähentää joutilaitten työntekijäin lukua ja korottaa palkkoja. Mutta kun vaan pieni määrä osakkaita ehtii saada vissin ajan kuluessa tiloja, suuttuivat toiset; koko homma meni myttyyn ja O'Connorin vaikutusvalta

meni samassa. Kun sen takia vielä v. 1848 yritettiin kolmas anomus parlamentille, johon ei tullut kuin 2,000,000 osaksi vääriä allekirjoituksia, ja parlamentti tämänkin hylkäsi, raukesi koko tuo suuri chartistinen liike 10 vuotta kestätyään aivan tyhjiin, koska Wellingtonin herttua vielä lisäksi rautakouralla kävi kukistamaan kaikki kapinanyritykset.

Chartismi kuoli, eikä se voinutkaan, historiallisesti katsottuna, onnistua. Työväki ei vielä siihen aikaan ollut kyllin valtiollisesti, sivistyksellisesti, eikä edes taloudellisestikaan kehittynyt. Sitä paitsi siltä puuttui luja järjestö ja taktillisesta menettelystä (fyysillinen vai siveellinenkö voima) vallitsi suuri eripuraisuus. Porvaristo taas oli vielä liian mahtava, jotta työväki olisi saanut tämän *silloin* luopumaan *valtiollisesta* asemastaan. Englannin työväestö oli nyt pakotettu käymään hiljaisten reformien tietä ammatillisen toiminnan avulla, joka on tehnyt Englannista porvarillisten maailmanparantajien luvatus maan aina viimeisiin aikoihin, vaikka ei tähän päivään asti. Engels ennusti väärin, kun hän väitti v. 1845, että rauhallinen ratkaisu oli liian myöhäinen.

Mutta vaikka chartistinen liike laimentui, ensi aikoina sen kukistumisen perästä, ammattikunnalliseksi, kooperatiiviseksi ja sen kaltaisiksi liikkeiksi, ei tämä Englannin työväen mahtava voimanponnistus ollut turha. Se pakotti Englannin yläluokan itsesäilyttämisvaistosta tekemään yhä suurempia myönnytyksiä, vieläpä kaksi kertaa valtiollisen äänioikeuden alalla, se laskei oleviin oloihin nojautuvan perustuksen Marx ja Engels'in kommunistiselle manifestille, josta koko maailman köyhälistö on imenyt äidinmaitonsa, se saarnasi liika-arvon, riiston ja luokkataistelun aatteita sekä tietopuolisesti että ennen kaikkea käytännöllisesti ja etupäässä se ensin opetti, että ainoastaan valtiollisen vallan anastamisella työväestö voi aikaansaada pysyviä parannuksia omassa tilassaan — aate, jonka mahtavaksi kannattajaksi sitte Lassalle niin suurella menestyksellä nousi ja johon nyt taas viime aikoina Englanninkin työväki on palannut,

niinikään melkoisella menestyksellä ja suurilla tulevaisuuden toiveilla.

Uuden Ajan Kynnyksellä 1908.

Sosialismin esitaistelijat ja tienraivaajat

TIEDOKKAAT SOSIALISMIN PALVELUKSESSA

Pierre Dupont, ranskalainen köyhälistön runoilija, joka oli laulanut kuuluisan "Laulun leivästä"*) on eräässä laulussaan väittänyt, että "sosialismilla olisi kaksi siipeä: työläinen ja tiedokas" (oppinut, lukenut). Se oli v. 1848, jolloin molemmat vieretysten makasivat Pariisin barrikaadeilla, taisteltuaan urhoollisesti köyhälistön vapauden taistelua: tämä yhteinen taistelu ja kuolema saattoi Dupont'in sydämen lämpiytymään.

Missä määrin ovat nyt tiedokas ja työläinen liittolaisia?

Marx lausuu jo Kommunistisessa manifestissaan: "Kuten ennen osa aatelistoa meni porvariston puolelle, niin menee osa porvaristoa köyhälistön riviin ja etupäässä osa ihanteellisista porvarillisista, jotka ovat kohonneet käsittämään koko tämän historiallisen liikkeen tietopuoliselta kannalta." Mutta jo Lassalle varotti v. 1863, kun oli "yleiseen saksalaiseen työväenyhdistykseen" otettava jäseniä, että "niitten henkilöitten joukkoon, joiden suhteen aina on kysyttävä hallinnon mielipidettä, kuuluvat yleensä kaikki tiedokkaat ("alle Litteraten").

Marx, Engels, Lassalle olivat kaikki tuommoisia litteraatteja, tiedokkaita, lähteneet varsinaisen porvaris-

*) Saksaksi kääntänyt Strodtmann ja vielä vaikuttavimmin (muokailleen) Fred. Freiligrath.

ton riveistä. Ja samoin melkein kaikki sosialismin tienraivaajat eri maissa. Mutta tienraivaajain kohtalo, elleivät asianhaarat sattumalta ole erittäin onnelliset, on se, että saavat useimmiten kärsiä mitä pahinta; heidän kohtalonsa on tavallisesti sama kuin sadun mukaan Protesilaon, joka ensimmäisenä pani jalkansa Troijan maahan ja ensimmäisenä siinä kaatuikin, ja josta norjalainen runoilija Welhaven niin ylevästi laulaa:

Hvo, der går foran i en allvors-dust,
han sejrer ej, han kaemper kun og falder.

(Se, joka kulkee ensimmäisenä ankaraan taisteluun, hän ei voita, hän vain taistelee ja kaatuu).

Socialismin tienraivaajat eri maissa eivät milloinkaan tietä raivatessaan ole saaneet mitään tämän maailman hyvästä ja sen takia sivistyneet eli tiedokkaat eivät silloin pyrkineetkään köyhälistön riveihin etuja saadaksen. Marx, Engels, Lassalle ja muut tienraivaajat liittyivät sosialismiin aivan toisista, paljoa ylevämmistä vaikuttimista. Persoonallisia etuja he eivät voineet niittää.

Nykyään liittää taloudellinen kehitys yhä enemmän kirjallisia olentoja varsinaisen proletariaatin riveihin. On koko joukko henkilöitä, jotka ovat saaneet jonkun tietopuolisen kasvatuksen, kansakoulun antaman eli yleissivistyksen yläpuolella ja jotka eivät ole paremmassa taloudellisessa asemassa kuin tavallinen köyhälistö. Riittää tästä vain huomauttaa. Kapitalismi on heidät kietonut pauloihinsa. Voisi mennä paljoa pitemmälle ja sanoa, että kapitalismi on jo polyypymaisesti imeytynyt kirjailijoihin ja oppineihin — joku "kansanvalistusministeri" määrää, mitä kansakoulun ja oppikoulun opettajat saavat sanoa ja kirjottaa ja suurempien sivistysvaltioitten — puhumattakaan puoleksi raaoista valtioista — korkeakoulutkin saavat alistua kapitalistivaltion sivistyksen valvojen mielipiteen alle. Inhottavimmalta näyttää tämä henkinen holhuunalaisuus esim.

Saksassa, joka aina on pöyhkeilyt korkeasta sivistyksestään. Mutta tietysti sivistys ja oppi eivät ole suuriarvoisia, elleivät ole vapaita. Ne oppineetkin, jotka ovat tulleet hallitsevalle hallitussuunnalle vastenmielisiin johdopäätöksiin, eivät saa vapaasti sitä lausua eikä opettaa, muuten heitetään heidät nälkäkuolemaan, aivan kuin työnantaja heittää mielipiteeltään hänelle vastenmielisen työläisen. Moni kustantajakaan samoin ei mitenkään salli, että hänen kustantamissaan teoksissa ja aikakauslehdissä asianomainen kirjailija puhuu vakaumuksensa mukaan. Siitähän on lukemattomia esimerkkiä. Tällä tavalla siirtyy suuri määrä porvarillisia tiedokkaita köyhälistön riveihin. Mutta heitä siirtyy toisestakin syystä. Sosialismi ei enää ole — ei ainakaan joka tapauksessa — kärsimyksen koulu, se antaa välistä aineellisia etujakin, varsinkin edistyneimmissä maissa — vieläpä ministerivirkojakin. Moni tiedokas liittyy *sen takia* sosialismiin ja köyhälistöön kohotaksensa sillä tavalla ja siten pettääkseen entisiä puoluetovereitaan. Loistavampia esimerkkejä semmoisista pettureista oli ranskalainen Artistides Briand, entinen pääministeri, joka alkuaan oli yleislakon herättäjä ja innokas sosialisti. Tämöissä tiedokkaissa on usein paljon jälellä entisestä porvarikannasta — jos kohta eivät mene suoranaiseen petturiuteen saakka, eikä *sen takia* ole kumma, että tuomoisia “*verkrachte bürgerliche Existenzen,*” porvarimaailmassa epäonnistuneita olentoja tahi kunnianhimosta köyhälistön suosiota hakevia onnenonkijoita, tämän köyhälistön puolelta on ruvettu katsomaan jonkunlaisella epäluulolla. vielä v. 1897 Bebel leimasi Hamburgin puoluepäivillä aivan “*vääräksi känsäisellä kädellä ja päällään työskentelevän puoluetoverin toisistaan eroittamisen*”; ei olisi “*tehtävä mitään erotusta henkisen ja ruumiillisen työn välillä.*” Tämöisellä erottamisella antaisi muka sosialidemokratia vain vetä vastustajien myllylle, kun he sanovat, että sosialidemokratia hävittää kaiken kulttuurin ja tahtoo painaa koko ihmiskunnan alas nykyisen köyhälistön sivistyskannalle. Mutta Dresdenin puoluepäivillä v. 1903 oli sama Bebel jo varovai-

sempi. Hän kehoittaa puoluelaisiaan seuraavilla sanoilla: "Tarkastakaa joka puoluetoveria, mutta jos hän on akadeemikko (yliopistollisen sivistyksen saanut) tahi tiedokas ("ein Intellektueller"), niin tarkastakaa häntä kahden- ja kolmenkertaisesti." Ja Magdeburgin puoluepäivillä v. 1910 huudahti Bebel: "Videant consules! Konsulien tuli katsoa, ettei yhteiskunta kärsisi mitään vahinkoa, oli puheparsi vanhassa Roomassa. Minä sanon, puoluetoverien tulee valvoa sitä, että puolueenjohdajat eivät tee puolueelle mitään vahinkoa. Kansanvaltaista epäluuloa ja vieläkin kansanvaltaista epäluuloa kaikkia kohtaan ilman poikkeuksetta, myös minua kohtaan. Katsokaa johtajia sormenpäihin asti, teidän sanomainne toimittajia sormenpäihin saakka!" Tosin oli B. silloin erittäin suuttunut tiedokkaisiin revisionisteihin ja sanomaintoimittajiin, mutta hän tarkoitti kuitenkin pääasiassa sitä, minkä lausui ilmi. Ja Kautskykin vaatii kirjassaan "Parlamentarismus und Socialdemokratie" jokaiselta puoluetoverilta, olkoon hän tiedokas tai ei, jonkunlaista odotusaikaa ("Karenszeit"), ennenkuin hän lasketaan sosialidemokratian luottamusvirkoihin.

Mutta toiselta puolen taas myöntää Bebelkin (Dresdenin puoluep. pöytäk. siv. 225), että "me tarvitsemme akadeemikkojen ja tiedokkaitten älyä".

Adam Smith, "taloustieteen isä", oli sitä mieltä, että teollisuuden yksitoikkoinen työ aamusta iltaan ei voi kasvattaa työläistä: sen kautta päinvastoin "hän luonnollisesti kadottaa kykyjensä kehittämismahdollisuuden ja tulee yleensä niin tyhmäksi ja tietämättömäksi kuin ihmisolento yleensä voi tulla". Tämä Smithin käsitys ei tosin ole aivan oikea, sillä kokemus osoittaa, että koneitten aikakausi on kehittänyt työkansan paljon korkeammalle kuin ennen; johon kuitenkin sangen mahtavasti on vaikuttanut, ehkä kaikkein enimmäin, työpäivän lyhennys. Mutta vieläkin pitää paikkansa, mitä työväenmarssin laulaja, Jacob Audorf, laulaa:

"Der Feind den wir am tiefsten hassen,
Der uns umlagert, schwarz und dicht,

Das ist der Unverstand der Massen,
Den nur des Geistes Schwert durchbo icht!"

(Se vihollinen, jota syvimmin vihaamme,
joka meitä ahdistaa mustana ja vahvana,
se on joukkojen ymmärtämättömyys,
jonka murtaa vain hengen miekka.)

Tietämättömyys proletaarisissa joukoissa on vielä riittävän suuri. Se on suureksi vahingoksi itse köyhälistölle, mutta varsinkin niille, jotka pyrkivät johtaviin aseisiin köyhälistön riveissä. "Johtajien edesvastuun määrä kasvaa ja samalla kasvaa vaatimus yhä suuremmista tiedoista", sanoo Kautsky äsken mainitussa teoksessaan. Taloudellinen elämä on jo mutkikas koneisto, jonka komeroihin ei jokainen voi tunkea henkisillä silmillään. Ja koska koko valtiollinen toiminta lopullisesti riippuu taloudellisesta, on monen proletaarin valtiollinen näköpiiri sangen rajoitettu. "Johtajien täytyy sentähden", lisää Kautsky, "nykyään tutustua asioihin, joista yksityinen jäsen ei ole perillä, joita joukko ("sakki") ei riittävästi tunne". Ja Bebel lisää vielä eräässä puheessaan v. 1907, että johtavaan asemaan asetettujen tulee "nähdä kauemmas, kuin useimmat voivatkaan nähdä, joiden aamusta iltaan täytyy ahertaa jokapäiväisen leivän hankinnassa."

Jos siis on myönnettävä, että proletaarin joukko *kokemuksesta*, niin sanoakseni omasta lihastaan, tietää paremmin kuin kukaan muu, tiedokkaampikin, mistä yleensä köyhälistön luokkataistelussa on kysymys, niin taas useimpien köyhälistön jäsenten tieto on aivan riittämätön käymään onnellista taistelua vastustajiaan vastaan. Taistelun johto on sentähden aina pysyvä tiedokkaitten käsissä — siitä on turha koettaa päästä irti. Mutta tiedokkaan johtajan täytyy aina kuulustella köyhälistön yleistä mielipidettä, kuulustella syvien rivien sykkivää sydäntä, ja myöskin, jos hän luulee sen joutuneen joskus harhaan, köyhälistön edun kannalta selittää oikeaa suuntaa.

Johtopäätös ylläolevasta on siis se, että siirtymisiä yläluokista köyhälistön taisteluriviin on tervehdittävä ilolla, koska köyhälistö tarvitsee kaikkia tiedokkaita, mitä se voi saada — liikaa siinä suhteessa ei sillä sinukaan ole. Ja usein on näistä henkilöistä, jotka yläluokasta ovat siirtyneet köyhälistön keskuuteen, tullut tämän köyhälistön innokkaimpia esitaistelijoita, kuten Marx, Engels, Lassalle, Liebknecht, Kautsky, Klara Zetkin, Victor Adler y. m. Mutta ei mitenkään saa jumaloita tiedettä niin, että tiedokkaalle empimättä annetaan *etusija* luottamustoimissa sen takia, että hän on oppia saanut. Kokemus ja — ennen kaikkea — *luotettavuus* painavat ainakin yhtä paljon, vieläpä enemmänkin vaa'assa. Ei niin, että joku eroava vähäarvoisempi käsitys toisesta ja toisesta köyhälistön asiasta heti leimaisi hänet kelpaamattomaksi: suvaitsevaisuus jossain määrin on sosiaalidemokratiassa paikoillaan, ettemme kangistuisi dogmatismiin ja kuolettavaan yksipuolisuuteen; vaan etupäässä on katsottava, että kyseessä oleva henkilö aina ilmeisesti *tarkoittaa köyhälistön etua*, kun hänen toimiaan tarkoin punnitaan ja että hän *koko sielultaan tahtoo toimia köyhälistön eduksi*.

Ja eräs toinenkin vaara voi tässä suhteessa olla tarjona. Moni nuori mies, joka on lähtenyt yläluokan riveistä, tahtoo välistä oikein tuntuvasti näyttää, että hän harrastaa köyhälistön parasta ja tekee sen takia ehdotuksia, jotka imartelevat köyhälistöä, esim. liiotellen sen valtaa ja voimaa. Tällöiset nuoret miehet, joilla on jonkunlainen demagooginen luonne, tekevät täten asialle sängen huonon palveluksen. Köyhälistön suurta asiaa ei edistetä sillä, että liioitellaan, vaan siten että asioita tyystin punnitaan ja ne sitten esitetään niin kuin ne todellisuudessa ovat. Intoa, uhraavaisuutta on sen ohessa litsottava koko liikkeeseen, sillä ilman intoa ja uhraavaisuutta ei mitään saavuteta, vaikkakin hedelmät eivät aina ole *heti* otettavissa. Mutta jumala varjelkoon meitä semmoisista köyhälistön johtajista, jotka imartelevat sitä ja ajavat sen päättömyksiin, jotta saisivat käydä oikein radikaaleista köyhälistön asianajajista. Pois se

periaate, missä se vain ilmestyy: sakki itsevaltiaaksi, kunhan se tekee tahtomme! Saksassa tämä piirre on välistä pilkoittanut esille, mutta m. m. Marx ja Bebel ovat aina tämmöistä demagogiaa halveksineet.

Mutta paras keino, miten työväestö voi saada luotettavimmat tiedokkaat keskuuteensa on se, että sen omista riveistä kohoo miehiä, jotka ovat varustetut koko aikansa tietoisuudella. Semmoinen loistava esimerkki on August Bebel, joka sorvarista on nousut kansainvälisen sosialistiliikkeen etevimmäksi edustajaksi, mieheksi, jota suuret tiedemiehet, kuten Mommsenkin, ihailivat. Ja köyhälistön miehillä ja naisilla on tämmöiseen henkiseen kohoamiseen nykyään moninainen tilaisuus. Yläluokka — vieläpä työnantajatkin ovat olleet valmiit tarjoamaan köyhälistölle tilaisuutta tiedolliseen kehitykseen. Tosin se usein tapahtuu itsekkäistä vaikuttimista —esim. saadakseen siten kunnollisempia, valistuneempia työntekijöitä, usein se tapahtuu annettavien tietojen seulomisella; mutta tässäkin suhteessa ovat vallitsevat luokat omat haudankaivajansa, kun loppuun päästään. Ja tämän lisäksi kehittyy ja on köyhälistö kehittynyt suunnattomasti omissa kokouksissaan ja seuroissaan. Ei ole helposti sanottavissa, mitä esim. vaikuttaa työväestön keskuudessa perustettu puhujaseura, jossa kukin järjestänsä koettaa kehittää muodollisesti ja henkisesti kykyjensä tahi joku keskinäinen lukusirkkeli eli lukuseura, jossa yhdessä luetaan ehkä yhdessä ostettua tai kirjastosta lainattua teosta, jonka eri aatteista kukin voi lausua mielipiteensä.

Renan, yksi Ranskan suurimmista tiedemiehistä, on kerran lausunut: "Epäilemättä köyhälistön ruumiilliset kärsimykset ovat surullinen ilmiö. Minä tunnustan kuitenkin, että ne eivät minuun koske niin syvästi kuin havainto, että ihmiskunnan äärettömän suuri enemmistö on tuomittu henkiseen orjuuteen, kun täytyy nähdä, mitenkä samallaiset ihmiset kuin minä, joilla ehkä on korkeammat älylliset ja siveelliset kyvyt kuin minulla, ovat tuomitut eläimellisyyteen, elävät ja kuolevat kohottamatta kertaakaan silmiään korkeammalle tuosta kurjasta

koneesta, joka antaa heille leipää.” Renan ei ajatellut, että juuri tiedollinen kohoaminen myöskin kohottaa työväestön aineellisesti korkealle yli nykyisen kurjuuden. Ennen kaikkea tulee köyhälistön omista riveistään ja jos suinkin mahdollista *omilla* sivistyslaitoksilla — varsinkin historian ja kansantalouden alalla — luoda itselleen johtomiehiä, jotka *saamatta tovereiltaan epäluuloa* osakseen voivat opastaa niitä, jotka eivät *voi* jokapäiväisen leivän hankinnassa heittää katseitaan niin pitkälle, kuin nykyajan monimutkainen elämä vaatii sen kovissa, ankarissa taisteluissa valtiollisen vallan siirtämiseksi uusiin käsiin ja elämänannon tasaisemmin levittämiseksi köyhien ja sorrettujen keskuuteen.

Työväen Joululehti! (Tampere,) 1911.

JOHTAJA.

(BEBELIN 70-VUOTISEKSI MUISTOKSI.)

Äsken luin eräessä Suomen sosialistisessa julkaisussa, että johtaja ei juuri toimita mitään, vaan ainoastaan tuo suuri joukko, joka häntä johtaa. Se oli kirjoituksen pääsisältö. Vaistomaisesti vetäytyi suuni pieleen hymyyn. No niin, ei muuta kuin tuo vanha juttu! Ja kuitenkin niin aivan luonnollinen! Pitkin matkaa historian läpi tuo johtajien jumaloiminen, Aleksanteri suuren, Shakespearen, Newtonin, Napoleonin, Goethen y. m. Ja sitten tulee semmoinen mies kuin Carlyle, ja näyttää kirjassaan ”Sankarit ja sankarien palveleminen,” että kaikki on niinkuin olla pitää. Ja pahan taudin pilaamat Nietzsche aivot synnyttävät käsityksen ”yli-ihmisestä” ja ”karja-ihmisestä.” Onko kumma, että tällaisen hasutuksen perästä tuli terveellinen vastavirtaus kansojen syvistä riveistä. Ja kuitenkin tuon sosialistisen julkaisun väite on sekin aivan väärä. Marx todistaa sen vääräksi, Bebel myös.

Engels kirjoittaa Liebknechtille heti Marxin kuoleman perästä (14/8 83): ”En voi vielä ajatellakaan, että

tämä nerokas pää on lakannut hedelmällisesti vaikuttamasta valtaavilla ajatuksillaan molempien maanosien proletariseen liikkeeseen. Mitä me kaikki olemme, sen olemme hänen kauttaan; ja mitä tämänpäiväinen liike on, on se hänen tietopuolisen ja käytännöllisen toimintansa kautta; ilman häntä istuisimme me aina vielä sotkuisessa loassa.”

Olen valmis myöntämään, että tässä Engels ”johtajan” lausunnossa on hieman liikaakin — joka tietysti johtui äskeisen kuolemantapauksen valtavuudesta —; mutta pääasiassa on lausunto oikea.

Eikä tämä lausunto suinkaan sano, että johtaja proletarisessakaan liikkeessä olisi vain joukon johtama nukke tai nolla!

Mutta mikä sitten on johtaja?

Tuotantoprosessin vaihtuessa vaihtuivat ulkonaiset olotkin. Uudet aatteet syntyvät samassa ja valtaavat nuo suuret ihmisjoukot. Toiset ovat näistä aatteista ja niistä johtuvista tehtävistä selvemmällä, toiset taas käsittävät kaiken tämän epäselvemmin ja heidän toimintansa on sen mukaan hitaampi ja laimeampi. Kuka antaa tuolle hämerässä seisovalle joukolle selvät aatteet ja valoisat tulevaisuuden toiveet; puhaltaa niihin tarmoa ja intoa, kun he lannistuvat eivätkä näe tulevaisuutta loistossa edessään? Se on johtaja. Ei kukaan voi johtaa, ellei hän toimi sen hengen palveluksessa, joka enemmän tai vähemmän epäselvästi suuren joukon sydämessä elää, mutta hän vaikuttaa mahtavasti tähän suureen joukkoon ja hän johtaa sen toimia sen takia, että hän muita selvemmin tajuaa ajan hengen vaatimuksia ja innokkaammin kuin kukaan muu panee kaikki voimansa sen palvelukseen. Tällöinen johtaja oli Marx. Ja semmoinen on nykyisessä maailman liikkeessä myös August Bebel.

Tarkoitukseni ei ole tässä luoda kuvaa Aug. Bebelin johtajatoimesta. Tahdon vain huomauttaa, miten suuremmoisesti se esiintyi varsinkin ”sosialistilain” aikana, jolloin hän etenkin tiesi pelastaa puolueensa ja pitää sitä koossa ja miten loistavasti tämä johtajakyky suun-

tasi päätökset melkein kaikissa puoluekokouksissa oikeaan ja suotuisaan lopputulokseen. Ja kuinka on hän johtanutkaan puoluettaan ainoastaan kirjallansa "Nainen ja sosialismi," jota on levinnyt lähes 120,000 kappaletta ja jonka 50:n painos ilmestyi viime vuonna — eikä vähemmässäkään määrässä proletaarista naisliikettä, joka tuosta kirjasta on saanut alkunsa ja sen takia on hänelle, Bebelille, enemmän velkaa kuin kukaan muu!

Niin, Bebel on tosiaan loistava todistus siitä, mitenkä tavallinen tahi oikeammin — tavaton työmies voi luonnonlahjojensa ja intonsa nojalla kohota koko suuren kansainvälisen sosialidemokratian johtajaksi. Häneen paremmin kuin kehenkään muuhun elävään sosialistiin soveltuvat Kautskyn sanat: "Meidän ei tarvitse pyytää anteeksi" personain palvelemistamme, "niin meillä on johtajia ja meidän johtajiemme ominaisuuksista ei vähimmin riipu, onko tiemme voittoon pitempi vai lyhempi, ohdakkeisempi vai tasaisempi." Emmekä voi kummastella, että mailman etevimmän tiedeakatemian "alituinen" sihteeri, yli koko sivistyneen maapiirin kuuluisa oppinut historioitsija Mommsen voi vastustajastaan lausua (tosin puoluetoveriensä kauhuksi): "Jos jokaisella puolueella olisi semmoinen johtaja kuin Bebel, ei sillä olisi mitään hätää."

Työläisnainen 1910.

KÄYNTI BEBELIN LUONA (YNNÄ OTE HÄNEN KIRJEESTÄÄN).

Ollessani Berliinissä viime kesäkuulla huvitti minua tietysti myöskin käydä työväensuojeluskeinoja eri ammateissa esittävässä pysyväisessä näyttelyssä, joka on sangen rikas ja valaiseva. Siellä monta kertaa käydessäni sivuutin entisen opettajani mailmankuulun prof. Mommsenin asunnon Marchstrassen varrella. Ja samassa syntyi minussa eräs aateassosiaatio. Loppupuolella elämäntänsä kallistui Mommsen, joka yleensä

taisteli Saksan liberalismien lipun alla, sosialismin, koska hän näki, että tämä liike Saksassa, kuten muuallakin, muodosti ainoan mahtavan vastustus- ja edistyspuolueen ja että vapaamielisiltä useimmissa ratkaisevissa tapauksissa puuttui selkärankaa, kun täytyi tarmokkaasti toimia vapauden puolesta. Hän tosin lausui, ettei hän arvattavasti enää itse, vanha kun oli, suoraan taipuisi sosialismin, mutta hän antoi suuren tunnustuksen sille ja ennen kaikkea sen suurelle "johtajalle" Saksassa A. Bebelille. Tästä miehestä hän lausui että, "Jos jokaisella puolueella olisi semmoinen johtaja, kuin Bebel on, niin voisimme olla onnellisia. Tämä on tietysti äärettömän suuri tunnustus mieheltä, jota koko Saksa ja koko sivistynyt mailma kunnioitti yhtenä kaikkein suurimmista tiedemiestään viime vuosisadalla ja jonka sana *päivänkin kysymyksissä painoi sangen paljon*. Työväensuojelunäyttely ja Mommsen, Bebelin ylistäjä, viereysten! Mitä, jos menisi Bebelin luo? Niin, minä menen häntä tervehtimään. Miksi en menisi? Asia oli vielä yksinkertaisempi minulle, kun hän asui aivan sen koulun lähellä, jonka opetusta juuri satuin seuraamaan (Berlin-Schöneberg, Hauptstrasse 84). Astuin rappusia myöten ylös kolmanteen kerrokseen. Soitin kelloa. Eräs jotenkin yksinkertaisesti puettu, vanhanpuoleinen rouva tuli vastaan ovesta. "Onko valtiopäivämies Bebel kotona," kysäsin rouvalta. "Ei hän nyt juuri ole kotona," mutta lisäsi hän, "kyllä hänen pitäisi kohta tulla, en ymmärrä, missä hän tänään viipty, kello kun jo on paljon yli 12; mutta ehkä tahdotte olla hyvä ja astua sisään odottamaan, ei hän enään kauan viivy." Jäin vähäksi aikaa oven suuhun miettimään, mitä minun pitäisi tehdä. Silloin kuului rappusissa jalkojen kopinaa, katsahdin alaspäin: eräs mies, vaikka vanhanpuoleinen, astui reippaasti aivan kuin nuori poika rappusia ylöspäin. Se oli Bebel itse. Tunsin hänet ensi silmäyksestä, vaikka en milloinkaan ennen ollut nähnyt muuta kuin kuvia. Esitin itseni. "Ah, suomalainen, astukaa sisään ja suokaa anteeksi, että pyydän teitä hiukan odottamaan, kunnes erään toisen odottavan

kanssa olen suorittanut kiireellisen asian.” Sivuhuoneesta tuli nyt esille eräs henkilö jonka pikaisesta silmäyksestä päättäen arvelin venäläiseksi — ulkomaalla ollessa terotuu silmä erottamaan eri kansallisuuksia. Astuin eräseen toiseen huoneeseen, joka silminnähtävästi oli katsottava varsinaiseksi vastaanottohuoneeksi. Siinä ei ollut mitään erityistä; olisin sanonut sitä “porvarilliseksi,” ellen olisi tiennyt, että Bebel sydämen pohjasta “vihaa” (kuten hän itse julkisesti on lausunut) “kaikkea porvarillista.” Ei löytynyt kuin tavallisia huonekaluja, muistolahjoja, kaksi suloista patsaspoikaa ja Göthen, Saksan runokuninkaan pienoispatsaan — se oli melkein kaikki! Toinen vieras meni ja minä astuin työhuoneeseen. Rupesimme juttelemaan Suomesta. Bebel lausui suuren kummastuksensa siitä, että me olimme voineet kansaneduskuntakysymyksessä päästä niinkin pitkälle. Samallaisen kummastuksen lausui minulle muuten eräs Berlinin lääkäreistä, jonka luona kävin, ja joka lisäsi: “Olen suurella mielenkiinnolla seurannut Suomen olojen kehitystä, mikäli olen voinut; minkätähden teistä yleensä niin vähän kirjoitetaan?” Tämä kaikki näyttää, että Suomi viimeisten tapausten perästä yhä enemmän astuu Europan näyttämölle. Bebel jutteli sitten myöskin Venäjästä. Hän nähtävästi ei ollut aivan tyytyväinen sosialistien menettelyyn siellä. Heidän menettelynsä ei ole ollut viisasta, arveli hän; heidän olisi pitänyt pontevasti kannattaa duumaa, heidän olisi pitänyt luoda edistyneempien porvarillisten kanssa tavallinen porvarisvaltio, se on sosialistisen valtion pohja.*) En vähääkään epäillyt, että Bebel oli täydelleen oikeassa. Eihän se muuta ollutkaan kuin Marx’in puhdasta oppia. Sosialismi edistyy asteittain. Voi kyllä tehdä mullistuksia, mutta ne loppuvat sittenkin kaikissa vähemmin edistyneissä valtioissa porvarisvaltaan. Se on nähty Rans-

*) Samaa mieltä on m. m. myöskin M. Nachimson, Pashitnow’in kirjassa (Die Zase der arbeitenden Klasson in Russland siv. 302: “Ennenkuin saavutukset valtiollisella alalla olivat taatut... ei työväestön olisi pitänyt esittää 8-tuntisen työpäivän vaatimusta” joka muka ajoi teollisuuden harjoittajat hallituksen syliin ja teki lopun 1805 vuoden vallankumouksesta).

kan suuressa vallankumouksessa, se on nähty — meillä: emme *jaksaneet* viedä vallankumoustamme pitemmälle — ja se tullaan näkemään Venäjälläkin.

Kun olin lähtemäisilläni sanoi Bebel ystävällisesti: "Tulkaa ylihuomenna illalla luokseni, Kautsky on myös luvannut tulla ja eräs hollantilainen puoluetoveri." Kiitin kutsumuksesta ja saavuin $\frac{1}{2}$ 8. Silloin otti minut vastaan Bebel rouvineen: siellä oli myös jo Kautsky äitiineen sekä hollantilainen Pankook. Kautsky, sosialismin epäilemättä etevin teoreetikko nykyään, on pienukentä, suuripäinen ja kalju mies, joka puhuu vähän, mutta leikkisästi ja herttaisesti. Suuresti häntä huvitti, kun rouva Kautskya (äitiä) minulle esitettäissä luulin, että se oli hänen vaimonsa (vaimokin hänellä kyllä on). Vanha rouva Kautsky on näet hyvin nuoren näköinen ja Kautsky itse päinvastoin. "Eihän se juuri ole minulle, poloiselle imartelua," sanoi hän naurahtaen. Seurustelu keskenämme oli sangen hauskaa. Puhuimme useista asioista, m. m. spiritismista, jonka Bebel yhtä vähän kuin minä katsoi hyödyttävän työväenasiaa. Sosialismi on maallinen asia, joka tarkoittaa paremman tilan luomista kansojen syville riveille tämän maan päällä; kaikki uskonnollisuus ja haudantakaiset seikat ovat jokaisen yksityisasia, ja niistä saapi ajatella niinkuin itse paraimmaksi katsoo, kunhan ei vaan loukkaa toisen uskonnollista vakaumusta, edellyttämällä, että semmoinen *todellisesti* on olemassa (mikä ei suinkaan aina ole asian laita). Kun illallinen tuotiin esille ja viini myös eikä Pankook enkä minä lioin siitä välittäneet, ruvettiin keskustelemaan raittiusasiasta. Kautsky ja Bebel näkyivät olevan vanhemmalla kannalla eivätkä arvelleet sen suuresti kuuluvan työväenasiaan, vaikka he tietysti antoivat raittiudelle täydellisen tunnustuksensa. Silloin hollantilainen ja minä nousimme vastaan ja huomautimme, että raittius on hyvin tärkeä osa työväenasiaa, joka syvästi vaikuttaa työväen talouteen ja hyvinvointiin ja että työväen juopottelemisen suuressa määrin tukee kapitalistista yhteiskuntaa. Bebel kertoi tämän johdosta leikkisästi, mitenkin Zürich'issä, tohtori Simon, joka on nai-

missä Bebelin ainoan lapsen kanssa, ja Kautsky olivat asiasta riidelleet sillä seurauksella, että Simon, joka ennen oli ollut raittiusmies, oli ruvennut maistelevaan ja Kautskysta oli tullut "melkoinen raittiusmies" (näin lausuaan iski hän silmää nauravalle Kautskylle). Huomautin Adlerin ja Vandervelden raittiuspuuhista. Vanderveltea mainitessa käänsi Bebel puheen belgialaisiin puoluetovereihin, joita hän moitti siitä, etteivät niin suuresta tehdasmaassa olleet saaneet enempää toimeen ja olivat vastustaneet naisten äänioikeutta. Olimme siitä yksimielisiä, ettei naistenkaan oikeuksia saa vastustaa, vaikka he ensin käyttäisivätkin sitä taannutta-vaan suuntaan.

Näin kului ilta sangen hupaisesti klo 1/2 12 saakka. En enää muista kaikkea, mistä juttelimme. Ennenkuin erosimme huomautin Bebeliä Mommsenin häntä koskevasta lausunnosta, joka oli antanut aihetta ensimmäiseen käyntiini hänen luonansa. "Niin, mutta tiedättekö", vastasi Bebel, "että tästä lausunnosta porvarilliset olivat hyvin pahoillansa." Sen uskoin vallan helposti. Suuren porvarillisen miehen suusta se tietysti ei ollut mikään makupala, yhtä vähän kuin edelliset porvarilliset ymmärsivät, mitenkä toinen suuri tiedemies, Aug. Boeckh, professori Berlinin yliopistossa, voi olla Lassallen ihailija ja läheinen ystävä.

Sanoimme ystävälliselle parille jäähyväiset, Bebel saattoi meidät ulko-ovelle saakka ja sieltä astuimme eri vaunuihin kotimatkalle (Kautsky asuu etelässä Friedenaussa). Kun läksin Bebelin luota, olin selvillä siitä, että olin ollut sangen nerokkaan, "suuren" miehen seurassa, miehen, joka tavallisesta sorvarista oli kohonnut koko sen suuren liikkeen etevimmäksi mieheksi, jonka käsissä ihmiskunnan tuleva onni ja menestys ovat. Sillä, kuten Bebel itse minulle sanoi, "sosialismi astuu suurin askelin korkeata päämääränsä kohti."*)

Työvään Joululehti (Tampere) 1906.

*) Tämän yhteydessä tahdon tuota julkisuuteen muutamia lausunnoita eräästä Bebelin minulle lähettämästä kirjeestä, (29/4 1907): "Te, suomalaiset, olette onnellisessa tilassa. Teillä on oikeuksia ja

KEN ON SUURI MIES?

Thomas Carlyle väittää kirjassaan "The Past and the Present," että ihmisen suurimpia iloja on ihailminen: todellinen ihailu kohottaa hänet pikkumaisen jokapäiväisyyden yli, ja että tästä myöskin johtuu sankarinen ja sankarimaisuuden ihailminen, vaikka se eri aikoina tapahtuu eri tavalla.

Tässä väitteessä näyttää olevan jonkunlaista perää, jos asiaa tarkemmin eikä vain pintapuolisesti tarkastaa.

Goethe, maailman suurimpia älyniekkoja, ihaili suuresti Shakespeare'a ("Sh. und kein Ende") ja hän lausuu eräässä kirjoituksessa (Erste Ausgabe des Hamlet) hänestä: "Olemme vakuutetut, että Shakespeare, kuten kaikkisuus, jota hän kuvailee, aina esittää uusia puolia ja vihdoin kuitenkin on ammentumaton, sillä me kaikki, millaisia olemmekin, emme voi päästä täydelleen ymmärtämään hänen teostensa kirjainta eikä henkeä." Ja Carlyle, tuo vasta v. 1881 kuollut Englannin suuri "profeeta," lausui kirjassaan Goethesta suurimman ihailunsa tästä ihmisestä. Hän, jos kukaan oli muka "oikea ihminen", täydellinen "mies;" jokainen puoli hänen monipuolisesta elämästään saapi häneltä, mikä sille tulee." Ja lukemattomat ihmiset, yhteen aikaan melkein koko Englanti, ihaili taas Carlylea jonkunlaisena yliihmisenä. Tämä ihailuntarve esiintyi etevimmissä sosialisteissakin. Kun viisi vuotta sitten kävin Bebelin luona, oli Goethe'n kuva etusijalla, ja Engels lausuu Marxin kuolinvuoteen ääressä ne ylenpalttiset muistosanat, jotka edellisessä kirjoituksessa jo esitin.

Ompa Carlyle väittänyt, että ihmiskunnan ensimmäinen rikkaus on sen suurissa miehissä ja että jonkun kansakunnan elämän ja sen häviön välillä on juuri niin pitkä matka kuin suurten henkilöitten suhdeluku osoittaa —

vapauksela, joiden saavuttamisesta me Keski- ja Länsi-Euroopassa vielä kauan saamme taistella. Ja vaalin kautta olette saavuttaneet voiton, joka tekee teille mahdolliseksi aikaansaada paljon, josta me niinkään emme voi ajatellakaan...

sama se, mistä säätyluokista nämä henkilöt ovat lähteneet.

Mitenkä mahtanee tämä asianlaita olla?

Tutkikaamme tyystemmin muutamia esimerkkejä. "Historian" arvonimi "Suuri" ei merkitse mitään; se on antanut tämän nimityksen aivan oikullisesti.

Muinaiskreikan pieni kansa torjui pääasiallisesti korkeamman sivistyskantansa ja vapaudentunteensa nojalla mahtavan, mutta vajonneen persialaisvallan hyökkäykset. Ja kun tämä korkea kanta sai etevän edustajan Aleksanteri Suuresta, kukistui persialaisvalta hänen ja hänen miestensä iskuista. Oliko nyt Aleksanteri Suuri todellakin "suuri?" Hän levitti kreikkalaista sivistystä itämaille, hän oli välikappale ihmiskunnan kulttuurikehityksessä, muuten oliko hän silti itse "suuri?" Tuskin. Mitä hän teki tässä suhteessa, sen hän teki itsetiedottomana, puhtaasta vallanhimosta ja hänen aikeensa perustaa maailmanvaltio itämaalaiselle perustukselle, josta ilmeisesti sekä vapaudentunto että varsinainen kulttuurin edistäminen olisi ollut kaukana, se näyttää, että hän ei ollut mikään tekijä ihmiskunnan suuressa edistystyössä. Persoonallista ansiota hänelle siitä siis ei voi tulla.

Ja Napoleon sitte, uudemmilta ajoilta. Ei voi epäillä, että hän alussa — meillä on siitä kyllä todistuksia — palveli Ranskan vallankumouksen suuria aatteita ja hän levitti niitä myöskin useampien valloittamiensa kansojen ummehtuneeseen ilmapiiriin. Varmaan hän oli, kuten esim. Ollivier, Ranskan akatemian jäsen, häntä äsken Revue napoleanne'ssa on kuvannut, jonkunlainen "yliluonnollinen" ihminen, mutta paremmin käsittää hänet, jos arvelee, että yksi maailmanhistorian suurimmista tapauksista häntä kannatti ja kohotti tähän yliluonnollisuuteen. Mutta mitä pysyväisempää on tämä jättiläinen luonut — koko ihmiskunnan kehitykselle? Hän kyllä jossain määrin, kuten sanottu, levitti vallankumouksen aatteita valloitetuihin maihin, mutta sen hän teki — siitä ei ole epäilystäkään —, mikäli se tapahtui itsetietoisesti, valtansa tukemiseksi, vanhoillisuuden vastapainoksi.

Ja Bismarck vihdoin, joka muka loi Saksan yhteyden ja "antoi" kansallensa yleisen äänioikeuden! Ei toki. Kansan yhteyden tarve oli jo ennen häntä valtava, hän käytti vain tätä aatetta hyväksensä ja johti, mikäli se hänestä riippui, kehityksen harhateille, kun hän vapaan valtiollisen yhteyden asemesta, joka oli monen jalon saksalaisen ihanteena, loi imperialistisen yhteyden itsevaltiuden tukemiseksi. Ja yleisen äänioikeuden taas "antoi" Bismarck Saksan kansalle juuri siitä syystä, että siten luuli tukahuttavan "vapaamielisen" porvariston köyhälistön avulla, kuten Napoleon III teki. Hän tunnustikin myöhemmin "erehdyksensä."

Nämä esimerkit riittävät. Ne esittävät „suuria miehiä”, jotka kyllä ovat kulkeneet jonkun kultuuriaatteen kannattamina, tiedottomasti tai tiedollisesti, mutta ainakin lopullisesti joutuneet oman itsekkyytensä tai muutamien harvojen valtaan ja siten eivät persoonallisesti ansaitse mitään kiitosta. —

Mutta aikojen kuluessa on esiintynyt toisenlaisiakin suurmiehiä.

Kas tuossa esim. Baruch Spinoza, uudemman filosofian perustaja. Hänen koko harrastuksensa oli kohdistunut totuuden hakemiseen ja sen edestä hän kärsi kaikki, uhrasi kaikki. Juutalaiset, joiden kirkkokuntaan hän alkuansa kuului, koettivat ensin lahjomalla saada hänet kääntymään, sitte vainoomalla, vieläpä murhayrityksilläkin. Ei hän ottanut vastaan rahoja eikä professorinpaikkoja, jos hän luuli, että hänen totuudenetsintänsä siitä tulisi kärsimään. Hän eli suunnattoman yksinkertaisesti optillisten lasien hiomisesta, elämänsä loppuun saakka säilyttäen luonteensa tavattoman puhtauden. Hän oli järkähtämätön totuuden hakija. Tämä jalo aate oli vallannut koko hänen elämänsä. Totuuden edestä hän kärsi vaikka mitä.

Samallinen oli J. H. Pestalozzi. Suurihenkinen mutta sangen vaatimaton käsitti tämä etevä mies paremmin kuin kukaan muu ennen häntä kansansivistyksen suuren ja kohottavan merkityksen kansojen syville riveille, hän ymmärsi vieläpä senkin, että korke-

ampi henkinen kehitys kohottaa ne aineellisestikin. Vasta kun sivistyksen mahdollisuus on avattu täydelleen kaikille kansankerroksille, vasta silloin *voivat* nämä, pohjakerrokset varsinkin, nousta korkeammalle *kaikilla* aloilla. Se oli Pestalozzin suuri elämänajatus, jonka edestä hän vastuksista ja kärsimyksistä huolimatta toimi ja taisteli elämänsä loppuun asti.

Vielä selvänäköisempi suurmies kuin edelliset oli Karl Marx. Sillä hän huomasi, että koko ihmiskunnan kohoaminen oli ennen kaikkea alempien kerosten kohottaminen, jotka vuosituhansia olivat eläneet kurjuudessa, ja että tämä kohottaminen voi tapahtua pääasiallisesti näitten kerrosten omista ponnistuksista, koska sängen harvat yläluokasta tahtovat uhrautua niiden hyväksi ja että eteneminen vain käy päinsä kiivaan ja väsymättömän luokkataistelun kautta. Hän näytti tieteellisesti toteen, että sosialismi perustuu taloudellisiin oloihin ja niiden välttämättömään kehitykseen köyhälistön eduksi, että porvaristovallan perästä pakostakin seuraa proletariaatin valta. Ja hän uhrasi elämänsä rauhan ja mukavuuden tämän aatteen hyväksi. Saksasta ajettiin hän maanpakolaisuuteen Ranskaan, Ranskasta Belgiaan ja Belgiasta Englantiin, jossa elätti itseään ja perhettään — monasti sängen kurjasti — kirjoittamalla arvokkaita kirjoituksia Amerikan porvarilehtiin. Jos tämä lahjakas mies olisi antautunut jonkun toisen aatteen palvelukseen, joka ei olisi vaatinut tuota sanomatonta itsensä kieltäytymistä, niin olisi hänen uransa ollut esteettömämpi ja helpompi. Mutta hän ei silloin olisi ollut mikään todellinen suurmies.

Aleksanteri Suuri, Napoleon, Bismarck eivät olleet asettaneet itsellensä mitään ylevää, *koko ihmiskunnan hyvää ja edistystä tarkoittavaa päämäärää*, jonka edestä he olivat valmiit kärsimään saamatta aikalaisiltaan suurempaa tunnustusta; miehet semmoiset kuin Spinoza, Pestalozzi ja Marx, he tietävät, että he tykkäänään elävät suuren aatteensa toteuttamiseksi ja sen takia he eivät ole välittäneet mahtavien tunnustuksesta eikä myöskään heidän vainostaan. *Jälkimaailma* sen

sijaan tuomitsee edelliset, mutta jälkimäiset se tunnustaa ihmiskunnan todellisiksi hyväntekijöiksi ja suurmiehiksi. —

Fr. Nietzsche, Saksan älykäs filosofi, on, kuten tunnettu, Kasper Schmidtin eli Max Stirnerin esimerkin mukaan tahtonut luoda jonkun yliihmisyyden puhtaasti ylimysvaltaiselle pohjalle, jonka juuret näyttävät ulottuvan Malthuseen asti. Jotta voitaisiin saada yhä korkeampia ihmisluonteita, saisi tallata jalkojensa alle kaikki heikommat ihmisolennot säälimättömästi. Siten saataisiin muka vielä enemmän „suuria miehiä”. Tämä kanta oli jo joutumassa ehdottomasti alakynteen ajan hengen pakotuksesta. Mutta sen on Lassallen elämäkerran tekijä G. Brandes herättänyt uudestaan eloon eräässä esitelmässä, jonka hän piti Pariisissa v. 1902. Brandesin mielestä on kaiken sivistyksen vaarsinainen tarkoitus suurten miesten (ja naisten?) eloon herättäminen. „Sillä”, sanoo Brandes, „ei mikään filosofinen, uskonnollinen, poliittinen tai taiteellinen aate ole tullut suuresta joukosta. Se on aina lähtenyt jostakin yksilöstä”. Brandesin käsityksen mukaan suurmies viittaa tien muille eikä hän ole mikään kansassa tai yhteiskunnassa liikkuvien mielipiteitten tuote. „Minä olin valmis”, sanoo Brandes, hävittämään Skandinavian kolme valtakuntaa; pelastaisin siitä vain 50 ihmistä (= yliihmistä). Tämä vivahtaa ilmeisesti Aleksanderi Suuren sotilaillensa antamaan käskyyn, kun hän valotti Thebean, että saisivat vapaasti siinä ryöstää ja raastaa, mutta Kreikan suurimman lyyriikon Pindaron talo oli säästettävä. Brandesin mielipide on ilmeisesti ylimysvaltainen eikä oleellisesti eroa Nietzschen käsityskannasta.

Toiselta puolen on olemassa se muka puhtaasti kansanvaltainen kanta, ettei tunnusteta mitään suurmiehiä. Niitä ei uskalleta tahi ei tahdota kutsua semmoisiksi, korkeintaan „eturivin miehiksi”. „Sakki” on kaikki, yksilöt, etevimmätkin eivät merkitse mitään. Tämä on antanut aihetta esim. Saksan sosiaalidemokratiassa jonkunlaiseen partioretkeen „johtajia” ja kor-

keamman sivistyksen saaneita „herroja” vastaan. Välistä on tämä johtajien ja johdon kieltäminen johtanut aivan joutavastikin puoluehallinnon morkkaamiseen. Kaikki johtokin on semmoisenaan vastenmielinen. Johdo on monen mielestä sama kuin mielivalta, ja johdettava tahtoo hänkin puolestaan harjottaa mielivaltaa eli kuten sanotaan pitää kiini vapaudestaan. Jos tosiaan, kuten Turinin sakasalainen professori Rob Michels (oikeastaan revisionisti) eräässä viime vuonna julaistussa teoksessa väittää, sosialismin eturivin miehet tosiaan syystä näyttävät pyrkivän diktatuuriin tai, noustuaan johtavaan asemaan, muuttuvan porvareiksi ja jättävän luokkataistelun aatteen, silloin on käsitys oikea, että *tämmöinen* „suurmies” on kukistettava.

Mutta, väitetään tällä taholla, taloudelliset olot, taloudellinen kehitys luopi kaikki n. s. suurmiehet, niin kuin pienetkin miehet; onnellinen „sattuma” on saattanut toisen etevämpään asemaan kuin toisen; moni „suurmiehen” edelläkävijä ja tienraivaaja on toimitanut osan siitä, mitä tuo suurmies muka on aikaansaanut j. n. e. Tämä kaikki on hyvinkin suuressa määrässä totta, mutta siinä on sittenkin unohdettu pari seikkaa. Porvaristo esim. sanoo, että jo Sismondi ja Thompson keksivät liika-arvo-opin ja Victor Considerant kirjoitti jo tavallansa Kommunistisen Manifestin y. m. m. Näissäkin väitteissä on vähän perää ja epäilemättä taloudelliset ja onnelliset olosuhteet synnyttivät sellaisen miehen kuin K. Marx, mutta huolimatta tästä on vain Marxista tullut „suurmies” tällä alalla. Ja miksi?

Sen tähden, että Marx selvemmin kuin kukaan ennen häntä tunki *koko* kapitalistisen järjestelmän läpi tavattoman suurella älyllänsä, että hän paljasti kaikki sen syrjäisimmätkin sopukat ja komerot ja pani nerokkaasti *koko* sosialistisen maailmankatsomuksen johdonmukaiseen systeemiin. Tietysti hänellä oli monta edelläkävijää englantilaisten ja ranskalaisten yhteiskunta-kirjailijoiden seassa, joiden teoksia hän monta vuotta tutki British Museum'issa: Smith, Ricardo, Thompson,

St. Simon, Pecqueur, Fourier y. m., mutta niin on ollut jokaisella suurmiehellä: ei kukaan, ei suurinkaan älyniikka nouse maasta kuin Athena Zeyn päästä ilman edelläkävijöitä. Ja toiseksi Marx oli suurmies sen takia, että hän pani koko elämänsä alttiiksi suuren aatteen toteuttamiseksi, ei säästännyt mitään, vaikka puute, sairaus ja kuolema sentähden raivosivat hänen kodissaan. Sillä vasta se on todellinen suurmies, joka täydellisesti elämässään toteuttaa, mikäli voi, sen aatteen, minkä hän on omaksi valinnut — uhraavaisuudella ja itsensä kieltämisellä. Ja sen tekivät Spinoza, Pestalozzi ja Marx. Sattuvasti sanoo Carlyle: „Siitä, joka ei voi olla useampien palvelija, ei milloinkaan voi tulla monien johtaja ja vapauttaja — se on todellisen mestariuden merkitys”.

Tätä ei tietysti ole käsitettävä niin kuin tämmöinen johtava suurmies aina ja joka tilaisuudessa vain lausuisi sen, minkä „sakki” hänen suuhunsa panee. Näin ei Marxkaan tehnyt. Kun esim. Liebknechtin toimesta Gothassa laadittiin Saksan yhdistyneelle sosiaalidemokratialle yhteinen ohjelma, kirjoitti Marx siitä hyvin ankaran arvostelun, koska hänen mielestään oli tehty sovinnon aikaansaamiseksi liian paljon myönnytyksiä lassallelaisille. Gothan ohjelma jäi kuitenkin moneksi vuotta päteväksi. Samoin vastusti Bebel kiihkaasti Saksan sosiaalidemokratian Breslaussa hyväksymää maatalousohjelmaa. Hyvin sattuvasti on sama Bebel 20/4 1907 suuressa Berlinin kokouksessa lausunut: „Se johtaja, joka ei uskalla joukon tahtoa vastaan lausua omaa vakaumustaan, kun hän pitää sitä asialle edullisena, se on minun silmissäni *kurja mies* („elender Kerl”) joka ei ansaitse olla johtajana. Minä vaadin, että johtavassa asemassa olevat („die an die führende Stelle Gestellten”) katsovat kauemmas („weiter sehen) kuin useimmat voivat nähdä, jotka jokapäiväisen leivän hankinnassa työskentelevät aamusta iltaan”. Ja Kepler arveli, kun hänen aikalaisensa häntä soimasivat suuresta keksinnöstä, että kun jumala oli voinut odottaa monta tuhatta vuotta, kun-

nes mies maailmaan toi tuon keksinnön, niin voisi hänkin odottaa pari sataa vuotta, kunnes hänen keksintönsä tunnustettaisiin oikeaksi. Näin puhuu ainoastaan todellinen suurmies, joka työskentelee suuren ihmiskuntaa hyödyttävän aatteen hyväksi huolimatta aikalaisensa tunnustuksesta, vieläpä hengenheimolaistensakin kiitoksesta — mikä taakka kuitenkin lienee raskain.

Nietzschen ja Brandes'in mielipide on epäilemättä lähtenyt siitä harrastuksesta, että ihmiskunta kohoaisi kulttuurissa ja sivistyksessä niin korkealle kuin mahdollista, mutta he eivät ole ottaneet lukuun, että tämä voi tapahtua ainoastaan täysin kansanvaltaisella pohjalla: siten, että niin monelle kuin mahdollista valmistetaan tilaisuutta kaikenpuoliseen kehitykseen ja tämä tapahtuu ainoastaan ja yksinomaan täydellisesti silloin kuin sosialistiset aatteet koko jaloudessaan toteutuvat. Silloin kuin kaikilla on rajaton kehitysmahdollisuus, silloin syntyy aivan varmaan Skandinaviankin maissa enemmän kuin 50 suurmiestä miehen ikää kohti eli enemmän kuin se lukumäärä, jonka Brandes pelastaisi yleisestä haaksirikosta. Ja sen takia tulee meidän innolla työskennellä semmoisten olosuhteitten aikaansaamiseksi, että yhä enemmän suurmiehiä ja kansan todellisia johtajia syntyy.

Punanen Soihtu (Viipuri) 1911.

WILLIAM MORRIS

Erinomainen runoilija, erinomainen taiteilija ja vielä lisäksi hehkuva, vilpitön ja käytännöllisesti toimiva sosialisti (un poëte accompli, un artisan accompli et encore on outre, un ardent, sincère et pratiquant socialist) — näin arvostelee tunnettu belgialainen taiteilija Henry Van de Velde William Morrista. Ja Liebknecht lisää: he was a man, hän oli todellinen mies, joka tuuma hänestä oli mies. Morris oli, kuten Sidney Webb on suoraan lausunut, yleisen käsityksen mukaan "suu-

rin mies, minkä sosialistinen liike Englannissa on synnyttänyt.”

William Morris syntyi v. 1834 Walthamstow'issa Englannissa, vähän matkaa Lontoosta. Isä oli kauppias. Koulusta lähti hän v. 1852 Oxfordin yliopistoon opintoja jatkamaan ja yliopistosta lähdettyään v. 1856 kävi hän oppia erään arkkitehdin luona samassa kaupungissa. Oikeastaan oli hän aikonut papiksi, mutta kutsumus vei hänet aivan toisille urille. Taiteen ja runouden palvelukseen vetivät hänet Burne-Jones (lue Börndjoons) ja Swinburne, edellinen taidemaalari, jälkimmäinen runoilija, kumpikin myöhemmin alallansa sangen kuuluisia. Sitte liittyi hän Ruskinin perustaman n. s. prerafaeliittisen oppikoulun miehiin, Rosetti'iin Maddox Brown'iin, Hunt'iin, Millais'een, jotka kunnialla ovat edustaneet Englannin maalaustaidetta viime vuosisadalla, vaikka heidän prerafaeliittinen koulunsa olikin yksipuolinen ja heidän tekniikkinsä osaksi puutteellinen.

Jo yliopistoaikanaan kirjoitti Morris runoja. Niistä lausui D. G. Rosetti, itse etevä runoilija, että ne olivat erittäin ihania. Hänen lempikirjailijansa olivat Scott, jonka kaikki teokset hän jo seitsenvuotiaana oli lukenut, Browning ja Tennyson. Ja Morrisen runoilijamaine kohosi vihdoin niin korkealle, että hän Tennysonin kuoleman perästä v. 1892 olisi julistettu viralliseksi poeta laureatus'eksi, ellei hän sitä ennen olisi kääntynyt julkisesti sosialismin oppiin. Prof. Schulze-Gaevernitz, joka on kirjoittanut laajan teoksen "Zum sozialen Frieden" Englannin sosiaalisista oloista väittää (m. t. II, 134), että Morris "näkyvä olevan ensimmäinen todellinen runoilija, jonka sosialismi on eloon herättänyt" ja tunnettu kirjailija W. Th. Stead, "Maiden tribute of moderne Babylon" ja "If Christ came to Chicago" teosten kuuluisa sepittäjä, kutsuu häntä "yhdeksi meidän nykyäikamme suurimmista, ellei suurimmaksi runoilijaksemme". V. 1868 ilmestyi hänen runokokoomansa "The earthly paradise" (maallinen paratiisi). Tämä teos etupäässä perustui hänen runoi-

jamaineensa. Sen syvästä vaikutuksesta kertoo Stead liikuttavan tapauksen. Eräs nuori työmies, jolla ei ollut enempää kuin kuusi kuukautta elämässä jälellä — hivuttava tauti kun jo kuolettavasti oli ruhjonut häntä — otettiin hoidettavaksi erään hyväntekeväisyysseuran sairaalaan. Elämänsä viimeisiä päiviä varten hän vaan pyysi yhden kappaleen Morris'en "Maallista paratiisia", jota hän jo terveytensä aikana hiukan oli lukenut. Hän tyytyisi tähän kirjaan eikä hänellä ollut muita toivomuksia ennen lähtöänsä elämästä. Ja lämpimin sanoin kiitti sitten hänen sisarensa kuolleen veljensä puolesta kirjan antajaa siitä suuresta lohdutuksesta, jolla hän tämän kirjan kautta oli sulostuttanut hänen veli-vainajansa viimeisiä hetkiä.

Morris oli romantikko ennen kaikkea — kuten Ruskin, jonka jälkiä hän kulki. Hän ihaili etenkin keskiajan gotiikka; tätä taidetta, joka esiintyy niin mahdavana noissa suuremmissä katedraaleissa eli kirkkorakennuksissa, kutsuu hän kirjoituksessaan "Feodaalinen Englanti" "ihmishengen ja ihmiskäden suloisimmaksi, loistavimmaksi ja iloisimmaksi tuotteeksi" ja samanaikuisesta Chaucer'in runoista lausuu hän, että "ken ei tästä runoudesta tule liikutetuksi, se ei ymmärrä mitään todellisen runouden luonteesta ja tarkoituksesta". Mutta tämän ohessa oli Morris myöskin klassillisen muinaisuuden suuri ihailija: hän on kääntänyt sekä Vergelion Aeneiidin että Homeeron Odyssean Englannin kielelle ja "Maallisessa paratiisissa" on suuri osa taruja otettu klassillisesta muinaisuudesta. "Maallisen paratiisin" kertomukset ovat puetut samaan muotoon ja ulkoasuun kuin Chaucerin ja Byronin "tales" ja romanssit, ja säkeitten musikaalinen sointu on aivan erinomainen. Mutta runollinen lento, kuvien viehättävä kauneus ja tunteitten valtava voima herättävät niinkään lukijassa ihailua. Koko tuoksu häviää melkein, jos rupeaa kertomuksen sisällöstä selkoa tekemään. Ainoastaan pari esimerkkiä. "Atalantan kilpajuoksussa", kreikkalaisessa tarussa, kerrotaan, mitenkä Milanion metsästysretkellään Arkadian salomailla sattumalta tuli kunin-

gas Schoeneusen kaupunkiin. Kansa juoksi kaduilla erästä aukeata paikkaa kohti, jossa kuningas Schoeneus istui korkealla valtaistuimella. Hänen edessään seisoivat kaksi kilpajuoksijaa, toinen solakka, kaunis nuorukainen, toinen oli ihana, kovin ihana tyttö. Torventoitotusta kuului: molemmat kiitivät yhtä aikaa ulos, nuorukainen ehti vähän edelle ja kansa riemuitti. Mutta tyttö ponnisti voimiaan, tuulen nopeudella lensi hän pojan ohitse ja pääsikin ennen perille. Torvi soi toisen kerran ja luoden surullisen katseen tyttöön polvistui nuorukainen pyövelin eteen. Haudan hiljaisuus vallitsi. Poika käänsi vielä masentuneena kalpeat kasvonsa tyttöä kohti, sitte — pyöveli teki tehtävänsä. Milanion sai kohta kuulla selityksen. Kuningas ei huolinut tyttäristä ja sentakia käski hän viedä Atalantan, kun tämä syntyi, erämaahan villien petojen raadeltavaksi. Mutta nämä olivatkin säälliväisempiä kuin oma isä. Eräs emäkarhu otti imettääkseen tyttöä, joka kasvoi suureksi ja kauniiksi, mutta miehiä hän vihasi, koska semmoinen oli häntä pahoinpidellyt. Sattumalta hän taas tuli kuninkaallisen isän luo. Siellä hän nyt teki sen jyrkän päätöksen, ettei hän nauti ketään miestä, ellei tämä voittaisi häntä kilpajuoksussa: siinä tyttö nimittäin oli aivan mainio, mutta jotta halu miehistä lähtisi, pitäisi jokaisen kosijan ennen kilpailua pyhästi suostua kuolemantuomioon, ellei voitaisi. Kertoja neuvoi Milanionin hakemaan tyttöä muualta, sillä Atalanta oli kuoleman kanssa liitossa. Mutta turhaan. Milanion oli hänkin rakastunut tyttöön ja ”rakkaus on hyvin itsepäinen eikä sitä voi ohjata enemmän kuin tuulta ja aaltoja”. Ja vaikka useimmat nuorukaiset jo olivat kuolleet Atalantan takia, tahtoi Milanion siltäkin koettaa. Hän palasi kotiinsa, otti jäähyväiset kaikilta — sillä ehkä ei hänkään onnistuisi paremmin —; mutta ennen lähtöänsä meni hän rakkauden jumalattaren temppeliin, joka häntä auttoi. Tältä sai hän kolme rakkauden omenaa ja voitonriemuisena astui hän kilpapakentälle. Välinpitämättömyys oli tytönkin kasvoilta hävinnyt: hän loi katseensa maahan ja punastui kun huomasi kepeän pukunsa, hänen mielensä täytti

nyt muisto rakkauden suloisista lauluista, joihin ei ennen ollut pannut mitään huomiota. Kilpajuoksussa voitinkin Milanion, kun heitti omenat jälkeensä, Atalanta ei voinut olla poimimatta niitä juoksiessaankaan. Mutta kun hän otti kolmannen omenan maasta, hänen jalkansa kävi raskaaksi, hänen silmänsä himmentyi ja hänen koko ruumiinsa vapisi. Hän oli kaatumaisillaan, mutta tukeva käsi kietoutui hänen vyötäisilleen, ei tyttö enää kammoksunut kilpailijansa suuteloa, autuaallinen tunne valtasi hänet: hän oli onnellinen, että kilpailija oli voittanut ja hän itki ilokyyneleitä, että hänen maineensa oli mennyt. — Rakkaus voittaa kaikki, ei kukaan voi sen voimaa vastustaa, se on laulun perussävel.

“The lady of the land” runossa kertoo Morris mitenkä eräs merimies tuli lumottuun linnaan ja siellä tapasi erään ihmeen ihanan naisen aivan alastomana, kun juuri oli noussut kylvystä. Tämä kertoi hänelle elämänsänsä. Hänen isänsä oli luvannut hänet kerran neitseelliselle Diaana-jumalattarelle, mutta tyttö rakastui ja eräänä yönä kun hän ja hänen rakastajansa yhtyivät ja juuri kun tämä siveli tytön kultakutria paljastaaksensa hänen povensa — silloin ilmestyi kauhea haamu heidän eteensä. Se oli tuo neitseellinen Diaana. Armahtamatta muutti hän tytön kauheaksi lohikäärmeeksi, “minut”. sanoi tyttö, “joka olisin saanut kuningaskunnan yhdestä suutelosta ja puolet maailmasta yhdestä silmänluonnista”. Ja samassa “with rosy fingers light” hän heitti pitkät suortuvansa taapäin “paremmin paljastaaksensa kauneuttansa”. “Seis”, hän huusi, kun nuorukainen rakkaudesta aivan hurjistuneena riensi tytön syliin, “tahdotko pelastaa minut.” He voisivat vielä silloin tulla onnelliseksi. Nuorukaisen pitäisi vaan huomenna tulla takaisin ja, kun tyttö taas oli muuttunut hirveäksi lohikäärmeeksi, pelotta suudella sen ammottavaa kitaa. Innostunein sanoin kuvaa tyttö, kun nuorukainen tähän suostui, miten onnellinen hän silloin olisi, kun hän taas pääsisi luonnon ihanuutta nauttimaan, kun saisi tuodittaa lastansa polvillansa, kun vapautuisi neljänsadan vuoden itkusta ja tuskista. Mutta nuorukaisella ei seuraavana

päivänä ollutkaan kyllin — uskallusta; tyttö jäi kun jäikin entiseen tilaansa ja merimies kuoli kolmen päivän perästä kärsittyään kaikki ne tuskat, jotka tuottaa tieto, että on kadottanut suuren ilon ja nautinnon kurjan pelkurimaisuuden kautta.

Monta muuta ihanaa laulua löytyy tuossa "Maallisessa paratiisissa", esim. "Gudrunin rakastajat". Mutta Morris itse katsoi tähän ensimmäiseen runolliseen ajanjaksoon, vaikka se oli tuottanut hänelle niin paljon mainetta, jonkunlaisella ylenkatseella. Hän oli muka vaan ollut "the idle singer of an empty day", tyhjän päivän joutava laulaja. Hän ei vielä, kuten Liebknecht sanoo, lumotusta maailmasta ollut tullut todellisuuteen". Mutta myöhemmin hän tuli — vieläpä runoilijanakin. V. 1888 ilmestyi proosakertomus "A dream of John Ball", tuon suuren papillisen kansanylyttäjän unelma neljännellätoista vuosisadalla, ja 1892 julkaisi Morris merkillisen romaaninsa "News from Newwhere" (Ihannemaa), joka suuresti lyhennettynä Liebknechtin saksalaisen painoksen mukaan löytyy suomeksikin käännettynä. *) Näissä kaikui jo selvästi uuden ajan ääniä, samoin myös hänen monissa puhtaasti lyyrillisissä runoissaan, joista vaan mainitsen "Tuskan huuto", "Eteenpäin", **) "Kaikki asian takia". Ne ovat kaikki mahtavia herätyshuutoja työväelle, kansan syville riveille, kun nämä valittavat, että heidän vaan täytyy työskennellä muitten hyväksi; että heidän lapsensa saavat käydä samaa surkeata tietä kuin he itse ovat kulkeneet; etteivät he tiedä mitään maailman kauneudesta. Mutta nyt he nousevat kuin yksi mies, kun ovat itsetietoisuuteen heränneet, nousevat murtamaan kahleensa, taistelemaan uutta maailmaa varten. Ukkosen jyrinää kuuluu kaukaa, se lähestyy ja samalla — lähestyy loppukin. Kuulkaa, te rikkaat, ja vaviskaa! Ajan henki puhuu: ihmiskunnan lapsipuolet ravistavat nyt kahleitansa, he tahtovat taistella koko ihmiskunnan taistelun. Eteenpäin! Ja jos joku kaatuu, on hän kaatunut asiamme takia. Katso, moni on jo

*) "Ihannemaa," käänt. J. K. Karl.

***) Nämä kaksi Kolttaressani, II Väinö Kulon kääntäminä.

kaatunut sen edestä. Älä sure, ovathan nuo kaatuneet vaan kuolemallaan vahvistaneet meidän tarmoamme. Yhden tekevä, onko toinen kunniakas, toinen tuntematon, kaikki, kaikki elävät ja kuolevat yhteisen asian edestä vapauttaaksensa maailmaa, ihmiskuntaa kullan kirouksesta, alituisesta painajaisesta. Jääköön nimemme unhotukseen, kaikki taistelemme suuren aatteen edestä, tuokoon taistelumme sitte elämää tai kuolemaa!

Näistä ja tämmöisistä lauluista lemuaa vastaamme ihmeellisen keväinen tuoksu. Se on melkein kuin kuulisi uuden evankeliumin lohduttavia viestejä, jonkun enkelein köörin ihmeen sointuvia, taivaallisia säveliä ja samalla mahtavia, yleviä herätyshuutoja nukkuvalle, uinuvalla köyhälistölle, jotka voimakkaasti nostavat sitä taisteluun ihmisoikeuksiaan puolustamaan, uutta parempaa aikaa valmistamaan ihmiskunnalle.

Melkein yhtä kuuluisa kuin Morris oli runoilijana, elämänsä loppupuolella vielä kuuluisampikin oli hän taiteilijana eli oikeammin taiteellisuuden edistäjänä. Sangen sattuvasti on eräs ruotsalainen kirjailija lausunut: "Yhteiskunta ei ole oikein järjestetty esteetistä tuotantoa varten, ellei sillä ole tasaisesti, huomaamattomasti nouseva avoin tie käsityön, taideteollisuuden ja taiteen välillä." Taideteollisuus oli Morrisen varsinainen taideala. Hänen ystävänsä W. Crane lausuu hänestä (Progr. Rev. I 1896 siv. 149): "Hän oli johtaja tuossa nykyajan englantilaisessa käsityön herätysliikkeessä, jossa asemassa hän ehkä on laajemmissa piireissä tunnettu". Tätä liikettä voisi ehkä kutsua ornamentaaliseksi taiteeksi — onhan Morris sitä ylistänyt "Ihannemaassakin" (siv. 38 Karin käännöksessä ja siv. 35 Longmansin engl. painoksissa v'ltä 1897), ja Morris vaatii, kuten prerafaeliitit yleensä, että taulunkin tulee olla ornamentaalinen, niin että "se on täydennysosa jostakin kokonaisuuskauneudesta, huoneesta, käytävästä eli kirkosta." Tässäkin suhteessa oli hän pääasiallisesti Ruskinin seuraaja. Ja hän lausuunkin suoraan eräässä vastauksessa kysymykseen: "Mistä syystä hän kääntyi sosialismiin" (How I became a socialist? siv. 20), "ettei hän voi olla lausu-

matta, miten kuolettavan pimeä maailma olisi ollut kaksikymmentä vuotta sitte ilman Ruskinia". Ruskin oli Englannin taideteollisuuden s. o. kauniin käsityön varsinainen uudestaan herättäjä ja luoja. Olisi tosin sangen hauska tässä kertoa, mimmoisilla ponnistuksilla tämä aikaan saatiin Westmorelandin kauniissa seuduissa, ellei se vaatisi liian paljon tilaa. Merkillistä on, että tämä harrastus nähtävästi on yhteydessä sen nykyajan liikkeen kanssa Englannissa, joka yleensä koettaa pelastaa käsiteollisuudesta, mitä vielä pelastettavissa on. Tämä ei — kuten Sidney Webb niin elävästi kuvaa kuuluisassa teoksessaan "Industrial Democracy" — tahdo kilpailla tehdasteollisuuden kanssa halpahintaisempien tavaroiden alalla — se olisi turha vaiva —, vaan ainoastaan kalliimpien ja parempien tavaroiden suhteen, joiden tekemisessä vaaditaan enemmän huolellisuutta ja myöskin — kauneutta. Ja käsityön kaunistaminen se oli juuri Morrisin ja hänen kumppaliensa päharrastus. Taiteen tehtävästä lausuu Morris eräässä kirjoituksessa seuraavasti: "Taiteen tarkoitus on ihmisten onnen lisääminen siten, että se valaa heidän joutoaikaansa kauneutta ja harrastusta yksityiskohtiin, estää heitä väsymästä levon aikaan, hankkii heille toivoa ja nautintoa työtä tehtäessä, lyhyesti sanoen, pyrkii tekemään ihmisen työn nautintorikkaaksi ja hänen leponsa virkistäväksi. Sen takia on tositaide jokaisessa suhteessa suuri siunaus ihmiskunnalle." Johtopäätös tästä on se, että jos taiteen tulee sulostuttaa ihmisen sekä työ- että lepoaikaan, täytyy ensiksi tehdä ihmisen ympäristö taiteelliseksi, se on kaikkiin ihmistä ympäröiviin esineisiin on kauneuden, taiteen leima painettava. Ja tämä ei suinkaan ole vähimmäisessä määrässä sitä että luodaan käsiteollisuus toisenlaiseksi kuin mitä se nykyään on, muutetaan se taideteollisuudeksi: silloin vasta saavat nuo jokapäiväiset kalut ja kapineet toisenlaisen, kauniin, aistikkaan ulkomuodon, joka syvästi painuu mieleen ja herättää ihmisessä yhä suurempaa mieltymystä kauneuteen ja kauneuden palvelemiseen. Suunnitelma oli suuremmoinen: se tarkoitti kerrassaan ihmiskunnan kasvattamista kauneuteen ja

kauneuden kautta sen korottamista yhä korkeammille asteille, aivan kuin Schiller jo kuuluisassa kirjoituksessaan "ihmiskunnan kaunoaistillisesta kasvatuksesta" niin ihanteellisesti oli tarkoittanut.*) Morris ja hänen ystävänsä oivalsivat tämän paremmin kuin kukaan muu siihen aikaan Englannissa ja he toimivat innokkaasti sen mukaan. V. 1888 perustettiin sitä varten seura, Arts and Crafts Exhibition Society, joka on pannut toimeen suuria ja kauniita näyttelyitä somistettuja käsityötuotteita varten. Niissä on ollut nähtävänä erittäin kauniita gobeliineja (kudottuja tapetteja) gootilaiseen malliin, joilla keskiajan ritarit ja neitokset liikkuvat satumaissa lehdossa ja kukkaiskentillä; somia uutimia ja kankaita väririkkaissa, miellyttävissä kuoseissa, ihmeteltäviä fajanssi- ja muita astioita, siroja huonekaluja ja pikkutavaroita, taidepainoksia ja hyvin sievätekoisia kirjainidoksia y. m. Viimemainitut ansaitsevat erityistä huomiota: ne kirjat, jotka painettiin Morris'en kirjapainossa, *Kelmscott Press*, ovat tosiaan taideluumia varsinaisessa merkityksessä, etenkin hänen lempirunoilijansa Chaucer'in (lue: Tjooser) loistopainos, "englantilaisen kirjapainorenessansin mestariteos". Morris loi useampia uusia tyyppejä — kultaisen, Troy- ja Chaucer'in — ainoastaan Manutius'en kuuluisat wenetsialaiset korupainokset voivat vetää vertoja Morris'en kelmskottilaisille. Ja taidesitomo koristi kirjat vielä somemmiksi. Muita taideteollisuuden tuotteita valmistettiin Merton Abbey'n tehtaassa; jo v. 1862 oli nimittäin Morris tätä varten perustanut erään kauppaliikkeen Morris & C:o. Mutta aina käsitti Morris itsensä vaan tavalliseksi työmieheksi ja mielellänsä hän esiintyikin melkein niinkuin Tolstoi, tavallisessa työmiehen puvussa.

*) Tämä harrastus on — ja juuri suuressa määrässä Morris'en toimesta — voittanut paljon alaa meidän aikoinamme. Ne, jotka ruotsia ymmärtävät, lukekoot Laurin'in "Konsten i skolan och konstens i hemmet" ja varsinkin Ellen Key'n "Skönhet för alla" (Verdandis småskrifter 77, hinta 30 äyriä), — kappale viimemainitusta kirjasta suomennettuna Kolttaraessani I. Tästä kirjasta näkee, ettei kauneuden palveleminen suinkaan, kuten monasti luullaan, maksa paljon rahaa, vaan että usein hyvinkin vähät varat riittävät sen hankkimiseen. Suosittelem näitä kirjoja kaikille, jotka toimivat rakennusmestareina, puuseppinä, verhoilijoina, maalareina ja niille — jotka ovat alkeessa perustaa itsellensä oman kodin.

Morris'en käsitys taiteen tarkoituksesta vei hänet myöskin johdonmukaisesti sosialismiin ja kommunismiin. Jos taiteen tulee tehdä ihmisen työ nautintorikkaaksi ja hänen lepohetkensä virkistäviksi, niin tämä kanta ei suinkaan sovi yhteen nykyisen yhteiskuntajärjestelmän kanssa, jossa suurimmalla osalla ihmisiä ei ole lepoheikkiä muuta kuin nimeksi ja työ on vaan orjan yksitoikkoista toimintaa riittämättömästä palkasta. "Lukuunottamatta kauniitten esineitten luomisen halua on elämäni valtava intohimo ollut ja on vieläkin nykyisen sivistyksen vihaaminen" — näin tunnustaa Morris suoraan (How I became siv. 20). Ja lisää: "olisin täydelleen vaipunut pessimismiin, ellei jollain tavoin olisi koittanut (*dawned*) se ajatus, että kaikessa tuossa sivistyksen loassa oli itämässä suuren muutoksen siemenet, jota me muut kutsumme yhteiskunnalliseksi mullistukseksi." Ruskin oli tässäkin jo viitannut hänelle tietä. Kuten Ruskin vihasi Morris varsinkin koneita; sillä nykyään sallitaan koneitten olla ihmisten käskijöitä, vaikka niiden pitäisi olla heidän palvelijoitaan. Niitä kutsutaan kyllä "työtä säästäviksi", mutta todellisuudessa tämä työn säästäminen ei ole muuta kuin kapitalistien rikastuttamista, sillä aivan vähäinen, suoraan sanoen mitätön osa niiden tuottamasta hyödystä lankeaa työmiehille. Toiselta puolen taas kuolettaa juuri koneitten yksitoikkoinen hoitaminen kaiken ilon työtä tehtäessä — pääasia on vaan, että koneitten avulla saadaan tavarat niin halvalla kuin suinkin, mutta, kuten jo Ruskin sanoi, halvat tavarat synnyttävät myös vaan halpoja ihmisiä. Ja siitä tuo Morris'en haikea valitus, että "kauppavoitto", rahan ansaitseminen, hävittää kaiken kauneuden maailmasta ja myös kaiken kunnollisuuden. Silti ei kuitenkaan Morris tahtonut hävittää koneita; koneiden käytäntö tarkoittaa työn helpoittamista koko ihmiskunnalle ja niiden tuottamasiunaus on siis ulotettava etenkin tuotteitten pääasiallisille valmistajille, työväestölle, mutta sen ohessa niitä ei yhtään saa käyttää, kun ne hävittävät työilon ja kauneudenaistin.

Kirjoituksessaan: "Mitenkä me elämme ja mitenkä me voisimme elää", joka on otettu sarjaan *Signes of change* (muutoksen merkit) — Morris'en sosialistista maailmankatsausta paraimmin valaisevaan kokoelmaan — esittää hän, mitä pääasiallisesti tulee vaatia ihmisarvoista elämää varten: "ensiksi terve ruumis, toiseksi herännyt harrastus entisyyteen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen katsoen, kolmanneksi toiminta, joka soveltuu terveelle ruumiille ja heränneelle hengelle ja neljänneksi kaunis maailma olosijana." Mutta kaikkea tätä estää nykyinen sivistys (= nykyinen yhteiskunnallinen järjestys) ja siten se estää ihmiskunnan onnea. Ennen kaikkea vaivaa tämän ihmiskunnan suurta enemmistöä aina eräs tauti, nimittäin nälkä. Sillä "nykyisen yhteiskunnan todelliset herrat, kansan todelliset tirannit ovat suurten maatilojen omistajat ja kapitalistit", jotka juuri tuon esteen muodostavat. "Meidän nykyisessä yhteiskunnassa", sanoo Morris mainiossa kirjoituksessaan "Uuden ajan koitto", "löytyy kaksi luokkaa: hyödyllinen ja hyödytön; hyödytöntä kutsutaan yleemmäksi, hyödyllistä alemmaksi luokaksi. Hyödytön eli ylempi luokka, jolla on kaikki tuotantovälikappaleet paitsi työvoima, voi pakottaa hyödyllistä eli alemmaa luokkaa (kuten se tekeekin) sen omaksi vahingoksi ja ylempään luokan hyödyksi työskentelemään; eikä se salli hyödyllisen luokan muilla ehdoilla työskennellä. Tämä järjestelmä tietää välttämättömästi aina kasvavaa taistelua, ensin molempien luokkien välillä ja sitte kummankin luokan jäsenten kesken." "Mikä kummallinen yhteiskunta meidän nykyinen yhteiskunta onkaan, jossa yhdellä kansan osalla on niin paljon omaisuutta, ettei se voi sitä kuluttaa, vaan on pakoitettu tuhlaamaan, kun taas toinen osa tuskin on paremmassa tai ei ole yhtään paremmassa tilassa kuin nuo onnettomat villit, jotka eivät tunne työkaluja eivätkä yhteistä työtä! Ellei tätä voi muuttaa, täytyy sivistyneen yhteiskunnan välttämättömästi itsestään todistaa, että se on kokoonpantu sivistyneistä narreista". Sen tähden "ovat nuo välikappaleet työn tuottavaksi tekemistä varten, maaperä, koneet, pääoma, kulkuneuvot

y. m., jotka nyt ovat niitten yksinomaisessa huostassa, jotka eivät voi niitä käyttää, vaan väärin käyttävät niitä pakoittaaksensa muita toimittamaan palkatonta työtä, saatettavat niiden vapaasti käytettäväksi, jotka voivat niitä käyttää”. Tästä syystä on nykyinen päätaistelu kaikissa sivistysmaissa käymässä yhteiskunnallisella eikä enää valtiollisella alalla.

Morris oli ensin v. 1881 perustetun sosiaalidemokraattisen yhdistyksen toimivimpia jäseniä. Mutta jo muutamia vuosia sen jälkeen erosi hän siitä — pääasiallisesti persoonallisista syistä, tietää Sidn. Webb (*Socialism in England*, siv. 33) — ja perusti “*Socialist League*” nimisen yhdistyksen. Kohta ilmestyi kuitenkin periaatteellisiakin eroavaisuuksia. Morris ja hänen hengenheimolaisensa kallistuivat yhä enemmän n. s. anarkistista sosialismia kohden: he eivät tahtoneet panna tuotantovälikappalten kontrollia valtion käsiin kokonaisuudessaan, vaan pienempien yhteisöjen, jotka ainoastaan löysästi ja vapaaehtoisesti liittyivät suurempiin ryhmiin. He pyrkivät täten vähentämään liian suurta keskittämistä, sentralisatsioonaa, ja siten laajentamaan yksilön indiwiduaalista vapautta. Samoin he eivät myöskään paljon välittäneet parlamentarisesta toiminnasta, kansan tahdon ilmaisemisesta eduskunnan kautta. Tämä piirre astuu “*Ihannemaassakin*” selvään näkyviin, kun jo ennen v. 2000 Englannin parlamenttirakennus on lantamakasiinina (siv. 37 ja 38). Morris piti lukemattomia puheita ja esitelmiä sosialisen yhdistyksensä hyväksi ja julkaisi erästä aikakauslehteä, jossa moni hänen suuremistakin teoksistaan (myös *Ihannemaa*) ensin näki päivänvalon. Hänen kirjoituksensa ovat yleensä hyvin kansantajuisia esitystavaltaan ja sosialistista aatesuuntaa sangen valaisevia, vaikka Morris suoraan on tunnustanut (*How I b. a soc. siv. 18*), että hän ei saanut makua Marx’in “*Kapital’ista*” paitsi sen historiallisesta osasta, vaan sen lukeminen tuotti hänelle ainoastaan tuskallista päänvaivaa. Morris otti niin tehokkaasti ja tarmokkaasti osaa sosialismin käytännölliseen puoleen, että hänet

kerran vangittiin, koska miehuullisesti puolusti kansansa kokoontumisvapautta.

Morris'en lopullinen ihanne ei ole kuitenkaan sosialismi, vaan kommunismi, kuten hänen "Thannemaansakin" osoittaa. Hän tunnustaa sen suoraan monessa kirjoituksessa esim. *Why I am a communist?*" jossa hän selvästi kantaansa perustelee. Itse hän ei edes hyväksynyt lisäystä: "anarkistinenkaan", vaan lausui aikakauskirjassaan *Commonweal* (Yhteishyvä) v. 1889: "tahdon aluksi ilmoittaa, että katson itseni kommunistiksi enkä tahdo tähän nimitykseen lisättäväksi mitään muuta lähempää määräystä". Mutta tähän anarkistiseen sosialistiryhmään on hänet kuitenkin laskettava. Anarkisteja on oikeastaan kolme lajia, väkivaltaisia individualisteja, jotka väkivallalla koettavat poistaa kaiken hallinnon, rauhallisia individualisteja, jotka pyrkivät tähän rauhallisilla keinoilla, ja anarkistiset kommunistit, jotka kuten Morris sallivat joitakin vapaaehtoisia hallintoja, jos kohta ei mitään yhteistä pakkohallintoa. Mutta Morris oli siksi älykäs, että hän otaksui päästävän kommunismiin arvattavasti vaan sosialismin nimellä — — — Tämä *epätäydellisen sosialismin aikakausi* tulee luultavasti ilman väkivaltaisuutta muuttumaan *todelliseksi kommunismiksi*". "Kaikki, mikä sosialistiseen suuntaan pysähtyy tällä puolen kommunismia — — — on kompromissia nykyisen yhteiskuntajärjestelmän kanssa, on pysäkki päämäärän tiellä, ja kaikkien todellisten sosialistien täytyy myöntää, että kommunismi on sosialismin välttämätön seuraus". Ja hän sanoo kirjoituksessaan "Uuden ajan koitto", ettei tämä täydellinen sosialismi, jota myös kutsutaan kommunismiksi, yhdellä iskulla voi toteutua.

Morris luulee, että siirtyminen sosialismista kommunismiin tapahtuu ilman väkivaltaisuuksia, mutta yhtä vakava ei hänen uskonsa näy olevan, mikäli se koskee siirtoa nykyisestä kapitalistisesta yhteiskunnasta sosialismiin. "Feodaalinen Englanti" nimisen kirjoituksensa lopussa lausuu hän: "ehkä parin kuukauden tahi ehkä parin päivän julkinen taistelu raakaa valtaa vastaan naa-

marin tempaamiseksi kasvoilta ja miekan kädestä, ja me olemme satamassa”. Ja kirjoituksensa: “Sivistyksen toiveet” lopettaa hän seuraavin sanoin: “Ei maksa vai-
vaa ennakolta sanoa, mitkä tapahtumat tulevat seuraamaan tätä mullistusta, mutta ajattelevasta ihmisestä täytyy näyttää sangen vähässä määrässä todennäköiseltä tai oikeammin mahdottomalta, että joku siveellinen tunto saattaisi ylemmät kansanluokat — — — pakotta luopumaan etuoikeuksistaan”. Samoin huudahtaa hän “Hyödyllinen työ hyödyntä puuhaa vastaan” nimisen kyhäyksen loppupuolella: “Mitenkä olisi mahdollista päästä tähän rauhallisella tiellä?” Näin pessimistinen oli Morris’en käsitys yhteiskunnan kehityksestä!

Mutta jos kansaneduskunta ei hyödytä mihinkään, niin mikä on sitte sosialistien varsinainen tehtävä Morris’en käsityksen mukaan? Se on kansan kasvattaminen selvään itsetietoisuuteen kiihoituksen kautta: “Meidän tehtävämme on istuttaa toivoa noihin moniin sorrettuihin, ja noihin muutamiin sortajiin pelkoa.” Toisin sanoen luokkataistelun herättäminen ja ylläpitäminen, sillä “tämä luokkataistelu ei ennen tule loppumaan, ennen kuin itse luokitus on hävinnyt”.

Morris on itse sanonut, että hänet on vallannut “syvällinen rakkaus maailmaan ja kaikkeen eloon sen päällä” ja hän antaa puhuessaan keskiajan elämästä seuraavan yleisen neuvon: “Älä koskaan unhota, että sinä elät ja että eläminen on onni”. Morris’en “ihanne oli”, kuten sattuvasti on lausuttu, “tästä maailmasta kotoisin — hän tahtoi tehdä sen kauniiksi tyysijaksi terveille, itsenäisille ihmisille, jotka voivat lausua lopulliset sanat omasta elämästään täällä maan päällä”. Tämä vahvan persoonallisuuden leima näkyy myöskin hänen enimmän tunnetusta teoksestaan “Ihannemaa”, varsinkin jos sitä vertaa Bellamy’n teokseen “Vuonna 2000”, jossa ihmiset paljon enemmän saavat alistua määräysten alle ja jolle vastakohtaksi juuri Morris Crane’n vakuutuksen mukaan kirjoitti “Ihannemaansa”, teoksen, jossa “ei ole lakia, ei asianajajia, ei tuomareita eikä hallitusta”, mutta jossa vapaa iloinen työ on ihmisen onni ja siunaus.

Ja tosiaan harvinaisen ylevä ja suuremmoinen oli Morris'en luonne kaikessa vaatimattomuudessaan. Kaikki, jotka tulivat hänen yhteyteensä, veti hän puolelleen ystävällisellä ja miehuullisella olemuksellaan, hän melkein ne lumosi suurilla ominaisuuksillaan. Ennen kaikkea tuo voimakas persoonallisuuden tunto ja miehuullinen itseluottamus, harvinaisen puhtaan karakterin, moitteettoman "*honneteté'n* yhteydessä! Sangen kuvaavat hänen luonteellensa ovat ne sanat, jotka hän on lausunut puhuessaan Paris'in Kommune'n taistelussa v. 1871 kaatuneista miehistä, "etteivät milloinkaan urhoolliset miehet turhaan kuole, kun he periaatteen hyväksi kuolevat". Kauniisti on tunnettu kirjailija Edw. Carpenter kirjoittanut Morris'esta seuraavat ylevät sanat: "Minä arvelen, että jälkimaailma tulee käsittämään Morris'en yhdeksi meidän vuosisatamme merkellisimmistä miehistä. Hänen suuruutensa ei ole toisen tai toisen hänen teoksensa erityisessä kuolemattomuudessa, vaan juuri itse ihmisessä. Sillä lopullisesti on elämä kuitenkin enemmän kuin taide; ja suurin kaikista taideteoksista on oman itsensä vilpityn esittäminen, jonka ihminen toimeenpanee sen ajan apukeinoilla, jossa hän elää".

Morris kuoli lokakuussa v. 1896. Jonkunlainen pettymys valtasi hänet hänen elämänsä loppupuolella, kuten useinkin sattuu suurille henkilöille, kun vihdoinkin huomaa, miten vähän he sittenkin todellisuudessa oman käsityksensä mukaan ovat aikaansaaneet.

Ja kuitenkin oli hän "*a great worker*", suuri työntekijä, "*an enormous personality*", tavaton ihminen! Kun ajattelee häntä ja kaikkea mitä hän on toimittanut, niin hiipii ihmisen sieluun sama tunne kuin se, jota tuntee, kun katselee yli aavan meren voimatta löytää sille mitään muuta rajaa kuin tuo äärettömän kaukana häämötävä taivaanranta.

Työväen kysymyksiä V 1905.

ADA NEGRI

Ada Negri; kuka hän on? Hän on nuori italialainen nainen, yleväluonteinen, työväestön, proletariaatin suuri ystävä, isänmaansa etevin ja kuuluisin runoilijatar.

Ada Negri syntyi 3 p. Helmik. 1870 Lodin kaupungissa. Vanhemmat kuuluivat varsinaiseen köyhälistöön, isä kuoli varhain ja äiti koetti tehdastyössä ansaita niukkaa toimeentuloa itsellensä ja lapsellensa. Suuri kurjuus vallitsi kodissa, mutta äiti taisteli sitä vastaan uskollisesti, kaikilla voimillaan. Nämä äidin melkein ylikuonnolliset ponnistukset tyttärensä hyväksi synnyttivät mitä hellimmän rakkauden hänessä ja monessa laulusa tulee tämä tunne ilmi, varsinkin runoissa: "Sinua äiti" (a te, mamma) ja "Äiti". Edellisessä laulaa hän*): "Siunaa minua äitini; sinun takiasi vaan minä taistelen, toivon ja kestäen kaikkea. Näytät niin puhtaalta tuossa korkeassa ijässäsi, kun nyt olet päässyt rauhaan saatuasi ensin osaksesi vaan suurinta kurjuutta ja katkerinta sieluntuskaa; kasvosi ovat niin arvokkaat, niin selvästi ja heleästi loistavat silmäsi, niin lempeästi, että muutun sinun kauttasi uudeksi ihmiseksi. Tulen taas lihaksi sinun lihastasi, sinä pyhä, ylevä; sinun voimasi antaa minulle voimaa ja tekee minut tuoksi upeaksi tammeksi, jota ei mikään myrsky voi kaataa". Liikuttavasti kuvaa hän äidinrakkautta yleensä, niinkuin runossa "Synty". Vankilan sairaalassa, jossa vaan valitsee häpeää ja surua, aukaisi pienokainen siniset, viatomat silmänsä. Mutta liikkeissä oli jotain, joka ikäänkuin todisti, että hän ehkä ymmärsi, missä oli syntynyt. Ilkkuen katselivat häntä nuo synkät varjot. Vaan äiti sulki hellästi lapsensa syliin ja he nukkuivat yönsä suu suuta vastaan, sydän sydäntä vastaan. Ja kun aamu koitti, silloin ei hän, tuo kalpea äiti, joka lapsensa yli kyyristyi, enää näyttänyt syntiseltä lapsensynnyttäjältä,

*) Olen käyttänyt Hedw. Jahnin onnistuneita (saksalaisia) käännöksiä. Vasta myöhemmin olen ollut tilaisuudessa vertaamaan niitä alkuperäisiin orginaaleihin Fatalita ja Tempesta.

vaan — pyhimykseltä. Vielä kauniimmin näkyy tämä aate "äidinrakkaudessa". Jyskivässä tehtaassa työskentelee, jo toistakymmentä vuotta, vanha äiti. Usein on hän niin väsynyt, että melkein luhistuu kokoon, mutta kalpea otsa sanoo lujasti ja päättävästi: "eteenpäin". Hänen ainoa poikansa lukee, äiti aavistaa hänestä tulevan neron ja sen takia hän työskentelee uupumattomasti, antaa pisaroittain elämänsä hänelle uhriksi. Loistavassa valossa seisoo hänen poikansa tulevaisuus hänen silmiensä edessä ja hänen, pojan ruskean pään ympäri sitoo onnetar seppeleen kullasta ja laakerista".

Ada Negrin isä kuoli suuressa sairaalassa n:o 20, kun hän vielä makasi kätkyessä. "Isäni", huudahtaa tytär, "sinä, joka minua niin hellästi rakastit, sinä, joka vielä kuolinvuoteellasi olit huolissasi minun takiani, etkö kuule tyttäresi ääntä, tyttäresi, jonka kuollessasi heitit viluun ja kurjuuteen. Tyttäresi on voittanut, kärsinyt, itkenyt sinun tähtesi; terävillä miekankärjillä on hänen tiensä kulkenut, hän on karaistu taistelemaan eikä pelkää mitään vaaroja". Eräässä toisessa runossa ("Niin kauan kuin elän") tunnustaa Ada Negri suoraan, että hän on "syntynyt kärsimään". "Loassa minä kukoistin. Auringon loiston läpi, heleitten riemunlaulujen läpi, jotka mahtavasti kautta maailman tunkevat, kajahtaa minua vastaan kaukaa ja läheltä vaan synkkä surun kaiku. Mihin menen, seuraa minua aina murheellinen itku, loppumaton ja kauhistuttava. Sen edestä väistyvät luotani ilo ja kauneus, valo ja hurmaus; rakkaus ja suutelojen huumaus pakenevat myös ja jällelle jääpi minulle vaan — huolet. Ja synkästi, surullisesti soi hämmästyneelle joukolle lauluni — se on kuin jättiläiskotka, joka kuoliaaksi ammuttuna putoaa alas jäätyneelle lumikentälle*):

Mun kalliin, armaan, vanhan äitini
Ylitse myrskyn pyyhättävän näin,

*) Tämän ja seuraavat käännökset on runopukuun hyväntahtoisesti toimittanut oppilaani Arvo Haveri. Muutamia kokonaisia A. N:n runoja on kääntänyt Hilja Liinamaa ja J. Raitio, myöskin U. Holmberg minun Koittareesani I.

Se tuuleen liehutti mun tukkani,
Ja onnetar ei ollut meitä päin;
Surun ja nälän, vilun tuskassa
Mä itkin puutteessa.

Näin vartuin suruissa, mä auvoton,
Ja sydän valju, kolkko haparoi
Vaan pimeässä, tuo kylmä, lohduton,
Ja kärsimystä kohtalo vain soi.
Ja kotiin, kotiin päästä valohon
Halusin auringon,

Kun murheet, tuskat äidin rakkahan
Ja isän kodin lieden sammuneen,
Ja ivan ilkkuilevan maailman
Mä muistan — silloin viha sydämmeen
Hiipiipi raivokas, mi laulunij
Nyt elähyttävi.

M u t t a

On suru voima saavuttamaton,
Mi jumaliakin voi vastustaa,
On voima alistumaton;
Ja Prometeuskin, vanki kallion
Sai siitä voimaa uutta, mahtavaa.

S i l l ä

Vain sille, joka kärsii, verta vuodattaa,
Kajastaa maineen ylevimmän koitto.
Suruista aatteet voimaa taivahista saa,
Ja urhokkaalle yksin koittaa voitto.

Kahdeksantoista vuotiaana ryhtyi Ada Negri kansakoulunopettajan toimeen eräessä pienessä Pohjoisitalian kauppalassa. Siellä hän asui pienessä hyvin vaati-mattomassa huoneessa pihanpuolella ylikerrassa — huoneessa, jonka ikkunaruuudut olivat — paperista. Paras huonekalu oli kirjakirstu, joka samalla oli sohvana. Täs-

tä asunnosta hän joka aamu varhain puukengissä talusteli likaiseen kouluun, jossa hänen tuli opettaa 80 pojalle ja tytölle ensimmäiset alkeistiedot. Joutohetkinä hän luki niitä aikakauskirjoja, joita eräs hänen tuntematon ihailijansa hänelle säännöllisesti lähetti läheisestä kaupungista. 22 vuotiaana hän jo oli julaissut useampia huomiota herättäviä runoja, mutta ei hän vielä silloin ollut nähnyt merta, ei vuoria, ei järviä, saatikka sitte teatteria ja muuta senkaltaista.

Mutta vaikka Ada Negrin laulu suuressa määrin 'on suruista tehty, murehista muovaeltu', ei hänen maailmankatsantonsa lopullisesti vajonnut pessimismiin, ei hänen mielestensä elämän varsinainen tarkoitus sittenkään ollut suruun ja huoliin vaipuminen. Päin vastoin laulaa hän lukemattomissa runoissa elämän iloa ja toivoa. Laulunsa "Kuolematon" alkaa hän seuraavilla elon täyteläisyyttä uhkuvilla säkeillä: "Tahtoisin elää, elää aina ja olla kaksikymmentä vuotta, liidellä avaruuden läpi puhtailla ja valoisilla siivillä ja aina rakastaa ja nauraa". Ja hän jatkaa: "En huoli sinusta, oi kuolema, minä rakastan liikettä, rakastan valoa". "Kaiken edestä, mikä on syntynyt, mikä toivorikkaasti liikkuu, mikä taistelee ja voittaa, sammuu ja uudestaan leimuaa, kaiken tämän edestä tahdon ijankaikkisesti elää!" "Kirottu se, joka vapisee ja pelkurimaisesti aina katsoo taaksensa, joka synkkänä varjona seisoo loistavassa sädevalossa, joka maan ja taivaan yhdistää! Minä nouse ylöspäin. Jyrkillä poluilla seuraa minua niitten lukuisa joukko, jotka ovat vahvoja, vapaita, luottamusta täynnä ja selvästi pyrkivät ylevää tarkoituspäätä kohti". Ja vanhoille, ummehtuneille kirjoille huudahtaa hän: "Te, maatuneet, jääkää hyvästi! ... minä pakenen viheriään lehtoon, seppelöitty pääni aurinkoa kohti käännetty!" Kun onnettomuuden vaihetar kolkuttaa runottaren ovea, lausuu hän sen tervetulleeksi, ei hän pelkää tuota hirvittävää luurankoa, hän nauraa sille vasten silmiä. Vaikka kuinkakin sen viha yltyisi, hänen on kuitenkin nuoruus ja elämä. Ei hän taistelussa milloinkaan, ei milloinkaan tulisi sille antautumaan: kaikkein

raunioitten, kaiken yöllisen murheen yli loistaa komeasti hänen kaksikymmentä vuotta". "Sitä jumalallista voimaa", julistaa nuori runoilijatar, "joka minussa mahtavasti hehkuu, et sinä (onnettomuus) voi sydämestäni poistaa, sitä vetovoimaa et voi tukehuttaa, joka vie minut vastustamattomasti ylimpiin tähtitarhoihin".

Mä näen, kuinka ruusuhohteessa
Nyt maailma ja taivas karkeloi;
Ja leivot laulelevat riemuissansa,
Ja laulu raikas korvihini soi.
Ja toivo vankka, into raitiskin
Nyt pääsyn saapi ihmismielihin.
Jo väisty, vanha velho! Levoton
Mun suonissani veri kuohuvi,
Se kansanlapsen lämmin veri on;
Ja huolet, surut, kaihon, raivoni
Mä kaikki poljen alle jalkojen,
Luon taivahalle toivon katsehen,
Mä tahdon työtä, joka kohottaa
Ja jalostaa, ja ohjaa, pyhittää.
Mä tahdon eloa sopusointuisaa,
Mä tahdon kaiken sen, mi käsittää
Rakkauden, taiteen sulonuruuden
Ja kukkaistuoksun, päiväpaistehen.
Jo väisty, vanha velho! Auringon
Sa vapaasti suo paistaa maailmaan!
Kaikk' antauu nyt uuteen toivohon
Ja nurmella saa kukat kukkimaan
Ja kahleestani irti päästyän
Mä laulan kiitoslaulun elämän.

Tällä tavalla voi ainoastaan se runoilija laulaa, joka uskoo, että valo voittaa pimeyden, joka uskoo, että hyvä voittaa pahuuden ja että maailma yhä kulkee eteenpäin edistyksen tiellä.

Ada Negrin rikkaassa kanteleessa ei ole vaan surun ja vaikeroimisen, ilon ja toivon säveliä, maailman yleisestä menosta, siinä ei ole vaan voimaa ja tais-

telunhalua; siinä on monta muutakin hienoa säveltä, jotka kaikuvat ihmeteltävän kauniisti ja sydämellisesti. Rakkautta hän ylistää koko hehkuvan henkensä voimalla. Kuinka ihanasti hän kuvaa tuota vanhaa kalpeata ukkoa, joka yksin rukoilee kirkossa ja siellä muistelee kultakutrista, vienoa olentoa, tuota olentoa, jonka silmissä loisti sydämen puhtaus ja hyvyys, joka häntä rakasti hänen ryysyissäänkin ja uskollisesti seurasi häntä, kaikissa elämän vaiheissa ja joka nyt — on poissa. "Olet vanha, elämäsi päivät ovat kohta lopussa, kovasti on kohtalon käsi sinuun sattunut, mutta kaikessa onnettomuudessasi lohduta itseäsi sillä, että hän, tuo pieni, lempeä keijukainen on suonut sinulle hymynsä, valoa, on kerran — sinua rakastanut". Ja monasti on Ada Negrin rakkaus kylläkin intohimoinen. Se näkyy etenkin runossa "Hetki". "On yö, et voi aavistaa, kuinka hartaasti kalpeana ja kädet ristissä haluan sinun suuteloasi. Ei koskaan nuoruuteni hehku ole niin tulisesti palanut suurissa silmissäni, ei koskaan enää suuni niin suloisesti hymähtele, ei sieluni koskaan niin intohimoisesti sinulle antaudu, kuten lintu, joka visertäen ilmassa hurmautuneena syöksee pesäänsä. Yön varjossa kuin rovion liekki leimuaa kaipuuni, mutta yksinäisyyden hehku sammuu aamun koittaessa, hetki, huumauksemme hetki on kulunut, hurmauksemme on jo mennyt ohitse, haihtunut". Liikuttavan kauniisti kertoo Negri "Lyhyessä kertomuksessa" myös tuosta ihmeen kauniista työstä, yhtä kauniista, "kuin on runoilijan unelma", joka rakasti ilman vastarakkautta, kätki rakkautensa syvälle sydämeensä, kunnes vihdoin kalvava kaipuu vei hänet ennenaikaiseen kuolemaan, niin kuin syksyllä kuolee kukka, jolla ei enää ole kylliksi auringon paistetta.

Mutta — ennen kaikkea tuntee Ada Negri rakkautta kaikkia kurjia kohti, niitä kohti, joitten riviin hänen omat vanhempansakin kuuluivat ja joiden kärsimyksiä hän omasta kokemuksesta nuoruudessaan niin hyvin tunsi. Ja työväen huolista ja taisteluista voi epäilemättä ainoastaan se oikein kertoa, joka itse on kokenut. Sen takia ovatkin Ada Negrin kuvaukset syvien

rivien elämästä niin sattuvat, niin todenmukaiset, että häntä syystä voi sanoa etupäässä köyhälistön, proletaariatien runoilijattareksi, työväenaatteen edistäjäksi; hän on kaikissa piireissä herättänyt myötätuntoisuutta työväestöä kohtaan, hän on lauluillansa näyttänyt hehkuvin sanoin, miten kurja, miten alhainen työväen asema todella on, mutta luonteensa mukaan on hän viitannut onnellisempaan tulevaisuuteen, joka kerran on koituva työväelle ja siten koko ihmiskunnalle.

Ylevin sanoin tunnustaa hän tämän rakkautensa kaikkiin kurjiin, viheliäisiin ja maan päällä ahdistettuihin runossa "Uusi rakkaus". Työmiehet, nuo urhoolliset, rohkeat taistelijat, kaikki kärsiväiset huudahtavat hänelle: "Tyttö, ole meidän. Sinä tunnet sydämessäsi kaikki kärsimyksemme, kaiken sen tuskan, joka meidän sydäntämme särkee, sillä sinä elät keskuudessamme; laula edelleenkin oikeutta, käy edelleen kivisillä puolilla sen puolustajana, anna elämäsi veljiesi tähden" ... "Katso", laulaa runoilijatar, "kuolemaan saakka on tämä tie minun tieni". Ja kosijalleen huudahtaa hän: "jos tämän takia minua rakastat, niin tule, tule, seuraa minua kaikkien tuskien nimessä, me perustamme kotimme sinne, missä sortunut ihmiskunta vihastuneena ähkii, missä orpolapset itkevät ja missä kurjuus hirvittävästi rehoittaa. Onnettomien viheliäinen vuode olkoon häävuoteemme, lapsemme olkoot nuo orvot, nimettömät, kyynelriikkaat, joiden siivet onnettomuus on murtanut".

Vallan mainioita ovat Ada Negrin kuvaukset työväen elämästä. Niin esim. "Vuorikaivoksen palo". Tuhat metriä maan syvyydessä häärivät kuin haahmuina kaivostyömiehet pimeässä vankilassaan. Niitä on viisisataa kaunista ja rotevaa miestä, kaikki alle 30 vuoden; tuolla kaukana auringonloisteessa, rehoittavien viljavainioiden keskellä odottavat heitä vaimot ja lapset. Jättäjäisvoimilla tunkevat he vuoren sisukseen, täällä taistelee kansan voima kylmän, majesteettisen kiven kanssa. Viimeiseen muruseen saakka ryöstävät he sen aarteita, mutta — vuori mieltii koston. Hetki on käsissä: lampun sytytyksestä räjähtää vuori, kauhea räjähdys ja —

kaikki on hukassa. Koko kaivos on yksi ainoa tulimeri; pimeitten käytävien läpi tunkee kuolevien huudot. Sitkeästi he pitävät kiinni elämästä; epätoivossa he pyrkivät valoon, vapaaseen ilmaan, auringon paisteeseen, taivaan siniin, joka kaikkea elämää ympäröi. Oi tuota orjanelämää, jota he tässä yön pimeydessä, näissä synkissä luolissa viettävät! Mutta turhaan. Liekki tekee tehtävänsä, se on vaan vihaa ja murhaa ja riemussaansa huudahtaa: se on tehty. Kaikki on ohitse. Kuolleet tuodaan ylös kaivoksesta — vaimojen ja lapsien itkinessä lasketaan ne yhteiseen hautaan. Ja kuitenkin — kuolleitten pojista, heistäkin tulee kaivosmiehiä, hekin astuvat alas noihin pimeihin luoliin, joissa heidän isänsä heittivät henkensä. "Oi, häpeällisesti sorrettu rotu, mitä se hyödyttää, että olet kaunis ja vahva. Jos ei sinusta voi muuta tulla kuin orja, on parempi, että menet kuolemaan. Eläköön se tuli, jonka hehku polttaa rypypysi ja poistaa nälän, kurjuuden, joka vapauttaa sinut kaikista vaivoista ja tuskista, joka tuo sinulle suloisen unen ja rauhan". Ja yläluokalle lausuu runoilijatar: "Herää, paljasta pääsi ja lankee polvillesi, sillä raunioiden, liekkien alle vajosi työskennellen kuolemaan sinun — veljesi". Työväkeä uhkaavia vaaroja kuvaa hän myös esim. runossa "Käsi käyttörattaassa", joka löytyy ruotsinnettuna aikakauskirjassa "Nutid" (v. 1895 siv. 67). Liikuttavan kaunis on tuo laulu "Lapsesta", sepän ja kutojattaren pojasta, joka ensin niin iloisesti liikkui tehtaassa, "helvetissä" (un inferno) koneitten välissä ja — lauloi, vaikka keuhkotauti jo kalvoi hänen elonsa juuria, kunnes hän vihdoin vaipui iäksi koneen viereen, koska ei ollut milloinkaan saanut kyllin auringonpaistetta, vapautta ja raitista ilmaa. Äidin kirkuva huuto kuuluu koneitten rätinän läpi ja nämäkin näyttivät ikäänkuin väsyneiltä, surevilta. Mutta lapsiraukka pääsi rauhaan.

"Työlakossa" kuuluu lunnas: "Parempi palkka, muuten ei yksikään käsi liikahda" ja "Työlakon" lopussa huudahtaa tuo kahdenkymmenen-vuotias nuori jättiläinen: "Meidän täytyy pysyä lujasti päätöksessämme

... ei juhtia, vaan ihmisiä tulee joukot olla". Ja kuitenkin — palasivat nuo lohdukkomat, totiset joukot majesteettisesti astuskellen ryysyissänsä ja miehuullisesti niellen häpeänsä takaisin työhönsä. — Mutta kuinka pitkäksi ajaksi?"

Pimeässä, sumussa kantaa kipeä äiti viluista lastaan hakien sille ja itsellensä suojaa yöksi. Vihdoin löytää hän semmoisen turvakodista ja hän uneksii siellä, että hänellä on entinen pieni tupansa, missä hän neuloo ja laulaa ja hänen lapsensa leikkii iloissansa lämpimässä huoneessa. Mutta hän — herää, aamun koittaessa hän kavahtaa vuoteeltansa, kokoilee ryysyinsä ja taas ulos viluun, kurjuuteen hakemaan leipää! Tehtaat hänen ympärillensä hengähtävät elämää, voimien ja ponnistusten ylistyslaulu on tuo melu, mutta hän luopi niihin vihaisen katseen, sillä — *työtä ei hänellä ole*. Ja toisessa runossa huudahtavat työttömät "voitetut":

Me haimme työtä, elämää mi uutta
Vois antaa. Emme sitä saa.
Ei voimaa, intoa, vain toivottuutta!
Oi kovan onnen sallimaa!
Ja raikas riemuhuuto nousi kohti
Säteitä kulta-auringon;
Se työn ja rakkauden viestit johti
Rinnoista tuhanten nyt valohon.

Mut' mikä tehtävä on meille suotu?
Miks' suru osanamme on?
Miks' sydämeemme toivottuus vain luotu?
Ken meitä sortaa, painaa turmioon?
On voima salainen, mi meitä painaa
Ja estää pyrinnoistämme.
Ja turhiks' saapi toivehemme aina.
Oi! Kova onni vainoo työtämme!

"Kuka on ryöstänyt minulta oikeuden työhön?" huutaa työtön. Tuossa mustassa, synkässä olennossa, joka on viskattu "kadulle", on "kaikki hävitetty; ainoastaan nälkä on jäänyt."

Muutamissa runoissa sanoo Ada Negri katkeria to-
tuuksia, purevaa ivaakin yläluokalle, esim. runoissa "Vii-
meinen herrttua" ja "Uhkaus". Syvästi halveksii Ada
Negri niitä, jotka eivät tee työtä, vaan ainoastaan tah-
tovat elämästä nauttia. Mutta ylevin sanoin laulaa hän
kaiken rehellisen ja eteenpäin pyrkivän työn kunniaa.
"Oletko tehnyt työtä?" kysyy hän nuorelta mieheltä, jo-
ka pyytää hänen rakkauttaan. "Et vastaa ... mene, pa-
laja takaisin kultaisen vasikan luo. Jos olisit väsynyt
ja ryysyissä, mutta työn leima otsassasi, jos olisit aihai-
nen, mutta peloton työntekijä, minä rakastaisin sinua
sinun toimiesi takia ja minä olisin ylpeä sinun rakkau-
destasi. Mutta mitä sinä olet? Olet heikko orja, joka
ryvetät itseäsi kultaisessa loassa! Käy syrjään! Et ole
mitään — minä halveksin sinua, sinä ponnettoman aika-
kauden ponneton nuorukainen!" Innostunein mielin lau-
laa hän:

Pois väisty! Kunniaa ma laulan työn,
Mä kunniaa laulan kantaväen,
Mä katsellut oon niitä, joiden syön
Vain sykkii työlle. Intoa kun näen
Ja utteruutta heidän joukossaan
Niin uutta voimaa lauluihini saan.

Ada Negrin sydän oli suuressa määrin myötätuntoi-
nen. Siitä olen jo tuonut esille monta esimerkkiä. Ru-
nossa "Nimetön" laulaa hän itsestään:

Kun vanhuksen mä näen heikon, kurjan,
Kun puutetta, kun nälkää näen,
Niin itken sallimusta onnen nurjan
Ja itken kärsimystä oman väen.

Hänen liikuttavimpia laulujaan on epäilemättä "Ka-
tupoika". Tuolla kadulla juoksee hän, kauniina, likai-
sena ja ryysyisenä, jo kaikenmoisiin ilkitöihin tottunut
— — äiti on tehtaassa ja isä vankilassa. "Mitä sinusta-
kin mahtanee tulla", huudahtaa runoilijatar. Ahkera työ-

mies vaiko rikoksentekijä? "Oi, tahtoisin astua hänen luoksensa ja sulkea hänet syliini, tahtoisin hänelle näyttää suruni, säälini, tuskani. Tahtoisin painaa hänen otsallensa ja poskillensa lämpimät suudelmät ja veljenrakkaudesta kuiskata hänelle pyhät sanat, jotka tuskin suustani pääsevät: minullekin on onnettomuus aina ollut uskollinen, minähän olen surun lapsi niinkuin sinä, minunkin äitini työskentelee tehtaassa; minä tunnen kaikki kärsimykset ... minun täytyy sinua rakastaa". Sama hellä sydän ilmestyy runossa "*Sinite parvulos*". Siinäkin surkuttelee hän poikaa, joka on kadottanut äitinsä suudelmät ja huolenpidon, "elämän pyhimmän ja kauniimman lahjan" — "oi, tuo hänet luokseni, hän olkoon poikani. Minä tahdon hänelle opettaa, että elämä on työtä, tahdon opettaa kaiken sen, mikä on suurta ja jaloa. Silloin voin rauhassa kuolla; silloin en ole turhaan rakastanut enkä turhaan hävinnyt!" Ja Ada Negrin ylevä mieli tulee kauniisti näkyviin erittäin laulussa "Leski", joka niin ihmeteltävällä kärsivällisyydellä kantaa kaikki vaivaloisuudet ja tuskat. Ada Negri voi sanoa kuin Shelley, tuo rakkautta uhkuva panteisti: *I wish no living thing to suffer pain* (en tahdo että yksikään elävä olento kärsii).

Aina odotti Ada Negri uutta aikaa vihdoin koituvaksi ihmiskunnalle. Laulunsa isänsä kurjasta kuolemasta sairashuoneessa lopettaa hän seuraavalla toivomuksella:

Jos kaikilla ois koti onnekas
 Mi laulun, riemun asuinpaikka ois!
 Jos elinurassansa ponnekas
 Vois olla, siunausta pyytää vois
 Kodilleen, hautaa kohti hymyillen
 Polkua uutta pitkin astua.

Ja tuolle nuorelle miehelle, jonka edestä köyhä äiti tehtaassa heitti henkensä, huudahtaa hän:

Oo aina valmis hengen taistohon!
 Ja avaruudet uuden auringon

Suo valoisina esiin astua!
Valohon uuteen saata maailma!
Ja vanha, tympeytynyt, väsynyt
Aloille uusille vie aika nyt!

Tuon työlakon kautta hiljaiseksi käyneen tehtaan
koneet nousevat äänekkäästi huutamaan:

Oi, terve! aamukoitto taivahalle,
Sä korkealla, armas, nyt!
Sä orjallekin, ruoskan uhkaamalle
Ylevän itsetunnon tuomaan käyt.

Et sääliä, vaan oikeutta tuomaan
Sä tulit; vanhaan maailmaan
Ihanteet uudet, pyhät, puhtaat suomaan
Ja kaikki hymyilee nyt onneaan,
Oi, kevät saapuu päivänpaisteinensa
Ja kukkineen ja lauluineen.
Ei voittajat nyt ärjy orjillensa,
Käy "orja" — "herra"-sanat unheeseen.

Ja "kuokka" uneksii tuosta uudesta ajasta:

Ja innoissansa silloin vapaa kansa
Käy mua vastaan laulellen,
Mä ylpeänä yhdyn seurahansa
Ja maatani mä muokkaan riemuiten.
Ja silloin iskut jykevät ja vankat
Lyö vihan käärmeen kuolemaan.
Ei enää veri vuoda. Liput sankat
Valossa vapaina käy hulmuamaan.

Ja maa on silloin täynnä rakkautta,
Ja täynnä ruusutuoksuja,
Ei enää löydy vihaa, kateutta,
Vaan uuden, puhtaan innon hehkua.
Rinnoista riemuisista raikkahasti

Ylistyslaulu vakamoi,
Ja korkealle, taivaan siniin asti
Nyt "rauhaa ... työtä ... leipää!" soi.

Näin valoisat ovat Ada Negrin tulevaisuuden toiveet. Hänelle itsellekin koitti iloisempi tulevaisuus. Eräs ylhäinen nainen hankki hänelle vuotuisen kirjailijapalkkion ja toimitti hänelle opettajattarenpaikan eräässä seminaarissa, jossa hän oppilaittensa epäjumalana toimi siksi, kunnes meni naimisiin vuonna 1896.

Ada Negri on epäilemättä suuri runoilija. Mutta hän ei ole suuri runoilija vaan tavallisessa merkityksessä; hän on suuri tietäjä, jonka katse ulottuu kauas tulevaisuuteen ja selvästi viittaa tuleviin onnellisempiin oloihin. Hän on proletaariaatin, köyhälistön runoilija, niinkuin englantilainen Morris, amerikalainen Lowell, tanskalainen Owerbye, saksalaiset Henckell ja Holz, ranskalainen Béranger — hän laulaa ihmeen kauniisti ja todenperäisesti sen suruja ja tulevaisuudentoiveita, sen tunteita ja tuskia, hän on työväenատteen esitaistelijoita, hän on enemmän kuin moni muu kansansa ja ihmiskunnan suuri ylevämielinen herättäjä ja yksi neljännen säädyn suurimpia ja jaloimpia runoilijajanoja.

Työvään kysymyksiä IV 1902.

ANATOLE FRANCE

Kun minä syksyllä v. 1906 oleskelin pari kuukautta Pariisissa tutkimassa Ranskan monessa suhteessa huomattavia kouluoloja, oli tapani jostakin kioskista ostaa päivän lehtiä, joita sitte menin lukemaan miellyttävässä Louxembourg puistossa. Silloin pisti kerran silmiini Jauresin Lehdessä L'Humanite (Ihmisyys) eräs Ranskan nykyään epäilemättä suurimman kirjailijan, Anatole Francen kirjoitus, jossa hän muun muassa väittää vastaukseksi niille, jotka luulivat, että hänen sosialisminsa olisi laimentunut — se oli vuosi sen perästä

kuin "Valkoisella kivellä" oli ilmestynyt — että hän päinvastoin yhä enemmän oli tullut vakuutetuksi sosialismin oikeudesta. Siis päinvastoin kuin G. Hauptmann, O. Nilsson y. m. m. toisarvoiset suuruudet. Tämä väite painui syvästi mieleeni ja minä kiinnyin yhä lujemmin A. France'en.

Kuka on tämä Anatole France oikeastaan ja mitä esittää tuo Ranskan suuri kynäniekka sosiaalisesta kehityksestä?

Hänestä itsestä tiedämme sangen vähän.

Hän syntyi Pariisissa 1844. Isä oli joku noita "bouguinisteja", jotka varsinkin pitkin Seinejoen rantoja myyskentelivät vanhoja kirjoja, — tuota ammattikuntaa, joka Pariisin maailman kaupungille on niin tyyppillistä. Poika peri nähtävästi isältä taipumuksen ja rakkauden kirjoihin ja hän hankkikin, käytyään hengenlyseon läpi, suuren tietomäärän, joka hänen kaunokirjallisissa tuotteissaan loistaa esille, välistä liiankin selvästi (oppineissa motoissa y. m.). Itsestään hän on antanut muutamia tietoja, epäsuorasti kirjassa "Livre de mon ami", mutta suoranaisestikin. Niin esim. eräässä juhlapuheessa "kommunistisen kirjapainon" vihkiäisissä 12/5 1901, jossa tilaisuudessa hän kertoo, mitenkä hän sai kantaa käsikirjotuksia kirjapainoon ja mitenkä "korjasi muitten korehtuuria ennenkuin pääsi korjaamaan omiaan." Aina kun näki jonkun vanhan pergamenttikirjan, valtasi hänet jo nuoruudessa pyhä innostus.

A. France'n henkinen opettaja on ollut ennen muuta tunnettu ranskalainen suurmies tieteen alalla, E. Renan. Georg Brandes, joka tästä miehestä on antanut sattuvan kuvauksen (Brandesin koot, teoks. VII, siv. 1—52), kuvaa, mitenkä silmiinpistäväenä piirteenä hänessä oli etenkin skeptisismi, epäily ja tämän epäilyn johdonmukaisena seurauksena iva, joka ilmenee ihmiskunnan halveksimisessa, mutta samalla ivana, joka on yhdistetty jonkunlaiseen suopeuteen ihmiskuntaa kohtaan. Renan on lausunut, että "me olemme velvollisia harjoittamaan kunnollisuutta velvollisuutena, mut-

ta persoonallisesti saamme sen yhteydessä myös harjoittaa ivaa”. Sillä “useimmat ihmiset”, kertoo Brandes Renanin kerran lausuneen hänelle, “eivät ole yhtään ihmisiä, vaan apinoita”, mutta tämän hän lausui hänelle ilman vihaa. Silloin juohtuivat Brandesin mieleen Gueruzez’en sanat: “Edistyneempi ikä halveksii suvaitsevaisuudella.”

Ja juuri nämä samat ominaisuudet käyvät punaisena lankana A. Francen koko kirjailijatoimen läpi, vaikka eri aikoina eri tavalla. Hän on itse kerran lausunut: “Kun epäilen kaikkea, ainakaan ei tarvitse mitään kieltää”, ja tämä epäilyksen henki ilmenee ehkä selvemmin apotti Coignardin elämäkerrassa samoinkuin ihmisten ja maailman halveksiminen.

Mutta Francen suvaitsevaisuus on tavattavissa jo tässä teoksessa jonkunlaisena myötätuntoisuutena ihmisiä kohtaan, joka meidät sovittaa sen varsinaisen huumorin puutteen kanssa, joka myöskin pistää silmiin A. Francen teoksissa. Sillä huumori on oikeastaan puhdasta myötätuntoisuutta kanssaihmiä kohtaan, vaikka se itkun asemasta asettaa herttaisen naurun. Mutta iva ei milloinkaan synnytä oikeata entusiasmia, innostumista mihinkään, ja tätä tunnetta ei olekaan löydetävissä A. Francen elämän toiminnassa.

Mutta sitä enemmän huomaamme tuon pessimismin läpi pyrkimyksen teroittamaan mieliin elämän nautintoa ja elämäniloa, missä sitä vain on saatavissa. Eräässä puheessa, jonka hän 21—11—1899 piti kansanyliopiston vihkiäisissä hän lausuu suoraan ja peittelemättä: “Meidän aistimme, meidän elimemme, meidän fyysillinen ja siveellinen luontomme, koko meidän olentomme neuvoo meitä hakemaan onnea maan päällä. Se on kyllä vaikea löytää. Mutta älkäämme sitä paetko. Älkäämme pelätkö iloa; ja kun kaunis muoto tahi hymyilevä ajatus tarjoo meille ilon, älkäämme hylätkö sitä.”

Luonnollista on, ettei France näin ollen antanut suurtakaan arvoa haudantakaiselle elämälle ja jumaluudelle. Kun presidentti Cassagnol, kertoo hän, haudattiin, sanoi hra Bergeret: Confucion oppilas kysyi

oppi-isältään, mitenkä pitäisi palvella kuolleitten henkiä ja siihen vastasi mestari: "Kun ihminen ei vielä voi palvella ihmiskuntaa, kuinka voisi hän palvella henkiä" ja kun oppilas taas kysyi, mitä kuolema oli, sai hän vastauksen: "Kun ei tiedetä, mitä on elämä, kuinka voisi selittää kuolemaa." Mutta tohtori Tornerol selitti, että onnettomat ilman kuolemattomuuden aatteita eivät tyytyisi kohtaloonsa ja helvetin pelko on yhteiskunnallisissa asioissa sangen hyödyllinen ja uskonnolliset aatteet ovat siveellisyyden tukena. Itse tohtori kuitenkin ei luullut tarvitsevänsä uskontoa ollaksensa kunnan mies. Hra Bergeret taas arveli, että uskonnon siveellinen vaikutus on sangen epäilyksen alainen, "kun näkee, että kristillisten kansojen historia on kudos sodista, verilöylyistä ja murhista." Ja viimeisessä suuressa teoksessaan "Pingviinien saari", esittää France munkki Marbodin alasastumisen manalaan siellä tava-takseen Vergilion, kuuluisan roomalaisen runoilijan. Marbod kysyy tältä, eikö "Se, joka hallitsee tuolla ylhäällä" ole kutsunut Vergiliota taivaaseen. V. myöntää tämän, mutta hän oli kieltäytynyt. Ja hän esittää Marbodille syyt tähän kieltäytymiseen; hän on aivan toista maata kuin kristityt: m. m. ei hän mitenkään voi hyväksyä asketismia, joka on rikollisuutta luontoa kohtaan, elämänilon kieltämistä. Ja lihan kuolettamisen hulluutta hän on saarnannut monessa muussa teoksessa, esim. Thais. Ja hän lausuu työväelle: "Pitkä uskonnollinen perintötieto, joka meitä vielä painostaa, opettaa meille itsekieltäytymistä, kärsimystä ja tuskaa toivottavina hyveinä. Mikä petos! Se on sanoa kansalle, että sen täytyy kärsiä tässä maailmassa ollakseen onnellinen toisessa ja että on saatava heistä kurja resignatiooni kaiken sorron ja kaiken vääryyden suhteen. Älkää kuulko pappeja, jotka opettavat, että kärsimys on jotain oivallista. Se on ilo, joka on hyvä!" An. France väittää siis suoraan, että nykyinen uskonto ei ole muuta kuin ase, jolla pidetään köyhälistöä yhteiskunnallisessa alennustilassa.

Sylvestre Bonnard — ensimmäinen kirja, joka teki Francen kuuluisaksi — ja Jean Servien käsittelevät sitä aatetta, että elämän varsinainen tarkoitus ei ole uneksiminen epäkäytännöllisissä toimissa, vaan käytännöllisyys, elämän todellisuus. France kuvaa tässä omaa elämän uraansa, omaa heräämistänsä. Se oli tosiaan eräs Ranskan koko kehitykseen syvästi vaikuttava tapaus, joka herätti hänetkin todelliseen elämään ja sen todellisiin vaatimuksiin. Zola heitti vallanpitäjiä vastaan tunnetun "J'accuse" (minä syytän), oikeutetun syytöksen, että nämä pönkittääksensä omaa valtaansa, olivat syyttömän tuominneet. Tämä oli liian vahvaa Francenkin skeptilliselle välinpitämättömyydelle ja ylenkatseelle. Ja hän asettui päättäväisesti vastusjansa Zolan asetoveriksi.

Tunnettua on, mitenkä tuo klerikaalinen partiojoukko, nationalistit ja antisemistit käyttivät mustissa aikeissaan isänmaallisuutta ja juutalaisvihaa tekosyynä pönkittääkseen horjuvaa valtaansa. Siinähan Ranska on ollut esikuvana itäisille valloille. Mutta A. France kävi ankarasti heidän kimppuunsa. Hän ruoski oivallisesti tuota väärää isänmaallisuutta esittämällä erään herrojen Pannetonin ja Bergeretin vuorokeskustelun. Professori Bergeret koetti selvittää, että, koska kaikki on muuttuvaista tässä maailmassa on sotajoukkokin muutoksen alainen ja että sosialistien ehdotus miliisijärjestelmän käytäntöön asettamisesta yksinomaan maan puolustukseksi on otettava tutkittavaksi. Mutta hra Panneton ei tahdo kuulla siitä, että kosketellaan sotajoukkoa: "Kun puhutaan armeijasta, en tahdo mitään kuulla ... Maakunnan viimeisessä yleiskokouksessa, jossa olin esimiehenä, nostivat radikaalit ja sosialistit kysymyksen kahden vuoden palvelusajasta. Minä nousin pystyyn tätä epäisänmaallista ehdotusta vastaan. Minun oli helppo osoittaa, että kahden vuoden palvelusaika olisi armeijan perikato. Ei saa kunnollista jalkamiestä kahdessa vuodessa, saatikka sitten ratsumiehen. Niitä, jotka vaativat kahden vuoden palvelusaikaa, te ehkä kutsutte uudistajiksi; minä kutsun niitä

mullistajiksi." Mutta kun nyt puhe kääntyi Dreyfus asiaan, katkasi hra Panneton sen äkkiä ja kysyi B:in neuvoa, mitenkä hän saisi poikansa Adhemarin vapaaksi pitkästä sotapalveluksesta. "Yhden vuoden sotapalvelus on jo kovin paljon. Kolme vuotta olisi todellinen onnettomuus." Hra B. koettaa — purevalla ivalalla — ehdottaa jos jotakin — vihdoin madagaskarinkielen tutkintoa! — aseman pelastamiseksi. A. France uskoo, että vihdoin yleinen rauha saavutetaan siten, että kansalliskiihko lisää sotajoukkojen suuruuden: vihdoin "ne nielevät kansakunnat kokonaan." Mutta todellinen kansallisuustunne on se, sanoo France, jonka Renan on määritellyt: "Se, joka ihmisistä muodostaa kansan, se on niitten suurten tekojen muisto, jotka he ovat yhdessä toimittaneet ja harrastus uusia suorittaa." Francesta se muuten oli sama, mitä rotua kansan jäsenet olivat. "Älkäämme kysykö", hän lausuu nimenomaan antisemitismistä, "onko hän juutalainen vai kristitty, vaan onko hän kunnan mies ja maallensa hyödyllinen."

France oli lähtenyt ivasta. "Iva, jota minä käytän, ei suinkaan ole julma. Se ei pilkkaa rakkautta eikä kauneutta. Se on lauhkea ja hyväntahtoinen. Sen nauru viihdyttää vihan ja opettaa meitä tekemään pilaa huonoista ja narrimaisista ihmisistä ja ilman sitä me ehkä olisimme niin heikkoja, että me heitä vihaisimme." France ei vihannut ihmisiä, hän tunsi, kuten jo sanottu, myötätuntoisuutta heitä kohtaan. Tämä iva ja tämä myötätuntoisuus kohdistuivat ensin ihmiskuntaa kohtaan yleisesti, mutta myöhemmin saivat ne hiukan muutetun ja selvemmän suunnan. Iva kääntyi nimenomaan niitä vastaan, jotka sorsivat ja vainosivat pääoman avulla muita kansalaisia ja myötätuntoisuus kohdistui yksinomaan niihin, jotka olivat sarron ja riiston alaisia. Anatole France oli muodostumaisillaan — sosialistiksi. Tämä tapahtui enemmän suoranaisesti teoksissa: "Ametistisormus" ja "Bergeret Pariisissa", myöhemmin "Crainquebille (lue kränkbij)", "Valkoisella kivellä" ja "Pingviinien saari".

Kaikissa näissä kaunokirjallisissa teoksissa käypi France ankaraa taistelua totuuden ja oikeuden puolesta — tietysti niinkuin hän ne käsittää — kaikkea tyhmyyttä ja nurinkurisuutta vastaan. Ja France on vakuutettu siitä, että hän kirjoillansa voi jotain vaikuttaa, sillä sana on mahtava ase. Kun prof. Bergeretin tytär kysyi isältään: "Isäni, kuinka saa vääryyden häviämään? Kuinka muuttaa maailman?" — niin tämä vastasi: "Lapseni, sanan kautta. Ei mikään ole mahtavampi kuin sana. Pätevien syitten ja ylevien ajatusten yhteys on side, jota ei voi repiä." Epäilemättä Bergeret on jossain määrin oikeassa. Tietysti jokainen marxilainen sosialisti tietää, että taloudelliset olot ovat mahtavampia kuin mitkä sanat tahansa ja edelliset kyllä määräävät asiain kulun, mutta jos sana käypi taloudellisten olojen viittaamaan suuntaan, on tällainen sana kyllä mahtava ase ja näitten olojen kehittäjä.

France koettaa monasti teroittaa mieleen, että oikeata myötätuntoisuutta kärsiviä kanssaihmisistä kohtaan ei suinkaan ole — hyväntekeväisyys. Tämä on pääaineena eräässä kertomuksessa "Conte pour commencer gaiement l'année". Eräs kuuluisan lehden perustaja vastaan ottaa kirjailija Marteaun työhuoneessaan. Hän pyytää, että tämä sepittäisi "kertomuksen, joka herättäisi rikkaissa sääliä köyhiä kohtaan" s. o. armeliaisuuteen. Mutta kirjailija vastaa, että köyhät eivät tarvitse armeliaisuutte, vaan oikeutta. Rikkaat antavat almuja ettei heidän tarvitsisi antaa enempää, "antavat vähän säilyttääkseen itsellensä paljon." Köyhän köyhyys ei ole almuilla parannettava, se on kerrassaan poistettava. Mutta kustantaja muistuttaa kertomuksesta. Sen voisi esim. aloittaa pienestä sutarista, josta hän sattumalta äsken oli teettänyt sievän värikuvan; tässä erään kreivin tytär antaa almuja kylmästä väri-sevälle sutaripojalle. M. lupaa jatkaa tästä. Kun poika oli saanut almun, hyppää hän tytön kaulaan ja painaa hänen poskelleen aivan pyöreän ja aivan mustan O. Tyttö ottaa suukoksen vastaan mielihyväl-

lä. Asema on hyvin liikuttava. Seuraavan päivän aamupuolella näkee tyttö, mitenkä sutaripoika kiipee uuninpiipusta sisään hänen huoneeseensa, kun hän vielä makasi valkoisessa sängyssään. Eivät huomaa isääkään, kun hän jonkun ajan perästä astuu huoneeseen. Yhdeksän kuukauden perästä täytyy tulla häät sutaripojan ja kreivintyttären välillä. Mies elää sutarina, vaimo myy rautauuneja a 18 fr. kapp. Kustanaja ei ole tyytyväinen. Mutta, arvelee tekijä, kertomus on siveellinen, se loppuu hyvin ja tyttöhan tuli paljoa onnellisemmaksi kuin ylimystön hengettömissä huvituksissa. Ja kun kustantaja ei huoli kertomuksesta, uhkaa hra M. julaista sen toisessa porvarilehdessä.

Näin purevasti ivaa France yläluokan hyväntekeväisyyttä.

Erittäin satuttava kuvaus on kerjäläinen Clopinel. Prof. B. ja hänen tyttärensä käyvät uudenvuoden päivänä kaupungilla. He tapaavat silloin vanhan Clopinelin, jolle prof. aina antoi jonkun rovon. Mutta ei hän tätä oikeastaan hyväksynyt. Oikeata hyväntekeväisyyttä on se, että jokainen voi "elää omasta työstään, eikä toisen työstä." Todellinen antaminen on siinä, että antaa työnsä, sielunsa, älynsä" esim. kun Michael Angelo maalasi sikstiniläisen kappelin. "Ja tämä suuremoinen koko itsensä uhraus kaikille ihmisille rikastuttaa antajaa yhtä paljon kuin yhteisöä." Ja kun tytär epäilee, voisiko isä työskennellä tuon vanhan juopon Clopinelin edestä, joka vain haisee alkoholilta, vastaa isä: "Semmoisena kun hän on, on hän meidän tekomme. Meidän kopeutemme on hänen isänsä; meidän vääryytemme hänen äitinsä. Hän on vikojemme tulos." Ihmisten luonnollisiin viallisuuksiin ei enää saa lisätä niitä keinotekoisia vikoja, jotka johtuvat yhteiskunnallisesta tilasta." "Jokainen yhteiskunta, jonka jäsenet eivät enää vastaa tehtäviä, joita varten ne ovat luodut, ja jonka jäseniä ei ruokita sen mukaan kuin ne toimittavat työtä, kuolee. Suuret mullistukset ja epäjärjestykset käyvät tämän lopun edellä ja ilmoittavat sen tuloa." Mutta kaikki muutokset yhteiskunnallisella

alalla ovat hitaiset ja melkein huomaamattomat, kuten luonnossakin. Mutta muutos tulee varmaan.

Roupart, puuseppä, on toinen kansan syvistä riveistä otettu henkilö, jonka suuhun France panee omia kollektivistisia mielteitään. Hra Bergeret oli ottanut hänet tekemään muutamia korjauksia työhuoneessaan. B. rupesi juttelemaan työmiehen kanssa. Keskustelusta voipi melkein päätellä, että France on revisionisti, joka ei olisikaan sellaisesta miehestä kummallista kuul-la. Nikkari kertoo, mitenikä eräässä kokouksessa marxilainen toveri Fléchier oli väittänyt, että kaikki porvarit ovat yhtäläisiä (tässä sopii kuitenkin muistuttaa Kautskyn huomautuksesta, että itse Marxikaan ei mitenkään tämmöistä väitettä hyväksynyt) — sama se, jos ne ovat sivistyneitä tai sotilaallisia. Roupart ei voi yhtyä tähän mielipiteeseen. "Sen tähden, että minusta sosialismi, joka on totuus, samalla on oikeus ja hyvyys ...; että vääryyden vastustaminen on työskentelemistä meidän, proletaarien hyväksi, joita painavat kaikki vääryydet. Minun mielipiteeni mukaan kaikki, mikä on oikein, on sosialismin alkua." France ei ole ottanut huomioon, että juuri itse oikeus on määriteltävä, että se eri kansanluokissa on erilainen ja että se riippuu taloudellisista olosuhteista. Ja kun Roupart lisää: "Kun lait ovat oikeat, ovat ihmisetkin oikeat", niin se jo vivahtaa juristisocialismiin. Kun Roupart vihdoin on mennyt, puhuttelee B. koiraansa, joka sekä nikkarin tullessa että mennessä oli hyökännyt hänen kimppuunsa: "Sinä ihaillet raakaa väkivaltaa, koska luulet, että siinä on ratkaiseva valta ja koska et tiedä, että se nielee itsensä. Sinä et tiedä, että kaikki rautaromu ei kestä oikean aatteen edessä. Sinä et tiedä, että todellinen voima on viisaudessa ja että kansat vain sen kautta ovat suuria. Sinä et tiedä, että se, mikä muodostaa kansojen maineen, eivät ole tyhmät huudot julkisilla paikoilla, vaan ylevä aate, kätkeyty johonkin ullakkoon, joka kerran levitettynä maailmaan, muuttaa sen muodon. Et tiedä, että ne kunnioittavat isänmaa-

taan, jotka oikeuden edestä ovat kärsineet vankeutta, maanpakoa ja häväistystä. Sitä sinä et tiedä.”

Ja viisauden voimaa, ajatuksen valtavaa merkitystä saarnaa France aina lukuisissa puheissaan kansalle ennen muuta. “Väkivallan iskuista huolimatta se on ajatus, joka johtaa maailmaa, kuten kompassi myrskyssä osoittaa tien merimiehille.” “Kulkien hidasta kulkuaan vastusten läpi julkisen vallan ja yhteiskunnallisten voimien valloittamista kohti köyhälistö on käsitellyt, että sen täytyy anastaa itsellensä tieteen ja ajatuksen mahtavat asteet.” “Se ihminen ei voi mitään, joka ei tiedä mitään.” Jos tiede jo ennen olisi laajemmalle levinnyt varsinaiseen kansaan, niin olisi paljon kärsimystä — roviot, uskonnolliset sodat y. m. — säästyneet ihmiskunnalta. Ja mitä paremmin köyhälistö tuntee kapitalismin salaisimpia komeroita, sitä paremmin voi se sitä vastustaa.” “Köyhälistön voitto on varma.” Ja se on ihmiskunnan voitto. Sillä “missä työmies on kurjassa asemassa, on koko kansa myös”, sanoi jo Diderot — Carlyle uudisti tämän väitteen. Ja tässä taistelussa on yleinen äänioikeus sangen mahdava ase, väittää France, kuten jo ennen varsinkin Lassalle.

Pienessä novellissa Crainquebille on A. France luonut erinomaisen kuvauksen nykyajan poliisivaltiosta. Aiheen on osaksi antanut L’Affaire, Dreyfus’in juttu — sen huomaa kyllä muutamista paikoista — mutta puhtaasti sosiaalinen pohja on ilmeinen. Cr. on köyhä vihannesten kaupustelija, ja sangen viattomasta syyttä hän joutuu tekemisiin poliisin kanssa, joka ei ymmärrä muuta kuin virkavaltaisuutta. Tosin hän ymmärtää vähän muutakin, nim. virkavaltansa tueksi valehdellakin, kun Cr. on oikeuden edessä syytettynä etenkin siitä, että olisi poliisille huutanut: “alas lahjarit.” Poliisi näet selittää sen väärin ja päällepänteeksi vielä aivan valheellisesti väittää, että eräs todistaja “Ambroise — Parén sairashuoneen ylilääkäri, kunnialegionan upseeri” myös olisi huudahtanut tällä tavoin. Cr. tuomitaan, joutuu vankeuteen, ja kun pää-

see vapauteen, on hän kadottanut koko ostajapiirinsä. Hän rupee juomaan ja on mennyt mies. Näin kasvat-
taa nykyinen yhteiskunta virkavaltansa ja nurinkurisen
järjestyksen nojalla heittiön miehestä, joka ei milloin-
kaan tahtonut rikkaa järjestystä, vaan ainoastaan kai-
kessa rauhassa myyskennellä vihanneksiaan.

Mutta samalla on tämä pikku kertomus letkaus
nykyiselle oikeudelle ja oikeudenkäynnille, jota Fran-
ce myöskin hyvin ivallisesti on erittäin käsitellyt kap-
paleessa: "Vanhurskaat tuomarit". Toinen näistä väit-
tää, että "laki on pysyväinen, järkymätön, koska se on
jumalasta lähtenyt ja se on käsitettävä aivan kirjaimen
mukaan". Toinen taas on sitä mieltä, että "laki on yh-
teiskunnallisen elämän luonnollisena tuloksena, ihmi-
sen tahto, joka muuttuu lakkaamatta ja oikeus, jota
ei säädetä myötätunnolla, on julminta vääryyttä". Sa-
maan suuntaan puhuvat sitte tuomarien — hevoset.

"Valkoisella kivellä" on se Francen teos, jossa il-
meisimmin lausutaan sosialistinen maailmankatsomus.
Se ei juuri ole mikään erittäin hauska kirja. Jossain
määrin se muistuttaa Morrisen "News from Nowhere",
vaikka tämä hauskuudessa ja taiteellisuudessa sen voit-
taa. Francekin luopi tulevaisuuden, semmoisena kuin
kertoja muka v. 2270 j. Kr. sen — unessa — näkee.
Monet seikat ovat sangen sattuvasti kuvatut. "Haagin
sovintotuomioistuim, joka perustettiin keskellä raakalai-
suuden aikaa, vaikutti sangen vähän rauhan ylläpitä-
miseksi. Mutta samaan aikaan luotiin toinen voimak-
kaampi laitos. Eri valtioitten parlamenteissa muodos-
tettiin edustajaryhmiä, jotka keskenään neuvottelivat
kansainvälisistä kysymyksistä. Kun heidän päätök-
sensä ilmaisivat yhä suurenevien vallitsijajoukkojen
rauhaa rakastavan tahdon... täytyi hallitusten ruveta
ottamaan huomioon kansojen tunteet." Kapitalismin val-
ta-aika hankki ihmiskunnalle arvaamattoman rikkauden
lähteet. Kokoomalla työläiset suuriin joukkoihin ja mo-
nistamalla niiden luvun loi se köyhälistön. Tekemällä
työläisistä suunnattoman valtion valtiossa, valmisti se
niitten vapautumista ja antoi niille keinoja vallan saa-

vuttamiseen." Se kuuluu melkein kuin lukisi Kommunistisen Manifestin. France ei oikein näy uskovan, että kaikki kehittyy ilman verenvuodatustakaan. "Ei ole olemassa mitään yhteiskunnallista etua, joka ei olisi maksanut verta ja kyyneleitä." Ja muuallakin kirjoituksissaan hän puhuu verenvuodatuksista. Mitään erikoisesti uutta ei "Valkoisella kivellä" sisällä. Francen rohkein väite lienee vapaan rakkauden puolustaminen, jossa hän yleensä näkyy olevan Bebelin kannalla.

Francen viimeinen yhteiskunnallinen teos, "Pingviinien saari", on vielä jyrkempi. Luokkavastakohtaisuus kasvaa kasvamistaan, vihdoin on vain jälellä miljardöörin ja kurjaliston joukot. Se on kurjistumisoppi kokonaan. Radiumi-pommit räjäyttävät vihdoin Pariisin maailmankaupungin ilmaan ja sen paikka on autio. Kirja on täynnä hyviä, oivallisia yksityiskohtia. Esim. esitys veroituksesta. Jokaisen jäsenen Pingviinien yhteiskunnassa piti maksaa vero varojensa mukaan yhteisiin tarpeisiin. Eräs rikas yhteiskunnan jäsen vakuuttaa kokouksessa, jossa veroituksesta keskustellaan, että hän, kuten tietysti kaikki pingviinit, on valmis luovuttamaan koko omaisuutensa aina paitaan asti yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Mutta kun köyhät ovat riippuvaiset rikkaitten varoista, ei olisi yleishyödyllistä ottaa rikkailta paljon; sitä paitsi niitä on vähän eikä niiden ryöstäminen paljon tuottaisi. On siis veroitettava kaikki yhtäläisesti huolimatta heidän varallisuudestaan. Tämän ehdotus hyväksytään. Mutta aatelismies Greatauk tarttui miekkaansa ja sanoi: "Olen aatelismies, enkä maksa mitään, sillä se ei sovi aatelismiehelle."

Anatole France ei ole jättänyt ivaansa viimeisessäkään teoksessaan, mutta ehkä enemmän kuin missään muussa on hän siinä osoittanut, että hänen myötätuntoisuutensa köyhälistöä kohtaan on puhdas ja vilpiton; että hän todellakin varmasti odottaa, että tämä köyhälistö kerran tavalla tai toisella *koko ihmiskunnan siunaukseksi* pääsee voitolle. Victor Hugon 100-vuotisen muistopäivän juhlassa v. 1902 lausui hän kansan yli-

opistojen juhlassa: "Tämä ihanteellinen ja välttämätön vapaavaltio, se on teidän valmistettava, kiirehditävä sen tuloa taistelemalla kaikkialla itsekkäisyyttä ja väkivaltaa vastaan ja työskentelemällä lakkaamatta yhteiskunnallisen oikeuden ja todellisen vapauden puolesta."

Ja näiden viimemainittujen puolesta on Anatole Francekin itse miehekkäästi taistellut valtavalla älyllään ja suurilla luonnonlahjoillaan. Sillä hän on tosiaan, kuten tunnettu Jules Lemaitre on lausunut, "latinalaisen hengen kaunein kukka", "yksi vuosisadan koko älyllisen työn rikkaimmista tuotteista."

26—10—11.

FERDINAND FREILIGRATH

SAKSAN SUURIN POLIITTINEN RUNOILIJA*)

Eräs sosialistinen muistosanojen kirjoittaja on lausunut, että porvaristo on unohtanut Ferd. Freiligrathin, jonka suuria runollisia lahjoja se ei kerta voinut olla ihmettelemättä, ja että toiselta puolen luokkatietoinen köyhälistö ei vielä näytä antavan hänen töilleen niille kuuluvaa arvoa.

Oikeammin olisi kuitenkin sanottu, että porvaristo ei ole häntä unohtanut, mutta, mitä se on voinut, on arvostellut häntä väärin ja että pikemmin köyhälistö on unohtanut hänet senvuoksi, että hänen miehuusvuosiensa uraa-aukaseva voima ja korkea runollinen lento väsyneen vanhuuden päivinä laskivat niin paljon alemmaksi, — ilmiö, joka varmasti oli seurauksena monivuotisessa maanpaossa olleen vanhan väsyneen runoilijan halusta päästä lepoon ja rauhaan isänmaan syliin, jota hän todella lämpimästi ja hellästi rakasti.

Ja kuitenkin on epäilemättä väärin tuomita runoilijan, — niin, yleensä ihmisen töitä sen mukaan, mitä

*) Buchner: Freiligrath; II, 215.

hän on tehnyt henkisten ja ruumiillisten voimiensa heikennyttä: henkilöä pitää luonnollisesti arvostella sen mukaan, minkä verran hän on hyödyttänyt inhimillistä kulttuurityötä elinvoimasimpina, kypsimpinä vuosiina. Siinä valossa on myös Freiligrathin mahtava, voimakas persoonallisuus, täynnä runollista tulta ja luomisvoimaa, valoa ja elävää uskoa ihmiskunnan kehitykseen kohti onnea ja sopusointua, kohti vapautta ja kaikenpuolista sivistystä, arvosteltava, vaikkakaan nykyajan ihminen ei enää usko tätä päämäärää saavutettavan niillä keinoilla, jotka hän asettaa etusijalle taistelussa loistavan tulevaisuuden puolesta.

Freiligrath on "vallankumouksen rummuttaja", kuten hän itse on itseään nimittänyt, sen vallankumouksen, joka käy eteenpäin ase kädessä ja murskaa kaiken mädännäisyyden nykyisestä yhteiskunnasta. Kautsky on jossain sanonut häntä "todelliseksi saksalaiseksi vallankumouksrunoilijaksi, jonka kykyä ja innostavaa voimaa kukaan ei ennen häntä eikä hänen jälkeensä ole voittanut". Harvat porvarilliset arvostelijat ovat kyenneet näkemään hänen suuruuttaan ja merkitystään näistä vallankumouksellisista runoista, jotka uhkuvat voimakasta myötätuntoa köyhälistöä ja sen vapaustaistelua kohtaan; tunnustuksen ovat hänelle kuitenkin antaneet m. m. tunnettu kirjallisuusarvostelija R. Gottschall ja Freiligrathin puolueeton elämäkerrankirjoittaja Wilhelm Buchner, joka m. m. sanoo: "— — nämä runot ovat punaisia ei ainoastaan poliittisen värinsä takia, ne ovat kirjoitetut hänen omalla sydänverellään; niistä huokuu sydämen lämmin hehku, joka leimuaa synnyinmaan ja ihmisyyden puolesta ja luja usko kansan asian suureen, ratkaisevaan voittoon".*)

Fred. Freiligrath syntyi v. 1810 Detmoldin kaupungissa. Erityisesti ansaitsee mainita, että tämä voimakas vallankumouksrunoilija luonteeltaan oli hyvin hen-

*) Täydellisemmin julaistu ruotsiksi Folktribunen'issä 1910, jossa muutamat hänen runoistaan ovat kokonaisuudessaan käännettyt, kuten esim. tuo ihmeen kaunis — "O! rakasta niin kauan, kuin voit rakastaa" ja "Jääpalatsi".

tomielinen ja tuntehdikas: kyöneleet täyttivät vielä vanhoina päivinäkin hänen silmänsä hänen tarkastaessaan rakkaan äitinsä jälkeenjättämiä muistoja, liikutus täytti hänen mielensä, kun hän näki jonkun kiduttavan eläimiä, syvästi liikuttavat vieläkin hänen kirjeensä ystäville veljensä, tyttärensä ja poikansa kuoleman johdosta; tuskinpa voidaan kuvata sitä tuskaa, mikä ilmenee kirjeessä omaisille (³/₄₆) sen johdosta, että kihlaus hänen 10 vuotta vanhemman tätipuolensa kanssa oli purkautunut. Freiligrath meni sittemmin hyvin onnellisiin naimisiin Ida Melisin kanssa (joka tyttö-vuosinaan kävi myöskin Suomessa), jolle omistetut runot tavallaan kuvaavat Freiligrathin luonteen lempeämpää, hennompaa puolta, vaikkakin joskus hänellekin omistetuissa runoissa soi kovempi sävellaji. Syvä, sydämellinen ja vieno tunne-elämä henkii myöskin "sielukuvista", joissa hän vertaamattomasti kuvaa lapsi- ja nuoruusmuistojaan. Niissä lukuisissa käänöksissä, joita hän oli suorittanut englannin- (Hood, Burns, Hemans, Tennyson, Moore, Byron), amerikan- (Longfellow, Whitman) ja ranskankielisistä (V. Hugo, Musset) runoteoksista, kaikuu tuo vieno, lämmin ja sydämellinen sävel niin liikuttavan kauniina, tahdon tässä vain mainita pienen irlantilaisen kansanlaulun Ellenistä (Eileen-a-Roon), joka juuri Freiligrathin käänöksenä on todellinen helmi maailman kirjallisuudessa. Mutta kaikista vaikuttavain Freiligrathin tunnerunoista on "O lieb' so lang du lieben kannst" (Niinkauvan lemmi kun lempiä voit), jonka hän sepitti heti isänsä kuoleman jälkeen, mutta julkasi myöhemmin ja jonka itse kuuluisa Frans Liszt on säveltänyt.

Mutta Freiligrath ei ollut ainoastaan tuollainen vieno ja lempeä tunneihminen, hän oli myös suuremmoisesta miehekästä ja äärimmäisen itsenäisen persoonallisuudesta tämä puoli hänen sisäisestä ihmisestänsä tulee vuosien mukana näkyviin niin hänen elämässään kuin runoudessaankin.

Freiligrathin isällä ei ollut varaa käyttää poikaansa Detmoldin gymnasin ylempien luokkien läpi, ja sen vuoksi joutui tämä palvelukseen eri kauppa- ja pankki-

liikkeisiin Amsterdamissa, Marmenissa ja Lontoossa. Välistä oli hän kokonaan ilman paikkaa ja useasti joutui hän äärimmäiseen hätään. Mutta myöskin kiusalliset taloudelliset pulat osasi hän väistää miehekkäällä luonteellaan ja erinomaisella itsenäisyydellään. Alexander von Humboldtin välityksellä sai hän Friedrich Wilhelm IV:ltä, tekemättä omasta puolestaan mitään, vuotuisen 1,200 mkan suuruisen eläkkeen, mutta huomatesaan, että kuningas yhä enemmän kallistui mustimpaan taantumukseen, jätti hän sen tuskin kahta vuotta sitä nautittuaan ja vaikka juuri oli mennyt naimisiin ja oli vaikeassa taloudellisessa asemassa. Heti tämän perästä kirjotti hän Eckermannille, Goethen tunnetulle yksityissihteerille nämä huomattavat sanat: "kohtalonsa luo mies itse" ja "pakene suurten suosiota, ne antavat sinulle vähän, mutta ottavat sinulta kaikki".

Vuonna 1844 julkasi Freiligrath kokoelman poliittisia ja yhteiskunnallisia runoja, joihin hän sepitti sangen merkillisen "esipuheen". Siinä sanoo hän, että hän nyt "avoimesti ja varmasti" on astunut "oppositionin" puolelle ja liittää loppuun nämä miehekkään ylpeät sanat: "Varmasti ja horjumatta käyn minä niiden puolelle, jotka panevat otsansa ja rintansa taantumusta vastaan. En tahdo kauemmin elää ilman vapautta! Tulkoon mikä tahansa tämän kirjan ja omaksi kohtalokseni, — niin kauvan kun on olemassa sortoa, jonka alla näen synnyinmaani huokaavan, vuotaa sydämeni verta, eikä suuni ja käsivarteni ole väsyvä, ennenkuin voimieni mukaan olen tehnyt tehtäväni parempien päivien saavuttamiseksi. Siihen auttaa minua kansani luottamus. Katson kohti tulevaisuutta!"

Ja vielä samana vuotena alkoi isänmaa polttaa Freiligrathin jalkoja ja hän katsoi paraaksi puhdistaa sen tomot jaloistaan. Hän oli joutunut hallituksen vihoihin "Uskontunnustuksensa" takia. Neljän vuoden perästä, kun vallankumouksen myrskytuuli riehui yli Europan, palasi Freiligrath Saksaan, mutta jätti sen taas v. 1851, kun taantumuksen mustat korpit alkoivat entistä pahemmin raakua. Hänen ylpeä sielunsa ei kertaakaan tahto-

nut käyttää hyväkseen sitä valtiollista anteeksiantoa, joka seurasi Wilhelm I valtaistuimelle nousua: "hän tahtoi lain eikä ruhtinasarmon kautta palata synnyinmaahansa". Vasta v. 1868 palasi hän, kun hänelle, silloin jo väsyneelle runoilijalle, tarjottiin noin 75,000 mkkaa, jotka oli saatu yleisellä kansalaiskeräyksellä.

Vallankumouksellinen puoli Freiligrathin luonteesta kehittyi vähitellen. Mutta jo aikaisemmissakin hänen runoissaan näkyy selvästi jälkiä siitä. Niinpä hän jo 16-vuotiaana kirjotti "Moosthe" nimisen runon, joka uhkuu voimaa ja terävyyttä. Samallaisia ovat muutkin hänen aikaisemmat runonsa, kuten v. 1836 sepitetty "Nebel" (Savu:*)).

Ah, suo'os sen syöstä pilvien halki,
elä teitä laittele leimuavalle.

Se on salama, lyöä sen anna!

Yön usvat kertyvät auringon alle,
minä laulan rannan kummulla näin
läpi pilvien synkeäin.

Oleskellessaan Amsterdamissa v:nä 1831—36 seppitti Freiligrath joukon oivallisia "maantieteellisiä" runoja, joiden erinomainen kuvarikkaus, selvyys ja loistava kieli hankkivat hänelle ihailijoita kaikista yhteiskuntakerroksista. Hänen lapsuutensa "kuvaraamattu" ja Amsterdamin maailmankauppa näyttävät olleen aiheena tähän runouteen, jonka tunnetuimpia tuotteita ovat "Löwenritt" ja "Gesicht des Reisenden". Myöskin näistä runoista tuntee selvästi sittemmin vallankumouksellisen Freiligrathin, ja itse hän myös vakuuttaa eräässä kirjeessään, että tämä "aavikko- ja leijonarunous pohjaltaan myös oli vain vallankumousta; sen kärki oli kohdistettu kesyä runoutta ja kesyä yleisöä vastaan". Ja hän sanoo, ettei hän voi ymmärtää, kuinka edes ihmetellään hänen muuttumistaan vallankumousrunoilijaksi. "Kun minä kerta olen alkanut vaivata itseäni päivänpolitiikalla, sanoo Freiligrath, en voinut muuta tehdä kuin kulkea eteenpäin sitä tietä, jota minä nyt olen vaeltanut 8

*) Tämän ja seuraavat runot on kääntänyt H. Väillsalmi.

vuotta horjumatta, pelkäämättä uhria, pyytämättä palkkaa, jättäen vapaamieliset arvostelijat ja syleksijät kauas taakseni". Vieläpä itse Heinen ivaamat murha- ja ryöstölaulut, joissa useissa on selvästi itämaiset aiheet, "die Janitscharenmusik", henkivät rohkeata taisteluhallua, joka tunkihe läpi Freiligrathin miehekkään luonteen ja lopulta muodosti hänet vallankumouslaulajaksi "jumalan armosta". On aivan oikein mitä hän sanoo Chamissoilta "Uskontunnustukseensa" lainaamassaan motossa: "Olosuhteet ovat sitä, mitä ne ovat. Minä en ole siirtynyt torylaisesta*) whiglaiseksi*), vaan olin minä, kun avasin silmäni, whig".

Ja kuitenkin kävi Freiligrath varmasti läpi kehityksen poliittisessa suhteessa. Huolimatta hänen edellään mainituista selvästi vallankumouksellisuuden läpikäymisestä runoistaan, vakuuttaa hän kirjeessä vielä $\frac{1}{3}$ 42 runoilijaystävänsä Matzerathille, ettei hän voi kärsiä silloisen suuren runollisen vallankumouksellisen Herweghin "fanatismia" ja hän pyytää "jumalaa varjelemaan itseään joutumasta harjottamaan koronkiskontaa hänen plebeijimäisellä uhmallaan hankkiakseen itselleen vaihtelevaa aura popularis (-kansan suosiota)". Näiden sanojen piti olla vastalauseena Herweghin seuraavaa suuremmissa huudahtusta vastaan:

Tämä joukko! Kenpä ei liittynyt siihen,
 sehän voittojen äiti on jalo?
 Miten laulaja herjata vois nimeänsä,
 min syttämä kaiken on kauniin palo.
 Kyse miehen on aina: myötä vai vastaan?
 Ja tunnustuksenansa: orja tai vapaa?
 Jumalat itsekkin taistohon käyvät,
 heidänkin kätensä tapparan tapaa!
 Mitä hengestä, vaaraan anna se alttiiks' —
 Utumailla levoss' ei sovi elää.
 Tämä taisto teidänkin taistella täytyy,
 kannelna kalpa se käissänne helää.

*) Tory ja whig — valtiollisia puolueita Englannissa.

Valitkaa viiri, min riennätte alle;
jos mun ei se lie, ah, viis minä siitä.
Mun aikaa vaalini valmis on ollut,
kera joukon tän minä laakerin niitän!

Ja kuitenkin jo esipuheessaan "Uskontunnustukseen" tunnustaa Freiligrath avoimesti, ettei hän enää pidä välttämättömänä, että runouden on välttämättömästi oltava puolueiden ulkopuolella. Samalla tunnustaa hän suoraan, että aikaisemmat runot samassa kokoelmassa muodostavat "käännöskauden", ettei mitään laulua oltu tehty, vaan olivat ne syntyneet olojen pakosta, yhä enemmän kasvavan taantumuksen johdosta. Vaikka Herwegh siis itseasiassa oli voittanut lopullisesti, vakuutti Freiligrath huolimatta siitä vielä maaliskuussa 1844, että hän suhtautuu Herveghiin ja hänen laisiinsa samalla tavalla kuin girondistit "vuoreen" Ranskan kansalliskokouksessa. Mutta varmaa on, että Freiligrath jo helmikuussa 1844 kirjeessä paraimmalle ystävälleen Schückingille vahvistaa "kääntymyksensä" ja tekee sen seuraavin sanoin: "Eipä riittäisi kirjeessä tilaa, jos tahtoisin sinulle esittää kuinka minä, siitä kun viimeksi näimme toisemme, lukemalla, ajattelemalla ja joka päivä silmiemme ohi kiitäin tapausten johdosta olen kallistunut yhä enemmän vasemmalle; kuinka minä, haluamatta valankumousta, näen uudistukset välttämättömiksi ja kuinka minulle varsinkin viimeisten valtiopäivätapahtumain johdosta on käynyt päivän selväksi, että sellainen runoilija kuten esim. Emanuel (Geibel) vanhoillisessa hyväntahtoisuudessaan työskentelee pohjaltaan ainoastaan raa'an absolutismin hyväksi. Minun täytyy päästä irti; minä tahdon taipumukseni mukaan saada puhtaan, selvän aseman, jota minä niin rehellisesti haluan. Tulkoon sitte mitä tulee". Poliittisiin tapauksiin "olen minä muodollisesti suuttunut; minä sanon: Assah! syljen käsiini ja runo on valmis".

Mutta yhtä helposti ei siihen aikaan saatu näitä nopeasti sepitettyjä runoja *painetuksi*. Sensuuri oli valkeillaan. Suuresti täytyy ihmetellä nykyisellä sivistys-

tasolla olevan ihmisen mittapuun mukaan sitä, että yleensä ne runot, jotka julaistiin "Uskontunnustuksessa", herättivät sellaista vastustusta hallituspiireissä; se voidaan selittää ainoastaan siten, että mädännäisyys silloisessa taantumuksellisessa hallituskoneistossa ei sallinut min-käänlaisten vapaampien tuulien puhaltaa. Erityisesti ei "painoylihallitus" voinut hyväksyä kahta runoa, nimittäin "Trotz alledem" (Rob. Burnsian mukaan) ja "Die Freiheit! das Recht!" — edellistä, koska se sisälsi väärää (!) vapausaatteita ja jälkimäistä, koska se kiihotti eri säätyjä toisiaan vastaan!!! Itse asiassa ovat molemmat runot todellisia helmiä: "Trotz alledem" ylistää köyhää miestä, joka voi kohottaa katseensa yli kultaan ja samettiin puetun, nauhoin ja tähdin koristellun alhaisen roskaväen: miehen arvo on hänen sisäisessä riippumattomuudessaan, joka on todellinen ihmisarvo. Jälkimäinen runo loppuu seuraavin ylpein sanoin:

Moni lepää jo silloin, ken nyt vielä kärsii,
 mutt unensa helppo on uinua heille!
 Ja vapaus, oikeus vahtina seisoo —
 verellä vainaitten hankitut meille.
 Lasit kätehen! Kunniaks heidän me juomme,
 Jotk' vääryyttä kärsivät oikeuden tautta
 ja taistellen kulkivat kurjuutta kohti.
 Ylös oikeus — ja vapaus oikeuden kautta!
 — Vapaus oikeuden kautta.

Sensuuria vastaan hyökkäsi Freiligrath useissa runoissa, joita tässä on etupäässä mainittava "Im Irrenhause" (Hullujen huoneessa), missä vapaat aatteet huutaen "aatteet eivät anna tappaa itseänsä" villissä tanssissa hyökkäävät mielettömän sensorin kimppuun, — aivan samoinkuin J. Aho antaa sorrettujen sanomalehtien hyökätä kiusaajainsa kimppuun. Runo "Wann" (Miloin) loppuu seuraavin oivallisoin sanoin: "Ei kukaan saksalainen ja kunniallinen mies tahdo tulla sensoriksi".

Myöskin hallitsijaa varottaa Freiligrath muutamia vuosia ennen vallankumousta runoissa "Die weisse Frau" ja sen jatkossa "Vom süssen Brei", jossa hän

m. m. sanoo, että kuningas on "murhannut kansansa luottamuksen" ja neuvoo häntä täyttämään lupauksensa. Runossaan "Im Himmel" antaa hän vanhan Fritzin (Fredrik suuren) tuomita sen ajan hallitusta, kehoittaa hallitsijaa perustamaan "uuden ajan valtiota, joka tahtoo muutakin kuin rikottuja valoja ja valetta, joka vaatii muutakin kuin tyhjiä sanoja ja lauseita". Freiligrath näyttää silloin vielä jonkun verran toivoneen "liittoa ruhtinaan ja kansan välillä", — harhaluulo, josta hän sittemmin hyvin pian luopui.

Tammikuussa 1843 lauloi hän vielä niin liikuttavan kauniisti ja sovinnollisesti runossaan "Die Winde":

Te vahvat liette! Mutt' kahlittuna
on voima vahvempi Europassa.
Ja kruunupäinen sit' kukistaja
vavisten valvovi vahtimassa.
Ja sotamiehiä peitsin, miekoin
siin' kaitsijoina on kahlitulle.
Jos päätä nostat, on rangaistukseks'
jo surma valmiina, vanki, sulle.

Oi, jospa kerrankin ihmisyyden
tuo henki kahleensa katki saisi;
Ah, jos se korkeilta kukkuloiltaan
vapaana leijaten iloaishi,
niin eipä riehuin se teidän lailla
itkuin täyttäisi maailmoita
ja eipä varmasti ihmisverin
se maita tahrise ihanoita.

Ei. Nousten norjana kevään lailla
se sulut särkisi hiljaa, hiljaa
ja niinkuin voimasta luojan hengen
taas pellot puuntaisi nuorta viljaa.
Sais kukka päivähän pimennostaan
ja metsä helkkyisi lepäämättä;
ja yöhyt väistyi — ja aamu, ehtoo
ne tuskin toistansa hennois' jättää.

Ja kuitenkin 3 p:nä kesäkuuta 1845 kirjottaa hän K. Buchnerille, Freiligrathin elämän tutkimuksen isälle, Sveitsistä, jonne hän silloin jo oli paennut: "vielä enemmän sellaisia tyhmyyksiä (hallituksen puolelta) samalla kun se joka päivä yhä enemmän menettää luottamuksensa ja Michel (yksinkertainen saksalainen), vaikkapa onkin puupäinen, kuitenkin vihdoin ymmärtää mistä kysymys on".

Vielä vahvempia värejä kuin puhtaasti n. s. poliittisissa runoissa käyttää hän samanaikaisissa yhteiskunnallisissa runoissaan, kuten esim. runoissa "Vom Harze" ja "Aus dem Schlesischen Gebirge". Edellisessä kuvataan yksinkertaisin, mutta syvästi vaikuttavin piirtein todellista elämää: kuinka laki oikeuttaa metsänvahdin säälimättä ampumaan "metsärosvon", joka tahtoo suojella peltotilkkuansa hirvien hävitykseltä ja vielä liikuttavammalla tavalla antaa runoilija erään köyhän 13-vuotiaan schlesialaisen kutojapojan, jonka isä ansaitsee 2—3 m:kaa viikossa, tarjota ystävälliselle vuorenhaltijalle hienon liinapakan, saadaksean hiukan leipää ja nähdäkseen äitinsä posket punasina; turhaan, vuorenhaltijaa ei näy ja poikaraukka palaa surullisena "kodin kurjuuteen".

Elokuussa 1844 meni Freiligrath vapaaehtoiseen maanpakoon Brysseliin, missä hän tapasi Marxin, Bürgersin y. m. Marx oli Herweghin ja Freiligrathin välisessä kamppailussa asettunut — kuten odottaa sopi — edellisen puolelle ja tuonut myös mielipiteensä esille Rheinische Zeitungissaan. Rouva Fr. kertoo eräessä kirjeessään ystävättärelleen, kuinka Marx oli sanonut jollekin naistuttavalle, joka halusi tavata Freiligrathia: "Mitä, tahdotteko tavata Freiligrathia? Ettekö sitte tiedä, että hän on Herweghin ja vapauden vihollinen?" Rouva Fr. sanoo samalla Marxista, että hän on "raivoisa vapaamielinen". Mutta Marx oli ainoastaan yhden yön viettänyt Brysselissä, kun hän jo sanoi Bürgersille: "Meidän täytyy tänään mennä Freiligrathin luo, hän on täällä ja minun täytyy sovittaa mitä olen rikkonut häntä vastaan Rheinische Zeitungissa, kun hän ei vielä kuulunut puolueeseen; hänen "Uskontunnustuksensa" on

sovittanut kaikki". Tämä lausunto todistaa, kuinka oikeudenmukainen luonne Marxilla oli. Ja heti sen perästä (¹⁰/₂ 45) kirjotti Freiligrath Marxista: "Viikko sitte tuli tänne Marx, hauska, hyvä ja vaatimattomasti esiintyvä mies ... Hänen ja Rugen karkotus Ranskasta Preussin vaatimuksesta on todella häpeällistä! Molemmille maille! Vieläpä Humboldtin viimeinen Pariisimatka lienee tehty tässä tarkoituksessa!"

Oleskeltuaan puolivuotta Brysselissä muutti Freiligrath Sveitsiin lähelle Zyrichiä. Siellä kirjotti hän voimakkaimmat vallankumouslaulusensa, "Ca ira" kokoelman, joka oli saanut nimensä kuuluisan v:na 1789 sepitetyn Ranskan vallankumouslaulun loppukerrannon mukaan. Tässä kokoelmassa on ainoastaan kuusi runoa, mutta jokaisessa niistä kuohuu todellista alkuperäistä voimaa. Vähääkään peittelemättä saarnaavat ne avoimesti vallankumousta. "Wie man's macht" runossa kuvataan, kuinka kansa on ilman leipää, ryysyisenä ja kysyy: "Mistä saamme leipää ja vaatteita?" Silloin astuu esiin rohkea nuorimies, johdattaa heidät varusvarastoille, mistä he saavat yllinkyllin vaatteita ja sitte hallituksen joukkoja vastaan, jotka kieltäytyvät noudattamasta ampumiskäskyä ja liittyvät vallankumouksellisten riveihin.

Runoudellisessa suhteessa on niistä paras "Eispalast", jossa kerrotaan Katarina II:sen Nevan päälle rakennuttamasta jääpalatsista:

Ja aina päivihin maaliskuun sen komeus kukoisti.
Venäjälläkin sentään kevät saa ja kahleensa heittää
Neva.

Viimeiset jäljet häpeän se murskaavi kappaleiksi
ja laskevi mielin levollisin vaan helmahan ikimeren.
"Von unten auf" kuvaa, kuinka kuningas kävelee
höyrylaivan kannella, mutta alhaalla koneiden jyskeessä
työskentelee koneenkäyttäjät ajatellen:

Tää laiva minust' muistuttaa niin paljon valtiota;
valossa siellä astelet sa ylvähänä vaan.

Se minusta vaan riippuvi: yks' isku, lyönti multa!
Ja katso, perus luhistuu, mi sua kannattaa.

— — — —
Me nuorin voimin kolkutamme vanhaa valtiota,
me, jotka viha jumalan sai köyhälistöks' näin.

Niin yllyttävän kielen käyttäminen ei ajan pitkään käynyt päinsä edes Sveitsissäkään, ja Freiligrath otti Lontoon pakopaikakseen. Sieltä lähetti runoilija maailmalle joukon poliittis-vallankumouksellisia runoja, jotka kaikki koskevat 1848 suurta vapausliikettä. Etenkin "Im Hochland fiel der erste Schuss" runossa, jossa kerrotaan vallankumouksen voittokulusta maasta maahan. Freiligrath näkee jo tasavallan muodostuvan Saksassa; — kirjeessä vaimolleen (¹⁵/₆ 48), jota hän heti alussa kutsuu "rakkaaksi tasavaltalaiseksi", lausuu hän luottamuksella: "Tasavallalla on kannattajia Saksassa enemmän kuin minä — Fr. oli silloin jo Saksassa — tänne tullessani osasin aavistaakaan ja että se voittaa, voittaa pian, siitä minä olen yhtä varma, kun että 2 kertaa 2 on 4".

Freiligrathin käyttämä yllyttävä kieli ei anna perään näissä runoissa "Ca iralle", joka epäämättömästi käy selville seuraavasta parista näytteestä, jotka tähän panemme. Runossa "Schwarz-Rot-Gold" lausuu hän:

Ei vielä se vapautta lie,
jos sijasta luotien meille
aseiksi
anomuspinkat ne kelpaa.

Sekä runossa "Berlin":

Mitä tiedot, Manifestit,
pyynnöt, annit hyödyttää!
Mitä painovapaudesta —
kuolemaa tai elämää!
Lähestymme kylmin mielin,
tavat tiedät patroonain;

lyhyesti; me tai sinä!
Kansa taikka kruunu vain!

Laulussaan "Ein Lied von Tode" ylistää hän kuolemaa vapauden puolesta, kuoloa miekka kädessä:

Hän hohteheassa aamuruskon armaan
säilä kädessänsä seisoo tuolla.
"Vapahtaja olen, eestä ihmisyyden,
isänmaan ken rohkenevi kuolla!

— — —

Ja niin ma kuljen kylväin kuolemata,
kunis päivä seuraa ruskon rajaa!
Ah, pyhä kevät iloin, tuskinesi —
eespäin! Tuoni olen, vapahtaja."

Lontoossa ollessaan julkaisi Freiligrath myöskin joukon puhtaasti yhteiskunnallisia runoja, melkein yksinomaan käännöksiä, kuten esim. "Brot" (Dupontin mukaan):

Se saapuvi, nälkä, kylistä
ja astuvi kaupunkeihin;
nyt pankaa rumpunne käymähän
ja kuulia kivääreihin!
Viis huolii se ruudista, luodeista,
se linnun lentimin kulkee;
ja muurin kohtahan korkeimpaan
se lippunsa nostaa julkee.
Te ette, mahtavat, kukistaa
voi vihaa nälkäisen kansan!
Sehän luonnolta oppinut huutamaan
on leipää tarvitsevansa!

Kun vallankumous näytti voittavan Saksassa, palasi Freiligrath sinne. Innokkaasti otti hän osaa poliittiseen elämään: oli hän m. m. vallankumouksellisen kansallisklubin johtokunnassakin, jonka jäsenet suurimmaksi osaksi olivat työläisiä. Eräänä iltana istui Freiligrath johtokunnassa hajamielisesti seuraten asioiden käsitte-

lyä, josta syystä puheenjohtaja antoi hänelle huomautuksen. Heidän välillään syntyi väittelyä ja sitä sovitusta ehdotti eräs jäsen, että Freiligrath velvoitettiin kirjoittamaan runo, josta tulot käytettäisiin klubin huonojen rahavarojen parantamiseksi. Ja siten syntyi suuremoinen "Die Toten an die Lebenden" (Kuolleet eläville), josta heti otettiin 9,000 painos ja myytiin 10 p:nistä kappale ja joka enemmän kuin mikään muu vahvisti Freiligrathin maineen poliittisena runoilijana. Mutta se saattoi myös hänet syytettyjen penkille, koska hän "oli suoranaisesti kehottanut asukkaita nousemaan hallitusta ja olevia oloja vastaan". Kuukauden istui hän vankilassa, mutta Düsseldorffin jury — vapautti hänet; vapaaksi päästyään kansa ihan peitti hänet kukilla ja illaksi järjestettiin soitukulkue hänen kunniakseen: hänestä oli tullut yksi Saksan huomatuimmista miehistä.

Otamme tähän "Die Toten an die Lebenden" runosta seuraavat säkeet:

Voi teitä, me petyimme! Jälkehen kuukauden neljän kadotitte jo kaiken, mist' kalliin maksoimme hinnan.
 Oi, valmiina olkaa! Maa vapaaksi tehkää,
 tämä maa, min kylminä, kankeina peitämme pinnan,
 tuo ajatus julma levoss' ettei se häirisi meitä:
 he vapauden saivat, mutt' orjain jälleen astuvat teitä.

Lokakuussa 1848 liittyi Freiligrath Karl Marxin toimittamaan "Neue Rheinische Zeitungin" toimitukseen, nähtävästi sentähden, että hänen tunnettu nimensä lisäisi tilaajamäärää. Siinä julkasi Freiligrath muutamia huomattavia poliittisia runoja, kuten "Wien", "Blum", "Ungern" j. n. e., ja kun julkaisu seuraavana vuonna lopetettiin, kirjoitti hän viimeiseen numeroon tunnetun "Abschiedswort der Neuen Rh. Zeitung", joka painettiin tulipunaisin kirjaimin ensimmäiselle sivulle:

Nyt hyvästi mutt' ei ainiaks',
 ei henki jää haudan alaan,
 pian nousen taas minä korkeaks',
 yhä voimakkaampana palaan.

Runoilija kuitenkin huomasi pian, ettei hän voinut enää oleskella isänmaassaan. Sivistynyt yleisö, joka kerta oli häntä niin juhlinut, alkoi taantumuksen lähes-tyessä häntä väistää! Toisen kerran pakeni hän Eng-lantiin toukokuussa 1851; — jopa siihen oli aikakin, sillä taantumuksen kannattajilla oli jo aikaa ollut van-gitsemiskäskey ja tuntomerkit hänen varallensa.

Englannissa ollessaan joutui Freiligrath usein anka-raan kamppailuun olemassaolon, taloudellisten vaikeuk-sien kanssa, sitä todistavat hänen kirjeensä ystävilleen (esim. Buchnerille ¹¹/₂ 56 ja Eichmannille ¹⁵/₉ 56). Mut-ta hän *ei valitellut*. Elatuksensa hankki hän osaksi ole-malla pankkien palveluksessa ja osaksi kirjallisella työl-lä (kirjoittamalla m. m. vieläkin ilmestyvään Athenae-um julkaisuun). Enimmäkseen eleli hän perheensä pii-rissä. Poliitiikkaan ei hän enää ottanut osaa. Samoin-kuin Marx väsyneenä etsi lohtua British Museumin kir-ja-aarteista, löysi myöskin Freiligrath niistä levon sille tuskalle, minkä vallankumouksen häviö oli saanut ai-kaan; mutta uskoansa sen tulevaisuuteen ei hän kuiten-kaan näytä menettäneen: v. 1852 kirjoittaa hän Wey-demeyerille, hänen ja Marxin yhteiselle ystävälle runo-pukuisen kirjeen, missä hän sanoo:

Ylevä tuo, jota kunnioimme,
se maassa makaa nyt kahlehissa
ja hapsot hajalla nyrkkiänsä
se puipi laivoissa lahovissa.

— — —
Mutt' tullen aikansa otollisen
se lailla leijonan nousta voipi;
se ottaa riistetyt oikeutensa,
maa vaikka hurmetta huppeloipi.
se rientää rääsyissä, voima sen
kuva ei ole kultainen.

Vuonna 1868 palasi hän Saksaan, missä hänen päi-vänsä päättyivät 1876. Huomioionottamatta muutamia Saksan yhdistämisen johdosta kirjoitettuja isänmaallisia

runoja, ei hän enää julaissut mitään, mitä voimakkuuden ja suuremmoisuuden puolesta voisi verrata hänen vallankumouslauluihinsa. Mutta jokapäiväisyyden ihmiseksi ei hän koskaan vajonnut: myöskin kaikki hänelle silloin tarjotut kunniamerkit hän hylkäsi. Vielä v. 1869 huudahtaa hän rohkeasti: tasavaltaa ette te vielä ole saaneet pystyyn huolimatta taisteluista ja voitoista.

Bürgers, yksi Marxin läheisimmistä ystävistä, on kuvaillut Freiligrathin miehuuden päiviä. Hän kiittää Freiligrathin luonnetta kaikin puolin, ylistää hänen lahjojaan ja vaatimattomuuttaan. Poliitikkona oli hän mies, jolla oli tunnehikas, lämpimästi sykkivä sydän, jonka pää oli selvä ja joka ei kirjaimellisesti uskonut kaikkien opittuun. Siten on häntä myös arvosteltava kirjailijana ja poliittisena runoilijana, jos kohta hänen oppinsa — muuten ei mikään kaavamainen — ei semmoiseen sovi nykyajalle. Freiligrath vihasi myös kaikkea pappisvaltaa, mutta — että tällä voimakkaalla vallankumousrunoilijalla oli uskonnollinen luonne, sitä todistaa hänen kirjeensä äidille ja sisarelle (¹⁴/₁₁ 46) ja hänen myötätuntonsa köyhälistöä kohtaan ilmenee niin kauniisti "Requiescat"-runon loppusäkeissä:

Kunnia miehille työteliäille
ja käsille känsäisille!
Kunnia myös hikihelmille
joka töllissä vuotaville.
Kunnia otsan hiestynehen
astuvan auran myötä! —
Muistelo sillekin, nälissään
ken uurtavi hengen työtä.

Karl Marx oli muodostanut Saksan ja Europan päät aivan uudestaan, Ferdinand Freiligrath heidän sydämensä.

Raatajan Joulu 1909.

Sosialismin vastustajat ja sosialismin lopullinen voitto.

PORVARISTON VAALIVALHEET SAKSASSA

Omaksitunnoksi sanotaan niitten siveellisten määrysten yhteyttä yksinäisen ihmisen käsityksessä, joita joka aika jotenkin yleisesti tunnustaa yhteiselämässä korkeimmaksi ohjesäännökseen ja joiden mukaan kunkin omankin tunnustuksen mukaan pitäisi toimia. Mutta sangen usein ei näitä ohjeita noudateta, varsinkin jos oma valta-asema s. o. omat taloudelliset edut ovat vaarassa. Kun siis kaksi suurta maailmankatsantoa törmää yhteen ja taistelu käypi toisen tai toisen olemassaolosta, on aina aivan yleinen ilmiö, että se, joka on joutumaisillaan alakynteeseen, turvautuu apukeinoihin, joita siveelliseltä kannalta yleensä ei hyväksytä. Näin oli asian laita kun porvaristo kukisti feudaalivallan ja samoin menettelee nykyään porvaristo taistellessaan uutta, parempaa maailmanjärjestystä, sosialismia vastaan.

Sosialismia on syystä sanottu kansainväliseksi. Tätä johtuu myös, että taistelu sitä vastaan niin ikään on muodostunut kansainväliseksi, siinäkin merkityksessä, että epäsiveellisetkin taistelukeinot melkein kaikkialla ovat aina samat. Sangen yleinen on sen takia esim. *valheen* käyttäminen sitä vastaan koko sivistyneessä maailmassa, etenkin missä sosialismi on päässyt suurempaan valtaan ja mahtavuuteen, kuten esim. Saksassa. Sosialidemokratia kasvoi Saksassa *neljänneksen vuosisadan kuluessa*, — mikä pieni ajanjakso kansan elämässä! — huimaavalla vauhdilla. Yleinen äänioikeus tuotti sille v. 1871 124,655 ääntä, 1874 351,952,

1877 493,288, 1878 (kun lannistava sosialistilaki säädettiin) 437,158, 1881 311,961, 1884 549,990, 1887 763,128, 1890 (jolloin täytyi lakkauttaa mainittu laki, kun sen tarkoitusta ei saavutettu) 1,427,298, 1893 1,786,738, 1898 2,107,076, 1903 3,010,771, 1907 3,258,968. 1907 v. vaalissa saivat Saksan sosialidemokratit tosin vaali-piirien epäedullisen jaon kautta, huolimatta lisääntyneestä äänimäärästä, vaan 43 edustajaa, kun niitä sitä ennen oli 81; mutta aina vuoteen 1903 oli edustajienkin luku melkein tasaisessa nousussa. Voidaksensa tukkia tämän sosialistitilvan kansan lakia säätävään eduskuntaan on Saksan porvariston täytynyt, kun muut keinot eivät ole auttaneet, turvautua etupäässä *valheisiin*: porvarit ovat ruvenneet runsain määrin levittämään vastustajistaan kaikenmoisia valheellisia, vieläpä hyvinkin likaisia syytöksiä siinä toivossa, että tällä keinolla ainakin jotain voitettaisiin — "valehdelkaa, valehdelkaa, aina siitä jostain tulee", sanoo ranskalainen sananlasku — etupäässä niitten seassa, jotka eivät vielä olleet ottaneet valtiolliseen elämään osaa. Ja tämä jalo harrastus onnistuikin melkoisessa määrässä. V. 1903, jolloin sosialidemokratia saavutti suurimman siihen astisen voittonsa ja koko porvaristo ällistyi pelosta, perustettiin "valtakunnanliitto sosialidemokratiaa vastaan", jonka esimieheksi valittiin kenraali Liebert ja joka sai jonkunlaisen siunauksen itse valtiokanslerilta. Tämä liitto rupesi toimimaan *pääasiallisesti valheen perustuksella*, niin saastaisilla keinoilla, että "keskusta", Saksan mahtavin porvaripuolue eduskunnassa ei rohjennut julkisesti ryhtyä sitä kannattamaan ja itse sosialistisyöjä Max Lorenz väitti sen toiminnan täytyy viedä suuriin siveellisiin ja valtiollisiin vaurioihin valitsijajoukon ja Saksan kansan keskuudessa". —

Saksan porvariston päävaltteja sosialisteja vastaan*) on aina ollut se, että nämä vastustavat "hyviä ja

*) Seuraava esitys perustuu pääasiallisesti parin saksalaiseen se-lontekoon tästä asiasta. Ollis suotavaa, että koottaisiin yhteen kir-
jaan kaikki porvariston vaalivalheet julaistavaksi joka maassa.

hyödyllisiä reformilakeja”. He ovat tosiaan äänestäneet Saksan kuuluisia vakuutuslakeja, ammattituomiolakia (Gewerbegericht) vieläpä 1900 vuoden suurta yleistä lakikirjaa (Bürgerliches Gesetzbuch) vastaan. Mutta sen he ovat tehneet, kun oikeisto aina tässä pistää näihin hyödyllisiin reformilakeihin niin paljon “valtiota yläpitäviä aineksia”, että sosialistit eivät katsoneet voitavansa sulattaa niin paljon kuin tarjottiin. Tämä riippuu aina harkinnasta. Huomioon on kuitenkin otettava, että Saksan sosialistit *aina ovat tahtoneet* asianomaisia lakeja, ovat luonnoksiin tehneet päteviä korjauksia sekä *aina* äänestäneet todellisesti lakeja parantavien lisäkorjausten puolesta. Kuvaava on tässä suhteessa varsinkin tapaturmavakuutuslain synty. Jo v. 1871 vaati Bebel valtiopäivillä, jossa silloin istui vaan 2 sosialidemokratia, että työnteettäjän tulee maksaa täysi korvaus työntekijänsä kärsimistä tapaturmista. Porvaristo julisti silloin yhdellä suulla, että semmoisilla ehdotuksilla ei saa herättää työväestön vaateliaisuutta. V. 1878 sääsi Bismarck tunnetun sosialistilain; mutta kohta sen jälkeen huomasi hän, ettei työväelle voinut tarjota vaan kiviä leivän sijasta ja keisariatentaattien johdosta täytyi sille myös antaa jotain “positiivista”. Hallitus laittoi tapaturmavakuutusehdotuksen, mutta — porvarit hylkäsivät kaksikin semmoista, kunnes saivat kolmannen mielensä mukaan, jonka taas sosialistit hylkäsivät. Ja nyt kiljuttiin, että sosialistit hylkäävät hyviä ja hyödyllisiä reformilakeja! Eiköhän jossain muussa maassa tehdä samoin? Samalla tavalla syytetään Saksan sosialisteja “oikeutettujen verojen hylkäämisestä”, kun eivät porvarit niitten yhteydessä suostuneet suola-, sokuri- ja tupakkaveron poistamiseen! Saksankin sosialistiedustajat tietävät kuitenkin vallan hyvin, että jokainen voitto, vaikka se ei olisikaan täydellinen, tekee köyhälistön yhä kykenevämmäksi uusia voittoja saavuttamaan.

Saksalaisen porvariston lempisyytöksiä vaalitulaisuuksissa on se, että sosialidemokratia hävittää uskonnon ja siveellisyyden, että sosialidemokratit heikontavat oikeudentunnon, pettävät isänmaansa, hajottavat perhet-

tä ja avioliittoa, tahtovat poistaa yksityisomaisuuden ja puolustavat omaisuuden jakoa, ovat sivistyksen vihollisia, järkyttävät keskiluokan ja talonpoikaissäädyn asemaa — sanalla sanoen edistävät kaiken olemassa olevan hävitystä ja pyrkivät Pariisin kommunin oloihin. Kävisi liian pitkälle, jos rupeaisi kaikkia näitä syytöksiä — mikä on helppo asia — joutaviksi ja perusteettomiksi näyttämään. Ainoastaan muutamia huomautuksia. Saksan sosialistien joukossa on suorastaan kristinuskon kannalla olevia ihmisiä. Eräs semmoinen, vieläpä itse pappi lausuu: "Jo varhain huomasin minä, että minun uskonnollani ei ollut mitään arvoa, ellei se muuttaisi yhteiskuntaa, ellei se jo tässä maailmassa hankkisi onnea. Niin olen minä ymmärtänyt raamatun ja Kristukseni". Ja jumaluusopin tutkija, prof. Sohm on väittänyt: "Syvien rivien viha kristinuskoa, Kristusta ja papistoa vastaan, viha, joka pappien työtä niin suuresti vaikeuttaa, on seuraus kristillisen valtion aatteista". Varsinkin syytetään sosialismia valapattoisuuden suosimisesta aivan ilman todistuksia; päinvastoin rehoittaa tilastollisten numeroitten mukaan valapattoisuus enimmäin niissä seuduissa, joissa sosialismi on vähimmän levinnyt. Oikeuslaitosten halveksumiseen on porvaristo itse syyppää. Eräs Preussin oikeusministeri on julistanut periaatteeksi oikeuden alalla: "Jos kaksi tekevät samaa, ei se sittekään ole sama", toisin sanoen: sosialisti on tuomittava koko ajatussuunnan ja valtiollisen toiminnan perusteella. Saksan lainoppineet itse ovat sen takia suuressa määrin tulleet siihen vakaumukseen, että varsinainen kansa hyvin laajalti on kadottanut luottamuksensa valtion oikeudenhoitoon. Eikä tämä luottamus suinkaan kasva siitä, että monasti koko sosialistipuoluetta syytetään jonkun *yksityisen yhtiöpään* rikoksista, olkoon tämä sitten sosialismiin kuuluva tai sen ulkopuolella. Kun esim. Hödel, joka oli Stöckerin puoluelainen (siis *kristillismielinen* (!) mies) ja sosialismin vastustaja teki murhayrityksen Saksan keisaria vastaan, käytti Bismarck tätä tapausta sosialistilain säätämiseksi: koko Hödeljuttu näyttää muuten

olleen Bismarckin provokatsioonitemppuja, kuten Liebknecht valtiopäivillä väittikin. Kun sosialistit eivät suostu budgetin hyväksymiseen, syytetään heitä isänmaan pettämisestä, vaikka eivät tahdo myöntää varsinaisen kansan taskuista varsinkin välillisten verojen muodossa koottuja varoja etupäässä yläluokan etujen pönkittämiseksi ja joutaviin menoihin, hyvin tietäen, etteivät he yksin voi estää valtiobudgetin hyväksymistä. Historia osoittaa muuten, että porvarit itse monasti ovat tehneet samoin. Sama syytös langetetaan, kun eivät sosialistit anna miljooneja sotatarkoituksiin tahi chauvinistisiin yrityksiin, mutta kiivaasti ovat porvarit vastustaneet sosialisteja, kun he ovat tahtoneet korottaa sotilaitten palkkoja ja eläkkeitä tahi suojella heitä Saksassa niin tavallisia sotilasräökkäyksiä vastaan. Mutta *isänmaallisuutta* on porvariston mielestä kyllä se, että huonoilla elämänehdoilla pakotetaan tuhansia kansalaisia muuttamaan maasta (niitten rinnalla, jotka vapaaehtoisesti menevät), että korkeilla suojelustulleilla vilja ja liha kallistuvat muutaman agraarikoplan hyväksi ja että suuri joukko muitakin yläluokkalaisia saapi rikastua kansan enemmistön kustannuksella. Ja melkein naurettava on syytös perhe-elämän ja avioliiton hävittämisestä, kun työnteettäjien voiton lisäämiseksi vaimo on pakotettu miehen alhaisen palkan takia myöskin menemään kodista jättäen pikku lapset vähä suurempien hoitoon — jotenkin varttuneitten lasten täytyy niinkään niin varhain kuin suinkin mennä ”tienaamaan” Grotte-myllyyn. Yksityisomaisuuden hävittäminen sosialistien puolelta on tietysti paljasta lorua: jokainen saa kuluttaa mitä voi ansaita sosialistivaltiossakin, mutta ei kasata mitään pääomaksi. On laskettu, että, jos koko vuoden kansallistulot eri maissa jaettaisiin *kaikille* kansalaisille, saisi joka viisihenkinen perhe Saksassa 2,275 Smk., Ranskassa 4,000 ja Englannissa 4,460. Jako, jota sosialistit eivät kannata, ei siis antaisi niinkään hullua tulosta. Keskiluokan ja talonpoikaissäädyn hävittämistä eivät sosialistit myöskään kiiruhda, väittävät vaan, että ainakin edellinen häviää suurkapitalismin vai-

kutuksesta, joka siis on sen varsinainen vihollinen. Ja sitte ovat sosialistit Saksassa muka kaiken olemassa olevan mullistajia. Hyvin sattuvasti on Engels tähän huomauttanut, että samallinen mullistuspuolue olivat aikoinaan kristinuskon puoltajat, jotka eivät tunnustaneet keisarin tahtoa korkeimmaksi laiksi, *sotilaina eivät totelleet esimiehiään*, jos vaadittiin jotain heidän vakuumustaan vastaan sotivaa; erikoislakeja säädettiin kristittyjä vastaan ja kaikki loppui vihdoin siihen, että — keisari Konstantinus julisti kristinuskon koko valtakunnan uskonnoksi! Näin päättyi tämä kapina olevia oloja vastaan!

Sangen yleinen on Saksan vaaleissa porvariston syytös, että sosialistiset "agitaattorit" elävät työväen kustannuksella ja hiellä ansaituista pienistä tuloista. Ainakin tämän tempun pitäisi muka tepsä! Mutta sangen järkevästi huomauttaa sosialisteja vastustava pappi Naumann, että yleensä sosialismi palkkaa virkailijansa liian huonosti: huonoilla palkoilla saadaan vaan huonoja virkailijoita, sillä ei mikään into pysy lannistumatta, jos aineellinen pohja on kovin huono. Ja kuitenkin ovat nämä agitaattorit monella tavalla osoittaneet, että he katsovat palvelevansa korkeata, pyhää asiaa, johonka eivät suinkaan rahansaannin takia ole ryhtyneet. — Lempilause on myöskin, että luottamustoimiin on pantava "todellisia työmiehiä" eikä "herroja", varsinkin kun porvaristo tietää, että kysymyksessä olevaan toimeen joskus ei ole sopivia edustajia varsinaisen työväen luokasta saatavissa. Mutta kun porvarit valtansa pönkittämiseksi perustavat työväenjärjestöjä, menettelevät he aivan toisin: johtokuntiin ja muihin luottamustoimiin asetetaan enemmistöksi "herroja" ja vaan silmän pilkkeeksi pari varsinaista työmiestä, joihin voi ehdottomasti luottaa.

Sosialisteja moititaan ankarasti siitä hirmuvallasta, jota he muka harjoittavat "työhalullisia" vastaan, jotka käyvät hävittämään kaikki järjestyneen työväestön ponnistukset parempien elämänehtojen saavuttamiseksi ja rikkovat työväen yhteistunteen, solidaarisuuden, ja tästä

“terrorismista” levitetään mitä valheellisimpia liiotte-
luja; mutta työnteettäjien sosialistivainosta ei tietysti
puhuta mitään. Melkoinen pitäisi päinvastoin työnteki-
jään kiitollisuuden työnteittäjiä kohtaan olla, varsinkin
niistä uhrauksista, jotka he saavat kärsiä kuuluisan työ-
väenvakuutuksen johdosta: tämä on pätevän laskun
mukaan noin 10 penniä (!) päivässä jokaisesta työmie-
hestä.

Lukematon on muuten valheellisten vaalijuttujen
luku. Erityisistä syistä mainittakoon vielä yksi. Eräs
porvarilehti tiesi v. 1907 kertoa, että Geran olutpanimo
oli Geran kaupungin sosialistijohdon kanssa tehnyt so-
pimuksen, että panimo jokaisesta hehtolitrasta, joka
nousee 14,000 yli, maksaa 2½ Smk. puoluekassaan, jos
puoluejohto takaa, että työväestö juopi ainoastaan pani-
mon olutta. Koko jutussa ei ollut *mitään perää*, se oli
aivan todistamaton.

Mielihyvällä levittää porvaristo valheitansa sosia-
listien merkkimiehistä: esim. Bebelistä väitetään, että
hän elää komeasti sveitsiläisessä huvilassa; tästä huvi-
lasta, joka on aivan yksinkertainen, annetaan kuvana
erään paljon komeamman naapurihuvilan kuva!

Ja ehtimiseen jauhetaan vanhat laulut sosialidemok-
ratiin hajaantumisen ja rappeutumisen. Selvä on,
että suuressa liikkeessä täytyy olla eri vivahduksia,
ompa hyväkin, ettei liike kangistu kaavamaisuuteen, jo-
ka on kaiken eloisuuden kuolema; myönnettävä muuten
on, että tässä piileekin suuri vaara, joka ei ole hal-
veksittava; mutta toivottava on toiselta puolelta että
vielä edelleenkin, Nürnberg-päivienkin jälkeen yhteinen
suuri aate pitää hajanaiset ainekset riittävästi koossa
saman ylevän päämäärän saavuttamiseksi.

Sosialismin mustaaminen, varsinkin vaalien aikana
kaikenmoisilla valheilla on käynyt Saksan porvariston
keskuudessa aivan tavalliseksi. Mutta porvarilliselta-
kin taholta, sen selvänäköisemmiltä jäseniltä saapi Sak-
san sosialidemokratia välistä tunnustustakin, enkä voi
olla esittämättä tässä muutamia semmoisia lausuntoja.
Prof. Ad. Wagner lausui jo v. 1895 (Die akad. Natio-

nalek. u. Soz. siv. 27): "Miehiä, kuten Rodbertus ja Marx, niinkuin myöskin Engels ja itse F. Lassalle, ei tule käsittää yksin agitaattoreiksi, eikä yksin "dilettanteiksi", vaan ensi luokan kansantaloudellisiksi ajatteloiksi, joista tässä suhteessa kansamme voi ylpeillä, kuten niin monesta filosofista, joiden oppi ei ole ollut niinkään vaaraton". Ja prof. Schmoller sanoo: "Minun täytyy tunnustaa, että, vaikka en hyväksy sosialidemokratian harhaoppia, niin tervehdin ilolla työväen edistymistä sivistyksen, terveyden ja kulttuurin hyväksi. Lausun suoraan, että minä persoonallisesti suuresti kunnioitan useimpia sosialidemokratiaa johtajia". Ja eräs kolmas prof. huudahtaa: "Eikö näistä "tovereista" suureksi osaksi riipu Saksan tulevaisuus? ... Me näemme vain joukkojen vihaa ja katkeruutta emmekä sitä suurta ja mahtavaa, joka niissä piilee. Ja kuitenkin täytyy minun myöntää, että kiivaimpien sosialististen edustajain ivanaurussa valtiopäivien viimeisissä keskusteluissa olen huomannut enemmän saksalaista voimaa ja kansallista rohkeutta, kuin järjestyspuolueitten kaikkien puhujien epäsuorissa käänteissä". Ja itse tuo tunnettu valtiosihteeri kreivi Posadowsky lausui v. 1906: "Porvarillinen yhteiskunta ei tule voittamaan sosialidemokratiaa suurilla sanoilla; jos se sen voisi, olisi se jo aikoja sitte voittanut. Porvarillinen yhteiskunta kärsii suuresti sosialidemokratian iskuista. Mutta me emme saa unohtaa, mistä kaikesta me saamme kiittää sitä. Että joku määrä sosialista ja sosialipoliittista intressiä Saksassa on eloon herännyt ja vähitellen tullut yhteisomaisuudeksi, siitä saamme pääasiallisesti kiittää sosialidemokrateja".

Ja Saksan sosialidemokratia tulee, kuten muittenkin maitten, kulkemaan eteenpäin mahtavassa voittokulkueessa, huolimatta kaikista mustaamisista ja kaikesta vaiuonnoisesta.

Raatajan Joulu 1908.

MIKSI EN OLE SOSIALIDEMOKRAATTI.

MUKAILUA SAKSALAISESTA KUVAUKSESTA.

Yhä vaan vuodattavat nuo sosialidemokratiset toverit myrkkyyänsä kansaamme. Yhä vaan saavat he kurjilla kiihoituksillaan voittoja yleisissä vaaleissa. Tämä ei voi olla täyttämättä jokaista isänmaanystävää mitä suurimmalla huolella. Vaikka jo Eugen Richter, vapaa-mielisyyden johtaja, aikoinaan kumoamattomasti kumosi sosialidemokratian harhaopit, eivät ne ota haihtuakseen. Faust huudahti hengille: "Olettehan aina vaan siellä! Hävytöntä! Haihtukaa!" Goethe lausui nämä sanat ivallisesti, mutta minä totisena politikkona lausun ne totisesti. Samoin täytyy syvimmästä sielun pohjukasta sosialidemokratian iljettävistä riennoista lausua, kuten Rooman entinen suuri kaunopuhuja Catiliinasta, joka tahtoi kääntää ylös alasin roomalaisylimystön rauhalliset olot: "Kuinka kauan sinä vielä käytät väärin meidän kärsivällisyyttämme? Kuinka pitkälle menee vielä julkea hävyttömyytesi?"

Nuo riivatut sosialistit saarnaavat vain kaiken omaisuuden jakoa! Eihän silloin enää vaimoni saisi edes pitää kahvipannuaan, jolla hän minulle aamulla keittää tuota taivaallista juomaa! Parempi kuin tämmöistä hullutusta olisi pakata jokaisen proletaarin päähän, että hän ahkeralla työllä ja huolellisuudella voi päästä tehtaanomistajaksi ja kapitalistiksi. Tuommoiset hullutukset omaisuuden tasoittamisesta vallitsivat kristinuskon ensi aikoina, jolloin kaikki olivat kuin sisaruksia, mutta nykyinen kristinuskko on ne kerrassaan hylännyt.

Ja mitä kaikkia mahdottomuuksia sitte tuo kuu-luisa Erfurtin ohjelma sisältääkään! Yleistä äänioikeutta kaikille 20-vuotiaille! Kun minä olin 20-vuotias, annoin minä palttua valtiollisille asioille, silittelin hem-pukkaani ja join hyviä viinejä. Ja minä olin ainakin

saanut sivistystä. Mutta nyt pitäisi jokaisen oppipojan tai kisällin, jolla tuskin on partaa ja jolla ei ole aavistustakaan ihanteellisesta, isänmaallisesta ja uskonnollisesta maailmankäsityksestä, saada joka vaalissa yhtäläinen äänioikeus!

Eihän semmoinen voi ajatella kansan yhteistä parasta, kuten sivistynyt vanhempi mies aina tekee. Sen huomasi äsken kun oli kysymys erään alueen käyttämisestä yleiseksi puistoksi, kuten nuo sosialistiheittiöt ehdottivat. Me, kaupungin porvarit, taas ehdotimme, että alue annettaisiin erälle yhtiölle, joka sille rakentaisi komeita rakennuksia kaupungin kaunistukseksi. Silloin sosialistit taas selvästi itsekkäänsä tarkoituksensa ehdottivat, että, ellei aluetta määrättäisi puistoksi, "kaupungin keuhkoksi", olisi sinne rakennettava helpoja työväenasuntoja. Mutta eiväthän ne kaupunkia kaunistaisi! Ja sosialistien ehdotus oli kerrassaan hylättävä varsinkin siitä syystä, että he, hävyttömästi kyllä, kehtasivat väittää, että yhtiölle luovuttamisen puoltajia on runsaasti edustettuna tuossa yhtiössä. Tuomoisia häpeämättömiä heittiöitä nuo sosialistit ovat. Eivät ne ajattele muuta kuin omaa hyötyään ja herjaavat lisäksi vain vastustajiaan, jotka ajattelevat kaupungin parasta! Ja mitä sitte, jos naiset pääsevät määräämään yleisiä asioita ratkaisevalla tavalla. Silloin poistetaan lasten työ ja mistä sitte köyhä työläisperhe saapi lisätuloja. Ja sitä paitsi "kakarot" juoksisivat vain kaduilla tyhjäntoimittajina kadehtien parempiosaisia, jotka työllään ovat kohonneet onnellisempaan asemaan. Ja naiset, ainakin sosialistiset, jyrisisivät haureuttakin vastaan. Mutta minne me porvarit, yhteiskunnan parasta vaalivat, pääsisimme ilman haureutta. Koko yhteiskunta olisi sukupuolitautilien saastuttamana. Nyt siitä päästään kun uhrataan muutamia satatuhansia naisia kansan alemmista kerroksista! Prostitutsiooni on nähtävästi korkeamman kaitselmuksen toimenpide, tuon kaitselmuksen, jota nuo jumalattomat sosialistit aina soimaavat! Nainen kuuluu kotiin hänen tulee laittaa ruokaa eikä mitään poli-

tiikkaa harjoittaa. Sen aatteen lausui eräs puhuja niin kauniisti naisille eräässä kokouksessa: "Mitä te tarvitsette ammattia ja äänioikeutta? Laulakaa, naurakaa ja tanssikkaa, mutta jättäkää politiikka miehille!"

Ja sitte vielä vaaditaan kaikkien keskustelujen julkisuutta ja vaalien asettamista sunnuntaiksi.

Vaalien asettamista sunnuntaipäivinä toimitettavaksi! Sehän olisi samaa kuin ryöstää työväestöltä sen ainoa lepopäivä ja sitäpaitsi häväistä sen pyhyyttä. Kylähän työväki voi niin tärkeän asian hyväksi uhrata puolen päivän työpalkan, kun heidän "uhraavaisuuttaan" muuten niin suuresti keuhataan! Ja uhraavathan muutenkin kansanluokat epätsekkäästi kalliista ajastaan tämän isänmaallisen velvollisuuden täyttämiseen.

Kaikkien keskustelujen julkisuutta! Miksi siis ei vaalien julkisuutta! Siinä juuri näkisi, että työmies ei pelkää julkisuutta! Muuten se onkin ilkeätä työnantajien panettelua, että nämä silloin painostaisivat työväestöään! Juuri sosialistit tahtovat keskustelujen julkisuutta, siten terroriseeratakseen, peloittaakseen työnantajia! Se on noitten riivattujen varsinainen tarkoitus.

Ja muuten koko tuo yleisen äänioikeuden vaatimus ei todista muuta kuin että sivistymätön kansanainees ei ymmärrä historiallisen kehityksen tasaista kulkua!

Ja tuo itsehallinto, jota kaikkialla vaaditaan! Mitä se muuta tietää kuin osakkeenomistajien ja urakoitsijain kuristamista, jotka otsansa hiessä ja mitä suurimmalla vaaranalaisuudella tekevät työtä! Silloin menisi rahat useampien lukusalien, parannuslaitosten, lastentarhojen, lastenkotien ja turvalaitosten perustamiseen, jotka korottaisivat verotaakkaa köyhemmillekin ja kiihottaisivat heidän, alemman kansan vaateliaisuutta yhä enemmän. Ja sitä on jo, Jumala paratkoon, aivan kyläksi!

Ja vihdoin pitäisi tuon suuren joukon, joka antaa lihansa kanuunoille, saada määrätä sodasta. Semmoista he eivät ymmärrä. Heidän pitää vain totella ja marssia, kun ymmärtäväiset niin määräävät, sielullaan ja ruumiillaan puolustamaan kansan ja isänmaan kun-

niaa, koska se on vaarassa. Aivan oikein huomauttaa sentähden eräs kirjoittaja: "Sota on jotain terveellistä; sotainen henki on kansan arvokkain siveellinen ominaisuus; joka tahtoo poistaa sodan, tekee syntiä luonnonlakia ja Jumalan maailmanjärjestystä vastaan". Ja koska sosialistit eivät huoli sodasta, eivät he huoli myöskään isänmaasta, he ovat "isänmaattomia lurjuksia". Sillä sitä he ovat, vaikka häpeämättömästi syyttävät työnantajia tästä, kun nämä suojellaksensa itseänsä työväen hävyttömiä vaatimuksia vastaan kutsuvat idästä ja lännestä ulkomaalaisia työntekijöitä työstälakaneitten sijalle.

Ja sitte he vielä kehtaavat vaatia miliisijärjestelmää tahi ainakin yhden vuoden palvelusaikaa. Niinkuin yhdessä vuodessa voisi oppia kaikki nuo eri temput, m. m. lakkien nostamiset ja hurrahuudot määrättyssä tempossa. Välistä täytyy hurrata oikea käsi 45° vinkkelissä, välistä taas toisessa asennossa. Nämä liikkeet vaativat aikaa oppimiseen, mutta sitä eivät nuo sivistymättömät sosialistitompelit ymmärrä. Sitä paitsi ellei sotia olisi, eivät sotatarpeitten hankkijat voisi elää ja elleivät nämä elä, kuolevat myöskin nuo työmiesraukat jotka saavat leipänsä heidän tehtaista. Siis voivat ainoastaan naiset ja tunteelliset naismiehet sääliä sotamiehiä, aivan kuin he olisivat kallisarvoisia sonneja tai vuohia.

Sitte vaativat nuo kirottu sosialistit vielä täydellistä yhdistys-, lausumis- ja painovapautta. Miksi? Kaksi viimeainittua nähtävästi vain saadaksensa haukkua kaikkea ja kaikkia maan ja taivaan välillä, nimittämällä kaikki oikealla nimellään niinkuin ei olisi mitään eroa tavallisen työmiehen ja korkeitten ja korkeampien henkilöitten välillä. Hyväksi onneksi tietää kuitenkin meidän oivallinen oikeutemme ja oikeuden käyntimme tämän erotuksen ja tuomitsee tämän korkeamman tiedon mukaan. Ja ellei muu auta, ymmärtää korkea hallitus ottaa ylimmät virkaherrat erityiseen suojaansa.

Ja mihin tuota kiitettyä yhdistys- ja yhtymisvapautta oikeastaan käytetään. Kasvattamaan kaikkia kan-

salaisia valtiolliseen ymmärtäväisyyteen ja valtiolliseen toimintaan, joka voisi olla hyvä kyllä, kunhan se vaan tapahtuisi oikeassa hengessä, uskollisuuteen hallitusta kohtaan, isänmaanrakkauteen ja jumalanpelkoon. Mutta se kasvattaa vain sosialismiin, se on kyllä jo riittävästi nähty!

Vielä kerran tuo yhdenvertaisuus miehen ja naisen välillä kaikissa olosuhteissa!

Mitä se hyödyttää. Mies saapi yhteiskunnassa etuoikeuksia sen takia, että hän voi puolustaa isänmaatansa. Hurjat feministit väittävät, että naisetkin synnyttämällä tekevät asevelvollisuutta, mutta tämä on tyhjää lorua, sillä eiväthän miehetkään saa mitään palkintoa siittämisestä*) Ja sitä paitsi onkin paljon kiitettävämpää vieraitten kansalaisten tappaminen kuin omien kansalaisten synnyttäminen.

Vielä vaativat sosialistit, että uskonto olisi pidettävä yksityisasiana, koska se muka on tunteen, sisällisen elämän asia eikä ole mikään julkinen asia. Tämä on harhaluulo. Uskonnon asia on julkisesti toisen, haudantakaisen elämän osoittaminen varsinkin köyhille ja sorretuille. Tässä suhteessa on kertomus viheliäisestä Latsaruksesta arvaamattomasta arvosta: olisi tarpeellista joku sunnuntai levittää lentokirjanen tästä kertomuksesta työväen kortteleihin. Sillä kuka ei mieluummin olisi köyhä Latsarus kuin tuo "rikas mies?" Mutta nuo kirotut sosialistit eivät tyydy toiseen elämään, vaan ovat ruvenneet vaatimaan etuja tässäkin maailmassa täyttäkseen paremmin vatsaansa. Se on vain tuota jumalatonta materialismia! Niin se on, kun siihen vajoaa eikä ole korkeampia tarkoitusperiä! He ovat niin lyhytnäköisiä, että he voivat väittää, että vain muutamat elävät ylellisyydessä, mutta suuri enemmistö suuremmassa tai pienemmässä kurjuudessa.

*) Eikä kuitenkaan nainen voi saada lapsia ilman miestä — se on tieteellisesti todistettu tosiasia. Tämä koskee vain nykyä, sillä ainakin polkkeustapauksissa ennen "neitsyetkin" kuuluvat synnyttäneen lapsia.

Ja koulusta he vaativat uskonnon poistamista, kuten asianlaita valitettavasti jo on Amerikassa, Ranskassa, Sveitsissä, Japanissa y. m. Tietysti pitäisi päinvastoin uskonnon tuntien määrää lisätä — ylläesitetyn nojalla. Ja sitte olisi muka yksi yhtenäinen koulu parempi, vain siitä syystä, että kreivin poika istuisi rantajätkän pojan vieressä koulunpenkillä. Se on kyllä läpikuultava ajatus, vaikka se selvästi sotii Jumalan keran säätämää yhteiskuntajärjestystä vastaan. Vieläpä ovat sosialistit yhteiskasvatuksen hartaita puoltajia. Sen kyllä ymmärtää, kun tuntee heidän oppinsa miehen ja naisen yhdenvertaisuudesta.

Muuten pitäisi sosialistien mielestä heidän hengenheimoilaisten päästä yliopiston, korkeimman sivistyslaitoksen opettajiksikin. Onko mokomaa hävyttömyyttä kuultu! Oikein yliopistoon, tieteen pyhäkköön, jossa me n. s. porvarilliset verrattomalla puolueettomuudella opetamme kansan toivoa, kasvavaa nuorisoa. Emme me, samoin kuin uskonnon asioista ennen, mene koskaan esim. historiassa ja taloustieteessä valtion säätämien rajojen ulkopuolelle ja jos tutkimuksissamme tulisimmekin niiden yli, niin pysymme siinä missä kerran olemme yhteishyvän takia. Sillä oikeastaan yliopiston tehtävä on kunnollisten virkamiesten valmistaminen yhteistä hyvää palvelemaan. Varsinkin tulee yliopiston katsoa, että kansa saapi hyviä tuomareita, todellisia "kansantuomareita", jotka voivat tunkea syvälle parempien ihmisten sieluelämään, ettei niitä syyttä tuomittaisi, ennenkuin on selville saatu, eikä joku törkeä rikos olisi johtunut "satunnaisesta mielenhäiriöstä". Tämä katsantokanta johtuu tietysti siitä, että, mitä korkeammalla yhteiskunnallisella asteella kukin on, sitä vähempi on tietysti syyntakeisuus, luonnollisesti vain silloin kun on kysymys törkeistä rikoksista. Mutta jos joku työläistyttö on murhannut lapsensa epätoivossa ja elatuksen puutteessa, silloin eivät nuo sosialistiheittiöt tahdo häntä rangaista ankarasti, vaikka selvä on, että tässä asianlaita on aivan toinen. Pitäisihän vielä lisäksi rangaista

tyttöä, jos hän on vietellyt irstaisuudessaan jotakin parempaan säätyyn kuuluvaa nuorukaista.

Kehtaavathan nuo sosialistit vaatia esim. maksutonta lääkäri- ja hautausapuakin. Niinkuin ei jokainen järkevä ihminen ymmärtäisi, että silloin vasta joka köyhässä kodissa olisi ainakin yksi sairas päivässä ja kuolemaa haettaisi vapaaehtoisesti joka päivä! Jokainen heittiö makaisi ehtimiseen sairaana tai kuolleena, varsinkin työttömyyden aikoina, vaikka hänen kärsivällisesti pitäisi odottaa, kunnes saapi työtä, kuten siivot ihmiset tekevät.

Hävittömimmät ovat sosialistien vaatimukset verotusasiassa. Siinä vaativat he, että rikkaan pitäisi maksaa 2—10-kertaisesti sen, minkä köyhä maksaa. Kautnis yhdenvertaisuus! Eihän köyhä huomaakaan, kun maksaa välillisiä veroja. Mutta rikas kyllä huomaa, kun suoranaiset verot nousevat. Ja mikä ylevä tunne köyhässä, kun tietää, että hän rovoillaan ylläpitää valtiota! Mutta tällaisia ihanteellisia tunteita eivät nuo aineellisuuteen vajonneet sosialistit käsitä!

Mutta minä ymmärrän kaiken tämän vallan hyvin ja sen tähden minä en olekaan mikään sosialidemokraatti.

Uusi Yhteiskunta ja Säkeniä 1912.

SOSIALISMI JA SEN VASTUSTAJAT

Tunnettu tosiasia on, että sosialismin vastustajat ovat kehittyneet sen suhteen ja päässeet entistä korkeammalle asteelle — ainakin älykkäämmät ja ymmärtäväisemmät vastustajat. Nämä näet ovat ruvenneet ymmärtämään sosialismin syntyä ja tarkoitusta, ovat ruvenneet käsittämään, että siinä ainakin piilee joku oikeutettu ydin, jotain, joka luonnollisesti on syntynyt olevien olojen kehityksestä. Onhan tämäkin jo kehitystä sekin — niin, tämä kehitys on välistä käynyt

niinkin pitkälle, että muutamat vastustajat ovat sosialismille suoneet osaksi tunnustustakin, vieläpä kiitosta.

Onpa sängen hupaista lukea näitten vastustajien — sillä he pysyvät ainakin toistaiseksi, tästä tunnustuksesta huolimatta, vastustajina — väitteitä tässä suhteessa. Koska ne epäilemättä huvittavat suomalaisia lukijoita, tahdon erään ulkomaalaisen teoksen avulla, jossa näitä väitteitä on runsaasti koottu, selostaa vastustajiemme kantaa.

Eräs katoolisapillinen lehti väittää suoraan, että "nykyinen kapitalistinen yhteiskuntajärjestelmä ei ole Jumalan luoma, me emme saa esittää sitä niin kuin se olisi saanut hänen tahtonsa vahvistuksen, vaan se on sängen valitettava ihmisluoma, jonka perinpohjaista muuttamista ei kristitty saa jättää sikseen, ellei hän tahdo rikkoa samalla Jumalaa ja ihmistä vastaan". Samoin myöntää eräs korkeampi pappismies, että "nykyinen yhteiskuntajärjestelmä ei ole kristillinen", että "kirkko ei milloinkaan totisesti ole toteuttanut Kristuksen ja apostolien sosiaalisia vaatimuksia".

Syyn sosialismin leviämiseen tuopi toht. Pieper, eräs Saksan katolispuolueen johtajista, ilmi. "Nuo 56 sosialistista edustajaa (v. 1899) eivät tuota hallitukselle surua, mutta kyllä nuo 2,100,000 ääntä, jotka aina vain kasvavat. *Sillä vahvaa tahtoa vastaan ei mikään hallitus ajan pitkään voi työskennellä.* Täällä Kölnissä (katoლისმინ pesäpaikassa) on sosialidemokratinen lista saanut 8,000 ääntä ja kristilliset 4,000. Tämä johtuu siitä, että kristilliset työmiehet niin vähän välittävät kumpaniensa hyvinvoinnista ja tehtaissa elelevät vain oman itsensä takia. Sentähden valitsevat työläiset sosialidemokratisia edustajia. Voi joka sunnuntai kuulla suuria puheita tulevan valtion nurinkurisuuksista — kun mennään vaaliin, sanoisivat työläiset kuitenkin: "Minä pysyn niissä, jotka pienissä asioissa tekevät enemmän hyväkseni".

Maailmankuulu prof. Ad. Wagner lausuu: "Ajattelakoon sosialidemokratiasta mitä tahansa, vastustajankin täytyy tunnustaa, että tässä on edessä suuremmoinen

puoluetyö ... Mistäpä johtuu oikeastaan tuo sosialidemokratien menestys? Tahtoisin sanoa sen yhdellä sanalla: siitä että he uskovat tarkoituksensa oikeaksi, vakaumuksesta, että tämä tarkoituksensa kerran toteutuu ... Etenkin on tässä mies, joka seisoo aivan etusijassa: Karl Marx. Täytyy vastustajainkin puolelta myöntää, että tieteenkin kannalta Karl Marx on ensimmäisen luokan mies, jolta kaikkien, myöskin hänen vastustajiensa tulee oppia”.

Eräs toinen tutkija lausuu: “K. Marx oli suuri ihminen, vieläpä kaikkein suurimpia — se näkyy ajattelijan rohkeudesta, joka jättiläisen alkuperäisellä voimalla uljaasti asettuu koko aikakautta vastaan, hänen kielensä tulusuudesta, ja järkähtämättömyydestä, jolla hän kesti tragillisia elämän-vaiheita”.

Ja eräs katolinen lehti väittää: “Marx ja Lassalle ovat nykyaikaisen sosialismin luoja ja kannattajat. Me, katoliset kristityt, näemme niissä välikappaleita jumalallisen kaitselmuksen kädessä ... Tuskinpa löytyy meidän vuosisadallamme miestä, sellainen ei ollut edes tuo kaikkivaltias Bismarck, joka koko maailman kansojen elämään olisi pysyväisemmin vaikuttanut kuin tämä yksityinen mies”. Missä saapi esim. meillä papillisissa piireissä kuulla tällaisia tunnustuksia?!

“Taloudellinen historiankäsitelmä muuttuu yhä enemmän todeksi. Taloudelliset vaikuttimet astuvat yhä enemmän etusijalle kulttuurikansojen sieluelämässä”, näin kirjoitti muutamia vuosia sitten arvossa pidetty Münchenin Allgemeine Zeitung Marxin suuresta keksinnöstä.

Itävaltalainen ministeripresidentti v. Beck ei sanonut olevan syytä pelätä sosialidemokratiaa. “Mitä suurempi puolue on, sitä suurempi on sen edesvastuu ja sitä enemmän se pyrkii saavuttamaan menestystä”.

Lukemattomat vastustajat myöntävät, ettei väkivallalla tukehetuta sosialidemokratiaa. Prof. Hans Delbrück väittää suoraan: “*Aatteita ei voi kumota poliisi-piiskalla*”. — Ja prof. Burtser huutaa: “Luopukaamme kerran tuosta hullutuksesta kumota sosialidemokratia

saarnatuolista". Vanhoillinen Max Lorenz laskee purevaa ivaa siitä "ylevyydestä", jolla muutamat, usein riittävän tietämättömät henkilöt kohtelevat sosialismia. "Sosialismi", sanoo prof. Hitze, Saksan mahtavan keskustan johtaja, "edustaa järjestelmää, niin johdonmukaista, että hyvin ymmärrämme, mitenkä suuret ajattelijat ja jalot miehet siitä ovat innostuneet, eikä sovi totiselle miehelle se, että ilman mitään heittää sen syrjään; ... naurettavaa on kerrassaan, jos luulee sen kumoavansa syytöksellä, että se muka tahtoo jakaa ja aina vain jakaa". Yhtä joutava on väite, että sosialismi hakee mullistusta ja että muut ovat järjestyksen miehiä. Kuuluisa prof. Mommsen väittää, ettei ole mitään varsinaista kumouspuoluetta, sillä kaikki puolueet haluavat olevien olojen perinpohjaista mullistusta joko oikeaan tahi vasempaan. Ja prof. Delbrück väittää, että kaikki muut puolueet (hänen omansakin) ovat kivettymisen tilassa, ainoastaan sosialistinen "on ainoa, joka tarjoo kehittymisen mahdollisuuden." "Minä en milloinkaan ole ollut sosialidemokraatti enkä aiokaan siksi tulla, mutta valitettavasti on totta, että *tämä nykyään on ainoa suuri puolue, joka ansaitsee valtiollista kunnioitusta*. Älystä ei tarvitse puhua. Jokainen Saksassa tietää, että tusina idänpuoleisia aatelisia voitaisiin varustaa päällä semmoisella kuin Bebelillä on, niin että he loistaisivat samankaltaisten keskuudessa. Sosialidemokratisten joukkojen into ja uhraavaisuus vaikuttavat mahtavasti niihinkin, jotka eivät suinkaan heidän tar koitusperäänsä hyväksy. Heidän kuristaan, jonka tavat tomat vaikeudet heidän puoluepäivänsä kouraantuntu vasti meille osoittavat, voisivat varsinkin meidän vapaa mielisemme saada mallin itsellensä" — lausuu prof. Mommsen, yksi maailman suurimmista historioitsioista, juristeista ja kielimiehistä. Mikä suuri tiedemies meillä on ollut yhtä selvänäköinen? Ulkomaalla onkin niin, "etteivät ainoastaan työläiset, vaan myöskin monet valtion ja kunnan virkamiehet, opettajat ja professorit, lääkärit, vieläpä papit ovat suopeat sosialidemokratialle ... koko joukko radikaalisia, älykkäitä yliopistossa

työskenteleviä miehiä on julkisestikin, eikä enää salaa, sosialidemokratiaa auttanut” — vakuuttaa neljä vuotta sitte vanhoillinen “Reichbote”-niminen tunnettu sanoma.

Kuuluisa vanhoillinen sosialipoliittiko Rudolf Meyer väittää, että sosialidemokratia on toiminnallaan, työväen tilan kohottamisella, aikaansaanut edistymisen. Ja kansan valtiollista kasvatusta on sosialismi mahtavasti edistyttänyt. Ja moni arvelee, että tässä olisikin varsinainen syy sosialismin leviämiseen.

Papillisetkin lehdet tunnustavat sosialidemokratian ihanteellisuuden. “Kaikkien ihmisten yhdenvertaisuuden periaate sisältää varmaan jotakin hyvin ihanteellista eikä ole joka suhteessa väärä. Mikäli sitä painostetaan, mikä tässä on oikeaa, vastalauseen panemiseksi suurten joukkojen arvotonta kohtelua ja riistoa vastaan, täytyy kutsua tämmöistä menettelyä ihanteelliseksi.” “Sosialidemokratit voivat usein olla meille esimerkkinä, miten ihanteitten hyväksi on työskenneltävä.” “Minun tietääkseni”, huudahtaa prof. Sombart kristillisille työmiehille, “on sosialidemokratialla yhtä korkea elämän- ja maailmankatsomus kuin teillä”.

Melkein lukemattomat ovat vastustajien todistukset sosialistien työinnosta ja uhraavaisuudesta. “Muissa puolueissa on, mitä ei sosialidemokratien joukossa löydy, suuri määrä venyttelijöitä. Sosialistit tekevät ahkerasti työtä — kaikki. On aivan yhdentekevää, lausuvatko muutamat, kuten Bebel, suuria vallankumouksellisia fraaseja ja vakuuttavat, että he sen tekevät ainoastaan vahvistaakseen työläisiä luokkataistelussa, että sosialistiset parannukset ovat vain keinoina tarkoitusperäin saavuttamiseksi, vai tahtovatko toiset vähitellen sillä johtaa yhteiskuntaa sosialistiseen valtioon”. Itävallan korkeimman tuomioistuimen presidentti Unger tunnustaaakin, että sosialismi eduskunnassa on ollut terveellisenä “hapantaikinana”, ja Schmoller myöntää niinkään, että “sosiaalisten uudistusten kivi on saatu sosialismin kautta vierimään”. “Mahtavan vaikutuksen” tekevät vastustajiinkin nuo suuret kulkuet, kun katu on täynnä mustia ihmisraukkoja, jotka “kulkevat aivan ääneti.”

Joutavaa on sosialistien syyttäminen epäselveellisyydestä enemmän kuin muitten. Etevät pappismiehet vakuuttavat, että "sosialistien avioliitot — joita olen läheltä nähnyt — eivät tosiaan ole huonoimpia", päinvastoin "paraimmat perheenisät, jotka hyvin kasvattavat lapsiaan, ovat kiihkeimpiä sosialidemokraatteja". Uskonnollisia he yleensä eivät ole — sen myöntää esim. prof. Hitze, mutta "sillä ei ole mitään tekemistä perusaatteiden, järjestelmän kanssa". "Se ei sisällä mitään, joka estäisi hyvää kristittyä liittymästä puolueeseen". Kun Bebel kerran lausui valtiopäivillä leivän hinnan korottajille, jotka kerskasivat kristillisyydestään: "Olen tosiaan selvä ateisti, mutta parempi kristitty kuin te", oli hän muka aivan oikeassa. Rumanian kuningatar Carmen Sylva väittääkin, että jos Kristus astuisi nykyiseen yhteiskuntaan, julistettaisiin hänet "vaaralliseksi sosialistiksi". Eräs kuuluisa pappi sanoo sentähden: "Koko sosialidemokratian ahdistaminen on suuri taktillinen virhe, jonka kautta kirkko on köyhälistössä kadottanut kaiken luottamuksen ... Mitä oikeastaan kirkon pitäisi olla, jos se toimisi Jeesuksen opin ja esikuvan mukaan, sen on sosialidemokratia kirkon sijasta suorittanut: se nostaa langenneet, se ravitsee nälkäiset, se saarnaa viheliäisille vapautuksen evankelion". Ja sama pappi huudahtaa virkaveljillensä: "Hankkikaa itsellenne tietoa; se, mikä tekee porvarilliset piirit työläisen silmissä niin naurettaviksi, on tuo pohjaton tietämättömyys kaikesta, mikä koskee työväenliikettä".

Sangen yleinen on se käsitys vastustajissakin, että sosialistinen työväenliike on suuri kulttuuriliike. Prof. Schmoller sanoo: "Minun täytyy tunnustaa, että, vaikka vastustan sosialidemokratian harhaoppia, minä hartaasti tervehdin työväenliikkeen edistymistä sivistyksen, terveydenhoidon ja yleensä kulttuurin nimessä". Ja prof. Bücher vakuuttaa, että syventyminen sosialismin aate-maailmaan merkitsee valtavaa sisällistä edistystä, koska se tempaa työläisen hänen siihenastisesta tympeydestään ja panee hänet ajattelemaan yhteiskunnallisia asioita niiden koko laajuudessa. Sen tähden vakuuttaakin

eräs tehtailija, että ainoastaan tyhmimmät työläiset eivät ole sosialisteja. Samaa mieltä on kuuluisa prof. Paulsen.

Tulevaisuus kuuluu sen takia sosialismille — se tunnustetaan monasti aivan avomielisesti. Ibsen vakuuttaa, että hänen sydämensä on työväkeä lähinnä ja että siitä on lähtevä uusi sielunaateluus tulevaisuudessa, johon hän uskoo ja jota hän suurella ilolla tervehtii ja Norjan toinen suuri runoilija Bjørnstjerne Björnson lausuu muutamia vuosia myöhemmin, kun sosialismi oli tunkeutunut melkoisesti esille, että "kun sosialidemokratia on päässyt valtaan, mikä nähtävästi ei enää niin kauan kestäne, silloin olen minä valmis ojentamaan käteni yhteiseen toimintaan".

Sama suurmies lauloi jo v. 1886:

For en stor tid!

— — — — —
Tysklands Bismarck,
modellerer med hårde haender
socialister
af sine soldater og civilister.
— — — — —

— — — — —
For en stor tid,
når geniets yderste flid,
hele armeers vaelde,
selv om de faengsle og domfaelde
stykkevis og i bolck
hele folk, —
ikke driver det laenger end did; —
hvad de bander, det bygger de,
hvad de tramper' det trygger de.
— — — — —

Om der ingen förer var
mere klar
end de andre, —
toget vilde vandre!
Om de prøvde at stoppe,

om de bygde muren,
så den rak till himlen, —
snart vilde hele vrmlen
vaere oppe.*)

Ja äsken kuollut suuri tiedemies, Darwinin mainio kilpailija, A. R. Wallace, joka ei ollut hänkään varsinainen sosialisti, ennustaa, että "kun työläiset ymmärtävät voimansa ja pääsevät yksimielisyyteen tarkoituseristään, silloin sarastaa ihmiskunnalle uusi ajanjakso".

Sorretun Joulu 1913.

LEILA.

SATU.

*"Älkää tuomitko, niin
ei teitäkään tuomita."*

Pikku Leila oli kovin huolissaan.

Äidin oli tapana silloin tällöin — enemmän tottumuksesta kuin todellisesta uskonnollisesta taipumuksesta — käydä kirkossa ja silloin hän otti Leilan mukaansa. Olivat juuri palanneet kirkosta, jossa pappi saarnasi ajan pahuutta vastaan.

Hän selitti jyrisevällä äänellä, mitenkä kaikissa maissa yhä enemmän ihmisiä kääntyy pois vanhempien ja esi-isiensä uskonnosta ja omaksuu erään uuden uskonnon, joka käypi sosialismin nimellä, joka ei oikeastaan ole mitään uskontoa, vaan päinvastoin muka hävittää kaiken uskon.

Leila ei oikein ymmärtänyt tätä pastorin laveata esitystä. Mutta kun hän kuuli, että tätä uskontoa jo

*) Suuri aika! Saksan Bismarck muovallee kovalla kädellä kansalaisistaan sosialisteja. Suurin nero yhtä vähän kuin koko armeijat ei kaikilla keinolla pääse pitemmälle kuin että mitä he kiroovat, sen rakentavat he ja mitä polkevat, sitä he tukevat. Vaikka toinen johtaja ei ole toista selvempi, joukko jatkaa; jos ehkäistään, jos muuri rakennetaan valkapa talvaaseen, koko joukkue on kohta siellä ylhäällä.

tunnustaa Euroopassa noin 50 milj. ihmistä, niin hän rupesi miettimään: Kuinkahan tuo "uusi usko" oli saanut niin paljon kannattajia? Mutta kun hän vihdoinkin kuuli, että nuo uudet uskojat olivat hyvin pahaa väkeä, silloin hän ällistyi. Olihan pappi sanonut, että he kannattavat epäsiiveellisyttä, miestappoa, murhapolttoa, että he tahtoivat ottaa toisilta ihmisiltä, varsinkin rikkailta, heidän omaisuutensa, etteivät he rakastaneet isänmaatansa ja muuta semmoista, jota kaikkea ei hän nyt enää muistanutkaan.

Kirkosta tullessaan hän heti virkkoi äidillensä:

"Äiti, onko tuo totta; mitä pastori sanoi?"

Äiti ei tiennyt, mitä vastata. Isä oli sosialisti ja hän itse myös, ainakin hämärästi. Ei hän milloinkaan ollut niin tukalassa asemassa.

Mutta Leila ahdisti: "Kuules, äiti, eikö isä ole sosialisti? Semmoista lehteä hän ainakin lukee jou-tohetkillään. Eihän toki isä tuommoista hyväksy?"

Ja Leilan kasvot saivat kovin säikähtyneen ilmeen.

Äidin tuska kasvoi kasvamisestaan. Hän katui suuresti, että oli ottanut pienen Leilan mukansa kirkkoon.

Nyt *täytyi* hänen joko paljastaa pastori tai jättää Leilan isä omituiseen valoon. Hänen *täytyi* asettua toisen tai toisen puolelle.

Eikä Leila hellittänyt.

"Äiti, puhu, mitenkä asia on? Isähän on minusta niin hyvä, niin rehellinen, niin oikeutta rakastava, tah-tooko hän tosiaan kaiken tuon, minkä pastori väit-tää?"

Äiti ei voinut enää vaieta.

Hänen velvollisuutensa äitinä ja lapsensa kasvat-tajana vaati häntä puhumaan.

"Rakas lapseni", sanoi hän, "pastori on väärässä Maan päällä on paljon ihmisiä, joilla kullakin on oma käsityksensä eri asioista, ja pastorilla on omansa. Hän ei ole esittämiensä asioita tarkemmin tutkinut, mutta siitä huolimatta hän niistä puhuu aivan kuin hän ne hyvin tuntisi".

Äiti ei tahtonut sanoa, että pastori itsekkäisyydestä ehkä näin puhui. Pikku Leila ei olisikaan tätä oikein ymmärtänyt. Ja se olisi arvattavasti liian jyrkästi hävittänyt hänen nuoret kauniit haaveilunsa.

Mutta se oli Leilalle kylläksi. Pastori oli siis kirkossa varmasti vakuuttanut todeksi sen, minkä hänen äitinsä sanoi vääräksi ja minkä isän elämä ilmeisesti vääräksi todisti.

Ja Leila ei sen perästä milloinkaan ajatellutkaan kirkkoon menoa eikä äitikään sen koommin sinne mennyt.

Joulutaru 1912.

SOSIALISMI VOITTA!

Kun minä pari vuotta sitte istuin Turun kaupungin valtuustossa, sanoi minulle vanhoillisten henkinen johtaja: "Emme huolestu alempien kerrosten satunnaisista voitoista, sillä köyhälistön voiton perästä seuraa aina reaktiooni".

Tämä on vain näennäisesti totta. Totta on, että tähän päivään saakka aina on löytynyt rikkaita ja köyhiä eikä *oikeastaan mailman historia olekaan ollut muuta kuin taistelua näitten välillä*. Välistä ovat rikkaammat, välistä köyhemmät olleet voitolla. Mutta ero nykyisten ja entisten taistelujen välillä on kuitenkin melkoisen suuri.

Ensiksi ei köyhälistön taistelujain lukumäärä ole ollut *suhteellisestikaan* niin valtava kuin nykyään. Niitä on jo kaikissa mailman osissa. Euroopassa, Aasiassa, Afrikassa, Amerikassa ja Austraaliassa monta miljoonaa. Yksin sosialistisessa Internatsionaalissa on 8—9 milj., se on noin 50 milj., kun perheen muut jäsenet laskeetaan lisää. Ja näistä jo lapsetkin *järjestelmällisesti* kasvatetaan uudessa opissa. Tämä tekee miespolven perästä ainakin 200 miljoonaa Internatsionaalen jäsen-

tä*). Sosialismi leviää semmoisiinkin maihin, joihin ei uusi kulttuuri paljon vielä ole ehtinyt tunkeutua, kuten esim. Turkkiin ja Kiinaan, puhumattakaan muutamista äsken äkkiä kohonneista kulttuurimaista, kuten esim. Jaapani on. Ennen jotenkin koskemattomat vanhat kulttuurimaat ovat nyt sosialismin vallassa, kuten Englanti, johon vielä elävä iäkäs prof. Lujjo Brentano pari vuosikymmentä sitte ei mitenkään luullut sen suuresti leviävän, vaikka jo tarkkanäköinen Friedrich Engels ennusti sen siellä paisuvan, kunhan vain Englannin ylivalta teollisuuden alalla joutuu vaaraan, kuten nyt jo on tapahtunutkin. Ja aitokapitalistien luvatussa maassakin, Amerikassa, se leviää salaman nopeudella! Kaikki ymmärtäväisemmät vanhoilliset seisovat näitten eittämättömien toiasioitten edessä aivan ällistyneinä!

Mutta vielä varmemman tuen sosialismin voitolle tuopi sen luja kansainvälisyys, sen yhteinen hallitus ja sen kansainväliset kongressit. Tosin on vastassa kansainvälinen kapitalismi, mutta kuinka pieni onkaan niiden luku, jotka tätä edustavat verrattuina köyhälistön suureen voimaan, kun se täydelleen herää ja seuraa yhteistä johtoa *mailman suurimmassa taistelussa*. Nykyiset väkivallan puoltajat nykyisen vanhan yhteiskunnan pönkittämisessä sosialismia vastaan saavat silloin kokea, mikä voima väkivallalla on, jos siihen vedotaan.

Kaikkein vankimman pohjan sosialismin voitolle luopi kuitenkin se seikka, että se on kehityksen sarjassa aivan johdonmukainen tulos. Feudalismin valtaa seurasi porvariston ja porvariston seuraa köyhälistön. Tämä — varsinkin Marxin perusteleva oppi — selviää yhä enemmän terävä-älyisimmille ihmisille. Muutamat luulevat kyllä tahi luulottelevat voivansa pelastaa kapitalistisen *perustuksen*, mutta ilmeisesti näitten luku yhä vähenee. Varovaisesti moni porvarillinen oppinutkin lähenee sosialismia enemmän ja enemmän, kunnes hän, jos hän on kyllin taloudellisesti riippumaton, siihen uppoaa. Monet erottaa vain hiuskarva sosialismista.

*) Tietysti kasvattaa saman ajan kuluessa lisääntyvä vallistus tämän luvun kaksinkertaiseksi.

Kaikki nämä seikat: sosialismin yhä suurempi leviäminen yli koko maapiirin, sen lujentunut kansainvälisyys ja kehityksen johdonmukaisuus kohottavat tietysti yhä kasvavassa määrässä *köyhälistön toivon varmuutta, työntoa ja itsetietoisuutta*. Joku taka-askel toisessa tai toisessa maassa ei siis voi *juuri mitään* vaikuttaa (vert. esim. Saksan valtion kaksia viimeisiä vaaleja). Vanha mailma, *feudalismin ja porvaristo, eivät enää voi pelastua*.

Mutta tämä selvä tulevaisuuden kuva luonnollisesti näissä viimemainituissa synnyttää pelkoa ja alakuloisuutta. Vaaran torjumiseksi turvautuvat sosialismin vastustajat jompaankumpaan kahdesta keinosta, epäjohdonkumaiset usein kumpaankin yhtäkaa.

Ymmärtämättömämmät, mutta röyhkeämmät, käyttävät väkivaltaa, siis keinoa, joka aina, poikkeuksetta, on porvarillisissa taisteluissa feodalismia vastaan vienyt vallankumouksiin ja äkillisiin mullistuksiin. Ja lyhytnäköisyys ilmenee siinä, että aina vain ankarampiin keinoihin ryhdytään, kun näennäisiä voittoja niillä saavutetaan, kunnes mitta on täynnä. *Kaikessa sortopoliitikassa on ankaruuden kasvaminen varma merkki sortovallan heikkenemisestä*. Mitä korkeammaksi sorto kasvaa, sitä lähempi on muutos — se on eittämätön totuus. Ken tahtoo pikaista ja äkillistä muutosta olevissa sorto-oloissa, hänen tulee siis iloita, kun sorto kasvaa eikä päinvastoin. Jokaisella sorrolla on loppunsa, kun suuret voimat ovat kysymyksessä. Sattuvasti lausui Vandervelde Köpenhaminan kansainvälisessä sosialistikongressissa (hiukan laajentaen Talleyrandin, Ranskan viekkaimman ja älykkäimmän politiikon sanat): "Väkivalta ei voi meitä pysyväisesti pidättää, sillä painettien päällä ei voi istua, varsinkaan ei silloin, kun nämä painetit tulevat ymmärtäväisiksi".

Viisaammin menettelevät kuitenkin ne sosialismin vastustajat, jotka tekevät "välttämättömimmät myönnytykset" kansan syville riveille, vähän kerrallaan. Tämä on etenkin Englannin ja nykyisen Ranskan politiikka. *Siten voidaan vanhaa valtaa suhteellisesti kauemmin pit-*

kittää, mutta pelastaa se keino ei voi feudalismia eikä porvaristoa. Tosin laimenee aina köyhälistön vastapainostus, kun myönnytyksiä tehdään, mutta köyhälistön äly kasvaa myös kasvavan valistumisen kautta, ja voitto on tätenkin taattu. Molemmat keinot vievät köyhälistön voittoon, toinen äkkijyrkästi, toinen verkalleen.

Engels on huomauttanut, että sosialistiseen liikkeeseen voi, mitä voimaperäisyyteen tulee, verrata ainoastaan kristinuskon ensi aikoja. Molempien syvempi syy oli, kuten tunnettu, aineellisissa oloissa, sorrettujen pyrintöissä parempiin elämänehtoihin. Ainoastaan 300 vuotta kesti pakanoitten ja kristittyjen taistelu maailmanvallasta; silloin täytyi keisari Konstantinon korottaa noitten sorrettujen — luettakoon esim. Sinkiewitzin hauska romaaniantiqua "Qvo vadis!" — uskonto koko roomalaisen mailmanvallan tunnustukseksi, vaikka keisari itse oli murhamies — hän tappoi sekä poikansa että vaimonsa (k. Burckhardt, Zeit Konst. des grossen 2 siv. 335) — ja vasta kuolinvuoteellaan kääntyi kristinuskoon: uskonto oli tässä, kuten muutenkin (vertaa ristiretket ja Gustaf Aadolf) ainoastaan välikappaleena mahtavassa taloudellisessa kamppailussa.

100 vuotta on sosialismi nyt taistellut vanhaa mädännyttä yhteiskuntaa vastaan; aivan varmaan ei kestä enää 100 vuotta lisää, ennenkuin se pääsee täydelliseen voittoon. Sen näkevät jo kaikki selvänäköiset ihmiset, toiset vavistuksella, toiset riemulla. Siis lasten ja lastenlasten puolesta taisteluun ja voittoon! Voitto on vain kysymys ajasta, vaikka vastustajat vielä lyhytnäköisyydessään pöyhkeilevät ja rehentelevät.

Sosialisti 7—9—1912.

Puheita yhteiskunnallisista asioista.

PUHE KUOPIOSSA JA OULUSSA

Kuopiossa 4/6 ja Oulussa 24/6 1905.

Arvoisat kansalaiset! Rakkaat aatetoverit!

1848 vuoden vallankumous Ranskassa syntyi siitä, että hallitus ei tahtonut suostua minkäänlaiseen ääpi-oikeuden laajennukseen. Ja sen mainingit ulottuivat useampiin muihinkin maihin, myöskin Saksaan. Siellä säädettiin melkein yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, mutta jo seuraavina vuosina pääsi taantumus vallalle aina vuoteen 1858, jolloin Vilhelm, myöhemmin Saksan ensimmäinen keisari, tuli Preussin hallitsijaksi. Silloin taas joku "uudemman ajan" tuulahdus, ja vapaamielisyyden puolueen merkitys kasvoi. Mutta tämä ei kestänyt monta vuotta. Preussin hallitus rupesi puuhaamaan uutta sotajärjestelmää ja vaati siihen uusia veroja eduskunnalta. Hallituksen ja eduskunnan väli rikkoutui auttamattomasti, kun jälkimäinen asettui jyrkästi kieltävälle kannalle. Eduskunta väitti, että hallituksella ei ollut mitään *oikeutta* tämmöiseen sotajärjestelmän säätämiseen vastoin eduskunnan tahtoa ja ilman sen myöntymistä. Riita vapaamielisten eli perustuslaillisten käsityksen mukaan ei ollut muuta kuin riita *paremmasta oikeudesta*.

Silloin astui taistelutantereelle Saksan suuri työvä-enagitaattori Ferdinand Lassalle. Hän väitti empimättä esitelmässään "Ueber Verfassungswesen" (valtiomuotojen luonteesta), että jokainen valtiomuoto riippuu asianomaisista valtasuhteista, että "valtiomuotokysymykset eivät ole oikeudenkysymyksiä, että *todellisuuksessa* tämmöisissä asioissa vielä *oikeus on sama kuin valta* ja että huutaminen: "hallitusmuoto on vaarassa" ei

auta, jos ei ole olemassa vastaavia voimia sen tukemiseksi. Ja toisessa puheessaan "Was nun?" (Mitä nyt?) hän esittää mihin keinoihin olisi ryhdyttävä, jotta nämä kansalliset voimat kasvaisivat: keinot ovat muka toiset Englannissa, toiset Saksassa j. n. e.

Lassallen väite herätti ääretöntä huomiota. Saksan perustuslailliset kiljuivat vihasta, vaikka Lassalle ei ollut lausunut muuta kuin mitä jokainen reaalipolitikko oikeaksi tunnustaa ja vaikka hän ei suinkaan ollut sanonut eikä tahtonutkaan sanoa, että tuo tosiasia on hyväksyttävä ja niinkuin sen olla pitää. Mutta seuraus tästä hyökkäyksestä Lassallea vastaan oli se, että hän vieraantui perustuslaillisista yhä kauemmaksi. Ja työväki itse teki samoin vapaamielisten ymmärtämättömän käytöksen johdosta yleensä. Siihen asti oli työväki enimmäkseen käynyt hallituksen vastustuspuolueen, vapaamielisten, vanavedessä: se oli kuten Lassalle itse sanoo "der selbstlose Chor und der Resonanzboden der Fortschrittspartei" (edistyspuolueen vaatimaton kööri ja kumupohja). Mutta itsenäisyyden oireita oli jo olemassa. Työväestö pyysi ensin päästä vapaamielisten "kansallisyhdistyksen" jäseniksi; siihen vastattiin näiden puolelta, että työväestö on katsottava sen "kunniajäseniksi", ja kun ehdotettiin äänioikeusolojen korjaamista kansanvaltaisempaan suuntaan — hallitus oli näet muuttanut yleisen äänioikeuden Preussissa vieläkin valitsevaksi ylen rahavaltaiseksi kolmiluokkajärjestelmäksi —, niin enemmistö oli sitä mieltä, että *tämä kysymys ei ollut polttava: olihan tuo vanhoillinen eduskunta ponttevasti vastustanut hallitusta*. Silloin loppui työväestön kärsivällisyys. Se päätti asettua aivan itsenäiselle kannalle, kun se selvään huomasi, että vapaamielisten tarkoitus oli perustuslaillisessa kysymyksessä käyttää köyhälistöä ainoastaan sen verran kuin heidän omat luokkaetunsa vaativat: köyhälistö saisi kyllä hakea kastanjat tulesta, siinä kaikki; vaivastaan se ei saisi sen enempää. Saksan proletariaatti päätti nyt kokoontua yleiseen kokoukseen asiain tilasta neuvottelemaan. Mutta tätä yleistä kokousta vastustivat vapaamieliset

jyrkästi. Heidän äänenkannattajansa julisti: "Juuri nykyään on työväenliike sopimaton, jos sillä yleensä on joku vaikutus, voi se vaan olla vahingollinen. Me elämme mitä totisimman valtiollisen taistelun aikana, meidän valtioelämämme on kovasti uhattu; nyt tulee kaikkien, jotka pitävät uskollisesti kiinni valtiomuodostamme, yhtyä mitä voimakkaimmin vastustamaan vastustajien hyökkäyksiä. Työväestön tulee käyttää koko voimansa yhteen suureen päämäärään, joka on koko kansan sydämellä, nimittäin henkiseen taisteluun valtiomuodosta". Tämä kuului sangen hyvältä ja otolliselta; ikävä vaan, että itsekkäisyys koko alastomuudessaan loistaa tämän tosiaan kauniin verhon takana. Saksan työväestö pani sentakia tuumansa kaikista näistä varoituksista huolimatta toimeen. Ja Lassalle kävi kirjoituksellansa "Offenes Antwort-Schreiben" alkaneen liikkeen etunenässä. — Tässä kirjoituksessa, josta Saksan nyt niin mahtava työväenliike on saanut ensimmäisen alkunsa, hän mahtavin kaunopuheliain sanoin toitottaa työväestön korviin, että sen tulee muodostua itsenäiseksi, valtiolliseksi puolueeksi ja asettaa yleinen, yhtäläinen ja suoranainen äänioikeus tämän puolueen periaatteelliseksi tunnussanaksi ja sotalipuksi". Ja Lassalle huutaa Saksan — ja kaikkien maitten — työväelle: "Yleinen ja suoranainen äänioikeus ei ole vaan teidän valtiollinen, vaan myöskin teidän yhteiskunnallinen perusohjeenne, kaiken sosiaalisen avun perusehtona. Se on ainoa keino, millä voi parantaa työväestön aineellista tilaa ... Järjestykää laillista ja rauhallista, mutta väsymätöntä, yhtämittaista agitatsioonia varten yleisen ja suoranaisen äänioikeuden saavuttamiseksi. Siitä tuokiosta asti, jolloin liitossamme on 100,000 työmiestä, on se jo oleva valta, joka jokaisen täytyy ottaa lukuun. Levittäkää tämä huuto joka tehtaaseen, joka kylään, joka mökkiin. Vuodattakoot kaupunkilaistyömiehet korkeampaa tietoa ja sivistystensä maalaistyöväestöön. Puhukaa, keskustelkaa kaikkialla, joka päivä lakkaamatta, herkeämättä rauhallisissa julkisissa, kuten yksityisissäkin kokouksissa yleisen ja suoranaisen ääni-

oikeuden välttämättömyydestä. Mitä enemmän teidän äänenne miljoonittain kaikuu, sitä vastustamattomammaksi käy sen paino. Perustakaa kassoja, joihin jokaisen tulee maksaa osuutensa. Perustakaa näillä kassoilla, jotka huolimatta osuuksien pienuudesta muodostavat agitatsioonitarkoituksia varten suuremmoisen rahallisen voiman ... lentokirjasia. Palkatkaa näillä varoilla agenteja, jotka vievät ymmärtäväisyyttä maan joka sopukkaan, tunkeutuvat tällä huudolla jokaisen työntekijän, jokaisen mäkitupalaisen, jokaisen peltomiehen sydämeen. Maksakaa näistä varoista korvausta semmoisille työmiehille, jotka tämän toiminnan kautta ovat kärsineet vahinkoa ja vainoa. Uudistakaa joka päivä tätä samaa, uudistakaa tätä samaa, aina tätä samaa! Jotta enemmän sitä uudistetaan, sitä enemmän se leviää, sitä mahtavammaksi kasvaa sen voima. *Käytännöllisen menestyksen* koko taito on siinä, että joka kerta *kootaan* koko voima *yhteen kohtaan* — tärkeimpään kohtaan, eikä katsota oikeaan eikä vasempaan. Älkää katsoko oikeaan eikä vasempaan, oikaa kuuroja kaikelle, joka ei ole yleistä ja suoranaista äänioikeutta tahi ole sen yhteydessä ja siihen johdata Jos 88—96% koko väestöstä käsittää yleisen äänioikeuden *vatsakysymykseksi* ja levittää sitä *vatsan lämmöllä* koko kansallisruumiiseen — olkaa huolehti, ei löydy sitä voimaa, joka kauan voisi tätä vastustaa. *Tämä on se merkki, joka teidän tulee pystyttää. Tämä on se merkki, jossa te voitatte. Teillä ei ole mitään toista!*

Suomen kansa on sekin taistellut taistelunsa isiltä perittyjen oikeuksien puolesta. Ja jokainen, jonka silmät ovat olleet auki, on nähnyt, että oikeus aina vielä on sama kuin valta.

Mitenkä voi Suomi tulla voimakkaammaksi? Emme voi nyt ottaa lukuun kanuunoja ja muita murhasseita. Suomen kansa voi tulla voimakkaammaksi

pääasiallisesti siten, että *koko kansa* saa ottaa osaa yleisten asioiden määräämiseen ja isänmaan menestyksen luomiseen *tehokkaalla, aktiivisella tavalla*. Ja se tapahtuu etupäässä yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden suomalaisella kaikille täysi-ikäisille kansalaisille eroituksetta. Oikeuksia kaikille, ei vaan velvollisuuksia ja varsinkin *kansallisuuden kallein aarre, yleinen ja yhtäläinen äänioikeus kaikille!*

Valtiopäivät, "kansan eduskunta", ovat koettaneet puolustaa kansan oikeuksia. Mutta tämä eduskunta ei olekaan kansan eduskunta, vaan ainoastaan muutamien harvojen etuoikeutettujen kansalaisten eduskunta. Olkoon tämä selvänä ainakin Suomen köyhälistölle! Ja älköön tuo pieni joukko rohjetko nimittää itseänsä Suomen kansan eduskunnaksi! *Hävetköön toki! Kansan suuri, valtava enemmistö ei ole tätä eduskuntaa valinnut, tämä kantajoukko ei milloinkaan tule tunnustamaan semmoista rahavaltaitten joukkiota "Suomen kansan" edustajaksi*. Raivottakoon tätä väitettä vastaan niin paljon kuin tahdotaan, ei se siitä muutu. Se on sittenkin tosi ja tosi ei tuleksakaan pala, "loistavalla otsalla" seisoo aina totuus tyynenä kaikkia parjaajia vastaan!

Eduskunta on puoltanut oikeuksiamme. Hyvä! Mutta se ei ole hankkinut sitä mitä Lassalle vaatii, oikeuksien tukemiseksi. Se tekee kuin perustuslailliset Preussissa. Se huutaa oikeuksia, mutta se ei hanki valtaa. Ja valta on *meillä* yleinen, suoranainen ja yhtäläinen äänioikeus.

Ei ole laillisia oloja maassamme! No niin! Sen takia on jarrutus pantava toimeen valtiomuodon suojelemiseksi. Hyvä! Mutta valtaa tarvitaan myös. "Missä tämä ristiriita on olemassa" sanoo Lassalle, "siinä on *kirjoitettu* valtiomuoto — ei mikään Jumala eikä mikään huuto voi sitä auttaa — auttamattomasti hukassa!" Ja *valta* on *meillä*, toistan sen vielä kerran, yleinen, suoranainen ja yhtäläinen äänioikeus.

Aateliston ja porvariston päätös viime valtiopäivillä oli sen takia *valtiollinen tyhmyys*. Sillä kun he eivät tahtoneet hankkia voimaa tukemaan kansanedus-

kunnan ja itse kansan valtaa, *pettivät he isänmaansa ja kansansa*. Se tulee olemaan historian lahjomaton tuomio.

Mutta se ei ollut ainoastaan valtiollinen tyhmyys, vaan se oli *valtiollista itsekkäisyyttä*, tahallista luokka-egoismia. Oman maan ja oman kansan valtiollista ahdinkotilaa käytettiin nähtävästi keppihevosena äänioikeuden syrjäyttämiseksi, omien luokkaetujen tukemiseksi. Yleisen äänioikeuden vastustajat eivät enää 20:llä vuosisadalla Kristuksen syntymisen perästä *keh-taa suorastaan* vastustaa sitä, vaan käyttävät kaikenlaisia verukkeita, asian lykkäystä eduskunnan täydellistä uusimista ja koko kansan valtiollista ahdinkotilaa.

Ja laillisten olojen palauttaminen ei ole, totta tosiaan, muuta kuin veruke, sillä jokainen reaaliolitiikko tietää, että, mitä laillisemmiksi olot maassa käyvät, sitä *suuremmaksi kasvaa yleisen äänioikeuden vastustajien vastustus*, sitä vähemmin on yläluokka päästyään palkhästä halukas luovuttamaan mitään "vallastansa". Mutta kun yläluokka on hädässä, silloin se hakee turvaa alaluokankin riveistä, mutta päästyään vapaammille vesille, se ei anna sille mitään tästä avustuksesta.

Totuuden nimessä täytyy myöntää, että se on äänioikeuden laajentamiselle meillä *suuri etu*, että hallitus on syystä tai toisesta asettunut sen suhteen suopealle kannalle, jos kohta sen ehdotus ei ole kyllin pitkälle menevä. Ja sangen merkillinen seikka on, että muuttamat hallitusta lähellä olevat miehet, kuten esim. hra Danielsson, valtiopäivillä ovat puolustaneet jotenkin pitkälle käyvää reformia tässä suhteessa. Mikä hullunkurinen vastakohta ja samalla mikä häpeä: "Hallitus ehdottaa äänioikeuden laajennusta, sitä lähellä olevat miehet sitä puolustavat ja "kansaneduskunta" hylkää ehdotuksen kansan vallan laajentamisesta! O tempora, o mores! *Ei mikään muu asia todista niin selvästi, että meiltä puuttuu todellinen kansaneduskunta kuin tämä yksinkertainen tosiasia*. Semmoisten kansanedustajain pitäisi oikeastaan seisoa julkisella paikalla häpeämässä

eikä kutsua itseänsä "kansansa perustuslaillisiksi puolustajiksi". Mikä ironia!

Tämä on suoraa, peittelemätöntä puhetta! Mutta Lassalle oli siinäkin oikeassa, kun hän väitti, että महतavin valtiollinen ase on suora peittelemätön puhe, kuinka asia oikeastaan on. Ja niin täytyy yleensä tehdä, vaikka aina on odottaminen "kansanvartijoiksi" luotujen loppumatonta kiljuntaa.

Suomen köyhälistö! Älkää arastelko! Tehkää aimo ryntäys kaikkia niitä vastaan, jotka tahtovat ryöstää teiltä teidän kallisarvoisimman aarteenne! Yhtykää empimättä kaikkiin niihin, jotka kannattavat yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta — muusta huolimatta. Se on nykyään tärkein asiaanne. Kaikki muu seuraa sitte tästä oikeudesta: se, mikä on saatu, pysyy paremmin käsissemme ja voimme paljoo suuremmalla todennäköisyydellä saada lisääkin, kun *koko kansan todellinen eduskunta* sitä vaatii ja *koko kansa* harrastaa isänmaan edistystä.

Yleinen äänioikeus ylipäänsä tekee kaiken kehityksen tasaiseksi ja estää väkivaltaisuuksia eri kansanluokkien harrastuksissa. Se ei ole muuttanut eikä muuta valtiota proletaariseksi, mutta se on tulevaisuuden proletaarisen valtion ehdottomana edellytyksenä. Ja turhaan on sitä vastaan väitetty sitä ja tätä. "Yleinen ja suoranainen äänioikeus," sanoo Lassalle "Työväenohjelmassaan", on ainoa keino, joka itsestänsä taas pysyväisesti tasoittaa ne hairahdukset, joihin sen väärinkäyttäminen satunnaisesti on johtanut. Se on keihäs, joka itse parantaa ne haavat, jotka se on iskenyt. Ajan pitkään ei muu voikaan yleisen ja suoranaisen äänioikeuden vallitessa olla mahdollista, kuin että valittu eduskunta on sen kansan tarkka kuvastus, joka sen on valinnut.

Kansan täytyy sentakia aina pitää yleistä ja suoranaista vaalioikeutta välttämättömänä valtiollisena taistelukeinona, kaikkien perusteellisimpana ja tärkeimpänä vaatimuksenansa".

Ja kun meilläkin on saatu yleinen, suoranainen ja yhtäläinen äänioikeus säädystä ja suvusta riippumatta, silloin on meidänkin tulevaisuutemme taattu.

“Oletteko te milloinkaan korkealta vuorelta nähneet auringon nousua?”

Purppurareunus panee äärimmäisen taivaanrannan punaiseksi ja veriseksi, ilmoittaen uuden valon tuloa, sumut ja pilvet lähtevät nopeasti liikkeelle, kasaantuvat kokoon ja heittäytyvät aamuruskkoa vastaan, peittäen hetkeksi sen säteitä — mutta ei mikään maallinen voima voi estää itse auringon vitkaista ja majesteetillista nousua, joka tuntia myöhemmin koko maailmalle näkyvänä, heleästi loistavana ja lämmittävänä paistaa taivaan kannella.

Mitä tunti on jokaisen päivän luonnonkuvaamossa, sitä on yksi tai kaksi vuosikymmentä tuossa maailman historiallisen auringonnousun vielä paljoa suuremmissä näytelmässä!”

Lentokirjasesta “Kaksi puhetta äänioikeudesta”.

PUHE KOTKASSA

Kotkan t. y:n arpajaisissa 14 p. heinäk. 1907.

Arv. kansalaiset! Rakkaat aatetoverit!

Kuningas- eli hallitsijavalta on lähtenyt ylimysvalta: kuningas on tämän ylimystön voimakkain edustaja sodan ja rauhan toimissa. Tämä yhden miehen valta kävi tavallisesti ajan pitkään ylimystölle kovin raskittavaksi: maalliset ja hengelliset suurmiehet, aatelisto ja papisto asettuivat sitä vastaan. Mutta alhaisemmat kansankerrokset tunkeutuivat esille yhä selvemmin, porvaristo astui maailman näyttämölle tuotantoprosessin kehityksessä. Kuningasvalta koetti tästä hakea tukea ylimystöä vastaan, mutta porvariston valta ja itsetietoisuus omista eduistaan kasvoi kasvamistaan ja tämä pakotti vihdoin kuningasvallan ja ylimystön liittymään yhteen

taistelemaan porvariston nousevaa mahtavuutta vastaan. Köyhälistö, proletariaatti, itsetiedottomana nukkui ja liittyi sen takia kannattamaan milloin sitä, milloin tätä valtaa näennäisistä pienistä pysymättömistä eduista, kuten itsetiedoton köyhälistö vielä tänä päivänäkin tekee. Mutta sekin heräsi, sillä porvaristo synnytti, kuten Marx sanoi, oman haudankaivajansa. Ja se voima, kansan enemmistön voima näytti niin voimakkaalta, niin uhkaavalta, että hallitsija, ylimystö ja porvaristo kaikki yhtyivät sitä kukistaaksensa.

Taloudelliset syyt ovat luoneet tämän asian tilan. Turhaan koettavat porvarilliset historioitsijat näyttää toteen, että muut syyt ainakin sanottavassa määrässä olisivat maailman historian suuret mullistukset ja muutokset aikaan saaneet: materialistinen historiankäsitys on, ainakin entisyyteen ja nykyisyyteen katsoen järkähtämättömällä pohjalla.

Sosialismi on köyhälistön varsinainen ilmestymismuoto kaikissa maissa — muut järjestyneen työväestön ilmiöt eivät merkitse paljoa eivätkä ole muuta kuin välitysmuotoja ja kasvatustaitoksia sosialismille, jonnekka ne vihdoin vievät. Ja sosialismi leviämistään leviää kaikissa maissa. Saksassa on valtiopäiväin valitsijamäärä kasvanut viidessä vuodessa 1/4 miljoonalla ja ainoastaan "Reichsvereinin" likaiset juonet ja vaalipiirin sopimaton jako ovat esteenä sosialismin saavuttamasta vastaavan määrän edustajia; Itävallassa on yleinen äänioikeus hämmästyttävällä tavalla paljastanut sosialismin todellisen voiman, Ranskassa, jossa nimet Thiers, Gambetta, Waldeck-Rousseau ja Clemenceau kuvaavat porvariston vallan luisumista alaspäin, taistelee viimeämittu epätoivoista taistelua nousevaa valtaa, sosialismia vastaan ja Englannissakin, "puhtaan" työväestön luvatussa maassa astuu sosialismi jättiläisaskelin eteenpäin.

Turhaan lohduttavat vanhoilliset ja porvarit yleensä itseänsä sillä, että kaikki tämä on ohimenevää laatua, kuten entisetkin joukkoliikkeet. Ero on valtava: nyt astuvat nuo mahtavat pohjakerrokset täysin itsetietoisina eduistaan ja tarkoituksiperistään taistelutantereelle.

Ei mikään voima maailmassa voi enää niiden tasaista voittokulkua pitemmäksi ajaksi ehkäistä. Köyhälistön taajat rivit tietävät varsin hyvin, että tulevaisuus ehdottomasti kuuluu heille.

Koko n. s. porvariston täytyy silloin yhtyä tätä mahtavaa virtaa sulkemaan, sulkemaan niin pitkäksi ajaksi kuin se suinkin voi. Sillä jokainen porvariryhmä muodostaa aina, olkoon se sitten vaikka kuinka edistysmielinen, luokkavaltion, luokkayhteiskunnan ja luokkahallituksen alempien kansankerrosten kustannuksella. Mutta kun sosialismi taas ei salli mitään luokkavaltiota, kun se juuri luokkataistelun, ainoan mahdollisen keinon kautta, tahtoo hävittää jokaisen luokkavaltion, ei mitään pysyväistä liittoa ja sopimusta voi syntyä porvariston ja sosialismin välillä. Siinä on kaksi eri maailmankatsantoa, jotka taistelevat elämän ja kuoleman kaupalla, kuten pakanuus ja kristinusko taistelivat ja kuten ateismi (agnostisismi) ja uskonnollisuus nykyään taistelevat keskenänsä.

Aina viimeisiin aikoihin asti on julkisuudessa saatu nähdä väite, että kieli- ja muut senkaltaiset asiat eivät enään kelpaa jakoperusteeksi meillä, vaan jako on perustettava taloudelliselle pohjalle. Tämä on mielestäni aivan väärä käsitys. Kyllä kielikiista sisimmässä ytimessään sek in on taloudellista taistelua, suomenkielisen väestön kamppailua päästäksensä suurempaan vaikutusvaltaan ja hyvinvointiin syrjäyttämällä ruotsinkieliset monopolin haltijat. Mutta nyt kun suomenkielisellä porvarillisella kansanaineksella on jotenkin samanlaiset mahdollisuudet kuin ruotsinkielisellä, ei kielikysymyksen rumputtajilla ole sillä muuta tarkoitusta kuin taistelu ylivallassa, ehdottomasta taloudellisesta etevämmyydestä tahi, kuten lyhyesti sanotaan, taistelu vallasta. Mutta näin keskenään taistellessaan saattavat taistelijat huomata, että heidän yhteinen vihollisensa, sosialismi, on kasvanutkin niin mahtavaksi, että heidän täytyy jättää keskinäiset riidat sikseen ja yhtyä tuota yhteistä vihollista vastaan.

Mutta vaikea on sittenkin asianomaisten vielä yhtyä.

Älkäämme joutavasti kiiruhtako vihdoin välttämätöntä yhtymistä. Antakaamme asiain kulkea menoansa. Kyllä silti luokkatietoisuutemme pysyy selvänä ja kyllä se laajeneekin. Vanhat roomalaiset sanoivat: "Ja'a ja hallitse". Ja tuo suuri Stuart Mill neuvoi Englannin työväestöä käyttämään eripuraisten porvaripuolueitten kinastelua hyväksensä välitarkoitustensa saavuttamiseksi.

Jos työnantajat jollain paikkakunnalla tahi jossain maassa ovat julistaneet työsulun, mutta eivät ole saaneet muutamia riistäjiä taivutetuiksi mukaan, eivät työntekijät pakota näitä jälkimäisiä yhtymään sortoliittoon. Käyttäkäämme aina porvarien eri ryhmiä tarkoitustemme saavuttamiseksi.

Mutta, se on totta, muutamat herrat ja sanomat ovat jo kyllästyneet tähän sosialistien komentoon. Ja koko sosialistiryhmä valtiopäivillä saa kaikilta porvarillisilta ryhmiltä kuulla kunniansa. Se on sivistymätön, työhön kykenemätön j. n. e.

Minun käsitykseni mukaan taas löytyy tässä ryhmässä hyvin paljon käytännöllisiä tietoja ja käytännöllistä kokemusta, jotka ennen kaikkea lainlaadinnassa ovat tarpeen, välttämättömät teoreettiset tiedot korvaa kyllä pari jäsentä joka valiokunnassa ja oppineet sihteerit. Kerranhan työntekijät voivat olla työnantajina ja työnantajat työntekijöinä. Ja muuten, jos ei sosialismin edustajilla valtiopäivillä ole riittävästi teoreettisia tietoja, niin se on suurimmaksi osaksi vallassa olevien porvarillisten oma syy, he kun eivät ole ymmärtäneet seurata kehitystä eikä ottaa selkoa kansan harrastuksista ja riennoista eikä sen mukaan seurata muassa järjestäen tietopuoliset olosuhteet. Miksi eivät ole tietopuolisessa suhteessa riittävästi kasvattaneet tulevia hallitsijoitansa? Turun kaupungin valtuustossa sattui kerran aivan äsken, ettei porvarillisista johtomiehistä kukaan tiennyt sanoa, mikä sosialistinen kunnallisjärjestö on. Tämä suuresti kuvaa sitä osanottoa, millä porvaristo seuraa sosialistista, s. o. kansan syvien rivien liikettä. Kerrassaan pääasiana kaikessa lainsäädännössä on, että

suunta on oikea, toisin sanoen, että lait laaditaan tarkkaan koko kansan (siihen luettuna myöskin 21—24 vuotiset) oikeuskäsitteiden mukaan. Silloin ei saada luokkalakeja, jommoisia meillä nyt on kosolta.

Taantumuksen mustat korpit rääkkyvät idässä. Mustia pilviä nousee taas taivaan rannalle. Emme pelästy. Sosialismi on semmoisia voimia vastaan kaikissa maissa ollut kansojen vahva turva — huolimatta sotajoukoista-kin. Sillä sen takana ovat kansojen sankat rivit, jotka yhä vaan lisääntyvät. Taantumus ei todellisuudessa pelkää mitään niin suuresti kuin näitä sosialismin suuria joukkoja. Katsokaa itään, katsokaa länteen ja te voitte todistaa tämän oikeaksi. Eikö ole terveellistä kansamme sisälliseen itsenäisyyteen katsoen, jos yläluokkamekin ottaisi tämän visusti huomioon ja lakkaisi vaan soimaamasta sosialisteja. Kun kaikenmoisten juonien kautta sosialistien luku Saksan valtiopäivillä saatiin vähemmään, iloitsivat meidän porvarimme suuresti tästä sosialistien suuresta tappiosta, mutta ymmärtäväisemmät Saksan porvarit pudistivat päätään. Nyt Saksan vapaamieliset todistettavasti pyrkivät sosialistien kanssa liittoon estääkseen paisuvaa taantumusta, Bülow vakuutti voittonsa jälkeen: "Nyt vasta rohkenemme harjoittamaan parannuksia" ja Posadowsky sai kuitenkin kohta sen perästä matkapassin! Eiköhän Venäjällä, huolimatta Lontoon päätöksestä, vapaamieliset seuraa rahvaan esimerkkiä?

Suomen porvarit! Tekin olette vaikeassa asemassa. Tekin olette kahden tulen välillä. Joko te annatte syvien rivien vaatimukselle perään ja pelastatte vielä mitä toistaiseksi pelastettavissa on tahi te ette anna perään ja syöksytte nopeasti turmioon. "That is the question": se on kysymys, sanoi Hamlet. Tertium non datur: kolmatta ei ole. Kuolema tulee äkkiä tahi se tulee aikojen perästä. Aateliston ja papiston ylivalta murtui Ranskassa äkkiä porvariston rynnätessä eteenpäin; toivokaamme, että meidän porvaristomme, kun köyhälistö ryntää eteenpäin, voi ottaa oppiaksensa jostain maailman historiasta. Amer. Työmies 24—8—1907.

PUHE TAMPEREELLA JA TURUSSA

Tampereen työväenyhdistyksessä 17—2—1907. Turun työväenyhdistyksessä 24—2—1907.

Arvoiset kansalaiset! Rakkaat aatetoverit!

Köyhälistön, proletariaatin pimeällä, synkällä taivaalla loistaa yksi tähti häikäisevän kirkkaana, kirkkaampana kuin mikään muu: materialistisen, taloudellisen historiankäsitteksen kimmeltävä aamutähti. Se nousi taivaanrannalle ensin Englannissa ja Ranskassa: Hobbes, Harrington, Gibbon ja Montesquieu ovat tämän maailmankatsomuksen ensimmäisiä tienraivaajia, mutta selvemmin ja johdonmukaisemmin kuin kukaan muu esitti tätä oppia Kaarle Marx, tieteellisen sosialismin suuri, nerokas luoja.

Mitä opettaa sitten materialistinen historiankäsite? Pelkkää aistillisuuttako? Että sielu lähtee ruumiista, on tämän jälkimmäisen ilmestymismuoto? Ei suinkaan. Tähän filosofiseen kysymykseen se ei kajoo yhtään. Se opettaa aivan yksinkertaisesti, että maailman, ihmiskunnan historian kulku riippuu taloudellisista oloista, aineellisen toimeentulon välikappaleista: kun nämä, siis tuotannon muoto, muuttuu, muuttuu myöskin ihmiskunnan historia.

Tästä seuraa johdonmukaisesti, että maailman historia on taistelua taloudellisista eduista. Eri luokat, eri ihmisryhmät, joilla on erilaiset taloudelliset edut, seisovat vastatusten taistellen vallasta. Ja todellisuudessa me huomaammekin niin olevan, jos syvemmältä tarkastamme historian tapahtumia. Alhaisen kamppailu ylhäisön kanssa muinais-Kreikassa ei ollut mitään muuta; plebejien taistelu patriisioita vastaan Roomassa samoin; kristinusko, jota alussa kannatti vaan alhaisempi väestö, herätti tätä väestöä toivomaan parempaa toimeentu-

loa, ja tämä suuri alhaisen liike pakoitti vihdoin tuon epäkristillisen keisarin, Konstantinus Suuren(!), julistamaan kristinopin valtion uskonnoksi; porvaristo nousi aatelia ja maallistunutta papistoa vastaan samoista syistä; ja vihdoin tehdastuotanto herätti eloon proletariaatin vaatimaan taloudellisia etuja yhtäläisesti kaikille ihmisille.

Mutta eihän toki kaikki edistys riipu taloudellisista olosuhteista, väittänee joku. Näennäisesti ei. Mutta Marx ja Engels ovat osoittaneet, että mitä syvemmälle tunkee asiaa tutkimaan, sitä selvemmäksi käy tämä tosiasia: "Aineellisen elämän tuotantotapa, taloudellinen tila on tosiaan yhteiskunnallisen, valtiollisen ja henkisenkin elämän perustuksena". Tämän opin mukaan on siis niinkin henkinen taistelu, kuin Suomen ja Ruotsin kielten taistelu maassamme näyttää olevan, suomenkielisen kansanaineksen kamppailua alussa ylivaltaisten ruotsinkielisten kanssa taloudelliseen tasaarvoisuuteen pääsemiseksi.

Tässä on mahdotonta esittää kaikkia tämän asian yksityiskohtia. Kajoan enää vaan siveys- ja oikeusoppiin muutamilla esimerkeillä. Ei sovi vähääkään epäillä, ettei Cicero, Rooman suuri puhuja, olisi ollut sängen siveellinen henkilö. Hän on kirjoittanut etevän siveusopin, jota vieläkin käytetään useampien maitten kouluissa, paikoittain meilläkin. Siinä on monen ylevän ohessa myöskin seuraava paikka: "Mikä voi olla suurempi rikos kuin ihmisen tappaminen, varsinkin jos hän on ystävä? Mutta onkohan joku tehnyt rikoksen, joka tappaa oman ystävänsä, jonkun tirannin? Rooman kansasta ei siltä näytä, sillä tämä kansa pitää tällaista tekoa kaikista urostöistä suurimpana". Cicero oli ylimystön etevin edustaja Roomassa, kun Ceasar nousi "tiranniksi": koko ylimystön taloudellinen asema oli tämän kautta joutunut vaaraan, siitä valtiollisen murhan puolustus vastoin tavallista siveyslakia. Olen meidänkin maassamme kuullut syvästi uskonnollisten henkilöitten puolustavan Eugen Schaumannin ja Lennart Honthalin tekoja, mutta yleensä on se puolue, jonka ai-

neellisiin etuihin nämä murhat tuntuvasti koskivat, ainakin alussa julkisissa vastalauseissa niitä tuominnut. — Spartassa sai isä kursailematta tappaa lapsensa, koska ei tämä ollut taloudellisesti tuottava. Vaikkei meillä tyttölapsia tapeta, tervehtii työkinsä yleensä tytön syntymistä vähemmällä ilolla kuin pojan — puhtaasti taloudellisista syistä. Miehen ja naisen yhtymisen lasten siittämistä varten pitäisi suuren ranskalaisen filosofin Michel Montagne'n mukaan olla "pyhä toimitus", mutta sittenkin suosivat työläiset neomaltusialaisia varokeinoja lapsensaantia vastaan — taloudellisista syistä. Sama on yleinen käsitys Ranskassa samoista syistä. Siveysoppi on siis eri aikoina ja eri kansanluokissa äsken mainituista syistä erilainen. Eräs nykyisen kristinopin kannalla oleva pappi, Paul Göhre onkin myöntänyt, että tähän aikaan on oikeastaan neljä, viisi siveysoppia yhtäaikaan vallalla n. s. kristillisessä yhteiskunnassa. — Ja oikeuskäsitteet ovat samanlaiset. "Hallitseva luokka väittää oikeaksi sen, mikä on sen taloudellisille ja valtiollisille eduille suotuisaa, ja vääräksi, mikä on tätä vastaan", sanoo Paul Lafargue, Marx'in vävy, äsken julkaisemassaan kirjoituksessa. Kun työväestö tekee lakon saadaksensa parempia elämänehtoja, ja toiset työmiehet "työn vapauden" nojalla menevät lakonrikkureiksi, toisin sanoen, ryöstämään edellisten, työväen tilan parantamiseen pyrkivien koko toimeentulon, eivät työläiset suinkaan katso tätä siveelliseksi teoksi. He "yllyttävät" lakkorikkureita jättämään paikkansa, ja jos tuomioistuin tuomitsee heidät yllytyksestä "varojen puutteesta" linnaan, tervehtii koko itsetietoinen työväestö heitä sieltä tultua juhlilla; se on heidän oikeudenkäsitöksensä, vaan ei suinkaan yläluokan, joka sitä kauhistuu. Ja jos oikeus tuomitsee roomalaisen lain nojalla jonkun melkein nälkään nääntyvän leipäkannikan varastamisesta, kun varkaus neljännen kerran tapahtuu, "elin-kautiseen vankeuteen", on se suorastaan alhaisen kansan oikeuskäsitteitä vastaan. Samoin pitää se kaikki sakkotuomiot, jotka pakottavat köyhää kansaa linnaan, mutta laskevat ylhäisön vähäisen rovon luovuttamisella

vapaaksi, aivan oikeudettomina eli väärinä tuomioina. Tämä kaikki johtuu taloudellisista syistä eli porvarillisesta luokkavaltiosta.

Mutta eihän toki kaikki tässä maailmassa sittekään johdu taloudellisista syistä? Onhan sitä paitsi ihmisillä vapaa tahto, joka johtaa hänet toiseen tai toiseen suuntaan ulkonaisista oloista huolimatta. Vapaa tahto on kiistanalainen porvarillistenkin filosoofien leirissä. Useimmat kaikkein suurimmistakin, kuten Spinoza, uudemman filosofian etevin filosofi, ja Herbart, uudemman kasvatustieteen kuuluisa perustaja, kieltävät sen. Mutta jos eivät kaikki tähänastiset muutokset johtuisikaan aineellisen toimeentulon välikappaleista ja taloudellisista vaikuttimista, kuten nykyinen sosialismi Marx'in ja Engels'in opastamana yleensä väittää; jos ihmis-tahto ei vaan näennäisesti, vaan todellakin olisi vapaa, eivät nämä seikat sittenkään kumoo materialistisen historianankatsumuksen totuutta. Sillä varmaksi tosiasiaksi kuitenkin jääpi, että *tähän asti* ihmiskunnan *suuren suuri enemmistö* on tehnyt n. s. "*vapaan päätöksensä taloudellisten olojen vaikutuksesta*, muista vaikutuksista ja saarnoista huolimatta, koska tosiaan *niukka taloudellinen toimeentulo suuren enemmistön keskuudessa yksinkertaisesti pakottaa tämmöiseen menettelyyn*. Ja tämä sitte vaikuttaa yleiseen maailman menoon ja muitten kansaluokkien toimintaan, joiden enemmistö nykyään katsoo ennen kaikkea taloudellisia etujaan. Vasta kun ei enää sosialismin toteutettua ihmiskunnan suuri enemmistö ole pakotettu tähän menettelyyn, saattaa toinen katsantokanta päästä vallalle. Yläluokkalaisten, jos he tosiaan harrastavat "ihanteellisia" asioita, tulee siis *etupäässä edistää sosialismin voitolle pääsöä*. Mutta sitä he eivät tee, juuri siitä syystä, että he ovat uponneet tuohon *todelliseen* materialismiin, itsekkäisyyteen, omanvoitonpyyntiin, *luokkaegoismiin* koko kansan suuren enemmistön ja ihmiskunnan kustannuksella. Marx itse on viitannut siihen, että materialistinen historianankatsumus ei ole ikuinen, vaan ehkä tulevaisuudessa häviää, kun luokkataistelukin häviää ja koko ihmiskunnasta tu-

lee yksi ainoa luokka: "Hän sanoo näet kommunisti-
sessä manifestissa: "Koko tähänastisen*) yhteiskunnan
historia on luokkataistelujen historiaa"; sillä johtuvat-
han luokkataistelut juuri materialistisesta historiankäsi-
tyksestä.

Olen jotenkin laajasti esittänyt materialistista his-
toriankäsitystä, tätä sosialismin perusoppia, jotta te hy-
vin ymmärtäisitte, minkätähden köyhälistö ei voi yhtyä
minkään toisen valtiollisen puolueen vaaliohjelmaan,
vaikka tämä sisältäisi kuinkakin kauniita sanoja, kuin-
kakin kultaisia lupauksia. *Köyhälistön aineelliset edut
ovat mitä jyrkimmässä ristiriidassa jokaisen porvarilli-
sen puolueen etujen kanssa*, toisen tosin enemmän, toi-
sen vähemmän. Ja porvaristo tietää sen myös aivan
mainiosti, vaikka se koittaa peittää tämän ristiriidan
kaikenmoisiin korulauseisiin, saadaksensa tuosta valta-
van suuresta enemmistöjoukosta "äänestyskarjaa". Mut-
ta kajoa vaan sen aineellisiin etuihin *todenteolla* —
"ei mikään peto", sanoo Tanskan ja koko maailman
suurin, nerokkain kirjallisuudenarvostelija Lasallen elä-
mäkerran kirjoittaja Georg Brandes, "ole niin hirveä
mies kuin porvarillinen mies, jos vaan hänen kukka-
roansa koskettelee". — Tarkastakaamme tätä jyrkkää
luokkavastakohtaisuutta muutamissa eri asioissa.

Huhtikuulla viime vuonna kokoontui Tampereella
400 Suomen torpparia vuonna 50,000 torpparia eli 5/7
osaa koko luvusta. Se oli kerrassaan suuremmoista!
Ja vielä suuremmoisempi oli se aate, joka siellä syntyi,
suuremmoisimpia Suomen koko uudemmassa historias-
sa, *viljelyspakko*. "On määrättävä sellainen yleinen vil-
jelyspakko, että kaikki valtion omistamat metsämaat,
kruununpuistot, virkatalot sekä kaikki kuntien, seura-
kuntien ja yksityisten hallussa oleva viljelyskelpoinen
maa on uuden maanvuokralain ehdoilla jätettävä halul-
listen viljeltäväksi, jollei omistaja itse sitä viljele. Ei
kuitenkaan yksityisille suuremmissa kuin 25 ha suu-
ruisissa tiloissa viljelyskelpoista maata". Jos tämä eh-

*) Minun harventamanl.

dotus toteutuu, voipi Suomen koko miljoonaan nouseva irtain väestö joka on todellinen häpeäpilkku porvarilliselle hallitukselle, päästä leipään ja toimeentuloon. Mutta kenenkä kustannuksella ja "vapauden" rajoittamisella? Ilmeisesti manttaalimiesten. Sentähden tämmöistä pykälää turhaan hakee muista vaaliohjelmissä. Niissä ehdotetaan muutamien miljoonien markkojen antamista maan ostoon, jotka eivät riitä mihinkään ja jotka paremmin käytettäisiin irtaimen väestön rakennus- ja viljelysavuksi asianomaisilla tiloilla. Hyvä kuitenkin, ettei enää tämmöistä toimenpidettä sanota "kommunistiseksi ja anarkistiseksi", kuten erästä ehdotusta 1897 v:n valtiopäivillä. Niin paljon aikaansaavat pelko ja vavistus porvarillisissa piireissä. Ja eihän sitä muka voi loukata niin paljon yksityisten vapautta, että hänen pitäisi luovuttaa osa maastansa edes vuokralle toiselle, joka on nälkään kuolemaisillaan. Ei suinkaan, olisihan se kauhea ryntäys "pyhää, pyhääkin pyhempää yksityisomaisuutta" vastaan! Ja kuitenkin uskaltavat porvarillisetkin taloustieteilijät, niinsanotut "maaperä uudistajat" (Bodenreformer, Henry Georgen kannattajat) etupäässä, kivenkovaan vaatia että yksityisten maa-alueita kaupungeissa, joille ei ole rakennuksia rakennettu, verotettaisiin todellisen tonttiarvonsa eikä tavallisen peltomaan tai puutarhamaan mukaan: täten pakoitetaan omistaja joko rakentamaan rakennuksia tai myymään alueet semmoiselle, joka niille rakentaa. Se on täydellinen rakentamispakko, kuten maalla viljelyspakko! Mutta kun muutamat torpparit erään pienen feodaaliheran kartanossa koettivat panna torppariohjelman parannuksia toimeen ja tämä johtaa kauheaan häätämiseen, silloin kehtaavat kaikkien porvarispuolueitten lehdet syyttää onnettomuudet sosialistien ja niiden agitaattorien niskoille ja tutisevat ukot huutavat melkein haudantakaisella äänellä: "Ei niillä sosialisteilla ole ihanteita"! Ei tiedä, pitääkö nauraa vai itkeä semmoiselle porvarilveilylle. Mutta korkein ihanne, mikä nykyään löytyy, on sosialismin ihanne: se tahtoo vapauttaa koko ihmiskunnan riistämisyjärjestelmän ikeestä ja luoda yhtei-

sen suuren veljeskunnan, jossa tosiaan kaikki ovat tasa-arvoisia veljiä eikä toinen nylje toista kaikin tavoin. — Se torppari tahi mäkitupalainen, joka ei nyt jo ymmärrä, että ainoastaan sosialistien ohjelmaehdotukset tosiaan yksin tehokkaasti hänen etujansa valvovat, on joko houkkio tahi rahalla joko välillisesti tai välittömästi ostettu.

Ja te proletariaatin naiset! Kas tuossa kulkee eräs tyttöraukka, jonka vanhemmat ja siskot ovat joutuneet äärimmäiseen kurjuuteen nykyisessä yhteiskunnassa! Hän voi ne pelastaa ja hän ne pelastaakin. Hän menee kadulle, tapaa herran ja hän myypi, sanoo *myypi* rakautensa, joka on ihmisen pyhin tunne, tälle miehelle, jota hän *ei rakasta*. Luuletteko te tosiaan, että nykyinen porvarillinen yhteiskuntalaitos voi poistaa haureuden maailmasta? Se ei ikinä poistu, ennenkuin sosialistisessa valtiossa jokaisella naisella on riittävä toimeentulo, ettei yhdenkään naisen tarvitse myydä ihmisen pyhintä tunnetta; silloin se vasta poistuu, jolloin ei enää tarvitse huudahtaa:

“Oi, että leipä niin kallist’ on
ja liha ja veri niin halpaa”.

Juuri siitä syystä, että liha ja veri nykyään on niin halpaa, eivät nuoret herrasmiehet mene naimisiin koska heidän tulonsa eivät siihen muka riitä!

Ja luuletteko, että te yhtyneinä porvarinaisiin voitte saada palkkanne kohoamaan, joka on pääasia teille, köyhälistön naiset? Kun porvariston naiset ovat teidän avullanne saaneet omat luokkavaatimuksensa läpi, jättävät he teidät yksin taistelemaan *kapitalismia vastaan*, jolta juuri, porvarisnaisten isiltä ja veljiltä, nuo palkankorotukset ovat kiskottavat. Sen voi aivan rauhallisesti vannoakin, ainakin mitä porvarinaisten suureen enemmistöön tulee. Eikä edes Aleksandra Gripenbergin puoluekaan ole uskaltanut, kuten sosialistit, vaatia vaaliohjelmassaan samaa palkkaa naisille, kuin miehille.

Ja te kieltolain kannattajat! Mikä valtiollinen puolue ensiksi koko Suomen maassa asetti yksimielisesti yleisen kieltolain ohjelmaansa? Se oli sosialistien puolue Turun ikimuistettavassa kokouksessa v. 1899, samalla kun Suomen työväenpuolue luotiin. Mutta vielä v. 1903 "hyväksyttiin yksimielisesti" Turun yleisessä raittiuskokouksessa etevimpien raittiusmiesten ehdotus, jossa ei uskallettu puoltaa enempää kuin kunnallista kieltolakia! Luuletteko, että semmoinen puolue, joka ensin yksimielisesti asetti ohjelmaansa yleisen kieltolain, ei uskollisemmin kuin kukaan muu aja tätä asiaa valtiopäivillä? Tosin on nyt se hullunkurisuus tapahtunut, että muutamat etevät ruosinmielisetkin ovat olojen pakosta, kuten muutkin hännystelijät ottaneet puolustaakseen yleistä kieltolakia — tietysti myöntämällä korvausta noille panimoisännille, jotka muka muuten joutuisivat mieron tielle. Mutta jos valtio katsoo hyväksi lakkauttaa jonkun liikkeensä syystä tai toisesta, silloin on tietysti työväki "vapaita" ihmisiä, jotka saavat siis 'vapaaasti' mennä, minne haluavat! Ja sitä paitsi, onko se niin aivan varma, että yläluokkien edustajat, olkoot he sitte ruotsinmielisiä, suomettarelaisia tai nuorsuomalaisia, salaisessa äänestyksessä valtiopäivillä kannattavat kieltolakia, joka sotii monen heidän ystävänsä, mutta ei yhdenkään työmiehen tai työväen ystävän etua vastaan? Minä vaan kysyn, sillä suuret sanat eivät suuta halkaise. Tässäkin siis voi olla suureksi haitaksi tuo salainen äänestys, jota vastaan Stuart Mill niin kaunopuheliaasti esityksessään "Of the mode of voting" taistelee. "Jos", sanoo Mill muun muassa, "edusmiehyys on yleisön antama luottamustoimi, on yleisö oikeutettu saamaan tietoa edusmiehen "äänestyksestä". Mutta meillä on salainen äänestys kieltolainkin ylen tärkeässä asiassa käytettävä.

Ja minkä porvaripuolueen ohjelmassa te näette vaatimuksen 8-tuntisesta työpäivästä tahi edes 9- tai 10-tuntisesta, vaikkapa vaan naisille? Tahi yötyön poistamisesta, joka peräti runtelee työväen terveyttä? Ei muuta kuin yleisiä korulauseita "liian pitkästä työpäiväs-

tä”, "kaikenpuolisesta selvityksestä työpäivän pituuden rajoittamiseksi", joita sitte kukin saa tulkita mielensä mukaan. Ja mistähän syystä "suomalainen puolue", joka uskontoa niin hellästi vaalii, ei ole vaatinut sunnuntaityön poistamista, vaikka se suoraan sotii raamattua vastaan? Siitä yksinkertaisesta syystä, että mammona heistäkin on paljoo parempi kuin jumala, jos tekoja vaaditaan eikä vaan sanoja.

Eikä edes nuorsuomalainenkaan puolue, joka ennen muita tahtoo olla "edistyspuolue", "kansanvaltainen" ja "vapaamielinen", ole uskaltanut panna ohjelmaansa valtiollisen äänioikeuden antamista 21 vuotta täyttäneille kasalaisille. Tietysti siitä syystä, että "se vain on tehty ensi (3 vuoden) valtiopäiväkauden työtä silmällä pitäen" (!?). Mutta sitä ei kukaan usko. 21 vuotta täyttäneille ei tahdota antaa valtiollista äänioikeutta siitä yksinkertaisesta syystä, ettei tahdota liian paljon "edistyspuoluelaisia ja kansanvaltaisia ja vapaamielisiä" eduskuntaan, jommoisia aina nuo nuoret melkein poikkeuksetta ovat. Hassuahan nykyinen määräys on; sen näkee mainiosti vaan siitä yhdestä tosiasiasta, että minun 23-vuotias poikani tuomarina istuu käräjiä ja voi tuomita ihmisiä vaikkapa kuolemaan, mutta äänestämään valtiopäiville hän ei kelpaa ja tietysti vielä vähemmän siellä asioita käsittelemään!

Vihdoin kajoan erääseen arkaluontoiseen asiaan. Sosialistit ovat julistaneet uskonnon jokaisen ihmisen yksityisasiaksi, s. o. tahtovat suoda jokaiselle täydellisen vapauden tässä suhteessa, koska ei yksikään järkellä ihminen voi väittää, että toinen uskontunnustus olisi jumalalta tai muualta saanut peruuttamattoman niin saakseni pantentin yksinomaisesta oikeudestaan. Mutta yhtä kaikki väittävät useat valehtelijat, että sosialistit erityisesti vihaisivat toista tai toista uskontoa tai uskontoa yleensä. Sosialistien joukossa on, kuten muissa puolueissa, sekä uskonnollisia että vapaa-ajatteliijoita, mutta tosiaan hyvin vähän ulkokullattuja, joita taas muissa puolueissa on sängen paljon. Todellisesti uskonnollisia ihmisiä sosialistit kunnioittavat, mutta ei ulko-

kullattuja paavillisia tai papillisia, olkoot missä maassa tahansa, sillä näillä uskonto vaan on keppi-hevonen tai nukutusjuoma. Ja toiselta puolen sosialistit, joista sosialismi on jotakin suurta, jumalallista ja pyhää, pyhintä mitä he tuntevat maallisista asioista, vaativat, että uskonnon miehet sitä kunnioittavat eivätkä sitä lokaan vedä: muuten voivat sosialistitkin kiivastua ja mennä kohuullisten rajojen yli, mitä uskontoon tulee.

Arv. kansalaiset, rakkaat aatetoverit!

Muut puolueet myöntävät, kuten aina ovat myöntäneet, juuri niin paljon kuin ovat olot pakottavat niitä myöntämään, ei rahtuakaan enempää. Saksan kuuluisat kansanvakuutuslaitkin esim., ovat todistettavasti ainakin syntyneet pakon vaikutuksesta, kuten Bismarck'kin myönsi. Kaikissa vallankumouksissa ovat porvarilliset niinkään myöntäneet niin paljon kuin on ollut pakko myöntää. Meilläkin on tehty kilvan useita myönnytyksiä paperilla, koska työväen liike on kasvanut niin mahdovaksi. Mutta sittekään porvarilliset eivät enää myöntäisi meille yksikamarijärjestelmää, tuskin yleistä äänioikeuttakaan. Sen huomaa jo siitä ilosta, jonka he kaikki päästivät, kun sosialistit tilapäisesti kärsivät tappion Saksassa edustajapaikkojen, vaan ei suinkaan äänimäärän suhteen. Muistakaa sen takia, että se on kansanluokkansa petturi, joka ei mene äänestämään ensi vaaleissa sen hyväksi. Muistakaa, että koko työväestöä ja sen kaikkia harrastuksia porvaripuolueitten puolelta kohdellaan sen mukaan, kuinka saamme edustajia kansaneduskuntaan! Jos me saamme 10—20, meitä halveksitaan ja vainotaan, jos saamme 60—80, meitä kohdellaan pelolla ja kunnioituksella. Siis kaikki jok'ainoa vaaliuurnalle! Ja muistakaa vihdoin, että, kun sosialismi voittaa, on luokkarajoitus hävinnyt ja koko ihmiskunta kulkee uutta kaunista valoisaa tulevaisuutta kohti, jossa teidän lapsenne ja lastennelapsenne elävät kuten ikuisessa keväässä.

Innostunut sosialisti, sosialismin suurin runoilija Morris laulaa teille ylevin sanoin:

“Eteenpäin te köyhät.
Tietäkää! Tuo, mi vyöryy kajahtaa,
Vapaustaitoon sotahuuto on, mi kiertää maailmaa.
Eespäin! Eestä ihmiskunnan ylös lippu nostakaa!
Eespäin kulkee maailma.
Kuule! Riehuu ukkosmyrsky.
Katso päivää! Vihantyrsky
Toivorinnoista se hyrskyy.
Eespäin marssi joukko vaan!”

Pohja, Puheita ja kirjoituksia 1909.

Sosialismin menettelytapa ja toiminta.

MISSÄ ON TIE?

Tunnettua on, että Lassalle Saksassa perusti itsenäisen työväenpuolueen, jonka pitäisi kulkea porvariston ja itsevaltiuden välitse ja katsomatta vasemmalle tai oikealle hankkia itselleen valtaa yleisen äänioikeuden perusteella. Hän ryhtyi tätä varten keskusteluihin itsevaltiuden pääedustajan, Bismarckin kanssa ja vaikka tämän politiikan pääperustus oli “do ut des” (annan, jotta antaisit) eikä Lassalle voinutkaan polkea maasta noita odotettuja tuhansia työmiehiä, niin Bismarck kuitenkin suostui myöntämään muutamia vuosia Lassallen kuoleman perästä yleisen äänioikeuden. Sen hän teki, koska porvariston valta oli kasvamassa teollisuuden kasvassa ja hän luuli Napoleonin esimerkin mukaan saavansa köyhälistöltä apua tätä nousevaa valtaa vastaan. Ja hän, vieläpä enemmän hänen lähin neuvonantajansa Wagner uskoi, että tuo Lorenz von Steinin, Rudolf Meyerin ja Karl Rodbertus’en suosima “sosiaalinen kuninkaskunta”, alempien kansankerrosten kohottaminen itsevaltiuden avulla olisi mahdollinen, vaikka se ei ollut

muuta kuin anakronistinen "valistuneen itsevaltiuden" uudestaan eloon herättäminen ja yhtä utooppinen kuin itse tämäkin. Tämä Bismarckin lyhytnäköisyys oli itsevaltiuden kannalta hänen suurin valtiollinen virheensä, jonka hän kyllä rehellisesti myöhemmin 1871 vuoden jälkeen koetti korjata, mutta johon hän itse kompastui ja kaatui samanlaisen lyhytnäköisyyden kautta nuoren keisarinsa politiikassa — tietysti pääasiallisesti kuitenkin siitä syystä, että köyhälistön valta ja valtiollinen tarmo kasvoivat: porvariston "haudankaivaja" nousi samalla kuin itse porvaristokin.

Marx, Engels ja Bebel pitivät Lassallen puuhaa yleisen äänioikeuden hyväksi ennenaikaisena, koska muka köyhälistö ei vielä ollut sille riittävän kypsä. Marx ja samoin nuo molemmat muut olivat sitä mieltä, että köyhälistö ensin oli kehitettävä sitä varten. — Bebel puuhasikin ensin vain sivistysseuroissa ja hän ynnä Liebknecht kävivät ensi aikoina, Marx'in suostumuksella, aina vuoteen 1869 yhdessä porvariston äärimmäisten aineiden kanssa yhä edemmäs pyrkivää itsevaltiutta vastaan. Tämä perustui Marxin jo Kommunistisessa Manifestissa lausuttuun oppiin*) "Saksassa taistelee kommunistinen (= sosialistinen) puolue, niin pian kuin porvaristo esiintyy oloja mullistavalla tavalla, yhdessä porvariston kanssa itsevaltaista hallitusta, feodalista maanomistusta ja pikku porvaristoa vastaan." Ja saman aatteen on Marx esittänyt mainiossa teoksessaan "Revolution und Kontrerevolution in Deutschland:**") "Työväen liike ei milloinkaan ole itsenäistä eikä luonteeltaan yksinomaan proletaarista, elleivät porvariston kaikki osat ja etenkin sen edistynein osa, teollisuuden harjoittajat, ole valloittaneet itsellensä kaikkea valtiollista voimaa ("*die politische Macht*") ja muodostaneet valtiota omien tarpeittensa mukaan." "Käytännölliset mullistavat kokemukset v:lta 1847—49 vahvistavat tietopuolisen opin päätelmät, että ensin pikkuporvarien kansanvallan

*) K. minun käänn.

***) Internationale Bibliothek n:o 24, siv. 9 ja 135.

tulee päästä valtaan, ennen kuin kommunistinen työväenluokka voi toivoa pääsevänsä pysyvästi valtaan ja hävittämään palkkaorjuuden järjestelmän, joka pakottaa sen porvariston ikeen alle”.

Lassallen politiikkaa jatkoi Schweitzer, Marxin, Liebknecht ja Bebel. Schweitzer syytti Liebknehtiä siitä, että hän möi köyhälistön porvaristolle, Liebknecht Schweitzeriä siitä, että hän teki samoin, mutta itsevaltiudelle.*) Mehring vakuuttaa, että jälkimäisessä syytöksessä ei ole mitään perää, vaikka hän tarkkaan on tutkinut Schweitzerin kaikki kirjoitukset ja edellistä syytöstä ei kukaan järkevä ihminen myöskään enään usko todeksi. Vihdoin kyllästyi itse köyhälistö näihin ikuisiin nalkutuksiin, kun porvariston ja köyhälistön riidoista ja keskinäisistä jupakoista itsevaltius ja feodalismi oli kasvanut molemmille uhkaavaksi vallaksi. Porvariston ja köyhälistön keskinäiset riidat kävivät sangen laihoiksi ja köyhälistön molemmat ryhmät tekivät Gothassa sovinnon v. 1875 — molemmin puolisten myönnytysten perusteella. Liebknecht ajoi sovinnon läpi. Se oli, kuten hän itse kertoo, melkein ainoa kerta, jolloin hän jyrkästi erosi Marxista, joka ei tahtonut tehdä toiselle puolelle niin suuria myönnytyksiä. Ja nyt kävikin taantumus (itsevaltius ja feodalismi, aatelisvalta ynnä virkavalta) ankarasti varsinaisen, vaarallisimman vihollisensa, köyhälistön kimppuun, kun porvaristo oli lanvistettu. Sosialistivainon hirveät, pitkät vuodet alkoivat. —

Mitenkä on nyt Saksassa? Taantumus: itsevaltius, aateli- ja virkavalta rehentelevät valtavasti. Ja kuka on tähän syynä? Sosialismi syyttää porvaristoa, porvaristo sosialismia. Bernsteinin, joka on Lassallen paraimpia tuntijoita, huomauttaa,**) että Lassalle monasti meni niin pitkälle, että hän pani itsensä ja puolueensa alttiiksi onnenpelissään itsevaltiuden kanssa ja lii-

*) Liebknecht Marxin elämäkerrassa siv. 114: "Schw. asetti lehtensä Bismarckin sosiaalidemogogian palvelukseen." Vert. Bebel. Aus meinem Leben.

***) Ferdinand Lassalle u. Seine Bed. f. d. Arb. siv. 60, 61.

an vähän painosti perustuslakiriidan oikeudellista puolta. Ja Schweitzerkin käyttäytyi välistä kirjoituksissaan (esim. Bismarckista) sillä tavalla, että Marx, Engels ja Liebknecht luopuivat siitä syystä avustamasta hänen lehteään. Ja porvaristo syyttää yleensä sosialistisia johtajia siitä, että heidän lähentelemisensä hallitusta lähemmäksi suorastaan pakoitti heitä nöyrytymään hallituksen edessä. Mutta toiselta puolen voi, epäilemättä paljon suuremmalla syyllä, syyttää porvaristoa tavattomasta ynseydestä työväenluokkaa kohtaan, mikä siten jo alussa vieroitti sitä yhteistoimintaa itsevaltiutta vastaan. Sattuvasti lausuu Mehring*): "Tietysti oli sopimus molempien puolien (porvariston ja köyhälistön), *ainoastaan sillä supistuksella***) mahdollinen, että he yhteisesti puolustivat nykyaikaisen historiallisen yhteiskunnan pohjaa, jolla molemmat seisoivat, historiallisesti taantumuksellisten vastustajien hävittävää hyökkäystä vastaan ... Mutta vanhastaan tottuneessa historiallisessa sokeudessaan he (porvarit) tekivät juuri päinvastoin". Porvaristo teki renginpalveluksia itsevaltiudelle.

Ja kuitenkin voivat porvaristo ja köyhälistö, kuten jo Marx huomautti, vain yhdessä kukistaa feodalisen valtiuden taantumuksen. *Se on eittämätön tosiasia.* Kaikki suuret vallankumoukset, eikä Ranskan ensimmäinen vähimmässä määrässä, todistavat tämän. Valitetavasti on yhtä eittämätön tosiasia, että porvaristo tästä yhteistyöstä yksin niittää suoranaiset, lähimmät edut; köyhälistö saapi sillä *aina* vain paremman mahdollisuuden sitte *porvariston kustannuksella nousta yhä korkeammalle.* Mutta tämä toinen tosiasia *ei milloinkaan* saa estää köyhälistöä yhdessä toiminnassa porvariston kanssa, mitä tehokkaimmin vastustamasta yhteistä vihollista *eikä milloinkaan* se taantumuksellisesti saa liittyä jälkimäisen kanssa saadaksensa siten etuja vihatulta porvaristolta. Se olisi kulkemista historiallisesti taaksepäin.

*) Gesch. der. d. deutsch. Sozialdem. ens. p. 2, 365.

***) Minun allev.

Sangen opettavainen on tässä suhteessa Saksan sosialismin menettely Preussin vaalireformijutussa, jossa sen piti edistyneemmän porvariston kanssa lyödä maahan Preussin aatelisjunkkarien vanha valta. Silloin lausui m. m. Kautsky:*) "En hyväksy pelkoa, että vaalisopimusten kautta puolueemme pilaantuisi"; "politiikka perustuu kompromisseihin" (ei agitatiooni, joka on vallan toista); tietysti silloin etupäässä ne puolueet ryhtyvät yhteiskuntaan, jotka seisovat toisiaan lähinnä".

Näyttää siltä kuin meilläkin olisi mudostumaisillaan suurpoliittisessa kysymyksessämme kaksi suuntaa, lassallelainen ja Marxilainen. Marxilaista suuntaa on kyllä ilman syytä kutsuttu "herras-sosialismiksi", vaikka "herroja" lienee molemmin puolin jotenkin yhtä paljon ja aivan varmaan marxilaisella suunnalla enemmän varsinaista työväestöä. Marxilaista suuntaa on myöskin — hullunkurista kyllä — sanottu revisionistiseksi, vaikka tietysti tässä kysymyksessä ei voi olla puhettakaan revisionismista. Revisionismin käsitteen määräsi jo Bernstein heti alussa kuuluisassa kirjoituksessaan *Neue Zeittissä* siten, että osittaiset parannukset työväen tilassa ovat siinä määrin pääasiana, että sosialismin varsinaisen, mullistava tarkoitus siirtyy hämäämään tulevaisuuteen. Ken tässä taistelukysymyksessä feodalismia vastaan puhuu revisionismista, näyttää, että hänellä siitä ei ole selvää käsitystä. Muuten on — se olkoon sivumennen mainittu — revisionismilla sangen vähän jalsansijaa Suomessa nykyään, jolloin feodalismi ankarasti painostaa vain siinä, missä porvariston äärimmäiset ai-nekset ovat vallassa, kuten esim. osaksi Saksan eteläisissä valtioissa, mutta ei Preussissa.

Kun olin Berliinissä Bebelin luona, lausui hän minulle suoraan, että hänen käsityksensä mukaan Venäjän vapauden taistelu 1905 v:n jälkeen meni myttyyn siitä syystä, ettei Venäjän köyhälistö kyllin pontevasti auttanut porvaristoa feodalismia, aatelisvaltaa vastaan.**)

*) *Neue Zeit* v. 1896—97 II, 581, 583.

**) Katso ylempänä: käynti Bebelin luona.

Tämä syytös ei ole aivan aiheeton. Tietysti on päinvastainenkin aivan paikallansa: porvaristo ei ole kyllin kannattanut köyhälistöä, ja tulos on nyt se, että taantumus on kukkuroillaan: feodalismi vallitsee, kolmas duuma edustaa, kuten Gegetschkori lausui suomikeskustelussa, ainoastaan 130,000 aatelismiestä 160 miljoonasta asukkaasta. Novoje Vremja väitti kerran säätyvaltiopäiviemme aikana, että Suomen säädyt, jotka tosin vain edustivat 170,000 kansalaista (suhteellisesti kuitenkin paljoa enemmän kuin 130,000 aatelismiestä Venäjällä), eivät edustaneet Suomen kansaa, mutta ei kukaan järkevä ihminen voi väittää, että 130,000 aatelismiehen duuma edustaisi Venäjän kansan mielipidettä: *sen tekevät kadettien, työväenpuolueen ja sosialistien edustajat*. Ja prof. Tugan-Baranowski on äsken näyttänyt toteen, että industrialismi Venäjällä kasvaa, tosin sanoen porvariston valta. Mutta teollisuuden varttuessa ja porvariston vallan kasvaessa kasvaa köyhälistönkin voima melkein näkymättömästi. Ja hallituksen täytyy edistää teollisuutta, sillä Venäjä ei voi elää vain lainoilla ja satunnaisilla "hyvillä vuosilla", teollisuuden edistyminen taas riippuu kansan sivistysmäärän kohottamisesta ja tämä taas kohottaa köyhälistön itsetietoisuuden ja vastustavan luonteen. Ulkonaisen vaikutusvallan lisääminen vaatii myöskin suurempaa tietomäärää kansassa: paremmat sotilaat ovat tietoisemmat, ja tietoiset ihmiset taas ovat toisia itsetietoisemmat. Mutta ennen kaikkea täytyy *feodalismien kukistamiskysymyksessä* kaikkien edistyspuolueitten pysyä koossa; muuten yritys ei onnistu. Ja siihen suuntaan näkyy kehitys Venäjällä käyvänkin *julman taantumuksen painostuksesta*. Se on sama taantumus, joka varmasti uhkaa meitäkin, suomalaisia. Sitä vastaan on porvaristo yksin voimaton ja — tunnustettakoon se suoraan — *köyhälistökin yksin voimaton, voimaton Venäjänkin köyhälistön kanssa yhdessä**) Ja aivan oikein muistutti tov. Wiik, joka on Suo-

*) Tästä ja monesta muusta suorasta sanasta saan epäilemättä porvariston kiitokset — joista en välitä — ja ehkä muutamien sosialistijohtajien moitteet. Mutta minä lohdutan itseäni sillä, että

men sosiaalidemokratian älykkäimpiä jäseniä, Kotkan puoluekokouksessa (pöytäk. siv. 86): "Muistakaamme, että, ellei Venäjän taantumus kukistu, ei meillä ole toivoa parannuksista."

Mutta miksi on Suomen, kuten osaksi Venäjänkin köyhälistölle niin vastenmielistä ryhtyä semmoiseenkin yhteistoimintaan tässä kysymyksessä — muista kysymyksistä ei ole puhuttakaan — kuin tosiaan saatiin aikaan viime valtiopäivillä senaatin vahtimestarin niille tuomassa esityksessä?

Siinähan on syynä porvariston sokeus ja saaliinhiimo. Se koettaa Eugen Richterin sotahuudon mukaan: "ennen Lucius (Bismark) kuin Kapell (sosialisti)" hankkia itsellensä etuja taantumuksen suojassa (viina-herrat ja metsäherrat taantumuksellisen senaatin rappusissa, *Suomen eduskunnan* hyväksymien kielto- ja työväensuojelulakien tappaminen y. m.)

Vaikka meidän porvaristomme tosin ei ainakaan vielä ole Puolan yläluokan rappeutuneessa asemassa, joka matelee Venäjän virkavallan edessä eikä niin alhaalla kuin Palestiinan yläluokka kansansa sortajien suhteen, on ensimmäinen vaatimus kuitenkin, että *oman koko kansaa edustavan eduskunnan päätöksiä pidetään pyhinä.*

Mutta sosiaalidemokratien puolella täytyy myöskin vaatia, ettei taisteluun yhteistä vihollista vastaan sekoiteta porvariston mustaksi maalaamista, vaikka se olisi kuinkakin ansaittua. Ei sovi *yhteisessä* voimanponnistuksessa mahtavaa taantumusta vastaan — ja *yhteinen* voimanponnistus on saatava aikaan — huomauttaa, miten kurja toisen liittolaisen menettely on ollut: se muistuttaa liian paljon erään porvarillisen suunnan menettelytapaa monien vuosien kuluessa. Ei mitään Lassallen diplomaattista uhkapeliä, joka Venäjän hirveän taantumuksen painostuksessa ei *nykyään voi onnistua.* Meillä

Itse Marx kerran Brysselissä samansuuntaisista lausunnoista sai kuulla köyhälistön murinaa — syyttömästi, mutta hänen lempilauseenansa olivat sittenkin edelleen Danten sanat: Segui il tuo corso e lascia dir le genti: kulje tietäsi ja anna ihmisten puhua.

on yleinen äänioikeus eikä Venäjän taantumus nyt pelkää meidän eikä Venäjän omaa porvaristoa, jos se pysyy erillään köyhälistöstä.

Italian suurin valtiomies Cavour sanoi, että mikä tompeli tahansa voi jonkun aikaa hallita painettien ja poikkeuslakien avulla. Mutta vain jonkun aikaa. Venäjän taantumus kaatuu aivan *varmaan* porvariston ja köyhälistön *yhteisistä* ponnistuksista — muuten ei. Sillä Venäjä on nyt samalla asteella kuin Ranska 18:n vuosisadan loppupuolella, ainakin suuressa määrin. Olen Bebelin mieltä, että Venäjällä ja samojin meillä köyhälistön *täytyy* tehokkaasti auttaa porvaristoa taantumuksen kaatamisessa eikä kumpikaan saa sekoittaa omia saataviaan toinen toiselta *tähän* tehtävään. Se voi monasti molemmille olla sangen vastenmielistä, mutta se on välttämätöntä, se on *ainoa tie pelastukseen!*

Mutta missä ei tämä taantumuksen kukistaminen ole kysymyksessä, siellä käyvät porvariston ja köyhälistön tiet erilleen yhä edelleen järkyttämättömän luokkataistelun perustuksella. Köyhälistön voitto on *varma*, tie voi olla pitkä ja vaivaloinen, mutta katse rohkeasti tulevaisuutta kohti — voitto häämöttää jo tulevaisuudessa nykyajan sumupilvien läpi.

Sosialidemokratian tulee osottaa, että se aikoo ylläpitää asemaansa *sekä* taantumusta *että* porvaristoa vastaan! Jos sen edustajamäärä vähenee, katsotaan sen merkittävän taantumuksen voittoa ja sosialismin heikkenemistä; sisällinen ja ulkonainen taantumus kasvaa.

Mutta sosialismi voima on kaikkialla kasvamassa; se näyttää, kuten Ellen Key sanoo*) "*ettei milloinkaan aatetta tapeta muuten kuin selvemällä, oikeammalla, jalommalla aatteella*".

Sorretun Joulu 1910.

*) Någon tank av om huru reaktioner uppstå, s. 70.

SUUNTAVIIVOJA*)

Eri mielipiteitä muutamista käytännöllisistä kysymyksistä syntyy jo edustajien erilaisista elämäntiloista, heidän luonteestaan, omituisuuksistaan ja ennen kaikkea kunkin käsityksestä siitä, miten pitkälle porvarillinen yhteiskunta hajaantumisessaan on joutunut. Joka on sitä mieltä, että tämä yhteiskunta jonkun nähtävissä olevan ajan perästä romahtaa kokoon omaan mahdottomuuteensa tahi joka ajattelee, että siihen vielä kuuluu monta sukupolvea ja että saa olla iloinen, jos elämänsä lopulla näkee semmoisten vaatimusten, kuten työväensuojelulain ehdotuksen toteutuvan, hän lähtee taktillisessa toiminnassaan aivan eri näkökohdista. Ja tämä eri käsityskanta, joka ei ole poistettavissa — opittakoon toki vihdoin viimeinkin käyttämään meidän materialistista historiankäsitystä myöskin omassa puolue-elämässämme — se viepi yhä uusiin mielipiteitten taisteluihin puolueessa. Näin arveli Bebel jo 1887 St. Gallenin puoluepäivillä; hän lisäsi siihen, että ilahuttava oli, että tämä erimielisyys ei ole vaikuttanut persoonallisiin ystävyydensuhteisiin ja että hänen käsityksensä mukaan siitä huolimatta jokainen oli toiminut siinä varmassa vakauksessa, että hän sillä paraimmiten edisti puolueen parasta.

Ja sama Bebel lausui v. 1903 Dresdenin puoluepäivillä, kun oli kysymys puolueen taktiikasta: "Että taktiikka ei ole ikuinen, on itsestään selvä. Liebknecht on kerran drastillisella (jyrkällä) tavallaan lausunut: Jos tarpeellista on, muutan taktiikkaani 24 tunnin kuluessa 24 kertaa. Tämä oli tosiaan sangen drastillisesti, mutta sangen oikein lausuttu. Jokaisen puolueen taktiikan tulee kuitenkin vastata niitä perusteita, joille puolue on rakennettu, ja jos minun tosiaan täytyy muuttaa taktiik-

*) Tämä, kuten edellinenkin kirj. suhtautuu etupäässä maihin, joissa on vielä mahtava feodalismi tahi joissa se pyrkii silmännähtävästi valtaan.

kaani 24 tunnissa 24 kertaa, niin se ei saa kertaakaan noista 24 kerrasta olla ristiriidassa puolueen perusteiden kanssa.”

Asia olisi paljon yksinkertaisempi, jos vaan *aina* oltaisiin selvillä, mikä olisi luettava taktiikkaan ja mikä puolueen periaatteisiin. Tuotantoväläkappalten ottamisesta valtion huostaan ja luokkataistelusta ei sosialistien keskuudessa enää voi olla eri mieltä, mutta jo kulunkiarvion myöntämisestä tai kieltämisestä ei enää olla yksimielisiä. Eteläsaksalaiset esim. vaativat kivenkovaan, että se on luettava taktillisiin kysymyksiin, joka riippuu joka maan eri olosuhteista; pohjoissaksalaiset ovat päinvastaista mieltä. Bebelkin, joka Lübeckin puoluepäivillä v. 1901 ensin vaati, että etelä-Saksan maapäivilläkin aina äänestettiin valtion kulunkiarviota vastaan, muutti mielipiteensä vielä samoilla puoluepäivillä keskusteltuaan eteläsaksalaisten kanssa ja puoluepäivien päätös kävikin sitte hänen uuden ehdotuksensa mukaan, että “voisi tästä poiketa pakottavista, erityisiin olosuhteisiin perustuvista syistä”. Ja hän toi perustelussaan tosioloihin perustuvan esimerkin (Hessenistä): olisi saatu vieläkin huonompi kulunkiarvio, elleivät sosialistit olisi kannattaneet äänillään toista vähemmän epäedullista. “*Valitaan silloin vähempi paha suuremman asemesta*”. Tässä on nähtävästi puhtaasti taktillinen kysymys, ja tällainen esimerkki osoittaa, miten varovainen tulee olla, kun “naulaa kiinni” yleisiä “puolueperiaatteita”. “Meillä voi olla”, lisää Bebel, “semmoisia pakottavia oloja, että toverimme ovat täten täydelleen sidotut, olkoot olosuhteet muuten mitkä hyvänsä”. Vielä vaikeampi tila voi syntyä, kun kansainvälisissä sosialistikokouksissa tarkasti määrätään yhteinen taktillinen menettely jossain asiassa eri maille — mikä tosiaan monasti minun mielestäni on tapahtunutkin itse asian haitaksi. Amsterdamin kuuluisassa kokouksessa ehdottivat sen takia sveitsiläiset, että taktikka tykkänään jätettäisiin kunkin maan määrättäväksi. Ja Vandervelde huomautti samassa kokouksessa: “Me emme omista, emmekä voi omistaa niitä arvostelun perusteita, erino-

maisen mutkikkaita, jotka ovat ehdottomasti tarpeellisia, jotta voitaisiin arvostella paikkakunnallisen ja kansallisen taktiikan yksityisseikkoja”. Ja Adler, Itävallan sosialistien pääjohtaja, puhui samassa tilaisuudessa samaan suuntaan. Jos siis ollaankin selvillä, mikä on luettava periaattelliseen oppiin ja mikä taktiikkaan, niin on taktiikan yhtäsuutaisuus monasti arveluttava asia, koska elämä on niin monimutkainen, että käy aivan mahdottomaksi *edeltäpäin kaavamaisesti* määrätä *menettelytapansa* kussakin kysymyksessä, kun ei mikään ihmisjärki voi edeltäpäin määrätä *asiain* kulkua yksityisseikoissaan. *Muutamia* yleisiä perusteita eli periaatteita täytyy tietysti sosialistipuolueellakin olla ja niitä vastaan ei voi eikä saa, kuten Bebel oikein huomauttaa, rikkoa; mutta taktiikan suhteen tulee, mikäli mahdollista, karttaa liian yleisiä määräyksiä, koska monimutkainen elämä vaatii niin monimutkaista menettelyä, jotta *päämäärään* päästäisiin. Kautskynkin (Taktische Strömungen, siv. 21) neuvo, että on tehtävä ero ”taktillisten toimenpiteitten” ja ”taktillisten periaatteiden” välillä, ei merkitse paljoa juuri siitä syystä, että taktillisiä ”periaatteita” ei voi olla paljon ja niitäkin harvoja täytyy hyvin usein uusia. Tämä viimeainittu toimenpide käypi alempana vielä selvemmäksi. —

Yleensä voi sanoa, että agitatsioonissa enemmän periaatteet tulevat kysymykseen, politiikassa taktiikka. Agitaattorin täytyy selittää, saadaksensa kannattajia aatteellensa, puolueen oppia niin perinpohjaisesti kuin suinkin, hänen tulee suuressa määrin kiinnittää huomiota puolueen lopulliseenkin päämäärään, osoittaa kuinka kaunis se tulevaisuus on, mihin se toiminnallaan pyrkii ja miten tepsivät ne välikappaleet ovat, joita puolue voi käyttää. Tämä koskee hyvin paljoa pienemmässä määrässä politiikkaa. Vaikka hänkin tietysti aina toimii puolueen lopullinen päämäärä silmien edessä, ei kukaan vastustaja yleisissä kokouksissa välitä tällaisista esityksistä; poliitikon tulee etupäässä toimia valtiollisen elämän mutkikkaissa käänteissä ja siinä löytää se käänne, jota hän voi edullisesti käyttää puolueen hyväksi.

Se on esim. Kautskyn suuri ansio, että hän (Neue Zeit 15, 2, 538) on tehnyt selvän pesäeron agitaattorin ja poliitikon välillä. Tämä on meillä, käsitykseni mukaan, sitä enemmän huomioon otettava, kun meillä nähtävästi on sängen niukasti poliitiikkoja, mutta sitä enemmän agitaattoreita (sillä en suinkaan ole sanonut, että agitaattorin toimi ei olisi sängen hyödyllinen — päinvastoin se on *erittäin tarpeellinen*). Kautskyn väitteistä ei tässä ole tilaa esittää muuta kuin pari. "Mitä pienempi puolue on, mitä pienempi sillä on mahdollisuus harjoittaa käytännöllistä politiikkaa, mitä enemmän nopean kasvamisen tarve sille astuu etusijaan, sitä enemmän painaa sille agitaattorin näkökanta. Mitä suurempi se on, mitä painavammat sen toiminnan käytännölliset seuraukset, sitä suurempaan arvoon on astuva poliitikon näkökanta ... Tämän osoittaa myös sosialidemokratian historia eri maissa". "*Kun poliitikko hyvin tarkkaan eroittaa eri puolueet toisistansa, ovat ne kaikki agitaattorista yksi ainoa, vihamielinen massa*". "*Politiikka riippuu kompromissista*". Tämä kanta on aivan sama kuin itse Marxin.

Kommunistisen Manifestin viimeisessä luvussa ("Kommunistien suhde erinäisiin vastustuspuolueisiin") sanotaan: "Ranskassa liittyvät kommunistit (= nyk. sosialistit) sosialistiseen (nyk. reformistiseen) ja kansanvaltaiseen puolueeseen vanhoillista ja radikaalista porvaristoa vastaan luopumatta kuitenkaan oikeudesta asettua tarkastavalle kannalle noitten uusia oloja tavoittelevien väitteiden ja haaveilujen suhteen. Sveitsissä kannattavat he radikaaleja (= äärimmäisiä), vaikka he kyllä huomaavat, että tämä puolue on kokoonpantu ristiriitaisista aineksista." "Saksassa taistelee kommunistinen puolue, niin pian kuin porvaristo esiintyy oloja mullistavalla tavalla, yhdessä porvariston kanssa itsevaltaista hallitusta, feodaalista maanomistusta ja pikkuporvaristoa (taantumuksellista) vastaan. Mutta se ei milloinkaan lakkaa istuttamasta työväestöön niin selvää käsitystä kuin mahdollista porvariston ja köyhäläisten vastakohtaisuudesta, jotta saksalaiset työmiehet heti

voisivat käyttää ne yhteiskunnalliset ja valtiolliset olot, jotka porvariston valtaan päästyään täytyy tuoda mukanaan, yhtä monena aseena itse porvaristoa vastaan, niin että taantuvien luokkien häviön jälkeen Saksassa heti taistelu itse porvaristoa vastaan voisi alkaa.”

Tästä käypi aivan selville, että Marx ja Engels v. 1848 ilmeisesti kannattivat tarvittaessa *varsinkin jyrkempää taantumusta vastaan* yhteistoimintaa edistyneempien porvaripuolueitten kanssa. Ja Marxin kanta oli myöhemminkin aivan sama. Niin hän esim. Internationalen kenraalineuvoston esityksessä Lausannen kokouksessa v. 1867 tyytyväisyydellä mainitsee, että Internationalen jäsenet yhdessä porvariston kanssa puuhalsivat parlamenttireformia vanhollisia vastaan. Ja kun Saksan sosialidemokraattiset puoluepäivät Gothassa v. 1875 äänestyksen kautta (111 edustajaa ja 23,022 ääntä 12 edust. ja 2,191 ääntä vastaan) puolueohjelmaan pani tuon nyt hyljätyn väitteen porvariston ”yhteisestä taantumuksellisesta massasta”, jonka Lassalle oli keksinyt, pani Marx ankaran vastalauseen. Ja Kautsky (N. Zeit n. p. siv. 585) todistaa sen selvästi: ”Marx vihasi tätä sanaa (porv. yht. taant. massa), joka on niin houkutteleva ja samalla niin omiansa vaikeuttamaan proletaarisen luokkataistelun todellisten ehtojen tuntemista.” Ja Kautsky lisää: ”Tosiaan, jos meitä vastaan kaikki muut puolueet ja luokat ovat yksi ainoa taantumuksellinen massa, mitä meidän sitte tarvitsee niiden eroavaisuuksia tutkia? Me taistelemme niitä kaikkia vastaan samalla tavalla ja katselemme vanhingoniloisina niiden sisällisiä taisteluita, kädet taskuissamme”. Tämä oli v. 1897, ja *vielä myöhemmin* on Kautsky esittänyt aivan samat mielipiteet.

Tässä tulee minun kosketella erästä merkillistä asiakirjaa, koska se on sangen kuvaava Marxin kannalle. Kun 1848 vuoden vallankumous epäonnistui Ranskassa, Saksassa ja Itävallassa, muodostui Lontoossa seuraavana vuonna Kommunistinen liitto uudestaan. Tämä liitto antoi v. 1850 maalisk. erään julistuksen, jossa ilmenee kommunistien paheksuminen siitä, että porvaristo

oli köyhälistöä "pettänyt" yhteisessä vallankumouksessa. Sen takia ei pitäisi "taistella yhdessä" eikä "kannattaa porvaristoa, koska se pettää köyhälistöä". Tämä "pettämisen" käsitys on myöhemminkin, varsinkin agitatsioonissa paljon esiintynyt. Jos kuitenkin tyystin tarkastaa asiat historiallisen materialismin kannalta, on tämä "pettäminen" aivan luonnollinen. Sillä köyhälistö voi ainoastaan porvariston kanssa yhdessä ja porvaristo ainoastaan köyhälistön kanssa yhdessä kukistaa vallitsevan feodalismien (aateliston) ja feodalismien vallan jälkeen seuraa ehdottomasti porvarivalta s. o. porvaristo "pettää" aina kehityksen pakosta köyhälistön, entisen liittolaisensa, kunnes tuo liittolainen porvariston tuleva "haudankaivaja", tekee porvaristosta lopun, kuten tämä feodalismista. Tähän välttämättömään historialliseen kehitykseen ei tarvitse sekoittaa mitään siveellistä paheskumista. Eikä Marxkaan sen koommin sitä tehnyt.

Marx oli 1848 vuoden vallankumouksen jälkeen tullut siihen varmaan vakaumukseen, että vielä silloin ei köyhälistö ollutkaan kypsä vastaanottamaan asiain johtoa. Hän lausuu sen ilmi m. m. Klassenkämpfen loppupuolella ja tämän esipuheessa varmentaa Engels saman mielipiteen, ulottaa sen vielä Kommuninkin kapinaan (v. 1871)*) Marx oli oikeassa. Porvaristo oli kaikkialla asiain johdossa. Saksassa oli kuitenkin oikeastaan kaksi valtaa: porvariston ja feodalismien eli itsevaltiuden; varsinkin jälkimäinen kohotti yhä enemmän päätään. Näin ollen köyhälistön täytyi voimattomuudessaan liittyä joko porvaristoon feodalismia vastaan tai feodalismiin porvaristoa vastaan. Edellinen oli Marxin, jälkimäinen Lassallen kanta. Liebknecht ja Bebel olivat suorassa liitossa porvariston kanssa Marxin suostumuksella; Lassalle ja varsinkin Schweizer lähestyivät Bismarckia niin paljon, että Marx ja Engels tästä syystä lakkasivat kannattamasta jälkimäisen aikakauslehteä. Kaikkeen tähän oli syynä sosialismin heikkous

*) Tämä miellipide tuotti — syyttä — Marxille Wilhelm ja muiden toverien puolelta syytöksen, että hän käsitti työläiset "noikkisi", jotka eivät muka kyenneet vallan ottoon ja hoitoon. Kun Marx julisti nämä jäsenet pannaan, hajaantui liitto.

ja vallankumoustaistelijain uupumus. Miten pitkälle Bebel ja varsinkin Liebknecht tuossa liitossa porvariston kanssa menivät, todistaa se, että yhteisessä ohjelmassa nimenomaan sanotaan, että "pääoman ja työn vastakohtaisuus on tasoitettava" (!), ja eräässä puheessaan Berlinin työväenyhdistyksessä v. 1867 sanoi L. aivan suoraan, että "sosiaalinen kysymys toistaiseksi on lykättävä". Siis puhtaasti porvarillinen kanta. (Grünbergin Archiv II, 1,25.) Pitemmälle ei voikaan mennä: se todistaa toiselta puolen työväestön suurta heikkoutta siihen aikaan ja toiselta puolen marxilaisten harrasta pyrkimystä itsevaltiuden ja feodalismiin kukistamiseen. Tämä ohjelma laadittiin v. 1866. Silloin koetti Bismarck sukkelalla tempulla: yleisellä äänioikeudella vetää työväestön kerrassaan pois porvariston yhteydestä, joka silloin feodalismille oli vaarallisempi. Olihan muka Napoleon III sillä tempulla päässyt yksinvaltiuteen! Se onnistui näennäisesti, mutta kun Bismarck huomasi jonkun ajan perästä, minkä aseensa hän oli antanut työväelle, katui hän rehellisesti. Tosin "puolueen alkuaikoina, kun sillä vielä oli vähän kannattajia, menivät nuo harvat sosialismin edustajat valtiopäiville yksinomaan tai melkein yksinomaan puhujalavaa käyttämään sosialististen aatteiden levittämiseksi", kuten Liebknecht Hamburgin puoluepäivillä v. 1897 kertoi. Mutta puolue kasvoi ja sillä muuttuivat muutkin olot. Sosialistinen puolue oli mahtava vainoista huolimatta tai ehkä juuri niiden johdosta. Bebelin ehdotuksesta hyväksyivät puoluepäivät St. Gallenissa v. 1887 seuraavan päätöslauselman: "Puoluekokous lausuu varmana toivomuksena, että puoluetoverit kaikessa agitatsioonissa, nojautuu omiin voimiinsa ja torjuen jokaisen kompromissin, olkoon se mitä laatua tahansa, menettelisi itsenäisesti. Toisissa vaaleissa (Stichwahlen) suosittelee puoluekokous, nojautuen tähänastisiin kokemuksiin, *pidättäytymistä äänestyksestä*". Mutta nyt tapahtui jotain erityistä. "Sosialistilaki" kumottiin v. 1890. Yhtäkkiä ennen puoluekokouksen kokoontumista päätti sosialistinen vaalikeskustoimikunta julistaa omalla edesvastuulla tuon 3

vuotta sitte hyväksytyn pidättämyspykälän, tuon "taktillisen periaatteen", kuten Kautsky sanoisi, — mitätömäksi ja Hallen puoluepäivillä perusteli Singer tämän rohkean toimenpiteen sillä, että "pidättäytyminen" perustui siihen käsitykseen, että koko porvaristo oli "yksi taantumuksellinen massa" — Marx sai siis tässäkin uuden tunnustuksen selvänäköisyydestään — ja että jos pidättämyspykälä puoluepäivien päätöksen mukaisesti olisi ylläpidetty, olisi saatu valtiopäivillä enemmistö *tuon kirotnu sosialistilain pidentämiseksi* (!). Taktiikka oli siis kolme vuotta sitte *aivan väärin* "kiinnilyöty" vieläpä itse Bebelin ehdotuksesta! Puoluekokous vieläpä *suurella enemmistöllä* kumosi ehdotuksen, joka uudisti tuon pidättäytymispykälän. Yhtä vähän sama ehdotus onnistui v. 1902, ja v. 1907 puhui itse Bebel innokkaasti sitä vastaan. "Olisi tyhmyys, jos me tänään äänestäisimme itsemme kiinni. Kun aika tulee, silloin otamme taas harkittavaksi, mitä meidän on tehtävä, mutta me emme anna minkäänlaisten intohimoisten kiihotusten johtaa meitä." Leipzigin puoluepäivillä koettiin vielä kerran virittää eloon tuo vanha agitatorinen fraasi "yhdestä taantumuksellisesta massasta" oikein demagogisilla keinoilla ("työväellä on kyllin keinoja ja mahdollisuuksia panna tahtonsa läpi omalla voimallaan"), mutta ei nytkään tämä keino tepsinyt. Saksan sosiaalidemokraattiset puoluepäivät hylkäsivät nytkin ehdotuksen, ettei saisi yhtyä missään tapauksessa porvarillisiin.

Porvaristo on kuitenkin jossain määrin — vähemmän kuin yleensä otaksutaan — vallalla koko Saksan valtakunnassa, mutta Preussissa rehentelee vielä feodalismi. Sängen opettavainen on sen takia Saksan sosialistien menettely Preussin vaalijärjestyksen suhteen. Ensimmäin katsottiin mahdottomaksi siihen kajota. Mutta vuonna 1893 ehdotti Bernstein sosialistien osanottoa vaaliin. Kölnin kokous samana vuonna hylkäsi kuitenkin tällöisen osanoton ja julisti, ettei *saanut tehdä mitään kompromisseja porvariston kanssa*. Liebnicht sanoi tällöistä kompromissia "petokseksi" ja puolueen "siveel-

liseksi turmelemiseksi". Mutta sen perästä alkoi kiivas kynäsota tästä asiasta puolueen pää-äänenkannattajassa Neue Zeitissä. Bebel ja varsinkin Kautsky puolustivat mitä suurimmalla pontevuudella osanottoa. "Todellisudessa", sanoi Kautsky, "ei porvarillinen yhteiskunta ole niin yksinkertaisesti kokoonpantu, kuin tuon voimasanan (yksi yhteinen taantumuksellinen massa) mukaan luulisi. Se hajaantuu mitä erilaatuisimpiin luokkiin, joilla on mitä erilaatuisimmat harrastukset, jotka mitä erilaatuisimmalla tavalla koskettelevat toisiaan ristiin rastiin ja joiden yhteinen vaikutus vasta synnyttää historiallisen käsityksen". Sen hän oli muka jo "Ranskan luokkataisteluissa osoittanut". Siinä oli mitä erilaisimpia luokkia, jotka keskenänsä mitä kiivaimmin taistelivat ja keskenänsä tekivät liittoja. Ei edes vallankumous voinut sen vastustajia pysyväisesti liittää yhtenäiseksi massaksi ja niiden keskinäiset riidat eivät vähässä määrässä ole vaikuttaneet vallankumouksen onnistumiseen". Näin käypi nykyisessäkin yhteiskunnassa. Huolimatta mahtavuudestaan olisi nytkin sosialidemokratia voimaton, jos sen vastustajat olisivat sitä vastaan yhtenä taantumuksellisenä massana. Sen voima ja käytännöllisen toiminnan mahdollisuus riippuu sen vastustajien eripuraisuudesta, siitä, että välistä toiset, välistä taas toiset niiden lähemmistä tarkoituseristä ovat yhteiset. Silloin tällöin yhtyivät ne yhteen sosialidemokratiaa vastaan, mutta ei milloinkaan liioin kauan, ei milloinkaan siksi kauan, että syntyi läpitunkematon ("kompakte") massa (N. Z. 15, 2, 585 siv.)*). Bebel taas selittää (s. t. siv. 611): *"Mitä tahansa meillä onkaan vielä selittämättä porvariston kanssa, tuohon ryövärimäiseen, väkivaltaiseen, edistys- ja kulttuurivastaiseen*

*) Alvan saman käsityksen on Kautsky vielä 8. 9. 1911 esittänyt (N. Z. 29, 2, 798): "Köyhällistön ja omistavien luokkien vastakohtaisuus kasvaa yhä. Alvan varmaan kasvaa viha sosialidemokratiaa vastaan omistavien luokkien kaikissa kerroksissa, mutta samalla ei kasva heidän yhtymisensä yhdeksi taantumukseksi massaksi, vaan päinvastoin heidän hajaantumisensa. Vaikka yhteinen viha meitä vastaan liittää heidät vähän väliin kuinka kiinteästi tahansa yhteen, käyvät he yhä kykenemättömämmiksi harjottamaan kokonaisuudessaan johdonmukalista, jatkuvaa poliittikkaa."

aatelistoon (feodalismiin) verrattuna edustaa se (porvaristo) uudenaikaista maailmaa ja uudenaikaisia aatteita”. “Että porvaristo jo kymmenen kertaa työväestöä kohtaan on näyttäytynyt poliittisesti peräti epäluotettavana, pelkurimaisena ja kaikkea pontta vailla, ei yhtään muuta velvollisuuttamme tukea sitä vielä yhdennelläkin toista kerralla, siinä missä se on taistelussa suurempaa paha (feodalism.) vastaan”. Ne, jotka semmoista kompromissia kaikissa tapauksissa hylkivät, eivät huomaa, että koko meidän valtiollinen toimintamme valtiopäivillä, maapäivillä ja kunnan edustuksissa yhtä mittaa pakottaa meidät kompromisseihin”.) Ja Kautsky väittää: “Luonnollisesti etupäässä ne puolueet ovat yhteistoiminnassa, jotka ovat toisiaan lähinnä, joilla on lähimpiä tarkoituseriä yhteisinä”. Ja myöhemmässä kirjoituksessa huomauttaa Bebel (N. Z. 16, 1. 201): “Ei mikään ole puolueelle turmiollisempaa kuin kaavaan kangistuminen, kaiken muodostaminen kerran sovitun kaavan mukaan; olosuhteet eivät muodostu meidän ja taktiikkamme mukaan, vaan meidän tulee muodostaa taktiikkamme niiden mukaan”. Hamburgin puoluekokous v. 1897 hyväksyi osanoton sillä ehdolla, ettei saisi tehdä kompromisseja porvariston kanssa ja asetti valiokunnan tarkemmin pohtimaan asiaa. Stuttgartin puoluekokoukselle seuraavana vuonna esitti Liebknecht valiokunnan nimessä, ettei se tahtonut tehdä ehdotusta, jonka kautta enemmistö pakottaisi vähemmistön kuuliaisuuteen (“Majorisiesen”). Ja puoluekokouksen päätös oli osanoton puolella; puoluetoimikunnan suostumuksella saisi nyt vieläpä tehdä kompromisseja porvariston kanssa; syynä päätökseen sanottiin nimenomaan olevan “sen vaaran poistaminen, että jyrkin taatumus saisi Preussin maapäivillä enemmistön”. Mainzin puoluepäivillä 1900 hylättiin ehdotus, ettei se saisi tehdä vaaliliittoja porvariston kanssa ja Bebel lausui: “Jos taas uudestaan tämänlaisen taktiikan vastustajat sanovat, että kompromissimenettely turmelee puoluetta,*) niin täytyy huomaut-

*) Minun kursiveeraamani.

taa, että Stuttgartin puoluekokous *melkein yksimielisesti**) on hyväksynyt semmoisen turmeluspolitiikan". Ja Mehringkin, joka ensimmäisenä nousi tätä "turmeluspolitiikkaa vastaan, hyväksyi jo v. 1907 (N. Zeit 25, 2, 659) kompromissintekemisen.

Ylläoleva esitys todistaa aivan oikeaksi Bebelin väitteen (N. Zeit 16, 1, 296). "Puoluepäivät ovat yhtä vähän virheettömiä kuin yksityiset henkilöt. Puoluepäivillä on monta kertaa päätöksiä tehty, jotka perästäpäin on huomattu virheellisiksi ja mahdottomiksi toteuttaa. Tämöisten päätösten kokoaminen muodostaisi jo koko sievän listan". Mutta se todistaa myöskin, että Saksan sosialidemokratian valtiollinen äly on aikojen kuluessa kohonnut agitaatorisen kannan kustannuksella (nimitt. valtiopäivillä). Se ymmärtää, että suuremman vaaran (esim. feodalismien) kohdatessa hakee se apua, jos tätä on saatavissa, entisiltä vastustajiltakin, jotka olojen muuttuessa myöhemmin taas käyvät entistä jyrkemmiksi vastustajiksi. "Jos sosialistit", sanoo Kautsky (Petit République 28/9 1899) "propagandallaan heikontavat porvarillista kansanvaltaisuutta ja samalla pysyvät erillään tämän taistelusta nousevaa taantumusta vastaan, mitä muuta se on kuin tämän suosimista. Mitä enemmän me heikonnaamme porvarillista kansanvaltaa meidän propagandallamme ja teemme sen kykenemättömäksi tehtävänsä, sitä enemmän täytyy meidän asettaa itsemme tälle paikalle. Ainoastaan kansanvaltaisen tasavallan pohjalla voi sosialistinen tasavalta kohota".

Tämöistä taktillista menettelyä ovat muittenkin maitten sosialistit aina noudattaneet: esim. Ranskassa Boulangerin ja Dreyfus'in jutuissa, Italiassa Zanardellin ministeristön suhteen, Englannissa Transvaalin asiassa (jonka kompromissin Hyndman, marxisti, täydelleen hyväksyi), Tanskassa, Sveitsissä, Hollannissa, Belgiassa (jossa esim. kuten Vandervelde sanoo, "sosialistit ja vapaamieliset yhtyvät ajamaan yleisen äänioikeuden asiaa, mutta heti kun ovat saaneet poliittisen tasa-arvoisuuden, ovat he yhtä ankaria vastustajia kuin ennen") y. m.

*) Minun kursiveeraamani.

Meilläkin on paljon opittava Saksan ja muitten maitten sosialidemokraattien menettelystä. On otettava tarkasti huomioon Bebelin kultaset sanat v:na 1907 Essenin puoluepäivillä: "Politiikassa ei voi olla suurempaa virhettä, kuin se, että sitä johtaa kiihko ja viha persoonaa tai puoluetta vastaan. Siinä tulee olla kylmänä ja ymmärtäväisenä, tarkasti punnita ja kylmäkiskoisesti arvostella. Olisi suurin virhe, jos me tänään tahtoisimme sitoa kätemme tulevaisuuden suhteen, josta emme voi mitään tietää, mitenkä se yksityisseikoissa muodostuu" (lausuttu niille, jotka vastustivat *kaikkea* yhtymistä porvaristoon). Mutta minusta näyttää siltä, kuin Suomen sosialidemokratia ei vielä olisi kohonnut agitatorisen kannan yläpuolelle todelliseen poliittiseen asemaan; näyttää siltä kuin, puhuakseni Hyndmanin kanssa, "me emme olisi aivan varmoja omista periaatteistamme", kun pelätään, että ne *jostakin* välttämättömästä, itse taloudellisiin oloihin perustuvasta yhtymisestä johonkin porvarissakkiin menisivät piloille tahi, käyttäkseni Vandervelden vertausta samasta asiasta, olisimme vanhan hullun ämmän tapaisia, joka puhtauden raivosta ei uskaltanut mitään kosketella, ettei esi-neiden kosketuksesta liikaantuisi.

Melkein koko meidän tulevaisuutemme riippuu nykyään Venäjän kehityksestä. Ja varmaa on — sen todistaa meille sekä tunnettu sosialidemokraatti Morosoff (oikein numeroilla t. v. Valvojan heinäkuun n. siv. 340) että duuman etevin sosialidemokraatti Gegetschkori, kun oli kysymys Suomen valtiosäännön muuttamisesta — että feodalismi, aatelisvalta nykyään rehentelee Venäjällä; koko suuri valtakunta on jonkun satatuhannen aatelmiehen vallassa. Vasta kun siellä on saatu feodalismin kukistamisella varsinainen porvarivalta aikaan, on oikea ja pysyväinen *pohja* luotu köyhälistön *varsinaiselle* ja *todelliselle* etenemiselle. Saksan sosialidemokraatit ovat sekä yleisvaltakunnallisten että Preussin vaalien suhteen osoittaneet, että he *tasaisesti* ovat käyneet yhtymisaatetta kohti, mitä porvarisoon tulee, silloin kuin on pelätty, että varsinainen taantumus (feo-

dalismi) olisi muuten päässyt voitolle (vert. 1890 ja 1898—1900). Sekä edistyneempi porvaristo että sosialidemokratia ovat huomanneet — huolimatta tilapäisistä "petoksista" — että feodalismi on vanhempi kuin on luultu ja että se on vain yhteisvoimin kukistettavissa. Kun porvaristo voittaa, on aivan varma, että se "pettää" köyhälistön. *Mutta tämä "petos" on historiallinen välttämättömyys eikä se muutu, jos se saapi siveellisyyden tai siveettömyyden leiman.* Toivottavasti tällöinen poliittinen äly on kasvamassa sekä Venäjällä että Suomessa, kun sekä porvaripöppö että sosialistipöppö ei yhteiseen mahtavimpaan pöppöön katsoen enää pelota. Pitää tietysti olla selvänä, että ainoastaan tilapäisiä etuja voi porvaristo saavuttaa feodalismien varjossa ja pysyvää, s. o. joksikin suhteellisesti pitkäksi ajaksi pysyvää, vain köyhälistön kanssa yhdessä. Ja köyhälistö, joka *ei yksin voi kaataa feodalismia* — minkä saksalaiset veljet jo ovat ymmärtäneet —, yhtyy historiallisesta pakosta tässä kysymyksessä porvaristoon, jos siihen on tilaisuutta *hellittämättä mitään varsinaisesta ohjelmastaan.* Tämä on Marxin puhdasta oppia, hänen, joka on nähnyt selvemmin kuin kukaan muu — vieläpä kauas tulevaisuuteenkin. Se on tosiaan Marxin kaukosilmän terävimpiä tieteellisiä keksinnöitä, että porvaristolla on ollut oma tehtävä maailman kehityksessä ja ettei mikään kansa voi hypätä tämän kehityksasteen yli. Ja jos feodalismien taantumus koettaa vallata takaisin mitä se on kadottanut vaikkapa vieraitten voimien kautta, silloin ovat *kaikki vastustuspuolueet yhteenliitettävät tällöisen yrityksen torjumiseksi.*

Punanen Pohjola 1911.

KOKO MAAN PROLETAARINAISET YHTYKÄÄ!

Kun minä viime vuonna matkustelin Saksassa, Ranskassa ja Englannissa ja jouduin keskusteluun valtiollisista asioista, sain usein kuulla surkuttelemisia suomalaisten suhteen. Katkasin välistä nämä purkaukset äkkiä huudahtaen: "Mutta onhan meillä vapaamielisin kansaneduskunta koko Europassa; meillä on naisillakin sekä passiivinen että aktiivinen vaalioikeus". Tästäpä ällistys! Ei enää tarvittu mennä Wyomingiin Ameriikassa tai Uuteen Seelantiin Austraaliassa hakemaan naisten äänestysoikeutta, se oli siis löydettävissä eräässä vanhan ränstyneen Euroopankin kolkassa! Ei se oikein päähän mennyt. "Me voimme siis olla esikuvana teillekin", sain leikkisestikin ranskalaisillekin, maailman poliittisesti edistyneimmälle kansalle. He olivat hieman hämillään. "Ettekö tekin kohta aio seurata esimerkkiämme?" Hieman häpeissään — naisten äänioikeusharrastus ei siellä ole niin pitkälle päässyt kuin esim. Englannissa, jossa useimmat naiset siellä ollessani sen takia istuivat vankilassa — edistysmielisemmätkin vastasivat: "Katsotaanpas nyt ensin mitä teidän puuhastanne koituu". "Ja kuinka", lisäsivät he, "on Venäjän tsaari voinut semmoisen vapaamielisen valtiopäiväjärjestyksen hyväksyä?" Koetin selittää mitenkä tämäkin oli mahdollista. Ja he loivat minuun jonkunlaisen kunnioittavan, mutta samalla epäilevän katseen.

Niin, suomalaiset naiset ovat saaneet valtiollisen äänioikeuden. Mutta mitäpä kummallista siinä oikeastaan on? Eihän se muuta ole kuin, että ne ovat muuttuneet täydellisiksi ihmisiksi. Ja ihmisiähän meidän ennen kaikkea tulee olla, sama se, millä tavalla me lisäämme ihmiskuntaa tai jos emme sitä yhtään lisääkään. Mutta kumma kyllä, on tähän yksinkertaiseen totuuteen päästäksemme tarvittu kovin paljon aikaa, aina Macon'in kirkonkokouksesta asti, jolloin naiselle töin

tuskin myönnettiin sielu, aina Mary Wollstonecraftin ja Johan Stuart Mill'in aikoihin saakka, jotka voimakkailla herätyshuudoillaan mursivat vanhat ennakkoluulot.

Radikaalinen porvarisnaisten liike on täten saavuttanut päämääränsä, kuten yleensä radikaalinen porvarisliike on suorittanut tehtävänsä melkein loppuun, kun yleinen äänioikeus on saavutettu. En tällä tahdo sanoa, että tuo porvarillinen liike olisi aivan hyödytön; kyllä sillä vielä on tehtäviä, mutta merkitykseltään se ei ole suuri. Valtiollinen päämäärä, poliittinen valta on saavutettu ja uusi aika vaatii uusia tehtäviä. Ja nämä tehtävät ovat sosiaalista laatua.

Ja sosiaaliset tehtävät kuuluvat sille luokalle, jonka edut pontevasti vaativat sosiaalisia uudistuksia. Pikku-parannuksia voivat muutkin ajatella ja puuhata, mutta nämä henkilöt, joilla on jalot harrastukset, ovat aina harvassa ja poikkeuksina; toimeenpano ja toteuttaminen riippuu aina siitä voimasta, jonka ne kansanainekset ovat saavuttaneet, joiden edut suoranaisesti vaativat uudistuksia. Enemmistö niistä, joiden edut ovat vaarassa, panee aina vastaan. Tästä *enemmistöjen* harrastuksesta johtuu aivan luonnollisesti sekä historiallisen materialismin että luokkataistelun totuus, vaikka useimmat porvarilliset eivät ymmärrä, kun he eivät arvostelee asioitten kulkua maailmassa vallitsevan *enemmistö*-käsityksen, vaan jossakin pienessä vähemmistössä tai yksityisissä henkilöissä hallitsevan käsityskannan mukaan (joka ehkä sekin lopullisesti lähtee samasta alkujuurista). En nyt tässä tahdo lopullisesti esittää tätä muuten itsessään sangen yksinkertaista asiaa. Ainoastaan pari sanaa lisäksi.

Porvarilliset naiset usein kummastelevat, miksi eivät köyhälistön naiset yhdy heihin, vaan ennen liittyvät proletaariseen *miesliikkeeseen*. "Tahtomme mekin", he sanovat, "yhtäläiset palkat naisille ja miehille. Emmekö voisi tässä ylen tärkeässä tehtävässä käydä yhdessä? Olemmehan tässä harrastuksessa yksimielisiä?" Aivan oikein. Proletaariset naiset tahtovat hekin naisille samat palkat kuin miehille. En nyt puhu tässä

semmoisista naisista, jotka harrastavat tätä asiaa kai-
ken muun, lapsensynnyttäjain hengenkin kaupalla ja jot-
ka eivät tunne yksinkertaista taloudellista lakia, että
alhaiset työpalkat ja pitkä työpäivä kulkevat käsikä-
dessä, puhun vaan semmoisista porvarillisista naisista,
jotka "ymmärtäväisesti" tahtovat edistää tätä tasa-ar-
voisuutta. Miksi siis eivät porvarilliset ja proletaariset
naiset voisi yhdessä ajaa tätä ylen tähdellistä edistys-
pyrintöä? Miksi pitää heidän käydä erilleen tässäkin
asiassa; miksi köyhälistön naiset — "kummallista kyl-
lä" — yhtyvät *miehiin*, joilta se muka riistää osan toi-
meentuloista? Pitäisihän tämän olla puhtaasti naisten
asia miehiä vastaan, eikö niin? Minkä tähden yhtyä
"vastustajiin"?

Syy on sangen yksinkertainen.

Kun porvarilliset naiset vaativat yhtäläistä palkkaa
naiselle kuin miehelle, tarkoittavat he luonnollisesti *etu-
päässä*, että porvarilliset naiset saisivat tämän edun it-
sellensä. Ja vihdoin porvarillisten miesten täytyy suos-
tua. Mutta kun tämä on saavutettu, lakkaa *porvarillisten*
naisten into, ei aina sanoissa, mutta tositoimessa, ei eh-
kä aivan kaikissa, mutta *valtavan suuressa enemmis-
tössä*. Ja siinä sitte ollaan: köyhälistön naiset eivät ole
saaneet mitään. Kapitalismin naiset eivät nouse kapita-
lismien miehiä vastaan vaatimaan sitä, mikä *kapitalismin*
hävittää. Se on aivan varma, eivätkä suuret sanat suu-
ta halkaise.

Toisin on asianlaita proletaarisessa naisliikkeessä.
Köyhälistön naiset tietävät, että köyhälistön miehet ei-
vät vastusta naisten palkkojen asettamista yhtä suuriksi
kuin miesten palkat ovat — joku ainoa poikkeus ei mi-
tään merkitse. Suuri sosialidemokratinen liike hyväk-
syy sekä tietopuolisesti että käytännöllisesti tämän pe-
riaatteen.*) Miehät taas tätä eivät vastusta, koska
hyvästi ymmärtävät ja ovat monasti kokeneet, että kapi-
talismi juuri käyttää huonopalkkaisia naisia heidän omi-

*) Käytän tässä tilaisuutta huomauttaakseni, ettel yksikään pro-
letaarinalnen saa jättää lukematta Bebelin kirjaa "Nainen", jonka
Yrjö Sirola on suomentanut.

en palkkojensa polkemiseksi, kun naisia vielä saadaan puolestakin palkasta suorittamaan se, mistä ennen miehille maksettiin kaksinkertainen palkka. Nyt täytyy monasti miesten ainakin ulkomaalla — pitää huolta kotiaskareista, kun vaimo ja lapset ovat tehtaissa! Ja naiset tietävät myöskin, että ainoastaan proletaarisen luokkataistelun kautta, jonka he yhdessä miesten kanssa suorittavat, voivat he päästä täydellisen tasa-arvoisuuden perille tässäkin suhteessa. Jos porvarilliset naiset koettaisivat enemmän syventyä näihin asioihin, eikä vaan laskea korulauseita, niin hekin ainakin *ymmärtäisivät* asian oikean laadun, ymmärtäisivät, miksi köyhälistön naiset ennen *voittoa toivoen taistelevat luokkataistelua* (kaikista siirappisanoista huolimatta) tilansa parantamiseksi, kuin hakevat kastanjat tulesta, joka kuitenkin polttaa heidät poroksi.

Siis koko maan proletaarinaiset yhtykää! Taistellkaa yhdessä ryhmässä yhteistä vastustajaa vastaan! Voitte sillä saada suuria aikaan. Mitä naiset yksin voivat saavuttaa, kun he tarmokkaasti asiaansa ajavat, siitä vaan yksi esimerkki — Venäjältä, jossa työväen olot tosiaan eivät vielä ole liioin kehuttavalla kannalla.

Viime vuonna tekivät 1,600 naista kolmessa korkki-tehtaassa Odessassa lakon, koska isännistöt muitta mutkitta hylkäsivät naisten kaikki vaatimukset. Kuusi (!) viikkoa olivat he lakossa. Isännistöjen täytyi vihdoin suostua tasapuolisen sovintolautakunnan asettamiseen. Kun he väittivät, että heidän tehtaansa menisi kumoon, jos suostuisivat työntekijäin vaatimuksiin, vaativat sovintolautakunnan työväen edustajat, että tehtaitten kirjat tarkastettaisiin tämän väitteen selville saamiseksi, joka tapahtuikin kolmen päivän kuluessa. Ja taistelun tulos oli kerrassaan loistava näille lujille, sitkeille naisille! Palkat nostettiin 30% :lla. Työaika lyhennettiin 10-tuntisesta 8½-tuntiseksi; lauantaina päätettiin työ jo klo. 2. Palkka oli maksettava 1/8 työlakkoajasta. Vapunpäivä oli oleva juhlapäivä, vaikka palkka silti maksettaisiin, ylityö ainoastaan työläisten suostumuksella sallittava. Sakkojärjestelmä poistettiin. Riitaisuuksia

ratkaisisi yhteinen valiokunta. Työntekijöitä otetaan etupäässä naisten työnvälitystoimiston kautta. Maksuton lääkärihoito ja lääkkeet ilmaiseksi, sairautentapauksissa saavat naidut paitsi hoidon tehtaan sairashuoneessa yhden kuukauden koko palkan ja kolmen seuraavan palkasta $\frac{3}{4}$, naimattomat puolet. Raskaat naiset nauttivat neljä viikkoa koko palkan ilman työtä. Vapaaaikoina saavat työläiset pitää kokouksia tehtaassa. Isännistö sitoutuu kohta laittamaan työkeittiöitä ainakin työväestön puolelle lukumäärälle.

Olen laajaperäisesti esittänyt tämän suuremman voiton, koska se näyttää, miten pitkälle lujaluontoiset työläisnaiset pääsevät "piiritystilankin" vallitessa. Ja itse olen ollut Turussa johtamassa erästä naislakkoa, joka kesti useampia viikkoja ja naisten (enimmäkseen nuorten tyttöjen) pontevuudella saatiin hyvinkin hyvään loppuun.

Kaikki tämä osoittaa, että työläisnaiset voivat, jos he vaan itsetietoisesti ja pontevasti ryhtyvät taisteluun, ajaa laajaperäisiäkin uudistuksia läpi. Mutta siihen tarvitaan selvä ymmärrys ja hyvä tahto!. Siis kaikkien Suomen proletaarinaisten on yhtyminen yhdessä miesten kanssa ajamaan köyhälistön kallista asiaa, joka samalla tarkoittaa koko ihmiskunnan uudistusta.

Työläisnainen (Helsinki) 31. 1. 1907.

ETEVIIEN SOSIALISTIEN LAUSUNTOJA YLEISLAKOSTA*)

"Das freie Wort"-nimisessä antisosialistisessa aikakauslehdessä (1910 siv. 884) luin seuraavan arvostelun hra Oldenburgin tyhmän röyhkeästä sielunpurkauksesta ("Preussin kuninkaan ja Saksan keisarin täytyy voida sanoa jokaiselle luutnantillensa: ottakaa kymmenen miestä mukaanne ja lopettakaa valtiopäi-

*) Etupäässä erään ranskalaisen teoksen mukaan.

vien istunnot”). “Jokaisen saksalaisen, jos kohta hän ei yhtään ole sosialidemokratian kannalla, mutta tietää, että isänmaamme sinä päivänä olisi hukassa, jolloin semmoinen tapaus sattuisi, jommoista hra O. kuvaa, tulee esittää itsellensä tämä painava kysymys: “mikä puolue varjelee meitä varmimmin ylhäältä päin tulevia valtiokaappausyrityksiä vastaan? Rehellisenä ihmisenä täytyy hänen sanoa: se on lopulta kuitenkin sosialidemokratia, koska sillä yksin on se ase, jonka edessä Oldenburgin tapaisten herrasväkienkin täytyy antautua: yleislakko”. —

Tämä lausunto pani minut tiedustelemaan eri sosialistien mielipiteitä asiasta. Ja tulos siitä on lyhykäisesti seuraava:

Panen tähän ensin — erityisistä syistä, — mitä Ranskan nykyinen pääministeri Aristide Briand on yleisestä lakosta lausunut (erään stenogrammin mukaan).

Briand väittää itse, että hän oikeastaan on sen isä („paternité”) ja Legien Jenan puoluepäivillä *todistaa tämän väitteen oikeaksi*. Yksityislakko on yleensä voimaton. Sillä työnantajan puolella on järjestyneen yhteiskunnan yhteisvoima: virkamiehistö, sotilaat, santarmit, poliisit. Työväestö on sen takia ruvennut ajattelemaan yksityislakkojen yhdistämistä, yleislakkoa.” Työmiehet ymmärtävät, että huomispäivän vallankumous, se, joka tulee vapauttamaan köyhälistön, ei ole toteutettavissa entisillä vallankumouksellisilla keinoilla”. Ja jos mellakka syntyisi eri paikoissa, toinen toisensa perästä, niin vallanpitäjät sen tukahuttaisivat. Toisin, jos se olisi yleislakko. Se puhkeaisi kaikkialla yhtäikaa. Ja se olisi sitäpaitsi aivan laillinen keino. Laittomalla pohjalla olisivat juuri itse vallanpitäjät, jos he polkisivat oikeuden, jonka itse ovat pyhittäneet. Ja jos he komentaisivat sotamiehet ampumaan lakkolaisia, voisi jokainen sotilas arvella: “Minua, joka olen maan eteläosista, käsketään ampumaan pohjan asukkaita, niin kuin he olisivat vierasta väkeä. Mutta siellä alhaalla taas komennetaan ehkä toista ampumaan minun isääni, veljeäni Ja, jos ammutaankin, niin voi luoti

mennä toiseen suuntaan kuin tarkoitettu on. Ja lopulta olisi kuitenkin sotajoukko voimaton . . .” Näin pääasiassa Aristide Briand, Ranskan nykyinen pääministeri; ennen kuin astui ministeriöön; mutta sanojaan ei hän ole peruuttanut.

Lafargue (lue Lafarg) Marxin vävy, on toista mieltä. Yleislakosta voisi olla pääasiallisesti, melkein yksin se etu, että se siirtäisi taistelun valtiolliselle alalle, jos se on alkanut taloudellisella; L. väittää, että muuten vallankumous synnyttää yleislakon, eikä päinvastoin.

Jaurés, (lue Schorees) Ranskan etevin sosialisti, ei ole yleislakon vastustaja. Mutta hän ei katso hyödylliseksi eikä tarkoituksenmukaiseksi semmoista yleislakkoa, jossa muka kaikki jonkun maan työläiset olisivat osallisina — tällöinen yleislakko on utooppinen (haaveellinen). Yleislakko on se lakko, johon yhtyvät tärkeimmät ammatit, etenkin rautatieläiset. Semmoinen lakko ei ole haaveellista laatua eikä jää ilman tarkoitettua vaikutusta. Mutta se ei sittekään voi onnistua, ellei muutamia ehtoja ole täytetty: lakon aiheen tulee syvästi kiihottaa työväestön mieltä; sen puolella täytyy olla melkoisen osan ”yleistä mielipidettä”, se ei saa olla minkään väkivaltaisuuden verhona. Ja päävaikutus on sen uhkaavassa muodossa: jo Mirabeau huudahti muka suuren vallankumouksen aikana yläluokalle: ”Olkaa varoillanne, älkää ärsyttäkö tuota kansaa, joka tuottaa kaikki ja jonka, ollaksensa hirvittävä, ei tarvitse muuta kuin olla liikkumatta paikaltaan”. ”Ja jos vallanpitäjät”, lisäsi Jaurés sanasta sanaan, ”uhkaisivat tai polkisivat yleisen äänioikeuden tai yleisen yhdistysvapauden, yleinen lakko varmaan olisi työläiskapinan äkkiarvaamaton muoto, keino vihollisen masentamiseksi enemmän kuin oman itsensä pelastamiseksi”. Muuten on työväen päämääränä enemmistön saavuttaminen laillisilla keinoilla eduskunnassa. Jotenkin samaa mieltä ovat tunnetut ranskalaiset puoluetoverit *Guesde* (lue Geed) ja *Vaillant* (lue Wajang): yleinen lakko on käytettävä ainoastaan silloin kun on kysymyksessä yleisen äänioi-

keuden suojeleminen, valtiokaappauksen ehkäiseminen, vastenmielisen sodan vastustaminen j. m. s. Ja tähän suuntaan kävi myös ranskalaisen puoluekokouksen päätös Lillissä v. 1904: "Silloin kun köyhälistöllä ei ole valtiollisen toiminnan mahdollisuutta tai uhataan sitä sen menettämällä, voi tämä joukossa nouseminen olla tarpeellinen sen valloittamiseksi tai suojelemiseksi."

Vandervelde, Belgiassa sijaitsevan sosialistisen keskushallinnon esimies, myöntää, että "työväestön vapautus ei voi seurata sen kaikkien voimien äkkinäisestä nostattamisesta, mutta on mahdollista, että lakko, joka leviää yli useampien tai erittäin tärkeitten ammattien, on viimeinen keino täydellisten yhteiskunnallisten muutosten aikaansaamiseksi tahi vanhoillisten yritysten torjumiseksi. "On äärettömän todennäköistä, ettei Belgian eduskunta ilman yleislakkoa olisi suostunut rajoitettuunkaan yleiseen äänioikeuteen". "Köyhälistön joukkonousu ei ole mahdoton, ja maassa, jossa köyhälistön itsetietoisuus on hyvin kehittynyt, tämä joukkonousu voi tapahtua ja loppuakin (kuten Belgiassa v. 1902) hävittämättä työväestön voimia. Mutta valtiollista yleislakkoa on käytettävä vain äärimmäisenä keinona, kun melkoinen osa työväestöstä on selvillä kysymyksessä olevan asian merkityksestä.

Varovaisemmat ovat englantilaisen työväestön edustajat.

Hyndman arvelee, että kun työväestö on kykenevä yleislakkoon, kykenee se jo koko yhteiskunnan muuttamiseen sosialistiseen malliin — oikeastaan sama ajatus yleislakosta, joka oli *Marxilla* ja *Engelsillä* aikoinaan.

Keir Hardie on hieman rohkeampi. Mutta ehtona täytyy olla: että työväen enemmistö kuuluu yhdistyksiin; että yleislakko on kansainvälinen ja että köyhälistö sen täydelleen käsittää.

Hülferding, etevä itävaltalainen sosialisti, Marxin mielipiteitten tarkka tuntija ja selittäjä, kysyy: "Mitä tehdä sinä päivänä, jolloin vastustajamme, katsoen sie-tämättömäksi laillisuuden, joka vihdoin heidät tappaa,

käyvät poistamaan tämän "tappavan" laillisuuden"? H. tarkoittaa tällä etupäässä: yleisen äänioikeuden. Ja H. on vakuutettu siitä, että yläluokka käypi tähän toimenpiteeseen silloin kun eduskuntien enemmistöt ovat sosialistien käsissä. Ja H. kysyy sitte, mitenkä on tämä riisto estettävä. Sillä yhä enemmän hylätään vallitsevissa porvarillisissakin piireissä tuo tunnettu manchesterioppi, että valtio olisi vain joku tavallinen "yövar-tija", kuten Lassalle sanoi, jonka tehtävä yksin olisi yhteiskunnallisten häiriöitten estäminen — ei vain sen takia, että edistettäisiin muka alempien kansankerrosten hyvinvointia, vaan etupäässä siitä syystä, että valtion koneisto toimisi uusien vallanpitäjien hyväksi ja "alhaisoon" aisoissa pysyttämiseksi. Ja tästä syystä ei vapaa-mielinenkään porvaristo liioin vastusta militarismia ja virkavaltaa: nämä tukevat heidän etujaan.

Vallanpitäjien taloudellista ylivaltaa vastaan voi köyhälistö panna yksin oman taloudellisen vallan ja tämä valta on — koko taloudellisen koneiston lakkauttaminen, s. o. yleislakko. Se on ainoa tepsivä keino, jolla köyhälistö voi pakottaa vallanpitäjät myönnytyksiin. Jos nämä ryöstävät köyhälistöltä sen laillisen vallantoiminnan, yleisen äänioikeuden, silloin on käytävä yleislakkoon. *Parlamenttarismi ja yleislakko eivät ole vastakkaisia käsitteitä, vaan ne ovat toistensa täytteitä.* Mitä ennen porvariston valta-aseman vahvistamiseksi olivat katusulut ja verojen kiellot, on nyt viimeisenä keinona yleislakko.

Liebknecht (nuorempi) väitti Bremenin puoluepäivillä v. 1904 jyrkkään sitä mielipidettä vastaan (esim. Hyndmanin), että, jos voisi panna yleislakon toimeen, ei sitä enää tarvittaisi. "Me emme julista yleislakkoa sopivaksi joka tilaisuudessa ja joka muodossa. Mutta ei myöskään ole totta, että me kykenemme välttämään tätä voimainponnistusta joka tilaisuudessa. Me, saksalaiset, olemme kyllä pilatut sillä, ettei meiltä ryöstetty yleistä äänioikeutta, kun sosialistilaki säädettiin*)," mut-

*) Porvaristo Saksassa oli niin ymmärtäväinen, että se vastustaan sitä toimenpidettä, olivaisi samalla puolustavansa silloin omaakin valtaansa itsevaltiutta ja feodallismia vastaan.

ta uusi laki voi tämän aukon täyttää ja sen takia tulee meidän olla valmiina taisteluun — yleislakolla.

Kautsky puhuu samaan suuntaan. Mutta yleislakon onnistumiselle hänkin panee muutamia ehtoja.

Köyhälistön tulee muodostaa kansan ratkaiseva joukko, siksi valistunut joukko, että se voi noudattaa kuria ja pysyä koossa silloinkin *jos sen julkinen toiminta lakkautetaan*, jolloin sen täytyy löytää riveistään sijaisia niille, jotka mahdollisesti ovat pistetyt linnaan. Ja sen tulee olla siksi hyväkurinen, ettei se anna provokaattorien ynnä senkaltaisten viekotella itseään tyhmiin ja ajattelemattomiin tekoihin. Voitto on sitä varmempi, jos hallitus ei ole voimakas (väkivaltainen se kyllä voi olla), jolta varsinaisesti puuttuu yläluokkalais-tenkin, vieläpä itse virkavallan ja sotaväestön luottamusta. *Kautsky* on sitä mieltä, että paras on, jos yleislakko puhkeaa ilman suurempia valmistuksia, "impulsiivisesti". Rautatietyöläiset voivat sen paraimmiten toimeenpanna, sillä kaikkien työläisten osanotto ei ole tarpeen. *Tappion mahdollisuus ei saa peloittaa koettamasta*. Sehän olisi sama kuin että sotilas menisi sotaan ainoastaan siinä tapauksessa, että tietää varmaan voittavansa. "*Voi löytyä olosuhteita, jolloin täytyy mennä taisteluun, vaikka tappio on luultavakin, sillä peräytyminen ilman iskua on monasti sama kuin täydellinen siveellinen tappio*". "Jos me ratkaisevaa taistelua varten emme voi käyttää muuta valtiollista asetta kuin ne, jotka vastustajamme meille ovat myöntäneet, jollainen on varsinkin yleinen äänioikeus, niin on selvää, että tulevaisuus on sangen huolestuttava". "Paras keino syvän ja elävän tunteen herättämiseksi köyhälistössä sen omasta voimasta ja tulevasta voitosta, se keino näyttää minusta olevan se kiihotus, joka pyrkii näyttämään yleislakon lopullisen mahdollisuuden ja vaikuttavuisuuden". Mutta milloinkä, kuinka ja miksi se puhkeaa, se on tulevaisuuden huostassa.

Bernstein julistaa, että yleislakko on erinomainen keino sen liikkeen tukemiseksi, joka vaatii valtiollisia oikeuksia. Jos kerran käytäisiin meidän kimppuumme

ja koetettaisiin riistää meiltä yleinen äänioikeus, niin me emme voisi enää tyytyä vastalauseisiin tai sanoa esim. näin: "Jumala sen antoi, jumala sen otti, siunattu olkoon hänen nimensä". "Ainoa aseemme on valtiollinen yleislakko. Me emme saa levittää kansaan sitä ajatusta, että sen tulee tyytyä vastalauseisiin, jotka tehdään kokouksien päätöksissä. Minä toivon, että, jos meiltä tahdottaisiin riistää yleinen äänioikeus, Saksan työväestö ei mitenkään voisi siihen suostua; minä toivon, että se silloin käyttäisi kaikkia taistelutapoja, jotka ovat käytettävissä. Ja jos se voitettaisiin, no niin, parempi kaatua kunnialla kuin antaa riistää itseltänsä äänioikeuden koettamatta vastustusta viimeiseen saakka".

Ja *Clara Zetkin*, Saksan ehkä itsetietoisin naissozialisti vakuuttaa, että hänkin katsoo (kuten Bernstein) paremmaksi kaatua kunnialla, kuin pelkurimaisesti luopua yhdestäkään kansan oikeudesta, joka vielä on jäljellä.

Lontoon ja Pariisin kansainväliset sosialistikongressit v. 1896 ja 1900 eivät voineet katsoa yleislakkoa mahdolliseksi. Amsterdamin kokouksessa v. 1904 hyväksyttiin hollantilaisen sosialidemokratisen puolueen päätöslause, jossa sanotaan, että yleislakon onnistuminen riippuu köyhälistön järjestöjen lujuudesta, että sen tulee käsittää vain muutamia täydellisimpiä ammattihaaroja, *että se on äärimmäinen keino tärkeitten yhteiskunnallisten muutosten toimeenpanemiseksi ja taantumuksellisten vehkeitten torjumiseksi* ja ettei yleislakko saa olla mikään ammatillisen ja valtiollisen toiminnan korvaaja.

Saksassa ei tyydytty Amsterdamin kokoukseen. Tämä johtui siitä, että Kölnin ammattiyhdistyskokouksessa v. 1905 halu yleislakkoon näyttäytyi hyvin vähäiseksi — nähtävästi koska ammattiyhdistykset Saksassa, kuten jo aikoja sitten Englannissa, olivat ruvenneet kassoistaan liiaksi huolehtimaan — ja toiselta puolen taas parlamentarismien eli eduskuntatyön tulokset näyttivät yhä pienemmiltä taantumuksen kasvaessa. Näistä ja

muistakin syistä joutui kysymys yleislakosta keskustelun alaiseksi Jenan puoluepäivillä v. 1905.

Bebel piti siinä referaattipuheen. Hän osoitti mitenkä taantumus oli kasvamassa, mitenkä tuo ennen yleisen äänioikeuden puolella ollut vapaamielinen puolue nyt ylt'ympäri julisti: "Pois yleinen äänioikeus", kun se uhkasi heidän omaa valta-asemaansa eikä enää feodaalista yliherruutta, ja mitenkä nykyään melkein kaikki vapaamielisetkin "sydämensä sisimmässä sopukassa" olivat yleisen äänioikeuden vastustajia puhumattakaan varsinaisista vanhoillisista, jotka julkisesti huokailevat: "valtiopäivät ovat välttämätön paha . . ." on aivan oikein, että jokainen valtio ryhtyy ajanmukaisiin vasta-keinoihin, niin pian kuin sosialidemokratinen edustajainemmistö uhkaa saattamaan koko koneiston pysähtyseen. Hän huomauttaa äänioikeuden ryöstöistä Sachsenissa, Hamburgissa, Lübeckissä, sosialismin pesäpaikoissa. Ja hän osoittaa, mitenkä äänioikeuden ryöstö ehdottomasti ja johdonmukaisesti tuopi mukansa yhdistys- ja kokoontumisvapauden ryöstön, köyhälistön, koko valtion pohjan ja perustan elinehtojen ryöstön. Tämä surkea kehitys pakottaa työkansan turvautumaan tepsivään keinoon — yleislakkoon. "Valtiollinen yleislakko ei ole vain tietopuolinen, vaan erittäin käytännöllinen taistelukeino, jota, kun edellytykset siihen löytyvät, on ehdottomasti käytettävä." Tosin ei umpimähkään, vaan ymmärtäväisesti, etenkin agitattoorisen valistuksen nojalla. "Ja vihdoin voi tulla aika, jolloin ei enää voi kysyäkään, mitä vahinkoa siitä voi olla. Schiller sanoo: "Halpa on se kansa, joka ei iloisesti uhraa kaikkea kunniansa puolesta". Niin tosiaan halpa, kurja on myös se työväestö, joka sallii itseänsä kohdeltavan koirana ("Hundsfoff"), joka ei uskalla rohkeasti käydä sortajiansa vastaan. Kaiken tämän nojalla ehdottaa *Bebel*, että yleisen äänioikeuden ja yhdistysvapauden ryöstön ehkäisemiseksi "tarmokkaasti jokainen sopivaksi katsottava keino on käytettävä", varsinkin "laaja yleislakko", jonka tehokkuutta etenkin edistää valtiollisen ja ammatillisen järjestön laajentaminen

ja lujentaminen kaikilla keinoilla. Ja tämä tulikin Jenan puoluepäivien päätökseksi.

Seuraavilla puoluepäivillä Mannheimissa v. 1906 heräsi kysymys uudelleen.

Bebel pohjusti sen sielläkin ja asettui samalle kannalle kuin Jenan kokouksessa. Hän myönsi, nytkin, vaikka nimenomaan ja vielä selvemmin varoitti ryhtymästä ajattelemattomiin yleislakkoihin, että "voi löytyä hetkiä kansojen elämässä, jolloin tunnussana on: *coûte que coûte* (maksakoon mitä tahansa), jolloin täytyy taistella viimeiseen asti, vaikka näkee, että tappio on varma", että "emme anna ryöstää meiltä oikeuksia, jotka meillä jo on; muuten olisimme kurjaa, viheliäistä väkeä. Tässä on asema, jossa ei sovi tinkiä, eikä mieltiä. Silloin tulee meidän kaikkien mennä tuleen, vaikkapa jäisimme sille paikalle. Silloin olemme miehiä ja naisia, jotka puolustavat ihmisoikeuksiaan, oikeuksia, joita ilman ei mikään kansa voi jäädä eloon; jolloin olemme pakotetut kaikki uskaltamaan torjuaksemme semmoisen hyökkäyksen, maksakoon mitä tahansa".

Ja puoluekokous hyväksyi *Bebel*in sanat ja taputti sille käsiään innostuneena ja sydämensä pohjasta.

Savon Työmies 28. 4. 1910.

PROVOKATSIOONIN AIKONA

Utopinen Sosialismi eli se sosialismi, joka uskoi, että milloin hyvänsä voitaisiin panna toimeen perinpohjainen yhteiskunnallinen muutos, kunhan vaan joku maailmanparantaja on keksinyt oivallisen järjestelmän ja saapi kannatusta ylhäältäpäin — tämä sosialismi ei millään muotoa tahtonut tietää mistään äkillisestä väkivaltaisesta mullistuksesta yllämainitun tarkoituksen saavuttamiseksi. Niin sanoo esim. tuon älykkään, tietorikkaan kreivi Saint-Simonin oppi, jossa ehkä ensiksi sanoja evolutsiooni ja revolutsiooni vastatusten käytetään:

“Saint-Simonin oppi ei tahdo aikaansaada mitään mullistusta, revulutsioonaa; se tarkoittaa vaan muutosta (“transformation”), evoluttsioonaa,” mutta heti lisätään tämän perästä: “Tähän asti on kaikilla suurilla muutoksilla inhimillisessä yhteiskunnassa ollut, se on totta, toisenlainen luonne: ne ovat olleet väkivaltaisia”.

Ja kuuluisan kommunistisen manifestin lopussa sanotaan peittelemättä: “Kommunistit (tässä = sosialistit) eivät huoli salata mielipiteitään ja tarkoituseriään. He julistavat avomielisesti, että heidän tarkoituksensa on saavutettavissa vaan tähänastisen yhteiskuntajärjestyksen täydellisellä mullistuksella. Vaviskoot hallitsevat luokat tämmöisen kommunistisen mullistuksen edessä. Proletaareilla ei siinä ole mitään kadotettavaa paitsi kahleet. Mutta he voivat voittaa kokonaisen maailman. Kaikkien maitten proletaarit yhtykää!” (Vert. minun käänn. siv. 32).

Me tiedämme aivan varmaan, että nuo molemmat nuoret miehet, Marx, 29-vuotias, ja Engels, 27-vuotias, v. 1847, jolloin kommunistinen manifesti sepitettiin, näillä sanoilla tarkoittivat aseellista mullistusta, joka oli kaikkialla Euroopassa silloin ikäänkuin ilmassa ja joka seuraavana vuonna puhkesikin monessa maassa. Engels sanoo sen meille suoraan esipuheessaan Marxin “Luokkataisteluihin Ranskassa”, jonka Engels kirjotti kuolinvuotenaan 1895: “Silloisten olojen vallitessa (kapinoita kaikkialla) emme lainkaan epäilleet, että tuo suuri ratkaiseva taistelu nyt oli alkanut, että se oli taisteltava loppuun yhdessä ainoassa pitkässä ja vaiherikkaassa vallankumousjaksossa, mutta että se voi loppua ainoastaan köyhälistön lopulliseen voittoon”. Samalla tavalla ennusti Bebel Erfurtin puoluekokouksessa vielä v. 1891, vaikka ei suinkaan puhunut siellä väkivaltaisesta mullistuksesta (Vert. Erfurtin pöytäk. s. 172): “Niin olen vakuutettu, että olemme viimeisten tarkoitustemme saavuttamista niin lähellä, että niitä tässä salissa on vaan harvoja, jotka eivät elä näihin päiviin asti”. Sangen oikein huomauttaa *tämän johdosta* Fr. Alb. Lange, jota porvaritkin pitivät suuressa kunniaassa hänen “Ma-

terialismin historiansa” takia, että “me yleensä aina olemme taipuvaisia otaksumaan sen, jota selvästi ennustamme, olevan lähempänä meitä, kuin se todellisuudessa on”. (Vert. myös Kautsky, Soziale Revolution siv. 52).

Ja Engels tunnustaakin aivan rehellisesti, että Marx ja hän olivat erehtyneet. “Historia on näyttänyt meille kaikille, jotka niin ajattelimme, että olimme väärässä”. Ja hän väittää vielä enemmänkin: hän väittää, että köyhälistö ei v. 1848 eikä edes v. 1871 “kommunin” kapinan vuonna ollut kypsä valtiollisen vallan anastamiseen “yhdellä suurella iskulla.” Ja “yllätysten aika, jolloin pienet itsetietoiset vähemmistöt tiedottomien joukkojen etunenässä toimeenpanevat mullistuksia, on — Engelsin mielestä — “kerrassaan ohi.” Marx kutsuu tällaisia “Putschmachereja” vallankumouksen “alkemisteiksi” (= kullantekijöiksi) ja hän sanoo: “Heidän toimensa on juuri siinä, että he liian nopeasti kypsytävät revolutsioonääriseen kehitysprosessiin, ajavat sen keinotekoisesti kriisiin, laittavat vallankumouksen tilapäisesti ennen kuin siihen on tarpeellisia edellytyksiä”.

Mutta mikä on sitten sosiaalinen evolutsiooni?

Se on yhteiskunnallinen kehitys, joka vähitellen poistaa epäkohdat yhteiskunnasta, mutta *jättää perustan* (nykyään tavallisesti porvarivallan) entiselleen.

Ja mikä on sosiaalinen revolutsiooni!

Kuten Marx väittää (Mehring, Ges. Schr. II 58): “Vallankumouksen valtiollinen sielu sitävastoin on valtiollisesti voimattomien luokkien harrastus lakkauttaa eristymisensä valtion hoidosta ja vallanpidosta” se on: poistamalla entisen (nykyään yleensä porvarien) vallan vihdoin itse päästä valtiolliseen valtaan.

Mutta tällainen lopputarkoitus, jonka Marx ja Engels otaksuvat, ei suinkaan enää edellytä veristä mullistusta. Mullistus *voi* olla väkivaltainen samoin kuin Ranskan suuri vallankumous oli, jolloin porvaristo anasti vallan yksinvaltiudelta ja feodalismilta. Engels sanoo v. 1886 (L. Feuerbach, alkup.): “Kuolevan todellisuuden sijaan astuu uusi, elinvoimainen todellisuus

— rauhallisella tavalla, jos vanha on kyllin ymmärtäväinen kuolla ponnistamatta vastaan, väkivaltaisella, jos se vastustaa tätä välttämättömyyttä”. Mutta v. 1897 lausuu jo Bebel (K. “Tulevaisuutta kohti” toin. p. siv. 197): “Meitä syytetään siitä, että me tahdomme väkivaltaisia mullistuksia. Minkätähden minä kieltäisin, että me kerran aikoinaan sitä ajattelimme? Mutta minä olen jo kymmenen vuotta sitte Saksan valtiopäivillä nimenomaan väittänyt, ettei väkivaltaista mullistusta suinkaan enää tarvita. Suurimmat mullistajat eivät ole sosialidemokratit, vaan heidän jyrkimmät vastustajansa. Herrat v. Stumm ja Krupp esim., he ovat yhteiskunnan mullistajia par excellence, he ovat juuri niitä miehiä, jotka toimittavat sosialidemokratian.” (Vert. Engels, Esip. Elend d. Ph., loppup.: “Meidän konservatiivimme ovat nyt kerrassaan meidän suurimmat vallankumouksen ajajamme”.)

Maailman historia näyttää koko joukon sangen suuria, mutta aivan verettömiä vallankumouksia. Kautsky (Die soz. Rev. p. 8) huomauttaa esim., että kolmannen säädyn julistaminen kansalliskokoukseksi 17 p. kesäk. 1789 oli mitä suurimmassa määrässä vallankumouksellinen teko ilman mitään ulkonaista väkivaltaa. Samallinen oli Englannin “kunniakas” vallankumous v. 1869, samallinen Kustaa Vaasan, joka siirsi paavinvallan ja papiston omaisuuden melkein tykkänään hallitsijan käsiin; samallinen Kaarle XI:n suuri reduktio, jonka kautta aatelin omaisuus hyvin suureksi osaksi joutui valtion huostaan, niin että monet aatellisperheet vajosivat kurjuuteen; ja äskeinen poliittinen vallankumous Turkissa oli ainakin pääasiassa aivan veretön, koska upseeristo sitä kannatti. Ja sitte meidän oma “vallankumouksemme” v. 1905!

Vallankumousta, revolutsioonaa, joka perinpohjin muuttaa olevaiset olot, ei suinkaan tarvitse panna yhteyteen ampumisten, räjähdysten ja verenvuodatuksen kanssa. — Semmoinen suuri muutos voi käydä päinsä aivan rauhallisesti, kun *olot ovat täydellisesti kypsyneet*. Kautsky esim. otaksuukin, että “proletaarinen vallan-

kumous" tulisi enemmän "uskonpuhdistuksen vallankumouksen" kaltaiseksi kuin Ranskan suuren poliittisen mullistuksen kuvaksi.

Ja epäilemättä se siten paremmin onnistuukin, sillä sangen sattuvasti huomauttaa Engels, että "järjestyspuolueet, kuten ne itseänsä nimittävät, häviävät heidän luomansa oman laillisen aseman johdosta. He huutavat epätoivossaan kuten Odilon Barrot (Ranskan ministeri helmikuun vallankumouksen aikana): la legalité nous tue, laillisuus on meidän kuolemamme, ja sen takia ei niille jää muuta kuin tuon harmillisen laillisuuden murtaminen". Ja näin syntyy "provokatsiooni". Asianomaiset syyttävät kyllä, kuten Marx puolustuspuheessaan Kölnin tuomioistuimen edessä sanoi v. 1840, kansaa laillisuuden rikkomisesta, vaikka itse ensin ovat lakia rikkoneet. Engels muistuttaa, että kaikki nykyajan valtiot ovat sopimuksen tuotteita hallituksen ja kansan välillä. "Jos toinen puoli rikkoo sopimuksen, niin koko sopimus on mitätön, toinen puoli ei silloin myöskään ole siihen sidottu." Engels väittää siis, että välistä hallitus itse voi provoseerata laittomuutta kansassa.

Ei mikään siis ehdottomasti pakota otaksumaan, että tulevaisuuden suuri mullistus suoritetaan väkivaltaisilla keinoilla, vaikka sekin voi olla mahdollista. Päinvastoin tulee kansojen olla sangen varuillansa, etteivät anna asianomaisten provoseerata ennenaikaisia mullistuksia, jotka vaan vahvistavat taantumusta, mikä monasti *joksikin ajaksi* on välttämätön, satunnainen ilmiö.

Mutta, kysytänee,, mitä voi köyhälistö käyttää puolustukseen, jos taantumus yhä uhkaa, ryhtymättä vahingollisiin väkivaltaisuuksiin?

Engels antaa meille tähän selvän vastauksen: "Köyhälistön mahtavan joukon tulee tunkeutua eteenpäin kovassa sitkeässä taistelussa verkalleen asemasta asemaan". "Yleisen äänioikeuden menestyksellisellä käytämisellä on koitunut köyhälistölle aivan uusi taistelutapa ja tämä kehittyi nopeasti yhä enemmän." "Ja näin tapahtui, että porvaristo ja hallitus rupesivat paljoa enemmän pelkäämään työväenpuolueen laillista kuin lai-

tonta toimintaa, enemmän vaalin tuloksia kuin aseellisia mullistuksia.” “Kun on kysymyksessä yhteiskunnallisen järjestelmän täydellinen muuttaminen, silloin tulee itse joukkojen olla siinä muassa, itse jo ymmärtää, mistä on kysymys ja minkä edestä he taistelevat. Tämän on meille opettanut viimeisten viidenkymmenen vuoden historia. Mutta jotta joukot ymmärtäisivät, mitä on tehtävä, siihen tarvitaan pitkää kestävää työtä ja tämä työ se juuri on, jota me nyt toimitamme, vieläpä semmoisella menestyksellä, että se saattaa vastustajamme epätoivoon”. *“Pitkällinen kiihotustyö ja eduskunnallinen toiminta onkin tunnustettu puolueen lähimmäksi tehtäväksi.”*

Näin opettaa meille “Altmeister” Engels, joka oli Marxin vertainen (Vert. Kautsky, Die historische Leistung v. K. Marx p. 19), mutta joka eli kauemmin kuin hän kokeakseen enemmän kuin hän. Ja Marx itse viittaa samaan suuntaan. Kirjoituksessaan “Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie” väittää Marx, että päästäksemme semmoiseen “revolutsiooniin”, joka kohottaa ihmiskunnan todellisesti inhimilliseen korkeuteen, täytyy teorian tarttua suuriin joukkoihin”, “ajatuksen salaman perinpohjaisesti iskeä tähän yksinkertaiseen kansalliseen maaperään” s. o. sosialismin aatteiden pitää syöpyä koko köyhälistön sydämeen.

Siis Engelsin neuvon mukaan on suurella sosialidemokratiasella puolueella — välittämättä vastustajien provokatsioonista — pääasiallisena tehtävänä yleiseen äänioikeuteen perustuvan eduskuntatyön suorittaminen, jossa köyhälistö saapi esittää koko maailmalle vaatimuksensa ja käsityksensä, vaaliagitatsioonissa vahvistaa voimiansa hallitusta ja porvaristoa vastaan ja vaalituloksessa laskea nämä voimat, ja myös syvien rivien nukkuvien aineksien nostaminen ja herättäminen mahtavalla propagandalla, agitatsionilla yli koko maan uusien aatteiden omistajaksi, jotka tulevaisuudessa kantavat hedelmänsä ja, sitte kun “kallot” ovat valloitetut aivan rauhallisella tavalla, aikaansaavat sen suuren muutoksen yhteiskunnallisissa oloissa, jonka täytyy ehdottomasti

tulla. Ja tämä menettely vahvistaa myöskin — satunnaisista taka-askeleista huolimatta — jokaisen, varsinkin pienten kansojen elinvoimaa. Sillä, kuten Engels myöskin väittää, "eivät Euroopan ja Amerikan kaikki makasiinikiväärin riitä ampumaan maailmasta puoluetta, jossa on miljooneja".

"Tähän tehtävään ei vain kuulu, että me järjestämme köyhälistön rivejä ja autamme sitä hankkimaan parempia elämän- ja työehtoja. Siihen kuuluu myös se että me laajennamme köyhälistön näköpiirin tuokio- ja ammattietujen piirin yli, että me annamme sen käsittää kaikkien proletaristen etujen suuret yhtymäkohdat keskenänsä ja yleisten yhteiskunnallisten etujen kanssa. Siihen kuuluu, että me asetamme sille suuret tarkoitusperät, jotka nostavat sitä korkeampaan henkielämään, että me kohotamme sitä jokapäiväisen pikkutyön yli, joka on välttämätöntä ja jota elämä ehdottomasti vaatii, mutta johon elämä meidät itsestään pakottaa, ilman että meidän tarvitsisi siihen erittäin innokkaasti kehoittaa. Pitäkäämme siitä huolta, ettei pikkumaisuus alenna köyhälistöä ja sen tarkoitusperiä, ettei pitkälle tähtäävän periaatteellisen politiikan asemasta synny laahaaminen tapauksesta tapaukseen, toisin sanoen ettei kuiva joka-päiväisyys voita ihanteellisuutta, ettei tietoisuus suurista historiallisista tehtävistä mene hukkaan, tehtävistä, jotka köyhälistölle kuuluvat". (Kautsky, Bernstein und das Sozialdem. Program, siv. 195).

Punanen Viesti, 1909.

RESIGNATSIOONI

Resignatsiooni — mitä se oikeastaan on? Suomen kielessä ei ole vastaavaa sanaa. Sama sana on lainattu englannin, ranskan, saksan, tanskan, ruotsin ynnä monen muun kielen sanavarastoon latinasta. Siinä resignare on sama kuin rescribere se on merkitä tili- ja laskukir-

joihin, että joku rahasumma on maksettu, siis maksaa takaisin, josta sitte on saatu: luopua, ei huolia. Yleisesti se sitten on saanut merkityksen: olla vaatimatta "liikoja", tyytyä kohtaloonsa.

Rooman kuuluisa runoilija Horatius, joka yleensä oli tyytyväisyyden ja "kultaisen keskitien" ylistäjä, laulaa onnesta, jota hän kiittää, jos se viipyy hänen luonsa, mutta jos se lentää pois hänen luotaan, silloin voi hän kyllä luopua kaikesta, minkä se on hänelle suonut ja hän tyytyy "rehelliseen köyhyyteen" ja hyveeseen.

Tegner, yksi Ruotsin suurimmista runoilijoista on erityisesti laulanut "resignatsioonista". Jättiläiset kokosivat vanhan kreikkalaisen tarun mukaan useampia vuoria päälletysten rynnätöksensä siten taivaaseen, mutta jumalat syöksivät heidät armottomasti alas tulivuorien alle. Ihminen on näitten kaltainen; hän vain valittaa kärsimyksiään ja surujaan; mutta "mikä oikeus on sinulla, ihminen, vaatiakaan paljon onnellisuutta maan päällä?" "Eikös sinulla ole yhtään iloja; eikö ole ystäviä, sukulaisia, hyvettä, kunniaa, isänmaata". Ei sen takia tule vaatia paljon onnellisuutta, vaan "kärsiä ja odottaa ja kiittää taivaan herraa, että on olemassa". "Epäilemättä kohtalo kuulee ihmisen hiljaista rukousta" ja lieventää painoansa; "iloitkaa siis ja antakaa anteeksi", "kärsikää ja toivokaa!"

Paljoa yksipuolisempi vastaus näihin viimeisiin sanoihin on Schillerin maan kuulu "Resignatiooni". "Minäkin olen Arkadiassa syntynyt, minullekin lupasi luonto iloa kätkyeni ääressä, mutta lyhyt kevät antoi minulle vain kyyneleitä"

Da steh' ich schon auf leiner finstern Brücke,
Furchtbare Ewigkeit!
Empfange meinen Vollmachtsbrief zum Glücke,
Ich bring'ihn unerbrochen dir zurücke,
Ich weiss nichts von Glückseligkeit."

(Siinä minä nyt jo seison sinun kaamealla sillallasi, kauhea ijankaikkisuus, ota minun valtakirjani onneen,

tuon sen aukaisematta takaisin, en tiedä mitään onnellisuudesta.)

“Sanotaan, että sinä olet tuomari, joka annat oikeuden mukaan, helvetin tuskia pahalle, hyvälle taivaan iloja”. Ja jumalan lapsi “totuus” lausui minulle jo eläis-säni: “Maksan sinulle toisessa maailmassa, anna vain nuoruutesi minulle, anna vielä nuori vaimosi, joka sinulle on niin rakas, toisella puolen hautaa kantavat surusi korkoja”. Ja hän antoi kaikki. Mutta maailma nauroi ivallisesti: “Velkakirja kuolleille, mikä on ijankaikkisuus, kuolemattomuus? Tyhjästä toiveista annoit *varmoja etuja*”. “Nyt ijankaikkisuuden rajalla vaadin palkkani kaikista kärsimyksistäni, kaikesta kärsimästäni ihmisten ivasta”. Mutta vaatijalle vastattiin: “Kaksi kukkaa kukkii vain ihmislapsille: toivo ja nautinto. Nauti, ellet voi uskoa. Kärsi, jos voit uskoa. Olet toivonut, se on onnesi, mutta ei mikään ijankkisuus anna takaisin sitä, minkä tuokiosta olet kadottanut”.

Guizot, rikkaan porvarivallan tunnettu ministeri, oli sitä mieltä, että ihmisellä on “katoamaton vaisto, että jumala ottaa osaa hänen kohtaloonsa ja että tämä ei loppu tässä maailmassa”. “Perheen, valtion, omaisuuden, perinnön, historian, kunnian, kaikki ne teot ja tunteet, jotka muodostavat ihmiskunnan pitkitetyn ja katkoamattoman elämän keskellä rajoitettua ilmiömaailmaa ja inhimillisten olentojen nopeata katoavaisuutta — kaiken sen hävittää yhteiskunnallinen tasavalta” (s. o. sosialismi). “Se hävittää sen, mikä merkitsee ihmisen ylesyyttä tässä maailmassa ja kuolemattomuutta toisessa maailmassa”. Mutta ne ovat “välttämättömiä, perin tarpeellisia yhteiskunnallisen rauhan ja hyvän hallituksen ehtoja”.

Tegner esittää puhtaasti poroporvarillisen katsantokannan: on enimmäkseen suruja ja tuskia tässä maailmassa, mutta on niitä ilojakin. Kärsi siis ja iloitse! Schillerin rinnasta puhkeaa syvä tuskanhuuto: kärsimys kaikkialla; jos *voit* uskoa ja toivoa, niin siinä on palkinto, *ainoa*, tuskistasi, älä odota muuten mitään tulevalta elämältä. Guizot on kapitalistien todellinen puhe-

toveri: uskonto on tarpeellinen ja välttämätön hyvälle, *porvarilliselle* hallitukselle: ainakin on joku "talonpoikaishelvetti" tarpeen kuten piispa Billing kerran Ruotissa väitti. Ja se on tosiaan kummallista, mitenkä tuo ennen Voltairen ja Straussin aikoina niin uskonnollisvapaamielinen porvaristo, kun se on päässyt valtaan useimmissa Euroopan maissa, on näissä muuttunut uskonnollisvanhoilliseksi, miten se nyt saarnaa, kuten Guizot ja Billing, että uskonto on kansan syville riveille säilytettävä!

Mutta tämmöistä resignatsioonia eivät kansan syvät rivit enää voi sulattaa. Anatole France, Ranskan suurin nyt elävä kirjailija, on eräässä puheessaan työväenyliopiston vihkiäisissä tulkinnut nykyisen köyhälistön tunteet aivan sattuvasti. "Te kuulette välistä siveysaarnaajain väittävän teille, ett'ei pidä antaa mitään arvoa elämän ilolle. Älkää kuulko niitä. Pitkä perintöoppi, joka vielä meitä painostaa, opettaa meille, että itsensäkieltäminen, kärsimys ja tuska ovat tavoteltavia etuja ja että vapaaehtoinen itsensäkieltäminen on erityinen ansio. Mikä petos! Kun sanoo kansoille, että niiden tulee kärsiä tässä maailmassa ollaksensa onnellisia toisessa, niin vaatii niiltä kurjaa alttiiksiantamista, resignatsioonia, kaikelle sorrolle ja kaikille vääryyksille. Älkää kuulko pappeja, kun he opettavat, että kärsimys on oivallista. Se on juuri ilo, joka on hyvää! Meidän aistimme, meidän jäsenemme, meidän koko fyysillinen ja siveellinen luontomme, koko olemuksemme neuvoa hakemaan onnea maanpäällä. Älkäämme pelätkö iloa!" Itse runoilija Franzen, joka Hernösandin piispana vanhuutensa päivinä muuttui niin kovin vanhoilliseksi, lauloi aikaisemmin täydestä sydämestään "ilon hetkiä:

Sörj ej den gryende
Dagen förut
Njut af den flyende
Hvarje minut.
Rosornas doft,
Drufvornas ånga

Skynda att fånga.
Yngling! de vissna — du själf är ett stoft.

— — — —

Glad må du somna i
Grafven, du ock,
Känslorna domma i
Tiden ändock.
Efter en kväll,
Måttligen njuten,
Hjärtligen sluten,
Sofver man roligt och vaknar man säll.”

Suomeksi (Tammisen käännös):

Pois suru haikea
huomenen luo.
Nauttios kaikkea
henki mit' tuo.
Ruusuja ja
myös rypäleitä
pois älä heitä,
ennenkuin kuihtuvat ne sekä sa.

Hautahan mielläsi
nukkunet myös,
kun elontielläsi
päätyvi työs.
Illalla ken
kohtuullisesti
juo, suloisesti
nukkuvi yön
hyvin taas heräten.

Nykyajan resignatioonin ehkä etevin edustaja on ollut Leo Tolstoj. Hän on tällä opilla, huolimatta tavattomasta totuudenrakkaudestaan ja ihmeteltävästä pelkäämättömyydestään, enemmän vahingoittanut kansaansa ja ihmiskuntaa kuin sitä hyödyttänyt. Sillä se on kyl-

lä totta, kuten on väitetty, että Tolstoj, joka harhaili, lopetettuaan Anna Kareninan, elämäntarkoituksen hake-
misessa, oman kansan syvien rivien keskuudessa löysi
vastauksen tälle elämänkysymykselleen: hän oppi tuolta
vielä niin kehittymättömältä kansalta, että korkein hyvä
oli tyytyminen kohtalon suruihin, tuskiin ja vastoinkäy-
misiin. Ja hän pyhitti kaiken tämän vielä uskonnolli-
sella tunteella: kaikki tämä on jumalan nimenomainen
tahto ja määräys. Ja Tolstojn harhaluulo kulki huip-
puunsa, kun hän vaati, ettei pahaa saisi vastustaa, ei
edes rangaistuksella, vaan ainoastaan *hyvällä*. Se on
sama maailman todellisuutta huonosti ymmärtävä vaati-
mus kuin "viisaan" Sokrateen väite, että ihmiset kyllä
tekevät hyvää, jos vain oppivat sitä oikein käsittämään
riittävän opetuksen kautta. Mutta Tolstoj on oppinsa
kautta suuressa määrin antanut tukea kansansa "kärsi-
vällisyydelle", resignatsioonille ja liialliselle toimitto-
muudelle. Ja hän on siten palvellut reaktiota, taan-
tumusta. Nykyajalle hän ei kelpaa esikuvaksi. *Mitä vä-
hemmän resignatsoonia kullakin kansalla on, sitä enem-
män se edistyy*. Ei millään toimihaluksella kansalla ole
resignatsoonia. Ja sen takia marssiikin esim. Rans-
kan kansa kaikkien maitten etunenässä valtiollisessa
suhteessa. Ja ihmiskunnan laita kokonaisuudessaan on
aivan sama.

"Ihmisen tarkoitus" — lausuu Carlyle — on *teko*
eikä *ajatus*". Ja se, joka pyrkii tekoon, joka viepi ih-
miskunnan eteenpäin, se ei vaivu resignatsooniin, se
hakee aina uusia toimialoja. Sama oli jo Ciceron, Roo-
man suuren puhujan ajatus: toimittomuus oli hänestä
kaikkein pahin ominaisuus. Vetäytyminen syrjään var-
sinaisesta toiminnasta yleishyödyn hyväksi — tosin niin-
kuin hän sitä käsitti — oli luvallista ainoastaan sil-
loin kuin voimat olivat lopussa tai tieteellinen työ kut-
sui erilleen.

Kaikkein vähimmin sopii kansojen pohjakerrosten
vaipua resignatsooniin, sillä tulevaisuuden muodostus
riippuu kuitenkin etupäässä niistä. Vaikka yläluokka
olisi kuinkakin sivistynyt, ei se voi mitään, elleivät var

sinaiset pohjakerrokset marssi mukaan, ole itsetietoisia, edistyksen suunnasta. Siis, *ennen kaikkea* pohjakerrokset hereille ja itsetietoisiksi! Pois kaikki niiden nukuttaminen, osoittamalla niille vekseleitä tulevaan elämään tämän elämän surujen korvaamiseksi! Pois kaikki tyytyminen pieniin osamaksuihin! Sangen ivallisesti huudahtaa Mefistofeles Lenau'in Faustissa:

“Das ist der Klugheit rechter Stand:
Vekürmmert stets, doch nie zu scharf,
Dem Volk den sinnlichen Bedarf
Und lenket so all sein Begehren
Nach dem, was ihr ihm könnt gewähren.
So wird es nach dem Nächsten greifend,

Nach dem gelüsten frechverwegen,
Was nicht in eurer Macht gelegen”.

(Se on viisauden oikea ydin, vähentäkää aina, ei kuitenkaan liiaksi kansan elintarpeita, ja suunnatkaa siten kaikki sen pyrinnot siihen, jota te voitte sille antaa. Silloin se vain pyrkii lähimpään eikä milloinkaan tähtää liiallisuudessa kauemmas, eikä halua röyhkeästi sitä, mikä ei ole teidän vallallenne sopivaa).

Kun resignatiooni kansan pohjakerroksista on hävinnyt, silloin käyvät ne yhä toimintakykyisemmiksi. Ne pyrkivät aina tehokkaasti kohottamaan asemaansa kaikkia vastustajiansa vastaan, olkoot nämä sitte feodaalisia tai porvarillisia. Kansan pohjakerrokset liikkeelle! Ainoastaan ne voivat tepsivästi — oikein käyttäen olosuhteita — murtaa tien ihmiskunnan todelliselle edistykselle! Se käypi yhä selvemmäksi jokaiselle, ken ajatella ja selvästi nähdä osaa! Lassalle'n lempilause oli vanhan roomalaisen runoilijan Vergilion säe:

Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo

(Ellen voi jumalia taivuttaa, panen manalan
liikkeelle.)

Toisin sanoen: jos en voi yläluokassa mitään vaikuttaa, käännyin kansan pohjakerroksiin. Ja niin hän teki. Ja hän sai ihmeitä aikaan.

Ainoastaan resignatsioonin poisheittäminen ja ripeä toiminta pelastaa kansanluokat, kansat ja yksityiset ihmiset. Siinä on koko ihmiskunnankin pelastus. Sen lausui jo Göthe julki (Faustin toisen osan loppupuolella keskustellessa saatanan kanssa):

“Das ist der Weisheit letzter Schluss:
Nur der verdient sich Freiheit wie das Leben,
Der täglich sie erobern muss”.

(Se on viisauden viimeinen sana: ainoastaan se ansaitsee vapautensa ja elämänsä, jonka joka päivä täytyy ne itsellensä hankkia).

Sorretun Joulu, Jyväskylä 1911.

TAANTUMUS JA TYYTYMYS

Kun taantumus rehoittaa, koettaa jokainen keksiä jonkun parannuskeinon.

Toiset ajattelevat aseellista vastarintaa toisessa tai toisessa muodossa. Se on vanha keino ja entisinä aikoina ja silloin kun vastakkaiset voimat ovat jotenkin tasaväkiset, on se kyllä auttanut, mutta nykyään ja voimain ollessa epätasaisia, on tämä puhtaasti reaktionäärinen eli taantumukselle edullinen keino. Taantumus pukeutuu mielellään valeperustuslaillisuuteen, se on: se tahtoo nimeksi olla laillinen, mutta todellisuudessa laitton ja kun armottomasti joko julkisesti tai salaisesti paljastaa kansan syvien rivien keskuudessa sen todellisen, itsevaltaisen luonteen, joutuu se raivoon, turvautuu aina provokatsiooniin, koettaa saada progressiiviset ainekset ryhtymään mullistuksiin ja kun kansan kehityskanta on vähäinen, se monasti onnistuu. “Laillisuus tappaa meidät”, se on taantumuksen tuskanhuuto.

Toiset arvelevat, että toisen tai toisen vihatun henkilön murhaaminen, johon taantumus pääasiallisesti nojautuu, tuottaa toivotun tuloksen. Ei mikään voima voi estää jotakin monasti epätoivoisessa vihassaan toimivaa henkilöä ampumasta tuommoista taantumuksen sankaria, mutta harvoin, jos milloinkaan saadaan näillä yri-tyksillä toivottua tulosta, vaikka tavallisesti helpoituk- sen, vieläpä kiitollisuuden tunne useimmissa herää, kun joku taantumuksen musta peikko on saatettu maail- masta. Mutta yleensä eivät nämä anarkistiset intoilijat ota huomioon, että vallitsevia oloja ei poisteta yksityi- sillä murhilla ja että sekä valkonen että punanen ter- rori eivät vie lopulliseen suotuisaan tulokseen.

Löytyy vielä semmoisia n. s. "sillanrakentajia", jot- ka arvelevat, että taantumukselle tehdyillä myönnytyk- sillä voidaan pelastaa, mikä vielä pelastettavissa on. Jos kohta tämmöisellä politiikalla *jotain* tuloksia saavutet- taisiin, niin voitto tappioon verraten on aivan vähäinen. Sillä päätappio koko tästä menettelytavasta on se, että kansa depraveerautuu, sen vastustus-aisti heikkenee ja vihdoin se kuolee. Sillä "sillanrakentaja" saapi raken- taa yhä uusia siltoja, hän ei milloinkaan pääse man- nermaalle, vaan hänen täytyy aina kulkea saaresta toi- seen siltojaan myöten.

Ehdottomasti paras ja tepsivin keino taantumusta vastaan on *kansan tyytymättömyyden vireillä pitäminen ja sen kohottaminen*, joka kerta kun taantumus ryhtyy röyhkeihin tekoihinsa. Taantumus elää aina siinä hurs- kaassa toivossa, että sen valta on oleva ikuinen ja että se aseillaan voi aivan merkillisiä tuloksia saavuttaa ja *kuitenkin näyttää länsimaitten historia, että taantumus on yhtämittaisella lakkaamattomalla peräytymisretkellä*, ja vanha ovela poliitikko Talleyrand, jolle äinoastaan Metternich voi poliittisessa viekkaudessa uudempina ai- koina vertoja vetää, tuli vihdoin siihen tulokseen, että aseilla ei lopullisesti mitään pysyvää saavuteta ja Ca- vour väitti, että mikä pölkkypää tahansa voi joksikin aikaa piiritystilalla hallita. Euroopan itäisissäkin osissa on poliittinen taantumus tietysti jo ilmeisesti vain ajan

kysymys ja sen vallan pituus riippuu siitä ja yksin siitä, kuinka nopeasti syvien rivien jälellä olevat vanhoilliset pääkallot muuttuvat progressiivisiksi s. o. edistysmieliseksi, ja tämä tapahtuu ainoastaan siten, että näitten syvien rivien *tyytymys tähänastiseen kohtaloonsa väistyy ja mahtava tyytymättömyyden tunne valtaa heidät*. Siinä on jokaisen kansan varsinainen pelastus, kun taantumuksen painajainen ahdistaa. Jos milloinkaan, niin silloin pitää paikkansa väite, että *tyytymättömyys on kaiken edistyksen ehto*.

Joka sen tähden *todella* harrastaa koko suuren kansansa *pelastusta*, sen täytyy myöskin koko sydämensään harrastaa syvien rivien tyytymättömyyden herättämistä, vaikkakin hänen *oma etunsa siitä kärsisi*. Kaikki uhrautuminen kansan hyväksi viepi suuriin tekoihin, mutta korupuheet eivät mitään hyödytä, varsinkin kun ne useimmiten peittävät vain luokkaetuja ilmeisellä tai salaisella tavalla.

Mutta tyytymättömyyden herättäminen vaatii aikaa. Se kulkee taantumuksen vieressä: sen edistyessä se edistyy. Mutta ei aritmeettisessa, vaan geometrisessa suhteessa. Kun taantumus kehittyy jonakin aikana, kehittyy, jos kansan valitut ovat valppaita kylvömiehiä, myöskin ja paljon suuremmassa määrässä kansan, syvien rivien tyytymättömyys. Ja aika *kypsyttää* sadon. Kuoleman merkki painautuu yhä selvemmin taantumuksen riutuneisiin kasvoihin. Mutta se taistelee sittekin vimmatusti edistystä vastaan. Turhaan. Tulevaisuus kuuluu edistykselle ja vapaudelle. Kansat eivät ajan pitkään kärsi taantumuksen vainoa. Uusi henki puhaltaa läpi maailman, kun kallot ovat valistuneet, se on: käyneet *peräti tyytymättömiksi oleviin oloihin*. Se toivo ei ole mikään utukuva, se on jokaisen nähtävissä, ken vaan nähdä voi.

Se on sankari, joka ahkerasti kylvää tyytymättömyyttä kansaansa, hän edistää sen edistystä ja vapautusta, vaikka sankarius ei näyttäydy räjäyttävässä teossa. Sen sankariuden hedelmät kypsyvät *verkalleen*. Mutta ne kypsyvät *varmaan*. Ja ne ylläpitävät luotta-

musta kansassa *omaan voimaansa*, ne eivät pilaa sen *vapaudentuntoa*. Ja kun ajat muuttuvat — ja ne muuttuvat varmasti pitkien kärsimysten perästä — silloin on kansa vahva ja valmis vastaanottamaan sen uuden ajan, joka kauniina, kirkkaana päivänä loistaa koko ihmiskunnan yli. Ja se on etenkin nuoriso, jonka tulee painaa tämä syvälle sydämeensä.

Työmies, 30. 6. 1909.

ETEEPÄIN!

On omituinen piirre nykyisessä yhteiskunnassa, että ylemmät kansankerrokset, jotka tahtovat käydä ihanteellisista, yleensä yhä enemmän kadottavat ihanteensa ja että alemmat kerrokset, joita syytetään materialismista, ovat täynnä ihanteellisuutta, uskoa tieteen suureen, mullistavaan merkitykseen maailman kehityksessä, uskoa ihmiskunnan uudistukseen ja maailman parantumiseen, täynnä optimismia vaikeimmissakin oloissa ja suurimmissakin vastoinkäymisissä ja kärsimyksissä. Yläluokkalainen ei tulevaisuuden suhteen näe juuri mitään valokohtia tahi ani vähäsen — ellei tämä kohdistu haudantakaiseen elämään; mutta itsetietoisuuteen herännyt köyhälistö — ja tämän rivit kasvavat kaikissa maissa — uskoo varmasti, että maailma läheisessäkin tulevaisuudessa kuuluu sille, kuuluu niille, jotka tähän asti ovat kärsineet sortoa ja vainoa. Ja tämä aate on köyhälistön suuri ylevä ihanne, joka sitä ylläpitää ja tukee elämän raskaissa taisteluissa, joka antaa sille voimaa kestämaan kaikkea ja kärsivällisyydellä odottamaan, kunnes köyhälistön vuoro tulee. Tämä korkea ihanteellisuus kansojen syvissä riveissä opettaa meille, että kerran kansojen *suuri enemmistö* pääsee kärsimyksistänsä, että se ja siten koko ihmiskunta pääsee päinvänpaisteisille kukkuloille, niistä syvistä laaksoista, joissa vain vallitsee sumua ja surua.

Ihanteellisuutta tarvitsee ihminen voidakseen elää ja toimia, mutta ei mitään pelkästään pilventakaista ihanteellisuutta vaan ihanteellisuutta reaalisella, todellisuuden pohjalla; semmoista ihanteellisuutta, joka aateloii jokapäiväisyyden, mutta samalla on kotoisin elämän, todellisen elämän keskuudesta, sen korkeimpana, suurimpana tekijänä ja samalla yhä nousevana päämääränä. Ja korkeampaa ihanteellisuutta ei löydy maan päällä kuin koko ihmiskunnan kohottaminen mahdollisimman suureen onnellisuuteen ja hyvinvointiin, ja se on juuri sosialismin ihana päämäärä. Mutta se ei ole vain sen päämääränä; sosialismi koettaa myöskin *rehellisesti ja tarmokkaasti* sitä toteuttaa. Ja siinä se enemmän kuin missään muussa suhteessa eroaa toisista puolueista ja ryhmistä.

Miten voi nyt köyhälistö etupäässä edistää tarkoituseränsä toteuttamista? Mitenkä saada kansan syvät rivit nopeimmin onnellisuuteen ja hyvinvointiin? Toiset arvelevat, että se tapahtuu parlamentaarisella alalla, toiset taas syndikalistisella toiminnalla. Siitä riidellään uljaasti.

Ja kuitenkin on tehokkain keino toinen. Se voi toteutua suhteellisesti kaikessa hiljaisuudessaakin. Kuinka sitten?

Köyhälistön liike on suuri joukkoliike. Sen valtiollinen voima riippuu siitä, kuinka paljon ihmisiä seuraava sen lippua eikä *pääasiallisesti* siitä, käytetäänkö sitä vai tätä menettelyä. Suurten, hyvin suurten kansanjoukkojen selvää, yksimielistä tahtoa ei mikään vastustus voi kestää. Jos joku väittää päin vastoin, niin hän aivan varmaan erehtyy. Eikä se lopullisesti merkitsekään niin paljon kuin useimmat luulevat — vieläpä semmoisetkin kuin Herwé ja muut — ovatko nämä joukot asetetut vai eikö. Pääasia on, että *rivit ovat sankat* ja että niitä elähyttää sama tai pääasiassa *sama suurtaate, joka pyrkii pontevasti oloja muuttamaan*. Semmoisen voima on *vihdoin vastustamaton*. —

Siis etupäässä itsetietoisien köyhälistön, rivejä laajentamaan! Meidän tulee painaa tulisilla kirjaimilla

mieleemme Johan Jacobyn sattuvat sanat: "Pienimmäkin työväenyhdistyksen perustaminen on oleva tulevaisuudessa suuremman arvoista kuin Sadovan voitto" (jossa preussiläiset saivat ratkaisevan voiton itävaltalaisista ja kohosivat saksalaisen maailman ensimmäiseksi valtioksi). Sen takia levittäkäämme oppiamme, jonka perustuksella yksin saamme suuret joukot valveille, matalimpaan mökkiin, kaukaisimpaan salomaahan ja missä vaan parikymmentä tämän opin kannattajaa on olemassa, perustettakoon uusi työväenyhdistys! Ja missä vanhoja yhdistyksiä on, siellä liittyköt kaikkien syvien rivien miehet ja naiset näihin! Se on nykyään sosiaalidemokratian suurin tehtävä. Se kasvattaa voimaa, murtumatonta voimaa kansassamme. Sillä siten se tulee yhä itsetietoisemmaksi ja sortaja ei tämänlaiselle kansalle mahda mitään, ei edes kanuunoilla ja kuularuiskuilla. Moni kansalainen ja sortaja ennen kaikkea kohottaa olkapäitään tälle optimismille, mutta tulevaisuus tulee sittekin osottamaan väitteeni tässä suhteessa oikeaksi. *Kansan todellinen voima ja kestävyys ei riipu aseitten lukumäärästä, vaan siitä määrästä itsetietoisuutta, mikä sen rinnassa asuu.*

Ja missä vain on joku työväen- tai ammattiyhdistys kantajoukkona, siellä tämän tulee pitää pääasianaan ensin omien jäsentensä keskuudessa toimeenpanna keskusteluiltoja, joissa otetaan esille joku yleinen, useimpia arvattavasti *huvittava ja vireillä pitävä seikka*, joka voi olla ennen työväen kirjallisuudessa painettu ja josta voi eri mielipiteitäkin sukeutua. Eri mielipiteitä omassa keskuudessa ei sovi pelätä; päinvastoin on hyvä, että niitä on, sillä kaavamaisuus (dogmatismi) ja yksitoikkoisuus *kuolettaa*. Ja semmoisessa kuoleekin koko yrittäjä. Ei saa ketään väinota ja heti julistaa kerettiläiseksi siitä, että hänellä on jossain asiassa eroava käsitys. Aineita ei aina edes tarvitse ottaa varsinaisesta köyhälistö- eli sosialistisen liikkeen alalta, vaan vaihteeksi ja keskustelujen elähyttämiseksi voi *välillä* valita muitakin. Tietysti on etupäässä otettava keskustelunalaisiksi semmoisia kysymyksiä kuin esim.: "Mi-

tä on sosialismi?”. “Mikä on köyhälistön pääpyrkimys?”, “Mihin tahtoisin etupäässä päästä?” Sangen suotavaa olisi, että asianomaiset ehdottaisivat sopivia aineita ja että he kehoittaisivat asianhaluisia semmoisia heille esittämään. Näin saataisiin eloa ja virkeyttä toimintaan. Ja kun ensin jäsenet olisivat pohtineet jotakin tai joitakuuta kysymyksiä, pitäisi ottaa asia kypsyttyneenä uudestaan harkittavaksi ja keskusteltavaksi, johon keskusteluun olisi kellä hyvänsä vapaa pääsy. Sen jälkeen sopisi kehoittaa liittymään järjestöön, kun vaakaumus on keskustelussa lujitettu. Sopivaa kirjallisuutta olisi myös pantava tarjolle.

Tämä työ ei herätä liian suurta huomiota, mutta se viepi mielestäni varmemmin kuin mikäään muu keino päämäärään. Työ suurten aatteiden hyväksi ei yleensä ole meluavaa laatua; päinvastoin, esim. suurimmat maailman keksinnöt, jotka ovat vieneet ihmiskunnan suunnattomasti eteenpäin, ovat enimmäkseen kypsyneet yksinäisen kamarin hiljaisuudessa. Ehrlich teki yksinäisessä laboratoriossaan 606 turhaa koetta ennenkuin hän löysi Salwarsan'in, jolla nyt “pahaa tautia”, ihmiskunnan julmaa vitsausta parannetaan ja Marx loi British Museum'in hiljaisessa lukusalissa sosialismin tieteellisen perustuksen, joka on viitannut uuden tien ihmiskunnalle ja ensi kädessä köyhälistölle. Ja hyvin tärkeä seikka tässä suhteessa on sekin, että pienemmätkin kyvyt köyhälistön riveissä voivat suorittaa erittäin hyödyllistä työtä ja tehokkaasti, niin sanoakseni kouraan tuntuvasti vaikuttaa köyhälistön kohottamiseen surkeasta alennustilastaan. Ja se antaa heille sisällistä tyydytystä ja panee heidät vielä tarmokkaammin toimimaan suuren asiansa hyväksi. Se onkin tosiaan sangen tärkeätä, että *kaikki, suuret ja pienet* saadaan yhteistyöhön yhteisen asian edistämiseksi, niin että kaikki ovat kuin “yksi lauma ja yksi paimen” ja kaikkien edessä häämöttää kuin Betlehemin tähti itämaiden kuninkaille tai tulipatsas korvessa kulkeville Israelin lapsille ylevänä ihanteena koko ihmiskunnan onnellisuus ja hyvinvointi maan päällä. Sosialisti, Turku 24. 12. 1913.

LUOKKATIETOISUUS JA LUOKKATAISTELU

Englannin kuuluisa, joku aika sitte poismennyt sosialisti William Morris väittää, että "jokaisen menestyksellä toimivan yhteisön tulee järjestää työtä niin, että jokaisen työkykyisen henkilön on suoritettava vastaava osa työstä eikä sen enempää" ja sen tulee menetellä niin, että jokainen, joka suorittaa oikean osan työstä, myöskin saapi oikean osan tämän työn kautta toimeensaaduista tuotteista ja vihdoin, ettei tule toimittaa turhaa työtä, koska se vaan tuottaisi enemmän vaivoja niille, jotka tahtovat suorittaa hyödyllistä ja tarpeellista työtä.

Ja mikä on nyt todellisuus kaikkialla? Todellisuus on, että "joka vähimmin produseeraa eli työskentelee, se kuluttaa enimmäin; ja joka enimmäin taas produseeraa, se kuluttaa vähimmin". — Koko joukko tekee aivan hyödytöntä työtä, koska yhteiskunta on aivan nurinkurin järjestetty: kilpailun suunnittelemisessa, kaupanpidossa, sotalaitoksessa y. m.

Kuinka tähän on tultu ja mitenkä siitä päästään?

Kun ihmiset rupesivat kiinteään yhteiselämään ja loivat valtioita, muodostuivat nämä kohta luokkavaltioksi. Etuoikeutetut anastivat itsellensä vallan niissä. Nämä etuoikeutetut olivat aateli ja papisto. Raakalaisuuden aikoina käytiin sotia; näissä sodissa esiintyivät muutamat etevämmyyksiensä nojalla johtajina ja hankkivat siten itsellensä, vieläpä jälkeläisillensäkin yleensä vallan silloisissa yhtämittaa sotaa käyvissä yhteiskunnissa. Näin muodostui aateli. Mutta aikaa voitain kehittyi ihmiskunta tahi oikeammin osa siitä henkimmäksi ja henkiset voimat saivat ihmisten yhteiselämässä suuremman merkityksen: muisteltakoon vaan keisari- ja paavivallan mahtavia taisteluita keskiajalla, jotka perustuksiltaan heijastavat tätä henkisten aatteitten esillepyrkimistä maallisen vallan rinnalle. Sodanjohtajien,

aatelin tasalle nousivat kaikissa valtioissa henkisen eli hengellisen — joka entisaikaan vielä oli sama — voiman edustajat, papisto. Mutta papisto ei suinkin missään kansassa tyytynyt tähän henkisyYTEEN, vaan haki sekin tämän korkeamman henkisyytensä ja sivistyksensä nojalla itsellensä maallistakin valtaa ja tästä syystä näemme, miten kehittyneempinä aikoina *maallinen* valta jakautuu aatelin ja papiston välillä. Mutta vähitellen muuttui tuotantotapa tavaran valmistamisessa ja tämä kohotti varsinaisen porvariston valtaan. Eittä-mättömästi on Marx "Kommunistisessa Manifestissä" väittänyt: "Tuotanto- ja liikeneuvot, joiden perustuksella porvaristo kehittyi, syntyivät feudaalisessa yhteiskunnassa. Näitten tuotanto- ja liikeneuvojen vissillä kehitysasteella eivät nuo olot, feudaalinen manufaktuuri ja maanviljelyksen järjestelmä, sanalla sanoen feudaaliset omistussuhteet, enää vastanneet jo kehittyneitä tuotantovoimia. Ne estivät tuotantoa eivätkä edistä-neet. Ne muuttuivat yhtä moneksi kahleeksi. Nämä olivat murrettavat ja ne murrettiinkin". Tämä porvariston valtaan astuminen ilmeni selvimmin Ranskan suuressa vallankumouksessa 18 vuosisadan loppupuolella: se oli porvariston mahtavin voimainponnistus. "Mutta", lausuu Marx lisäksi, "porvaristo ei yksin ole takonut niitä aseita, jotka feudalismille tuottivat kuoleman; se on myös synnyttänyt ne miehet, jotka nämä aseet kantavat — nykyajan työmiehet, *proletaarit, köyhälistön*". Porvaristo on tosiaan oma haudankaivajansa. Ei ole vähääkään epälystä siitä olemassa, ettei köyhälistö aikaa voittaen perisi porvariston asemaa, kuten porvaristo peri aateliston ja papiston: Selvänäköisimmät ihmiset sen nyt jo hyvin huomaavat. Mutta vielä eivät olot ole tätä varten kypsyneet. Köyhälistö teki kyllä viime vuosisadan kuluessa Englannissa ja Ranskassa kaksi suurta ponnistusta tämän päämääränsä saavuttamiseksi, mutta nämät eivät onnistuneet. Chartistien ja kommunistien suuret proletariset liikkeet, edellinen Englannissa ja jälkimäinen Ranskassa, menivät myttyyn, niin

kuin monet muutkin pienemmät samansuuntaiset yritykset.

Ja mikä on ollut syynä siihen, ettei köyhälistö ole päässyt sen pitemmälle?

Alkusyy on tietysti siinä, että, Marxin opin mukaan, olot eivät ole vielä kyllin kehittyneet köyhälistölle edullisiksi. Porvariston täydellinen dekadensi ei vielä ole käsissä. Se vaatii vielä jonkun verran aikaa. Mutta ehkä vielä suuremmassa määrässä vaikuttaa köyhälistön alhaiseen tilaan se seikka, ettei tämä köyhälistö kyllin vielä tunne omaa olemassa-olevaa voimaansa. Sillä ei ole kyllin *itsetietoisuutta*, se ei vielä näe eikä huomaa, mitä se voisi aikaansaada, jos se asettuisi todellisia voimiaan vastaavalle kannalle. Luokkatietyisyys köyhälistössä on ehdottomasti kohotettava, selvä tietoisuus siitä, että se on oma, *itsenäinen* luokka, jolla on *omat, muista luokkaeduista eroavat edut ja pyrintöt*.

Köyhälistö on kulkenut ja kulkee vielä, varsinkin meillä, muitten puolueitten vanavedessä ja talutusnuorassa. Ensín seurasi se meillä empimättä, jos kohta välistä muristen, vallassaolijoitien ohjeita ja viittauksia ruotsalaisuuden aikana; sitten liittyi se ehdoitta suomenmielisyteen, ja kun suomenmielisyys meni kahtia, oli se nuorsuomalaisuuden jatkona. Viime aikoina on nähty oireita toisenlaiseenkin hännystelemiseen — *itsenäisyyttä ehdottomasti liian vähäsen*. Siitä ei voi koi-tua muuta kuin vahinkoa itse köyhälistölle ja sen ajamille aatteille.

Mutta, huutaneé joku työväenaatteen vastustaja, siinähan sitä nyt ollaan. Itsekkäisyys työväenkin puolella, sama itsekkäisyys, josta porvaristoa niin usein syytetään. Luokkatietyisyyttä, luokkaetuja! Eikö pitäisi harrastaa *kaikkien* yhteisiä etuja, yleisharmoniaa? Niin, se kuuluu kyllä kauniilta, mutta todellisuudesta on se yhtä mahdotonta, kuin kaljupään miehen tukistaminen. Maailman olot ovat kerran semmoiset, että ne liikkuvat — toistaiseksi — luokkavastakkaisuuden pohjalla. Emmekä voi tästä vapahtua muulla tavalla kuin

luokkataistelun kautta. Marx on selvin piirtein näytännyt, että luokkavastakkaisuus vasta silloin häviää, kun köyhälistö pääsee valtaan, koska köyhälistö juuri on varsinainen suuri kansa, joka voitollaan poistaa kansojen sisällisen luokituksen ja pikku ryhmien erikoisedut. *Köyhälistön voitto luopi kaikkien kansalaisten yhteiset edut*, toisin sanoen, toisella kansalaisella ei enää ole minkäänlaisia etuja toisen kustannuksella. Nykyinen porvarillinen yläluokka palvelee juuri varsinaisia luokkaetuja, koska sen edut eivät ole sopusoinnussa suuren enemmistön etujen kanssa, vaan päinvastoin sotivat näitä vastaan. Tämä seikka onkin monelle yläluokkalaiselle aivan selvä, vaikka hän tahallaan peittelee asian todellista laatua. Ja mitä enemmän hän koettaa taistella oikeuden ja vapauden puolesta, sitä selvemmäksi käypi hänelle, että hänen täytyy puolustaa köyhälistön pyrkimyksiä oikeuteen ja vapauteen, koska tämä taistelu todellisuudessa ja kauvemmas ulottuvien seuraustensa kautta on taistelua *koko* hänen oman kansansa ja *koko* ihmiskunnan oikeudesta ja vapaudesta. Ja tosiaankin, mihinkä me nykyään käännämmekin katseemme, kaikkialla me selvästi huomaamme, että köyhälistö ja sen paraimmat asianajajat — mätämunia löytyy aina — miehekkäästi taistelevat *kaikkien* ihmisten vapauttamiseksi sorrosta ja riistosta kaikilla aloilla. Kuka innokkaammin kuin kansainvälisen työväenliikkeen miehet ja naiset julistavat tieteen *täydellistä* vapauttamista *kaikista* ennakkoluuloista, kuka vilpittömämmin *kaikkien* naisten päästämistä kahleista ja kuka ehdottomammin *jokaisen pienimmänkin* kansan omantakeista elämää ja oikeutta kehittää omalla tavallaan ominaisuusiansa ja luontaisia taipumuksiansa.

Työväenliike on enemmän kuin mikään muu liike nykyään *todellisesti ihanteellista laatua* ja se todistaa mitä suurinta tietämättömyyttä tai pahansuopeutta tai itsekkäisyyttä, kun sitä syytetään n. s. materialistisista harrastuksista, jotka vaan tarkoittavat ruumiillista nautintoa. Se on kyllä totta, että jokainen ajatteleva ihminen tietää, ettei ilman riittävää aineellista pohjaa mi-

kään henkinen kohoaminen ajan pitkään ole mahdollinen, ja sentähden työväenkin asianajajat *ensi* kädessä ajavat tuota n. s. "leipäsosialismia", jolla luodaan uudet aineelliset perustukset kansojen syville riveille, köyhälistön miehille, naisille ja lapsille, jotka kituvat kurjuudessa ja viheliäisyydessä, mutta tällä pohjalla tähtää työväen aate paljoa pitemmälle, niin pitkälle, ettei *yksi-kään* harrastus tähän asti ole sen pitemmälle pyrkinyt. Se pysyy varmana tosiasiana.

Köyhälistöllä on siis *suuri, ylevä maailmanhistoriallinen tehtävä*. Se on tosiaan "se kallio", kuten Lassalle sanoi, "jolle nykyajan kirkko on rakennettava". Ja tämä suuri tehtävä on köyhälistön itsensä suoritettava. Ei sen tule liioin hakea tähän tehtävään apua muilta kansanluokilta siitä yksinkertaisesta syystä, että hyvinkin harvat henkilöt näistä kansanluokista voivat vapautua luokkansa ennakkoluuloista, luokkaetujen tavoittelemisesta muitten, alempana seisovien kansainesten kustannuksella.

Ja mitenkä voi nyt köyhälistö pääasiallisesti yksin suorittaa tämän suuren maailmantehtävänsä? Pääasiallisesti siten, että se *ennen kaikkea kehittää luokkatietoisuuttansa ja yhä enemmän rupeaa kokonaisuudessaan* käsittämään, että se on varsinainen kansa, jonka tulee pontevasti toimia niin, että tämä kansa pääsee valtaan huolimatta kaikesta vastuksesta, jota se voi kohdata. Ja tämmöinen eteenpäin pyrkiminen voi tapahtua ainoastaan luokkataistelun kautta, joka vihdoin hävittää kaiken luokkavastakohtaisuuden ja luopi lopputuloksena *yhden ainoan* luokan, jonka etu on sama kuin koko kansan ja koko ihmiskunnan etu ja menestys.

Työväen Joululehti (Tampere) 1905.

LUOKKATAISTELU JA IHMISRAKKAUS

Kaksi suurta aatetta painoi ennen muita leimansa yhdeksänteentoista vuosisataan: *darwinismi ja marxismi*. Engels lausui aivan oikein kommunistisen manifestin englantilaisen painoksen esipuheessa, että manifestissa esitetty perusajatus — tähän taas nojautuu juuri nykyajan marxismi eli sosialismi — "on omiansa historialliselle tieteelle luomaan saman edistyksen kuin Darwinin oppi luonnontieteelle."

Kummallakin opilla on kaksi piirrettä aivan yhteistä: *kehityksen ja taistelun periaatteet*. Mutta muuten ei näillä paljon yhtäläistä ole. Tämän on muun muassa Kautsky sangen hyvin osoittanut Ferrin "Sosialismi ja positiivinen tiede" nimisen kirjan ankarassa arvostelussa.

Tunnettua on, että Malthus'en kuuluisa taloustieteellinen armoiton oppi suuressa määrin vaikutti Darwinin perusaatteen syntymiseen: että taistelu ravintoaineista eli "taistelu olemassaolosta" on alituisesti käymässä eri eläinlajien välillä ja että voitto aina lankeaa "kyvykkäimmälle" (the fittest).

Mikä on "kyvykkäin"? Darwin tarkoitti sillä sitä eläintä, joka paraimmiten osasi olevissa oloissa toimeen tulla, väkevyydellä, ketteryydellä, sukkeluudella y. m. Kapitalistisen maailmankatsannon puolustajat ovat nyt tästä vetäneet sen johtopäätöksen, että inhimillisessä yhteiskunnassakin sama periaate on ehdottomasti vallalla, että siinäkin "the fittest", kelvollisin on sama kuin väkevin, ketterin, sukkelin y. m., joka siis aivan luonnollisesti pääsee voitolle, toisin sanoen kapitalistisen järjestelmän kannattajat. Darwinismi kumoo siis sosialismin.

Wallace, joka niinkään tuli samaan tulokseen kuin Darwin opin tieteellisen perustuksen suhteen, väittää kuitenkin aivan suoraan, "että nykyisessä sivistyneessä yhteiskunnassa luonnollinen valikoima ei pääse toimeen, eivätkä kyvykkäät jää eloon". Tämä käypi suuressa määrin ilmeiseksi jo sotaväenotoista ja koko sotalaitoksesta, joissa juuri vahvimmat ja terveemmät kansanainekset kituvat tai kuolevat. Ja siveellisesti suurimmat roistot pääsevät nyt, kuten esim. Gould, Rockefeller y. m., yhteiskunnan vaikuttavimmiksi jäseniksi, jotka konnamaisuudellaan välillisesti tappavat tuhansia taloudellisesti heikkoja olentoja.

Mitä sitten? Tämähän on johdonmukaisesti Darwinin oppia, väittävät kapitalistisen järjestelmän puoltajat.

Otaksuttakoon, että Darwinin oppi, sovitettuna yhteiskuntaelämäään, tosiaan johdonmukaisesti viepi tähän lopputulokseen.

Mitä se tietää. Se tietää, että ihmiskunta täten johdonmukaisesti joutuu Stirnerin (Kaspar Schmidtin) ja Nietzchen kannalle, jotka julistavat häikäilemättä itsekäisyyden evankeliumia ja pitävät myötätuntoisuutta lähimmäisiä kohtaan joutavana inhimillisenä heikkoutena. Siten päästäisiin noista "karjaihmisistä". Raaka ylivoima ja oveluus olisivat ihmiskunnan korkeimmat yhteiskunnalliset hyveet. Todellista *ihmisrakkautta* ei olisi olemassa. Tämä on tarkasti otettava huomioon.

Mutta jos köyhälistö, tuo sorrettu aines käsittäisi asian samalta kannalta! Jos se opettajiltaan oppisi, että raaka väkivalta on ihmiskunnan varsinisesti eteenpäin työntävä voima? Jos se vallan saatuaan — ja se saapi aivan varmaan kerran vallan käsiinsä — toimisi täsmälleen tämän periaatteen mukaan?! Mikä hauska ja kauhin tulevaisuuden kuva ihmiskunnalle!

Ei voi kieltää, että kapitalismin varsinaiset kannattajat ajattelevat tätä johdonmukaisuutta tueksi riistämislleen, vaikka eivät *kehtaa* sitä kaikessa alastomuudessaan esittää ja itse kapitalisminkin täytyy sitä

hieman helpoittaa ylläpitääkseen itsellensä ihmisjuhtia, s. o. tarpeellisia työvoimia.

Mutta pääsyy, mikä tekee tämän johdonmukaisuuden mahdottomaksi, on se, ettei köyhälistö *tahdo* kuolla kapitalismin orjina, että he *luokkana* ryhtyvät *taisteluun aivan samoin* kuin porvaristo ennen ryhtyi luokkataisteluun feodalismia, aatelia ja papistoa vastaan, kun viime mainitut koettivat käyttää tuota "darwinimaista johdonmukaisuutta" eteenpyrkivää porvaristoa vastaan. Tätä köyhälistön luokkataistelua vastaan pirstoutuu koko tuo darwinilainen johdonmukaisuus, tuo armoston "taistelu olemassa olosta" inhimillisessä yhteiskunnassa. Darwin itse on jo kirjassaan "Ihmisen polveutumisesta", huomauttanut siitä, että jo eläinten keskuudessa yksityiset yksilöt *yhtyvät* paremmin torjuakseen vihollisen hyökkäyksiä ja pysyäkseen pystyssä "elämän taistelussa".

Ja yhteiskunnallinen kehitys on tosiaankin — ellei ota ihmiskunnan alkuaikoja lukuun — eri luokkien alituista taistelua keskenään, kuten porvareista itse "porvarikuninkaan" pääministeri Guizot väitti ja vielä paremmin Marx ja Engels Kommunistisessa manifestissaan ovat selittäneet. Ja luokkataistelu on taas syntynyt siitä, että entiset taloudelliset olosuhteet ovat käyneet mahdottomiksi; uudet riennot, uudet aatteet ovat *tästä* syntyneet ihmisten aivoissa ja sydämissä ja äsken alakynnessä ollut aines nousee näitä uusia aatteita kannattamaan, näitä uusia tarkoituksiperiä toteuttamaan tositoiminnalla. He ryhtyvät *luokkataistelulla* luomaan ihmisille yhteiskunnassa uuden milieun, uuden ympäristön!*)

Mutta rakkaus, tuo kaikkivaltias voima, minne jouuu se tässä *luokkataistelussa*? Se on juuri tämän luokkataistelun varsinaisesti elähyttävänä voimana. Rakkausko taistelun, sodan elähyttävänä voimana? Juuri

*) Tätä perlaatetta uudesta ympäristöstä kannatti jo R. Owen. "Tulee ryhtyä järkeviin toimenpiteisiin, jotka poistavat kiusaukset riikokslin ja enentävät vaikeudet niiden tekemiselle", sanoo hän kirjassaan "Uusi käsitys yhteiskunnasta". Mutta meillä esim. suosittelevat porvarit saarnoja juoppoutta vastaan kieltolain asemasta!

niin. Elämä on taistelua, taistelua kaikkea pahaa vastaan. Ja kaikkein pahin nykyisessä yhteiskunnassa on tässä samassa yhteiskunnassa vallitseva kapitalistinen järjestelmä, joka ehdottomasti tuomitsee sen valtavan enemmistön kurjuuteen, palkkaorjiksi, ja vähemmistön, piskuisen joukon, edellisen nykijäksi. Juuri todellisen ihmisrakkauden nimessä sosialismi toimii, sillä se tahoo juuria myöten luokkataistelun kautta poistaa tuon sanomattoman viheliäisyyden, jonka nuo kapitalistiset darwiniaanit katsovat välttämättömäksi ja ikuiseksi *luonnonlaiksi*, jommainen darwinismin luonnossa vallitseva kehityserustus on.

Mutta ihmiskunnan, s. o. yläluokan jalomman osan suuri muotifilosofi Tolstoj sanoo: "Älkää vastustako paha, paha on hyvällä tapettava".

Kuulostaa sängen kauniilta ja ylevältä! Mutta Tolstoj'n oppi on tässä suhteessa jo tehnyt haaksirikon, kuten Carlylen ja Comten. Olen eräässä toisessa paikassa huomauttanut, että Sokrateskin luuli, että ihmiset kääntyisivät hyveeseen, kunhan joku osaisi esittää sen oikein, koko loistossaan. Sama utukuva, sama harhaluulo! Perkele ei lepy eikä käänny kauniilla saarnoilla, tuskin 1 % ihmiskunnasta on semmoisista ottanut muutua kseen, 99 % on muuttunut *pakosta*; Ranskan suuri vallankumous on siitä todistuksena. Se vei maailman muutamissa vuosissa enemmän eteenpäin kuin vuosisatojen kuluessa kaikemmoiset korupuheet ja saarnat. Ja sen oivalsi paremmin kuin kukaan muu Kaarle Marx, joka julisti luokkataistelun rakkauden, todellisen ihmisrakkauden evankeliumiksi, joka vihdoin lopettaa viheliäisen luokkavastakohtaisuuden ja inhimillisen kurjuuden. Aivan oikein sanoo Tolstoj: "Elämän tarkoitus on kaikkien ilmiöitten läpikäyminen rakkaudella, se on pahan verkallinen, pitkällinen muuttaminen hyväksi, se on todellisen elämän luominen ja (koska todellinen elämä on elämä rakkaudessa) on se todellisen, rakkauden elämän syntyminen!" Mutta tämä rakkauden elämän syntyminen tapahtuu ainoastaan, kuten Marx ja

muut ovat opettaneet, *luokkataistelulla*, taistelemalla nykyistä pahaa yhteiskuntaa ja sen pönkittäjiä vastaan.

Todellinen ihmisrakkaus ilmenee siis tämmöisessä luokkataistelussa, joka yksin *voi* ja *mahtaa* kumota vuosituhansien vääryydet ja perustaa uuden, paremman ihmisyyden. Luokkataistelun ylevä aate on sekin lähtenyt sydämmestä — “kaikki suuret aatteet ovat lähteneet sydämmestä” (les grandes penses viennent du coeur) väitti ranskalainen ajattelijä Vauvenargues — sydämmestä, joka enemmän kuin kukaan muu on rakastanut *koko ihmiskuntaa* ja toivoo ainakin tulevaisuudessa kaikille sen jäsenille hyvinvointia ja onnellisuutta.

Se, joka luulee voivansa saavuttaa tämän suuren ja ylevän päämäärän muulla pääasiallisella tavalla kuin taistelun, s. o. luokkataistelun kautta, se on haaveilija ja utopisti, olkoon hän vaikka kuin kunnioitettava ihminenä. Elämä on ja tulee olemaan taistelua pahaa vastaan, pahan ankaraa vastustamista, sen läpi ei pääse ilman vihamiehiä, pahan kannattajia, ellei ole haaveilija tai nahjus, toimeton elämän suurissa kysymyksissä.

Sosialismi, alkuperäisen kristinopin varsinainen perijä maallisissa asioissa, on omistanut itsellensä luokkataistelun pääasiallisena välikappaleena lopullisen tarkoituksensa saavuttamiseksi. Sosialismi ei voi toisin menetellä.

Mutta sängen sattuvasti on Liebknecht huomauttanut, että taantumus jyrkemmässä muodossaan, itsevaltius ja feodalismi, koettaa käyttää luokkataistelun synnyttämää luokkavastakohtaisuutta hyväksensä: välistä se yhtyy porvariston kanssa työväestöä vastaan, välistä taas päinvastoin. Tämä vaara on tietysti sitä suurempi, mitä valtaavammaksi taantumus on tilapäisesti — tilapäisesti, sillä lopullinen voitto ei milloinkaan tule sen osaksi — paisunut. “Me (sosialistit) emme voi estää hallitusta koettamasta käyttää työväenkysymystä” (toisin sanoen luokkataistelua) “hyväksensä, mutta me voimme ja me tulemme estämään sitä, että tämä yritys

onnistuu; me voimme ja me tulemme estämään, että luokkataistelu köyhälistön ja porvariston välillä palvelee taantumusta, feodalismia. Sen me saavutamme, jos me käymme valtiollista taistelua yhtä pontevasti kuin yhteiskunnallista. Minä tiedän, että se on vaikeata, mutta sen täytyy tapahtua".... "Ettei yhteiskunnallinen liike koituisi itsevaltiudelle hyödyksi, niin tulee sosialismin käydä valtiollisen taistelun etunenässä." Marxin kanta oli aivan sama: vasta kun feodaalinen taantumus on mitättömäksi kukistettu, tulee sosialismin käydä masentamaan porvaristo lopullisesti. Sosialismin taktiikka tässä suhteessa tulee aina riippumaan vallitsevista olosuhteista ja taktiikka voi olla hyvinkin muutteluvainen.

Mutta luokkataistelu ei milloinkaan saa sanottavasti himmentyä, ei vaipua kvietismiin, toimettomuuteen. Sosialismin tulee kyllä Marxin ja Liebknechtin opin mukaan porvariston kanssa yhdessä lyödä feodaalinen taantumus maahan — ja monasti voi tämä yhtyminen olojen pakosta muodostua pääasiaksikin — mutta aina tulee sen muistaa, että kun pahin vihollinen on kukistettu, on toinen jälellä, jonka kimppuun luokkavastakohtaisuus kehoittaa uudestaan menemään. Sosialismin täytyy selvin silmin nähdä, mihin kunakin aikana ja kussakin tilaisuudessa taistelu pääasiassa on suunniteltava: elpyvää feodalismia tai kaikkivaltiasta porvaristoa vastaan. Että porvaristo yleensä on köyhälistöä lähempänä kuin feodalismi, ymmärtää jokainen selvänäköinen sosialisti. Mutta harvat porvarilliset käsittävät, että feodaalisen taantumuksen päätensä uhmaillen kohottaessa heidän tulisi osoittaa vähemmän kopeutta socialistista köyhälistöä kohtaan, jottei taantumus heitä täydelleen nielisi. —

Todellinen ihmisrakkaus vaatii ehdottomasti luokkataistelua, sillä ainoastaan se eivätkä kauniit saarnat ja vaatimukset ihmisten sisällisestä muuttumisesta näitten johdosta voi aikaansaada perinpohjaisen ja — tilapäisistä taka-askeleista huolimatta — pysyväisen muutoksen nykyisissä kurjissa oloissa. *Luokkataistelu* joh-

donmukaisine seurauksineen — onnellisuuden kasvaminen mitä laajimmissa kansankerroksissa — ja *ihmisrakkaus* ovat identtisiä, samaisia aatteita, korkeampia, mihin ihmiskunta milloinkaan on päässyt: se on taistelun kautta, joka on elämää, tie korkeimpaan rakkauteen.

Ihmiskunnan ylevintä evankeliumioppia on luokka-taistelu! Se ei ole hetkellistä rakkautta, vaan sitä rakkautta, joka tuskassa ja taistelussa luopi rakkauden pysyviä hedelmiä. Mutta nämä kauniit hedelmät, ne kypsyvät vasta tulevaisuudessa, uudessa onnellisemmassa ihmiskunnassa.

Työväen Joululehti (Tampere) 1909.

IHMISEN TEHTÄVÄ

MOTTO*)

“Men Snöfrid reste sig hög i stäven:
“bättre är kämpens ädla armod
än drakens dolska oro på guldet,
bättre är hånad död för det goda
än namnfröjd, vunnen i självisk ävlan,
bättre än fridens är farans famntag.
Väljer du mig, då väljer du stormen.”

Viktor Rydberg Snöfrid.

Eräs vanha taru kertoo, että jättiläinen Prometheus toi tulen alas taivaasta ihmiskunnan suureksi hyödyksi ja vaurastuttamiseksi. Ja kun kuuluisa Benjamin Franklin oli keksinyt ukkosenjohdattimen, tervehdittiin häntä Ranskan tiedeakademiassa sanoilla: eripuit caelo fulmen: hän ryösti taivaalta salaman. Samoin väittää Cicero, muinaisuuden suuri puhuja, että Kreikan tietä-raivaava filosofi Sokrates oli ensimmäinen, joka kutsui filosofian, viisaustieteen alas taivaasta.

*) Mutta Snöfrid nousi korkealle kokassa: “parempi on taiste-
lijän ylevä köyhyys kuin lohikäärmeen kavala rauha kultakasalla, pa-
rempi pilkkakuolema hyvän edestä kuin kuulu nimi itsekkäässä tou-
hussa saatu, parempi kuin rauhan on vaaran ottelu. Jos minut valit-
set, niin valitset myrskyn.”

Ennen Sokratesta koettivat Kreikan filosofit, maailman ensimmäiset tieteelliset uranuurtajat viisaustieteen alalla, saada selville, mistä tämä maailma on syntynyt, mitkä voimat olivat sen luomisessa liikkeellä yms. Sokrates puolestansa taas arveli, että ihmiselämä, ihmisten suhde toisiinsa oli pääasia kaikessa filosoofisessa tutkimuksessa, toisin sanoen hän on siveysopin varsinainen luoja.

Uudempi filosofia on suuressa määrin kääntynyt takaisin tähän käsitykseen. Niin ennen kaikkea n. s. positivismi, jonka luoja oli jalosydäminen ranskalainen ajattelija Auguste Comte (lue: Kongt, 1798—1857).

Hän oli sitä mieltä, että oli mahdotonta ja turhaa koettaa päästä kaiken olemuksen alkusyitten perille: yliluonnollisuus on uskonnon, mutta ei tutkinnon eikä tieteellisen tietämisen asia. Pyhä innostus ja uskonnollinen kiihko voi mennä niinkin pitkälle, että kuten "Pyhä Antonius" vetäytyy tykkänään pois elämästä ja asettuu koko elämän ajaksi erämaahan jumalaa palvelemaan ja haudantakaisia mietteitä viljelemään, koska siten voi tulkita Kristuksen käskyä: "Mene ja myy kaikki ja anna se köyhille ja seuraa minua" tahi siten, että asettuu korkealle pylväälle asumaan, kuten Siimeon Stylites teki, joka koko lopun elämästään asui korkean pilarin päässä jumalaa rukoilemassa.

Darwin esim. taas oli aivan oikeauskoinen, kun hän teki suuren matkansa maailman ympäri, mutta vähitellen tuli hän sille kannalle, että täydelleen hylkäsi evankeliumin yliluonnollisen luonteen, eikä edes uskonut jumalan olemassaoloonkaan, vaikka ei myöskään sitä suorastaan kieltänyt, koska se ei hänen mielestään ollut todistettavissa. Huomioon-otettava oli myös, että erilaisia uskontoja on kuin sieniä levinnyt yli koko maapiirin, jotka kaikki muka olivat jumalan antamia.

Turgenjeff, suuri venäläinen runoilija, on sangen sattuvasti ja nerokkaasti kuvannut nämä molemmat vastakkaiset maailmankatsomukset. Toisella puolen munkki, pyhimys, joka aina seisoi kirkon kylmillä kivillä ja rukoili, niin ettei tuntenutkaan, miten polvet pakkasesta

jäykistyivät. T. ymmärsi hänet eikä häntä tuominnut, mutta hän vaati, että munkkikin hänet ymmärtäisi, eikä häntä tuomitsisi. Munkki oli löytänyt keinon itsensä unohtaaksensa, T. oli myös löytänyt semmoisen, mutta toisin. Munkki ei valehdellut, "mutta" — sanoo T. — "en minäkään valehtele...."

Tunnettu antropologi Waitz todistaa, että siveelliset käsitteet eivät ole ihmiskunnan alkuasteilla yhteydessä uskonnon kanssa: vasta myöhemmin joutuvat ne toistensa yhteyteen.

Comte oli nyt sitä mieltä, ettei jumalaa tarvittu, vaan ihmiskunta kokonaisuudessaan, tuo "suuri olento" on varsinainen uskonnon esine ja hänen lempilauseensa oli "vivre pour l'autrui", *toisten edestä eläminen*, eli niin sanotun *altruism*in harjoittaminen, joka on itsekkäisyyden suora vastakohta.

Ja kaukaisessa muinaisuudessa julisti tavallansa jo Confucius, tuo vanha kiinalainen filosofi (†479 e. kr.) altruismin perussäännön: "Mitä emme tahdo, että muut meille tekevät, sitä emme saa muillekaan tehdä"; sama määräys on olemassa myöskin intialaisten ja juutalaisten pyhissä kirjoissa ja positiivisessa muodossa se sitte tavataan Kristuksen vuorisaarnassa, jossa se on kristillisenkin siveellisyyden pääperusteena.

Pääasiallisesti se seikka, että siveellisyyden pääsääntö jo ammoisilta ajoilta on löydettävissä useimpien sivistyskansojen keskuudesta ja kirjallisista tuotteista, *eri uskonnoista* huolimatta, on aikaansaanut sen, että yhä enemmän on tehty ero uskonnon ja siveellisyyden välillä — esim. Ranskassa, Sweitsissä ja muissakin maissa on, mitään haittaa aikaansaamatta, uskonnonopetus poistettu kouluista ja siveysoppi asetettu sen sijaan, vaikka kyllä, ken haluaa, saapi vapaaehtoista uskonnonopetusta lapsillensa. Yhä enemmän tunnustetaan, että ihmiselämässä ei suinkaan ole pääasia, mitä kukin usko — uskoa voi mitä tahtoo, kun uskonnon väitteet eivät kuitenkaan ole tieteellisesti todistettavissa —; vaan pääasia ihmisen keskinäisissä suhteissa on toiminta, se

minkä kukin siveellisesti suorittaa keskinäisessä elämässä.

Ja tässä suhteessa tuo ikivanha siveellisyyden pääsääntö vieläkin pitää paikkansa: "Älä tee mitään toiselle, mitä et tahdo, että sinulle tehtäisiin." Se on vaan viimeiseen konsekvensiinsa johdonmukaisesti kehitettävä. Ja silloin se ehdottomasti vie sosialismiin, jos silmällä pidetään *koko ihmiskunnan yleistä hyvinvointia.*

Kant, tuo suuri filosofi, väitti, ettei saa pitää ketään ihmistä ainoastaan välikappaleena, vaan kullakin ihmisellä pitää olla oikeus elää oman tarkoitusperän mukaan.

Ja Voltaire, terävä-älyinen ajattelija, huomauttaa, että "me elämme yhteiskunnassa ja sentähden voi ainoastaan se olla hyvää, mikä on yhteiskunnalle hyvää. Erakko voi olla kohtuullinen tahi jumalaapelkäävä, hän olkoon puettu katuajan vaippaan, mutta siveelliseksi voi hänet nimittää vasta silloin, kun hän on suorittanut siveellisen teon, josta muilla ihmisillä on hyötyä. Niin kauan kun hän jääpi yksinäisyyteensä, ei hän ole hyvä eikä pahantekijä, hän ei ole meille yhtään mitään."

Jos siis ihmisen arvo riippuu siitä, miten paljon hyvää hän tekee toisille ihmisille, täytyy siis jokaisen ihmisen tehdä niin paljon hyvää kuin suinkin, levittää onnea ja onnellisuutta niin laajoihin piireihin kuin suinkin voi. *Ihmisonnen levittäminen niin laajalle kuin vaan mahdollista on — se on jokaisen ihmisen siveellinen tehtävä.* Mutta mikä on ihmisonni?

Siitä voi tietysti kiistellä ja siitä kiistellään. Uskonnollinen sanoo: se on elämä toisella puolen hautaa. No niin, puuhatkoon sitte sen mukaan. Mutta suurin osa ihmisiä ei ainakaan silti tahdo *tässä* maailmassa kärsiä ääretöntä kurjuutta ja puutetta siinä uskossa, että saapi *korvausta toisessa* maailmassa. He vaativat sen takia, että ainakin tulevan elämän ohessa *jo tässä elämässä* saavat nauttia *tämänkin* elämän onnea ja hyvinvointia.

Ja silloin, mikä on ihmisen onni *tässä elämässä?*

Siitäkin luonnollisesti voi kiistellä. Mutta yhä selvemmäksi käypi kansojen suurille joukoille, että ennen kaikkea tarvitaan *ruumiillista terveyttä ja kaikkea, mikä sen aikaansaapi*. Hourailtakoon miten paljon tahansa ihmissielun ylevyydestä ruumiin rinnalla, puhuttakoon kuuluisan Pascalin ruumiin raihnaisuudesta ja sielun suuruudesta; ihmiskunnan valtavalle enemmistölle on terve ruumis välttämätön ehto kaikelle edistymiselle henkiseläkin alalla. Jo Buckle mainiossa kirjassaan "Englannin sivistyksen historia" huomauttaa, että useimmat unohtavat, että "meillä on yhtä hyvin ruumis kuin sielu ja että useimmissa tapauksissa ruumis on enemmän toimessa kuin sielu... ja että he sen takia tekevät siinä suunnattoman erehdyksen, että he halveksivat sitä työtä, johon 99 ihmistä 100:sta ovat sopivimmat ja kyvykkäimmät".

Toiseksi riippuu ihmisen onni siitä, mitenkä paljon hän saapi kehittää henkistä puoltansa, karakteriansa, ominaisluonnettaan ja koko henkistä olentoaan.

Ken siis tahtoo ihmisonnea edistää, hänen tulee koko sielustaan harrastaa kaikkea, mikä on omiansa mitä laajimmissa piireissä kohottamaan ruumiillista ja sielullista hyvinvointia ja kaikilla mahdollisilla keinoilla poistaa kaikki, mikä estää tämän päämäärän saavuttamista. Ja silloin täytyy hänen antautua *taisteluun* tämän maailman mahtavia vastaan, jotka aina itsekkäisyydessään tahtovat pitää etuoikeutettua asemaansa, silloin tulee hänen asettua yhteiskunnan "heikkojen" ja turvattomien puolelle ja seisoa siinä taistelussa lujana. Talmudissa sanotaan, että "sen viisaus on pysyvää laatua, jonka teot ovat suuremmat kuin hänen viisautensa, mutta ei sen viisaus, jonka viisaus on suurempi kuin hänen tekonsa." Teko, eikä tieto, on pääasia. Nykyinen ja entisaikainen pessimismi, synkkä maailmankatsanto, on juuri syntynyt siitä, että ihmisiltä yleensä puuttuu halua ja tarmoa maailman surkeuden ja viheliäisten olojen korjaamiseen; jos iloisena ja pontevana käy tammöiseen taisteluun, joka pitää yllä sielun jäntevyyttäkin ja kohottaa ja jalostaa ihmismielen, niin elämä ei syn-

kisty, vaan mieli kääntyy aina toivorikkaasti tulevaisuutta kohti. Silloin voi aina, kuten Carlyle sanoi, "tehdä työtä joutumatta epätoivoon." Ja silloin "ei, kun seisoo elämänsä lopussa, tarvitse katua, että on elänyt Ihmiskunnan elämä, joka jääpi elämäni jälkeen, on minun iloisen osanottoni kautta muuttunut omaksi elämäkseni".

Mutta kun näin tekee työtä, tulee aina muistaa, että kaikkea ei saada yhdessä päivässä, että paljon täytyy jättää tuleville sukupolville, vaikka työskenteleekin väsymättömästi aatteensa hyväksi. Tämä täytyy senkin muistaa, joka elää itse kurjuudessa ja kaikin mokomin pyrkii tästä viheliäisyydestä vapaaksi. Muuten on hänenkin toimintansa ja pyrintönsä *itsekästä* laatua. Hänen, kuten kaikkien, tulee muistaa, että me nykyiset teemme työtä lastemme ja lastenlastemme hyväksi. Läpi kaikkien vaikeuksien täytyy meidän aina pitää tämä itsekkäisyydestä puhdas päämäärä mielessämme. Sillä se ei ole muuta kuin ihmiskunnan suuri päämäärä, joka ihanana, loistavana hämöttää silmiemme edessä, mutta joka täydellisesti vasta tulevaisuudessa, ehkä kaukaisessakin tulevaisuudessa toteutuu. Jokainen ihminen tarvitsee ihannetta, ja korkeampaa ei voi olla kuin koko ihmiskunnan, sen laajojen kansankerrosten kohottaminen ruumiillisessa ja sielullisessa suhteessa. Ja tämä on juuri sosialismin ylevä päämäärä. Ja kun vastus on näyttäytynyt kovaksi, on se tapahtunut, kuten kaiken suuren ja korkean tarkoituksen saavuttaminen, taistelun kautta vastustavia voimia vastaan, tulkoot ne miltä taholta tahansa. Buddhistinen viisauden kirja, Dham mapadam opettaa:

Ei lannistuisi urho milloinkaan,
Jos sortuisikin taistossaan:
Kun soihtu kaatuu kyljelleen,
Sen liekki tähtää taivaaseen.

Mutta emme tässä suuressa taistelussa tarvitse pelätäkään, että joutuisimme häviölle; sillä tämän aatteen

takana seisoo päivä päivältä yhä sankempia itsetietoisia joukkoja, jotka varmasti vievät sen voittoon.

“Se on ihanin salainen yhteys ihmisten välillä”, sanoo niin kauniisti Berthold Auerbach Schatzkästeinisään, “jos jokainen lyhyen elämänsä aikana kuluessa, jota hän viettää muitten kanssa, ajattelee miten voimiansa mukaan voisi täyttää elämää hyvyydellä ja kauneudella.

Ja korkeammalle nousee tämä rakkaus, jos ajattelee tehdä jotain, joka tulee jonkun yhteisön, kunnan, valtion, kansan, ihmiskunnan hyväksi. Tämä ajatus antaa jokaiselle ihmiselle, *olkoon hänen elämänsä kuinka pieni ja supistunut tahansa*, sisällisen arvon ja korkeuden, onnellisuuden tunteen, kohottaa kaikkien pienten vaivojen ja vastusten yli ja tekee ihmisen sopusuuntaiseksi itsensä ja maailman kanssa — kautta rakkauden”.

Mutta rakkaus ihmiskuntaan, tuo suurin, korkein rakkaus, se luodaan ainoastaan *taistelulla*, sitkeällä taistelulla niiden hyväksi, jotka vielä ovat sorretut ja vairotut.

Pääsiäispäivänä 16. 4. 11.

Savon Työmies 27. 4. 1911 ja
Raivaaja 20. 5. 1911.

Sosialismi ja kansallisuus.

SUURET JA PIENET KANSAT

Motto:

“Ei mikään kansa joudu epätoivoon, ja vaikka se pitkät ajat vaan tyhmyydestä toivoisikin, niin se kuitenkin monien vuosien perästä äkkinäisestä viisaudesta täyttää kaikki hurskaat toivomuksensa”.

“Vapaamielisyys on loistovaippa on pudonnut ja mitä ilkeimmin itsevaltius seisoo koko alastomuudessaan kaiken maailman silmien edessä.

Se on myös ilmestys, vaikka päinvastainen. Se on totuus, joka ainakin opettaa meidät tuntemaan isänmaallisuutemme ontouden, valtio-oljemme luonnottomuuden ja peittämään kasvomme. Häpeä on jonkunlainen viha, joka kääntyy itseensä. Ja jos kokonainen kansakunta häpeäisi, niin se olisi jalopeura, joka kyykistyy hyökkäykseen”. (Kaarle Marx Arnold Rugelle v. 1843.)

Kun pari vuotta sitten keskustelin tästä aineesta erään norjalaisen professorin kanssa, lausui hän yleensä: “Niin, vaikea on nykyään pienten kansain elää.”.

Onko tässä väitteessä perää?

Jos luomme silmäyksen taaksepäin historiaan, näemme, että maat ja kansat ennen jaettiin ja paloitettiin aivan mielivaltaisesti. Esimerkkiä ei ole tarvis esittää; uudemmitkin ajoilta muistettakoon vaan, miten Louis XIV menetteli saksalaisten maakuntien kanssa reünionikamarien päätösten nojalla. Samoin kävi usein kansojen uskonnollekin; jokainen historiantutkija tietää, minkä kohtelun alaiseksi esim. böömiläiset 17-vuosisadan alkupuolella joutuivat — kohtelu, joka on jättänyt jälkiä meidän aikoihimme saakka.

Mutta ajat ovat muuttuneet. Kansojen uskonto jätetään ylipäänsä rauhaan. Viimeinen valtiomies, joka suuremmassa määrässä harjoitti kansojen mielivaltaista paloitlemista oli Napoleon I, Ranskan vallankumouksen synnyttämä nerokas epäsikiö.

Sillä tämä suuri valtiollinen liike synnytti muutakin kuin epäsikiöitä. Se laajensi kaikissa sivistyneissä kansoissa poliittisen vaikutusvallan aatelin ja papiston alapuolellakin ja pani sen suoraan sanoen porvariston käsiin. Ja kun täten suuremmat ryhmät pääsivät val-

taan, oli siitä aivan luonnollinen seuraus, että kansallinen liike, kansallisuusaate sai yhä suuremman merkityksen. Porvariston valta synnytti kansallisuusaatteen ja vastusti mahtavasti kansojen mielivaltaista paloittelemista. Sen takia Ranskan vallankumouksen "epäsikiökin" kompastui niihin terveellisiin tuotteisiin, jotka samasta suuresta vallankumouksesta saivat alkunsa. Saksan kansa uudistui valtiollisesti kansallisuusaatteen perustuksella; Italia samoin, puhumattakaan useammista pienemmistä kansoista. Ja kaikkialla, missä porvaristo on päässyt vaikutusvaltaan, on kansallinen liike alkanut; vieläpä semmoisissa kehittymättömissäkin valtioissa, missä tämä porvariston valta vielä on suhteellisesti heikko.

Mutta asialla on nurjakin puoli. Monen suuren kansan yhteydessä elää pienempiä kansoja, joita elähtää tuo sama Ranskan vallankumouksen ja porvaristovallan synnyttämä kansallisuusaate. Se on heissä epäilemättä yhtä oikeutettu kuin noissa suurissa kansoissa; mutta useimmat, sivistyneimmätkin suuret kansat eivät tahdo tätä oikeutta tunnustaa. Kuten sanottu, uskontoa ei monasti enää ahdisteta, kansoja ei enää mielivaltaisesti paloiteta, kuten ennen, mutta suuret kansat eivät yleensä ole taipuvaisia tunnustamaan pienempien kansojen elämisen oikeutta. Mistä tämä johtuu?

Se johtuu siitä, että kansallisuusaate, joka on lähtenyt oikeasta alusta, myöhemmin on joutunut harhateille. Kansallisuusaate on jalo, ylevä aate, joka elähtävästi yhdistää samaa kieltä puhuvia ihmisiä yhteisiin harrastuksiin, ja juuri sen takia se voi elää todellista elämää ainoastaan vapauden ilmassa, eikä sorron harjoittajana. Joka sortoa harjoittaa, hän saastuttaa sitä jaloa aatetta, jota hän palvelee eikä perusta mitään pysyväästä — olkoon sorron harjoittaja vaikka kuinka mahtava yksityinen henkilö tahi kokonainen kansa. Sorron harjoittaja kaivaa itsellensä tahi ainakin lähimmäisille seuraajilleen haudan; suurimmatkin kansat aivan samoin. Se on historian opetus.

Kansallisuusaate on useimmissa maissa pilaantunut, muuttunut niin sanotuksi chauvinismiksi, jingoismiksi, yltiöpäisyydeksi, joka ei salli muitten kansallisuuksien elää vapaata elämää vieresssänsä. Etenkin on tämä käsitys monella hallituksella, joka kansallisuusaatteella, isänmaallisuudella, samoin kuin uskonnollisuudella koettaa peittää sisällisten olojen ontoutta ja nurjuutta, jota se ei voi auttaa; aateli, papisto ja porvaristo käyvät enimmäkseen hallituksen kanssa käsikädessä.

Mitä tekee nyt pieni kansa, jos suurempi kansa sitä sortaa? Voiko se yleensä mitään tehdä?

Voi kyllä. Ensiksi sorronalaisen pienen kansan tulee tehdä vastarintaa viimeiseen asti. On yleensä aina muistaminen, että, ken sortajaksi rupee, hän on luonne, josta myöntäväisyys ei ole muuta kuin henkistä heikkoutta. Moni luulee kyllä, että vastustus ja lujaluontoisuus ovat vahingoksi, mutta sortaja ei huoli muusta kuin vastassa olevasta ylipääsemättömästä esteestä. Tunteellisuus ei, paha kyllä, merkitse niin mitään politiikan alalla, rukouksilla ei päästä pitkälle; ne vaan osoittavat liian nöyrää mieltä. Voima voimaa vastaan, se on oleva tunnussanana. Kaatua voi, mutta nöyrtyä — se ei vie perille. Sortaja on aina itsekäs: hän ottaa, minkä saapi, ja sitte hän ottaa lisäksi, mitä ei vielä ole saanut, kunnes kaikki on kukistettu

Toiseksi tulee sorretun kansan katsoa syvemmälle omaan itseensä, kun kärsimysten aika on tullut. Vastoinkäymisellä on ja pitää olla puhdistava voima. Kun Suomi irtautui Ruotsista, lauloi Tegnér kansalaisillensa Sveassa: "Knytt fastare ihop de sprängda samfundsbänden" (Solmi lujemmalle irtautuneet yhteiskunnan siteet). Katsokoot kaikki sorretun kansan jäsenet, ettei sen omassa keskuudessa sortoa harjoiteta, ettei toinen henkilö elä toisen kustannuksella, ettei toisella kansaluokalla ole syytä oikeutettuihin valituksiin toista vastaan. Ja jos niin on, tulee laasta puhtaaksi oman oven edusta, ennen kuin moittii toisen kansan sortoa. Voimaa saapi joka kansa etupäässä omasta itsestensä eikä ulkonaisista asioista, jotka eivät paljoa merkitse, vaikka

ne näyttäisivät kuinkakin tukevilta ja luotettavilta. Kun maanviljelijä tahtoo parempia satoja pellostansa, tekee hän maan hedelmällisemmäksi, viljelyksen voimaperäisemmäksi. Tehdastyökin saadaan tuotteliaammaksi, kun koneet lisäävät sen voimaperäisyyttä. Niin tulee soralaisen pikku kansankin tehdä, kun vaara uhkaa ulkoapäin. Sen tulee konsolideerautua, sisällisesti vahvistua. Ja ennen kaikkea tulee sen katsoa, ett'eivät sen heikommat jäsenet tule liiaksi kärsimään vahvemmilta, mutta että he päinvastoin saavat kannatusta ja tukea väkevämpiä vastaan. Lyhyesti sanoen, vähävaraisia tulee auttaa, heidän voimaansa lisätä, jotta *siten koko kansan voima kasvaisi*. Se on ainoa keino miten pieni kansa todellisesti voi *sisällisesti vahvistua*, hankkia itsellensä tarvittavaa voimaa ulkonaista sortoa vastaan. Ainoastaan se kansa on elinvoipa, jossa tehdään sisällisiä reformeja, uudistuksia, ja se on sitä elinvoipasempi, mitä syvemmälle kansaan nämä uudistukset tähtäävät. Toisin sanoen ulkonainen vaara on sitä suurempi, mitä enemmän syytä tyytymättömyyteen kansan suurella enemmistöllä on, sen vähemmistöön katsoen, mitä taipumattomampi kansan yläluokka on luopumaan siihenastisista etuoikeuksista. Hyvä olisi, jos kaikki kansat — niin suuret kuin pienet — mitä pikemmin, sitä paremmin oivaltaisivat tämän yksinkertaisen, mutta kielitämättömän totuuden.

Se on kaikki luonnollista, huudahtaa moni. Koe-taanhan tarmon takaa levittää valistusta, edistää raittiutta ja hyviä tapoja y. m. Mutta pohja ja perustus puuttuu: aineellisen tilan parantaminen. Jos ihminen elää kurjuudessa ja alituisesti jokapäiväisen niukan leivän ahertamisessa, ei hänellä ole voimia eikä halua mihinkään muuhun. Tämän unhottavat usein nekin, jotka tahtovat tehdä jotain syvien rivien, se on koko kansansa kohottamiseksi. He puhuvat enemmän tai vähemmän halveksivaisesti tuosta aineellisuudesta; mutta se on kuitenkin, kuten sanottu, kaiken muun pohja ja perustus. Ja merkillisintä on, että juuri tämän aineellisen pohjan kohottaminen kohtaa kaiken enimmin vastusta muitten

kansanluokkien puolelta; sekin näyttää, ett'ei se liene niidenkään käsityksen mukaan aivan vähäpätöinen asia, vaan päinvastoin. Siis aloitettakoon perustuksesta, rakennettakoon se ennen kaikkea vahvaksi ja lujaksi: se on jokaisen rakennustaidon ensimmäinen sääntö.

Tämä sääntö on sitä tärkeämpi, kuin sortajat tavallisesti tietävät käyttää sitä hyväksensä. He kohottavat, mikäli voivat, alemman kansan hyvinvointia rakentaaksensa siten ylipääsemättömän juovan eri kansanluokkien välille. Tämä menettely on melkein jokapäiväinen ilmiö jokaisessa sortopolitiikassa. —

Eikä sorretulla kansalla ylipäänsä *ajan pitkään* ole odotettavissa pelastusta muualta kuin juuri tästä sen syvien rivien kohottamisesta. Aatelilla, papistolla, porvaristolla on kullakin ollut aikansa ja tehtävänsä ihmiskunnan historiassa. Nyt on syvien rivien vuoro tullut. Sitä ei enää kukaan pitemmälle näkevä ihminen epäile. Asettukaamme hetkeksi keskiajan kannalle. Miten ankara rangaistus seurasi siitä, jos aatelmies uskalsi naida porvarillisen tytön tai päinvastoin! Moni isä sulki oman aatellisen tyttärensä elinkautiseen vankeuteen tahi kidutti hänet kuoliaaksi. Ja nyt: mikä ilmiö on tätä tavallisempi? Euroopan hienoimmat aatelmiehet solmivat yhtä mittaa avioliittoja Amerikan upporikkaitten porvarispohattojen tyttärien kanssa. Sen on Ranskan vallankumous aikaansaanut. Mutta työmiehen tytär kelpaa harvoin nykyään edes porvarillisellekaan miehelle, ellei hän ole lähtenyt ulos työväen rivistä. Työväestö on nykyään vielä yhtä halveksittu kuin porvaristo keskiaikana, jolloin työmies monasti vielä oli orja sanan varsinaisessa merkityksessä.

Mutta muutos on tapahtumaisillaan. Suuri, valtava liike käypi läpi maailman. Neljäs sääty tunkeutuu esille, sen lipulla on, kuten Ranskan vallankumouksenkin lipulla sanat: "Vapaus, veljeys, tasa-arvoisuus". Mutta tämä liike ei enää pysähdy puolitielle, niinkuin Ranskan vallankumous, joka kahden etuoikeutetun säädyn sijaan loi kolme. Kaikki kansan jäsenet kutsutaan nyt veljesliittoon. Ja mikä merkillisempi on, tämä veljeys ulottuu

myöskin eri kansojen, suurten ja pienten keskinäiseen suhteeseen toisiinsa. Jokainen kansa, olkoon se kuinka pieni tahansa, on toisen, suurimmankin kansan veli ja sisko. Se ei ole mitään löyhää puhetta. Missä syvien rivien edustajat ovat päässeet lausumaan mielipiteensä sortopolitiikasta, ovat he ehdottomasti asettuneet sitä vastaan. Uusimmasta historiasta olkoon tässä vaan mainittu tuo kuuluisa buurisota, urhoollisen kansan taistelu englantilaisten anastushankkeita vastaan. *Englannin syvät rivit* tuomitsivat tätä sotaa yhtä ankarasti kuin muitten maitten työväki.

Pienten kansain tulevaisuus riippuu siis yksinomaan tuon suuren liikkeen edistymisestä. Todellinen isänmaan ystävä, se, joka huolehtii kansansa tulevaisuudesta, ei sentähden asetu vastustamaan syvien rivien kohoamista aineellisessa ja henkisessä suhteessa, mutta hän tekee kaiken, minkä suinkin voi, sen edistämiseksi.

Ja nyt, "onko pienen kansan vaikea elää nykyään?" Tähän kysymykseen on ehdottomasti vastattava myöntävästi.. Mutta samalla voi varmasti väittää — niin varmasti ettei siitä voi olla epäilystä — ett'ei mikään kansa, joka itse *tahtoo* elää, enää *toisen kansan vainosta* häviä; uusi aika on tulossa, aika, jolloin tasa-arvoisuus tulee vallitsemaan kansakuntienkin, suurten ja pienten, välillä. Kun Viktor Rydberg, Ruotsin nerokas tietäjä, ensi kerran Louvren taidekokoelmassa näki meliläisen Afrodiiten, oli hän kuulevinansa kuiskauksen hänen huuliltaan, kun hän muisteli erästä loistolehteä Helleenin kansan historiassa. "Hon talade till mig om ett litet folks förmåga att varda stort, när det höjer sig öfver sitt öde!" (Hän puhui minulle pienen kansan kyvystä tulla suureksi kun se kohoaa kohtalonsa yli).

Moni pitää tätä haaveiluna, mutta he eivät tunne, miten ahkerasti ja miten suurella menestyksellä maaperää muokataan, miten suuria voittoja jo muutamien vuosikymmenien kuluessa on saavutettu ja mitenkä yhä enemmän uudet aatteet tunkeutuvat ihmisten mieliin kaikista vastaponnistuksista ja vainoista huolimatta. Ihmiskunnan kehitys käy eteenpäin ja se on ke-

hitystä, että syvät rivit kohoavat kaikinpuolisesti, että pienet kansat pääsevät suurempien rinnalle ja että sortovalta maailmasta poistuu, harjoitettakoon sitä yksilöitten tahi kansojen keskuudessa. Kristuksen oppi oli alussa sekin vastustajien mielestä hulluutta, mutta se pääsi sitetkin voitolle; niin on tälle uudellekin aatesuunnalle käyvä, sillä se on ytimessään suuremmoinen, ja se on jo voittanut ihmeen suurta alaa ihmisten sydämissä. Siis ei yhdelläkään eloon pyrkivällä pienellä kansalla ole mitään syytä epätoivoon; sorto synnyttää vaan tyytymättömyyttä, vieläpä yksinomaan tyytymättömyyttä, ja tämmöinen tyytymättömyys on mahtava tuki ja ponsi kansojen elämäntaistelussa. Pääasia vaan kaikessa kiiwaassa ottelussa on, ettei lannistu ja ettei kadota luotamusta tulevaisuuteen. Sillä kerran vielä seisovat suuret ja pienet kansat vieretysten ihmiskunnan laajalla viljelysvainioilla.

Nuoruksinen I (Helsinki) 1901.

SIIRTOLAISUUS

Tunnettu englantilainen taloustieteilijä Malthus on väittänyt, että ravintoaineet ennen pitkää eivät riitä ihmiskunnalle, jos väestön lisäys tapahtuu samassa määrässä kuin tähän asti. Sen kautta ei voi syntyä muuta kuin *kurjuutta* ja todellisuudessa on muka kurjuus maailmassa juuri tästä saanut alkunsa. Jos ihmiset avioliitossa siittävät kovin paljon lapsia, eivät varat riitä niiden kaikkien elättämiseen — paitsi varakkaissa perheissä, joita on suhteellisesti vähän —; jos taas ihmiset eivät solmi avioliittoja ja siittävät lapsia ulkopuolella avioliiton, syntyy kurjuutta varsinkin naisille. Ei siis ole muuta neuvoa kuin ehdottaa "*prudential restraint*" sekä avioliitossa että sen ulkopuolella sukuvietin tyydyttämisessä. Mutta koska useampien mielestä tämä

möinen vaatimus, ainakin nykyään on laskettava hurskaiden unelmien joukkoon, on n. k. uusi maltusianismi sitä mieltä, että sukupuolivietin tyydyttämistä ei ole es-tettävä, vaan ainoastaan keinotekoisella tavalla — ja semmoisia, viattomiakin keinoja löytyy kyllä — ovat seuraukset sukupuolten yhtymisestä vältettävät. Tämä olisi tehtävä koko ihmiskunnan onnen kartuttamiseksi, välttämättömän kurjuuden estämiseksi, koska sukupuolivietti on luonnollinen asia, vaikka ei sen takia kuitenkaan sovi saattaa viattomia lapsia kurjuuteen.

Mutta koko Malthuksen väite ei perustuksiltaan pi-dä paikkaansa. Vaikea on tosin välttää kurjuutta use-ammassa maissa, mutta kyllä sittenkin vielä tämän maa-pallon päällä löytyy ravintoaineita koko nykyiselle ih-miskunnalle ja pitkiä aikoja eteenpäinkin, sen on Fr. Engels muitten ohessa todistanut. Muissa maissa on peltomaata viljeltäväksi yltä kyllin, jos kurjuus uhkaa kotimaassa. Ja näin on siirtolaisuus ensi kädessä syn-tynyt. Poliittiset olosuhteet ovat myöskin jo ammoisis-ta ajoista saakka ajaneet suuria ihmislaumoja kauas isänmaastaan: foiniikialaiset ja viikingit lähtivät tästä syystä muille maille uusia koteja hakemaan. Mutta tä-mä syy on kuitenkin melkein aina sama kuin edellinen, sillä n. s. politiikka ei oikeastaan silloin tee muuta kuin syrjäyttää jonkun kansanluokan jäsenet taloudellisista syistä — vaikka nämä piilevät syvemmillä — ja niin tekee toinen kansakuntakin, kun se toista sortaa, tahi ainakin hallitseva kansanaines tuossa toisessa kansas-sa. Joskus voi myöskin siirtymiseen maasta toiseen olla syynä aivan yksityiset seikat: suuri runoilija Franzèn ainakin vakuuttaa, että hänen siirtymisensä Ruotsiin joh-tui "satunnaisista olosuhteista ja persoonallisista yhdys-siteistä", se ehkä tapahtui pääasiallisesti, kuten Fr. Cyg-naeus arvelee, hänen toisen ruotsalaisen vaimonsa, Cho-raeus'en lesken, Sofia Wester'in vaikutuksesta, jolla oli paljon omaisia Ruotsissa.

Onko siirtyminen toisesta maasta toiseen oikeutet-tua? Vastaus sisältyy jo melkein edelliseen esitykseen.

Ei kukaan ole velvollinen näkemään nälkää eikä ääretöntä kurjuutta. Jos ei hän voi omassa maassaan saada jotakuinkin toimeentuloansa, on hän oikeutettu muuttamaan toiseen, samoin jos häntä valtiollisesti vainotaan. Ei se edes useimmissa tapauksissa ole hänen oma syynsäkään, että hänen täytyy siirtyä toiseen maahan oman kansansa keskuudesta. Syy siihen on useimmiten toisilla. Äsken julkaisi kuuluisa Göttingen'in lääketieteen prof. Ebstein kirjoituksen, jossa hän näytti toteen, että kaikki varokeinot tautien ehkäisemiseksi varsinaisissa kaupungeissa ovat turhia, ellei tarkasti pidetä lukua siitä, että kaupunkien läheiset ympäristöt saavat paremman terveydenhoidon. Ja turhaa on ehkäistä maalaisväestön muuttoa kaupunkiin, ellei hankita parempia elämänehtoja tälle maalaisväestölle. Siirtolaisuus riippuu aivan samanlaisista edellytyksistä. Sitä ei voi mikään mahti maailmassa pysäyttää, niin kauan kun ei kotimaassa valtiollisia ja taloudellisia oloja niin muuteta, että eläminen siinä tuntuu kansalle todelliselta elämiseltä. Kaikki elämisen ehdot ovat kohotettavat ja parannettavat. Tulee luoda semmoiset olot, että ihmiset omassa synnyinmaassaan viihtyvät, etupäässä ettei heidän tarvitse nähdä viheliäisintä kurjuutta. Katkeralta muuten tuntuu siellä olo, kun esim. saapi nähdä, miten vaimo, lapset, siskot, vanhemmat nääntyvät puutteeseen eikä siihen voi mitään tehdä tahi jos näitä tahi kysymyksessä olevaa henkilöä muuten sietämättömästi sorretaan tai vainotaan.

Tältä kannalta on siirtolaisuutta ennen kaikkea arvosteltava. Mutta asialla on toinenkin puoli. Ihminen ei ole yksinäinen olento maan päällä, vaan hän on kasvanut *jonkun* yhteisön keskuudessa, jolta hän on saanut paljon vastaanottaa ja jolle hän myös on paljon velkaa. Ihminen on, kuten jo muinainen suuri filosofi Aristoteles väitti, yhteiskunnallinen olento. Hän ei saa ilman pakottavia syitä luopua yhteisöstä, jolle hän on velkaa. Jos äitini tarvitsee minua ja minä voin häntä auttaa, en minä saa häntä jättää oman onnensa nojaan. Voihan sekin yhteisö, jossa minä olen kasvanut minua tar-

vita sen tähden, että se on ahdinkotilassa; silloin en saa, jos toimeentuloni ei ole vallan kurja, jättää sitä avuttani, vaan jäsenenä yhteisössä tulee minun voimieni mukaan sitä auttaa pysymättä paikallani. Sillä onhan sekin mahdollista, että jos minä uskollisesti jään paikalleni, olot vielä muuttuvat ja että minäkin puolestani kun lopputili tehdään, toisinaan olen voinut vaikuttaa tähän lopputulokseen.

Ei mikään sana Juhana Vilh. Snellmannilta ole niin syvälle painunut mieleeni kuin hänen väitteensä, etteivät milloinkaan olot ole niin ahtaita, ettei ihmisellä olisi sijaa hyödylliselle toiminnalle. Se, joka ei vaan elä omaa itseänsä varten, vaan etupäässä muitten ihmisten hyväksi, hänellä on aina tällainen sija, tällainen mahdollisuus, elleivät ulkonaiset olot ole käyneet varsin tukaliksi. Vasta silloin voi ja saa hän siirtyä.

Tähän tulee vielä yksi asia lisäksi. Monasti eivät nuo uudet olot tarjoakaan niitä etuja kuin on luultu niiden tarjoavan. Ennen kuin siirtyy, äytyy tarkoin punnita, mitä *varmaa* hyötyä voipi siirtymisestä saada. Ainoastaan epäviisas ihminen ja onnenonkija heittäytyy aivan uusiin ja tuntemattomiin oloihin, voimatta laskea mitään varmaa hyväksensä.

Ylipäänsä ovat siirtymisen syyt *in casu* punnittavat, s. o. jokainen tapaus erikseen arvosteltava yllä mainittujen periaatteiden mukaan. Me emme ole oikeutettuja laskemaan mitään tuomiota toisen tai toisen siirtymisestä, ennen kuin tunnemme hänen vaikuttimensa perinpohjin. Ja perinpohjin me harvoin opimme niitä tuntemaan. Yleensä hyödyttää ihminen ihmiskuntaa kokonaisuutena — joka on yksityisen ihmisen korkein tarkoitusperä — sillä että hän omantuntonsa mukaan niin hyvin kuin voi täyttää velvollisuutensa niitä yhteisöjä kohtaan, joita hän on lähempänä, mutta joskus saavuttaa hän epäilemättä tämän päämäärän paremmin vieraassa maassa. Ja monasti, sangen monasti voi hän tässä vieraassa maassa hyödyttää entisiä läheisiä yhteisöjäänkin paremmin, kuin näiden keskuudessa. Jos näin asian laita on,

ei tällöinen siirtolainen ole siirtynyt pois itsekkäisistä syistä muille maille, vaan jalommista vaikuttimista, samoin kuin toiset kantavat edesvastauksen siitä, että hän on siirtynyt riittämättömän toimeentulon takia, jos hän muutoin olisi joutunut viheliäisyyteen ja kurjuuteen. Tässä tapauksessa ovat yhteiskunnalliset olot, taloudelliset tai valtiolliset (joka oikeastaan on sama asia) huonot, huonot sen takia, että muut kansankerrokset ovat anastaneet itsellensä liian paljon toisten kustannuksella. Ja tällöiset olot ovat ehdottomasti korjattavat. Silloin vasta supistuvat siirtymiset toisesta maasta toiseen melkein mitättömiksi.

Uuden ajan kynnyksellä 1904.

KANSAINVÄLINEN TYÖVÄENLIIKE JA ISÄNMAALLISUUS

Semper officio fungetur utilitati consulens hominum et humanæ societati.
Cicero.

Voltaire, Ranskan suuri älyniekka, on joskus tapan-
sa mukaan ivallisesti lausunut: "Isänmaanrakkaus on
muitten isänmaan vihaamista." Mutta Roosevelt, Ame-
rikan entinen presidentti, väitti v. 1896: "Muutamat
reformaattorit voivat sanoa, että kaukaisessa tulevaisuu-
dessa isänmaanrakkaus, kuten yksiavioisuus on oleva
hyödytön, liian vanha avu; mutta mitä nykyaikaan tu-
lee, on se ihminen, joka rakastaa muita maita yhtä pal-
jon kuin omaansa, samassa määrässä vahingollinen yh-
teiskunnan jäsen kuin se, joka rakastaa muita naisia yhtä
paljon kuin omaa vaimoansa. Isänmaanrakkaus on al-
kuperäinen avu samoin kuin perheen rakkaus, kuin kun-
to, uljuus. — — Hyödyllinen jäsen kansojen veljesliitos-
sa on se kansakunta, joka on enimmäin kansallisuusaat-

teen elähyttämä ja joka paraimmin täyttää velvollisuutensa omia kansalaisiansa kohtaan ja toteuttaa tehtävänsä kansakuntana. Tämä ei suinkaan ole mahdoton yhdistää mitä tarkimpaan toisten kansojen oikeuden tunnustamiseen tai harrastukseen, joka tarkoittaa muitten kärsivien kansakuntien auttamista.” Ja Sully Prudhomme, Ranskan etevä runoilijafilosofi, Nobelpalkinnon voittaja, on taas pukeut aatteensa tästä asiasta seuraaviin ponsiin: “Ne yhteiset ominaisuudet, jotka ajan kuluessa yhdistävät yksilöt yhteen tehden niistä kansalaisia, joilla on yleiset, yhteiset edut puolustettavina, jäävät toiseen sijaan niitten alkuperäisten ominaisuuksien rinnalla, jotka kuuluvat kaikkien isänmaitten yksilöille ja jotka edustavat vielä yleisempiä, korkeampia etuja. Minkälaisia nämä sitte ovat? Jotta kaikki sivistyneet kansat tunnustaisivat nämä, täytyy niiden olla kansainvälistä, yleistä laatua. Nämä edut ovat juuri ne, jotka tarkoittavat ihmiskunnan arvoa ja onnea, eikä ne, jotka koskevat toisen tai toisen etnoloogisen toisinnon onnea ja etuoikeuksia toisen kustannuksella. Aivan verkalleen ja erehdyksien ja liiallisuuksien keskellä, jotka vielä verhoavat niiden nousua, eri isänmaat humaniseerautuvat (s’humanisent), toisin sanoen pyrkivät yhtäläisentymään (s’identifier) ihmiskunnan kanssa, lähentyen yhä enemmän toisiaan (en sympathisant davantage entre elles) ihmiskuntaa määrittelevien oleellisten ominaisuuksien (qualités essentielles) nojalla”.

*

Eläimistä muutammat, esim. petolinnut, eivät kohoa perhe-elämän yläpuolelle. Jo vanhat kreikkalaiset kutsuivat niitä yksinäisiksi, koska ne aina lentelivät yksin saaliin haussa. Toiset eläimet, esim. muurahaiset, tuntevat jo laajempaa yhteis-elämää, kuten ihmisetkin. Vilit eivät tosin tavallisesti pääse suku- ja heimoyhteyden ulkopuolelle — heillä ei ole mitään vankkaa yhteiskuntalaitosta. Ja historian kansat, joilla semmoinen on ollut, ovat alussa olleet sängen itsensä sulkeutuneita.

Vanhat kreikkalaiset pitivät, ainakin ensi aikoina, kaikkia muukalaisia suorastaan vihollisina ja samoin alkupe-
räiset roomalaiset nimittivät, kuten Cicero kertoo, vihollista ja vierasta samalla nimityksellä, hostis. Ihmisyyden aate heräsi stoisismissa ja kristinuskossa: alkupe-
räinen kristinusko (Paavalin ajoilta) tahtoi tehdä kaikista ihmisistä veljiä ja sisaria — ja sen takia se voittikin ensin suurta alaa —, mutta sitte kun sen pääpiste pantiin toiseen maailmaan, vieraantui se yhä enemmän tästä aatteesta. Keski-ajan ristiretket eivät suinkaan olleet minkäänlaisia todellisen ihmisyyden ja veljellisyuden ilmiöitä ja vielä vähemmän "Bartolomæon yö" tai "Sisilialainen vesperi". Mutta vaikka ei kristinusko myöhemmässä muodossaan edistänyt varsinaista inhimillisyyden aatetta — jos kohta se hillitsikin ajan raakuutta — niin se hävitti kansallisuusaatteen tai ainakaan ei sitä kehittänyt. Ranskan eri maakunnat olivat hajallaan ennenkuin Louis X:nnen armoton rautakäsi ne yhdisti; Italian suuret kauppakaupungit, Venezia, Genova, Pisa, Firenze kävivät alituisia sotia keskenänsä ja vielä Napoleon I:sen aikoina todisti esim. onneton "Rheinbund" Saksan sisällistä hajanaisuutta kansallisessa suhteessa.

Mutta kansallisuuden aate heräsi sittekin vähitellen. Tosin oli isänmaan käsite monasti vielä sangen vaihteleva ja usein sangen myöhäinenkin, kuten Italian, Saksan ja Balkanin kansojen historia todistaa. Ja oma maammekin nousi sekin heimojen taisteluista jonkunlaiseksi yhtenäisyydeksi Ruotsin vallan aikoina, mutta isänmaallisuuden yhteistunne oli silloin vielä sangen heikko, ja Suomen historian professori, runoilija Z. Topelius, voi kuuluisassa kirjoituksessaan väittää, että Suomen kansalla ei ole ollut varsinaista omaa historiaa ennen vuotta 1809.

Silloin esiintyi 18-vuosisadan loppupuolella eräs suuri ihmiskunnan apostoli Jean Jacques Rousseau, joka julisti koko maailmalle kirjassaan *Contrat social* (yhteiskuntasopimus), että ihmisyyttä on kunnioitettava jokaisessa ihmisessä. Ja siitä asti on yhtä mittaa kuljettu

kansainvälisyyttä, yhteistä veljesliittoa kohti. Eri kansakunnat humaniseerautuvat, pitävät silmällä mitä heillä on yhteistä ja tämä katsantokanta tunkeutuu yhä enemmän esille kaikista esteistä huolimatta. Yhteinen ihmisyys voittaa alaa. Kulkuneuvot yhdistävät eri kansat likemmin toisiinsa ja kansainvälisyys käypi siten yhä vilkkaammaksi. Toisen kansan tuotteet leviävät toiseen enemmän kuin ennen, sekä aineelliset että henkiset; löytyy useampia kansainvälisiä sopimuksia ja liittoja, joista ennen ei tiedetty mitään; pidetään suuria kansainvälisiä kokouksia yhteisten aatteiden tukemiseksi ja levittämiseksi, pääomakin on paljoa enemmän kuin ennen kansainvälinen ja vaeltaa toisesta kansasta toiseen; pelkästään aineelliset edut — kun toisen maan vilja ravitsee toisen asukkaita, toisen raakaaineet ovat välttämättömät toisen teollisuudelle — kietovat eri kansakunnat toisiinsa yhä kiinteämmin ja solmivat kansainvälisyyden siteet yhä piukemmalle. Samoin vaikuttavat toisen kansakunnan suuret älyniekat ja henkiset virtaukset toisen kansan kehitykseen sangen mahtavasti. Kuka määrää sen vaikutuksen, jonka ovat toisiin kansoihin tehneet ne aatteet, jotka ovat lähteneet Gøtheesta ja Kantista, Newtonista ja Shakespearesta, Laplecesta ja Pasteurista, Dantesta ja Michel Angelosta, Spinozasta, Ibsenistä, Tolstojsta, Marxista ja Lassallesta, Beethovenista, Wagnerista ja lukemattomista muista? Kaikki ovat he hyödyttäneet omaa isänmaatansa, mutta myöskin ja etupäässä *koko ihmiskuntaa kokonaisuudessaan.*

*

Sangen luultavaa on, että koko ihmiskunnan yhteiselämä ja siveellinen kanta yleensä on kehittynyt egoismista eli itsekkäisyydestä ulkonaisen pakon vaikutuksesta, toisin sanoen, että *itsekkäisyyden väistyminen asteettain juuri on samaa kuin ihmiskunnan siveellinen kehitys.* Perhe-elämästä ovat ihmiset kohonneet heimoelämän kannalle ja sitte vasta yhteiskunnalliselle asteelle yhteisessä isänmaassa, kunnes vihdoin yhteiset edut

ja korkeampi käsitys ovat saattaneet ihmiset katsomaan maansa rajojenkin ulkopuolelle. Kuuluisa piispa Fanelon lausui Ranskassa jo 17:llä vuosisadalla: "Rakastan perhettäni enemmän kuin itseäni, isänmaatani enemmän kuin perhettäni ja ihmiskuntaa enemmän kuin isänmaatani (j'aime mieux ma famille que moi-même, ma patrie que ma famille, l'humanité que ma patrie)." Tämä Fanelon'in kanta on epäilemättä ainoa oikea. Puhdas egoisti, joka vaan vaalii ja rakastaa itseänsä, ei liene aivan tavallinen ilmiö. Mutta sangen paljon on niitä, joiden näköpiiri ei todellisuudessa ulotu perhettä ulommaksi, jotka arvelevat, että he ovat pääasiallisesti tehneet tehtävänsä, kun pitävät hyvää huolta perheensä jäsenistä, mihin hyvin mahtuu oma itsekkin, mikä siis ei ole kuin verhottua itsekkäisyyttä puhtaammassa muodossa. Ja kun he kohoavat isänmaallisuuden kannalle ahtaammassa merkityksessä, uneksivat isänmaansa suuruutta muitten isänmaitten kustannuksella, silloin he luulevat päässeensä hyvinkin korkealle. Mutta tämmöisestä isänmaallisuudesta huomauttaa suuri englantilainen tutkija, John Lubbock: "Isänmaanrakkaus, näin käsitettynä, on pelkkää ivaa — — — ja tämä väärä isänmaallisuus, joka toivoo pahaa muille maille on vaan itserakkautta, joka on peittynyt isänmaanrakkauden jalon tunteen verhoon." Se on isänmaallista itserakkautta, jingoismia eli chauvinismia. Tämmöinen patriootti tekee tosiaan, kuten Octave Mirbeau sanoo: "Samanlaisen vaikutuksen kuin villi, jonka pää on koristettu loistavilla töyhdyillä ja vyötäiset ruumiista eroitetuilla ihmispäillä". Oikea isänmaallisuus ilmenee siinä, että se on valmis puolustamaan kansaansa kaikkia vihollisia vastaan, jotka sen itsenäisyyttä tavalla tai toisella uhkaavat, ja siinä, että innokkaasti pyrkii levittämään aineellistakin onnea, joka on kaiken muun perustuksena ja edellytyksenä, niin laajoihin piireihin kuin suinkin mahdollista, kansan suureen enemmistöön. Jos oman kansan itsenäisyys on vaarassa — olkoon vihollinen kuka tahansa — silloin kasvaa tietysti isänmaallinen innostus kaikissa kansankerroksissa ja etenkin pienien kanso-

jen keskuudessa, joiden olemassaoloa suuremmat uhkaavat, joka vaatii jokaista kansalaista taistelemaan suuren yhteisen kodin puolustamiseksi hävittäjiä vastaan, joilla ei ole mitään oikeutta tämmöiseen sortotyöhön. Ja se taas, joka ei tahdo levittää *kaikkea onnea* kansansa suureen enemmistöön kaikella sielullaan ja kaikella mielellään, se ei ole mikään todellinen isänmaan ystävä, vaikka hän olisi kuinkakin valmis isänmaansa puolustamiseen, *sillä ilman tätä perustusta on hänen koko isänmaallinen työnsä varsinaista pohjaa ja perustusta vailla.*

Jos isänmaanrakkaus käsitetään tällä tavalla, ei tämä jalo aate yleensä ole missään ristiriidassa yleisemmän toiminnan kanssa koko ihmiskunnan hyväksi. Mutta silti ei isänmaan käsite häviä eikä uppoa ihmiskunnan kokonaisuuteen, yhtä vähän kuin perhe uppoaa isänmaallisuuteen. Individuaalinen (yksilöllinen) elämä on eri isänmaitten suhteen täysin oikeutettu, onpa se terveellinen ja tarpeellinen, koska se on aivan luonnollinen. Jokainen puu luomakunnassa kasvaa omalla tavallansa, jokainen ihminen omaa erityiset ominaisuutensa, samoin on jokaisella perheellä, jokaisella heimolla, jokaisella kansalla omituiset piirteet, jotka poistavat yksitoikkoisuuden ja edistävät kehityksen kulkua. Vapaus, todellinen vapaus, ei leikkaa kaikkia yhden kaavan mukaan, ainoastaan sorto pingoittaa kaikki samantaiseen pakkotakkiin. Jokaiseen kansaankin on aika vähitellen painanut niin monta yhteistä merkkiä; yhteiset aineelliset ja henkiset harrastukset ovat tästä kansasta muodostaneet niin omituisen, erityisen yhteisön, että isänmaa yhä edelleen tulee pysymään yhteisenä ahjona, josta lämmittävää tulta lietsotaan jokaisen kansalaisen toimintaan. Mutta jos *kansallinen itsekkyyys* — ja semmoinen voi yhtä hyvin olla olemassa kuin persoonallinen ja perheellinen — pääsee voitolle toisten kansallisuuksien ja ihmiskunnan suurten yleisten pyrintöjen vahingoksi, silloin ollaan isänmaallisuuden alalla väärällä tolalla, silloin tulee korkeamman tarkoitukserran, ihmiskunnan kokonaisuuden, päästä voitolle, sillä

ihmiskunnan edistys, kaikki edistys yleensä, on juuri siinä, kuten jo ylempänä huomautettiin, että *itsekkäisyys, mikäli se sotii ylempää tarkoituserää vastaan, kukistetaan ja että perheen, kansan, ihmiskunnan onni aina pääsee voitolle alemman tarkoituserän syrjäyttämisellä ahtaammassa piirissä.*

Tämän korkean periaatteen lausui aivan selvästi jo Ranskan jalomielinen filosofi Auguste Comte (†1857). "Persoonalliseen ja yhteiskunnalliseen sopusointuun voimme tulla ainoastaan alituisesti alistumalla egoismin (itsekkäisyyden) altruismin (yhteishyvän) alle". "Perhe ja isänmaa ovat ne molemmat yhteisöt, joiden luonnollisesti toisiaan seuraava kehitys itsestensä valmisteli ihmiskunnan käsitettä ja tunnetta". Ja hänen suuret periaatteensa ihmisen toiminnalle olivat: "Rakkaus vaikuttimena, järjestys perustuksena, edistys tarkoituseränä (l'amour pour principe; l'ordre pour base; le progrès pour but)" ja ennen kaikkea: "toisten edestä elää (vivre pourpourl'autrui)". Ja eräs uuskantialainen tutkija, prof. Paul Natorp, on suorastaan tahtonut perustaa koko ihmiskunnan uskonnon tällöisen ihmisyyden johdonmukaiseen harjottamiseen ("Religion innerhalb der Grenzen der Humanität"). Natorp on, kuten Sshleiermacher, sitä mieltä, että uskonnon perustus on tunteessa, sydämen hehkuvassa pyrinössä jotakin korkeampaa kohtaan; koko ihmiskunnan kohottaminen mahdollisimman korkealle asteelle kaikilla aloilla ja joka suhteessa on jokaisen ihmisen korkein tarkoituserä, ja kun tämä pyrintö tunkeutuu esille ihmisen syvimmästä tunteesta, silloin on se ihmisen todellinen uskonto; sillä juuri tämä oli alkuperäisen kristinuskon päätarkoitus: taivaan valtakunnan perustaminen maan päälle ihmisten sydämiin, ihmisten rakkauteen toisia ihmisiä kohtaan". Vuosisatoja on rehellisesti koetettu opetuksen tietä istuttaa kansoihin jalointa siveellistä ravintoa. Se on kaunista ja hyvää; mutta minkä takia on se ajan pitkään yhä vähemmän onnistunut? Koska mikään parannuspuuha ei auta, jossa juuri on mädäntynyt; mutta

juuri on kansan *elämä*, se on: "yhteiskuntajärjestys". Ja "vastustamattomasti tullaan siten tuohon aito sosiälistiin".

*

Ja mitä nyt tuo kansainvälinen työväenliike sitten oikeastaan tarkoittaa? Sekin tarkoittaa ennen kaikkea *koko ihmiskunnan onnea suvusta, säädystä ja yhteiskunnallisesta asemasta huolimatta*, sen hyvin vointia sekä *aineellisella että henkisellä alalla*. Mutta sitähän monet muutkin opit ja harrastukset tarkoittavat. Aivan oikein. Ero ei olekaan niin suuresti tarkoitusperässä kuin keinoissa, joilla tämä korkea, ylevä tarkoitusperä saavutetaan. Löytyy ja on löytynyt monta jaloa miestä ja naista, jotka arvelevat, että tarkoitusperään päästään varsinaisen kansan valistamisella, ja siveellisellä uudistamisella ja sivistyneitten kansankerrosten opettamisella, mitä heidän tulee kanssaihmistensä hyväksi tehdä. Tämän opinsuunnan suurimpia profeettoja ovat juuri olleet yllämainittu ranskalainen Comte ja englantilainen Carlyle, ja niiden joukkoon on myös luettava venäläinen Tolstoj. Nämä ja monet muut ovat tällä tavalla rehellisesti koettaneet uudistaa ihmiskuntaa ja jossain vähemmässä määrässä on heidän onnistunutkin saada tuloja suurista ponnistuksistaan. Mutta kumma kyllä: suurempi sivistys ei ole ennen eikä nytkään vapauttanut itsekkäisyydestä, joka, kuten ylempänä huomautimme, on koko inhimillisen edistyksen pahin vihollinen. Korkeintaan on tämä itsekkyyys pukeutunut hienompiin ja salaperäisimpiin muotoihin: sekin on sivistynyt ja heittänyt päältänsä raaemmat muodot. Me löydämme nykyään paljon enemmän noita ihmistyyppejä, jotka tahtovat käydä kunnan ihmisistä, vaikka he eivät sitä ole, ja tämmöiset ihmiset ovat kuitenkin, kuten jo Cicero huomauttaa siveysopissaan, vääryyden vaarallisimmat harjoittajat, olkoonpa sitte naamarin käyttäminen semmoisenaan jonkunlainen tunnustus hyveelle. Itsekkäisyys rehottaa etupäässä aineellisella pohjalla: kunhan vaan aineellisiin etuihin ei kosketa, ovat tavalliset ihmiset,

suuri enemmistö "beati possidentes", valmiit vaikka minkälaisiin myönnytyksiin. Mutta jokainen, joka voi puolueettomasti oloja arvostella, näkee sangen hyvin, että juuri tällä alalla epäkohdat ovat kipeimmät, että juuri siinä etupäässä parannuksia tarvitaan ja että mitä suurimmassa määrässä kaikki muut edistys-pyrinnöt siitä riippuvat. Mitä maksaa vaivaa puhua suuremman sivistyksen hankkimisesta, kun aikaa siihen ei ole, ja kun työntekijä pitkästä työstä on väsynyt ja tahtoo käyttää vähäisen yliajan lepoon ja virkistykseen? Mitä korkeammista harrastuksista puhua, kun ei sittekään voi hankkia muuta kuin riittämätöntä toimeentuloa rakkaille perheen jäsenille?

Tämän kaiken on kansainvälinen työväenliike aivan hyvin oivaltanut ja sen takia sen suurin oppi-isä, Karl Marx, lausunut, että työväen, kansan suuren enemmistön vapautus tapahtuu pääasiallisesti sen oman itsensä kautta. Kansainvälinen työväenliike oivaltaa, että *ensin ja etupäässä* on aineellinen pohja parannettava, koska ihminen vatsa tyhjänä ei voi mitään aikaansaada. Ja sitä varten ovat tuotantovälikappaleet, jotka nykyään tekevät aineellisesti ja henkisesti kansan suuren enemmistön suhteellisesti pienen vähemmistön orjaksi, saatettavat valtion omiksi, joten *taloudellinen* juopa eri kansankerrosten välillä tasoittuu. Joku luulottelee itseänsä ja muita, että kyllä muutkin keinot perille vievät, mutta kokemuksen nojalla sopii tätä suuresti epäillä. "Beati possidentes" eivät huoli kaikista kauniista puheista ja korulauseista juuri mitään — sen sai Carlyle ja sen ovat lukemattomat muut jalot miehet ja naiset saaneet kokea koko puuhastaan. Murusia on saatu, missä suuria on odotettu.

Mutta kuinka sitte tehdä, kun eivät asianomaiset tahdokaan luopua etuoikeutetusta, jos kohta väärästä asemasta? Vaaditaan tässä, kuten muillakin aloilla, missä uudet aatteet raivaavat itsellensä tietä, raittiimpi tuuli puhaltaa ummehtuneisiin oloihin, vaaditaan — *taistelua*, taistelua hyvän puolesta, taistelua kuolemaan tuomittu-

jen olojen tukehuttamiseksi ja paremman ihmiskunnan luomiseksi.

Niin, taistelua, innokasta taistelua vanhoillisuutta vastaan! Mutta tätä taistelua ne tietysti pelkäävät, joiden etuja tämä taistelu välittömästi ja välillisesti koskee. Mutta, huudahtanee joku, sehän on tuota luokkataistelua, joka hävittää yhteistunteen ja hajoittaa isänmaan voimat! Ja lopullisesti se vaan veisi toiseen luokkavaltaan. Tämä on kuitenkin sula erehdys. Marx ja Engels lausuvat sangen sattuvasti Kommunistisessa Manifestissa, että *luokkataistelun lopputarkoitus juuri on kaiken luokkavallan hävittäminen*, sen kautta loppuu juuri kaikki luokkavalta ja eri kansoissa ei enää ole eri luokkia, vaan kussakin yksi yhteinen kansa. Ja minkä tähden on muuten kansan suuren enemmistönpyrkiminen ihmismäisempään tilaan taistelun kautta enemmän tuomittava, kuin mikä muu taistelu tahansa ylevien atteiden hyväksi? Taistelu koko suuren kansankerroksen kohottamiseksi on yhtä tarpeellinen, suuri ja ylevä kuin jokainen taistelu, jota käydään uusien parempien olojen saavuttamiseksi. Mutta se on tässäkin *vanhentuneitten olojen* kannattajista riippuva, rajoittuuko tämä jalo, ylevä taistelu miljoonien vapauttamiseksi orjuudesta enemmän aatteelliseen voimien mittailuun vai viekö uusien aatteiden *hurja vastustaminen* väkivaltaisiin tekoihin. Eikä välttämättömästä luokkataistelusta, joka luonnollisesti johtuu nykyisestä luokkajaosta, tarvitse kehittyä *luokkaviha*, joka voi tehdä kaiken yhteisvaikutuksen mahdottomaksi siinäkin, jossa yhteiset edut ovat kysymyksessä.

Sen takia ilmenee kaikkien isänmaan ystävien *todellinen* isänmaallisuus siinä, kuten jo huomautettiin, että he yhteisesti puolustavat yhteisen isänmaansa itsenäisyyttä yhteistä vihollista vastaan ja että he koettavat tehdä tämän isänmaan *mieleiseksi* kansan suurelle enemmistölle edistämällä sen hyvinvointia ja itse asiassa myöskin pienelle vähemmistölle, joka ei nykyisessä ylöllisyyden asemassa ole liioin onnellinen. Ja täten koko ihmiskunnan onni kasvaa. Poistettava on kerran

nykyinen onneton tila, jossa johtavat ainekset suoraan estävät kansojen suurten enemmistöjen todellista hyvinvointia ja onnea ja juuri tämän kautta ylläpitävät eroa kansanainesten välillä samassa maassa, siten heikontaan sen kansallista voimaa. Sillä tyytymättömyys nykyisiin oloihin on nyt kerran olemassa ja itsetietoisuus niitten poistamiseksi vireillä eikä siinä auta valitkaa, etteivät alimmat kerrokset tule mukaan, kun niitä pyydetään, koska ei mitään tehokkaampaa toimiteta parempien olojen saavuttamiseksi niille *semmoisilla keinoilla, jotka todella perille vievät*. Ja kun harvalukuisen vähemmistö eri kansoissa tahtoo ylläpitää valtaansa suuren enemmistön kustannuksella, silloin täytyy sen tämän vallan tukemiseksi yhtämittaa ryhtyä chauvinistisiin toimenpiteisiin, jotka sortavat varsinkin pienempien kansakuntien oikeuksia, ja sorto jatkuu yhä laajemmalle muihin kansakuntiinkin eikä vaan pysähdy oman kansan polkemiseen. Gottfried Keller, Sveitsin suuri runoilija, laulaa:

Kansallisuus ja kieli, nuoruuden
ne maita ovat kansan kohoavan,
tuo äidin syli, kariin loukahtavan
mi mielin sulkee rantain outojen.
Se usein ohjeena on lasten vain
ja kahle miesten vapahien kaulaan,
sill' täysikasvanehet leikkii, paulaan
tyrannein viemät kätten ovelain.

Mutta oikea isänmaallisuus, joka ei tunne toisen kansanluokan tahi kansan sortamista, ei ole missään ristiriidassa humanismin, ihmisyyden, kanssa. Ja päinvastoin ihmisyyttä ja sen todellista etua harrastava ihminen voi hyvin olla todellinen isänmaanystävä. Kansainvälisen työväenliikkeen paraimmat kannattajat ovat aina olleet valmiit *puolustamaan isänmaatansa sekä ulkomaista että sisällistä sortoa vastaan*. Kansainvälisen työväenliikkeen kannattajat eivät ole mitään "vaterlandslose Gesellen". Kaikkę muuta. Itse Marxissa, juutalais-

sa, liikkeen suurimmassa miehessä ilmestyi isänmaallisuuden purkauksia. Ja kauniisti lausui Liebknechtkin, jota 100,000 työmiestä saattoi hautaan: "Persoonallista etua en milloinkaan ole halunnut; missä oli valittava joko oma etuni tahi omat periaatteeni, en milloinkaan ole vitkastellut uhrata etujani. — Kahdenkertainen ihanne on nuoruudestani saakka ollut silmiäni edessä: *vapaa ja yksimielinen isänmaa ja työtä tekevän kansan vapautus*, se on luokkaherruuden poistaminen, mikä on sama kuin ihmiskunnan vapautus. Tämän kaksoistarkoituksen puolesta olen paraimman kykyäni mukaan taistellut ja tämän kaksoistarkoituksen hyväksi tulen taistelemaan, niin kauan kuin minulla on vähänkin henkeä jäljellä. Se on velvollisuuteni" (k. Eisner, W. Liebknecht, siv. 46). Mutta, kuten prof. E. Vanderveldekin, kansainvälisen sosialistisen sihteeriviraston älykäs esimies on väittänyt "se etevämyys (jonka kansalainen antaa omalle isänmaallensa) kadottaa kaiken hyökkäävän luonteen eikä sillä ole muuta vaikutusta kuin sopusointuisan vaihtelevaisuuden ylläpitäminen kansainvälisessä yhteistyössä ("concert international"). Ja prof. E. Ferri, Italian sosialismin johtomies, yleisesti tunnettu tiedemies, väittää niille, jotka luulevat, että kansainvälinen työväenliike tai humaniteetti kuolettaa isänmaallisuuden: "Ajatus siis, että rakkaus ihmisyyteen merkitsee isänmaallisuuden kuolemaa tahi riutumista, todistaa, ett'ei käsitetä, että ihmisyydämme sopivat kaikki altruistiset tunteet, jotka vievät, kuten järven laineet, meidän kaupunkimme, meidän kansaamme ja vihdoin koko ihmiskuntaan".

Ja tosiaankin, *koko ihmiskunta* astuu yhä selvemmin jokaisen ajattelevan ihmisen eteen, yhä enemmän elähyttävät jokaista ne aatteet, jotka vaativat työskentelyä koko ihmiskunnan edestä. "Ihanteena voi ihmisellä olla isänmaansa hyödyttäminen, — todellinen hyödyttäminen, se on kansansa hyödyttäminen", sanoo Bebel. "Se on kaunis ihanne. — — — Ihanteena voi ihmisellä olla ihmiskunnan hyödyttäminen ja se on kaikkein kau-

nein ihanne". Molemmat ihanteet eivät ole ristiriidassa keskenänsä. Mutta jälkimäinen *tähtää* kauemmas ja sen takia se näyttää suuremmalta, korkeammalta, ylevämmältä. Sillä sivistyneet ja sitte kaikki kansakunnat pyrkivät yhä selvemmin isetietoisina suureen yhteiseen veljesliittoon, "kansojen pyhään allianssiin", johon jo Beranger kehoitti:

"Peuples, formez une sainte alliance,
Et donnez-vous la main".
(Kansat, muodostakaa pyhä liitto
Ja antakaa toisillenne kättä).

Ja kauas tulevaisuuden valoisaan maailmaan, ihmiskunnan suureen veljeskuntaan, viittasi Antigoneen kaunis lausunto, kun hän Kreonin, oikeuden varjolla esiintyvän itsevaltiaan sanoi:

"Ei kuoltuaankaan' ystäväks' käy vihamies",
ylevämielisesti lausui:

"En vihaamaan ma luotu oo, vaan lempimään mun
kanssaihmissiäni."

Sillä se on rakkaus, joka maailmassa voittaa ja joka liittää kansakunnatkin yhteen. Sanoihan jo melkein 500 vuotta ennen Kristusta Kreikan filosofi Empedokles, että koko luomakunnassa eroittaa viha ja yhdistää rakkaus kaikki. Meidän, ihmisten, tulee ainakin ulotuttaa rakkautemme kaikkiin kanssaihmissiimme, koko ihmiskuntaan kokonaisuudessaan, ja meidän tulee toimia ja kärsiä kaikki, mitä meiltä tämä pyhä tunne vaatii. Korkein toimintamme on aina oleva työskenteleminen kaikkien veljiemme ja sisariemme edestä, kuten kansainvälinen työväenliike vaatii, eikä tämä suinkaan ole missään ristiriidassa todellisen ja ylevän isänmaallisuuden kanssa.

Nuorten Airut 1905.

IHMISKUNTA JA ISÄNMAA

Eräs kuuluisa italialainen kirjailija huomauttaa, että erakko, joka vetäytyy elämästä ollen siten täyttämättä yhteiskunnallisia velvollisuuksiaan, on itsekäs ihminen, itsemurhantekijän arvoinen.

Naimaoton eli perheenhylkääjä on niinkään egoisti, kun ei tahdo ottaa perheen velvollisuuksia päällensä. Perheen-isä taas, joka vain huolehtii omiansa, on samanlainen itsekkyyden ilmiö, ehkä vähemmässä määrässä. Samoin työmies, joka ei välitä ammattiyhdistyksestään, ei lakoista eikä vaaleista.

Mutta vasta se, joka pitää huolen yleisistä koko kansan asioista ja sen menestymisestä, on päässyt korkeammalle asteelle ja se, joka koko ihmiskunnan hyväksi on pyhittänyt voimansa ja toimintansa, on kaikkein korkeimmalla asteella, se voi kyllä silti olla hyvä kansansa ja perheensä edun harrastaja.

Yksityinen on perustanut perheen, perheet heimon ja heimot kansan eli valtion, ja kansat (valtiot) muodostavat ihmiskunnan.

Mutta jos perhe on todellinen helvetti ja jos isänmaan on = O tahi melkein = O; jos ei kumpikaan tarjoa eikä pyrikään tarjoamaan mitään yksityiselle, vaikka hän kuinkakin ponnistaisikin, vaan päinvastoin polkevat häntä ja saattavat hänet vastoin hänen tahtoaan ja huolimatta hänen ponnistuksistaan perikadon partaalle, mitäs silloin?

Marx lausuu Kommunistisessa manifestissa: "Kommunisteja syytetään vielä siitäkkin, että he tahtovat hävittää kansallisuuden, isänmaan. Työmiehellä ei ole mitään isänmaata. Ei voi heiltä ottaa, mitä heillä ei ole. Kun köyhälistön täytyy ensi sijassa hankkia itsellensä valtiollinen valta, kohota kansalliseksi luokaksi, muodostua kansakunnaksi, on se itse vielä kansallinen, jos kohta ei porvariston käsityksen mukaan ... Luokkien

vastakohtaisuuden hävitessä kansakunnan keskuudesta, häviää samoin kansakuntien vihamielisyys toisiaan kohtaan”.

Marx ei siis väitä, että kansakunta häviää eikä hän semmoista voisikaan väittää, ainoastaan ”kansakuntien vihamielisyys toisiaan kohtaan”. Perhe, kansa, ihmisyytensä jäävät eriaikoina suuruuksina paikoilleen, eivätkä ne häviä. Jos perheet taas yhteisessä isänmaassa kuten entisessä Kreikassa tai keskiajan italialaisissa kauppakaupungeissa taistelevat keskenään, on isänmaa, koko kansa kokonaisuutena suuressa vaarassa. Ja niin kauan kuin eri isänmaat, eri kansat keskenään taistelevat, ei ihmisyytensä eivätkä ihmisyyden aatteet ole voimakkaita eivätkä mikään eheä kokonaisuus. Mutta sen takia täytyy pyrkiä siihen, että sopusuhtaisuus vallitsee perheen, isänmaan ja ihmisyyden harrastuksien välillä.

Miten tämä on mahdollista? Mitä on isänmaallisuus? Mitä on kansainvälisyys?

Kaikista vastauksista, joita on annettu näihin kysymyksiin, on epäilemättä paras ja selvin vanhan puolueveteraanin Bebelin.

”Jokaisella kansalla”, sanoo hän, ”jolla on oma kielensä, omat tapansa, oma sivistyksensä ja oma historiansa, on oikeus kehittyä orgaanisena kokonaisuutena ja hallita itseänsä. Isänmaanystävä on se, joka koettaa sille kansalle, johon hän syntyperänsä ja tapojensa kautta kuuluu, vanhingoittamatta toista kansaa, tuottaa mitä korkeimman sivistyksen (kulturin) kaikkien yhteiseksi hyväksi. Jos hän työskentelee tämän päämäärän saavuttaakseen, huolimatta persoonallisista eduista ja palvelematta hallitsevaa luokkaa, ainoastaan kaikkien hyödyksi, katsomatta henkilöön, niin hän toteuttaa mitä korkeimman ihanteen, minkä ihminen voi itsellensä asettaa”. Ja kansainvälisyys ”ei ole kansallisuuskriekin kukistamista eikä kansojen väkivaltaista yhteensulattamista, vaan se on sivistyksen rauhallisten suhteitten ylläpitämistä ja edistyttämistä kansojen välillä”.

Mutta ellei isänmaallisuus yleensä ole tätä laatua, niin kysyn vielä kerran, mitäs sitte?

Idässä hallitsevan feodalismien ja lännessä pöyhkeilevän porvariston isänmaallisuus on tosiaan aivan toisenlainen. Ne tarkoittavat kumpikin isänmaan edistämistä, mikäli tämä voi tapahtua sopusoinnussa heidän etujensa kanssa, mutta jos nämä edut ovat suuremmassa määrässä vaarassa, lakkaa isänmaallisuus, rakkaus yhteiseen isänmaahan yleensä toimimasta. Tästä on lukemattomia esimerkkejä joka maasta. Ja tämä isänmaallisuuden unohtaminen voi mennä niinkin pitkälle, että, kuten esim. Puolassa ja Palestiinassa, yläluokka liittyy maan valloittajiin ja omien etujen suojelemiseksi unohtaa kokonaisuuden edut. Ja kun kapitalistinen eli porvarillinen tuotantojärjestelmä yhä vaan vaatii uusia markkinapaikkoja yhä lisääntyville tuotteille, ei ole muuta jällellä kuin hankkia ne mistä hinnasta tahansa ja vihdoin sodalla ryöstää ne kuten aivan äsken Italia teki Turkille, tuottaen tälle kansan suurelle enemmistölle suunnattomia kärsimyksiä ja sanomatonta kurjuutta. Mutta kaikki tämä tapahtuu isänmaan nimessä, valtio on aina muinaisuudesta asti säälimätön vaatija vallanpiittäjien käsissä.

Selitettävissä on siis, että alemmat kansankerrokset, työväestö etunenässä, eivät liioin voi tuntea olevansa oikein kotona omassa isänmaassaan ja tämä tunne voi mennä *niinkin* pitkälle, että, kuten esim. viime japanilais-venäläisessä sodassa, suuria sotaväen osastoja siirtyi (Njebogatoff) vihollisen puolelle. Silloin kun Marx kirjoitti Kommunistisen manifestin voi vielä paljon suuremmalla syyllä väittää sitä, mitä ylempänä esitettiin.

Mutta asialla on toinenkin puoli. On muistaminen, että köyhälistö, kansan suuren suuri enemmistö voi vähitellen valloittaa isänmaansa, s. o. saada ankaralla taistelulla sen hallinnon käsiinsä, ja jos tahdomme olla rehellisiä, niin täytyy myöntää, että kansan suuri enemmistö päivä päivältä kaikissa maissa yhä enemmän lähestyy tätä päämääräänsä. Vanhat lahonneet hallitukset, kuten viime aikoina Ranskassa, Turkissa ja Kiinassa, saavat väistyä uudenaikaisten pyrkimysten pakotuk-

sesta. Tämä tekee köyhälistön vallan yhä mahdollisemmaksi. Ja yleensä kaikkialla kansanvalta on kasvami-
seen päin. Sosiaaliset aatteet tunkeutuvat hallitusten-
kin ytimiin ja *pakottavat* heidät vastoin tahtoansa aina-
kin jonkunlaisiin, jos kohta riittämättömiin myönnytyk-
siin.

Mutta tämän lisäksi voi eräs seikka suuresti muut-
taa köyhälistönkin käsityskannan. Koko kansa, sekä köy-
hälistö, että ylemmät kerrokset voivat olla perikadon
partailla, molemmat voivat olla kadottamaisillaan koko
olemuksensa s. o. sen välikappaleen, jolla he toimivat
tulevaisuutta varten, kansan orgaaniset laitokset, joiden
avulla kansa pysyy sillä kannalla, jolla se on, ja edis-
tyy edistymistään. Sangen sattuvasti sanoo sama Be-
bel: "Tarmokas kansa, joka on uhattu kieleensä, sivi-
tykseensä ja siis myöskin aineellisiin etuihinsa nähden,
tulee aina koettamaan takasin valloittaa kansallinen it-
senäisyytensä sen tähden, että se yksin takaa sen si-
vistyksen omintakeisuuden". Ja hän lisää: *Jokaisen
maan itsenäisyydestä riippuu varmasti sosialistisen liik-
keen säännöllinen kehitys.* Niin kauan kuin kansa on
sorretty, niin kauan on luokkavastakohtaisuus, luokka-
taistelu heikentynyt". Tämä on sangen valitettava asia,
mutta se on eittämätön tosiasia. Ja sen tähden tulee
köyhälistönkin tämmöisissä oloissa panna *kaikki tar-
monsa ja kaikki voimansa* kansan, valtion itsenäisyyden
puolustamiseen, sitä enemmän, jos sortava kansa on
alemmalla yhteiskunnallisella asteella kuin se itse, esim.
jos Kiina 300—400 miljoonalla pyrki sortamaan Jaa-
panin 50—60 milj., lähempiä esimerkkejä mainitsemat-
ta. Itse tuo alituinen vallankumouksen tekijäkin Blan-
qui vaati pontevasti Ranskan puolustamista "feodalista"
Saksaa vastaan.

Kun sen takia tunnettu G. Hervè kirjassaan "Hei-
dän isänmaansa" (Leur patrie) väitti, ettei missään ta-
pauksessa köyhälistön kannata puolustaa isänmaatansa,
niin hän ilmeisesti oli väärässä, ja kaikki etevimmät so-
sialistit Bebel, Kautsky, Jaurés, Vandervelde, Plehanoff

asettuivat häntä vastaan*) Osoitettiin, että, jos esim. vain yksi suurvalta asettuu sotakiellon kannalle, toinen, *häikäilemättömämpi, muutta mutkitta valloittaa sen ja hävittää sen ja vaikeuttaa itse sosialismin edistymistä.* Tätä teroitti etenkin Kautsky mieleen ja vaati, että ainakin kummankin riitapuolen tuli tehdä sotalakko. Ainoastaan silloin kun molemmat kansat ovat jotenkin tasaväkisiä, kuten esim. Norja ja Ruotsi, voi toisen kansan sotalakon uhka olla vaaraton. Tolstojn ehdoton kieltäytyminen sotapalveluksesta ei siis voi olla sopiva. Marx katsoi tätäkin asiaa läpitukevalla silmällään ja loi katsannon korkealta asemalta yli koko näköalan; hän, niinkuin Kautsky, arvelee, että hyökkäyssotakin voi joskus tulla kysymykseen, jos muuten köyhälistön elinehdot jonkun hyvin taantumuksellisen vallan kautta joutuvat *erinomaiseen vaaraan.* Sillä vallan sattuvasti lausuu Kautsky (Nationalität u. Internationalität, siv. 17): "Sosialistinen Internationale ei ole itsenäisten kansojen yhteenkyhäys, joista jokainen voi tehdä, mitä huvittaa, kunhan se ei vain vahingoita toisen yhtäläistä oikeutta, vaan se on organismi, joka toimii sitä täydellisemmin, mitä paremmin osat ymmärtävät toisiaan ja mitä yksimielisemmin ne toimivat yhteisen suunnitelman mukaan".

Selvää on, että nykyään kaikki kehittyy kansainvälisyyttä kohti. Ensimmäinen kansainvälisyyspyrintö ilmenee suurissa valloitus sodissa, joissa joku yksityinen kansa, sotainen "kansallissankari" etupäässä, laski muut kansallisuudet miekalla valtansa alle. Kirkko koetti, varsinkin keskiaikana uskonnon perusteella luoda jonkunlaisen kansainvälisyyden. Väkivaltainen, miekalla perustettu, yhtä hyvin kuin papillinen, "sanaan" perustuva kansainvälisyys ei välittänyt paljon mitään eri kansallisuuksista: vielä tänä päivänä riitelevät asianomaiset siitä, oliko Kaarle "Suuri" saksalainen vaiko roomaanilainen keisari. Mutta väkivaltainen kansainvälisyys päättyi Waterloon tappelussa ja neljäs ristiretki ja Richelieun politiikka näyttivät, ettei yleinen kirkkokaan

*) Herve onkin myöhemmin melkoisesti muuttanut kantaansa.

voinut pitää kansoja yhdessä; sekin kansainvälisyys sai uskonpuhdistuksessa ratkaisevan iskunsa.

Ranskan suuressa vallankumouksessa pääsi porvarillinen kansainvälisyys valtaan. Tosin koetti feodalismin (aatelisvalta) vielä edelleenkin elää ja herättää vanhan valtansa uusiin voimiin: Ranskan aateliset ainekset liittyivät samallaisiin aineksiin Ranskan ulkopuolellakin kasvavaa porvarivaltaa vastaan ja "pyhä allianssi" koetti turvata hajoavaa aatelis- ja pappisvaltaa nousevaa kansanvaltaa vastaan, mutta länsimaissa turhaan. Porvaristo otti vallan käsiinsä ja perusti uuden — kapitalismin kansanvaltaisuuden. Mutta senkin haitat tulivat kohta näkyviin ja köyhälistön kansanvaltaisuus perustettiin Kaarl Marxin toimesta, joka pyrki luokkataistelun kautta hävittämään kaikki luokkarajat ja koko ihmiskunnasta luomaan yhden ainoan veljeskunnan — kansallisuuksien ja perheen perustuksella ja välityksellä.

Aivan luonnollinen asia on siis, että köyhälistö etupäässä liittyy köyhälistön Internationaaleen, joka yksin pyrki sen asemaa kohottamaan ja *todellisesti* edistää ihmiskunnan kulttuuria ja kaikenpuolista vaurastumista sen kokonaisuudessa. Ei mikään toisen kansanluokan taholta tapahtuva riisto saa pilata ihmiskunnan eheyttä ja edistystä, *kaikkien* ihmisten pitää saada elää *todellisesti ihmisarvoista elämää*. Mutta tämä elävä harastus todellista kansainvälisyyttä kohti, todellisen maallisen ihmisonnen saavuttamiseksi ei voi luonnollisista, ylempänä esitetyistä syistä tapahtua muuten kuin kansakuntien eli valtioitten välityksellä. Ja sen takia tulee jokaisen sosialidemokratinkin puolustaa isänmaataan ja kansaansa viimeiseen asti, kun ulkonainen vihollinen tahtoo sen hävittää, kun tämä tarkoitus on ilmeinen, sillä semmoinen vihollinen pyrki silloin myös jo, jos se on *taantuva* valtio, *etupäässä* hävittämään sosialismia ja yleensä kaikkia sosialistisia pyrinnoitä, joista yksin sille koituu *todellinen ja uhkaava vaara*. Ja mitä kiivaammaksi sortajan hyökkäys käypi, sitä lujemmaksi tulee tietysti puolustuksen kasvaa. Tämä on kaikessa taistelussa yleisenä ja ylimpänä sääntönä. Kun työvoiman

ostaja ryhtyy työväen elinehtoja uhkaamaan niin työväestön sitä urhoollisemmin tulee torjua näitä sortopuu-
 hia, mitä häikäilemättömämmin sortaja jakelee isku-
 jaan. Silloin täytyy erimielisyyksien työväen keskuu-
 dessa hieman asettua, kunnes sortaja on maahan lyöty.
 Täytyy *yksimielisesti* joko voittaa tahi kaatua. Samoin
 on kansojen laita. Jos joku kansa pyrkii ilmeisesti
 toista kansaa sortamaan ja vihdoin tappamaan — ja
 tämä on aina *lopullinen* päämäärä, vaikka se tavalli-
 sest *viekkaasti salataan* — silloin tulee koko kansan
yksimielisesti nousta sortajaa vastaan. *Koko kan-*
san tulee olla vastustamassa kansansortajan aikeita:
 täytyy toistaiseksi lykätä sisälliset riitaisuudet, vaikka
 se kuinka kipeästi koskisi. Ja sen, joka silloin,
 olkoon hän missä asemassa tahansa ja varsinkin
 jos hän vain *entisten runsaitten etujen lisäksi*, ha-
 kee omia etujaan, sen ovat kaikki kansat ja kaikki
 ajat leimanneet isänmaan petturiksi, kansansa myyjäksi.
 Sillä kansakin on organismi, jossa *jokaisen yksityisen*
 toiminta vaikuttaa *kaikkiin* muihin ja yksimielinen esiin-
 tyminen vaikuttaa ulospäin paljoa voimakkaammin kuin
 kahden tai useamman suunnan vastustus, joista toinen
 näyttää laimeammalta, toinen jyrkemmältä, mutta jotka
 eri teitä kulkién eivät tee samaa ratkaisevaa vaikutusta.
 1 + 1 on kyllä 2, mutta tällä alalla on kuitenkin 2 enem-
 män kuin 1 + 1. Meillä on tästä mitä tuorein esimerk-
 ki. Balkanin kansat ovat pitkiä aikoja olleet Turkin
 sortovallan alaisia; vähitellen ovat ne tästä vapautuneet
 ja nyt *yhdessä* nujertaneet entisen sortajansa. Näitten
 kansojen *sitkeä vastarinta* on vihdoin vienyt voittoon.
 Toinen kysymys on kyllä, tuopiko tämä voitto sosialis-
 mille ja ihmiskunnalle voittoa vai tappiota; Marx oli,
 kuten tunnettu, jälkimäistä mieltä.

Eräs seikka on jokaisessa sortojärjestelmässä tar-
 kastasti huomioon otettava, koska se ei *milloinkaan* petä.
 Mitä hurjemmiksi sortajat — olkoot nämä sitten yhteis-
 kunnallisia, kapitalisteja, tai valtiollisia — toiminnas-
 saan käyvät, sitä lähempänä ovat he loppuansa. *Taval-*

liset, lyhytnäköiset ihmiset vaikeroivat ja voivottelevat, että ajat ovat niin kurjat, että sorto vain kasvaa ja yltyy; mutta tarkkasilmäiset, kaukonäköiset iloitsevat *yleisemmältä, korkeammalta* kannalta, että sorto yltyy nopeasti. Ja psykologisesti on tämä aivan luonnollista. Ihminen ei ole muuta kuin ihminen ja etenkin sortaja on ihminen. Sortaja ei ajattele muuta kuin riistoa ja niinkuin saiturin, hänen riistonhalunsa vain kasvaa, mitä enemmän hän saa. Aivan sama on riistävien kansanluokkien ja sortavien kansojen laita. Kaikkien näitten sortohalu kasvaa, mitä enemmän saavat riistetyksi, mitä *mahtavammiksi he paisuvat*, he eivät näe eivätkä tahdo nähdä heitä uhkaavia vaaroja *selvästi*, kunnes mitta vihdoin viimeinkin on täysi ja muutos, valitettavasti useimmiten hyvinkin jyrkkä ja perinpohjainen luonnonvoimalla suoritetaan. Kenen on silloin syy kaikkeen siihen uuteen kurjuuteen joka silloin syntyy?

Sosialistien tulee aina työskennellä korkeamman kulttuurin aikaansaamisen puolesta isänmaassa ja koko ihmiskunnassa. Ja jos isänmaa, valtio, kansa, joka on *välttämätön välikappale* koko ihmiskunnankin uudistustyössä, on vaarassa, tulee heidän *yksimielisesti ja viimeiseen* asti sitä puolustaa, vaikka se ei nykyään *vielä* tarjoakaan kaikkia mahdollisia etuja.

Sillä "isänmaallisuus ja kansainvälisyys eivät", kuten Bebel lausui muutamia vuosia sitte, "ole toistensa vastakohtia, vaan ne täydentävät toisiaan aina täydellisemmän inhimillisen sivistyksen hyväksi".

Punainen Soihtu (Viipuri) 1912.

JUHANNUSMIETTEITÄ

Juhannus! Luonto hymyilee täydessä kukoistuksessaan, täydessä loistossaan. Valo on voimakkaampi kuin milloinkaan ennen tai milloinkaan sen jälkeen! Useammat kansat ovatkin ammoisilta ajoilta saakka riemutulin palvelleet valoa, elämän jumalaa, juhannus-

aattona. Koko luonnon elämä on silloin niin rehovaa, niin täyteläistä, niin uhkuvaa!

Mutta elämä ja kuolema ovat sisaruksia. Ne asuvat aivan vieretysten. Muinaisroomalaisten käsityksen mukaan oli rakkauden, elämän täyteläisyyden, jumalatar samalla kuoleman, katoavaisuuden, haltijatar. Kohota juhannuksen jälkeen vähenee valo, kaiken elämän elvyttävä, ja luomakuntaan painaa syvästi leimansa kuolema.

Mutta ei mikään olento luomakunnassa *tahdo kuolla!* Katso kukkaa, joka lakastuu: se luopi sinuun niin surullisen silmän; katso hirveä, joka kaatuu kuolettavan nuolen iskusta: sen sammuva katse herättää sanomatonta sääliä! Tahi katso ihmistä, joka taistelee kuoleman kanssa, ellei hänen elämänsä ole ollut hyvin, hyvin tuskallinen ja ellei hänet — syystä tai syyttä — ole saatettu uskomaan, että haudan takana häntä jotenkin varmaan odottaa paratiisi, ei hän mielellään tahdo kuolla. Suuri runoilija Goethe, jonka elämä oli niin rikas, niin sopusuhtainen, kauhistui suunnattomasti, kun hän näki, että elämän loppu oli edessä. Ihminen voi, koska hän on korkeimmalla luomakunnan asteella, resigneerata kuoleman edessä, hän voi tyynemmin käydä kuolemata kohti, koska hän tietää, että se on elämän luonnollinen johtopäätös, mutta hän ei voi, ellei hän ole onneton tahi uskonnollisesti kiihtynyt, levollisesti ja mielihyvällä vaipua kuolemaan.

Sama on kansojen laita. Kuinka moni suuri kansa onkaan haihtunut historian näyttämöltä usein jättämättä pientä osaakaan itsestään eloon! Missä ovat nyt nuo keran niin mahtavat persialaiset, joiden valta ulottui yli puolen Aasiaa! Missä suuri kartagolaisten kauppakan-
sa? Missä roomalaisten melkein koko silloisen maailman käsittävä kansa? Missä tuo korkeasti sivistynyt Muinais-Kreikan kansa, joka laski perustuksen useimmille tieteille, taiteelle ja ihmiskunnan korkeammalle kulttuurille yleensä? Ne ovat poissa. Mutta ei yksikään ole *tahtonut* kuolla — kaikki ovat päinvastoin vimmastusti taistelleet olemassaolonsa puolesta. Aleksanteri

ja makedonialaiset kukistivat veristen taistelujen perästä persialaiset, roomalaiset kartagolaiset ja kreikkalaiset, ja itse roomalaiset saivat pitkällisessä kamppailussa surmansa germanilaiskansoilta. Kansatkin kuolevat kuten luomakunnan yksityiset olennot ainoastaan *pakosta*.

Mutta, toiselta puolen, mikä se on, joka oikeastaan pitää luomakunnan alhaisimmatkin olennot elossa? Etupäässä *valo* ja *lämmin*. Yksityiset ihmisetkö myös? Asia on niin. Ja kokonaiset kansat? Aivan samoin. Jos yksityinen luontokappale, korkeinkin, ihminen, ei saa lämmintä ja valoa, niin se kituu ja kuolee ennen aikojaan. Jos kansa tai, mikä on melkein sama, kansan valtava enemmistö, ei saa kyllin, riittävästi lämmintä ja valoa, niin sekin kuolee tahi ensin kituu ja sitte kuolee.

Mistä saadaan lämmin, joka etupäässä kaikkea ylläpitää, yksityiselle luontokappaleelle? *Riittävästä ravinnosta*. Mistä se saadaan kokonaiselle kansalle? Samasta. *Kansan varmin tuki on sen suuren enemmistön taloudellisessa hyvinvoinnissa*.

Löytyy paljon "isänmaan ystäviä", jotka "rakkaudesta kansaansa" sanovat olevansa valmiina vaikkapa kuolemaan sen edestä. Huolimatta nyt siitä, että kuten Snellman väittää, on paljon vaikeampi elää kansan hyväksi, s. o. taistella ja nähdä tuskaa sen edestä, kuin yhdellä iskulla heittää henkensä, niin monasti nuo upeat "isänmaanystävät" eivät ole ottaneet selkoa siitä, mikä oikeastaan heidän kansansa ylläpitää ja suojelee, mikä on koko kansan tai sen valtavan enemmistön olemisen perustus. Ja se on juuri ennen kaikkea *lämpimän hankkiminen* tälle kansalle, sen suuren suurelle enemmistölle, huolenpito etupäässä sen *taloudellisesta hyvinvoinnista*, joka on kaiken muun pohja ja perustus. Ei se auta tuo vanha virsi, että, kunhan vain sielu on hyvässä kunnossa, niin kaikki on hyvin. Ei mikään sielu pysy hyvässä kunnossa, jos n. s. ruumiin tila on *kovin kurja*. Sillä ihmisellä, joka toisin väittää, on joku salainen tarkoitus. Tavallisesti tällaisella sanojalla

on sängen kehittynyt pyrkimys aistillisiin nautintoihin, jotka jollain tavalla häiriytyvät, jos kansan suuren enemmistön aineellinen tila kohoaa. Mutta hänellä tavallisesti ei ole mitään muita kansan pyrinnoitä vastaan; usein hän niitä hartaasti harrastaakin. Monasti se tapahtuu tietämättömydestäkin, kun hän esim. ei ole selvillä siitä, miten suuresti kansan syvien rivien vaatelaisuus sivistyksen kohottamisesta kasvaa.

Kansansa paras ystävä on se, joka *aina ja etupäässä* pyrkii edistämään sen taloudellista hyvinvointia, ei vain yhden pienen osan vaurastumista muitten, enemmistön kustannuksella, vaan juuri etupäässä tämän suuren enemmistön aineellista parasta, tuon varakkaan vähemmistön kustannuksella. Näin kasvaa suuren kansan voima kaikkia koettelemuksia vastaan; *kansa kokonaisuudessaan* kasvaa mahtavaksi ja mainehikkaaksi. Mikä se oli, joka hävitti nuo ennen niin mahtavat kansat? Mikä tuhosi esim. kartagolaisen suuren kauppakansan, joka Hannibalin aikana oli kaatamaisillaan mahtavan roomalaisen maailmanvallan? Se oli rikkaan ylimystön suunnaton sortojärjestelmä ja alemman kansan riistonalainen tila. Roomalaiset voittajat, jotka vasta 100 vuotta myöhemmin kehittivät jotenkin samalle kannalle kuin kartagolaiset häviönsä aikana, vaipuivat kohta hekin samasta syystä semmoiseen heikkouteen, että, kun mahtavat valloittajat pohjosesta ilmestyivät, he vuorostansa sortuivat. Ylimystön pohjaton saaliin- ja riistohimo upotti niinkään Muinais-Kreikan kansat ja heimot hävityksen kuiluun — ei edes korkea sivistys voinut niitä pelastaa. Ja kaikkialla, missä kansa häviää elävien kansojen joukosta, tapahtuu se köyhälistön ja ylimystön kiristyneestä suhteesta toisiinsa taloudellisessa suhteessa, sen huomaa jokainen, joka tutkii asiaa *syvemmillä* ja uusimpien tutkimusten nojalla.

Ken siis *todellisesti* tahtoo pelastaa kansansa häviöstä, hänen täytyy, kuten sanottu, ennen kaikkia *tarmokkaasti* vaikuttaa siihen suuntaan, että alempien kansankerrosten *aineellinen* tila kohoaa. Ellei hän sitä tee,

voi hän olla suhteellisesti hyvä ihminen, mutta *kunnon kansalainen ja harras isänmaanystävä hän ei ole.*

Mutta, sanonee joku, tuo katsantokanta on jättänyt laskusta kaikkein tärkeimmän tekijän yksityisten ja kansojen suhteissa toisiinsa, joka tosin on sangen ikävä tekijä siveysopin kannalta, mutta silti muka kaikkein tehokkain: väkivalta ja pakkokeinot. Ei sitä suinkaan ole unohdettu. Mutta asiat ovat muusta huolimatta nyt aivan toisella kannalla kuin ennen. Jokaisen yksityisen ihmisen ihmisarvo on entisyyteen verraten suunnattomasti kohonnut, samoin jokaisen kansakunnan kasvanut itsetietoisuus on kummassakin tapauksessa ollut määräämässä. Nykyään voi aivan eittämättömästi väittää, että missä pakkokeinoja ja väkivaltaa käytetään yksityisiä ja kokonaisia kansoja vastaan, vastoin vakaantunutta oikeuskäsitystä, siinä ilmenee selvästi *käyttäjän sisällinen heikkous*, siinä on hänen *ylivaltansa loppu aivan lähellä*. Talleyrand, yksi historian ovelimmista ja älykkäimmistä diplomaateista lausui, että pistimillä voi aikaansaada kaikki, paitsi rauhallisia ja pysyviä oloja. Napoleon I, joka enemmän kuin kukaan muu käytti väkivaltaa ja pakkokeinoja, tuli vihdoin huomaamaan niiden täydellisen tehottomuuden. Hän lausuu: *“Tiedättekö mikä minua tässä maailmassa kaikkein enimmän hämmästyttää? Se on raa’an väkivallan kykenemättömyys mitään järjestämään (“organiser”). Maailmassa on vain kaksi valtaa, miekka ja henki eli kulttuuri. Aikaa voittaen aina henki voittaa miekan”*. Mikä murhaava väkivallan arvostelu sen suurimmalta edustajalta! Ja Schmoller, kuuluisa taloustieteilijä ja historioitsija väittää niinikään: *“Jokaisella valtiolla täytyy olla kansan suuren enemmistön luottamus ja aina uudestaan hankkia se itsellensä. Ei se enää voi pysyä koossa yksinomaan väkivallan nojassa”*. *“Ei enää”* — ne sanat eivät ole tarkoituksetta tuossa Schmollerin lausunnossa — ne ilmoittavat rajan, eron menneisyyden ja nykyisyyden välillä.

Yksilöt muodostavat kansan, kansakunnat ihmiskunnan. Yksilöiden *täytyy* kuolla, yksityiset kansatkin

voivat kuolla. Mutta ihmiskunta elää, ihmiskunta on — inhimillisesti puhuen — yhtä kuolematon kuin itse luonto, jonka muodot vaihtuvat, mutta joka aina virkoo uuteen elämään. Ihmisyys, *kaikkien onni*, on se suuri, ylevä tarkoituserä, jonka edestä jokaisen yksilön tulee elää. Schiller laulaa:

“Kokonaisuuteen sä pyrkiös aina ja siksi kun et voi päästä, sit’ osana vain liittyös palvelemaan”.

Ja toisessa distikonissa:

“Kuoloa pelkääät sä; vieläpä tahtoisit ijäti elää?
Kaikessa elää sä vain; kuoltuas kaikkisuus jää.”

Niin tosiaan, ihmiskunnan kokonaisuus jääpi aina; sen kokonaisuuden onni on aina oleva meidän maallisen toimintamme korkeana päämääränä. Kun kansojen syvät rivitkin ovat nousseet ylös syvästä alennustilastaan, silloin ovat kaikki ihmiset veljiä ja sisaria, on *yksi ainoa suuri veljesliitto*. Olkoon matka korven kautta tähän luvattuun maahan ehkä pitkä ja vaivaloinen — tuo veljesliitto tulee kuitenkin kerran aivan varmaan; se tulee luonnonlakien välttämättömyydellä. Ihmisen tulee aina kulkea eteenpäin loistava tähti silmiensä edessä. Ja tämä tähti on juuri oleva ihmiskunnan suuri veljesliitto.

“Sulkekaa nyt rivit suureks veljesliitoks,
Käsi käteen työntäkää!”

laulaa Ranskan mainio laulaja Bèranger ja tuo rakastettava skottilainen balladirunoilija Burns vakuuttaa:

“Ja sittekin, ja sittekin
Se aika tulee sittekin,
Kun kaikki veljenkättä lyö,
lyö veljenkättä sittekin!”

“Ja käsi kädess’ istuvat nyt kansat
Kuin veljet laajan taivaan salissa,
Ja taasen juodaan malja suuremmoinen
Se kansain suuri veljenmalja on”.

(*Meissner.*)

Se aate, että on palvellut rehellisesti ihmisyyden, *koko* ihmiskunnan suurta ja ylevää päämäärää, se aate antaa yksityiselle ihmiselle elämän vaikeissa taisteluis-
sa uutta rohkeutta ja uutta luottamusta! Ja kun hän kuolee, palveltuaan uskollisesti tätä aatetta, voi hän loh-
duttaa itseänsä kuin “kuoleva kukka” suuren runoilijan Friedrich Rückertin kauniissa laulussa, kun se vaatimat-
tomasti laulaa auringolle:

“Sulatat mun vihan jään
Kyynelvirroiks vihdoinkin;
Ota, ikiloisto, nyt,
Henkeni, kun sammuaa!

Maaillasi kaunistus,
Vaikka kaikkein pieninkin,
Kukkia ma täällä sain,
Loistaa lailla tähtien.

Loistosydän maailman,
Suo mun helmaas vaipua,
Sinitaivas kaarines,
Ota lyhyt eloni!

Terve, kevään valo sä,
Terve, aamutuulonen!
Kaipuutta mä kuolen pois.
Milloinkaan en nousekaan!

Työn Juhla III 1913.

Sosialismi ja militarismi.

MAANPUOLUSTUKSESTA

Aselliset varustukset mantereella ja merellä käytävän sodan varalle ovat viime aikoina käyneet kerrassaan suuremμοisiksi. Kaikki valtiot kilpailevat tässä suhteessa keskenänsä: kun toinen on enentänyt sota-voimansa, katsovat muutkin välttämättömäksi ryhtyä samanlaisiin keinoihin, ja eri maitten sotajoukot ja laivastot kasvavat sen takia vuosi vuodelta yhä suuremmiksi. Tieto tuopi yhä uusia keksinnöitä ja soveltuvissa osissa nämä pannaan sodankäynninkin alalla käyttäntöön: kun joku valtio on varustanut sotajoukkonsa esim. uusilla ampumakoneilla, eivät entiset kelpaa muissakaan valtioissa, koska nämä siten ovat joutuneet takapajulle ja vanhentuneelle kannalle s. o. heikompaan asemaan. On aivan niinkuin olisi kysymys suuremman onnen ja onnellisuuden hankkimisesta ihmiskunnalle.

Todistukseksi siitä, miten suuressa määrässä sotavoimat ovat kasvaneet parissa kolmessa vuosikymmenessä, mainittakoon vaan Saksan seisova sotajoukko. Tämä oli 1872 350,000 miestä, 1875 401,659, 1881 427,274, 1887 468,400, 1890 486,983, 1893 557,093. Väestön luku on vv. 1872—1893 kasvanut 25% mutta sotajoukko 50%!! Saksan laivasto on kasvanut vastaavassa suhteessa, varsinkin vuodesta 1888.

Samoin ovat keksinnöt nopeasti seuranneet toisiansa. 1864 ja 1866 vuosien sodissa nähtiin selvästi, että takaaladattavat pyssyt ehdottomasti voittavat edestä ladattavat, ja Ranska hankki kohta tämmöiset kiväärit, vieläpä paremmat kuin entiset (Chassepot); sitten on kilpailu eri maitten kesken yhä jatkunut.

On huomioon otettava, että melkein kaikissa Euroopan maissa (ei kuitenkaan Englannissa) yleinen asevelvollisuus on päässyt vallalle ja niinkään seisovat sotajoukot s. o. joukot, jotka rauhan aikana eivät toimita liikojia, vaan etupäässä seisovat valmiina joko hyökkäämään johonkin tahi torjumaan tehtyjä hyökkäyksiä.

Syystä voidaan kysyä, minkä tähden ylläpidetään noita mahdottoman suuria seisovia sotajoukkoja, eikö olisi paljon parempi, jos niitä vähennettäisiin melkoisesti tahi tykkänään poistettaisiin? Kolmesta syystä sanotaan niitä muka välttämättömästi tarvittavan. Ensiksi joka maan ja kansan oman itsenäisyyden turvaamiseksi. Tässä väitteessä ei ole mitään perää. Jokainen kansalainen on tosiaan velvollinen puolustamaan isänmaatansa ulkonaisia vihollisia vastaan, mutta tämä voi, kuten kohta saamme nähdä, tapahtua paljon paremmalla tavalla kuin suurten seisovien sotajoukkojen kautta. Toiseksi tarvitaan seisovia joukkoja ja valmiita laivoja markkinapaikkojen hankkimiseksi liiallisille tavartuotteille, joita ei saa menemään kaupaksi omassa maassa. Mutta tähänkään tarkoitukseen ei noita aina valmiita, suuria sotajoukkoja ja laivoja kaivata, jos tuotanto järjestetään toiselle, paljon paremmalle kannalle. Nykyään uhkaa sota tosin enimmäkseen siitä syystä, että tuotanto yleensä on aivan nurinkurisella kannalla. Kolmanneksi tarvitaan seisovia joukkoja, sanotaan, n. k. "sisällisiä vihollisia" eli niitä vastaan, jotka eivät toimi hallituksen mielen mukaan.*) Mutta nykyinen valtiotiede aivan yleisesti väittää ja osoittaa, että hallitus on kansaa varten, eikä kansa hallitusta varten ja "sisäiset viholliset" häviävät itsestensä, jos hallitus järjestää toimintansa kansan tahdon mukaan. "Sisällisiä vihollisiakin varten" siis ei tarvita seisovia suuria sotavoimia.

Mutta juuri kansan sisällisen kehityksen suhteen tulevat nuo mahtavat seisovat sotajoukot sangen rasit-

*) Tästä huomauttavat jo Ranskan suuret älynlekat, Voltaire ja Rousseau.

taviksi ja ehkäiseviksi. Ensiksi ne toisinaan voivat itsekkään hallituksen ja vallanpitäjien käytyreinä tukahuttaa kaikki vapaudenharrastukset ja lamauttaa kansan pyrkimistä eteenpäin eri aloilla, lyhyesti sanoen, muuttua itsekkäisyyden ja itsekästen pyrintöjen välikappaleiksi, varsinkin jos nämä, kuten usein, purjehtivat vale-isänmaallisuuden lipun alla. On tosiaan useammassa maissa nähty, että seisovat sotajoukot ovat synnyttäneet juovan — hyvinkin syvän — sotilasten ja siviilimiesten välille, että jo univormun kantaminen, "jonka kansa verollansa maksaa", ikäänkuin oikeuttaa muun kansan ylenkatsomiseen ja että tällainen henkilö on jossakin etuoikeutetussa asemassa, melkein lakien, ainakin muutamien, ulkopuolella; muistettakoon vaan esim. vive l'armée'n ("eläköön sotajoukko") huutajia Ranskassa! Tällaiselle on sotajoukko melkein sama kuin isänmaa, kansa on yhtä kuin hallitsevat kansaluokat ja varsinainen kansa on vaan luotu tottelemaan. Kun huudetaan: "eläköön isänmaa", ei se suinkaan silloin tarkoita varsinaista kansaa, vaan hallitsevia kansaluokkia ja niiden etuja. Jokainen ymmärtäväinen näkee selvästi, että esim. Ranskan "isänmaanliitto" työskentelee täydellisesti tässä hengessä. Ja tällaiset "isänmaanystävä" ovat myös sangen kärkeäitä sotajoukon avulla sulattamaan itseensä toisia kansakuntia riistäen heiltä väkivaltaisesti heidän oikeutensa ja lakinsa.

Seisovat sotajoukot eroittavat siis kansan kahteen osaan: aseelliseen ja aseettomaan joukkoon, hallitseviin ja totteleviin, vaikka tietysti sotaherratkin ovat kansansa palvelijoita, niinkuin kaikki virkamiehet — juopa on tosiaan niin suuri, että virasta eronnut siviilisäättyyn siirtynyt sotilas hyvin usein joutuu entisten sotatoveriensä halveksittavaksi. Ja tämän juovan laajentaminen on usein hyvinkin tahallista. Entisen siviilimiehen veroittamiseksi varsinaisesta kansasta pysytetään häntä sotapalveluksessa useampia vuosia kuin mitä oikeastaan tarvittaisiin — kaksivuotinen palvelus pidetään nyt ul-

komailla *aivan yleisesti* riittävänä. "Kaupungin sivistävistä vaikutuksista pidetään sotamies kasarmissa huolellisesti erillään; ei mikään voisi olla pahempaa kuin jos hän tästä saisi sieluunsa jotakin. Kapakka ja porttola ovat ainoat "sopivat" olopaikat isänmaanpuolustajalle hänen vapaina hetkinään . . . ja tulokset, jotka hän viepi kaupungista maalle, ovat kasarmin käytöstapa ja — paha tauti." Olkoonpa näissä sanoissa liottelua, paljon totta niissä myöskin ehdottomasti on! Ja totta on niinkään, että suurin osa seisovan sotajoukon harjoitusajasta kuluu toimiin, jotka kuolettavat sekä esimiesten että miehistön sielua eivätkä ole miksikään hyödyksi. Niin esim. suuri osa n. s. paraatimarsseista ja koruliikkeistä, joilla ei ole mitään merkitystä nykyajan sodassa.

Mutta kaikkein pahin seuraus seisovista sotajoukoista on se, että ne nielevät suunnattomia summia. Enempi osa valtioitten tuloista menee yleensä sotatarpeisiin. Ettei pieniä summia ole kysymyksessä, näyttävät meille esim. Saksan sotamenot. Viime saksalaisranskalaissodan perästä, v. 1872—1898, tekevät ne yhteensä yli 20,000,000,000 Smkkaa. *Yhdessä ainoassa* vuodessa (1896) olivat Ranskassa menot sotatarpeita varten noin 900 miljoonaa, Venäjän yli 1,000 milj., Italian 368 milj., Itävallan noin 450 milj. ja Englannin lähes 1,000 milj. Smkaa. Ja menot lisääntyvät sikäli mitä monivuotisempi sotapalvelus on. Ja selvää on, että, kun näin hirvittäviä summia menee sotamenoihin, sangen vähän jääpi muihin tarpeisiin, jotka tarkoittavat kansojen jalostuttamista ja aineellisen tilan kohottamista. Useimmissa maissa löytyy suuria nevoja ja loppumattomia soita, jotka olisivat viljelykselle kuivattavat; siten saisi joukko kansalaisia, varsinkin irtain ja työtön väestö toimeentulonsa; kulkuneuvoverkko olisi laajennettava, kaikenmoisia kouluja olisi perustettava ja yleensä kansan henkistä kehitystä edistettävä — mutta valtion varat eivät riitä, kun sotakuorma on niin painava. Ja kuka nämä oikeastaan maksaa, kuka pää-

siallisesti sotapalveluksen suorittaa nykyisissä sotajoukoissa? Alemmat kansalaiset, työmiehet, ruumiillista työtä tekevät kansalaiset. He saavat kantaa sotapalveluksen raskaimman kuorman, he maksavat menot suuremmaksi osaksi välillisten verojen kautta ja juuri sen takia ylemmät kansalaiset useimmissa maissa eivät liioin arastele sotarazitusten lisäämistä. Sillä jos sotaverot menisivät ylemmien kansaluokkien taskuista, niin ei hallitus tahi eduskunta, jossa varakkaimmilla vielä on enemmistö, olisi niin valmis uusia lisäyksiä tekemään. Mitenkä isänmaallisuus monasti yläluokissa on keinotekoista, näyttää sangen selvästi se tosiasia, että kun suurempi sotalaiva erittäin edullisilla ehdoilla oli ostettava suuren ranskalais-saksalaissodan syttyessä, eivät Saksan rahamiehet siihen uhranneet juuri mitään, ennenkuin ensimmäiset voitot olivat ranskalaisilta saadut.

Mutta jonkunlainen lohdutus kaikessa tässä on se, että sota nykyaikana käy yhä mahdottomammaksi. Tähän on varsinkin kaksi syytä. Nykyinen sota tuhoaa vielä suuremmassa määrässä kuin ennen kaiken kaupan ja teollisuuden, aikaansaapi siten "kalliin ajan" ja täydellisen mullistuksen kaikissa taloudellisissa oloissa. Ja tämmöistä eivät kansat enää siedä, tyytymättömyys kasvaa monasti uhkaavaksi, jos sota ei koko kansan käsituksen mukaan ole välttämätön s. o. pääasiallisesti puolustussota. *Ja hallitukset eivät voi sen takia ryhtyä kevytmieliseen sotaan, ettei tiedetä, eikö sisällinen tyytymättömyys puhkea ilmiliekkiin juuri kun seistään ulkomaista vihollista vastaan, se tyytymättömyys, joka monessa maassa jo kauan on kyttenyt ja jonka poistamiseksi parannusten toimeenpanemisella usein hyvin vähän on tehty.* Silloin voisi itse hallituskin mennä kumoon. Ja vielä arveluttavampi asia on se, että sotajoukot tietysti ovat muodostettavat pääasiallisesti kansan alemmista kerroksista, että nämä yhä enemmän saavat valitusta ja oppia eivätkä enää mielellään tahdo mennä toisia ihmisiä tappamaan tahi näiden tapettaviksi. Kaikkein vähimmin he tahtovat käydä noitten n. s. "sisällis-

ten vihollisten" kimppuun, ehkä paljoa enemmän kuin ennen katsovat he näitä veljikkeeseen ja sisarikseen. Jos tyytymättömät ainekset nousevat julkiseen toimintaan ulkonaisen sodan aikana, niin eivät sotajoukot enää ole luotettavia näitä "sisällisiä vihollisia" vastaan. Kun esim. neljäs osa Saksan sotajoukosta on samaa mieltä kuin sosiaalidemokraatit, niin ei ole hallituksen helppo käyttää sotajoukkoja viimeainittuja vastaan, jos sota syttyy sekä "ulkona" että "sisällä". Useammissa maissa, etupäässä Englannissa, mutta hyvin suuressä määrässä Saksassakin, vieläpä esim. Venäjällä siirtyy yhä suurempi osa maata viljelevän kansan joukosta teollisuudenharjoittajien riviin, ja tämä on sama kuin mielipiteitten muutos sotajoukossakin, sekä yhä enemmän sotamiehiä tulee tehdastyöväestön keskuudesta. Ja maalaisväestöönkin tunkevat uudet aatteet yhä suuremmassa määrässä tavalla tai toisella.

Sota käy tulevaisuudessa melkein mahdottomaksi toisestakin syystä. Keksinnöt sotatekniikan ja sotatieteen alalla edistyvät rivakasti ja melkein joka päivä tuo uusia keksinnöitä. Viiden millimetrin kivääri tappaa jo 4,000 metrin s. o. 4:n kilometrin välimatkan päässä, johon entiset pyssyt eivät kantaneetkaan, 800 metrin päässä tuhoaa se hyökkääjän tykkänään, sillä nykyiset kiväärit ampuvat paljoa nopeammin ja varmemmin kuin ennen. Ratsuväki on käynyt melkein tarpeettomaksi, koska satutusala siinä on liian suuri: jalkaväenkin täytyy vastedes samasta syystä edetä enemmän ryömien eli kyyryselkäisenä kyykistellen, kuin pystysuorassa asemassa kulkiessa; kiiltävät univormut tekevät aseman vielä vaarallisemmaksi, koska sen avulla vihollinen huomataan jo melkoisen matkan päässä; sotajoukon täytyy kartaaksensa varmaa kuolemaa hajaantua pieniin parviin, joten rohkeimmankin luottamus yksinäisyyden tunteen vaikutuksesta katoaa ja silloin on joukkojen ohjaaminen sangen vaikea — vaikea on jo siitäkin syystä, että nykyiset valtiot vievät sotatantereelle suunnattomia joukkoja: suurvallat asettavat yhteensä noin 13—14

milj. sotamiestä! Torpeedot, ilmatorpeedot ja torpedonhävittäjät tekevät merellä yhtä paljon tuhoa. Ja tähän ovat sitte vielä laskettavat uudenaikaiset kanuunat, mitraljöösit ja muut suuret hävityskoneet.

Hävitys tulee nykyisissä sodissa — etupäässä suurvaltojen kesken — olemaan niin suunnaton, että syystä voi kysyä: kuka pitää huolta haavoitetuista ja kuka hautaa kaikki kuolleet? Mistä saadaan muonavaroja näille äärettömille laumoille? Ja vihdoin "jos sota syttyy, ei yksikään asekuntoinen mies voi jäädä kotiin" — näin on sanonut Saksan valtiokansleri, kreivi von Caprivi, joka oikeastaan oli sotilas.

Kaikki nämä seikat — ja lisäksi on vielä otettava savuton ruuti — tekevät sodat tulevaisuudessa yhä mahdottomammiksi. Puolustussota tulee olemaan ainoa mahdollinen muoto nykyisellä järjestelmällä, mutta ellei hyökkääjää ole, ei tietysti puolustustakaan tarvita. Tämä ei ole niin ymmärrettävä, ettei mihinkään puolustustoi-miin tarvitsisi ryhtyä; se tahtoo vaan sanoa, että nykyisen järjestelmä on elänyt aikansa ja on muutettava toiseen. Tietysti olisi kaikkein suotavinta, jos sotia ei yhtään olisi, jos suuren filosofin Kantin uneksima ikuinen rauha voisi heti toteutua ja kaikki riidat kansojen kesken ratkaistaisiin tuomioistuimen eli sovinto-oikeuden avulla. Että tämä on mahdollista jo meidänkin aikoinamme, näyttää selvästi Englannin Venezueelan riidan ratkaisu tällä tavalla v. 1895. Mutta vaikka me pyrimmekin siihen innokkaasti ja pontevasti ja vaikka me sinne epäilemättä pääsemmekin, arvelee Kautsky kuitenkin aivan oikein, että "kansojen alistuminen sovinto-oikeuden alle edellyttää semmoista asiain tilaa, jossa kaikki tärkeät kansainväliset riitakysymykset jo ovat ratkaistut, täydellisen sopusointuista tilaa kansojen kesken kaikissa elinkysymyksissä, niin että riitoja voisi syntyä ainoastaan pienemmistä asioista, joiden takia ei kukaan uskaltaisi ryhtyä sotaan".

Jos siis seisovat sotajoukot ovat poistettavat — ja tämä on välttämätöntä, ellei tahdota syöstä kansoja

taloudelliseen perikatoon —; jos sovintojärjestelmä niinkään vielä on mahdoton toteuttaa suuremmassa määrässä — silloin on jälellä vaan yksi järjestelmä, nim. niin sanottu miliisilaitos s. o. koko kansa on kyllä velvollinen tarvittaessa puolustamaan isänmaataan hyökkäävää vihollista vastaan, mutta riittävää harjoitusta joka mies hankkij vussin, suhteellisesti vähäisen ajan kuluessa, kuulumatta mihinkään seisovaan sotajoukkoon ja siirtyen tämän ajan lopussa tavallisiin askareisiin.*) Toisin sanoen: jokainen sotakuntoinen mies on samalla sotilas ja kansalainen, mutta etupäässä kansalainen, joka vaan on sotilas, mikäli isänmaan puolustus sitä vaatii. Miliisijärjestelmä on ikäänkuin joku "reservilaitos". Samoin kuin reservistit, jos niitä hyvin harjoitetaan, voivat suhteellisesti vähässä ajassa oppia tarpeelliset temput, samoin oppii miliisikin, mitä se tarvitsee, jotenkin lyhyen ajan kuluessa; sillä aina on muistaminen, — minkä kokemus oikeaksi todistaa — että pääasiassa sodankäyntiä opitaan *käytännöllisesti* sotatantereella eikä paraatimarsseilla, jotka ovat yhtä joutavia kuin nykyinen sotilaselämä yleensä monessa suhteessa. Ricciotti Garibaldi, joka kreikkalais-turkkilaisessa sodassa Damokon luona vapaaehtoisten etunenässä taisteli niin loistavasti, vastasi sattuvasti, ehkä hiukan liioittelemalla, kysymyksen, mitenkä hänen joukkonsa niin kohta oli oppinut sillä tavalla taistelemaan: "Pari käsitemppua, jotka ovat tarpeen, oppii parissa tunnissa. Kaikki muu on lorua, suurten herrojen loistoleikkittelyä, sodassa aivan arvontonta". Se, mikä vaikuttaa taistelun tulokseen, mikäli se nimittäin ihmisistä riippuu, on kunnollinen johto ja se sisällinen vakaumus, joka aina miliisiä elähyttää, että se taistelee jonkun aatteen puolesta. Tämä siveellinen vaikutin on äärettömän tärkeä: semmoiset suuret sotapäälliköt kuin Napoleon ja Blücher ovat sen takia miliisille antaneet täyden tunnustuksensa. Samoin on tuon niin suuresti kehitun sotakurin laita, joka muka vaan

*) Jo Rousseau lausui: "Jokaisen kansalaisen tulee olla sotilaana velvollisuuden pakosta, mutta ei kenenkään tule olla ammattisotilaana."

seisovissa joukoissa saadaan kyllin tehokkaaksi. Kun seisotaan sotatantereella vihollista vastaan, ymmärtää jokainen, että johtajan totteleminen on aivan välttämätöntä, ellei ehdottomasti tahdo syöstä kaikkia perikatoon — edellytys on silloin tosiaan, että on kysymys miliisistä, joka aina hyvin tietää, mitä kunnia ja velvollisuus vaativat.

Miliisijärjestelmän hyvät puolet seisoviin sotajoukkoihin verrattuna ovat lyhyesti seuraavat. Kaikki ase-kuntoiset miehet saavat yhtäläisen riittävän sotilaallisen kasvatuksen, ilman että suuri joukko sullotaan kasarmiin viettämään suuressa määrässä henkeä kuolettavaa elämää. Lyhyempi harjotusaika sotapalveluksessa ei vaikuta niin rasittavasti varsinaisiin elinkeinoihin eikä siis vaadi niin suuria taloudellisia uhrauksia kansalta samalla kuin sotakustannukset muutenkin vähentyvät.*) Ja koska miliisijärjestelmä harjoittaa *kaikki* kansalaiset ja tekee ne ketteriksi ja voimakkaiksi, on tästä arvaamaton hyöty *koko* kansan kehitykselle. Sitäpaitsi vaatii miliisijärjestelmä voimistelun, turnaamisen ja miekkailun ynnä kaikenmoisen urheilun kehittämistä kouluissa, ampumaseurojen perustamista — Sveitsissä on niitä 3,000 ja näissä yhteensä 160,000 jäsentä — sekä muuta samanlaista, joka on omiansa terveyttä ja reippautta edistämään jo ennen kuin astuu sotapalvelukseen. Miliisille voi tietysti tehdä harjoitusajan paljokaus- kammaksi, koska se ei niele niin paljon varoja kuin seisovat joukot ja sotamies tekee tehtävänsä halukkaampana ja innokkaampana s. o. paremmin ja tunnollisemmin. Luonnollisesti tulevat silloin vähentymään kaikenlaiset "sotakurin" vaatimat pikkumaiset rangais- tukset, karkaukset ja itsemurhat niinikään, jotka suu- resti johtuvat joutenolosta, ikävyydestä ja niiden seu- rauksista. Hyökkäyssodat eivät liioin tule kysymykseen ja valtioketkauksia ei enää voi tapahtua; sillä koko kansa on aseissa.

*) Tätä otaksumaa vastaan on tehty vastaväitteitä; mutta varma on, että aikaa voittaen miliisijärjestelmän kustannukset vähenevät, varsinkin kun työväen vaikutusvalta samalla kasvaa.

Miliiisijärjestelmä on jo useasti näyttäytynyt sangen tehokkaaksi varsinaisen ammattisotilas-järjestelmän rinnalla. Puhumattakaan keskiajasta, ovat miliiisit Cromwell'in johdolla Englannissa ja Amerikan suuressa vapaussodassa, Ranskan vallankumouksen miliiisijoukot mainioine päällikköineen, miliiisi Venäjällä (esim. Boridionon tappelussa) ja Unkarin vapaussodassa Görgey'n johdolla sekä vihdoin Gambettan ja Freycinetin vapaaehtoiset v. 1871 — kaikki tehneet ihmeitä ja nykyinen sotatiede on niiltä ja niiden toiminnasta oppinut suunnattoman paljon. Semmoiset suuret sotaherrat kuin *Cromwell, Blake, Moreau, Hoche, Massena, Jourdan, Soult, Görgey* olivat joko siviilimiehiä tahi tavallisia sotamiehiä, kun he ryhtyivät armeijoita tahi laivastoja johtamaan. "Suurinkin sotapäällikkö mikä milloinkaan on elänyt," Napoleon, oli silloisten sotaherrojen mielestä alussa melkein kelpaamaton sotalämäään ja niin kyllästynyt kasarmin kuolettavaan ilmaan, että ajatteli itsemurhaa. Miliiisijoukkojen etunenässä hän kuitenkin sitten kohosi maailman etevimmäksi sotaneroksi. Ja miliiisijärjestelmän paraimmista puolista on epäilemättä yksi sekin, että siinä aina kykenevin pääsee etusijaan, — mikä tavallisesti sotilaallisessa ammattijärjestelmässä ei suinkaan aina ole asianlaita — hyvin usein päinvastoin.

Nykyään löytyy Euroopassa yksi valtioyhdistys, jossa varsinainen miliiisijärjestelmä on käytännössä, nim. Sveitsi. Siellä ei ole seisovaa sotajoukkoa ensinkään. Aseharjotukset ovat kouluissa vielä vapaaehtoisia 10—15 vuotisille. 20 vuodesta on sveitsiläinen asevelvollinen, ensimmäinen harjotusaika kestää 47—82 päivää ja sitten on vuosittain tahi joka toinen vuosi lyhempi kertaamisaika (noin 10 p.). Pääasia on ampuminen, ja sveitsiläiset ovatkin tässä suhteessa erittäin taitavia. Jokainen sotapalveluksesta laskettu mies saapi pyssyn ja patroonia kotiin, jotta he voisivat astua taisteluun, jos tarvitaan. Sotamiehet ja aliupseerit voivat päästä upseereiksi, jos sotakoulusta hankkivat kelpaavaisuustodistuksen, ja virassa kohoaminen tapahtuu vaan an-

sion eikä iän mukaan, kuten laki tärkeemmin määrää. Upseereilla ei ole suuri palkka, sotamiehiä pidetään kai-kin puolin hyvin. Sveitsi asettaa 228,000 miestä paitsi nostoväkeä. — Sveitsin miliisi ei ole mahdoton parantaa, mutta se on kuitenkin asiantuntijoilta saanut mitä kau-niimmat kiitoslauseet: "Se tekee jokaisesta kansalaises-ta hyvän soturin eikä sen takia maa kadota yhtään kansalaista ja se riittää täydelleen suojelemaan maata ulkonaista hyökkäystä vastaan."*)

Tietysti ei tällainen järjestelmä voi olla kaikille vallanpitäjille ja ammattisotilaille mieliksi. Moltke on sattuvasti lausunut: "Kiväärit ovat helposti jaetut, mutta vaikea on saada ne takaisin." Eihän semmoisen joukon kanssa voi ryhtyä hyökkäyssotaan eikä semmoisiin yri-tyksiin, joita ei kansa kokonaisuudessaan kannata. So-tilasvalta on miliisijärjestelmän kautta kadottanut mer-kityksensä ja valtansa. Ei silloin, kuten Zolan oikeus-jutusta tunnettu Paty du Clam teki, voi panna soti-lasta 14 päivän arestiin sen takia, että tämä oli väittä-nyt "olevan paremman, että älykkäisyys hallitsee kansaa kuin kanuuna." Eikä silloin sadatella sellaisia miehiä kuin Gambettaa ja Freycinetia, jotka pelastivat isänmaansa, muka sota-asioihin kelpaamattomiksi siviilimiehiksi sotakouluissa varsinaisesti kasvatettujen puo-lelta. "Miliisijärjestelmälle kuuluu tulevaisuus ja aino-astaan sille," väittää etevin sotakirjailija Bleibtreu. Sa-maa mieltä on Bebel. Saksan sotajoukon suuri uudistaja Scharnhorst on myöskin lausunut: "Vasta miliisin kautta on kansan sotainen henki herännyt ja on innokkaasti ru-vettu harrastamaan isänmaan itsenäisyyttä." ...Aino-astaan sen kautta että koko kansa varustetaan aseilla, muodostaa pienempi joukko vastapainon puolustusso-dassa suurempaa vastaan, joka käy valloitusotaa ja tekee hyökkäyksen. Leon Gambetta, Ranskan kuuluisa diktaattori, polki maasta 1,200,000 miestä, kun hänen isänmaansa oli suurimmassa hädässä ja pelasti sen niillä

*) Vielä helpompi on Austraalian uusi miliisijärjestelmä. "Se tarkoittaa vain parin iltatunnin uhraamista 2 tai 3 kertaa viikossa harjoituksiin. Emme vie nuorisoa kodista eikä muustakaan kasva-tuksesta."

perikadosta. Hän ei enään tahtonut käydä kansallista taistelua sotajoukolla, vaan kansallisella aineksella. "Koko kansan piti olla hänen sotajoukkonsa. Ainoastaan harvat kannattivat häntä, sillä tuskin kukaan uskoi menestyksen mahdollisuutta. Näistä harvoista ei suurin osa ollut koskaan sotilaana. Ja kuitenkin onnistui hänen toimeenpanna, mitä tahtoi." Näin lausuu eräs sotilas. Kansat ovat jo hereillä. "Joka tahtoo kukistaa kansojen ainoastaan näennäisesti luonteeseen asettuvan, todellisuudessa yhtä mittaa nousevan täys-ikäisyysliikkeen, on Xerxeen kaltainen, joka pieksi valtamerta: meri ei tunne iskuja vaan vierittää aaltojaan yhä eteenpäin." "Euroopan kansat, pitääkää vaari teidän pyhimmästä omaisuudestanne ja ymmärtäkää vihdoin, että korkein pyrintö ei ole sotilaana, vaan *ihmisenä* eläminen."

Nyky aika 1899.

Sosialismi ja raittius.

EHDOTON RAITTIUS JA SOSIALISMIN OPPI

Kaikista inhimillisen kehityksen selityksistä on materialistisen tahi oikeammin taloudellisen historiian tutkimuksen oppi aikaa voittaen saanut yhä enemmän kannatusta. Se selveni selvenemistään aikojen kuluessa — monen historioitsijan, esim. Augustin Thierry'n, teoksissa se jo enemmän tai vähemmän selvänä heijastaa — mutta sen varsinainen luoja, mikäli yleensä voi jonkun aatteen keksimisestä tai luomisesta puhua — aatteet kun melkein aina vähitellen kehittyvät ja kypsyvät — oli Kaarle Marx, sosialismin tieteellinen perustaja.

Materialistinen historian katsomus eli historiallinen materialismi on aivan toista kuin filosofinen materialismi. Filosoofinen materialismi käsittää ja tutkii

sielun ja ruumiin suhdetta toisiinsa ja väittää, että sielukin on joku aineellisuuden ilmiö; onko tämä totta vai eikö, ei historiallinen materialismi laisinkaan kysy. Historiallinen materialismi väittää, että ihmiskunnan kehitys riippuu taloudellisista oloista, tuotantosuhteista, koska yhteiskunnallisen tuotannon vaiheet ovat kaiken inhimillisen elämän perustuksena ja itsessään johtuvat tuotantovoimien eli tekniikan vaihtelevaisuudesta eli yhtämittäisestä edistymisestä. Tuotantosuhteet ovat, kuten Marx huomauttaa (*Vorrede zur Kritik der pol. Oekonomie*, siv. XI, ed. Kautsky), juriidisesti puhuen omaisuussuhteet. Vihdoin joutuvat vallitsevat tuotantovoimat, kehittynyt tekniikka ristiriitaan tuotantosuhteitten, omaisuussuhteitten kanssa, kuten esim. nykyään eivät kansan enemmistön omaisuussuhteet ole missään sopusoinnussa porvariston käsissä olevan korkean tekniikan kanssa. Täten syntyy luonnollisesti olojen pakosta kärjistynyt luokkataistelu.

Ja vielä enemmänkin. "Ei ole ihmisen tietoisuus, joka määrää hänen olemisensa, vaan päinvastoin hänen olemisensa, joka määrää hänen tietoisuutensa", sanoo Marx; toisin sanoen: yhteiskunnan taloudelliset tuotantotilat määräävät ja painavat leimansa hänen ajatuksiinsa; nämä muodostuvat kaikin puolin semmoisiksi, kuin taloudellinen asema vaatii. Tämä ei estä, että moni aatteellinen jäännös edelliseltä ajalta vaikuttaa vieläkin myöhemmissäkin olosuhteissa, niinkuin jo Marx viittaili ja Engels tarkemmin on selittänyt.

Historiallisen materialismin teoria on, kuten sanottu, jo saanut hyvin paljon kannattajia n. s. porvarillisissakin piireissä: uusimmatkin historioitsijat ovat sen hyväksyneet, kuten esim. Lamprecht. Tosin he eivät aina tahdo selittää kaikkea sen avulla, he tahtovat niin sanoakseni ideologisille eli n. s. puhtaasti sielullisille tekijöille, jotka eivät riippuisi taloudellisista olosuhteista, varata ainakin 1/10 maailman kehityksen kulussa; mutta jos tämä olisikin oikein, ei se paljon muuttaisi

asiaa, kun sittekin 9/10 jäisi taloudellisille vaikuttimille ja nämä siis oleellisesti ratkaisevat *maailman menon, jossa suuret kansanliikkeet ovat määrääjinä.* —

Jos me nyt tarkastamme raittiusliikettä, vieläpä yksinomaan Suomessa, historiallisen materialismin silmillä, niin se paremmin kuin moni muu osoittaa, että se täydelleen on ollut mainitun historiallisen materialismin alainen.

1600-luvulla, jolloin meillä aatelin feodaali-valta oli sängen mahtava ja rahvaan tila alhainen, olivat viinanpolttokin ja oluenpano ylimystön, osaksi myös papiston tulolähteenä ja turhaan koettivat Kaarlo IX, Kustaa Aadolf ja Kustaa III tehdä rajoituksia tässä suhteessa, hekin etenkin taloudellisista syistä*). Myöhemmin ja vähitellen, kun rahvaan taloudellinen tila kasvoi, joutui viinanpolto kotipolton muodossa myöskin, vieläpä pääasiallisestikin tämän rahvaan käsiin. Mutta samalla kasvoi myöskin porvariston taloudellinen tila, kapitalismi rupesi muodostumaan, ja nousevan kapitalistisen tuotannon edustajat, n. s. "hatut", vaativat yhä äänekkäämmin kotipolton siirtämistä kapitalistien perustamiin tehtaisiin, jota "myssyt", talonpoikain ja pikkuporvarien suojelijat, taas vastustivat. *Tämä oli ikäänkuin suurteollisuuden kamppailua käsityön kanssa alussaan.* Riidasta teki Kustaa III lopun, kun hän monopoliseerasi, teki valtion omaksi, koko liikkeen. Tämöinen monopoliseeraus ei silloin Ruotsissa ja Suomessa onnistunut, — vaikka kyllä myöhemmin esim. Sveitsissä ja Venäjällä —, koska rahvas oli liian itsenäinen ja mahtava. Viinanpolto siirtyi taas etupäässä rahvaalle. Mutta Ranskan suuren vallankumouksen kautta sai porvaristo kaikissa maissa uutta voimaa ja uutta rohkeutta. Kapitalistit rupesivat Suomessakin vaatimaan siirtymistä kotitarvepolton kannalta tehdaspolttoon. Ja hallitus koetti saada rahvaan miehet hyvällä ja houkutuksilla luopumaan poltto-oikeudestaan vv. 1841 ja 1854, mutta ainoastaan 1/9 luopui ja nekin

*) Katso tästä lähemmin esim. Hytönen, *Histor. raittiusluskirja*, siv. 11, 12.

semmoisia, jotka syystä tai toisesta eivät sitä käyttäneet. Suuret taloudelliset edut, joita rahvaalla oli kotipoltosta, estivät tietysti sitä. *Mutta siinä taisteli myös tuo teknillisesti vanhentunut tuotannonmuoto, kotipoltto, esille tunkevaa uudempaa tekniikkaa, tehdaspolttoa, vastaan*, kun esim. samasta viljamäärästä edellisessä tapauksessa saatiin 55 litraa, jälkimäisessä 70. Vihdoin voittivat tehtailijat 1863 vuoden valtiopäivillä, joilla talonpoikaissäätö 2 äänen enemmistöllä taipui, kun sitä oli sekä peloitettu että tavallaan lahjottu. Se oli tosiaan suuri voitto raittiudelle; mutta totuuden kaikessa alastomuudessaan lausuu eräs viinankeittäjä v. 1863 (k. Werkko, Raittiusrienoista Suomessa 1853—1884, siv. 33): “Ei vähennetä tehdastuotannolla juopumusta, kyllä viinanjuoja etsii viinaa... Pohjalaisia juotetaan paljaalla tehdasviinalla. Ei se suinkaan tee ihmistä raittiimmaksi kuin pienellä pannulla valmistettu. Mutta “tehdaskiihkoiset” eivät ota näitä havainnoita kuuleviin korviin... raittius ei ole heidän tarkoituksensa. He kadehtivat sitä, että talonpojat saavat jotakin hyötyä ja tahtoisivat anastaa sen yksin nauttiaksensa. Tehdaskiihkoisten into nähtiin jo Haminan maanviljelyskoukoksessa, vaikka se kulki isänmaanrakkauden puvussa”. Oli selvä luokkataistelu taloudellisen katsoimuksen pohjalla eikä asiaa kannata ideologisesti käsitellä. Puheet raittiudesta yksinomaan ovat pelkkiä korulauseita. Kävisi liian pitkäksi selittää tarkemmin, miten alkoholikapitalistit ja heidän ystävänsä omaksi hyödykseen käyttivät lainsäädäntöä: viisivuotisen koeajan pidentämiseksi, yleisemmän tuotantorajan poistamiseksi, lain asettamiseksi aivan rajattomaksi ajaksi ja ensimmäisen rajoittavan olutasetuksen tappamiseksi. Mieltä ylentävää on nähdä, miten asianomaiset osasivat peittää viinakapitalistista intoaan perustuslaillisilla ja muilla korulauseilla.

Mutta rahvas oli kostonhaluinen, kun tehtailijain voitto monessa suhteessa tuotti heille taloudellista haittaa. Meillä oli melkein sama asema alkoholisäädännön

suhteen kuin Englannissa torien ja whigien eräessä toisessa suhteessa: kun jälkimäiset edellisten vahingoksi ja omaksi hyödykseen poistivat viljatullin, sääsivät jälkimäiset taas kostoksi 10-tuntisen työpäivän. *Ideologiset näkökohdat eivät tässäkään hyödytä.* Ja varsinkin tunsu Suomen työväki omassa nahassaan alkoholikapitalistien kasvavan voiton. Sen tähden se asettikin Turussa v. 1899, ennen kuin mikään varsinainen raittiusseura kieltolain ohjelmaansa. Ja tämä työkansan jyrkkä esiintyminen antoi uutta virikettä raittiusriennoille.

Mutta samalla vainusivat ylemmät säädyt kansanvaltaisuuden kasvamisesta ja kaikki niiden lehdet saarnasivat ristiretkeä; papitkin, jotka siihen asti viime aikoina olivat seisoneet rahvaan puolella, luopuivat. Kieltolakimiehet kärsivät selvän tappion 1900 v. valtiopäivillä ja kun rynnäkkö sitte alkoi uudestaan, panivat alkoholikapitalistit vastaan perustuslaillisen kilven. Ja sittekään ei vaadittu muuta kuin kunnallista kieltolakia. Vaatimusten vähentäminen ei sekään auttanut. Vasta suurlakko, rahvaan järkähtämättömän tahdon ilmaus auttoi. Kieltolaki säädettiin. Mutta sen kumosi kapitalistinen korvausvaatimus ja taantumus, s. o. feodaalisuunta, joka puhaltaa idästä ja joka on yhä vahvistanut kapitalistien valtaa ja vaikutusta. —

Ken nyt edes jossain määrin tasapuolisesti tarkastaa näitä tosiasioita, huomaa helposti, että taloudellinen historiankatsomus siinä on saanut loistavan vahvistuksen. Taloudelliset näkökohdat, s. o. kapitalismin voitonpyyteet, ovat alusta saakka korkeamman tekniikan etevämmyyden ohessa olleet näkyvissä, enimmäkseen on luokkataistelukin aivan selvä.

Kun prof. Thyrén Ruotsin toisessa kamarissa v. 1910 piti loistavan puheensa kieltolain hyväksi, väitti hän että "suurin este" oli muka juurtunut tapa. Epäilemättä hän tässä oli väärässä. Suurin este on varmaan kapitalismi, kapitalismi, joka voitonhimosta on ottanut alkoholiliikkeenkin huostaansa. Amerikassa esim. nousee alkoholitehtaisiin kiinnitetty summa jo 2000—3000 miljoonaa Smk., ja Suomessakin on vas-

taava summa laskettu 40—50 miljoonaksi. Kapitalismi on alkoholista saanut uuden, hyvin tuottavan tulolähteen, josta se ei hevin luovu; aivan samoin kuin se on iskenyt kyntensä prostitutsioonin ja valkoiseen orjakauppaan, jotka nekin on hyvin tuotteliaita kapitalistisia liikehaaroja. Oikeastaan ne käyvätkin kaikki käsi-kädessä, sillä alkoholi on tosiaan maailman paras parittelija. Eivät nämä liikkeet välitä vähääkään siitä, että ne uhraavat satoja tuhansia nuoriakin ihmisolentoja tässä hirveässä Molokin palveluksessa.

Jos siis raittiusliike tahtoo päästä pysyviin ja tehokkaisiin tuloksiin, *täytyy sen ennenkaikkea käydä päätävästi alkoholikapitalismin kimppuun ja lyödä se maahan.* Mutta alkoholikapitalismi ei ole mistään muusta kapitalismista eristettyä kapitalismia; löytyy vain yksi ainoa kapitalismi, joka ulotuttaa vaikutuksensa kaikkialle, missä vain voi rahaa ansaita. Se ei edes ole "isänmaallinen", rajoittuva yhteen maahan tai kansaan, vaan sen polyypikädet leviävät yli koko maailman.

Mutta mitä on oikeastaan taistelu kapitalismia vastaan? Se ei ole muuta kuin sitä, minkä sosialistinen työväenliike on julistanut varsinaiseksi perussäännöksi.

Mikä tästä seuraa? Että raittiuskysymys sisimmässä ytimessään on sosialismia, on yksi haara, vieläpä tärkeäkin, tästä suuresta liikkeestä, että sen, joka on sosialisti, täytyy olla raittiusmies, ja päinvastoin myöskin, *että sen, joka on raittiusmies, täytyy olla sosialisti,* nimittäin jos hän todellakin tahtoo saada muuta toimeen raittiuden alalla kuin ainoastaan näennäisiä tuloksia, *ainoastaan vallan pieniä, vähäpätöisiä parannuksia, joilla ei edes ole mitään varmaa pysyväisyyttä.*

Minusta on silminnähtävää, että raittiusriennot meillä ovat joutuneet jonkunlaiseen lamaustilaan. Syitä tähän sängen valitettavaan asiantilaan voi olla montakin. Mutta pääsyy on käsitykseni mukaan siinä, että *raittiuväen rivit yhä enemmän viime aikoina ovat täyttyneet semmoisilla aineksilla, jotka seisovat kapitalismia ja sen kannattajia tavalla tai toisella lähempänä kuin ennen:*

raittiuspyrinnöt eivät saa kyllin kannatusta kansan syvimmistä riveistä, joista kuitenkin sen varsinainen sisällisin voima pulppuaa. Muistettakoon, mitenikä esim. aikoinaan samasta syystä Kohtuuden ystävain seuran toimi lamaantui ja vihdoin kuoli, tämän seuran, joka luuli, että kotipolton lakattua raittiuus oli taattu, mutta ei huomannut, että sen oman kansanluokan tehdasherrat olivat vielä vaarallisempiakin raittiuden vastustajia. *Sillä kapitalismin alkoholiliike on paljon vaikeampi saada tapetuksi, kuin konsanaan vanhentunut kotipoltojärjestelmä.*

Forssan kokouksessa saivat varsinaiset raittiuusystävät työväenkin *kerran* tilapäisesti luopumaan kielto lakiperiaatteestaan, mutta aatelin ja porvariston vehkeilyt 1904—05 vuosien valtiopäivillä osoittivat selvästi, ettei tinkimisistä ole mitään hyötyä. Kuuluissa prof. Forel on lausunut, että "kaikki alkoholijuomat, kaikkien enimmin miedontuneet ovat *myrkkyyä*, yhtä varmaan kuin morfiini, opium, haschisch, kokaini y. m. Kun ne ovat miedonnetut, otetaan suurempia annoksia, se on ainoa ero". Ja prof. Laitinen on tieteellisesti todistanut, että yksi lasi olutta päivässä nautittuna on turmiollinen ihmisen koko olemukselle. Näin ollen täytyy tarmokkaasti ja jyrkästi pysyä kiinni siinä vaatimuksessa, että *täydellinen kielto laki on ainoa tepsivä keino*, eikä mitenkään saa pysähtyä keskitielle sen tähden, että joku tilapäinen taantumus vieläpä hallitsijan lupauksista huolimatta panee vastaan näennäisesti menestyksellä, mutta todellisuudessa voimattomasti ja turhaan. Juoppous on suunnattoman suuri paha, ja pahan kanssa ei sovi, ei saa tinkiä. Löytyy kyllä yksi oppisuunta, jonka etevin edustaja on Tolstoj, joka väittää, että paha ei saa vastustaa muuten kuin hyvällä. Mutta *turmiollisempaa oppia ei maailmassa ole saarnattu* — koristeltakoon sitä kuinka tahansa. Paha on päinvastoin, missä se vain ilmestyy, mitä jyrkimmin vastustettava muutenkin kuin vain hyvillä töillä; sillä pahan kaikenpuolinen vastustaminen ei oikeastaan ole muuta kuin sen ehkäisemistä ja rankaisemista. Ja se on välttämä-

töntä ihmiskunnan edistymisen kannalta. Tolstoj sanoo kyllä, että "ihmisten etenemistä hyvää kohti ei saavuteta kiusaajien, vaan kiusattujen, marttyyrien kautta". Mutta marttyyriksi joutuu juuri kaikella pahan jyrkällä vastustamisella; vielä enemmän, jos sitä vastustaa "pahalla". Me emme saa antaa perää niille, jotka koettavat ehkäistä kieltolain aikaansaamista, me emme saa supistaa loppuvaatimuksiamme tilapäisen kovankaan vastuksen takia, vaan meidän tulee aina asettaa toimintamme yhä korkeammalle muistaen Schillerin ylevää sääntöä, että "ihminen kasvaa korkeampien tarkoituksensa kanssa". Ainoastaan kieltolakivaatimus antaa *raittiusrienoille suuruutta, ylevyyttä ja intoa*, sitä intoa, joka yksin voi viedä minkä asian tahansa lopulliseen voittoon. Jätettäköön vastustajiemme asiaksi sovittelut ja tinkimiset, sillä *mitä enemmän vaaditaan, sitä enemmän saavutetaan*. Sitä ei moni usko, mutta asia on siltäkin niin. Pelkurit ja sovitteluhenget kammoksuvat "liiallisia" vaatimuksia. Maailmanavarudessa uppoisivat taivaankappaleet toinen toisiinsa, ellei suoraan kulkeva centrifugaalivoima ajaisi niitä eteenpäin, ja maailman kehitys ei kulkisi n. s. diagonaalia myöten, ellei centipetaalivoimaa vastaan aina toimisi suoraan eteenpäin pyrkivä centifugaalivoima.

Kuten tunnettu, on ensimmäinen täydellinen kieltolaki toimeenpantu Islannissa, pitkien ponnistusten jälkeen. Hra Hjörleifson'in kirjoituksen mukaan *Politiken*lehdessä voi nyt jo sanoa, että se tuottaa, kun se on täydelleen toteutettu, melkoisia taloudellisia etuja Islannin pienelle kansalle eli noin 200,000 Smk. vuodessa s. o. yli 2 mk. henkilöä kohti. Tämä voitto on saavutettu etenkin kansan syvien rivien avulla ja painostuksesta. Meilläkin on oleva varsinkin järjestyneen työväen kunnianasiana huolenpitäminen, ettei *kieltolaki-asia-aate pääse laimentumaan* ja etenkin tulisi tämän kansanluokan nuorison ryhtyä tarmokkaisiin toimenpiteisiin tämän varalta. Nuoriso on se joukko, joka enemmän kuin kukaan muu tekee työtä tulevaisuutta varten;

joka asettaa korkealle ihanteellisuuden tulevaisuuteen, läheiseen tai kaukaiseen, tähtäävän lipun.

Mutta kysyttänee, miten voisi järjestynyt työväki tehokkaasti vaikuttaa siihen suuntaan, että taistelu kapitalismia, raittiuden ankarinta vastustajaa ja ehkäisijää vastaan raittiudenkin alalla elpyisi ja että kieltolakivaatimus pidettäisiin elävänä mielissä, kunnes paremmat ajat tulevat. Sillä kehitys kaikissa maissa, etenkin länsimaissa, viittaa ilmeisesti siihen, että vapaudenharrastuksia ei voi kauan pysähdyttää. Kajahuttihan Metternichin, tuon umpivanhoillisen valtiomiehen aikoina ylevämielinen Anastasius Griin kansallensa ja koko maailmalle:

Vapaus on se suuri valta,
jonka sointu valloittaa
Maailman kaikki kansat,
turhaan sille korvans' ummistaa;
Meilläkin se kerran voittaa,
vapaast' ilmoitan ma sen.
Syömmen toivo, kaikki pyyteet
tuovat voiton tuloksen".

Järjestyneen työväen, kaikesta taantumuksesta huolimatta raittiudenkin alalla, tulee joko valloittaa vanhat raittiusyhdistykset rupeamalla niihin miehissä ja naisissa jäseniksi tahi sen tulee perustaa uusia yhdistyksiä, joissa se innolla ja tarmolla ajaa korkeita ihanteitaan, toisin sanoen perustaa, missä vain käy päinsä, omia raittiusosastoja työväenyhdistysten keskuuteen. Luulen, että ulkomaankin esimerkin mukaan jälkimäinen tie olisi parempi. Se säästäisi paljon joutavia sisällisiä riitoja, kun taas toiselta puolen molemmat suunnat saisivat kilpailla raittiusaatteen edistämässä ja tulevaisuus saisi ratkaista, kumpiko suunta voi vetää enemmän kannatusta puolelensa. Ehkäpä alussa nuorempi suunta ei näyttäisi saavan niinkään pikkuparannuksia toimeen, mutta meidän tulee aina muistaa, että se, joka on selvemmällä pahan alkujuuresta ja joka

asettaa päämääränsä korkeammalle, todellisuudessa on lopputulosta lähempänä kuin toinen. Moraalinen, siiveellinen, voitto on yleensä, kun on kysymys korkealle tähtäävistä pyrinnoista, vaikuttavampi ja tehokkaampi, kuin todellisesti saavutetut pienemmät voitot. Pyrrhos ei voittanut roomalaisia, vaikka hän ne voittikin kahdessa suuressa taistelussa.

Punanen Soihtu 1913.

Työläisnainen 1913 no. 50.

Sosialisti 8 ja 13. 1. 1913.

Sosialismi ja korporatsioni.

OSUUSKAUPAN KORKEIMMAT PÄÄMÄÄRÄT

“Otsasi hiessä pitää sinun syödä leipäsi”, sanoo raamattu. Mutta tämän säännön mukaan eivät suinkaan kaikki nykyisessä yhteiskunnassa elä. Päinvastoin löytyy koko joukko ihmisiä, jotka elävät kuin loiskasvit muitten kasvien nesteestä, muitten ihmisten työstä ja hiestä. Sattuvasti on Marx kommunistisessa manifestissa huomauttanut, että juuri ne, jotka tekevät vähemmän työtä saavat suurimmat palkat ja ne taas, jotka tekevät enimmäkseen työtä niittävät vähemmän korvauksen. Köyhälistöä sorretaan ja nyljetään kaikkialla ja tämä sorto ja nylkeminen tapahtuu pääasiallisesti kahdella eri tavalla.

Nykyisessä yhteiskunnassa ei kukaan pääse tuotannolliseen itsenäisyyteen ilman pääomaa. Käsityöläiset eivät ajan pitkään — sanottakoon mitä tahansa — voi pääoman puutteessa kilpailla tehtaanomistajien kanssa, vaan vajoavat varsinaisen köyhälistön joukkoon. — Englannissa esim. voivat he pysyä pystyssä ainoastaan siten, että toimittavat semmoista hienompaa työtä,

jota koneet eivät voi aikaansaada. Ja toiselta puolen anastavat nuo trustit itsellensä yhä enemmän valtaa — taloudellista ja muuta — ja varsinkin rahan, dollarin, luvatussa maassa kasaantuvat miljoonat ja miljaardit muutamien upporikkaitten käsiin eikä aivan syyttä ole ennustettu, että jonkun ajan perästä koko Ameriikka on jonkun kymmenkunnan Rockefellerin ja Morganin käsissä. Työntekijä on orja, työnantajan orja; ei varsinainen orja eikä edes maaperään sidottu maaorjakaan, vaan "vapaa" taloudellinen orja, ja tämä orjuus ei ole muuta kuin hienompi muoto varsinaisesta orjuudesta, sillä taloudellinen orjuus on kaiken muun orjuuden perustuksena, käytettäköön sitte sille mitä kauniita nimiä tahansa. Siitä seuraa kurjuus kaikissa muodoissaan ja kaikilla aloilla. Köyhälistö voi vapautua tästä orjuudesta *perinpohjin ja täydellisesti* ainoastaan sillä, että pääoma yksityisten huostasta siirtyy yhteiskunnan halltuun, jota päämäärää juuri kansainvälinen työväenliike tavoittelee.

Paitsi työnantajaa löytyy toinenkin köyhälistön sortaja, kaupanvälittäjä. Louis Bertrandin suuressa teoksessa Belgian kooperatiivisesta liikkeestä — mikä muuten on paras teos tällä alalla — löytyy eräs pureva irvikuva, joka esittää kyyryssä kulkevan sauvaan nojautuvan laihan miehen, jonka selässä istuu toinen hie-
man suurempi mies, käsi toisen taskussa ja tämän selässä taas kolmas samalla tavalla ynnä neljäs, kunnes tulemme ylinnä istuvaan hyvin rehevään ja pulskaan tukkukauppiaseen. Tavaranto tuotanto-arvosta on alin mies ylempänä oleville kadottanut ainakin 25%, joskus aina 75% :iin asti.

Tästä painajaisesta voi köyhälistö vapautua samalla keinolla kuin työnantajan holhouksesta: pääoman siirtymisellä yhteiskunnan huostaan. Mutta löytyy toinenkin keino tämän tarkoituksen saavuttamiseksi, joka auttaa asiaa *osaksi ja väliaikaisesti*, sillä, kuten Beatrice Webb erinomaisessa teoksessaan kooperatiivisesta liikkeestä Englannissa on huomauttanut, eivät esim. kulkuneuvot, vesijohdot, yleinen valaistus ja ulko-

maan kauppa milloinkaan voi tulla osuuskauppojen piiriin. Eikä edes kaikki osuustoiminta tarkoita sörön s. o. toisen työstä karttuvan yksityisvoiton poistamista. Kun esim. luottoyhdistyksissä liikkeen voitto jaetaan osakkeen omistajille, eikä lainan ottajille, vaikka viime-mainitulla tavalla luottoyhdistysten varsinainen tarkoitus — lainan saanti helpoilla ehdoilla — siten paremmin toteutuisi, niin se ei ole muuta kuin liikevoiton kartuttamista, kuten tavallisissa osakeyhtiöissä.

Mutta tavallisesti ei osuuskaupoissa täten menetellä. Liikkeen tuottama voitto jaetaan yleensä ostajille ostoksien suuruuden mukaan. Mutta sittekään ei liikevoiton jakamisen ostajille tule olla osuuskauppojen pää-tarkoituksena, kuinka houkuttelevalta se näyttääkin; vaikka kyllä myönnän, että tämä houkuttelukeino jossain määrässä on tarpeellinen. Kun osuuskaupan reservi on muodostettu, tulee, jos suinkin mahdollista, ajatella tuotantoyhdistysten perustamista sen yhteyteen. Kokemus on näet näyttänyt, että tuotantoyhdistykset itsenäisinä eivät menesty, niillä ei ole kyllin pääomaa, ei kyllin ostajia, ei kyllin kurinpitoa —, mutta osuuskauppojen yhteydessä ne onnistuvat mainiosti, kuten kokemus Englannista, Belgiasta ja Saksasta ilmeisesti todistaa. Osuuskaupat, joiden yhteyteen on tuotantoyhdistyksiä liitetty, vapauttavat köyhälistön sekä kaupanvälittäjän että työnantajan holhouksesta.

Ja toiseksi tulee osuuskaupan korottaa työntekijänsä elämänehdot. Osuuskauppojen eräs heikko puoli, jos katsoo köyhälistön lopulliseen vapautukseen, on siinä, etteivät ne voi luopua työpalkka- ja työntekijäjärjestelmästä — joka vasta tuotantovälikkappalten ottamisella yhteiskunnan huostaan voi tapahtua —, mutta jos kohta tämä ei voikaan tapahtua, tulee niiden aina esiintyä mallityönantajina ja — katse tulevaisuutta kohti — luoda työntekijöillensä niin suotuisat työehdot kuin suinkin mahdollista.

Ja vihdoin tulee osuuskauppojen perustaa kirjastoja, lukusaleja ynnä muita henkisiä laitoksia, jotka ovat omiansa herättämään köyhälistön henkisiä puolia; sillä

tämä henkinen kehitys, jolla on äärettömän suuri merkitys tulevaisuuden ja sen ohjaajien varalle kaikissa suhteissa, tulee omankin liikkeen hyväksi; jokainen ymmärtäväinen ihminen myöntää näet nyt, että älykäs työntekijä on, ainakin suurempaa taitoa kysyvissä liikkeissä, paljon tuotteliaampikin itse liikkeen vaurastumiseksi, kuin oppimaton ja henkisesti kehittymätön.

Osuuskauppoja kannattaa etupäässä köyhälistö. Ja köyhälistön varsinainen tarkoitus on luonnollisesti etupäässä sen lopullinen ja täydellinen vapautus pääoman kahleista. Tietysti siis osuuskauppojenkin ilomielin tulee tehokkaasti vaikuttaa tämän korkeimman ja suurimman tarkoituksensa toteuttamiseksi, mikäli ne suinkin voivat.

Minä myönnän, että tämmöinen kannatus osuuskauppojen puolesta on melkoinen *uhraus* kansan suuren enemmistön *vapauttamiseksi*. Mutta sen ainakin historia meille näyttää, että ilman uhrausta ei mitään suurta ole aikaan saatu *itsekkäisyyden ulkopuolella* olevan aatteen hyväksi. Me teemme etupäässä työtä lastemme ja lastenlapsiemme edestä. "Ihminen kasvaa suurempien tarkoituksensa kanssa", lausuu Schiller; mutta itsekäs ihminen kutistuu ja samoin ne yritykset, joissa jäsenet etupäässä katsovat omaa etuansa.

Katse siis korkeammalle! Todellinen onni tulee ainoastaan sen osaksi, joka omaa voittoa katsomatta palvelee ihmiskuntaa ja pelkäämättä taistelee sen ihan teitten puolesta! Ja suuri aate on tosiaan varsinaisen kansan lopullinen vapautus! Kansamme voima kasvaa, koko ihmiskunta uudistuu ja uudet voimat nousevat kansan syvistä riveistä päivänvaloon. Edessämme, jos kohta vielä kaukanakin, häämöittää jo iloisen tulevaisuuden kauniisti, ihanasti hohtava aamurusko!

Auta Itseäsi, 3. 5. 1905.

Sosialismi ja virkavalta.

VIRKAVALTA

Taantumus kohottaa nykyään päätänsä rohkeammin kuin ennen. Mutta yhtä ylpeästi ponnistelee sosialismi, edistyksen varsinainen kannattaja, tätä taantumusta vastaan.

Taantumuksen paraimpia tukia on aina ollut virkavalta. Kun nyt sosialismin esiintunkeutuminen yhä enemmän pakottaa vanhoilliset ainekset yhtymään edistystä vastaan ja aikaa voittaen kiintymään vanhoillisiin pönkityksiin — ensin salaisesti ja sitte yhä julkisemmin — on sängen todennäköistä, että suurempi virkavalta, nojautuen itäisiin esimerkkiä antaviin laitoksiin, toistaiseksi pääsee vallalle. Sillä yhtä vähän kuin taantumus ennen hylkäsi virkavallan mahtavaksi liittolaisekseen, tulee se nytkin sitä tekemään: taantumuksella on aina tapana, kun se saapi tuulta purjeisiinsa, koota kaikki voimansa yhteen rynnätäksensä edistyksen linnoituksia vastaan. Pienen, välissä seisovan joukon merkitys häviää tässä suuressa, mutta ei "ikuisessa taistelussa".

Virkavallalla eli "byrokratialla" — tämä sana on ranskalaista syntyperää ja merkitsee tummalla vaatteella (bure) peitetyn virkapöydän valtaa — on vanhat juuret. Tietysti historian alkuaikoina, jolloin valtion, suuremman järjestetyn yhteiskunnan tehtävät olivat vähäisiä, ei virkamiehiäkään voinut olla paljon ja varsinainen "virkavalta" johdonmukaisesti ei sekään voinut olla laaja. Valtion päämies ja hänen lähimmät apulaisensa suorittivat tehtävät — tosin suurella vallalla. Muinaisuuden kehittyneimmissä valtioissa Kreikassa ja Roomassa ei virkavalta ollut kovin suuri. Mutta tämä tuli taas siitä, että kansa — tosin ei varsinainen kan-

saneduskunta, jommoista siellä ei vielä ollut — itse valitsi virkamiehensä ja piti niitä tarkasti silmällä sekä virka-ajan lopussa vaati heidät ankaralle tilille. Mutta syystä voi sanoa, että myöhempi Rooman keisarihallitus, varsinkin Konstantinus n. k. Suuri ja häntä seuraava byzantinismi, loi jonkunlaisen virkavallan. Keski-ajan oikeat virkamiehet olivat suuret ja pienet läänitysherrat ja niiden vastapainoksi asetetut voudit — muistettakoon esim. Tanskan voudit Ruotsissa ja Ruotsin-Suomessa — mutta vasta keskiajan loppupuolella ja uudemmalla ajalla laajeni taas virkamieskoneisto eri valtioissa. Hoviherrat ja muut suosikit saivat suuren vaikutusvallan, kuten esim. Ranskassa n. s. ancien regime'n aikana, jonka virkamiehistä kuuluisa Montesquieu antoi sängen moittivan todistuksen.

Mutta varsinainen virkavallan luoja uudenaikaisimmassa merkityksessä oli epäilemättä — Napoleon. Hän loi tuon tarkasti asteellisen virkamiesjärjestön, joka aina asetti yhden ainoan ylimmän esimiehen valvottavaksi alemman virkamiesjoukon, aina viimeiseen, vähäpätöisimpään valtion palvelijaan asti, jättäen vaan vähäpätöisimmät yleiset asiat kansalaisten itsehallinnon huostaan. Keskitys oli niin täydellinen, yksitoikkisuus ja kaavamaisuus valtion koneistossa niin poikkeukseton, että esim. opetusministeri voi katsoa kelloansa ja sanoa: "Nyt opetetaan sitä tai sitä kaikissa valtion kouluissa".

Ja juuri tämä koko virkakoneiston "keskitys" on välttämättömin ehto virkavallan menestymiselle. N. s. kolleegaalinen valta virastoissa ei ole sallittava, jolloin jossakin virastossa jokaisella jäsenellä on yhtä suuri päättämisvalta yleisissä asioissa ja esimiehellä ainoastaan ratkaisuvallta, vaan jäsenille on annettu vain neuvotteleva valta ja esimies ratkaisee: tämä muka m. m. sen takia, että asiat täten yhtenäisemmin ratkaistaan. Mutta vaikka keskitys on virkavallan välttämätön ehto, kuuluu varsinaiseen virkavaltaan useampia muita ominaisuuksia. Niin esim. tottelevaisuus esimiehen käs-

kyille. Viime mainitun vaatimus käypi hyvin usein, jos virkavalta oikein kukostaa, niin pitkälle, ettei alemmaa virkamiestä saa sitoa mitkään muut siveelliset vaikuttimet ihmisyyden ja kansan yleishyvän suhteen kuin esimiehen mahtisana: virkamies on esimiehen orja, niinkuin työmies on työnteettäjän. Virkavallan perussääntö tässä suhteessa on se, että alempi virkamies kyllä saa olla ylempää ahkerampi, mutta ei milloinkaan ymmärtäväisempi tai kokeneempi. Miten pitkälle tottelevaisuudessa meilläkin, jossa "laki merkitsee enemmän kuin Europan mantereella", virkamiehen lainmukaisesti tulee mennä, todistaa lakiemme ehkä paras tuntija, R. F. Hermanson (Föreläs. öfver inhemsk förvaltningsrätt, p. 159 seur.): jos esimies vaan antaa toimivaltaansa ja alemman virkamiehen virkaan kuuluvia ja oikeaan muotoon puettuja eikä virkamiehen itsenäisen toiminnan yhteydessä olevia määräyksiä, täytyy tämän alemman virkamiehen totella, vaikka määräys muuten olisikin laiton. Ja Ruotsin itsevaltiuden aikana oli asia vielä hullumalla kannalla: tottelevaisuus oli ehdoton (k. sama teos siv. 169). Tosin on Suomessa perustuslaissa kaikkien virkamiesten viraltapanon mahdottomuus, paitsi laillisen tuomion kautta, jos virkamiehellä perustuslain aikana oli everstiluutnantin arvoa alempi arvo tahi joku tuomarin virka (muutamilla poikkeuksilla). Tämä määräys on katsottava — huolimatta vastaväitteistä — suureksi turvaksi virkavallan kohoamista vastaan, ainakin niin kauan kuin ei kansaneduskunta, jonka valta perustuu yleiseen kaikkien 21-vuotiaitten äänioikeuteen, valitse valtion virkailijoita. Ja sittekin arvelee Hermanson (m. t. siv. 222), että tämä inamobileetti ei koske perustuslain syntymisen jälkeen asetettujen uusien virkojen haltijoita.

Mutta tottelevaisuuden lisäksi vaaditaan vielä ennen kaikkea uskollisuutta. Sitä koetetaan muun muassa saavuttaa virkavallalla. Meillä tarvitaan vielä toinenkin vala, kun pääsee senaattoriksi tai kuvernööriksi. Tosin ollaan virkavallan sopivaisuudesta — eduskuntamme puhemiehet eivät tee valaa — ja sitovaisuus-

desta eri mielipidettä. Bebel kertoo (k. Neue Zeit 21, 2, 716) jotenkin samanlaatuisesta valasta seuraavaa:

“Uskollisuudenvala on useimpien valtioiden perussäännöissä määrätty. Kysymys on: vannommeko sen voidaksemme ylipäänsä päästä kansaneduskuntaan vai jäämmekö, *kuten vastustajamme toivovat*, kieltäytymisellämme ulkopuolelle. Minä en ole ainoastaan saksilaisena valtiopäivämiehenä kylmäverisesti vannonut uskollisuuden valan, vaan minun täytyi myös se vanhoa, kun minun harjoittaakseni ammattiani ja perustaakseni perheeni piti tulla Leipzigin porvariksi. Näen vielä tänään tuon omituisen hymyn, joka liehui vapaamielisen ylipormestari Kochin suun ympäri, kun hän minut vannotti. Minäkin hymyilin ja vannoin. Tämä uskollisuudenvala on kotoisin ajoilta, jolloin valtiosäännöt syntyivät. Oli vallankumouksellisia aikoja, kuten vv. 1831, 1848 ja 1849. Silloin luulivat hallitsijat ja hallitukset, että voisivat uskollisuudenvalalla suojella valtaistujensa. Arvoa sillä ei milloinkaan ole ollut. Ei mitään valtaistuinta sillä ole pelastettu, yhtä vähän kuin sotilas pysyy rivissä sen takia, että hän on valansa vannonut”.

Mutta uskollisuutta koetetaan myöskin pönkittää sillä määräyksellä, ettei virkamies saa levittää ammattisalaisuuksia. Jos ei ota lukuun ulkomaan, pankki- ja lääkäriasioita, on tämä määräys tarpeeton ja samalla aivan tehoton. Saksassa ovat valtakunnan salaisimmatkin asiat hyvin usein seuraavana päivänä sosialistien pää-äänenkannattajassa Vorwärts’issä painetut — viranomaisten mitä suurimmaksi hämmästykseksi ja kauhuksi. Periaatteellisesti pitääkin hallituksen ja sen virkamiesten toimenpiteitten liikkua täydessä päivänvalossa kansan ja yleisön arvosteltavana. Mutta tätä päivänvaloa kammoksuu juuri virkavalta enemmän kuin mitään muuta.

Luonnollista on, että tällaisilla vaatimuksilla virkavalta kasvattaa suosionhakijoita, matelijoita ja epäitsenäisyyttä suuremmassa tai vähemmässä määrässä. Virkavalta kerrassaan pilaa karakterin, luonteen, edis-

tää kaavamaisuutta — virkapuku, sen ulkonainen merkki on sen takia virkavallan ihanne — ja pikkumaisuutta. Itsekkäisyys rehoittaa ennen muuta virkavaltaisessa henkilössä — hän ajattelee etupäässä nousemista virkaasteikolla, kansan, ihmiskunnan paras on sivuseikka. Ja samalla kun virkavaltainen henkilö itse on mateleva esimiehen edessä, on hän alemmaa virkailijaa ja suurta yleisöä kohtaan kopea ja ynseä — tämä ilmestyy monasti jo äänessä ja tervehdyksessä. Harvoin saa kokea, että *virkamies ylimmästä saakka ei oikeastaan ole muuta kuin kansan palvelija, jonka parasta hänen kaikin voimin tulee edistää.*

Se, mikä suuressa määrin myöskin synnyttää virkavaltaa meilläkin, on hallitusvirkamiesten puutteellinen kasvatus ja valmistus. Tosin on 1894 vuoden asetus "niistä tutkinnoista, joita vaaditaan lainopillisiin, kameraalisiin ja hallinnollisiin virkoihin pääsemistä varten Suomessa" jossain määrin asettanut asiat Suomessa paremmalle kannalle kuin ennen, jolloin "yleinen oikeus-tutkinto", se on melkein puhtaasti lainopillinen valmistus, tuotti oikeuden hallinnollisiin virkoihin. Nyt saavutetaan ylemmällä hallintotutkinnolla "yksinomainen kelpaavaisuus vakinaisiin virkoihin senaatin talousosastossa, lääninsihteerin, ja lääninkamreerin, varalääninsihteerin, varalääninkamreerin ja kruununvoudin virkoihin sekä maan muissa hallinnollisissa virastoissa oleviin virkoihin, joihin ennen on vaadittu yleinen oikeus-tutkinto." Tämä merkitsee kuitenkin vaan sitä, että näitä virkoja varten asianomainen virkaan valmistaja lukee lisäksi Hermansonin luentoja hallinto-oikeudesta, finanssioikeudesta ja kansainvälisestä oikeudesta sekä osia Bonsdorffin kameraalioikeudesta. Mutta kansantaloustiedettä ei hän tarvitse enempää kuin "puhdas juristikaan", se on Gide'n tunnettu teos ja muutamia muita pieniä palasia. Ja juuri tässä suhteessa on valmistus aivan vaillinainen. Suomen hallintovirkamieheltä ei sa-nottavasti vaadita paljon mitään siitä *tieteestä, joka kuitenkin on nykyisen yhteiskunnan kulmakivi.* Ja vielä vähemmin vaaditaan häneltä mitään tarkempia

tietoja (esim. Sombartin Sosialismi ja sosiaalinen liike) niistä aatteista, jotka pääasiassa vallitsevat niitä lukuisia joukkoja, joiden palvelijaksi hänet kerran määrätään. Tämä puute enemmän kuin mikään muu kasvat-
 taa vieraaksi syville riveille, joiden harrastuksia hänen ainakin pitäisi ymmärtää, jos kohta hän ei niitä hyväksyisikään. Sivumennen mainittakoon, että ministerival-
 tiosihteeriltä, senaattoreilta, kuvernööreiltä ja keskus-
 virastojen päälliköiltä ei vaadita mitään opinnäytteitä; arvellaan, että "taito", joka "yhdistys- ja vakuutuskir-
 jassa" vaaditaan, ei näiden suhteen sisällä tietojen vaa-
 timusta, vaan *yllin* hallitustaito perustuu muihin edelly-
 tyksiin (esim. suoritettuun sotilasuraan).

Ei ole kummallista, että, jos ottaa kaikki yllä esite-
 tyt huomioon, virkamiehet eri maissa kohoavat tai oi-
 keammin sanottu kohottavat itsensä kansan palvelijoista
 kansan herroiksi, jopa välistä sen tiranneiksikin, jotka
 jyrkästi vastustavat kansan selvästi lausuttua tahtoa ja
 kaikkia vapauden harrastuksia. Saksassa ovat Schü-
 kingin ja Gurlitt'in tapaukset vielä aivan tuoreita esi-
 merkkejä eikä meilläkään puutu todistuksia. Tämä
 "virkavaltainen militarismi", kuten kuuluisa ranskalai-
 nen Leroy Beaulieu sitä nimittää, varsinainen militarismi
 ja poliisivalta, jotka kaikki tukevat sortoon taipuvia
 hallituksia, ovat kansojen todellisia painajaisia jo siltä-
 kin kannalta, että ne tavallisesti maksavat enemmän
 kuin kaikki muut "tarpeet". Englannin ensimmäisen mi-
 nisterin palkka on 125,000 Smk., valtiovarain ministe-
 rin yhtä paljon, lordkanslerin 250,000. Irlannin lord-
 luutnantin 500,000 eli ½ milj. (!) vuosittain ja eräs *täy-
 delleen* tyhjäntoimittaja ministeri (Lord Privy Seal)
 50,000 — tosin ovat korkeimmat kansanpalvelijat Eng-
 lannissa hiukan paremmin palkatut kuin muualla (katso:
 Preuss, Die engl. Staatsverfassung.) Mutta saimme-
 han mekin köyhässä Suomessa maksaa entisille suu-
 reksi osaksi jälleen virkaansa päässeille virkamiehille
 600,000 (!) Smk. — joka selvästi todistaa, että Suomi
 on "virkamiesten luvattu maa".

Mikä voi estää virkavaltaa pääsemästä johonkin kansaan juurtumasta? Yksityiset parannukset — joiden joukkoon muun muassa on luettava sosiaalisen kasvatuksen kohottaminen virkamiehiksi aikovissa ja kollegiaalisen periaatteen valtaan saaminen keskusvirastoissa — voivat jossain määrin auttaa; mutta tepsivin keino on epäilemättä kansanvaltaisuuuden kohoaminen kussakin kansassa, periaatteen "kansan hyväksi kansan kautta" toteuttaminen mitä laajimmassa määrässä, *kansojen hallitseminen alhaalta ylöspäin*. Virkavallan kultainen aika meillä oli juuri se, joka kävi valtiopäiviemme uudestaan elvyttämisen edellä, se aika jonka tyyppillisin, jos kohta samalla kelvollisin edustaja oli "Hänen Hirmuisuutensa" Lars Gabriel von Haartman, jolloin virkavallan lempilause oli: "Tee Suomen talonpojalle oikein, mutta älä koskaan hyvää". Tuo toinen vastakkainen periaate: "ylhäältä alaspäin" ei vie tuloksiin — sen ovat sekä Bismarck että Vilhelm Rex II näyttäneet, jotka molemmat ovat tuommoista "sosiaalista kuningaskuntaa" uneksineet.

Mutta yleinen äänioikeuskaan semmoisenaan ei kohta voi poistaa virkavaltaisuuutta: sen osoittaa Ranska, jossa Napoleonin kuuluisa järjestelmä vielä melkoisesti rehoittaa. Eikä myöskään se seikka, että Amerikassa yleisen äänioikeuden nojalla valittu kansaneduskunta (tosin sekin kaksikamarinen) aina asettaa itse välittömästi tai välillisesti virkamiehistön kirjeenkantajiin saakka, anna takeita virkavaltaa vastaan. Virkavalta vähenee kyllä kaikilla näillä toimenpiteillä ja edellytyksillä; mutta se haihtuu tykkänään vasta *sosialistisessa valtiossa*, joka kyllä perustuu yleiseen yhtäläiseen äänioikeuteen, mutta ei siltä vielä heti ole valmis. Mutta että se ainakin sadan vuoden kuluessa toteutuu — ja ensin tietysti vapaimmissa maissa — sitä ei enää juuri kukaan selvänäköinen ihminen epäile, olkoon hän sitte sen puoltaja tai vastustaja. Silloin vasta häviää maailmasta virkavalta, kuten monet muut paheet ja kansan valitsevat virkamiehet ovat silloin kansan todelliset palvelijat ja se, joka ei sitä tahdo olla, se poistetaan, ku-

ten varsinainen kansanedustaja parlamentissa — hän ei ole tehtävänsä ymmärtänyt ja väistyy. Tehkäämme sen takia ahkerasti työtä tämä valtioihanne saavuttaaksemme, jotta ihmiskunta kerran saisi virkamiehiä, jotka nekin toteuttavat ihmiskunnan korkeat tehtävät eikä vaan jonkun hallituksen ja sen suosimien pienten kansanryhmien itsekkäitä tarkoituksiperiä ja omanvoittoisia pyyteitä.

Savon Työväen Joululehti 1908.

Työväestön tila.

MIKÄ ON KÖYHÄLISTÖN TILA?

Yhä enemmän on ruvettu tiedemiesten keskuudessa harrastamaan työväestön sielu- ja tunne-elämän selville saamista, jotta siten paremmin voitaisiin arvostella nykyisen proletariaatin todellista tilaa sen syvimässä syvyydessä.

Tämän tilan selvittämiseen on pyrkinyt sosialistinen toveri Paul Göhre kahdella kirjallaan: "Denkwürdigkeiten und Erinnerungen eines Arbeiters" (Fischer) ja "Lebensgeschichte eines modernen Fabrikarbeiters" (Bromme), jonka jälkimäisen kirjan esipuheessa Göhre nimenomaan sanoo tarkoittavansa "nykyisen proletariaatin todellisen elämän yleistä tuntemista proletaarin oman kynän kautta". Edellisestä kirjasta lausuu prof. Sombart omassa hyvin etevässä kirjassaan ("Das Proletariat", siv. 77), että se on kerrassaan "kauhea" ja sitä lukee "henkeä pidättämällä"; jälkimäinen on hieman väsyttävä lukea (358 siv.), mutta sekin on sangen valaiseva. Mainittava on tässä suhteessa myöskin kuuluisan sosialistisen naistaistelijan Adelheid Poppin elämäkerta ("Jugendgeschichte einer Arbeiterin") johon itse Bebel on kirjoittanut esipuheen.*)

*) Mainita voisi vielä Winter, Ich suche meine Mutter; Viersbeck, Erlebnisse eines hamburg. Dienstmädchens; Böhme, Tagebuch einer Verlorenen v. m. m.

Erittäin mieltäkiinnittävä on meilläkin viimeisten tapausten kautta hyvin tunnetun prof. Brodan kuvaus, johon myös itävaltalainen sosialisti Julius Deutsch on ottanut osaa ("Das moderne Proletariat, eine social-psychologische Studie") ja jonka loppuun (siv. 143—226) on koottu sangen monta työläisten omaa lausuntoa tilastaan, joita lukee mitä suurimmalla hartaudella.

Viimeinen teos, joka sangen laveasti kuvaa köyhälistön tilaa yksinomaan työläisten omien lausuntojen perusteella, on Adolf Levensteinin suuri kirja ("Die Arbeiterfrage", 406 siv. 1912).

Levenstein on hankkinut aineistonsa siten, että on lähettänyt *sosialistiseen puolueeseen ja Saksan yleiseen ammattijärjestöön kuuluvan* työväestön eri ryhmien keskuuteen kysymyskaavoja, joihin 63 % eli 5,040 kaikista saajista vastasi eri ikä- ja palkkaluokista. 4,846 yksityiskirjettä selvitti vielä sen lisäksi kysymyksessä olevia asioita, mm. poisti *muutamia* epäluulojakin. Kääntymistä naisten puoleen kutsuu L. epäonnistuneeksi ("Fiasco"), 64 miehen kirjeessä vakuutetaan päälle päätteeksi, ettei "vaimo anna miehen vastata tai on repinyt rikki kysymyskaavakkeet".

L. jakaa vastaajat neljään ryhmään: suhteellisesti tai kokonaan "välinpitämättömiin eli joukkokerrokseen", "vinoon sivistyneihin" (verbildet), joiden kirjeet uhkuvat karkeuksia ja yksinkertaisia, mahtipontisia voimasaanoja, "mietiskeleviin", jotka paljon mietiskelevät ja "älykkäisiin", jotka ovat luovia, itsenäisiä luonteita. Vastaavat prosenttimäärät 64.1; 20.1; 9.9; 5.9. Tällä jaolla ei mitenkään tarkoiteta mitään työvälle alenta-vaista.

Koska voi otaksua, että Levensteinin tulokset tarjoavat lukijoille monta hauskaa kohtaa ja lausuntoa, teen tässä lyhyesti selkoa tuon laajan kirjan pääasiallisista saavutuksista.

L. asettaa ensin vastattavaksi kysymyksen, "pidätekö enemmän urakka- vaiko tuntipalkasta ja miksi?" Valtavan suuri enemmistö (3.319 753 vastaan) vaati tuntipalkkaa etupäässä terveydellisistä syistä ja koska

siten palkkamäärä on tasaisempi. Urakkapalkan puoltajat omaksuivat tällöisen palkkausjärjestelmän syystä, että siten ansaitsivat enemmän (415) tahi että siten olivat enemmän omat herransa. Useimmat viittaavat Marx'in lausuntoon, että "urakkatyö on murhatyö". Toiset väittävät, "ettei ihminen ole mikään kone", "että urakka on kavalin riistokeino, minkä työnantajat voivat keksiä", siinä ilmestyvät kaikki ihmisen huonoimmat itsekkäät taipumukset ja "urakka on se muoto, joka tekee kapitalistille helpoimmaksi työväestön riistämisen, joka aikaansaapi ennen aikaista voimien tuhlausta ja aikaista sairaloisuutta. Urakka pilaa ihmislunonteen, kavalimmat kumppanit ovat urakkatyöläisiä. Minun on aina vastenmielistä nähdä noita kiivaasti kaikesta välittämättä ahertavia, epäkohteliaita ja jokaista etua hyväksensä käyttäviä ihmisiä."

Toiseen kysymykseen: "tuottaako työ teille iloa vai päinvastoin?" vastasi melkoinen enemmistö (3,154 ja 698), ettei se nykyisissä oloissa voi tuottaa iloa. Se on muka "ikuista yksitoikkoisuutta aamusta iltaan asti". Tähän tulee lisäksi painostus, että kaikesta ahertamisesta huolimatta siltäkin ansaitsee liian vähän. Usein täytyy myöskin kuulla mestarin muistutuksia: "Ellette saa parempia tuloksia, on teidän jättäminen paikkaanne". "En tahdo tulla koneeksi alennetuksi", huudahtaa eräs työntekijä. Sillä "tuo alituinen sitouminen koneeseen kuolettaa yleensä kaiken korkeamman ajattelamisen ja synnyttää epämiellyttävän tunteen joka ei lähde mielestä". "Nykyään on työ ihmiskunnan kirous".

Ei siis ole kumma, että työläinen jo 4, 5, 7 tunnin työn jälkeen on aivan uuvuksissa, kuten käypi selville seuraavan kysymyksen vastauksista. Sitäpaitsi "ilma on tavallisesti niin huono, että suorastaan tympäsee, kun astuu työhuoneeseen". Väsymys on sitä luonnollisempi, kun ravinto on puutteellinen, melkein aina vaillinainen. Muutamat lohduttavat itseänsä sillä, että aina näin on ollut ja tulee niin olemaan. Työ tekee heidät tylsiksi. He eivät enää voi ajatella. Ja jos pääsee ajatuksiin, koskevat ne usein perheen toimeentuloa. "Voinko tur-

vata perheelleni huolettoman elämän?” Tahi kysymys asetetaan: “Mistä tulee, että työnantaja korjaa suurimman osan työvoimani tuottamista tuloksista. Se on minua aina kiusaava ajatus.” Ajattelemisenkin muuttuu täten kiusaksi. “Ajattelen aina kovaa kohtaloamme, kun meidän, työläisten tulee kaikki aikaansaada ja kuitenkin itse kärsiä nälkää, mutta ne, jotka eivät koko vuoden kuluessa työskentele, elävät ihanasti ja sättelevät vielä meitä laiskureiksi.” “Ajattelen miten julmaa on, että meitä nykyisessä luokkavaltiossa riistetään ja että meillä on niin vähän osaa terveestä elämästä, vaikka meillä kuitenkin kaikilla pitäisi olla yhtäläinen oikeus”. Ja moni ajattelee, että parempi olisi, jos pääsisi haudataan ikuisen lepoon. “Mitä minulla on kaikista ponnistuksistani. Yksin paljas elämä, ei muuta. Oi, elämä, sinä olet tuskista suuri.” Mutta välistä tulee joku lohduttava ajatuskin. “Ainoa ajatus, joka minua lohduttaa on: milloinka rupee sarastamaan työläisten aivoissa? Milloin vapautetaan vihdoin kansa orjuuden kahleista? Tämä luja uskoni tulevaan voittoon antaa minulle uutta voimaa ja uutta rohkeutta”. “Ajattelen sosialismia ja sen edistymistä joka vuosi.”

Ja kun asetettiin vastattavaksi kysymys: painaako teitä enemmän alhainen palkka vaiko riippuvaisuus, kävivät vastaukset jotenkin tasan. “Epäilen, kumpiko asia minua enemmän painaa. Kun ajattelen pientä palkkaa, joka vain puoleksi riittää perheeni ylläpitämiseksi inhimillisesti, vaikka ponnistan kaikki voimani, silloin valtaa minut rajaton raivo. Lasteni isänä täytyy minun sitä paitse katsoa, että viheliäisin kurjuus sulkee heiltä tien eteenpäin ja tämä on erittäin tuskastuttavaa minulle.” Mutta “riippuvaisuus työnantajasta on hirveintä. Yhdellä iskulla voi hän tehdä työmiehensä leivättömiksi. Lapsille opetetaan varhain tämä seikka ja heitä kasvatetaan kelvollisiksi luokkataistelijoiksi. Se on paras, minkä voin niille antaa.” “Kyllä tahtoisin antaa lapselleni enemmän ja parempaa, mutta sanomatomasti painaa ajattelevaa ihmistä, tunnehikasta työmiestä riippuvaisuus työnantajan ja hänen apuriensa

oikuista, jotka ovat matelevia ylöspäin ja tunnottomia alaspäin ja käsittävät työmiehen ainoastaan työjuhdaksi, niin että usein tahtoisivat käydä kiinni hänen kurkkuunsa." Monasti puhkeaa ihmisarvon tunne selvästi näkyviin. "En ole mikään orja enkä ole riippuvainen. Syön mieluummin kuivia leipämurusia kuin suostun jonkun kuolevaisen oikkuihin. Minua on 8 kertaa rangaistu, juuri koska en milloinkaan ole ollut riippuvainen. Taipuisa ihminen ei ole ihanaan taisteluun kelpaavainen." "Ei mikään paina minua alas. Taisteluluonne kun olen, on lempilauseeni: eteenpäin."

Kysymys, kuinka monta tuntia työntekijä mielellään tekisi työtä, tuotti vastaukseksi yleensä 5—8 tuntia päivässä "nykyisessä yhteiskuntajärjestyksessä". Ja mitä työlläinen etupäässä tekisi, jos hänellä olisi riittävästi aikaa käytettävänä tai mitä hankkisi itsellensä, jos olisi enemmän rahaa? Vastaukset ovat sängen merkilliset ja tuottavat työvälle *suurta kunniaa*. Useimmat (1,266) tahtoisivat etupäässä kartuttaa puuttuvaa sivistystään, toiset (879) ottaa osaa enemmän perheensä elämään, toiset (562) elää luonnon kanssa yhteydessä ja harjoittaa taidetta, neljäs ryhmä (531) pyrki toimimaan agitaattorina yhteisen asian hyväksi. *Eikö tämä ole suoraan sanoen suuremmissa!* Mahtaisiko niin sanotun sivistyneen luokan enemmistö omantunnon mukaan vastata yhtä ylevästi? Sitä voisi tosiaan epäillä. "Oppia tahtoisin, oppia, korjatakseni sen, mikä minun täytyi nuoruudessani jättää. Siihen tarvitaan lyhyt työaika, jotta sielu vielä olisi vastaanottavainen eikä tykänään veltostuisi, kuten asian laita nykyään on... Orjatyö nykyisen kapitalismin palveluksessa tappaa työlläisen vielä kehittymättömän ihmissielun täydelleen." Jos taas olisi enemmän rahaa toivovat useimmat parempaa asuntoa (712), parempia vaatteita (640) tai parempaa ruokaa (571), mutta hyvin suuri määrä omaa kirjastoa! Ja kun Levenstein kysyi, mitä työväki huolimatta ajasta ja rahasta yleensä toivoisi, vastasivat useimmat (1,611 ja 1,487), että he toivoivat joko ansionsa kasvavan tai sosialismin voittavan. Joku tah-

too suoraan vallankumoustakin. Eräs taas toivoo, että hänen kumppalinsa saisivat jäykemmän niskan. "Sillä noilta orjasieluilta puuttuu luja, oma tahto, itsenäisyyttä ja tarmoa. He ovat kaikkeen tyytyväisiä ja he ilkkuvat sinua, jos sinä olet tyytymätön."

Surkea on usein työläisen perhe-elämä. Moni vastaa suoraan: "Kapakassa juodaan viinaa ja siten haihtuvat kaikki ikävät hetket." Kuitenkin hylkää 3,075 alkoholin ja ainoastaan 586 pitää siitä kiinni. Kapakassa huvittele ainoastaan 604; 1,867 pysyvät perhe-elämässään (kuten muutenkin, eivät kaikki vastaa joka kysymykseen). Perhe-elämän viehättäväisyys vähenee paljon siitä, että vaimonkin täytyy ulkona ahertaa. Eräs työmies lausuu: "Kuinka minä löytäisin mitään huvia perheestäni. Sairaani vaimoni täytyy myöskin mennä ulos työtä hakemaan ja minun kehoitukseeni: 'jää kotiin', vastaa hän aina jyrkästi: 'me tarvitsemme rahaa; meillä on kuusi lasta'". Ei siis ole kumma, että saa lukea seuraavankin vastauksen: "Minun ja vaimoni toivo on, ettemme enää saisi lapsia. Bebel puhuu kyllä tieteellisyyden irvikuvasta, kun joku lääkäri ryhtyy antamaan neuvoja raskauden estämiseksi. Jos hän vain tietäisi minkälainen useimpien työläisvaimojen laita on. Heidän koko ajatuksensa ja tunteensa kohdistuvat yksinomaan raskauden välttämiseen. Sen tuntee heidän puheistansa. Jos kuukautiset jäävät tulematta, heti on pelko suuri, sillä joka työläisvaimo tietää, mitä yksi lapsi lisää merkitsee: yhä enemmän huolia ja kurjuutta, sillä tulot eivät nouse."

Mutta sittehän on ihmeteltävä, miten ihanteellisuus on suuri työväestössä. Sangen sattuvasti lausuu Levenstein: "Jos omanvoiton pyytämättömyys, itsekieltäytyminen, rajaton uhrautuminen utooppisen tai sisältörikkaan ihanteen hyväksi ovat siveellisiä hyveitä, silloin voi sanoa, että näitä hyveitä on kansan suurissa joukoissa niin runsaasti, että harvoin viisaimmatkaan filosoofit ovat niin pitkälle päässeet. Tosiaan, sanat, kuten sosialismi, luokkataistelu, vapaus, tasa-arvoisuus, veljeys vaikuttavat joukkosieluun tavattomalla voimalla..

Nämä sanat herättävät sieluissa suuremmissa ja epämääräisiä kuvia, mutta juuri epämääräisyys lisää niiden tenhoavaa voimaa. Mikä syvä vastenmielisyyys taas toiselta puolelta sanoja sellaisia vastaan kuten porvaristo, kapitalismi y. m. Muuten tyyneet ja älykkäät työmiehet joutuvat aivan silmittömään raivoon, jos rupeaa moittimaan liian kiivaita voimasanoja, jotka ilmaisevat rajattomia vihantunteita... Eräs metallityöntekijä kirjoittaa: "Te puhutte kaiken olemisen perusteesta, rakkaudesta. Eikö minun juuri tule vihata, jotta voisin rakastaa? Mitä minä vihaan, rakastan sen alkuperäisessä muodossa ('Urform'), muuten se olisi minulle yhdentekevä. Niin, minä vielä väitän, että viha ei olekaan muuta kuin rakkauden valtava voima."

Ja suuren suuri enemmistö odottaa sosialismilta vapautusta. "Sosialismilta toivon nääntyvän ihmiskunnan pelastusta. Siltä toivon yhtämittaista rauhaa, iloa, vapautta ja oikeutta. Jo näen kipinöitä uuden ajan aamuruskosta ja ehkä kohta nousee tulevaisuuden kevätaurinko nykyisyyden tummalle taivaanrannalle. Tämä toivo on minun uskontoni. Se on se lähde, josta ammennan vastustusvoimaa tuskieni ja kärsimysteni huojentamiseksi." Toinen työläinen vastaa: "En ole mikään yksinäinen, joka perheellisestä onnesta on kaikki löytänyt. 1890 vuoden työväenliike, neljännen säädyn kamppailu tullaksensa huomioon otetuksi tempasi minutkin mukaansa. Sen aatteen hurmaamana, sen liikkeen pyörteeseen vedettynä, täytyi minun palvella. Palvelen sitä koko palavan sydämeni lämmöllä. Tahdon sitä aina palvella, palvella edistystä ja henkisyttä, joka ohjaa aineellisuuden". Kolmas lausuu: "Sosialidemokratian tulevaisuusvaltio tulee, sen täytyy tulla. Pidän sosialistista tulevaisuusvaltiota, kuten jokaista edellistäkin, inhimillisen kulttuurin ajanjaksona, joka, niinkuin nämäkin, tarvitsee aikaansa kehittyäkseen. Se toivo lienee oikeutettu, että meidän aikanamme mullistukset voivat tapahtua nopeammin kuin ennen — meidän aikanamme, jolloin uudenaikainen tekniikki — jota pidän niin tärkeänä tekijänä yhteiskunnallisessa kehitysprosessissa —

on niin suuremmoisesti kohonnut. Se se on, joka uusilla voitoillaan aina luopi uusia olemisen mahdollisuuksia — mahdollisuuksia, jotka yhä enemmän selventävät luokka-aseman, mikä on omiansa jyrkästi toisistaan rajoittamaan taistelun piirteet. Tässä sortajat — tuossa sorretut. Ja tämän tietoisuuden kasvaessa kasvaa harrastus luoda uusi parempi yhteiskunta. Ja joka henkilö, joka liittyy tähän harrastukseen, on kappale eteenpäin. Valoa ei enää voi sammuttaa, yhtä vähän kuin voi tukahuttaa kevään tuulahdukset pitkän koleaan talvivyön jälkeen. Ja ihmiskevään, tulevaisuudenvaltion, aikaisemmin tai myöhemmin, täytyy tulla.” Viides huudahtaa: “Uskon ja usko on jo kappale tulevaisuuden valtiosta. Toivo vahvistaa ja ylentää meidät, kun me epätoivossa vajoamme alas tässä epätydyttävässä ja epätäydellisessä elämässä”. Voisi luoda esille vaikka kuinka monta todistusta tämmöisestä mielialasta. “Valtiollinen ja ammatillinen liike on vuodattanut minuun vihaa jumalallista maailmanjärjestystä ja omistavaa luokkaa vastaan”. “En ole sosialidemokraatti sen takia, että olen suuttunut niistä vääryyksistä, joiden alaiseksi itse olen joutunut, vaan sen takia, että minun täytyy nähdä, mitenkä monet tuhannet riutuvat riutumistaan kurjuudessa ja viheliäisyydessä.” Ja täynnä suuremista itsetietoisuutta huudahtaa eräs: “Lapseni voivat kerran ylpeillä siitä, että olen myös kärsinyt ihmiskunnan vapauttamisen tähden.”

Prof. Broda arveli eräällä luennollaan Turussa, että Saksan kansasta ainoastaan kolmas osa on uskonnollisella pohjalla. Tämä arvelu saapi ainakin Levensteinin tutkimuksesta täydellisen vahvistuksensa: suhde on vieläkin suurempi: usko jumalaan oli 668:lla, 2,330 ei uskonut jumalaan — suuri osa tosin ei vastannut kysymykseen; moni taas, joka siihen vastasi liitti lisää jottenkin jyrkkiä väitteitä. Eräs työläinen lausuu: “En usko Jumalaan enää, koska hän niin kurjasti on hylännyt oman kuvansa, ihmisen.” “Jumalaan en usko”, sanoo toinen, “koska hän on kuollut.” Kolmas: “Tähän kysymykseen vastaaminen on ajan tuhlausta.” Nel-

jäs: "Lapsellinen kysymys. Mitä jumalaa te tarkoittatte? Juutalaistenko vai pakanain vai turkkilaisten? Pidän kiinni Goethen Prometeusmaisesta Faust runoelmasta: tuo toisella puolen ei paljon minua liikuta."

Aivan kummallisilla tunteilla lukee kaikki nuo työväestön omat mietteet, joista olen yllä esittänyt useampia otteita. Päättäne, kun on kirjan loppuun lukenut, on vilpitiön ihailu. Sillä kaikki taikka suuri osa vastauksista osoittaa, että Saksan työväestö on selvillä suuresta tehtävästään, uuden kulttuurin luomisesta ihmis-kunnalle; ja että se innolla, koko sielunsa voimalla pyrkii pääsemään tähän korkeaan päämäärään jonka se on itselleen asettanut. Ja sen takia se kelpaa yhä edelleen kaikille muillekin kansoille kauniiksi asiamieheksi ja kaikille yksityisillekin, jotka uskovat, että syvien rivien itsetietoisuudessa ja itsetietoisessa pyynnössä piilee uuden yhteiskunnan taimi, joka kerran kasvaa suureksi puuksi, kantaen kauniita, ihania hedelmiä.

Uusi Yhteiskunta 1912.

Säkeniä 1913.

PIIRTEITÄ TYÖLÄISNAISEN ELÄMÄSTÄ SIVISTYKSEN KESKUSTOISSA

Sivistyneen maailman kaikissa maissa ovat naiset nousseet tarmokkaasti vaatimaan suurempia oikeuksia yhteiskunnassa. Ylempien kansankerrosten naiset rajoittavat toimintansa pääasiassa pyrkimään samanvertaisten miesten rinnalle, huolimatta tahi sivuseikkana huolta pitäen köyhälistön naisten alennustilasta. Tämä seikka, joka ei mitenkään ole puolustettavissa semmoiseen, on selitettävissä, kun ottaa huomioon, että he päinvastaisella menettelyllä kaivavat oman hautansa. Köyhälistön naiset, jotka muodostavat valtavan enemmistön naismaailmassa, taistelevat taas proletaaristen miesten keralla kapitalismijärjestelmää vastaan, sillä

kapitalismi, kuten jo Marx huomautti Kapitaalissaan, ostaa "työvoimaa niin halvasta kuin vaan voi saada, ja kun naisten työvoimat kilpailun ja naisten suuremman vaatimattomuuden takia ovat halvemmat, vedetään naisia yhä enemmän grottemyllyyn ja kaikkien sekä miesten että naisten taloudellinen tila huononee. *Ainoa tepsivä* tie naisten suuren enemmistön tilan kohottamiseksi, joka samalla ei sulje pois naisia työmarkkinoilta, on köyhälistön naistenkin järjestyminen ja itsetietoisuuden herättäminen. Kun naiset alhaalta päin järjestyvät itsetietoisuuden pohjalle, silloin ei heitä voi kohdella miten hyvänsä ja samalla eivät he polje miestenkään tilaa yhä alemmaksi.

Mutta työläisnaisten tilan kohottamiseksi on vielä kaikissa maissa äärettömän paljon tehtävää. Heidän tilansa kurjuus, etten sanoisi toivottomuus, käypi siitä selville, mitenkä he elävät *sivistyneen maailman keskuksissa*, siellä, missä valtiollinen vapaus on luonut jonkunlaisen pohjan heidän heräämiseksensä.

Vapauden varsinaiset maat ovat nykyään Englanti ja Ranska. Mitenkä on näissä työläisnaisten tila? Ellei se niissä ole tyydyttävä, mitä sitten sopii odottaa muilta mailta. Silmäys yllämainittuihin oloihin lienee sen tähden monellekin naiselle mielenkiintoinen.

Englannissa ansaitsevat neulateollisuudessa naisyöntekijät tietysti hieman vähemmän kuin miehet, ja koko naisten työansio päivässä on 1 mk. 25 p.! Mitä sillä tekee kalliissa maassa! Ja työpäivä ei kuitenkaan ole alle 9 tunnin! Mies ja nainen yhteensä ansaitsevat tavallisesti 18 mk. 75 p. viikossa. Monella on noin 5 lasta. Tästä suuresta summasta suoritetaan keskimäärin 3 mk. 10 p. vuokraan, lämmitykseen 1 mk. 85 p., leipään 5 mk. 60 p., sianlihaan 95 p., muuhun lihaan 90 p., margariiniin 1 mk. 25 p., juustoon 50 p., sokuriin 70 p., teehen 45 p., tupakkaan 30 p., valaistukseen 32 p., saippuaan 30 p., työkaluihin ja niiden korjauksiin 1 mk. 85 p. ja loput n. 65 p. muuhun (vaatteisiin, maitoon, perunoihin, kirjallisuuteen, lääkkeisiin y. m.!).

Useimmat englantilaiset naisräätilit (esim. Lontoon suuren Regent Streetin varrella) saavat niinkään 1 mk. 25 p. 12-17 tunnin työpäivästä, ja niiden, jotka ansaitsevat enemmän (aina 3 markkaan päivässä), täytyy siitä ostaa ompelutarpeet työnantajalta kaksinkermaisesta hinnasta — mitä tarkasti silmällä pidetään sakon uhalla — naisen tulee myös palkastaan suorittaa 10 tai 20 p. "keitto-oikeudesta" ja 10 p. "höyryvoimasta" joka markalta. "Kuolleen sesongin" aikana ansaitaan vielä vähemmän ja hyvin usein saavat he pitkiä tunteja odottaa työtä *ilman* palkkaa.

Ketjujen naistyöntekijät Englannissa — usein naisia, vaikka työ heille on liian raskasta — ansaitsevat välistä, eikä liian harvoin, kokonaista 45 p. — huomaa 45 p. — 10-tuntisesta päivätyöstä! Perheen tavallinen ateria onkin 10 pennin sianlihakappale, 20 pennin lihan lihan kappale ja 10 pennin perunamäärä yhteen keitettyä 8 jäseniselle perheelle! Myöskin eräs soppa, jossa on vettä, leipäpalasia ja teekannun jäännöksiä! Tämmöiset naiset kärsivätkin kroonillista, alituista nälkätautia. Tosiaan suuremmoista "rikkaassa" ja "iloisessa" Englannissa!

Englannin lyijytehtaissa, joissa on *erittäin* epäterveellinen työskennellä — lyijykoliikki on hyvin tunnettu vaarallisuudestaan — saavat naiset yleensä vain 2 mk. 50 p. päivässä 10½ tunnin efektiivisestä työpäivästä!

Kaikki nämä tiedot ovat täysin luotettavat.

Katsotaanpas nyt miten asian laita on Ranskan pääkaupungissa Pariisissa.

Siellä työskentelee nykyään 135,000 työläisnaista, joiden keskimääräinen palkka on 2 mk. 25 p. noin 10-tuntisesta työpäivästä. Mutta on koko joukko naistyöntekijöitä, joiden taloudellinen asema on vielä paljon epäedullisempi, puhumattakaan siitä yleensä liian vähän huomioonotetusta tosiasiasta, *että tilapäinen, usein pitkäkin työttömyys* melkoisesti vähentää keskimääräisen työansion.

Kaduilla ympäri kuljeskelevat naiset, jotka koreistaan myyvät kaikenlaista pikkutavaraa, eivät yleensä ansaitse kuin 1—1.50 mk. Elääksensä kalliissa kaupungissa ryhtyvät he petoksiin: he kätkevät hameensa alle kiellettyä riistaa y. m. Saadaksensa tavaroita koriinsa myytäväksi, täytyy heidän antautua koronkiskurien kynsiin: lainaavat 10 mk. ehdolla, että seuraavana päivänä tuovat lainaajalle 12 mk., s. o. maksavat lainatusta summasta 20 % korkoa. Kahvin, kuumien perunain ja muitten pienten elantotavaraain myyjät kaduilla eivät ansaitse päivässä enempää kuin 50—75 p. — Suuremmonen ansio siitä, että saapi juosta kaduilla tahi istua jossain katonurkassa missä ilmassa tahansa! Useampien liinavaateompelijain päiväpalkka 12 tunnin työstä on 80—90 penniä! Tämä ei ole meillä, vaan maailmankaupungissa Pariisissa.

“Oi miehet, joill’ emo, suotiin,
 sisar, vaimo, ja riemun sää,
 Oi, ette te kuluta liinaa, ei,
 vaan lämmintä ihmis-elämää!
 Yhä pistä, pistä, pistä!
 Voi tämä on köyhyyden kirous, piina.
 Kahdenkertaisin langoin ompelen
 minä paitaa ja kääriiliinaa”,

laulaa neulojatar Thomas Hood’in kuuluisassa “Laulussa paidasta”.

Pariisin ompelijattarien ruoka on tavallisesti: salaattia, kurkkuja ja retikoita; joku siansorkkapala tai kova muna on suuri herkku. Köyhemmät työntekijättäret syövät myöskin huonoja, puoleksi pilaantuneita makkaroitu, kaali- ja lyökkisoppaa á 25 p. maljasta, n. s. “arlekiineja”, johon on sekoitettu jos jotakin: kalanpäitä ja kalanluita, turkinpajuja, vanhoja perunankappaleita: huonompien ravintolain jätteitä. Lisäksi juodaan välistä jotain n. s. viiniä. Olisiko kummakaan, jos tällaisissa oloissa juoppouskin rehottaisi naisten keskuudessa, kuten monasti asianlaita on!

Mutta vielä suuremmassa määrässä kasvaa haureus näissä oloissa. On laskettu, että Pariisin naistyöntekijöistä todennäköisesti noin 60 % vähintään on haureuden palveluksessa! Ja kuinka voisi toisin olla! Voiko tosiaan yksikään järkävä ihminen väittää, että nuori nainen osaisi elää missään, saatikka sitten kalliissa maailman-kaupungissa 50—75 pennillä päivässä. Tietysti varsinaiset siveellisyysapostolit vaativat, että pitää pysyä "siveellisenä", vaikkapa ei kuukauteen saisi ruokapalastakaan vatsaansa; mutta lukuunottamatta muutamia harvoja sankariluonteita ei tällainen vaatimus ole muuta kuin utoopista hourailua realistisessa maailmassamme, jossa tuhannet houkutukset väijyvät nuorta tyttöä seksuaalisten miesten puolelta, jotka eivät *taloudellisista* syistä monasti katso voivansa mennä virallisiin naimisiin — tähän tulee vielä, että varsinkin yläluokan naiset ylellisyyden esimerkillä houkuttelevat alaluokan naisia turhamaisuuteen, johon ainoastaan ruumiinsa myymisellä saavat varoja.

Prostitutsioni, haureus on ollut olemassa niin kauan kun on ollut köyhiä naisia ja rikkaita miehiä, mutta *aivan ilmeistä* on, että se kapitalismin aikakaudella, 19:llä vuosisadalla, on *mahtavasti kasvanut*, sillä alhaiset palkat ja alituinen, vähän väliin sattuva työttömyys ei voi synnyttää muuta kuin haureutta. Se on kapitalistisen järjestyksen ikuinen kirous! Tähän tulee vielä, että työnantajat, pienet ja etenkin suuret, käyttävät *valtansa* nuorten naisten viekottelemiseen ja panevat heidät armotta pois paikastaan jos eivät suostu — tietysti jollakin muulla tekosyyllä. Tämä on *aivan tavallista* etenkin maailman suurkaupungeissa, ehkä enemmän kuin muualla Pariisissa.

Mutta kapitalistisen järjestelmän kasvattamasta haureudesta on syntynyt toinenkin, muillekin kansaluokille osittain vaarallinen yhteiskunnallinen ilmiö: rikos. En nyt puhu siitä, että nuoret tytöt, jotka ovat joutuneet "suhteisiin" eivätkä ole tietäneet suojella itseänsä "seurauksilta", hyvin usein itse tai "enkelintekijöitten"

välityksellä tappavat sikiönsä — tämä on sangen yleinen tapa "maailmankaupungeissa" — vaan he joutuvat muutenkin tavallisten ja tavattomien rikosten harjoittajiksi. Niin on esim. Pariisissa olemassa koko ammattikunta n. s. gigoletteja, jotka ovat yhteydessä tavallisten murhamiesten kanssa. He ovat usein kauniita, nuoria naisia, jotka tavalla tai toisella viekottelevat kokemattomia miehiä salaväijyksiin ja kun ovat saaneet heidät sinne, antavat äkkiä pillillä merkin, jolloin 3—4 miestä töyttävät esille ja suorittavat ryöstön tai ryöstömurhan.

Näin kehittää kapitalismi etenkin alhaisilla palkoilla ja työttömyydellä ensin haureuden ja sitten väkivoimalla rikokset ja murhatkin.

Miten alhaalle täten nainen voi langeta, todistaa se seikka, että esim. Pariisin ilotyöt, kun eivät vanhentuneina ja rumentuneina enää muuhun kelpaa, "la plus basse prostitution'iin" kuuluvina suorittavat "tehtävänsä" Pariisin "banlieuen", ulkoreunustan viertoteillä tavallisesti sotilaille 25 ja 30 pennistä ja kun täten ovat päivän kuluessa koonneet 2—3 mk., monasti joutuvat ryöstävien "sacripants'in" kynsiin, jotka ryöstävät heidät puhtipuhtiksi ja vihdoin heittävät nuo vanhat "luhdat" vallihautaan!!! Se on koko surkeuden loppu!!!

Mutta se on samalla kapitalismin kukka ja "korkea veisu".

Olisiko kumma, jos tällaisen alennustilan alaisessa heräisi kaikenmoisia ajatuksia tästä nykyisestä yhteiskunnasta. Eräs "ilotyttö", jonka päiväkirja on julaistu (Margarethe Böhme, Tagebuch einer Verlorenen) lausuu: "Usein seison illalla pimeässä ikkunan ääressä ja katselen riehuntaa kadulla ja tyttöjä, mitenkä he käyvät tarjoilemassa lihaansa miehille, ja silloin herää minussa . . . kiehuva voimaton viha julmia vääryyksiä vastaan. . . ja raivoisa kammo rikkaita, noita siveellisesti koskemattomia kohtaan, jotka ihailtavalla, jäljittelemättömällä, kopealla äläkoskeminnua-korotuksella lausuvat tuon sanan: "huora". — Oi Jumalani — Jos tietäisivät, mitä välistä tuommoisen "huoran" sielussa

liikkuu, he häpeäisivät häntä soimata. Sen takia: "Isä anna heille anteeksi, sillä he eivät tiedä, mitä he tekevät." — Ja eräs vanha nainen, joka oli ottanut osaa Kommunun kapinaan ja ollut karkoitettu Uuteen Kaledooniaan lausui huo'aten, kun sai kertoa kurjuudestaan: "Milloin saa odottaa uuden mullistuksen tuloa?"

Nykyinen tila ei suinkaan ole mikään paratiisi: työläisnaisellekaan, heille vielä vähemmän kuin miehille. Kapitalismi on aseman pilannut. Naisista voi vielä suuremmalla syyllä kuin miehistä käyttää kuuluisan prof. Huxley'n sanoja: "En epäile lausua mielipiteenäni, että . . . jos on totta että tietojen lisääntyminen, suuremman vallan saavuttaminen luonnon yli, joka on edellisen seurauksena, ja rikkaus, joka seuraa tätä saavuttamista, eivät ole omiansa aikaansaamaan mitään muutosta kurjuuden laajuuteen ja ankaruuteen, joka on yhteydessä ruumiillisen ja siveellisen rappeutumisen kanssa kansan pohjakerroksissa, niin silloin tervehtisin jonkun ystävällisen kiertotähden tuloa mielihyvällä, joka lakaisisi pois koko maapallon".

Maapallo voi kyllä jäädä paikoilleensa, mutta ihmiskunnan onnen takia täytyy kapitalistisen järjestelmän kukistua. Siinä häviössä nousee ihmiskunta uuteen, puhtaampaan elämään.

Punanen Viesti 1911.

Sosialismi ja kasvat.

PROLETAARILAPSEN KASVATUS

I.

Montaigne (lue: Montänj † 1592), Comenius († 1870), Locke († 1704), Rousseau (lue Rusoo † 1778), Pestalozzi († 1827), Herbart († 1841), Fröbel († 1852), Diesterweg († 1866) — siinä suurimmat kasvatuksen ja kasvatustieteen edustajat.

Mutta jos me tarkastamme näiden edustamia suuntia lähemmältä, niin huomaamme, että he oikeastaan jakautuvat kahteen suureen pääryhmään. Toiset ovat individuaali-, toiset sosiaalipedagoogeja; jälkimmäiseen ryhmään voi varsinaisesti lukea ainoastaan Pestalozzin, Fröbelin ja Diesterwegin, vaikka toisetkin, varsinkin Comenius, ovat laskeneet jonkun perustuksen tälle suunnalle.

Individuaalisen suunnan edustajat käsittävät kasvatettavan lapsen pääasiallisesti yksilölliseltä kannalta, ottaen suhteellisesti rajoitetussa määrässä*) lukuun sosiaaliset olosuhteet, huolimatta siitä, että jo Aristoteles, muinaisuuden suurin filosofi, väitti, että ihminen ehdottomasti on "yhteiskunnallinen olento".

Pestalozzi, jota syystä prof. Ziegler kutsuu "suurimmaksi pedogogiseksi älyksi, mikä milloinkaan on elänyt" (Gesch. der Pädag. siv. 273) on oikeastaan yhteiskunnallisen kasvatustieteen aatteellinen perustaja. P. ei ollut eikä hän liioin siihen aikaan voinutkaan olla varsinainen sosialisti, mutta hän ymmärsi jo silloin jotenkin selvästi, että kasvatustieteelliset ja taloudelliset olot ovat sangen läheisessä yhteydessä toisiinsa. Eikä tuo jako individuaali- ja sosiaalipedagoogeihin perustukaan muuhun kuin taloudellisten olosuhteitten määräämisvaltaan tällä, niinkuin muillakin aloilla.

Antiikin jotenkin sosiaalinen katsotkan muuttui virallisen kristinuskon eli papillisuuden valtaan päästyä individualiseksi: jokaisen tuli pitää huoli omasta persoonastaan ja haudantakaisesta elämästä vaikkapa munkki-, nunna- tai erokkoelämän kautta. Sen parempi ei ollut feudaalinen, aatelineen katsanto ja käsitys: individualismi ja itsekkyyks rehotti. Ja samaa jatkui porvarivalankin aikana: pääasia oli pitää kiinni omasta persoonastaan ja omasta hyödystään (Manchesterioppi).

Täten pääsi luonnollisesti individuaalinen käsitys kasvatustieteenkin alalla valtaan. Pestalozzi oli, kuten sanottu, ensimmäinen, joka rupesi katsomaan asiaa, s. o.

*) Ziller, Herbartin ehkä etevin oppilas ei anna tälle suunnalle mitään merkitystä.

kasvatusta korkeammalta, yleisemmältä, yhteiskunnalliselta kannalta.

Tosin huomauttaa jo Montaigne ympäröivän elämän kasvattavasta merkityksestä, mutta vasta Pestalozzi oivalsi täydelleen yhteiskunnallisten olojen soveltamisen ylen tärkeäksi kasvatuksenkin alalla. Hän huomasi alempien kansankerrosten kurjan tilan, seuraukset porvariston uudesta vallasta, hän huomasi, että maailma on täynnä viheliäisiä, syvästi turmeltuneita olentoja ja hän oivalsi, että tämä johtuu omaisuuden epätasaisuudesta. Kirjassaan "Lainsäädäntö ja lapsenmurha" hän heittää kovia syytöksiä yhteiskuntaa vastaan, joka hänen mielestään on ikäänkuin kolmekerroksinen rakennus; sen alimmassa kerroksessa asuu suunnaton ihmislauma, jolta puuttuu raitista ilmaa ja päivänpaistetta. "Me emme tunne palvelijamme pojassa elävää sielua, joka, kuten me, pyrkii täydelleen tyydyttämään ihmisyytensä vaatimuksia. Ei, kurjan, onnettoman, häviöön joutuneen poika ei ole olemassa ainoastaan rataa pyörittääkseen, jonka kierto kohottaa ylpeän porvarin korkealle." P. vaatii "alimpien kerrosten korottamista tilanteista ja olosuhteista, jotka tekevät korkeampien voimien puhtaan kehittämisen ihmisluonteessa mahdottomaksi". Hän esittää kyllä (esim. Arner'in persoonassa) romaanissaan "Lienhard ja Gertrud", mitenkö köyhien tila on suorastaankin kohotettava —tosin hän ehdottaa, kuten luonnollista, pikkuporvarillisia keinoja —, mutta Pestalozzi ei anna ulkonaisille olosuhteille minkäänlaista ratkaisuvaltaa ihmisen kehityksessä, eikä hän sen takia näitä, jos ne ovat estämässä, etupäässä pyri poistamaan, vaan hän arvelee, että ihmisen, kurjimmankin kohtalo on kohotettavissa melkein yksin kunnollisen kasvatuksen kautta. Tämän kautta voi "ihminen itse tehdä olosuhteensa", sanoo Pestalozzi. Kasvatus voi kohottaa koko kansan itsenäisyyttäkin, ja sen takia vastustaa sitä kiiuvaasti Helidor, ruhtinaan ministeri, koska hyvin kasvatettua kansaa ei voi mielin määrin hallita.

Tämä on tietysti oikein, mutta muuten asettaa P. kasvatuksen vaikutuksen ulkonaisiin oloihin epäilemättä

liian korkealle. Kasvatus ja sivistys eivät yksin voi kohtaa alempia kansankerroksia taloudellisesta ahdinkotilasta. Siihen tarvitaan muitakin keinoja. Mutta se on P:n suuri ansio, että hän oivalsi kasvatuksen ja sivistyksen suuren merkityksen sosiaalisessa uudistustyössä. Koko ihmiskunta on esteettömästi tehtävä osalliseksi yleisestä sivistyksestä: kasvatuksella on suuri tehtävä.

Mutta Pestalozzi ei kasvatuksellaan tarkoittanut ainoastaan tietojen kartuttamista varsinkin kansojen syvissä riveissä, vaan koko sisällöllisen ihmisen muuttamista ja parantamista. Hän asettui täten jonkunlaiseen vastakohtaisuuteen Comeniusta ja vielä enemmän filantropinistejä vastaan, mutta "hyödyllisten" tietojen halveksiminen tai vähäarvoisempaan pitäminen kasvatuksessa vei varsinkin hänen seuraajansa liiankin pitkälle, ja vastapainon muodosti Diesterweg, uudemman kansakoulun luoja, josta täten tuli jonkunlainen "käytännöllinen Pestalozzi", tämän ja Comenius'en yhteisluoma.

Pestalozzi oli jo tarkasti mieliin teroittanut, että kaikki kasvatus tarkoitti "pään, sydämen ja käden harjoittamista", toisin sanoen, että ymmärryksen ja tunteen kasvatuksen ohessa kasvatus työhön työn ja toiminnan kautta on visusti silmällä pidettävä. Ihmisen tulee yhdistää käytännöllinen työ oppimiseen, molempien tulee käydä käsi kädessä. Tämän aatteen omisti itsellensä suuri sosialistinen utopisti Robert Owen ja mitä suurimmassa määrässä Fr. Fröbel, lastentarhojen luoja. Fröbel on nykyään niin suuresti suositun "työkoulun" varsinainen tienraivaaja, mikäli on kysymys lapsen nuoremmasta iästä. Ihminen on muka ennen kaikkea kasvatettava työhön ja toimintaan, mutta koska Fr:n käsityksen mukaan lapsi kuuden ensimmäisen vuoden kuluessa on enemmän muitten vaikutuksen alainen kuin koko muuna elinaikana, on työhön totuttaminen heti ainakin kolmannelta ikävuodesta aloitettava. Pikkulapsen työnä on leikki ja sen takia on leikki tähän suuntaan sopivalla tavalla ohjattava. Lasta ei saa totuttaa ainoastaan passivisuuteen, vastaanottavaisuuteen, eikä vain jäljittelemiseen ("Nach-

machen”), vaan ennen kaikkea omatakeiseen toimintaan (“Machen”) jo leikissäkin, sillä siinäkin se löytää uusia totuuksia, kun se itsenäisesti toimii, vaikkapa vain leikin muodossa. Tämän vaatimuksen, joka sisältää suunnattoman paljon, teki jo Montaigne (Spontanéité), vaikka ei sille kasvatuksessa vielä löytynyt sopivaa muotoa. Ja kun koko tämä varhainen toiminta tapahtuu pienessä yhteiskunnassa, lastentarhassa, tottuu lapsi jo varhaimmasta iästä saakka yhteiskunnalliseen työhön. Tämä on juuri Fröbelin suuri edistysaate kasvatuksen alalla, jonka mahtava vaikutus ulottuu meidän sosialismin alaisiin päiviimme saakka: jo Fourier kehitti Fröbelin ajatuksia. Fröbelin merkitys kasvatuksen alalla on sitä suurempi, mitä välttämättömimmiksi lastentarhat nykyisessä kapitalistisessa yhteiskunnassa ovat käyneet, nämä laitokset kun pakostakin vaativat itsellensä aina vain suurempaa tunnustusta varsinkin sosialistien keskuudessa.

Vaikka siis sekä Pestalozzi—Diesterwegillä että Fröbelillä kasvatuksen toteuttamisessa oli syvästikin sosiaalisia näkökohtia, vieläpä perustaviakin tässä suhteessa, edellisillä siinä, että he tahtoivat ulotuttaa kasvattavan tietoisuuden kansan syvimpiin kerroksiin, siten kohottaakseen näiden yhteiskunnallista tilaansa taloudellisessakin suhteessa ja Fröbelillä siinä, että hän vaati kaikkien lasten kasvatusta yhteiskunnalliseen työhön ja toimintaan yhä välttämättömissä yhteislaitoksissa, niin on ehkä selvemmin prof. Natorp, uudemman sosiaalipedagogiikan perustaja, lausunut ilmi, että kasvatuksenkin alalla “ihminen siihen katsoen, mikä hänet ihmiseksi tekee, ei ole ensiksi yksityisenä olemassa, sitte myöskin astuakseen toisten kanssa yhteyteen, vaan hän ei ole ilman tätä yhteyttä ollenkaan ihminen”. On kerrassaan ilmeinen erehdys, että ihminen on yksinäinen olento; jokaisessa yksityisimmänkin elämän suonenlyönissä kiertelee henkisesti ja ruumiillisesti yhteisyyden elämä.”

Eräs toinen uudemman sosiaalipedagogiikan edustaja, P. Bergemann väittää niinkään Sozial Pädagogik

nimisen kirjan esipuheessa, että "ihminen tulee ihmiseksi ainoastaan inhimillisen yhteiskunnan kautta" ja että "kasvatusta ilman yhteisyyttä ei ole olemassa."

Individuaalipedagogiikko erehtyi suuresti siinä, ettei se huomannut, miten lapsikin on täydellisesti sosiaalinen olento; miten voi edes individuaalisestikaan kasvattaa lasta hyvin, ellei tarkasti pidä lukua yhteiskunnallisista edellytyksistä; miten ei ole, kuten Rühle (Grundfragen der Erziehung s. 18) huomauttaa, olemassa mitään "normaalilasta", jossa olisi kaikki sosiaaliset edellytykset yhtäläisesti. Mutta eivät Pestalozzi ja Diesterweg, ei edes Fröbelkään, riittävästi tätä seikkaa silmällä pitäneet, eivätkä ulottaneet uudistavia periaatteitansa koko kasvatukseen; ja sen takia heitä voi pitää ainoastaan sosialipedagogiikan tienraivaajina.

Ihmisen ruumiilliseen ja henkiseen muodostumiseen vaikuttaa ennen muita kaksi seikkaa: perinnöllisyys ja ympäristö ("milieu").

Edellinen on kovin mahtava tekijä tässä suhteessa. Ja perinnöllisyys vaikuttaa aina kolmanteen ja neljanteen sukupolveen saakka — vieläpä kauemmaksikin. Tunnettu ranskalainen raittiusharrastaja Legrain kertoo ("Herédité et Alcolisme s. 348), mitenkä eräs juoppo, joka viinahulluudesta oli 8 kertaa ollut hulluinhuoneessa, oli siittänyt 9 lasta, joista 4 kuoli ensimmäisellä ikävuo-dellaan ja 5 oli hyvin hermosairaita; 5 siskoa oli kuollut kouristuksista pikkulapsina, 3 muuta oli houruja; isäkin oli juoppo ja isoisä samoin. Vielä hirvittävämmän esimerkin esittää prof. Polmann (Rühle m. t. siv. 28: erään naisjuopon jälkeläisistä, kaikkiaan 719, oli 181 ilotyttöä, 76 murhaajaa ja pahantekijää, 142 maankuljeksijaa, jotka tuottivat valtiolle yli 6 milj. menot. Samanlaisia esimerkkejä on muitakin.

Mutta ehkä vielä mahtavampi on ympäristön vaikutus ihmiseen. Kuten ylempänä mainittiin, huomautti tästä jo Montaigne kasvatuksen alalla, ja varsinkin Buckle ja hänen perästään Taine ovat tästä tehneet päätekijän ihmisen muodostamisessa etenkin henkisessä suhteessa. Kaikissa tapauksissa on molemmilla seikoilla

erinomaisen suuri vaikutus ihmisen luonteeseen ja kehitykseen, niin suuri, että on monasti nostettu kysymys, voiko varsinainen kasvatus, olkoonpa se mimmoinen tahansa enää muuttaakaan, minkä perinnöllisyys ja ympäristö ovat luoneet. Kant. esim. vastaa tähän myöntävästi, Schopenhauer kieltävästi. Epäilemättä on kuitenkin edellinen oikeassa, kuten tuonnempana selviää; vaikka moni innokas kasvattaja kyllä on kasvatuksen merkitystä liioitellut eikä se voi kovinkaan suuria aikaansaada, jos sekä perinnöllisyys että ympäristö on aivan vastassa. Prof. Forel on sangen sattuvasti lausunut: "Ennen kaikkea tulee synnyttää kelvollisia, perinnöllisiä ihmisarvoja ja sitte kasvattaa nämä yhtä kelvollisesti ja yhteiskunnallisesti".

Tunnettu filosofi ja pedagoginen teoreetikko prof. Dilthey on väittänyt, että "yleinen kasvatusoppi" on kerrassaan mahdoton. Vaikka Dilthey omalta näkökannaltaan on tullut tähän johtopäätökseen, on väite oikea. Eri kultuuri- ja yhteiskunnalliset olot vaativat erilaisia kasvatustavallisia perusteitakin. Kun esim. haudantakainen elämä oli ihmisille pääasiana, oli uskonnollinenkin kasvatus etusijalla. Porvariston valta, joka vastusti kirkkoa, maallistutti koulun, mutta nykyinen aika, jolloin uskonto taas on saatava porvarivallan tueksi proletariaattia vastaan, vaatii taas kasvatuksen pysyttämistä uskonnollisessa hengessä: ennen niin uskonnonvastainen porvaristo on käynyt tämän vaatimuksen kannattajaksi. Sillä virallinen kristinusko on haudantakaisilla lupauksillaan erinomaisen omiansa rauhoittamaan köyhälistöä sitä riistettäessä, kuten ennen kapiinoivaa porvaristoa, ja sama virallinen kristinoppi, joka ennen kaikkea teroittaa mieleen nöyryyttä, ei taas yhtään sovi köyhälistölle, jonka täytyy taistellen ja vastustaen luottaa omaan voimaansa ja itsetietoisuuteensa.

Ja näin on aivan luonnollista, että nykyäänkään ei voi olla yksi yleinen kasvatus, vaan ainakin kaksi, porvarillinen, vanhoillinen ja proletaarinen, uudenaikainen,

uusiin yhteiskuntaoloihin sovitettu varsinainen ja johdonmukainen sosiaalipedagogiikka, joka tarkasti ottaa huomioon yhteiskunnalliset olosuhteet, sosiaaliset näkökohdat kaiken kasvatuksen sekä perusteena että loppu-tarkoituksena; välimuotoja on kyllä sen ohessa muutamia, kuten esim. Natorpin enemmän porvarilliseen kallistuva ja Bergemannin, joka on enemmän proletaarista laatua.

Jos tämä on oikein — ja sitä tuskin totuutta etsivä voi epäillä — niin on aivan paikallaan, jos väittää, että löytyy erityinen proletaarinen kasvatustapa, joka oikeastaan on johdonmukaisesti kehittynyt sosiaalipedagogiikka, ja että voi esittää vastattavaksi kysymyksen: "Miten on proletaarinen lapsi, 70—80% enemmistön lapsi, kasvatettava?" "Mitä sen kasvatusta varten ennen kaikkea vaaditaan? Ja "miten on se tähän asti kasvatettu?"

Saadaksemme tähän vastauksen, täytyy olla selvillä siitä, mimmoinen on todellisuudessa proletaarinen lapsi.

Ja silloin on ensiksi vastattava kysymykseen: "mimmoinen on proletaarinen äidin, tuon lapsen synnyttäjän tila?"

Marx torjui jo Kommunistisessa Manifestissa puhevalla ivalla porvarillisen syytöksen, että sosialistit (silloiset kommunistit) muka hävittävät perheen, valtion varsinaisen kulmakiven. "Perheen hävittäminen! . . . Porvarilliset puheenparret perheestä ja kasvatuksesta, vanhempien ja lapsien pyhästä suhteesta toisiinsa, tuntuvat sitä tympäisevämmiltä, mitä enemmän suurteollisuuden vaikutuksesta kaikki, perheen siteet köyhälistöstä hävitetään ja lapset muuttuvat tavalliseksi kauppatavaraksi ja työkoneeksi." Ja "Kapitalisminsa" ensimmäisessä osassa (etenkin 8:nnessä luvussa) hän laveasti puhuu tästä asiasta: mitenkä naisen (vaimojen ja lasten) työ käypi yhä välttämättömämmäksi ja tavallisemmaksi ja siten perheen siteet pitkän työpäivän nojalla höltyvät.

Ja mistä tämä johtuu? Sombart on etevässä pik-kuteoksessaan "Das Proletariat" (v. 1906) huomauttanut (siv. 8), että v. 1895/96 oli 68,7% :lla Preussin koko väestöstä vähemmän kuin noin 1,200 Smk. vuositulot ja hän lisää: "tämä suhde on jotenkin sama kaikissa kapitalistisissa maissa. Epäilemättä on tosiasia, että proletaariset olennot tulevat yhä lukuisemmiksi, mikäli kapitalistinen talousjärjestelmä laajenee". Rühle ("Das proletarische Kind" siv. 31) huomauttaa, että Saksan maalaistyöntekijä keskimäärin ansaitsee 540 Smk., mutta valtion postihevosen ravinto ja hoito vaativat 900 Smk. vuodessa! Työläinen, ihminen on kaikkialla monasti huonommassa taloudellisessa tilassa kuin tavallinen juhta! Ja tähän tulee lisäksi, että, kuten Sombart (m. t. siv. 63) todistamalla väittää, "sadat tuhannet ja huonoina aikoina miljoonat työhaluiset ja työkykyiset ihmiset ovat kulttuurimaissamme puutteen ja nälän vallassa, koska yhteiskunnalla ei ole mitään työtä niille antaa". Ymmärrettävissä on, että näin ollen työläisperheen ravinto melkein aina on riittämätön ja varsinkin, että asumusolot ovat mitä kurjimmat.

Ja työläisperheen taloudelliset olot olisivat vielä kurjemmat, elleivät perheen vaimot niin suuressa määrässä kartuttaisi perheen tuloja. Henriette Fürth (Die Mutterschaftsversicherung siv. 7) tietää kertoa, että virallisen tutkimuksen mukaan vähintään puolet, mutta monin paikoin $\frac{3}{4}$ työläisperheen tuloista Saksassa on tehtaissa työskentelevien perheenvaimojen ansiota. Miehen ansio yksin ei riitä. Ei voi kummastella, että, kuten Levenstein (Die Arbeiterfrage siv. 245) kertoo, moni vaimo, sairaskin, vastaa miehellensä, kun tämä kehoittaa häntä pysymään kotona: "Me tarvitsemme rahaa. Meillä on kuusi lasta". Toht. Dorn on (Archiv für Rechts. u. Wirtschafts phil. V, 1, 85) näyttänyt toteen, että esim. Saksassa — ja tässä kuten monessa muussakin suhteessa ovat olot muissa edistyneimmissä maissa pääasiallisesti samanlaiset — kolmas osa kaikista ansiotyötä harjoittavista on naisia, että kahta miestä kohti tässä suhteessa tulee yksi nainen ja että

puolet kaikista ansaitsemiseen kykenevistä naisista jo harjoittaa ansiotyötä. Rühle (Das. prol. Kind s. 34) huomauttaa, että 46,2% ansiotöissä olevista naisista on naimisissa. Ja rouva Fürth (m. t. siv. 7) on osoittanut, että kahdentoista vuoden kuluessa (1895—1907) naitujen vaimojen luku tällä alalla on kasvanut 58,88 %:lla, mutta naimattomien luku vain 24,13 %:lla ja leskien 5,96 %:lla. Tämä näyttää, miten suureksi tekijäksi naidun naisen ansiotyö perheen tuloissa on kasvanut.

Jos äiti on poissa työstä, joka suoritetaan ulkopuolella kotia, on seuraus, että perheen tuloista ainakin puolet tippuu pois. Jos hän taas menee työhön kodin ulkopuolelle, ei hän voi imettää rintalapsiaan, jotka siten todistettavasti kuolevat vielä varmemmin. Ja tuossa työssä myrkyttää hän usein itsensä ja kohdussa makaavan lapsensa, hän vahingoittaa sitä samoin liian pitkällä tai liian raskaalla työllä. Jos hän on kotona, riutuvat äiti ja kohtulapsi; jos hän menee työhön, niinikään. Kamala vaihtoehto! Kapitalistisen järjestelmän hirvittävin myrkkykukka! Ja avioton lapsi, joka syntyy maailmaan yhtä viattomana kuin aviollinen, mitä kaikkea se saakaan kärsiä! "Äpärälasten" kuolevaisuus onkin paljoa suurempi kuin toisten työläisvaimojen lasten, joiden kuolevaisuus taas on melkoista suurempi kuin keskisäädyn ja korkeampien kerrostien: suhdeluvut ovat 352, 305, 173 ja 89 % (H. Fürth m. t. siv. 24). Aviollisista lapsista yleensä elää $\frac{4}{5}$ ensimmäisen vuoden yli, aviottomista $\frac{2}{5}$, siis puolet edellisistä. "180,000 aviotonta lasta Saksassa, joista $\frac{2}{3}$ joutuu houruinhuoneisiin tai vankiloihin. Ja sitte nuo 30,5 % rintalapsia, jotka työläisperheissä kuolevat. Hirveä laskuesimerkki... Autuaat kuolevat, kolmenkertaisesti autuaat vielä syntymättömät", huudahtaa Hedvig Dohm Sos. Monastheftissa (v. 1912 siv. 747).

Mutta eloon jääpi koko joukko, joiden ruumis on niin huonossa tilassa, ettei siitä ole juuri mihinkään, ja joiden hoito yleensä jääpi hyvin vaillinaiseksi. Joku vanhempi lapsi, isoäiti tahi tuttava voi, mikäli ehtii,

katsoa näitä (lue Gyldholmin romaania!), mutta kasvatuksesta ei tavallisesti voi olla paljon puhetta. Äiti ei ulkotöiltään ja kotiaskareiltaan paljoa ehdi, vaikka kuinka ponnistaisi: sen he kyllä monastikin tekisivät ja tekevät, minkä voivat. Varsinkin sosialidemokraattiset naiset, jotka tässä suhteessa esim. erään ei-socialidemokraattisen naisen, rouva Adelt'in todistuksen mukaan ovat korkeimmillaan (k. Ellen Key, *Barnets århundrade* I siv. 94).

II.

Mitä siis vaaditaan kaikkein ensiksi kelvollisen lastenkasvatuksen aikaansaamiseksi köyhälistön piireissä? Äitiysvakuutusta ja lastentarhoja ja tietysti sen ohessa lyhennettyä työaika ja elatuskustannusten mukaan korotettuja palkkoja. Äitiysvakuutus suojelee äitiä ennen ja jälkeen synnyttämisen niiltä vaaroilta, jotka uhkaavat häntä ja syntymätöntä tai äsken syntynyttä lasta. Ja lastentarhat antavat niiden äitien lapsille suojaa, jotka eivät voi pysyä kotona lapsiaan hoitamassa. On kyllä helppo sanoa, että tällaisissa yleisissä kasvatustaitoksissa, jommoisia lastentarhat ovat, kasvatetaan jonkunlaista "inhimillistä tusina-, inhimillistä tehdastavaraa" (Bergemann, m. t. siv. 249), mutta samaa voisi sanoa myöhemmästäkin koulukasvatuksesta n. s. "hovimestarikasvatuksen" rinnalla. Lastentarhat ovat ainakin nykyisessä yhteiskunnassa välttämättömän tarpeen, mutta ne sittekään, kun niitä ei voi olla riittävästi, eivät liian paljon auta, puhumattakaan siitä, ettei niitä ole aina oikein järjestetty ja hoidettu. Ellei niitä olisi josain määrin, olisi asiain tila vielä sietämättömämpi.

Sombart lausuu äsken mainitussa teoksessaan (siv. 44): "Jääpi sitte lapsi (köyhälistön) perheen viimeiseksi jäännökseksi. Lapsi joka viettää parhaan osan elämästään kadulla... , joka ruumiillisesti ja henkisesti kasvaa suureksi keskellä myrkytettyä ilmaa. Varsinkin... muuttuu suuri proletaaritalo laitokseksi, jossa lapsia järjestelmällisesti pilataan ja paheeseen houkutellaan.... Voi aina vain kummastella, että näistä suopesistä

sittekin niinkään monta kunnollista miestä ja naista lähtee maailmaan. Kuinkahan kauan vielä?"

Ja sama huudahdus on toisella älykkäällä porvarillisella kirjailijalla Ellen Keyllä. En voi olla tässä lainaamatta sivua hänen kaksinidoksisesta teoksestaan lapsen kasvatuksesta ("Barnets århundrade I", siv. 74). "Niin kauan kuin", sanoo hän, "yläluokka itse esiintyy raakana, kohtuuttomana, nautinnonhimoisena, vetelehtivänä; niin kauan kuin enemmistön elämäntarkoituksena on rahojen ansaitseminen ja rahojen tuhlaaminen; niin kauan kuin monet voivat syödä tekemättä työtä ja monet eivät saa työtä, jotka sitä ovat hakenet; niin kauan kuin ylenpalttinen ylöllisyys elää ylenpalttisen kurjuuden rinnalla, ei yläluokalla ole mitään oikeutta vaatia parempaa alaluokkaa. Nykyinen yhteiskunta luopi ja ylläpitää semmoista yhteiskunnallista järjestelmää, jonka vaikutukset sitten näyttäytyvät taloudellisissa rikoksissa sekä ylä- että alaluokassa. Ei ole kummallisempaa, että suuri kaupunki on täynnä poikavintiöitä, kuin että pilaantunut juusto on täynnä matoja.

Pilaantunut kotielämä, kurja koulujärjestelmä, liian aikainen tehdaselämä, tylsistyttävä katuelämä — se se on, mitä suurkaupunki tarjoaa alaluokan lapsille, ja se on paljoa kummallisempaa, että ihmisluonteen paremmat vaistot sittenkin useimmin alaluokassa pääsevät voitolle, kuin että ne välistä eivät sitä tee."

Tuo vanha tuomiopäivien profeetta on tässä suhteessa puhunut sanoja, joiden pitäisi kaikua vallanpitäjien korviin, varsinkin niiden, jotka pampulla tahtovat "pelastaa poikavintiöt yhteiskunnalle". Kun Ruskin on esittänyt alaluokan raa'at halut ja alhaiset ajatukset, sen kivulloiset ruumiit ja turmeltuneet mielet, jatkaa hän: "Mutta nämä ihmiset, semmoisina kuin he ovat, ovat kuitenkin pyhimmät, täydellisimmät, puhitimmat ihmiset, joita maa nykyään voi esittää! Sillä olkootpa vain semmoisia, jommoisiksi olen heidät kuvannut; mutta vaikka he ovat semmoisia, he kuitenkin aina ovat pyhempinä kuin me, jotka olemme heidät jättäneet semmoiseen tilaan".

Niin kauan kuin nykyinen yhteiskuntajärjestelmä kestää, täytyy köyhälistön vaatimalla vaatia, että sillä on niin paljon kuin suinkin lastentarhoja, joissa köyhälistön äidit, perheen toimeentulon tähden tehtäisiin suljettuina, saavat lapsillensa hoitoa ja hoivaa. Ja mitä kovemmin vaatii, sitä paremmin saa. Eikä lastenkasvatus, jos se on hyvää, suinkaan ole halveksittavaa. Sillä tulee ottaa huomioon, että, jos useammilla vanhemmilla olisikin aikaa lastensa kasvatukseen, hyvin monella, epäilemättä enemmistöllä sekä ala- että yläluokassa ei ole kykyä eikä monasti haluakaan lapsenkasvatukseen, puhuttakoon siitä kuinka kauniisti tahansa.*) Mietittävä on tosiaan, mitä Heinr. Schulz ("Die Schulreform der Sozialdemokratie" siv. 124) lausuu: "Isän ja äidin alkuperäinen rakkaus lapsiinsa ei kärsi mitään tulevaisuuden julkisesta kasvatuksesta" (josta jo nykyään lastentarhat suorittavat tehtävien osan). Vanhemmat katselevat lapsiaan omien etujensa silmillä ja he tekevät siten usein lapsille vääryyttä. Tämä vääryys supistuu mahdollisimman vähäksi, jos kasvatuksen tehtävät uskotaan ammattikasvattajille, jotka sitä varten ovat saaneet itse tarpeellisen perusteellisen kasvatuksen."

Ja jos pitääkin, kuten yleensä tähän asti on ollut tavallista, äidin ja isän kasvatusta ensimmäisinä ikävuo-sina parempana — näin ajattelevat uusimmista sosialpedagoogisista kirjailijoista esim. Rühle (Grundpr, siv. 31), Ellen Key ja Bergemann — niin täytyy ainakin väliasteena itse kasvatuksen nimessä vaatia lastentarhoja ja senkaltaisia laitoksia, kunnes työajan lyhentämisellä saadaan kansan suuren enemmistön isille ja äideille riittävästi aikaa lastensa kasvatukseen. Sitä ennen ovat runoilijan sanat suuressa määrin ainoastaan pelkkää sanahelinää:

"Sill' riemuisella soitollansa
Se lapsikultaa tervehtää,

*) H. Spencer väittää: "Lasten kasvatus ruumiillisessa, siiveel-lisessä ja henkisessä suhteessa on hirveän puutteellinen. Ja se on sitten suuressa määrin siitä syystä, että vanhemmilta puuttuu oikea tieto lapsien kasvatuksesta."

Jok' alkaa maalla matkoansa,
Leväten unta lempeää;
Tään osat matkan kohtalossa
On vielä onnen kainalossa;
Nyt äidinrinnan hellä lempi
On heikon armas aamuhempi —."

"Viisaasti hallitkaa
Perheessä vallitkaa
Opiksi tyttöjen
Ohjeeksi poikien;
Kädet nuo,
Lakkaamatta,
Tuloja tuo
Taukoamatta." (Schiller).

Kun proletaarilapsi on päässyt lastentarhaiän yli, noin 6—7 vuotiaaksi, olisi hänet pantava kansakouluun, jotta hän tulevaisuudessa tietojensa nojalla voisi paremmin ansaita tahi oikeammin sanoen siten kehittyisi itsenäisemmäksi ja vaateliaammaksi ja tällä tavoin paremmin täyttäisi tehtävänsä kansalaisena ja ihmisenä.

Mutta tuo köyhyys! Mitenkä (puhumattakaan n. s. "huutolaisista") pitää koulussa monta vuotta lasta, joka niin varhain kuin suinkin pitäisi panna työhön, kun perheen varat ovat niin niukat! Ja jos sinne köyhä lapsi pääseekin, on sivullinen ansiotyö kaikelle koulunkäynnille ja kaikelle kesvatukselle suuri este.

Engel kertoo klassillisessa teoksessaan (Die Lage der arb. Klassen in Engl. siv. 145) mitenkä jo v. 1839 melkein puolet Englannin tehdastyöläisistä oli alle 18 vuoden; Sombart (m. t. siv. 46 seur.) kuvaa virallisten "sinikirjojen" mukaan näitten lasten surkeata tilaa, tietojen ja kasvatuksen puutetta (esim. "Jesus oli joku entinen Engl. kuningas" y. m. s.); ja Agahd (Erwerbstätigkeit schulpflichtiger Kinder) osoittaa, mitenkä meidänkin päivinäme 6—10 vuotiaita lapsia suuressa määrin käytetään etenkin Saksan kotiteollisuudessa aivan mitättömästä palkasta. Ja Louise Zietz (Kinderar-

beit siv. 22) vakuuttaa, että Saksan uutta lastensuojelulakia rikotaan 90 tapauksessa 100:sta, koska sakot rikkomuksista ovat niin alhaiset.

Lasten ansiotyö, — josta tosiaan pitää paikkansa Ruskinin väite, että valmistetun työn kustannuksiin olisi laskettava myöskin työntekijäin tuska ja sielullinen ahdinkotila työtä tehdessä — pakoittaa heidät usein syömättä ja saamatta riittävästi nukkua, usein huonossa sisä- ja ulkoilmassa suorittamaan liian raskasta ja pitkällistä työtä; puhumattakaan siveellisistä vaaroista, kehittää tuo yksipuolinen työ kasvavalla iällä ruumiin vinoon ja tekee sielun tylsäksi; näin tulevat he ruumiillisesti ja henkisesti väsyneinä kouluun, jossa eivät tietysti jaksa tarkkaavasti seurata opetusta, ja silloin heitä rangaistaan.

Varsinkin jos kansanopetus on pakollinen, kuten se on useimmissa sivistysmaissa, on luonnollinen seuraus, että valtion ja kunnan tulee vastata siitä, että koululasten ei tarvitse, ja että he eivät saa hakea koulunkäynnin aikana ansiotöitä ja että ne seuraavat koulun opetusta täysin ravittuina. Kuuluisa englantilainen filosofi Herbert Spencer, joka neljännessä kasvatusoppinsa luvussa laajasti on puhunut ruumiillisen kasvatuksen puolesta, on osoittanut (saks. käänn. siv. 249), että "toimintakyvyn suuruus etupäässä riippuu ravintoaineitten ravitsemisarvosta." Sen tähden on jo ulkomailla ruvettu monin paikoin (Pariisissa, Lontoossa, Kristianissa y. m.) kunnan puolesta ravitsemaan nälkäisiä koululapsia, jotta nämä voisivat menestyksellä ottaa osaa koulun työhön. Vaikeampi on lasten ansiotyön poistaminen tahi edes melkoinen supistaminen, vaikka alku jossain määrin on tehty Englannissa, Sveitsissä, Saksassa y. m., kuitenkin aivan riittämättömästi. Sen poistamisesta olisi muutenkin paljon hyötyä. Ensiksi kasvaisi sen kautta seuraava täysi-ikäinen sukupolvi vahvemmaksi ja työkykyisemmäksi, joka on suuri kansallinen voitto. Toiseksi *vaikuttaisi tuon tavattoman halvan työvoiman poistaminen kohottavasti täysi-ikäisten työpalkkoihin* — josta syystä juuri työnantajat pitävätkin

niin lujasti kiinni lasten työstä. Ja kolmanneksi, kun työpalkat nousevat, pakottaa se tekniikan parantamiseen, kuten kokemus Amerikasta näyttää, jossa korkea työpalkka ja korkea tekniikka käyvät käsikädessä.

Jos lastentyö poistetaan, voivat lapset paremmin seurata opetusta ja paremmin olla kasvatuksen alaisia, otaksamalla, että he kunnollisesti ravittuina käyvät koulua.

Mutta mimmoinen on yleensä se koulu, jossa köyhälistön lapsia kasvatetaan? Onko se semmoinen kuin sen pitäisi olla?

Koulu, kuten kaikki muukin, on ollut hallitsevien luokkien vallan heijastuksena. Korkeampi koulu oli keskiaikana täydelleen, niinkuin melkein koko tiedekin, kirkon ja uskonnon palveluksessa, oikeastaan vain kirkon palvelija. Mutta kun porvaristo vähitellen heräsi, perusti se omia porvarikouluja, jotka ensin pysyivät jotenkin vapaina kirkon vaikutuksesta ja vasta uskonpuhdistuksen ajasta asti joutuivat sen alaisiksi. Mutta mitä mahtavammaksi porvaristo kasvoi, sitä enemmän maallistuivat koulut. Varsinaiset kansakoulut ovat aina pidetyt vallitsevien luokkien alaisina ja välikappaleina ovat etupäässä olleet uskonnon opetus ja historianopetus. Jo Pestalozzi tekee tämän syytöksen ja varsinkin hän valittaa, että uskonnonopetus oli vain ulkonaista muistin vaivaamista. Ja Diesterweg, hänen jatkajansa, nimittää m. m. katkismuksen "hirveimmäksi kaikista kirjoista."

Sangen ankarasti lausuu Rühle (Gr. d. Erz p. 73) tästä kirjasta: "Ylipäänsä katkismuksen yhteiskunnallinen suunta! Se on erittäin hauska luku. Siinä ilmenee kansakoulun luokkaluonne paljaana ja kylmänä. Palvelijoita kehoitetaan kuuliaisuuteen, mutta se kohta, jossa lausunto kääntyy herrojen puoleen, on pois jätetty. Hallitsevia kohtaan terotetaan mieleen alistumista, mutta esimerkit, joissa sallitaan oikeutettua väärän ja rikoksellisen hallituksen vastustamista, ovat jääneet mainitsematta. Myös se lausunto, että täytyy totella jumalaa enemmän kuin ihmisiä, on jätetty sieltä pois.

Seitsemännän käskyn mieltelmävalinnassa kannatetaan voimakkaasti nykyisten omaisuusolojen pyhyyttä; ei ole mitään puhetta köyhälistön oikeudesta olemassaoloon ja sivistykseen. Näin vaikuttaa katkismus omistavien ja hallitsevien luokkien asianajajana, köyhien ja sorrettujen kukistajana ja painajana." Ja suuressa määrin on koko nykyinen uskonnon opetus samaa laatua. Sen takia sanoo sitä Tolstojkin "suurimmaksi rikokseksi lasta vastaan" ja kuuluisa pedagoginen prof. Rein väittää, että "koulumme uskonnonopetus muodostaa oman maailmansa, mutta maailman ilman elämää ja sen takia ilman vaikutusta... Aikansa eläneen ja uuden eteenpäin pyrkivän maailman panevat opettajat nuorison päähän vieretysten." Ja sen takia on, varsinkin kansojen pohjakerroksissa ruvettu vaatimaan koko uskonnonopetuksen poistamista kouluista ja sen kasvatuksesta. Tämä on sitä oikeampi vaatimus, kun lapset tulevat kouluihin aivan eri tavalla uskovien vanhempien kodeista, monista, jotka periaatteellisesti hylkäävät uskonnon. Tämä tietysti ei estä, että ne, jotka *tahtovat* lapsillensa uskonnonopetusta, sitä voivat saadakin kouluissa, vaikkapa valtion kustannuksellakin, kuten monasti ulkomail-lakin, esim. Ranskassa, Sveitsissä y. m. Se ei siis suinkaan ole mitään uskonnonvapautta, jos koulussa lapsia opetetaan päin vastoin, kuin mitä *periaatteellisesti* kodeissa opetetaan. Ja tällöisten vanhempien lukumäärä kasvaa, kuten tiedetään, päivä päivältä. Ja etenkin sosialistit hylkäävät uskonnonopetuksen siitäkin syystä, että koko sen henki kasvattaa nöyryyteen ja nöyryymiseen, mutta koko sosialismin henki on kasvatusta itsetietoisuuteen, itseluottamukseen ja taisteluun nöyryyttäviä valtoja vastaan.

Toinenkin opetusaine koulussa on monasti ja useimmitenkin omiansa viemään samaan tulokseen, sellaisena kuin sitä nykyään opetetaan, nim. historianopetus. Vieläkin annetaan sotatapahtumille ja yksityisten urotöille sotatantereella liian suuri merkitys, samoin ruhtinaitten toimille joiden vaikutus kansojen elämään on paljoa pienempi kuin yleensä otaksutaan. Tämä kaikki tapah-

tuu hallitsevien voimien tukemiseksi ja tyhjän helisevän isänmaallisuuden ylistykseksi. Länsimaisissa kulttuurivaltioissa on ainakin osaksi asia parimmalla kannalla kuin muualla.

Pariisiin kuuluisan professorin Ch. Seignobosin uusimman ajan historiassa kouluja varten on hyvin vähän puhuttu sodista ja diplomaattisista vehkeilyistä, vaan pääasia on sivistyksellisten ja taloudellisten, vieläpä sosialististenkin olojen esittäminen. Vastaava Englannin kouluissa käytetty käsikirja esittää hallitsijainkin vaiheet sivuasiana. Muun muassa sanotaan niistä, että muutamat olivat hyviä, toiset taas huonoja, "sillä kuninkaat ovat täsmälleen sellaisia kuin muutkin ihmiset." "Ei ole kauan siitä, kun vielä yleisesti arveltiin, että Englannin historia oli sen kuninkaitten historia. Mutta nykyään huomaa jokainen, että Englannin historia on Englannin kansan historia. Kuninkaan merkitys on monasti Englannille ollut vähempi kuin aivan yksinkertaisten kansan keskuudesta lähteneitten miesten, joilla ei ole ollut mitään kruunua, mutta ovat suorittaneet Englannin hyväksi suuria urotoita" (Qvarck, Kommunale schulpolitik siv. 46). Tähän suuntaan käypi tietysti kaikki proletaarinen kasvatus.

Ruumiillinen kasvatus, s. o. huolenpito ruumiin kehityksestä koulussa on paljon suuremmassa määrässä pääsevä valtaan kuin nykyään asian laita on. Tosin enemmän kuin ennen on porvarilliseltakin taholta toimittu tähän suuntaan: on hankittu kylpyjä kouluun, on tutkittu hampaita y. m., mutta harvoin ja ainakin aivan riittämättömästi on pidetty sekä koulun lääkärien että opettajiston puolelta tarkkaa huolta lapsien ruumiillisesta kehityksestä koko kouluaikana alusta loppuun asti. Jos vertaa, mitä esim. Zürichissa ja muualla Sveitsissä on tehty tällä alalla siihen, mitä muut valtiot ovat aikaansaaneet, on ero jo suuri. Kansan kasvavan koulu nuorison terveys on koko kansalle niin erinomaisen tärkeä, että tälle, *tätä ruumiillista koulukasvatusta varten eivät mitkään rahalliset uhraukset ole liian suuret.* "Kun on kysymys kansan kasvatuksesta, eivät mitkään

menot ole liian suuria” väitti jo “vanha suuri mies Gladstone” ja se koskee ehkä etupäässä kansan ruumiillista kasvatusta. Montaigne, Locke, Rousseau, Basedow ja filantropinistit ja vihdoin Spencer ovat sen takia myöskin panneet sille niin suurta painoa. Ja vielä ankarammin tulee sosialistien pitää tästä kiinni.

Vielä on pari pääseikkaa, joiden toteuttamisesta kaikessa laajuudessaan proletaarinen kasvatusta suuresti huolehtii: “työkoulusta” (Arbeitsschule) ja yhteiskuntakoulusta” (Einheitsschule). Ne ovat tämän kasvatuksen kulmakiviä. Mitä Pestalozzi ja Fellenberg, mutta etenkin Fröbel alkuasteilla ovat aloittaneet, on *kohotettava koko koulun hallitsevaksi periaatteeksi*. Työ, käytännöllinen toiminta ihmisten hyörinässä ja pyörinässä on jokaisen varsinainen tarkoitus — se oli m. m. Götchenkin, Kantin ja Snellmanin ajatus. Ja siihen on siis joka ihminen pääasiallisesti kasvatettava, s. o. toiminta on oleva kaiken oppimisen pohjana ja seuraajana. Jo taloustieteen perustaja A. Smithkin sanoi, että ihmisen henki kehittyy hänen työnsä ääressä. Muutamat porvarilliset kasvattajat (Kreschensteiner y. m.) ovat jo ruvenneet tätä ymmärtämään, mutta pääasiallisesti sosialismin vastustamiseksi eikä yksinomaan tavallisena pedagogisena periaatteena. Tässä ei ole, kuten Schulz (Schulreform siv. 188) sattuvasti huomauttaa, “kysymys käsityöopetuksesta vaatimattomana erikoisalana opetuksessa, vaan koko sisällisen koulutyön uudestaan perustamisesta, sen uudesta suhtautumisesta sen mukaan, kuin työ on asetettu koko opetusaineiston ja opetusmedootin perusteeksi.” Marx jo väitti (Kapital I^o, 449), että “tuottava työ opetukseen ja voimisteluun yhdistettynä... on ainoa keino täydellisesti kehittyneitten ihmisten luomiseksi.” Tämä on “tulevaisuuden kasvatuksen itu.” Näistä sanoista sai R. Seidel, kuten hän itse tunnustaa, aiheen kuuluisaan kirjaansa “Arbeitsschule” (toinen pain. 1910) ja hänestä tuli siten työkouluuutteen, kasvatustieteen uusimman ja tulevaisuudessa hedelmällisimmän uuden aatteen varsinainen luoja. *Missä vain suinkin käy päinsä, on kaikki opetus asetettava työn ja toi-*

minnan yhteyteen, oppilaan tulee käytännöllisesti pyrkiä, mikäli mahdollista, niihin totuuksiin, joita koulussa opetetaan. Silloin opinhalu hänessä kasvaa (Herbartin kuuluisa "Intresse"), kun itse saa hakea totuuden, itse toimia, olla aktiivinen eikä yksinomaan tai pääasiallisesti passiivinen, vastaanottava, joka oikeastaan sotiinkin nuorison luonnetta vastaan. Itsetoiminta pitää tarkkaavaisuuden vireillä, tietopuolisessakin opetuksessa, mutta passiivisuus kuolettaa sen. Osanotto aktiiviseen toimintaan opetuksen aikana herättää oppilaissa tutkimuksen halua, kekseliäisyyttä ja toimeliaisuutta; se kehittää oppilaan energiaa, lujentaa hänen tahdonvoimaansa ja luopi hänestä itsenäisemmän luonteen, etevämmän karakterin, vankemman ihmisen elämän taistelussa. Ja siten tämä opetusmetodi: itsetoiminta kaiken mahdollisen perustuksena opetuksessa synnyttää sen, minkä uudempi, varsinkin herbartianinen opetus ja kasvatus tahtoo aikaansaada; siveellisen luonteen. Ja kaiken tämän ohessa se paremmin ja lujemmin painaa lapsen mieleen koko teoreettisen, tietopuolisen opin, paremmin kuin silloin, kuin oppilas vain tahi pääasiallisesti on reseptiivinen, passiivinen, vastaanottava. Sen takia onkin useimmin nykyinen opetus niin kuolettava, niin vähän huvittava ja lapsen mieleen painuva, kun hän melkein kokonaan on vain vastaanottava, vaikka hän, kuten joka ihminen ja vielä suuremmassa määrässä nuori, elämänvoipa ja elämänhaluinen ihminen on luonnostaan taipuva toimintaan ja voimiensa koittamiseen kaikissa mahdollisissa suhteissa. Luonnollista on, että tästä syystä koko opetusaineitten valinta käypi enemmän käytännölliseen suuntaan, kohdistuu etenkin semmoisiin aineisiin, jotka ovat elämässä "hyödylliset," tahi edistävät tätä maallista toimintaa ja että metafyyseen mietiskelyyn vievät saavat kasvatuksessa jäädä enemmän syrjään. Tätä onkin m. m. Herbert Spencer laajasti kasvatustieteensä ensimmäisessä luvussa teroittanut mieleen. Luonnontieteitten tuleekin sen tähden jo monistakin syistä olla kaikkien muitten opetusaineitten etusijalla; niitten avulla voi "työkoulu" paraimmiten

toteutua. Niiden avulla voi opetus tapahtua induktiivisesti, *kokeitten* nojalla päästä yleisiin totuuksiin, jolloin oppilaan spontaneiteetti, itsetoiminta kehittyy — jota puolta varsinkin Rousseau ja Montaigne pontevasti ovat suositelleet — ja niitä harjoittaessa voipi oppilas paraimmiten tehdä *itsenäistä työtä* ja *itsenäisiä keksintöjä*. Kaiken tämän ohessa "työkoulu antaa myöskin paremman tilaisuuden erilaisten oppilaiden luonnonlahjojen keksimiseen ja ennen kaikkea se opettaa oppilasta, kuten opettajaakin, antamaan *enemmän arvoa ruumiilliselle työlle*, joka on kaiken muun työn perustuksena ja pohjana ja jolle tähän asti on annettu liian vähän tunnustusta hamasta muinaisuudesta aina meidän päiviimme saakka.

Luonnollista on, että varsinainen kansakoulu ainakin toistaiseksi jääpi ainoaksi koulu- ja kasvatustalokseksi kansan suurelle enemmistölle. Ainoastaan pienempi määrä köyhälistön lapsia voi päästä korkeampiin kouluihin. Mutta se vaatimus on ehdottomasti tehtävä, että tämä siirto tapahtuu ilman vaikeuksia, joita nykyään on; että kansan lapsi esteettömästi, jos hänellä siihen on luonnollisia lahjoja, siirtyy korkeampaan kouluun. Tämä taas on mahdollista, jos korkeampikin kouluopetus on maksuton ja opetusvälikappaleet niinikään. Ja sen tähden täytyy ylemmän koulun myöskin olla suoranaisena jatkona kansakouluille. Silloin ei tyhmä ja lahjaton yläluokan lapsi, pyri opinteille, ja toiselta puolen lahjakas köyhälistön lapsi, jolla on suuremmat luonnonlahjat, voi näitten mukaan enemmän hyödyttää yhteiskuntaa. Nykyään pääsee esim. Uudella Seelannilla mikä lapsi tahansa esteettömästi ja valtion kustannuksella aina yliopistoon saakka. Säätykierto tulee täten tasaisemmaksi ja pääsee vihdoin häviämään.

Ja tämän korkeamman koulun tulee olla yhtenäisenä (Einheitsschule) ja sekin molemmille sukupuolille yhtenäisenä, sillä jo Jean Paul väitti aivan oikein, että "hyvän käytöksen paraimpana tukena koulussa on sukupuolten yhtenäinen kasvatus; kaksi poikaa suojelee kahtatoista tyttöä ja päinvastoin. *Kokemus* on tosiaan

— *muutamista poikkeuksista* huolimatta — todistanut, että kodin yhteinen kasvatus, koulussa jatkettuna, on paljon terveellisempi nuoren tytön ja pojan kehitykselle, etenkin siveellisessä suhteessa kuin kasvatus eri kouluissa. Ja sitäpaitsi sekin on omiansa kehittämään yhteistä ihmisyyden tunnetta, joka ei kasvatuksessa eroita naista ja miestä, yhtä vähän kuin ministerin ja talollisen poikaa toisistaan. —

Jo muinaisuuden suuri filosofi Platon erotti hyveessä kolme eri alaa: totuuden, oikeuden ja kauneuden. Viimemainittu tulee nykyajan kasvatuksessa ehdottomasti liian vähän näkyviin. Ja kuitenkin ihminen on yksipuolisesti, vaillinaisesti kasvatettu, ellei häntä ole kauneuteen totutettu, opetettu ymmärtämään kauniin sopusuhtaisuuden lakeja ja ilmiöitä. Jo Cicero huomautti siitä, että sopusuhtaisuus, joka luonnossa vallitsee, kehoittaa meitä hakemaan sitä siveellisyydenkin alalla, ja Schiller, Saksan ylevä runoilija, tahtoi panna kauneuden kaiken kasvatuksen perustaksi. Tämä voi olla erehdys; mutta se ei ole mikään erehdys, joka vaatii, että kauneus on kolmas niistä sisaruksista, jotka lapsen sielun muodostavat sopusuhtaiseksi ja täydelliseksi. Ja tätä on ruvettukin yhä enemmän ymmärtämään, mutta ei vielä kukaan riittävästi. Kouluissa ja mikäli mahdollista, kodeissa on tälle kasvatukselle annettava kolmas osa kaikesta kasvatuksesta, etenkin kauniitten esineitten, soitto-kappaleitten ja runotuotteiden esittämisellä lapsille ja nuorisolle (ei saa unohtaa taidekuvien esittämistä koulun skioptikonin avulla ja lasten kauneudenaistin herättämistä retkeilyllä luonnon helmassa, taideiltamien toimeenpanemista kouluissa y. m.). Ja yleensä täytyy panna jyrkkä vastalause sitä yksipuolista tiedollista (intellektualista) kasvatusta vastaan, joka nykyään on vallalla, joka kuolettaa koko oppimisen halun ja itsenäisen ajattelemisen kyvyn sen ohessa. Valitettavasti nykyinen opetus ja kasvatus yleensä suloo kuolleeksi käyviä tietoja oppilaan sieluun, josta monastikaan ei ole aineellista ei henkistä hyötyä.

Minä en tässä tahdo muuta kuin ohimennen kajota siihen opetukseen ja kasvatukseen, jonka varsinaisen kouluajan jälkeen nuoret pojat ja työt köyhälistön piireistä saavat. "Opissa" niille ei opeteta liioin ammatitaitoa, vaan niitä käytetään työnantajan puolelta melkein vain helppoina työvoimina "lisäarvon" kartuttamiseksi; sehän on yleisesti tunnettu ja tunnustettu tosiasia. Vastapainona voi toimia etupäässä sosialidemokraattinen nuorisoliike.

III.

Olen tässä esittänyt proletaarista kasvatusta pääasiallisesti erityisissä kasvatuslaitoksissa syystä, että proletaarinen perhekasvatus on ja täytyy olevissa oloissa olla sängen puutteellinen. Mutta missä se *suotuisissa olosuhteissa* käy päinsä, täytyy sen tapahtua muutamia erityisiä näkökohtia huomioon ottamalla. Esitän näistä muutamia, pääasiallisemmat.*)

Se, mikä kaikessa kasvatuksessa mahtavimmin vaikuttaa, on *esimerkki*. Kun lapsi astuu elämään, ei hän tietysti tiedä tästä mitään. Hän luonnollisesti jäljittelee ympäristöään ja ennen kaikkea niitä, jotka ovat enimmänsä hänen kanssaan, hänen vanhempiaan. Pysyväisimmät vaikutukset lähtevät siis vanhemmista. Hyvin suuressa määrässä saavat vanhemmat semmoisia lapsia kuin he itse ovat. Tätä tarkoittaa Goethenkin kaksoissäkeistö:

"Hyviä lapsia saada voisi,
Jos itse vanhemmat hyviä oisi."

Ei ole vanhemmilla edes oikeuttakaan vaatia lapsilta hyviä avuja, elleivät itse niitä tahdo harjottaa. Koettakoot siis vanhemmat itse ennen kaikkea pyrkiä paremmuuteen *joka hetki*, niin on hyvä toivo, että lapsetkin seuraavat mukana. Tosin se ei *aina* tapahdu,

*) Tässä olkoon huomautettu eräästä *erinomaisesta* pienestä kirjasta: H. Schultz, Äiti kasvattajana (suomeksi 25 p. Lindströmin antikvar.), joka Saksassa sekä porvarillisissa että sosialistisissa piireissä on suurilla kiltoksilla vastaan otettu. Se on sosialistisessa hengessä kirjoitettu.

sillä vastakohtana on monasti *ympäristö*. Sen tähden on mitä tärkein seikka kasvatuksessa, että hankitaan lapselle, suuremmalle ja pienimmälle, *hyvä seura*. Se on mielestäni kerrassaan *tärkein asia koko kasvatuksessa*. Sillä, kuten jo Montaigne huomautti, on se oikeastaan elämä, joka ihmisen sittenkin *pääasiallisesti* muodostaa, se on *mahtavin kasvattaja* kaikista, ainakin sitten, kun ensimmäisinä 5—6 vuotena perustus on laskettu kodissa tai kasvatuslaitoksessa. Siis ainakin 6:nnesta ikävuo-
desta lapselle *hyvä seura, hyvä kumppali*.

Toinen suuri tekijä kasvatuksessa on lapsen *totuttaminen*. Siistiksi ei lapsi tule, ellei siihen aina taivuteta, eikä hän järjestystä opi, ellei kasvattaja yhtä mitään totuta häntä tähän: jo hyvinkin pienenä täytyy lapsen esim. tottua aina leikittyään asettamaan lelunsa johonkin määrättyyn paikkaan. Mutta ennen kaikkea täytyy totuttaa nuorta vesaa vaikeuksia kärsimään ja velvollisuutensa täyttämiseen, sillä muuten ei hän kelpaa missään yhteiskunnassa. Tähän tarvitaan paljon kärsivällisyyttä, sillä ei sovi kiusata lasta kaikenmoisten pikkuseikkojen tähden; ylipäänsä ei häntä saa "haukkua" eikä, ainakaan hieman suurempana, lyödä, koska tämä vain kehittää hänessä uppiniskaisuutta ja loukkaa hänen kunniantuntoaan ja ihmisarvoaan, kun juuri köyhälistön lapsesta ennen kaikkea on kehitettävä itsenäinen, ihmisarvonsa tunteva, vapaa ihminen. Sitäpaitsi kehittää ruumiinrangaistus aistillisuutta suuressa määrin, jota tietysti, ainakin nuoressa iässä, on visusti karrettava. Paras rangaistus on tyytymättömyyden ilmaisu äidin tai isän puolelta: sen tulee ensimmäisissä tapauksissa riittää. Ja sen ohessa paranee lapsi paraimmiten, jos hän aina, kun vain mahdollista on, itse omassa olennessaan saapi kärsiä ikävät seuraukset huonoista teoistaan; mistä jo kuuluisa Rousseau Emile kirjassaan on huomauttanut. Kiitoksia ja palkintoja on taas toiselta puolen jotenkin kohtuullisesti käytettävä, koska ne monasti enemmän pilaavat ihmistä kuin kasvattavat, ja hänen täytyy tottua tekemään velvollisuutensa eikä toimimaan minkään palkinnon nojalla: päivastainen

näkökanta on juuri heikoin kohta kristillisessä siveysopissa. Yleensä tulee tarkasti miettiä kaikkia käskyjään, mutta sitten niiden täyttämistä johdonmukaisesti vaatiakin; tottelevaisuuteen täytyy nuorta vesaa totuttaa, vaikka ei suinkaan orjamaiseen, vaan mitä enemmän ikää karttuu, tulee kasvattajan lyhyesti selittää käskynsä tai kieltonsa syyt ja seuraukset. N. s. flegmaattiset luonteet ovat tavallisesti hyvinkin taipuvaisia itsepäisyyteen; jos se on hyvin kovaa laatua, on asianomainen suljettava yksinäisyyteen: se keino auttaa paremmin, kuin ankara pieksäminenkään. Kaikki lapset, itsepäisetkin, ovat hyvin iloiset, jos kasvattaja heille osottaa luottamusta, s. o. otaksuu, että he kyllä toimittavat sen, mikä heiltä vaaditaan. Tällä keinoin saapi muutenkin ihmeitä aikaan, kuten esim. monen suuren sotapäällikön (esim. Caesarin) suhde sotilaihinsa selvästi osoittaa.

Yleensä on hyvin laajasti annettava luonnon kulkea kulkuaan, Rousseau'n antaman opetuksen mukaan, ja autettava sitä kulkua, missä apua tarvitaan. Ellen Key, Ruotsin nerokas kirjailija, väittää, että kasvatus ei olekkaan muuta kuin sitä, että "annetaan luonnon tasaisesti ja verkalleen kehittyä, ja ainoastaan valvotaan, että ulkonaiset olot tukevat luonnon omaa työtä" (Barnets årh. II, 2). Ja tähän avustukseen tarvitaan etenkin rakkautta, kasvattajan rakkautta lapseen, mutta ei suinkaan mitään "apinarakkautta", joka hemmottelee lasta ja siten siitä kasvattaa nokkaviisaan ja itsekkään ihmisen. Yhtä turmiolliseksi käypi tila, jos esim. toinen vanhemmista myöntää ja toinen kieltää: silloin ei tietysti lapsi tiedä mitä tehdä tai oikeastaan käyttää toista vanhemmista toista vastaan halujensa tyydyttämiseksi.

Paras rakkaus lapsiin ilmenee siinä näennäisesti vähäpätöisessä seikassa, että niiden kanssa tahtoo ja osaa leikkiä, kuten jo kuuluisa ranskalainen kirjailija rouva Stael, on huomauttanut.*) Ja kun lapsi kasvaa suurem-

*) Sivumennen mainittakoon, että parhaimmat lapsenlelut ovat ne, jolta voi ottaa kappaleiksi ja niistä jotain uutta rakentaa; sillä lapsi tahtoo ja sen täytyykin harjoittaa leikkilessäkin itsenäistä toimintaa Fröbelin kasvatusopin mukaan; sillä tavalla hän oppii tutkimaan jo lapsena asiain ydintä, oppii tuntemaan "esinettä itseään", käyttääkseen Kantin kuuluisaa lausuntoa tässä merkityksessä.

maksikin, tulee aina ottaa osaa sen puuhiin ja harrastuksiin, jotta toimintahalu kehittyisi. Sillä toimeen ja työhön tulee, kuten sanottu, sitä kasvattaa. Ja tämän kanssa yhteydessä on kasvattaminen elämän ilon hakemiseen, mikäli suinkin mahdollista. Sillä ainoastaan näin kehittyy lapsesta ihminen, joka katsoo rohkeasti elämää ja joka *ei tyydy* tavalliseen jokapäiväisyyteen ja nykyisiin oloihin, vaan *pyrkii aina eteenpäin, aina parempaa tulevaisuutta kohti*. Ja näin koko ihmiskunnan tila vähitellen muuttuu ja kehittyy yhä paremmaksi. Tämä tapahtuu vielä varmemmin, jos kasvattaja aina teroittaa nuorison mieleen sosialismin tarkoitusta ja korkeata ihannetta, kun tämä pystyy sitä tajuamaan. Kovin kauniisti on Nietzsche Zarathustrassaan kaikesta kasvatuksesta lausunut: "Teidän lapsiennon maata tulee teidän rakastaa — vielä keksimätöntä kaukaisessa meressä! Sitä kohti pyydän minä teitä purjehtimaan, sitä etsimään." Kasvatus on elävän vanhemman sukupolven sunnitelman mukainen vaikutus nuorisoon muodostaakseen siitä kunnan ihmisiä. Vieläpä kunnollisempia kuin itse synnyttäjät ovat. "Sinun ei tule jatkaa sukuasi ainoastaan eteenpäin, vaan *ylöspäin*. Avioliitto on kahden tahto luoda se, joka on enemmän kuin ne, jotka sen loivat." Ylöspäin! On istutettava nuoriin vesoihin etenkin se käsitys, että itsekkyyden on kuolettava, että tulee uhrautua toisten edestä: perheen, yhteiskunnan, kansan, ihmiskunnan edestä. Ihmiskunnan pitää kulkea eteenpäin ylempiä tarkoituseriä kohti! Sitä varten tulee meidän kasvattaa lapsiamme, sitä suurempaa tulevaisuutta varten, josta juuri lapset ja lastenlapset saavat nauttia. Meidän tulee kasvattaa lapsiamme korkeampaa ihmiskuntaa varten, *joka juuri on sosialismin perustama ihmisyyden ja johon viepi yksin sosiaalinen, sosialistinen kasvatus*. Kuten Nietzsche sanoo: "Teidän lapsienne maata tulee teidän rakastaa, sitä kohti purjehtia, sitä etsiä!"

28. 5 13.

LUONTEENLUJUUTTA

Des Menschen Thaten und Gedanken,
wisst,
Sind nicht wie Meeres blind bewegte
Wellen.
Die innere Welt, sein Mikrokosmos ist
Der tiefe Schacht, aus dem sie ewig
quellen.
Sie sind nothwendig wie des Baumes
Frucht,
Sie kann der Zufall gaukelnd nicht
verwandeln
Hab, ich des Menschen Kern erst
untersucht,
So weiss ich auch sein Wollen und
sein Handeln.

Schiller.*)

Kun tarkastaa tapahtumia ympärillensä, mikäli ne riippuvat ihmisten toimista, esiintyy selvästi monen ihmisen toiminnassa eräs piirre, joka luopi heidän luonteeseensa eriskummallisen valon tahi oikeammin sanoen eriskummallisen varjon. Se on luonteenlujuuden puute. Meidän ei aina tarvitse käydä pitkälle huomataksemme tämän ilmiön yleisessä elämässä. Mikähän on syynä siihen?

Vaikka ei tahdokkaan kuulua niitten joukkoon, jotka kasvatukselta odottavat kaikkea hyvää ihmiskunnalle, tuskin erehtynee, jos väittää, että tähän on pääasiallisesti syynä oikean kasvatuksen puute, vaillinaisuus kasvattajan toimessa. Jos sen takia täysikasvuisissa miehissä ja naisissa, jotka itsetietoisesti toimivat yleisissä

*) Ihmisen teot ja ajatukset eivät ole kuin meren sokeasti keiuvat laineet. Ne pulppuavat ikuisesti hänen sisällisen elämänsä, hänen pienoismaailmansa syvyyksistä. Ne ovat välttämättömiä niinkuin puun hedelmät, eikä niitä voi sattuma muuttaa. Jos kerran olen tutkinut ihmisen ytimen; niin tunnen myös hänen tahtonsa ja toimensa.

asioissa, suuremmissa määrässä ilmestyy tämmöistä mielenlujuuden puutetta, täytyy hakea vika etupäässä kasvattajista — toimikoot nämä sitte joko kodissa tahi koulussa.

Melkein jokainen, joka edes vähänkään on perehtynyt kasvatuksen tehtäviin, tietää, että *tieteellisellä pohjalla olevan kasvatuksen päätehtävä on sekä kodissa että koulussa siveellisen luonteen muodostaminen*. Mutta siveellisen luonteen perustuksena on juuri johdonmukaisuus töissä ja toimissa. Tosin ei riitä tämmöinen johdonmukaisuus yksin — muuten saamme semmoisia luonteita kuin Napoleon tahi Richard III, vaan niiden periaatteiden, joihin johdonmukaisuus perustuu, täytyy samalla olla siveellisiä, siveellisen maailmankatsannon kanssa yhtäpitäviä. Ainoastaan silloin syntyy tuo siveellinen johdonmukaisuus eli luonteenlujuus, jonka vastakohtana on Hamletin ja hänen kaltaisten luonteitten häilyväisyys elämän tärkeimmissäkin kysymyksissä ja rienssissa.

Emme voi kieltää, että Suomessakin tämmöinen häilyväisyys, tämmöinen luonteenlujuuden puute usein on tullut näkyviin: on usein nähty, etteivät läheskään aina toisessa tai toisessa asemassa olevat henkilöt ole menetelleet johdonmukaisesti siveellisen maailmankatsannon mukaan s. o. kuten omatunto ja kunnia ovat vaatineet, huolimatta muista, etenkin itsekkäistä näkökohdista.

Ja vika on, kuten sanottu, suuremmissa määrässä kasvatuksessa. Tämä on siis parannettava, jos tahdotaan parempia tuloksia.

Tässä parannustyössä ei suinkaan ole pääasia uusien metodien etsiminen, uusien aineitten ottaminen käytäntöön. Kunnollinen isä tai äiti, kunnollinen opettaja voi hyvinkin vähäisillä keinoilla saada pysyvämpiä tuloksia aikaan. Vieras kielikään ei estä esittämästä semmoista, joka on omiansa edistämään luonteenlujuutta: esim. saksan, latinan y. m. kirjallisuudessa on siihen lukemattomia tilaisuuksia. Kysymys on vaan siitä, että näitä tilaisuuksia aina käytetään, milloin vaan

ne tarjoutuvat ja käytetään niin, että kuvat ja opit elävästi juurtuvat nuoren kasvatin mieleen. Kasvattajan tulee valita opin aineksista etupäässä semmoisia, jotka edistävät mielenlujuttua ja johdonmukaista toimintaa, esittää esikuviksi semmoisia henkilöitä, joissa tämä ominaisuus on erittäin silmiinpistävä. Tämöisillä mietteillä vaikuttaa hän kasvatettavan tahtoon ja ainakin myöhempään toimintaan julkisessa elämässä.*) Ja jos kasvattaja sitte ahkerasti harjoittaa nuoren henkilön tahtoa samaan suuntaan — edistää tuota Herbartin "Gedächtniss des Willens" (=tahton muistia) —, silloin voi hän olla varma, etteivät hänen ponnistuksensa jää aivan ilman tuloksia, silloin jättää hän kansallensa lujaluontoisia miehiä ja naisia, henkilöitä, jotka toimivat johdonmukaisesti siveellisten periaatteiden mukaan. Hän opettaa heitä silloin pontevasti ja horjumatta taistelemaan hyvän edestä, sen edestä, joka hyödyttää hänen kansaansa ja ihmiskuntaa. Hän luo siten onnen kansallensa ja ihmiskunnalle, mutta hän luopi sen samalla noille taisteleville itselleen, sillä onni ei ole "hedoniittinen", epikureolainen, vaan se on "energistinen", stoalainen — taistelu, huolimatta vastuksista ja kärsimyksistä, kansansa ja ihmiskunnan edestä on sittekin *ainoa todellinen onni* tässä maailmassa, se, joka suopi ihmiselle syvempää, todellista tyydytystä. Näin luopi kasvattaja luonteita, karaktereja tahi oikeammin hän laskee perustuksen luonteen muodostukselle, sillä vasta elämässä kehittyä luonne täydellisesti.

Es bildet ein Talent sich in der Stille,
Sich ein Charakter in dem Sturm der Welt.**)

sanoo Saksan suuri runoilija sattuvasti.

Mutta sellainen kuin perustus on, sellainen on useimmiten koko rakennus. Jos perustus on luja, silloin kestää rakennuskin elämän myrskyjä.

*) Tässä ei ole palkka esittää intellektuaaliseen ja voluntaristisen suunnan eri luonnetta kasvatuksessa — Herbartin ja Schopenhauer-Wundtin eroavia oppeja. Tälle eroavaisuudelle annetaankin liian suuri arvo — kaikki riippuu siitä, mitä "tahdolla" oikeastaan ymmärretään.

**) Hiljaisuudessa kehittyä kyky, vaan luonne maailman myrskyssä.

Jos kasvattajat tekevät velvollisuutensa, silloin kasvaa uusi sukupolvi, joka johdonmukaisesti tekee ainoastaan sen, mikä on siveellisyyden vaatimus, eikä ihmispelosta poikkea syrjä- ja harhateille, joka seisoo lujana elämän myrskyissä, nojautuen velvollisuuteensa — se on kaikkien turva kovimpinakin aikoina.

Pää pystyyyn vaan!
Sä olet mies, et halpa mato maan!
Mi kohtaakin, ei saa se suo sortaa,
Ei saa se sortaa, saa ei maahan murtaa.
Pää pystyyyn vaan!

Päivälehti, 26. 9. 1900.

Sosialismi ja determinismi.

ONKO IHMISELLÄ VAPAA TAHTO?

Sangen vaikea ja pulmallinen kysymys, josta ihmiskunnan terävimmät älyniekat ovat riidelleet jo satoja vuosia. Ovathan muutamat oppineet väittäneet, että se on kerrassaan ratkaisematon, ainakin tieteen nykyisellä kannalla. Vaikeus johtuu pääasiallisesti siitä, että sielullisten ilmiöitten tutkiminen ja selittäminen ei ole helppo, havaintojen tekeminen tällä alalla hyvinkin mutkallinen ja vielä mutkallisempi *kaikkien* sisällisten vaikuttimien eli motiivien selville saaminen, joista ihmistahdon muodostuminen riippuu. Kuuluissa luonnontutkija Du Bois-Reymond lausui, kun oli kysymys ihmisen sisimmän aivotoiminnan valaisemisesta tieteen kautta, tunnetun lentosanansa "ignorabimus" (emme tule sitä milloinkaan tietämään) ja tosiaankin vielä tänä päivänä on tämä ihmisen henkisen toiminnan salaisin pääahjo jotenkin tuntematon alue. Juuri tämä tosiasia vaikuttaa suuresti sen kysymyksen ratkaisuun, onko ihmisellä va-

paa tahto vai eikö hänellä sitä ole. Paljon vaikeuksia tuottaa kysymykselle sekin seikka, ettei aina toinen samalla asialla ymmärrä samaa kuin toinen. — Leibniz käsittää esim. vapaaksi tahdoksi sen tahdon, joka välttämättömyyden pakolla johtuu jokaisen ihmisen omituisesta luonteesta ja Kant, toinen suuri filosofi, katsoo niinkään välttämättömyydeksi ainoastaan ulkonaisista olosuhteista johtuvan välttämättömyyden. Samoin sekoitetaan usein, kuten Schopenhauer huomauttaa, ihmisen vapaa, s. o. ulkonaisista oloista vapaa *toiminta* ja hänen muka motiiveista vapaa *tahtonsa* toisiinsa.

Ihmistahdon vapauden suhteen jakautuvat tieteelliset tutkijat kahteen suureen pääryhmään. Toiset väittävät, että ihmisellä on vapaa tahto, toiset, ettei ihmisen tahto ole kuin näennäisesti vapaa. Edellisiä kutsutaan indeterministeiksi, jälkimmäisiä deterministeiksi. Vapaalla tahdolla ymmärretään oikeastaan sitä tahdon tilaa, että se voi huolimatta olosuhteista ja vaikuttimista päättää joko niin tai näin aivan mielivaltaisesti, tietysti kuitenkin aina mahdollisuuden rajojen sisäpuolella. Ihminen voisi tämän mielipiteen mukaan syyttää tahtoa jotakin yhtä hyvin kuin sen vastakohtaa; ihminen olisi täydellinen itsevaltiias tahdon suhteen niissä muodollisissa oloissa, joissa hän elää; hän voisi mahdollisuuksien keskellä vaan, kuten jumala, sanoa: minä tahdon. Tämöistä indeterminismia ei enää kannata kukaan tieteen kannalla seisova tutkija, ainoastaan muutamat teologit. Aivan oikein on jo Herbart, uudemman kasvatustieteen perustaja, huomauttanut, että semmoiselle pohjalle on mahdoton mitään varsinaista kasvatusta perustaa, sillä, jos tahto kaikesta opista ja opastuksesta huolimatta aivan esteettömästi ja *mielivaltaisesti* milloin hyvänsä voi tahtoa mitä tahansa mahdollisuuden rajojen sisällä, ei maksa vaivaa mitään opetusta ja kasvatusta ihmiselle antaa eikä mitään siveellistä ohjausta yleensä, sillä jos siveysoppi jotain vaikuttaisi, ei ihmistahto enään olisikaan vaikutuksenalaisuutta vailla. Niin ollen ei myöskään voisi luottaa vähääkään kenenkään tunnetun henkilön luonteeseen ja karakteriominaisuuksiin.

siin. Tämmöisen tahdon omistaja ei oikeastaan ole muuta kuin mielipuoli. Schopenhauer tekee siitä sangen sattuvasti pilkkaa seuraavassa otaksumassa. "Kello on kuusi illalla, päivätyö on päättynyt. Voin nyt mennä kävelemään, tahi voin mennä klupiin; voin myöskin nousta torniin katsomaan auringon laskemista; voin myöskin mennä teatteriin; voin niinikään käydä sen tai sen ystävän luona; niin voinhan pujahtaa kaupungista pois tulematta milloinkaan takaisin. Kaikki tämä riippuu yksinomaan minusta, siihen minulla on täydellinen vapaus, en tee kuitenkaan mitään kaikesta tuosta, vaan menen yhtä vapaaehtoisesti kotiin vaimoni luo. Tämä on aivan kuin vesi sanoisi: minä voin kohota korkeiksi aalloiksi (kyllä, meressä ja myrskyssä), voin juosten virtailla eteenpäin (tietysti: virran uomassa), voin kuo-huen ja vaahdoten syöstä alas (luonnollisesti: vedenputouksessa), voin vapaasti suihkuna nousta ilmaan (niin kai: suihkulähteessä), voin kiehua ja muuttua vesihöyryksi (aivan oikein: + 100 pykälässä C.), en tee kuitenkaan mitään kaikesta tuosta, vaan jään vapaaehtoisesti levollisena ja selvänä päälyvään lammikoon."

Johdonmukaisen indeterminismin järjettömyys on pakottanut sen alkuperäisiä kannattajia hiukan peräytymään. He kyllä myöntävät, että useat motiivit vaikuttavat asiaa punnittaessa toiseen tai toiseen suuntaan, mutta viimeisen ratkaisevan päätöksen toimittaa kuitenkin "vapaa tahto" ilman sivuvaikutuksia. Paljon paremmaksi ei asia silti muutu. *Perusteettomastihan* tahto silloinkin ratkaisee. Ja jos loppupäätökseen taas esim. joku siveyslain määräys vaikuttaa, silloin ei tahto enää ole vapaa, vaan tästä motiivista riippuva. Asia ei siitäkään parane, että, kuten Kant, aivan perusteettomasti otaksuu, että ihminen yliluonnollisena olentona tarvitsee tahdonvapautta n. s. postulaattina siveellisyyden ylläpitämiseksi. Tämmöinen todistelu, "argumentatio ex posteriore", ei tepsy sille, joka selittää siveellisyyden ja omantunnon kehittyneen aivan luonnollisella eikä yliluonnollisella tavalla eikä myöskään näin ollen luule niiden tarvitsevan tämmöistä pönkittämistä.

Melkein kaikki etevimmät ajattelijat, ainakin Saksassa ja Englannissa uudemmallalla ajalla ovat sen takia n. s. deterministejä: eivät myönnä, että ihmisellä on niin sanottu "vapaa" tahto. Tämän suunnan varsinainen perustaja oli juutalainen Baruch Spinoza, jota ehkä voi sanoa, Kantista huolimatta, tähänastisen kehityksen suurimmaksi ajattelijaksi. Hän karsi filosoofisesta ajattelemisestä tykkänään pois kaiken satunnaisuuden ja kohoitti kausaliteetin, tarkan syy- ja seurausaatteen sekä luonnossa että ihmisen tahdossa järkähtämättömäksi laiksi. Saman on m. m. Schopenhauer lausunut väitteessään: "Kaikki, mikä tapahtuu, suurimmasta pienimpään asti, on välttämätöntä". Sattumukseksi sanotaan siis sitä, jota emme vielä voi selittää. Vaikka tiede ei kaikessa, mikä koskee ympäröivää luontoa, vielä voi epäilemättömästi toteen näyttää kausaliteettilakia, ei enää juuri kukaan huomioonotettava henkilö epäile sen pätevyyttä. Ja ihmistahdonkin alalla rupeavat yhä useammat, kuten jo huomautettiin, "kummastelemaan", käyttäkseni Herbartin sanoja, "että ihmistahdon vapauden puolustajat, huolimatta kaikista vastaväitteistä, jotka he tuntevat, yhä vaan koettavat luulotella itsellensä sen oikeutta".

Mutta vaikka siis aivan yleisesti ajattelijain kesken kielletään tahdon vapaus, ovat nämä jakautuneet kahteen ryhmään, toiset kannattavat n. s. mekaanista (koneellista) determinismia, toiset taas psykologista (sielutieteellistä). Molemmat ovat siis yksimielisiä siinä, että kaiken täytyy niin olla ja tapahtua kuin se on ja tapahtuu ja että inhimillisellä tahdolla aina on syitä, edellytyksiä ja myöskin seurauksia — siis ei ole myöskään olemassa järkähtämättömiä kohtalon määräyksiä, mutta toiset deterministit väittävät, nojautuen filosoofiseen materialismiin, että ihmisen tahto yksinomaan ja suoranaisesti riippuu koneellisesta kausaliteetista, ulkoisista vaikuttimista, että ihminen tahtonsakin puolesta on kone, jonka käynti, kuten kaikki muukin olemuksessa, riippuu suorastaan järkähtämättömistä luonnonlaeista. Tähän viittaa muka se hämmästyttävä säännöl-

lisyys ja riippuvaisuus ulkonaisista olosuhteista, joka ilmestyy siveellisissäkin ilmiöissä ja jotka eivät suinkaan näy todistavan mitään indeterminististä vapaata tahtoa. Toiset deterministit taas arvelevat, että pohjana kyllä ovat koneelliset luonnolait, mutta nämä ovat synnyttäneet olojen pakosta hyvin suuressa määrässä jonkunlaisen siveellisenkin "ylärakennuksen" — aivan niinkuin Engels näytti toteen materialistisesta historiankatsannosta — ja tämä siveellinen ylärakennus vaikuttaa sitte ainakin yhtä paljon ja edistyneemmissä ihmisissä paljon enemmänkin kuin varsinaiset koneelliset luonnolait. Nykyään ollaan ymmärtävissä piireissä jotenkin yksimielisiä siitä, että siveellisyys ja siveysoppi on jotakin vähitellen kehittyntä, ja yhä enemmän pääsee se mielipide vallalle, että siveysoppi on *pakosta* kehitynyt ihmisten yhteiselämässä: omatunto ja lait ovat syntyneet siten, että paha teko ensin herätti yksityisen koston ja kun sitte heimo ja yhteiskunta käytännöllisistä syistä otti koston rangaistuksen nimellä huostaansa, muodostui joitakuita siveellisiä käskyjä, jotka osaksi pääsivät lakikokoelmaan, mutta suuremmaksi osaksi ihmisten tietoisuuteen, josta siten luonnollisesti johtui ihmisen n. s. omatunto s. o. tietoisuus siitä, minkä silloinen aika siveellisessä suhteessa, pienemmällä eri sivistysasteista riippuvilla muodostuksilla eri henkilöissä, on oikeaksi julistanut.

Tämä jälkimäinen eli n. s. psykologinen determinismi otaksuu siis, että ihmisellä on relatiivinen vapaus: hänen tahtonsa on kyllä *aina* motiveerattu ja välttämätön, riippuva joistakin vaikuttimista, joko suorastaan ulkonaisista tahi ylärakennuksen siveellisistä motiiveista; mutta hänen tahdonvapautensa kohoaa, s. o. hän vapautuu puhtaasti ulkonaisista, koneellisista vaikuttimista, mitä enemmän hänen riippuvaisuutensa ulkonaisista oloista supistuu, mitä tulee toimeentuloon, terveyteen, sivistykseen, älykkäisyyteen ja luonteenomaisuuteen. Mitä korkeammalle ihminen taloudellisesti ja henkisesti kohoaa, sitä kykenevämmäksi hän käy vastustamaan sitä vaikutusta, joka häneen on tullut perinnöllisyydestä ja

milieu’sta eli ulkonaisista olosuhteista, ja joka muuten on sangan mahtava. Psykologinen determinismi siis on sitä mieltä, että ihmisen tahto riippuu niistä tunteista ja mielteistä (mielikuvista), jotka ulkonaiset esineet ja olot ihmisessä vaikuttavat, erilaisesti eri ihmisissä, mutta että riippuvaisuus sisällisistä, tosin alkuansa ulkonaisista johtuvista vaikuttimista kasvaa, mitä korkeammalle yli luonnontarpeitten ja ulkonaisen milieu’n ihminen olosuhteitten, etupäässä taloudellisten, pakosta kohoaa. Jokainen sosialidemokraatti huomaa heti, että tämä psykologinen determinismi aivan mainiosti sopii yhteen koko Marxin ja Engelsin järjestelmän kanssa. Ja sen tähden on merkille pantavaa, että porvarillinenkin filosofia edistyneemmässä muodossaan yhä enemmän, samoin kuin porvarillinen historiiankäsitely sekin edistyneemmällä asteellaan (vert. esim. Lamprechtin kantaa), tukee sitä nerokasta ja laajalle tähtäävää oppijärjestelmää, jonka Marx ja Engels loivat, vaikka edellinen, porvariston, ei suinkaan ole sama kuin tämä; päinvastoin porvarilliset tutkijat kynsin hampain yleensä koettavat keinotekoisella tavalla pönkittää molemmilla aloilla, filosoofisella ja historiallisella, porvarillisia olosuhteita.

Mitä hienommiksi, mitä henkisemmiksi tahdon siteet muuttuvat, s. o. mitä mutkaisemmiksi vaikuttimien ja seurauksien suhteet ihmistahdon ilmentymuodoissa käyvät, sitä vapaammalta tuntuu ihmisen tahto. Tämä käypi useammin niin pitkälle, ettei ihminen yhtään huomaakaan mitään riippuvaisuutta, vaan luulottelee itselensä, että hänen tahtonsa on aivan ”vapaa”, kaikista vaikuttimista riippumaton, ainakin viimeisessä päätöstilaisuudessa.

Mutta, jos tahdon vapaus poistetaan, eikö sitte tuo ihmisen siveellinen edesvastuuntunne häviä, toisin sanoen, eihän silloin voi vetää ihmistä edesvastuuseen pahasta teosta, kun hänen tekonsa on katsottava ”*välttämättömäksi*”? Vaikka kyllä muutamat deterministit ovat koettaneet sittekin puolustaa ihmisen edesvastuuta teoistaan, ei se minun käsitykseni mukaan ole loogillisesti mahdollista. Mutta tästä edesvastuuttomuudesta

ei suinkaan tarvitse seurata, että kaikki n. s. pahat teot ovat jätettävät rankaisematta. Päinvastoin. Rankaisemiseen on kaksikin sangen pätevää syytä. Ensiksikin voi nykyinen yhteiskunta katsoa rangaistuksen välttämättömäksi itsesuojelemisen takia ja toiseksi on rangaistuksen tarkoituksena vaikuttaa yhteiskunnan jäsenten tahtoon niin, että yhä vähemmin rikkomisia syntyy. Rangaistustenkin kautta kasvaa siis tuo "ylärakennus" siveellisyyden motiivit lisääntyvät joka ihmisessä.

Mutta yksi sangen tärkeä seuraus on ollut deterministisestä maailmankäsityksestä rikosopin rangaistusjärjestelmän alalla. Se on pakoittanut rankaisijaa tarkimmin tutkimaan rikkojan rikoksen motiiveja, katsomaan, mitkä vaikuttimet ovat saattaneet hänet tuohon siveellisyyden syrjäyttämiseen, ja siten olemme nykyään tulleet esim. siihen, ettei esim. mikään jury ulkomailla, niinkuin meidän tuomarimme, *lakikirjan nojalla* tuomitse kuritushuoneeseen ihmistä, joka nälkään kuolemaisillaan kolmannen kerran *varastaa* leivän, vaan tällöinen rikkoja epäilemättä aina *vapautetaan*. Lyhyesti sanoen rikosopin käsitys on paljon syventynyt, rikosoppi on niin sanoakseni sosiaalipoliittisesti kasvatettu: rikoksen syyt, tavallisesti taloudelliset, otetaan etupäässä punnittaviksi ja ratkaisuun vaikuttaviksi eikä itse teko. Ja täten olemme me taas keskellä sosiaalista toimintaa ja sosialismia. Paheen ilmiöitä ei poisteta oleellisesti rangaistuksilla vaikka nämä toistaiseksi voivat olla tarpeen yllä mainituista syistä; vaan siten, että ihmisten ympäristö (*milieu*) kohotetaan, *etupäässä taloudellisella alalla, joka on kaiken pohja ja perustus*. Alempien kansankerrosten tila on siis kohotettava, riippuvaisuus siten ulkonaisista olosuhteista vähennettävä, ja ihmisten tahto kulkee silloin yhä enemmän aivan luonnollisesti hyveen tiellä. Tämä ei suinkaan ole kapitalismin tukemista, joka juuri sekä ylemmissä että alemmissä piireissä kasvattaa rikollisuutta, vaan se on sosialismin edistämistä, joka kaikille ihmisille luopi suotuisan ympäristön, "milieun", vähitellen puhdistaa ihmiskunnan perinnöllisyyden vitseuksista ja siten synnyttää maan päällä hyvän, mutta

ei milloinkaan "vapaata" tahtoa. "In hoc signo vinces", tässä merkissä tulet sinä, ihmiskunta, voittamaan; siunattu olkoon se päivä, jolloin tämä voitto toteutuu yli koko avaran maanpiirin, tuottaen "hyvää tahtoa" ainakin tuleville sukupolville, kun me jo olemme piiloutuneet maan poveen.*)

Työväen Joululehti 1908.

Sosialismi ja sivistyspyrinnöt.

SIVISTYS JA KÖYHÄLISTÖN VOIMA

On erittäin merkillinen piirre, että, mitä korkeammalle työväestön, köyhälistön merkitys viime vuosisadan kuluessa on noussut, sitä enemmän on sama köyhälistö ruvennut *itse* vaatimaan tilaisuutta sivistyksenhankintaan ja kun ensin sitä ei ylempien kansankerrosten puolelta tahdottu antaa, ryhtyi se itse sivistyslaitoksia itsellensä perustamaan. Näin on ollut asianlaita Englannissa, jossa alussa johtavat kansankerrokset eivät välittäneet

*) Vert. tämän kirjoituksen jälkeen ilmestynyttä, erinomaista kuuluisan prof. C. F. Lipps'in kirjaa "Das problem der Willensfreiheit". Suomennan tästä teoksesta ainoastaan pari palkkaa. "Ajattelevina ihmisinä olemme inhimillisen toiminnan täydellisestä syysuhteisuudesta vakuutetut. Olemme sentähden taipuvaisia pitämään ihmisen tekoa yhtä määrättyä ja välttämättömänä kuin jok'ainoata muuta tapahtumaa luonnossa. Mutta määränalaisuutta ja välttämättömyyttä me emme mennessyytensä alaisessa ihmisessä voi todeksi näyttää. Me olemme kyllä vakuutetut, että ihminen on tykkäänään ulkonalsten vaikutusten alainen, hänessä uinullevan hänen persoonallisuuttaan määräilevän entisyytensä takia. Mutta meidän täytyy myöntää, että toiminnan määränalaisuutta ja välttämättömyyttä ei ole todistettavissa aina joka pikkuselkkaan asti. Ja tämä näkyvässä olevan määränalaisuuden puutteessa pakosta jälle jäävä epämääräisyys on syynä siihen, että me lapsen tavoin otaksumme semmosen tahdon löytyvän, joka on itsestään siis täydellisesti vapaa, tuottaa ratkaisun, joka ei vielä riittävästi perustu toimimaan meidän tajuamaan syysuhteisuuteen."... "Me vapaudumme siitä ajatuksesta, että meidän tekomme olisil voinut toisin tapahtua. Ja tämä vapautus... viepi meidät vaatimattomaan alistumiseen sen elämänyhteyden kokonaisuuteen, johon me kuulumme ja koko maailmantoiminnan kaikkilyhteyteen."

työkansan sivistymisestä — olivat huolimatta Macaulay'n, Carlyle'n ja Ruskin'in rippisaarnoistakin — ja työväen 1820-luvulla perustamat Mechanic's Instituts ja Working Mens Clubs ensi aikoina yksin tyydyttivät työkansan sivistyshalua; samoin Saksassa (Hamburgin ja Leipzigin työväen sivistysseurat v. 1844—1861), Itä-vallassa, Ruotsissa ja muualla. Vasta myöhemmin ovat ylemmät kansankerrokset, osaksi pakosta, osaksi erityisistä muista syistä, seuranneet esimerkkiä — usein vain siinä mielessä, että rikkaasta pöydästä on muutamia murusia annettava alemmallekin kansalle.

Työnantajat on saatu jossain määrin kääntymään, kun on käynyt ilmeiseksi, että työn tuotanto on kasvanut samassa määrässä kuin sivistys on kohonnut työväestössä. Sen takia maksetaan yleensä korkeampia palkkoja yleissivistyksellä varustetuille työntekijöille — sen on muun muassa prof. Schulze-Gaevernitz Venäjän työväenolojen suhteen numeroilla toteen näyttänyt —: Rae kuuluisassa teoksessaan kahdeksantuntisesta työpäivästä tietää kertoa, että amerikalaiset taloustieteilijät laskevat omista työntekijöistä noin 20 % enemmän kuin ulkomaalaisista. Ja jos kysyy, mistä tuo Amerikan työntekijäin suurempi sivistys on lähtenyt, niin ei kukaan epäile vastata: Amerikan tosiaan ihmeteltävän korkealla kannalla olevista "yleisistä kirjastoista", jotka jatkavat koulun työtä enemmän kuin mitkään muut sivistyksen välikappaleet ja laitokset ja jotka niin vapaasti ovat kaikille kansalaisille avoinna. Amerikan yleiset kirjastot ovat minusta amerikalaisen hengen korkein tuote — vaikka kyllä alkuaihe on lähtenyt Englannista — ja ne ovat etupäässä kohottaneet Amerikan työmiehen koko maailman tuotantokykyyisimmäksi työntekijäksi.

Valtiomiehet taas ovat suostuneet köyhälistön sivistysmäärän kohottamiseen varsinkin siitä syystä, että saavat kunnollisempia sotilaita. Sadowan, Sedan'in ja Liaotangin "koulumestarit" ovat sen riittävästi osoittaneet vuosina 1860, 1870 ja 1905. Mitä älykkäämpi sotilas on, sitä paremmin hän toimittaa tehtävänsä.

Mutta tässä sivistyksen levittämisessä kansan syviin riveihin on eräs "vaarallinenkin" puoli, vieläpä hyvinkin "vaarallinen". Kun pohjakerrokset sivistyvät, tulevat he vaateliaammiksi, tyytymättömämmiksi, eivät tyydy entisiin oloihin. Sotilaat eivät tahdo mennä hakemaan kastanjoja tulesta kapitalismin hyväksi: muistettakoon metelit esim. buurisodan aikana Englannissa, eivätkä suhteellisesti vielä sivistymättömät, mutta jo jossain määrin edistyneet espanjalaiset Barcelonassa halunneet kanuunain ruuaksi yhtä vähän kuin venäläiset jaapanilaiseen sotaan — kaikki nämä olivat puhtaasti kapitalistisia sotia. Ja vielä vähemmäksi käy sotilaitten halu nykyään marssimaan "sisällisiä vihollisia" s. o. usein sukulaisiaan ja tuttaviaan vastaan ampuaksensa ne kuoliaiksi. Ranskassa ja muualla he ovat suorastaan kieläytyneet ja tämä liike on ilmeisesti kasvamassa. Ja syy on suuressa määrin valistuksen kohoaminen sotilaitten keskuudessa, heidän osanottonsa nykyajan rientoihin sivistyskappaleitten kautta.

Ja sama sivistyksen leviäminen herättää tyytymättömyyttä työnantajienkin orjajoukoissa. Mitä enemmän työntekijä sivistyy, sitä vähemmän hän tyytyy pitkään, uuvuttavaan työaikaan ja huonoon palkkaan. "Sivistys tekee vapaaksi." Todistuksena ovat ennen kaikkea australialaiset, amerikalaiset ja englantilaiset työntekijät. Suurempi sivistys ajaa työkansan yhä enemmän ammattillisiin ja sitte valtiollisiin yhdistyksiin ja silloin häviää samalla *vaatimattomuus*. Se on huomattu maalaisväestössäkin, missä vain kiertokirjasto on vaikuttanut. *Henkinen kohoaminen tuopi mukanaan pyrkimyksen aineelliseenkin kohoamiseen.*

Vallanpitäjien tulee siis valita kahden vaihtopuolen välillä: *joko* sivistyksen kohoaminen syvissä riveissä — silloin kasvaa työn tuotanto, s. o. etupäässä heidän rikkautensa ja myöskin sotilaallinen voima, johon koko heidän valtansa perustuu, mutta samalla työväen tyytymättömyys ja valta, *tahi* — alempien kansankerrosten pitäminen sivistymättömyydessä ja tuotannon voimape-

räisyys ja sotilaallinen turvallisuus vähenevät ja työväen tyytyväisyys säilyy — joksikin ajaksi: kolmatta ei ole!

Mutta Fichte, Saksan jalomielinen filosofi, Lassallen lempikirjailija, lausui jo eräässä "puheessaan Saksan kansalle": "Se kansa, jonka alimpiin kerroksiin on tunkeutunut syvin ja monipuolisin sivistys, se on samalla mahtavin ja onnellisin kansa aikansa kansakuntien keskuudessa, voittamaton, kadehdittu ja esikuva muille kansoille." Ja tosiaan Siebenbürgenissä ylläpitää 200,000 saksalaista kansallista vapauttaan unkarilaisia vastaan yksinomaan sivistyksensä avulla — siellä ei olekaan yhtä ainoata analfabeettia! Sivistys, se on *valtiollistakin voimaa!*

Pestalozzi, tuo lämminsydäminen, suuri kasvattaja, Schmoller ja Natorp ovat lausuneet sen arvelun, että sivistyksen aikaansaavan juovan täyttäminen eri kansankerrosten välillä poistaisi — ainakin vähitellen — taloudellisen vastakohtaisuuden. Tämä on kuitenkin harhakuva: sivistys ei tätä juopaa poista, mutta — olkoon sitte eri mieltä tästä tuloksesta — se laajentaa sen.

Ja sen takia tulee luokkataistelun kannalta jokaisen itsetietoisien sosialistien *välttämättömästi laajentaa tietonsa.*

V. 1891, kun "työväen sivistyskoulu" Berliinissä avattiin, lausui Liebknecht, sosialismin suuri opettaja: sosialismille kuuluu koko maailma, mutta sen tulee ensin valloittaa se — siveellisesti, poliittisesti, tiedollisesti ja että se voisi sen valloittaa, tulee sen olla asetettu vuosisadan koko tiedollisuudella. Ja jotta me ansaitsisimme kantaa sosialistin nimeä, täytyy jokaisen meistä hankkia tietoa, niin paljon kuin hän suinkin voi ja tulee teroittaa, karaista, hioa "henkiset aseensa" suurta vapaudentaistelua varten." Ja kuuluisimman teoksensa esipuheessa hän huudahtaa: "Sinä päivänä, jolloin *tietoisuus on valaissut, vallannut työtätekevän kansan suuret joukot*, silloin meillä myöskin on *valta käsissämme, silloin luhistuu jyskyen kokoon vallanpitäjien pakkolinna.*"

Työväen Vappu (Tampere) 1910.

MITEN PÄASEE SIVISTYNEEKSI?

Ennenkuin voi vastata tähän kysymykseen, täytyy olla selvillä siitä, mitä sivistys on. Ja se ei olekaan niin aivan yksinkertainen asia. Sillä "sivistys" sanan merkityksestä ei suinkaan olla yksimielisiä.

Suomalainen sana sivistys sisältää kaikki ne käsitteet, jotka muissa kielissä eroitetaan sanoilla: kulttuuri, sivilisatsioonin ja sivistys (Kultur, Civilisation, Bildung). Ensimmäisellä käsitteellä tarkoitetaan kaikkea, minkä kansa tai ihmiskunta "luovalla toiminnallaan" on aikaansaanut. Sivilisatsioonin vallitsee siinä kansassa, joka on jonkun yhteiskunnallisen järjestyksen alainen. Sivistys (Bildung, bildning) on yksilön suhde kansan tai ihmiskunnan koko kulttuuriin. Se voi olla suurempi tai pienempi, aina sen mukaan minkälainen tämä suhde on. Mutta *oikea* sivistys ei milloinkaan ole yksinomaan ulkonaista laatua, se ei *yksin* riipu siitä, että ihminen on hankkinut itsellensä joukon tietoja maailmasta ja sen oloista. Löytyy sivistymättömiä tiedemiehiä ja sivistyneitä kansanmiehiä, joiden tietomäärä on suhteellisesti vähäinen. Tietomäärän on täytynyt tunkeutua ihmisen sisimpään sisukseen, sen on täytynyt muodostaa suhteellisesti eheä persoonallisuus ja antaa ihmiselle *persoonallinen arvo*, vasta silloin on ihminen sivistynyt. Satuvasti lausuu eräs kirjailija: "Ei se ole sivistynyt, joka on matkustanut koko maailman läpi ja palajaa kotiin täynnä toisiinsa sovittamattomia raaka-aineksia; ei sekään ole sivistynyt, joka on lukenut kaikki kirjastot kaikilla kielillä sovittamatta kaikkea mitä on lukenut itseensä; ei sekään ole sivistynyt, joka pukee ulkonaisen elämänsä sieviin muotoihin, vaikka hänen sisuksensa on muodoton. Mutta se on sivistynyt, joka tutkii lähintä ympäristöänsä rakkaudella ja koettaa ymmärtää sen; joka pienessä maailmassaan näkee osan kokonaisuudesta; joka on lukenut muutamia hyviä kirjoja niin, että hän täysin ymmärtää niiden syvän merkityksen".

Pääasia on aina *syventyminen* siihen, mitä lukee, ja että tekee sen niin, että persoonallisuuden arvo siitä kohoaa, ja kaikkien korkeimmalle pääsee se, joka täten selvästi ymmärtää, että hän pääasiallisesti on osa koko ihmiskunnasta, kappale tuosta suuresta kokonaisuudesta, sillä kulttuuri käsittää lopullisessa päämäärässään koko ihmiskunnan kohottamista ja jalostamista, jossa toimessa juuri yksityinen ihminen vain on pieni osa ja toimiva jäsen. Paikkansa pitää kuuluisan Ruskinin väite: "Sivistyksen suhteen ei ole pääasia, että ihmiselle annetaan jotain, mitä hänellä ei ennen ole ollut, vaan se, että hänestä tehdään semmoista, mitä hän ei ennen ole ollut".

Vaikka tämä on aivan oikein, on tietojen kartuttaminen jokaiselle välttämättömän tarpeellista jo siitakin syystä, että tietorikas ihminen paremmin kykenee taloudellisesti kestävään elämän taistelussa. Ja selvää on, että se, jolla on paljon tietoja, jotka hän on sisällisesti sulattanut, on henkisesti korkeammalla kannalla kuin se, joka tässä suhteessa on köyhempi. Jos kohta ei, kuten esim. Cicero väitti, tiedonhalu ole kaikissa ihmisissä synnynnäistä, niin tämä tiedonhalu on silminnähtävästi kasvamassa etenkin yhteiskunnan alemmissa kerroksissa. Tästä on meille lukemattomia todistuksia. Todistukseksi tahdon tässä vain esittää sen vastauksen, jonka toht. A. Levenstein (*Die Arbeiterfrage*, siv. 173—212) sai työväeltä, kun hän asetti vastattavaksi kysymyksen, "mitä te tekisitte, jos teillä olisi runsaasti aikaa käytettävänä?" Kaikista vastaavista oli joka ryhmässä suurin niiden luku, jotka tahtoisivat joutoaikoina tyydyttää tiedonhalunsa (433×344×489). Prof. Broda (*Das moderne Proletariat*, siv. 123) lausuu tästä sattuvasti: "Tämän tiedon hankkimisessa osoittaa hän (työmies) suunnatonta tarmoa, ahkeruutta ja kestävyyttä, jotka herättävät ihailua", ja hän tuopi työväen omasta suusta lukuisia todistuksia. Eräs työläinen väittää (m. t. siv. 198), että "luokkatietoisuus on mahtavin kiihotin sivilis-

tyksen hakkimiseen." Broda myöntää tämän oikeaksi, mutta hän panee työväen tiedonhalun myöskin yhteyteen sen uskonnottomuuden kanssa: "Työläisen täytyy pyrkiä tietojensa kartuttamiseen, koska tietoisuus hänen uskonnottomuudestaan on ainoa keino päästä ymmärtämään kaikkisuuden yhteyttä. *Työläinen oppii sentakia, ettei hän usko.*" Olkoon syy muuten mikä tahansa, työväestön opinhalu on melkein rajaton.

Mitenkä on nyt tämä palava opinhalu tyydytettävä, niin että, kuten prof. Ostwald sanoisi, niin vähän energiaa kuin mahdollista menee hukkaan, että saavutettaisiin niin hyviä tuloksia kuin mahdollista mitä vähimmässä ajassa ja mitä vähimmällä voimain ponnistuksella. Tämä on erittäin huomioon otettava sentähden, että nykyisessä yhteiskuntajärjestyksessä työväki ei voi uhrata muuta kuin aivan pienen ajan tähän tarkoitukseen, koska hän suurimman osan elämästään on pakosta kapitalismin orjatyössä.

Otaksukaamme, että opinhaluinen työläinen on melkein ilman alkeellistakin sivistystä. Hänen tulee silloin heti ottaa osaa kaikkiin n. s. alkeiskursseihin, joita hänelle tarjotaan tai joita hänelle *yhteiskunnan täytyy* tarjota. Tämä seikka on paljon tärkeämpi kuin moni arveleekaan, ja tällä alalla on yhteiskunnalla ja kaikilla sen "sivistyneillä" jäsenillä mitä suurimmat velvollisuudet. Erittäin tulisi nuorten ylioppilaiden, jotka *todellisesti* tahtovat palvella maatansa ja kansaansa, ottaa tämä asia huomionsa. Parempaa isänmallista työtä he tuskin voivat suorittaa kuin kansansa *alimpien kerrosten* kohottamisen sivistyksessä ja tietoisuudessa, koska se on kaiken muun edistyksen, myöskin sosialidemokratian, pohja ja perustus.*) Tässä voisi tosiaan pienellä muutoksella käydä jalomielisen Jakobyn kuuluisia sanoja: "Vaatimattoman työväensivistysseuran (pro. työväenyhdistyksen) perustaminen on kulttuurille tärkeämpi ja mainehikkaampi teko kuin suurimmat, verisimmät ja kuuluisimmat taistelut". Ainoastaan se työmies, joka osaa

*) Vert. kirjoitustani sanomal. "Arbetet'Issa" 1910 no. 50 Socialism och bildning.

sujuvasti lukea ja kirjoittaa, seisoo sivistyksen kynnyksellä, ainoastaan semmoinen työmies voi missä nurkassa tahansa lukea ne kirjat ja julkaisut, jotka kehottavat häntä ottamaan vaaria eduistaan ja menestyksestään, vieläpä etupäässä työskentelemään lastensa paremman tulevaisuuden puolesta, etteivät ainakaan nämä olisj pakoitetut ahertamaan elämän alentavassa pakkotyössä.

Samassa kun työläinen oppii alkeiskursseissa tiedon alkeita, tulee hänen käydä *yksityisissä* (ei sarja-) luennoissa, etenkin semmoissa, joissa havainnollisuus on ensimmäisellä sijalla. Aivan varmaan on tämmöisten *hauskojen* yksityisluentojen merkitystä liiaksi halvennettu sarjaluentojen rinnalla — varsinkin on skioptikonkuvilla valaistu yksityisluento erittäin omiansa herättämään ja kehittämään opin- ja tiedonhalua semmoissa työläisissä, jotka eivät ole vielä kypsiä sarjaluennoille ja näiden luku on vielä nykyään suunnattoman suuri. Sitäpaitsi tulee aina muistaa, että paljon tärkeämpi on *kaikessa opetuksessa* tiedonhalun kehittäminen, kuin itse oppinon sisällön antaminen ja mieliin teroittaminen. — Jos ihmisellä on kehittynyt tiedonhalu, niin hän kyllä hankkii itsellensä lisätietoja vaikkapa yksin kirjoista, mutta ilman tätä kehittynyttä tiedonhalua ei hän koskaan muodostu sivistyneeksi ihmiseksi. Sen tähden tulee *aina*, jos suinkin mahdollista, kaikissa luentotilaisuuksissa syrjässä olla pieni kirjakauppa, josta kuulijat saavat ostaa esitetyn aineen yhteydessä ja sen ulkopuolellakin olevaa kirjallisuutta. Näin on hyvin usein tapana ulkomailla, meillä valitettavasti ei riittävän usein.

Kun työläinen on alkukurssien ja hauskojen yksityisluentojen kautta hiukan pitemmälle kehittynyt, tulee hänen kirjastosta hankkia itsellensä miellyttäviä kirjoja, ensiksi *hyviä* romaaneja. *Koko* ulkomaan tilastollinen kokemus osoittaa, että etevät romaanit ovat työväestön ja alempien kansankerrosten päänautinto kirjallisella alalla — ainakin yli 50% — ja tämä onkin aivan luonnollinen eikä mitenkään moitittava seikka. Niin kauvan kuin työväkeä nykyisessä yhteiskunnassa kidutetaan ylen pitkällä työpäivillä, niin kauan kuin työväki siis on pitkän

työpäivän perästä aivan uupunut, ei voi vaatiakaan, että hän jaksaisi sulattaa vaikeatajuisia teoksia, ennen kuin hänen aivonsa ovat kehittyneet ja tottuneet tämmöiseen henkiseen työhön. Jos työläinen ei olisi selvillä, mikä romaani on hyvä ja kehittävä, tulee hänen kysyä kirjastonhoitajalta; sillä uudemman käsityksen mukaan tämä ei enää ole mikään kone, joka vain heittää kirjat ulos kirjastosta lainaajalle, vaan on hän lainanottajan neuvoja ja kirjallinen ystävä, jonka puoleen hän voi luottamuksella kääntyä.

Vasta sitten, kun työläinen *hauskan kirjallisuuden* lukemisella on jonkun verran kehittynyt ja tottunut lukemiseen, voi hän ottaa luettavaksi vakavampaa kirjallisuutta, ensiksi maantieteellisiä kertomuksia ja luonnontieteellisiä kuvauksia. Ja silloin tottukoon hän niin paljon kuin mahdollista lukemaan tarkkaan ja huomaavaisesti eikä pintapuolisesti — sillä lukeminen on sekin taito, ja vanha Goethekin, yksi maailman suurimpia älyniekkoja, lausui siitä vielä elämänsä loppupuolella: "Olen lukemiseen käyttänyt kahdeksankymmentä vuotta enkä vielääkään voi sanoa, että olisin päässyt perille."

Nyt vasta on työläinen kypsä ottamaan osaa n. s. sarjakursseihin. Nämä sarjakurssit esim. meidän työväenopistoissamme eivät kuitenkaan aina ole niin valittuja, että niistä olisi vastaavaa hyötyä työväestölle. Monasti ne käsittelevät niin joutavia ja niin ahtaita aloja useimmissa luennoissa, ettei työväestöllä ole mitään halua niitä kuulla. Opistojen johtokuntien tulisi yleensä tarkemmin valvoa, ettei semmoisia kursseja oteta esitettäväksi, jotka eivät suuresti hyödytä eivätkä huvita työväestöä. Sillä muuten vieraantuvat työläiset näistä oppikursseista. Pitäisi myös saada enemmän semmoisia kursseja, joista työväelle olisi suoranaisempaa käytännöllistäkin hyötyä. Ja jotta kurssit vaikuttaisivat syvämmällä tavalla kuulijoihin, pitäisi näitten saada asettaa tunnin lopussa esittäjälle kysymyksiä ja esittäjän taas puolestaan asettaa kuulijakunnallensa kysymyksiä sopivissa kohdissa. Tämä elähyttäisi suuresti opetusta ja antaisi takeita esitelmän ymmärtämisestä

kokonaisuudessaan, kuten esim. kokemus Wienin Volksheimistä osoittaa, Euroopan ehkä etevämmästä oppilaitoksesta työväkeä varten.

Viimeinen aste työväen opinhalun tyydyttämisessä on n. s. seminaaritöitten järjestäminen: kaikkien edistyneimmät työläiset yhdistyvät n. s. ammattiryhmiksi ("Fachgruppen"), jotka jo tieteellisen metoodin mukaan tunkeutuvat asianomaiseen tieteeseen, esim. suorittavat kokeellisia töitä kemiallisessa laboratoriossa. Näin on esim. asian laita äsken mainitussa Volksheimissä. Englannissa valmistetaan eteville työläisille pääsö yliopistoonkin.*)

Suurin vastus sivistyksen leviämislle työväestön keskuuteen on tämän puolelta tuleva epäluulo *kaikkia* porvarillisia sivistyslaitoksia vastaan ja toiselta puolen rahan ja voimien puute omien laitosten perustamiseksi kaikilla paikkakunnilla. Tässä voisi kuitenkin ajatella jotakin työjakoa juuri Wienin Volksheimin esimerkin mukaan. Useimmat tieteet voisi ilman epäluuloa jättää porvarillisten hoidettaviksi, kun näillä on henkisiä voimia ja varoja, mutta *toistaiseksi* ei työväellä. Wienin Volksheimin "Ausschuss'issa", jonka toimenä esitelmien käytännöllinen järjestäminen on, istuu, koska työväestö tietysti sielläkin enimmäkseen on sosialistinen, sosialisteja enemmistönä ja nämä ovat asettaneet "luottamushenkilöt" työväestön keskuuteen, jotka harjoittavat agitatsionia kurssien hyväksi ja hankkivat tietoja työväeltä, *mitä kurseja se mieluummin haluaa*. Mutta koska Volksheim periaatteellisesti ei kajoa puhtaasti valtiollisiin ja uskonnollisiin kysymyksiin, jäävät nämä asiat, siis pääasiallisesti sosialismin teoriaa ja historia, valtiotiede ja historia, enimmäkseen sosialististen opistojen, "työväenkoulun" ja "puolueopiston", hoidettaviksi, ja nämäkin sosialistien toimeenpanemat oppikurssit esitetään osaksi Volksheimin suuressa työväenpalatsissa. Tämä näyttää meilläkin olevan — *toistaiseksi* — ainoa ratkaisukeino. Saksan sosiaalidemokratia asettui kyllä

*) Katso tästä minun "Kansansivistysharrastuksia ulkomalla".

Mannheimin puoluepäivillä v. 1906 jyrkemmälle kannalle (vert. pöytäk. siv. 136), mutta tämä on kyllä Saksan sivistysoloihin katsoen, jotka Itävallan olojen rinnalla ovat paljoo takaperoisemmät, selitettävissä. Jos meillä työväestö hylkää *kaikki* työväenopistojen tarjoomat kurssit, kun ei vielä vastaavia sosialistisella taholla ole aikaan saatu, tapahtuu sivistyksellisessä suhteessa vahinko itse työväelle. Sillä terveystoppia esim. ja yleensä luonnohistoriaa ei juuri voi esittää erityisen yhteiskunnallisen maailmankatsomuksen nojalla, mutta kyllä historiaa ja taloustiedettä.

Muuten on ilmeistä, että porvaristolla on aivan toinen tarkoitus sivistyksen levittämisessä kansan syviin riveihin kuin varsinaisella työväellä. Löytyy kyllä — vieläpä paljonkin — yläluokan ideologeja, jotka harastavat tietojen levittämistä puhtaasta asianharrastuksesta, mutta suurin osa näistäkin ei salli, että opettaja levittää esim. sosialistisia tai vapaakirkkollisia aatteita. Se on opetusta "esteitten kanssa". Raja määrätään aina luokkaetujen mukaan, *missä se on määrättävissä*. Ja hyvin usein tarkoittaa yläluokka sivistyksen levittämisellä ainoastaan kansan kohottamista siinä tarkoituksessa, että saataisiin älykkäämpiä työntekijöitä, jotka työskentelisivät suuremmalla mielihyvällä ja siten — asia psykologisesti katsottuna — tuottaisivat työllään enemmän voittoa työnantajalle. Sillä Levenstein on todistanut, että suurin osa työväestöstä ei tee työtään mielihyvällä eikä se voikaan niin tehdä nykyisissä yhteiskuntaoloissa. Työväki taas tarkoittaa sivistyksensä kohottamisella päästä selvempään ja itsenäisempään maailmankatsantoon, parempaan toimeentuloon — eräs itävaltalainen työmies tunnustaa esim. siten hankki-neensa itsellensä kaksikin keksintöpatenttia —; mutta ennen kaikkea suurempaan vaikutusvaltaan, joka tuottaa suuremman muutoksen kaikissa oloissa. Liebknecht, Saksan sosiaalidemokratian suuri opettaja huudahtaa: "Työväenkoulun tulee kasvattaa *ihmisiä* ja *taistelijoita!* Moni työmies katsoo sivistyksen saavuttamisen puhtaasti ihmisen henkisen "kohottamisen kan-

nalta". Käytännöllistä hyötyä en milloinkaan ole odottanut tutkimusteni tulokseksi. Tiede on minulle vielä tänäänkin tuo "korkea taivaallinen jumalatar" (Broda, m. t. siv. 124).

Kun toiskeväänä kävin Wien'in Volksheim'issä, annettiin käteeni kaksi julkaisua (Askel valoon ja Askel pimeyteen), joiden sisällön "Kansankodin" oppilaat olivat täyttäneet omilla kirjoituksillaan. Miten paljon syvämietteisiä ajatuksia, sieviä kuvia ja kauniita runoja olenkaan niistä löytänyt, *suuren työväenrunoilijan* Alfons Petzoldinkin runoja! Löysin siitä englanninkielisenkin kappaleen, jonka eräs oppilas niinkään oli sepittänyt, sillä tässä työväenyliopistossa oppivat nuoret työläiset muun muassa englannin-, ranskan-, latinan- ja kreikan-kieltä.

Löytyy tosiaan vielä vanhanaikaisia, joiden lempilause on se, jonka Liebknecht mainitsee: "Kansan ei tule tietää mitään, koska ei sitä muuten voi hallita". Mutta tämä valtiotaito ei enää käy päinsä, koska kaikkien kansojen olemassaolo perustuu tietoihin: jokainen sivistymätön kansa on tuomittu kuolemaan elämän suuressa kilpajuoksussa. Ja kaikki yritykset, jotka tarkoittavat kansojen syvien rivien sulkemista korkeamman tiedon lähteiltä ovat turhat. Sattuvasti kuvaa tämän eräs venäläinen satu. Kerran määräsi joku hallitsija, että hänen valtakuntansa ympäri oli rakennettava niin paksu ja korkea muuri, ettei hänen kansansa pääsisi katsomaan, mikä ulkopuolella tapahtui. Muuri oli niin korkea, että koko maa sisäpuolella sen varjon vuoksi aina oli puolipimeässä. Näin kului monta vuotta. Mutta vihdoin huomasikin kansa että muurin toisella puolella oli täysi päivä, ja se rupesi kaivamaan siellä täällä muuriin koloja, joista päivä valui sisään. Kun hallitsija tämän huomasi, meni hän itse tukkimaan nuo kolot savella, mutta vaikka hän aherteli tässä toimessa koko päivän, ei hänen onnistunut tukkia noita yhä lukuisammiksi kasvaneita koloja. Vihdoin huomasi hän että hän oliikin voimaton. —

Vielä pitää Fitchten sanat hänen eräessä kuuluisassa puheessaan Saksan kansalle paikkansa: "Ainoastaan se kansakunta, joka ensiksi ottaa tehtäväkseen kansalaisen kasvatuksen täydelliseksi ihmiseksi, voi suorittaa täydellisen valtion tehtävän".

Eräs Wienin Volksheimin oppilas kertoo, mitenikä hän keväällä v. 1910 otti osaa erääseen kreikankielen oppikurssiin samassa oppilaitoksessa, ensin vain oppiakseen nuo oudot kirjaimet, mutta mitenikä hän vihdoin niin mieltä tähän kieleen ja sen kirjallisuuteen, että hän vuoden ponnistuksen perästä osasi lukea helpomman kirjailijan teokset, ja hän lopettaa kirjoituksensa eräällä kreikkalaisella lauseella:

"Kuolevaisten kauniin omaisuus on sivistys".

Työväen Joululehti (Tampere) 1913.

TAIDE KAIKILLE

Mitä on taide? "Taide on", sanoo Zola, "pala luontoa katsottuna kunkin luonteen kannalta s. o. luonto kuvattuna niin kuin kukin taiteilija yksilöllisesti sen käsittää, tai myös: "taide on", kuten Konrad Lange tahtoo sitä määritellä, "kuvaus luonnosta tahi ihmiselämästä esteettisessä muodossa", ja kauneus on, Kantin ja muiden mukaan, "jotain, joka vaikuttaa ihmiseen suloisesti, herättämättä hänessä himokkaita pyyteitä". Toiset esittävät muita määritelmiä taiteesta ja kauneudesta. Mutta vaikkakaan ei olla täysin yksimielisiä kauneuden oleuksesta, ei edes niin pitkälle kuin koskee totta, ja oikeata — kaikki kolmehan vaihtelevat aikojen kuluessa — niin piilee kuitenkin jokaisessa ihmisessä taipumus, tunne sitä kohtaan, mitä yleisesti kutsutaan kauniiksi. Taideteoksia tavataan jo ajalla, jolloin poro ja mammut-eläin vaeltelivat Etelä-Europassa (katso esim. Sal. Reinach, *Apollo, histoire generale des Arts.*, siv. 1—8) ja yhä siitä saakka on ihmisellä niinmuodoin ollut pyrki-

mys kehittämään kauneutta luonnossa ja ihmiselämässä. Ja kauneus tai taide sai jo muinaisajan sivistyskunnassa, kreikkalaisissa merkityksen, jota ei vielä yksikään kansa tähän päivään saakka ole voinut saavuttaa. Kauneudella on tosin myös sittemmin, jos katsotaan keskiajan pimeintä kautta, Pisaneihin, Cimabueen ja Giottoon saakka, ollut kannattajansa ja esittäjänsä, mutta kansantaide, senlainen kuin oli kreikkalaisilla, ei ole vieläkään nähnyt päivänvaloa, ja minkätähden ei? Syyt ovat kieltämättä monet. Minä en tahdo tässä syventyä tähän aineeseen, joka ei kuitenkaan näin lyhyessä esityksessä selvene. Varmaa on, että mitä 19:teen vuosisataan tulee, tämä industrialismin aikakausi ei ole ollut sopiva taiteen ja kauneuden levittämislle kansan keskuuteen, ei edes Euroopan sivistyskansoille. Surren ja valittaen on etenkin suuri taidearvostelija, John Ruskin, jonka sydän sykki melkein yhtä lämpimästi työtätekevän luokan kuin kaiken sen puolesta, mikä on taiteellisesti kaunista maailmassa, ilmaissut syvän harminsa siitä, että tehdaselämä ja kapitalismin sietämättömän painon synnyttämä taistelu olemassaolosta ovat melkeinpä tehneet mahdottomaksi työtätekevän luokan kehittymisen taide- nautintoon. Ja kuitenkin ei edes tämä todella hengen- tön industrialismi ole voinut kokonaan tukahuttaa sitä taiteellista kipinää, jota piilee yksinkertaisen työmie- henkin sielun syvyydessä ja joka tarvitsee vain hieman herätystä leimahtaakseen kauniiksi ja ihanaksi liekiksi, joka lämmittää hänen koko elämänsä ja kohottaa hänen henkistä kehitystään, sillä "kaiken tosi taiteen täytyy kääntyä koko kansaan, jokaisella ihmisellä, olkoon hän rikas tai köyhä, on oikeus taiteelliseen nautintoon" kuten professori Lange oikein kuvaa "kansanvaltaisen tai- teen" tunnusmerkkejä, ja taiteen todellisena tarkoituksena tulee olla "koko kansan kohottaminen arkielämän yksi- toikkoisuudesta ja ikävyydestä", kuten eräs toinen taide- arvostelija täydellä syyllä on lausunut asiassa.

Ja juuri tällä perusteella täytyy meidän nyt tehdä paljon enemmän kuin olemme tehneet kansanvaltaistut- taaksemme taidetta, viedäksemme sen kansan sekaan,

suurille työtätekeville joukoille, meidän täytyy koettaa herättää siellä paljon suurempaa taiteen ja sen teosten ymmärtämistä; taide ei saa enään olla mikään erikois-oikeus yläluokille, se ei saa ensi sijassa olla näitä varten, vaan sen täytyy mennä syvemmälle, sen täytyy ensi sijassa olla kansan suurta enemmistöä varten, sitä suuremmalla syyllä kun on monta alaa ihmiselämässä, sellaisena kuin se nykyisin ilmenee, jotka ainoastaan, tai etupäässä vain taiteen avulla voidaan tehdä eläviksi ja tajuttaviksi nykyajan ihmiselle. Emme voi enää toivoa, kuten Schiller, että esteettillinen kasvatus voi korvata siveellisen, mutta me voimme nyt jo varmasti väittää, että kaikki kasvatus, myös yhteiskunnan alaluokkien, jää yksipuoliseksi ja vaillinaiseksi, jollei myös esteettinen kasvatus pääse täyteen oikeuteensa ja että myös edellinen melkoisessa määrin saa vaikutuksia jälkimäiseltä ehkä enemmän työmiehen kuin kenenkään muun elämässä. Sillä jos työmiehen luonne on taiteellisesti muodostunut on hän epäilemättä tunteva halua voimainsa mukaan koristamaan yksinkertaista kotiaan taiteellisilla jäljennöksillä ja tämä tuo yhtä varmasti seurauksenaan sen että hänen kotinsa käy kodikkaaksi ja miellyttäväksi, joka pitää hänet kaukana kapakasta ja niinmuodoin edistää kodin onnea ja suloa. Mutta — huomaa tarkoin — jotta tämä *edes jossakin määrin* olisi mahdollista, ei hän enään saa olla "työorja", vaan täytyy hänen saada *enemmän vapaata aikaa ja parempaa palkkaa* — muutoin ei hän voi enemmän ostaa itselleen taideteoksia, kun kaikki menee välttämättömämpään, kuin löytää vapaata aikaa nauttiakseen rauhassa niistä ja kodin hauskuudesta: pyrkimys kauneuden levittämiseksi kansaan, on niinmuodoin johdonmukaisesti kapitalismin hävittämistä, ja työ sen hyväksi sosialismia, kristinuskon ydintä, lähimmäisen rakkautta ja seurauksellista todelliseen elämään soveltuttamista joka ei ilmenisi ainoastaan tyhjissä sanoissa ja sääliväisissä fraaseissa.

Mutta ei saa yksinomaan eikä lainkaan ennen kaikkea tässä mielessä kääntyä täysikasvuisiin, mutta erittäin täytyy *kansan lapset*, kansakoululapset, saattaa

nauttimaan taiteellista hoitoa. Ulkomaalla on tällaisessa kansan taiteellisessa kavatuksessa päästy jo koko pitkälle! Vaatimattomin mies Englannissa vaatii, että kansakoulunoppilaan tulee osata lukea, kirjottaa, laskea ja — *piirustaa*. Lontoossa toimii v:sta 1883 Art for Schools Association, jonka johtajana kuolemaansa saakka oli juuri Ruskin, joka hankki kansakouluihin värillisiä kuvia, ja muissa kaupungeissa (esim. Manchester) toimitaan samaan suuntaan. Ranskassa koetetaan herättää koululapsen taideaistia etupäässä erinomaisilla skiopitikonkuvilla. Myös Belgia, Ruotsi ja muut maat ovat ryhtyneet toimiin samassa tarkoituksessa. Kaikki opetusvälineet uudistetaan taiteelliseen suuntaan.

Mutta myös suoraan kehittyneen työmiehen puoleen käännytään ja koetetaan herättää hänen uinuvaa taidetunnettaan. Pariisissa esim. on muodostunut enemmän kuin yksi erityinen seura tässä tarkoituksessa. Oleskellessani viime syksynä Pariisissa olin Trocaderoossa, jossa löytyy suuri kokoelma kipsijäljennöksiä ranskalaisesta taiteesta, kuulemassa esitelmää ranskalaisen taiteen kehityksestä ja minä voin vakuuttaa, että tämä asiarikas ja kansantajuinen esitelmä työmiehille ja keskiluokan ihmisille juuri noiden taideteosten edessä, joita selitettiin, ei voinut olla tekemättä syvää taiteellista sysäystä hartaiden kuulijain mieliin ja kuitenkin kertoo Louis Lumet, joka ensiksi pani alkuun nämät kurssit, kirjassaan käsiteltävinä olevista pyrkimyksistä Ranskassa, että ensimmäistä esitelmää ei ollut saapunut kuulemaan kuin 8 (!) henkilöä. Myöhemmissä on ollut läsnä useampia kymmeniä ja suurissa kansansivistys- ja valistuslaitoksissa, esim. Toynebee Hall ja People's Palace Lontoossa on vartavasten työmiehiä varten järjestetty taidenäyttelyjä, joihin yksityiset runsaasti ovat lainanneet erinomaisen arvokkaita tauluja. Myös Saksassa on muodostunut erityisiä yhdistyksiä, jotka teatterinäytännöillä, musikaalisilla illanvietoilla ja hyvällä lausunnolla koettavat vaikuttaa samaisen kauniin päämäärän hyväksi.

Ja mitä olemme tehneet täällä Suomessa työtä tekevän luokan taideaistin kasvattamiseksi? Ei mitään tai niin hyvin kuin ei mitään, eritoten mitä kuvaaviin taiteisiin tulee. Meillä on taide vielä enemmän tai vähemmän ylimysvaltaista, taiteilijat suuresti samanlaisia, yhteiskunnallisia kysymyksiä otetaan tuskin käsiteltäväksi, meillä ei ole mitään Dalou'ta, Meunier'ia, Luyten'ia, Biesbroeck'ia, jotka puhuvat sydäimestä sydämeen, ja jotka jo aineen laadulla tempaavat suuret joukot, kansan syvät rivit taiteen ihaniin esikartanoihin, jossa he voivat nähdä oman elämänsä, kansan elämän kärsimyksineen ja tuskineen, mutta myös sen voiman ja suuruuden. Ja mikä jalo päämäärä eikä olekaan kohottaa *koko* kansa taiteellisessa suhteessa, eikä ainoastaan yläluokan pientä osaa, puhua kansan suurille joukoille taiteen ihanalla kielellä, kehittää koko kansan aistia, saattaa se, *koko kansa*, ymmärtämään etevii taide- luomia, synnyttää, kuten Goethe sanoo, kaikkialla gesühlvolle Kenner", (tunteellisia tuntijoita), kohottaa ja kehittää heidän tunnettaan nostamalla koko tätä kansaa taiteen kirkkaisiin korkeuksiin ja niin muodoin panna alulle *koko kansan harmoninen kehitys!*

"Eikö voitaisi myös Suomessa ryhtyä perustamaan tällaista yhdistystä "l' Art pour tous", jonka tarkoituksena olisi levittää taidetta ja taideaistia kansan pohjakerroksille, sinne, minne niin vähän elämän auringosta muutoin tunkee, taideyhdistystä syville riveille, jotka enemmän kuin muut huokaavat päivän kuorman ja helteen vuoksi?

Folktribunen 1907.

Työmies 9. 3. 1907.

KINO

Kapitalistinen järjestelmä uhkaa pilata kaiken, vaikka se sanoo suojelevansa "ihmiskunnan kalleinta ja pyhintä omaisuutta". Taidekin on jo mitä suurimmassa määrässä sen palvelija. Taideteoksen luoja saapi eläessään suhteellisesti vain pienen osan sen todellisesta eli kauppa-arvosta, suurimman osan taidekauppiaat. Kirjallisten teosten laita on yleensä sama: kirjankustantajat, kun ovat hyviä kauppiaita, vievät enimmänsä voiton niiden myynnistä. Henkinen työ on jo melkoisessa määrässä muuttunut proletaariseksi. Taiteilija on yleensä — poikkeuksista puhumatta — kapitalismin kirouksen alaisena; hänen täytyy aiheissa ja muutenkin olla rahavallan mieleksi ja tiedemiehetkin suuntaavat tieteesä enemmän kuin tiedetäänkään vallitsevan luokan mieliteen mukaan avomielisesti tai — salaa, peittelemällä.

Huvitkaan eivät ole säästyneet tältä kapitalismin vallalta. Teatteri on jo kauan ollut tämmöisessä rapiotilassa. "Iloinen leski" ja muut semmoiset hienomat rivokappaleet kuvaavat sen nykyistä laatua. Ja niin on myös käynyt kinoteatterille, joka nykyään on suosituin kaikista huveista koko maailmassa, siihen luetuna Intia ja Siamkin.

Pääoma tunkeutuu aina sinne, missä suurin profiitti eli voitto on saatavissa. Ja melkein poikkeuksetta se ei välitä mistään muusta kuin tästä voitosta, s. o. se panee kaiken muun alttiiksi, koko siveellisen ihmisen, kunhan se vain saapi yhä enemmän voittoa. Ja jos joku kapitalisti ei tahtoisi tanssia muassa tässä ahneuden kiertotanssissa, pakottaa kilpailu hänet siihen. Hänen täytyy olla muassa, muuten hän sortuu taloudellisesti.

Eräs kirjailija on syystä kutsunut kinoteatteria "kahdeksanneksi suurvallaksi" (Englannin, Saksan, Japanin, Amerikan, Itävallan, Venäjän ja Italian jälkeen), — oikeastaan yhdeksänneksi, sillä sanomalehdistön vaikutus lienee vieläkin mahtavampi, ainakin toistaiseksi.

Ja tosiaan, kinoteatterit ovat vuodesta 1894, jolloin ranskalainen Lumière sen keksi, sikiytyneet melkein kuin kyyhkuset tai mursut. Niin oli v. 1900 alussa Saksassa ainoastaan 2 kiinteätä kinoa, mutta kymmenen (!) vuoden perästä oli niitä jo lähes 500! Amerikan Yhdysvalloissa käypi 5 miljoonaa ihmistä joka päivä kinoissa! Venäjälläkin kävi v. 1910 108 milj. ihmistä näissä huveissa. Loistojunissa on jo omat kinoa-vaunut ja löytyy myös erityisiä kiertäviä vaunuja, jotka kulkevat toisesta paikasta toiseen. Ja jokainen tietää, että Suomessakin kinojen luku kasvaa kasvamistaan, sillä kaikki ihmiset rientävät kinoteattereihin: ylhäiset, alhaiset; vanhat, nuoret; miehet, naiset, kaikki juoksevat kilvan sinne katsomaan, mitä siellä tarjotaan.

Kinematografi (lyhentäen: Kino) on kreikkalainen nimitys ja merkitsee: "liikkeitten kirjoittaja eli esittäjä". Kinoon tarvitaan ennen kaikkea pieniä ($2\frac{1}{2} \times 2$ cmtr) kuvia, jotka otetaan kuin muutkin valokuvat, mutta aina n. s. selluloosafilmeille, jotka voivat olla 40—200, vieläpä joskus 8,000 metrin pitkiä. Voi saada 15-40 kuvaa sekunnissa tämmöiselle liuskalle. Se pannaan telan eli valssin ympäri ja kieritään taas koneen mykiön (linssin) edessä katsojien nähtäväksi niin nopeasti, että 10,000 kuvaa saa näytetyksi viidessä minuutissa. Näin katsojan silmä ei enää voi erottaa kuvia eri kuviksi, vaan kaikki näyttää yhtenäiseltä liikkeeltä.

Tarvitaan siis kinoon suuri joukko valokuvia ja näitten saantiin uhrataan usein hyvinkin suuria summia. Eräs kuvaryhmä, "Kristuksen elämä", kuuluu yksin makसानeen 50,000 Smk., mutta sen myynti eri teattereihin ja kirkollisiin seuroihin tuotti ainoastaan Amerikassa 750,000 Smk.! Rooseveltin erään afrikalaisen jalopeurametsästyksen asettamisesta filmille maksettiin sama summa! Suuremmilla kinofirmoilla, kuten Pathé'lla Pariisissa on omat näyttelijänsä, jotka filmejä varten näyttelevät kokonaisia kappaleita; välistä esiintyvät tätä varten maailman kuuluisimmat suuruudetkin, kuten Coquelin ja Sarah Bernhardt, jott'ei heidän tarvitsisi

“kirjoittaa hiekkaan”, niinkuin Vischer sanoo, vaan heidän liikkeensäkin ja mimiikkinsä säilyisivät jälkimaailmalle. Ja he saavat huikaisevia palkkioita. Samoin maksetaan melkoisesti runoilijoille, joiden kappaleet pannaan filmeille. Sen takia ovat suuret pääomat, varsinkin Amerikassa ja Ranskassa, kiinnitettyt kinoon. Noin viisi vuotta sitte oli Ernemannin tunnetussa dresdeniläisessä kinofirmassa milj. Smk. ja tuossa ranskalaisessa Pathé firmassa 6 milj., 5,000 työmiestä ja toimihenkilöä ja se suoritti päivässä 65 kilometteria (!) filmejä eli 2 milj. kuvaa.

Ja voitto on sen mukaan. Pathé korjaa voittoa 90 % (!!) ja kokonaisia kinotrusteja on jo olemassa, jotka tietysti vieläkin korottavat kinokapitalistien voittoa. Ja kuten sanottu, voitto onkin ainoa päämäärä ja siitä nuo kinokapitalistit tappelevat kuin riivatut. Ja tästä seuraa johdonmukaisesti, että kinolaitosten omistajat esittävät semmoisia filmejä, jotka tuottavat enemmän voittoa: semmoisia, jotka enimmänsä suuressa yleisössä kiihottavat kuluneita hermoja ja kutkuttavat aisteja ja herättävät intohimoja, s. o. ovat “jännittäviä” puhumatta vähääkään ihmisen paremmille tunteille. Ja firmien eli kuvien valmistajat käyvät tietysti samaa uraa.

Näin pääsevät luonnollisesti huonot kuvat ehdottomasti voitolle: eräs asiantuntija on laskenut, että Ruotsin kinojen kuvista korkeintaan 2 % on oikein hyviä kuvia, 8 % on hyviä, 20 % välttäviä, mutta 70 % joko tyhmiä tai suorastaan rivoja. Eräs toinen asiantuntija väittää, että 250 Berliinin kinojen kuvasta, joita hän oli katsomassa, käsitti 97 murhia, 51 aviorikoksia, 19 vietelemisiä, 22 naisryöstöjä ja 45 itsemurhia ja että niissä esiintyi 176 varasta, 25 ilotyttöä, 35 juoppoa ja koko joukko poliisimiehiä. Ja muissa maissa on aivan samoin. Tällaista on siis se kasvatus, jonka kapitalismimaailma suopi kansan suurelle enemmistölle, sen varsinaiselle pohjakerrokselle! Ja yksinomaan ansaitaksensa enemmän ja yhä enemmän rahaa pilaa, hävittää se hävittämistään kansojen paremmat ja jalommat tun-

teet. Kapitalistit hävittävät perheen ja elämänonnen *miljoonissa*, monen monessa miljoonassa ihmisessä, kasvattavat murhaajia, rosvoja, ryöväreitä, porttoja ja vastustavat siten ihmissuvun kohoamista sivistyksessä ja *todellisessa* kulttuurissa. Mutta sittekinhän se on sosialismi, joka hävittää perheen ja yhteiskunnan, joka turmelee, mitä ihmisellä on parasta ja pyhintä! Eikös totta?

Eräs tuomari todentaa oikeaksi, että saksalainen ryöstömurhaajanainen on tunnustanut ennen mestaustaan saaneensa yllytyksen murhiinsa kinoteatterin roskakappaleista. Ja samoin on moni nuori pahantekijä tunnustanut, että hän kinossa on perinpohjin oppinut varastamaan. Eräs nuori nainen Amerikassa, joka teki itsemurhan, menetteli täsmälleen niin kuin hän oli nähnyt itsemurhaa esitettävän eräässä kinossa. Tällaisia todistettuja esimerkkejä on lukemattomia. Ja yhtä monta esimerkkiä on nuorten tyttöjen vajoamisesta paheen tielle kinoissa saavutettujen opastusten mukaan. Hampurissa on nähty, miten nuoret tytöt keskellä katua jäljittelevät niitä riettaita tanssiliikkeitä, joita he eräässä kinon esittämässä vatsatanssissa vähää ennen olivat katselleet. Näytetyt rivot kuvat painuvat varsinkin nuorten poikien ja tyttöjen mieliin sanomattomalla voimalla, nämä ovat useimmiten nähtyään tällaisia "eläviä kuvia" ikäänkuin jonkun lumouksen tai taikavoiman vallassa. Ja perästäpäin kehittyvät kuvat teoiksi, usein ehkä vuosien perästä. Mutta ne kytevätkin aina mielessä ja "kasvatus" on suoritettu.

Mikä on syynä tähän kinon lumoavaan vaikutukseen ja suunnattomaan leviämiseen?

Siihen ei ole yksi syy, vaan monta.

Ensiksi sen helppohintaisuus, ainakin suhteellisesti. Saapihan olla "huvissa" melkein koko illan muutamista pennistä. Ja huvia joka ihminen tarvitsee yhtä hyvin kuin leipää ja ravintoa. Mutta ihmiskunnan suurella enemmistöllä ei ole paljon uhrattavana huveihin — esim. neiti Hjeltin tutkimuksen mukaan Suomessa noin 0,3 % koko tulomäärästä. Luonnollisesti hakee siis

köyhä ihminen huvinsa niin halvalla kuin suinkin voi eikä hän edes *voikaan* enimmäkseen olla liioin tarkka valinnassaan. Toinen vetovoima on kinon suuri vaihtelevaisuus. Se ei ikävystytä. Toinen kuvasarja seuraa samana iltana toisensa perästä; aika ja paikka välistä tuskin näyttävät olevan olemassakaan. Silmänräpäyksessä siirtyy Egyptin pyramiideista Huippuvuorille; kivikauden paalurakennuksista Titanicin haaksirikkoon. Se on tietysti niinkuin olla pitää sähkön aikakaudella. Ja sitte kinon erinomainen havainnollisuus. Ei mikään vaikuta ihmisen mieleen niin valtavasti kuin se, mikä välittömästi tunkee hänen silmiinsä tai korviinsa — se on varsinkin Pestalozzin ajoilta saakka kasvattajain keskuudessa yleisesti tunnustettu totuus. Minkä varsinkin nuoriso omilla korvillaan kuulee, sen hänen sielunsa paraimmiten sulattaa. Kaiken tämän lisäksi tulee vielä, että kino yleensä on käytävissä suurimman osan päivää ja että se ei vaadi mitään sivistyksen edellytyksiä, on siis sopiva kaikille kansaluokille — onhan niitä oikeita hovikinojakin jo olemassa alhaisimmalla asteella olevien rinnalla.

Kinon huonot puolet on jo aikoja sitte huomattu ja koetettu käydä niiden kimppuun tässä suhteessa. Mutta kinon suhteen on asian laita niinkuin esim. alkoholin suhteen: missä mahtavat pääomat ovat takana, siinä eivät parannukset pitkälle pääse.

On ennen kaikkea turvauduttu poliisin apuun, mikä onkin nykyisissä poliisivaltioissa luonnollista. Mutta vaikka voi myöntää, että, kun poliisi *kunnollisesti* on tehtävänsä suorittanut, joitakuita hyviä tuloksia on saavutettu, kuten esim. Sachsen'in kuningaskunnassa, Hampurissa ja Berliinissä — kun on kielletty lapsia yksin menemästä kinoihin, ainakaan myöhään illalla, tai juovutusjuomien anniskelu kinoissa — ja vaikka jotkut sosiaalidemokraattisetkin lehdet vaativat ja hyväksyvät poliisin sekaantumista asiaan, ei mitenkään voi pitää poliisin, ei ainakaan yksinänsä, sopivana sensorina ja siiveillisyyden valvojana tälläkään alalla. On näet monasti nähty, että poliisilla, vieläpä koko poliisilaitoksella ei

ole riittävästi yleistä sivistystä — puhumattakaan riittävästä humaniteetista — tähän vastuunalaiseen toimeen. Äsken poliisi Berliinissä kielsi näytteelle panemasta ruotsalaisen maalarin Larssonin tunnettua taulua: "Modelli kirjoittaa kuvakorttia", vaikka siinä ei ole yhtään mitään rivoa, ainoastaan täydellisesti alaston, ihmeen kaunis naisvartalo. Kun ei sen suurempaa ymmärrystä ole suuren "sivistyneen" maailmankaupungin poliisikunnalla, niin ei voi sitäkään odottaa muualta. Tähän tulee vielä, että poliisi sekottaa valtiollisia näkökohtia aivan puolueettomalle alalle, kuten kokemus on osottanutkin. Ja jos poliisi, kuten usein, kaiken lisäksi vielä on lahjomiseen menevä, niin kadottaa tämä sensuroiminen sen kautta kaiken merkityksensä, kun poliisi hyväksyy filmit sen mukaan kuin sille maksetaan. Voi toiselta puolen sattua, että muutenkin poliisi ymmärtämättömyydestä ja sivistyksen puutteesta laskee läpi filmejä, jotka suuressa määrässä raa'istuttavat kansaa, vaikka ne eivät ole rivoja eivätkä sisällä murha- eikä rosvojuttuja. Niin on esim. esitetty kuvia, joissa eläimiä nyljetään elävinä, jolloin yleisö saapi nähdä noitten *huviksi nyljettyjen* eläinraukkojen hirveitä tuskia. Tämä on paljon pahempaa kuin kauniin, ihanan naisvartalon esittäminen loistavassa alastomuudessaan, joka, jos siinä ei näy rivoja sivutarkoituksia, on vain todellisen taiteen harastamista ja levittämistä kansan keskuuteen. Tällä tietysti ei ole sanottu, ettei pakkokeinoja tälläkin alalla tarvittaisi. Päinvastoin. Niinkuin alkoholikapitaali ei peräydy muun kuin pakon edestä, niin ei myöskään kinokapitaali. Kun tämä käyttää kansan huonoja taipumuksia rahan kiskomiseen — kilpailu kun siihen mukapakottaa —, niin täytyy panna kovaa kovaa vastaan.

Ensiksi täytyy jokaisen kansan *säättää laki*, joka ehkäisee noita väärinkäytöksiä, ainakin suurimmat ja oikein tepsivällä tavalla. Ja tämmöistä lakia — asian suureen tärkeyteen katsoen — ei edes hallituskaan missään maassa kykene aikaan saamaan; sitä vähemmin tietysti, mitä vähemmin se nauttii kansan luottamusta. Ainoastaan kansaneduskunta voi tyydyttävästi ratkaista

tämän tärkeän asian — luonnollisesti sekin aina sen mukaan, miten kansanvaltainen se on. Ja sitten on sensuuri pantava asian täydellisesti ymmärtävien eikä yleensä tässä suhteessa aivan ymmärtämättömän poliisiin käsiin; Italiassa on m. m. ehdotettu opettajia.

Tämän ohessa voivat asian hyväksi vaikuttaa monet yksityiset henkilöt, seurakunnat ja ennen kaikkea sanomalehdistö ankaralla arvostelullaan. Tämän sula velvollisuus kansan suurta enemmistöä kohtaan on asettua jyrkälle kannalle kaikkea kinoissa esitettyjä roskakuvia vastaan sekä ehdottomasti vaatia parempia. Tulee myös vaatia erityisiä lasten ja oppilasten näytäntöjä, jommoisia on toimeenpantu esim. Hampurissa ja Berliinin esikaupungissa Rixdorfissa hyvällä menestyksellä (kl. 4—8 arkipäiv. ja 3—6 sun.). Koulut voivat muuten vaikkapa yhteisesti hankkia itsellensä esim. Messterin projektsiooni-koneen kouluja varten ja antaa omia näytäntöjä.

Kino itsessään on kerrassaan erinomainen laitos, jos sitä ei väärin käytetä kapitalismin palveluksessa. Sen avulla voi helposti silmänräpäyksessä oppia semmoista, jonka oppimiseen muuten kuluisi päiviä eikä se sittenkään painuisi mieleen niin elävästi kuin kinon kautta. Kino voi meille vielä paremmin ja elävämmin kuin tavallinen skioptikon näyttää maantieteellisiä, luonnontieteellisiä ja teknillisiä kuvia ja prosesseja. Mutta kansa ei yksin tarvitse opetusta; se *tarvitsee* kovan päävätyön jälkeen myöskin huvitusta, se tahtoo helpoittaa mielensä edellisestä jännityksestä, jotta se sitten taas paremmin jaksaisi ahertaa kovassa työssään. Kino on havainnollisuutensa, vaihtelevaisuutensa ja helppohintaisuutensa kautta erinomainen huvilaitos kansan syville riveille, mutta se on suuresti kohotettava siitä alennustilasta, jossa se nykyään on. Sillä se on melkoisessa määrässä, vieläpä pääasiallisesti pysytettävä huvilaitoksena, jossa iloiset, siivot kappaleet ovat ainakin yhtä suurena, vieläpä suurempanakin tekijänä kuin opettavaiset.

Ja tämä käsitys viepi sen tosiseikan kanssa yhdessä, että työväki tarvitsee uusia tulolähteitä, siihen

tulokseen, että työväen tulee ottaa kino kapitalismilta omiin käsiinsä ja puhdistaa se. Tosin tässä tulee olemaan joitakuita vaikeuksia. Mutta ne eivät ole voittamattomia. Koneen ostaminen ei ole kuin 1,000—1,500 mk:n asia, ja huoneistona voipi käyttää jotakin muuten hyljättyä vanhempaa huoneustoa (kuten on asianlaita esim. Tampereella); mutta vaikeampaa on sopivien filmien hankinta ja rettelöiminen osaksi rappeutuneen poliisilaitoksen kanssa. Ei voi tulla kysymykseenkään omien kuvien laittaminen, ja nykyään on *suurin* osa filmeistä täydellisesti arvotonta tavaraa, mutta on siksi paljon hyviä filmejä, varsinkin Saksassa ja Englannissa ettei täydellisesti enää riiputa ranskalaisista hekuma-eikä amerikalaisista rosvofilmeistä.*) Filmien käsittely koneessa on siksi arkaluontoista (ne palavat kohta, ellei niitä yhtämittaa kieritetä), että johtajaksi tällä alalla täytyy ottaa asiaan perehtynyt henkilö ja maksaa hänelle suhteellisesti hyvä palkka. Mutta sittekin voi tällainen kino suuruutensa mukaan tuottaa päivässä 50—100 mk. puhdasta voittoa ja se ei ole työväelle halveksittava summa, varsinkin huonoina raha-aikoina, jolloin ei jäsenmaksuista voi saada samaa kuin ennen**) Ja kun samalla on tilaisuus muuttaa kino kansan turmeluspaikasta kansan kasvatuslaitokseksi ja todelliseksi, arvokkaaksi huvipaikaksi, joka on kinon oikea tarkoitusperä, silloin ei suinkaan ole syytä jättää tätä oivalista keinoa yksinomaan kapitalismin käsiin, joka ainakin tähän asti on sitä vain pilaamistaan pilannut.

Työn Juhla II, 1912.

*) Vert. tässä suhteessa esim. Filmkatalog für Volksbildungs und Unterrichtszweck, Berlin 1911.

**) Käydessäni Lappeenrannassa talvella 1913 vakuutettiin minulle, että työväen kinosta oli sievä voitto vuosittain.

Sosialismin suhde sukupuoli- kysymykseen.

UUDEMPIA VIRTAUKSIA RAK- KAUSELÄMÄN ALALLA*)

Eräs ranskalainen tutkija Jacques Mesmil väittää, että suuri yhteiskunnallinen kysymys oikeastaan jakaantuu kahtia: varsinaiseen taloudelliseen kysymykseen ja rakkaus- eli sukupuolikysymykseen. Tämä vastaa Schillerin käsitystä, että elämää ohjaa kaksi voimaa: nälkä ja rakkaus.

Useimmat ihmiskunnan suurimmat älyniekat, kuten esim. maailmanavaruuden suuri tutkija Laplace, tuo Brandes'in ylistämä Renan, yksi Ranskan suurimmista neroista, positivistisen filosofian perustaja Comte, ihmiskunnan tähän asti ehkä nerokkain nainen Sonja Kowalewski ja monet muut, ovat tosiaankin väittäneet, että elämä ei olisi juuri mitään ilman rakkautta.

Mutta mitä sitten rakkaus on?

Epäilemättä selvimmin voi sen määritellä toisen sukupuoliolennon pyrkimykseksi yhtymiseen toisen kanssa etupäässä sukupuolivietin tyydyttämiseksi. Tämä pyrkimys käypi läpi koko luomakunnan (vert. kuuluisan prof. Ch. Richet'in kirjaa L'Amour, myös ruotsiksi nim. Kärleken). Ellei tämä aviossakin olisi pohjana, voisivat tietysti yhtä hyvin kaksi miestä tai kaksi naista perustaa avioliiton. Tosin löytyy tästä poikkeuksia, "perversiteetteja": saman sukupuolen olennot pyrkivät yhtymiseen. Näitä on noin 3 a 4 % kaikista ihmisistä, mutta he ovat kuitenkin pienenä vähemmistönä. On tässä heti huomattava, että uusi suunta ei mitenkään

*) Tässä en esitä omaa käsitystäni semmoisenaan, vaan alnoastaan mietittäväksi "uuden suunnan mieltipitettä" tällä alalla.

tahdo näitä rangaistavaksi, elleivät *viettele* kokemattomia nuorukaisia tai nuoria neitosia sukupuolielämään itsensä kanssa. Sillä he eivät voi mitään sille, että luonto on suunnannut heidän sukupuolielämänsä vääriin eli toiseen suuntaan kuin tavallisten ihmisten. Ennen aikaan kohdeltiin hulluja ihmisiä saatanaan saastuttamina ja kidutettiin hirveällä tavalla, vaikka he itse useimmiten eivät olleet syynä onnettomaan tilaansa, aivan kuten yllä mainitut "homosexuellit", saman sukupuolen rakastelijat.

Koko muussa luonnossa on koiras se, joka kaikin tavoin koettaa liehakoida naarasta päästäkseen yhtymään hänen kanssaan. Useammat lintukoirakset ovat tässä toimessa niin kokonaan kiinni, etteivät huomaa lähintäkään vaaraa, jota ne muuten varsin hyvin tietävät välttää. Tästä on varsinkin Darwin antanut teoksissaan lukuisia esimerkkejä. Ja Morganin, Engelsing ja muiden tutkimukset ovat samoin osoittaneet, että näin ihmistenkin keskuudessa on ollut n. s. matriarkaatin aikana, jolloin naiset olivat perheenpää. Mutta myöhemmin kun ravintoaineitten supistuessa miehet, väkevempi sukupuoli, anastivat itsellensä johtavan aseman perheessä, muuttui asia päinvastaiseksi ja nykyään yleisesti naiset todellisuudessa koettavat puvulla, koristuksilla ja kaikenmoisella kiekailulla kietoa miehet sukupuoliyhteyteen, s. o. nykyisellä kielellä avioelämään, sitä enemmän, mitä riippuvaisempia ovat taloudellisessa suhteessa. Uusi suunta koettaa sentähden taloudellisesti kohottaa naista, siten tehdäkseenä hänet vapaammaksi sukupuolielämänkin alalla, riippumattomaksi avioelämän välttämättömyydestä.

Sukupuolivietti on itesesäilyttämismietin ohella kaikkien elävien olentojen vahvin vietti*) — nimittäin normaalisissa olennoissa, sillä poikkeuksia löytyy ihmisten joukossa: niin on esim. noin 25 % kaikista naimisissakin olevista naisista n. s. "kylmiä olentoja", joilla ei ole halua sukupuoliyhteyteen joko synnynnäisyyden tai kas-

*) Sen takia rakkaus onkin päättekiänä romaaneissa, runoissa, kuvaamatalteessa loppumattomina aati.

vatuksen perusteella — ja jotka sen takia voivat aikaansaada avioelämässä paljon ikävyyksiä. Mutta normaalisessa naisessa on muuten — uuden suunnan käsityksen mukaan — sukupuolivietti yhtä vahva kuin miehessäkin, sen on meille vakuuttanut moni avomielinen nainen, esim. Henriette Fürth (*Das Geschlechtsproblem und die moderne Moral*), abnormaalisissa naisissa se on paljoo vahvempikin, kuten meille vakuuttaa esim. prof. Forel, jolla on suunnattoman suuri kokemus lääkärinä juuri tällä alalla*). Ja uusi suunta vaatii sen takia, että tämä tosiseikka on otettava tarkasti huomioon, kun arvostelee naisen sukupuolielämän oireita. Tämän mukaan on sen takia n. s. sukupuolimoraalikin muodostettava, m. m. n. s. "hairahdukset" naismaailmassakin arvosteltavat, sillä moraaliksi, siveytlaki, ei ole mikään ikuinen totuus, vaan se vaihtelee aikojen vaihdellessa. Mitenkä erilainen hävynkin tunne voi olla eri kansoissa, saattaa päättää siitä, että turkkilaisnainen ennen näyttää paljastetut säärensä vieraille kuin kasvonsa, mutta kiinalaisnainen näyttää vaikka mitä, mutta ei paljastettuja jalkojaan. Kristillinen nainen ei taas välitä ovatko kasvot tai jalat paljaat, hänellä taas on toisia arkoja paikkoja.

Kristinusko, joka pääasiallisesti kääntää huomion haudantakaiseen elämään, on jo alusta saakka yleensä ollut "elämänilon" ankara vastustaja ja "lihan kuolettamisen" puoltaja. Sukupuolilyhteyttä on katsottu jo itsessäänkin enemmän tai vähemmän syntiseksi: tästä johtuu tuo nyt jo vanhentunut aviovaimonkin kirkkoon ottaminen lapsenvuoteen perästä, katoolisten pappien aviottomuuspakko**) — joka vielä osittain kummittelee esim. kansakouluopettajattarien naimattomuusvaatimuksena, jota useammista syistä uusi suunta jyrkästi vastustaa. Tämä kristinuskon asketismi on saanut kannatusta joltakin suurmieheiltäkin, esim. Tolstoilta, joka nuoruudessaan sukupuolisesti villisti hulluteltuaan ja siitettyään

*) Vert. etenkin Havelock Ellis, *Geschlechtsgefühl*, siv. 232 seur.

**) "Pyhä" kirkkoisä Augustinus, joka ell 16:sta ikävuodesta 28:aan asti villissä sukupuolilyhteydessä, vakuuttaa, että naimattomat tulevat kuoleman jälkeen loistamaan kiiltävinä, naiset (siksi myös hänen hurskas äitinsä Monica) vain himmeinä tähtinä talvaan kannella.

sitten useampia lapsia, vanhuuden päivinä rupesi saarnaamaan sukupuolivietin tappamista. Mutta hyvin harva hänen varsinaisista kannattajistaan on jaksanut seurata häntä tässä suhteessa. Ihmisen vahvinta viettiä tietysti ei voi tukahuttaa, mutta ohjata sitä voi ja estää sen tuottamia vaaroja. Eikä tukahuttamisyritykseen ole uuden suunnan mukaan minkäänlaista syytäkään, sillä ruumiillisella puolella eli "lihalla" on yhtä suuri oikeus kuin sielullisellakin, *mikäli niitä ylipäänsä voi toisistaan eroittaa*. Uusi suunta on täydelleen Montaignen, suuren ranskalaisen filosofin mieltä, joka jo 400 vuotta sitte kysyi: "Eivätkö ne ole raakoja ihmisiä, jotka voivat kutsua sitä toimitusta, joka on heille elämän antanut, ruokottomaksi?" Silti ei tuo uusi suunta väitä, että ihmisten rakkaus yksin olisi n. s. "lihallista" rakkautta ja ettei "korkeampaa," sielullista rakkautta olisi olemassaakaan. Kaikkea muuta! Mutta se väittää kyllä ettei avioliitto anna mitään takeita tästä sielullisesta rakkaudesta eikä todellisesta intohimostakaan, siitä intohimosta, joka pysyväisemmin kohottaa ihmisen jokapäiväisyyden yli ja joka on antanut useimmille ihmisille tarmoa ja rohkeutta ratkaiseviin tekoihin ja lennokkuutta yleviin lauluihin. Muistettakoon esim. vain sitä seikkaa, että Tallien, girontistien hävittäjä Ranskan suuren vallankumouksen aikana rakastajattarensa (myöhemmin vaimonsa) kannustamana lähetti Robespierren mestauslavalle (sillä tietysti ei ole sanottu, että tämä suhde *yksin* kukisti R:n tahi että toimi ei olisi johtanut taantumukseen). Ja mitä kaikkea ihanaa me olisimmekaan vailla, ellei olisi Goethen intohimoinen rakkaus rouva Charlotte von Stein'iin ja rouva Marianne de Willemeriin, hänen "Suleikaansa" — molemmat naimisissa toisten miesten kanssa. Muistakaamme myös Richard Wagnerin rakkautta Madilta Wesendonkiin ja E. G. Geijer'in, Amalia v. Helwigiin — molemmat naineita miehiä!

Muutamat, kaikkein jyrkimmät, vaativat suorastaan, että nykyinen avioliitto on kerrassaan hävitettävä — näitten uudistajien joukkoon kuuluu paljon naisiakin —

koska se tuottaa enemmän haittoja, varsinkin naisille, kuin etuja. Useat tutkijat ovat sitä mieltä, että nykyinen avioliitto ja vaatimus naisen ehdottomasta neitseellisyydestä siihen mennessään ja uskollisuudesta siinä pysyessään on johtunut taloudellisista olosuhteista, kun omaisuuden kasvu pakotti tämän omaisuuden haltijat, *miehet* katsomaan, ettei se jakaantuisi muille kuin "laillisille" perillisille. Anatole France, nykyisen Ranskan suurin kirjailija, lausuu (Pingvinien saarella): "Koko nykyinen sukupuolimoraali on siitä periaatteesta johdettava, että kerran hankittu vaimo kuuluu miehelle, että se on hänen *omaisuuttansa*, yhtähyvin kuin hänen hevonsensa tai hänen aseensa" *) Jos tämä on oikeata, pitäisi tietysti kaikkien n. s. feministien, naisasiain esiteltäjiöitten porvarillisella puolella, nousta tätä nykyistä moraalia vastaan, joka on heille niin kovin alentavaa alkuperää.

Toiset uudistajat eivät mene yhtä pitkälle. He vaativat — ainakin väliaikaisesti — avioliittoja vissiksi ajaksi, vähintään neljäksi tahi viideksi vuodeksi, jonka jälkeen ne ovat joko vapaaehtoisesti uudistettavat tai purettavat. Näiden joukossa ovat esim. kuuluisa professori August Forel (*Sexuelle Ethik*, siv. 23), joka ei pidä niitä mitenkään epäsiiveellisinä, ja tunnettu *kristillinen* filosofi Charles Secrétan (kirjassaan "Le droit de la femme"). Tämä ehdotus perustuu tietysti siihen käsitykseen, ettei ensi huumaukseen, kokemattomuuteen ja toistensa tuntemattomuuteen perustuva avio voi antaa mitään takeita todellisesta, *pysyvästä* intohimosta tai sielullisesta rakkaudesta.**) Sitäpaitsi kuin useimmissa maissa huolimatta kaikista saarnoista ja pakkokeinoista avioerot vain ovat kasvamassa (etenkin Sveitsissä ja Amerikassa) päästäisiin täten tuhansista aviohäväistyksistä, jotka eivät lapsillekaan ole eduksi. Tästä syystä

*) Vert. eslm. Shelley'n *Queen Mab* ja Retzenstein, *Urgeschichte der Ehe*, siv. 13, 16, 29, vars. 36, 93.

** Havelock Ells *Geschlecht u. Gesellschaft II*, 201 väittää, että ikuisen rakkauden lupaus avioliitossa on sama kuin pojan lupaus, joka pitää nuorena rypäleistä, että hän tulee niitä rakastamaan koko elin-alkansa.

on moni nainenkin (viimeksi amerikatari Haryet Holt Dey) puolustanut tätä muotoa, joka Goethen kuuluisasta romaanista "Wahlverwandschaften" on tunnettu. *Tietysti on lapsista kaikissa tapauksissa huolta pidettävä.*

Aivan yleisesti vaatii uusi suunta, että avioeron saantia on helpoitettava. *) Tätä ei ole kiellettävä, jos molemmat asianosaiset jyrkästi sitä vaativat, vieläpä, jos toinen tai toinen pätevistä lähemmin määräytyistä syistä niin tahtoo, jollaisia syitä on etenkin pahoinpitely; mutta jo selvä vastenmielisyyden tunne tahi "kylmä luonne" voisivat olla riittäviä syitä. Luter oli, kuten tunnettua, sitä mieltä, että ellei toinen puoliso täytä sukupuolitarvetta, on toinen oikeutettu hakemaan korvausta muualta. Tämäkään uudistus ei ole helppo, varsinkaan katolisissa maissa, joissa avio on sakramentti eikä "huoruuskaan"(!) siitä vapauta.

Yleensä on uusi suunta sitä mieltä, että avioton rakkaussuhde, jossa *pysyväinen* intohimo ja taipumus toisiinsa vallitsee, on *siveellisessä* suhteessa korkeammalla asteella kuin avioliitto, josta tämä puuttuu, koska tällainen avioliitto ei ole muuta kuin "laillistettua huoruutta." Mutta useimmiten tämä suunta menee vielä pitemmällekin: se väittää, kuten esim. prof. Forel (Sex. Ethik siv. 20), "että joka miehen ja naisen yhtyminen, joka ei vahingoita toista asianomaista eikä kolmattakaan henkilöä eikä voi siitä mahdollisesti syntyneen lapsen luontoa vahingottaa, on siveellisesti yhden-tekevä eikä siveetöntä". Tämä väite ei suinkaan tarkoita etenkään nuorten, edesvastuuttomien henkilöitten kevytmielisiä yhtymisiä. Sillä ne vahingoittavat etenkin naista ja lasta yhteiskunnallisesti — ainakin toistaiseksi vieläpä monasti sangen tuntuvastikin. Mutta asia muuttuu melkoisesti, kun itsenäinen, kypsytynyt nainen vapaaehtoisesti ottaa tämän edesvastuun kantaakseen. Löytyy jo kaksikin Saksan korkeimman tuomioistuimen ("Reichsgericht" in) päätöstäkin, ettei *itsessään* n. s. "vapaata rakkautta" voi pitää luvattomana eikä rangais-

*) Esitaistelija tällä alalla oli kristillinen suuri runoilija Milton.

tavana. ja yleensä vastustaakin uusi suunta jyrkästi valtion sekaantumista rakkausasioihin, ellei se vahingoita kolmatta henkilöä tahi ellei se koske lasten suojelemista ja terveyshoidon edistämistä sukupuoliseltakin kannalta. Sen takia se kyllä voisi suostua siihen — joka muutamissa paikoin on toteutunutkin —, että ennen avioon menemistä asianomaisilta vaadittaisiin terveydentodistusta ja että eugenistiseltä, rodun parantamisen kannalta vaadittaisiin avion kieltäminen niiltä, jotka eivät voi synnyttää terveitä lapsia. Mutta tietysti ei voi kieltää näiltä sukupuoliyhteyttä jo siitä yksinkertaisesta syystä, että kielto olisi aivan tehoton.

Ja täten nousee kysymys, miten olisivat nämä molemmat asiat yhdistettävät. Uusi suunta (toht. Marcuse, prof. Kopp, toht. Brupbacher, prof. Forel y. m.) vastaa tähän: aivan *vaarattomien* ehkäisykeinojen (kordom, pessar) käyttämisellä, jotka estävät hedelmöitymistä ja samalla yleensä sukupuolitautien levenemistä.

Mutta uusi suunta sallii näiden käyttämistä taloudellisistakin syistä. Se arvelee, ettei voi olla pääasia, että on paljon ihmisiä, vaan että nämä viettävät *ihmisarvoista* elämää, ennen kaikkea siis, että heillä on riittävä toimeentulonsa. Kun *nykyisissä* taloudellisissa, *kapitalistisissa* oloissa suurella köyhällä perheellä ei ole riittävästi ruokaa ja toimeentuloa eikä voi olla puhettaakaan siittämishalun *melkoisesta* rajoittamisesta saarnoilla ja pakkokeinoilla, ei ole muuta jällellä kuin "preventiivikeinojen" käyttäminen. Hyvässä voinnissa oleva työmies on esim. paljon vastustuskykyisempi (m. m. puolueverojen suorittamisella) kuin 10 lapsen isä, tai työläisnainen, jonka koko aika menee tällöisen perheen synnyttämiseen ja hoitoon. Moraalin tulee mukautua taloudellisten olojen mukaan, kun siten *ihmissuku edistyy*. Mutta ne, jotka ennen kaikkea tahtovat paljon sotilaita ja työraatajia, tahi ne, jotka luulevat, että kurjuuden kehittyessä huippuunsa äkillisen vallankumouksen kautta olot yht'äkkiä muuttuvat, eivät pidä näistä keinoista.

Pitemmälle menevät vielä ne uuden suunnan kannattajat, jotka suostuvat sikiönkin hävittämiseen äidin kohdussa. Tämä ei kuitenkaan ole mikään aivan vaaraton keino, ja Zola on, kuten tunnettua, kuvannut sen vaikutuksia romaanissaan "Hedelmällisyys". Kreikkalaisessa ja roomalaisessa oikeudessa oli se luvallinen, keskiaikainen kirkko teki eron aikaisemman ja myöhemmän asteen välillä (40 päivää hedelmöittymisen jälkeen; Thomas Aqvinolaisen, suuren oppi-isänsä mukaan), joista edellinen oli rankaisematon, jolloin juuri enimmäkseen sikiön ulosajot tapahtuvat; vasta myöhemmin aikoina on kalanmuotoisenkin sikiön ulosajo tullut rangaistuksen, vieläpä ylen ankaran rangaistuksen alaiseksi.

Mutta jollei sikiön ulosajoa tahdota hyväksyä, vaatii uusi suunta ainakin, että aviottomia äitejä, joitten luku kaikesta huolimatta vain kasvaa, kohdellaan ainakin melkein yhtäläisesti kuin aviollisia, ettei niitä ajetaisi *lasten murhaan*. Ja jos ne ovat lapsenmurhan tehneet, on otettava huomioon, että siittäjä on tähän tavallisesti enimmäkseen syyppä kuin äiti itse (muistettakoon Tolstoj'n "Ylösousemusta") sekä yhteiskunta, joka ei ymmärrä eikä tahdo ymmärtää taloudellisten olojen suurta ja mahtavaa vaikutusta ihmiselämään, puhumattakaan siveellisestä teeskentelystä ja vanhentuneista moraalikäsitteistä. Mutta vielä vähemmän on minkäänlainen ero sallittava aviollisten ja aviottomain lasten välillä, sillä aviottomat lapset eivät voi siihen mitään, että ovat tulleet maailmaan tämmöisissä oloissa. Prof. Forel lausuu: "Jokaisen naisen pitäisi, jos hän on terve ja voimakas, voida olla ylpeä jokaisesta raskauden tilasta. Jos sukupuoliyhteys tunnustettaisiin yhdeksi inhimillisen elämän tärkeimmistä toimista, avomielisesti ja luonnollisesti, niin voitaisiin helposti saada isyydestäkin selko". Ja suuri runoilija G. Hauptman, joka saapi tänä vuonna Nobelinpalkinnon, väittää: "On pantu lapsen syntyminen, joka ei ole miehen kautta pyhitetty, yleisen ja julkisen halveksimisen rikkisateen alle. Tämä hal-

veksiminen on kuitenkin samalla kurjin ja häpeällisin lehti ihmiskunnan historiassa”.

Suurempi vapaus rakkauselämän alalla ja suurempi suvaitsevaisuus rakkausseikkojen arvostelamisessa ovat uuden suunnan mukaan välttämättömästi tarpeen. Se on tarpeen julkisen ja salaisen prostitutsiooninkin suhteen, mikä surkea ilmiö ainakin pääasiassa riippuu kapitalistisesta yhteiskuntajärjestelmästä — sillä yleensä ei nainen *vapaaehtoisesti* myy rakkauttaan *tilapäisesti monelle* miehelle perätysten, ellei hän ensin *taloudellisesti* ollut siihen viekoiteltu ja sitten joutunut yhteiskunnan hylkäämäksi. Ja sen takia vaatii uusi suunta etusijassa taloudellisten olojen korjaamista alemmissa kansankeroksissa. Mutta se vaatii myös, että ainakin lasten kasvattajat avomielisesti ja peittelemättä, jos kohta asteetainkin, puhuvat lapsien kanssa sukupuoliasioistakin, jotta nämä eivät joutuisi niitten vaarojen alaisiksi, ei ainakaan liian aikaisin. Mutta muuten, mitä täysikasvuisiin ihmisiin tulee, yhtyy uusi suunta jotenkin yleisesti Henriette Fürthin väitteeseen että jokaisen ihmisen sexuaalipiirin täytyy pysyä loukkaamattomana, vaikka hän ei olisikaan mikään Goethe, George Sand, rouva Curie tai Sonja Kovalevski; jokainen elää omaa elämänsä ja on siitä itse vastuunalainen. Toisen oikeutta hän vaan ei saa loukata.

Sytyke VII (Kuopio) 1912.

MALTHUSIANISMI

Jo kahdeksannentoista vuosisadan loppupuolella herätti väestön luvun suhde käytettävissä oleviin ravintoaineisiin ajattelevien ihmisten huomiota. “Kansantalouden isä”, A. Smith, väitti (1 kirj. 8 luvussa), että jokainen eläinlaji sikiytyy ravintoaineittensa suhteen ja samoin ihmisetkin, ja ravintoaineitten puute hävittää suuren osan syntyneistä sikiöistä. Condorcet, Ranskan valtakumouksen kuuluisa filosofi, esittää jo sen mietteen,

että joskus tulevaisuudessa ehkä ravintoaineet eivät enää riitäkään yhä kasvavan ihmispaljouden kannattamiseksi. Ja suuri Benj. Franklin oli sitä mieltä, että jos esim. koko maapallo olisi tyhjä muista kasveista, voisi yksi ainoa kasvilaji vähitellen anastaa sen koko alan. Mutta puute, ravintoaineitten puute, joka ei kaikille siemenille riitä, estää aina jossain määrin tämän. Ja puute toimittaa saman tehtävän ihmistenkin keskuudessa. Ihmisilläkin on aina taipumus lisääntyä yli tarpeellisten ravintoaineitten. "Järkeä" siittämisessä ja synnyttämisessä yksin voi estää ihmisluvun kasvamisen yli ravintoaineitten, joka muuten on "luonnonlaki".

Tämä Franklinin oppi sai innokkaan apostolin eräästä englantilaisesta papista T. R. Malthus'esta.*) Hänen pääteoksensa (The Principle of Population), joka ilmestyi v. 1798, ei olekaan muuta kuin "alusta loppuun tieteellinen ryöstö" Franklinin kirjasta, kuten Marx kurssilemmatta sitä nimittää. Malthus näet väittää, että ihmiskuku lisääntyy n. s. geometrisessä suhteessa: 1, 2, 4, 8, 16, 32, mutta ravintoaineet ainoastaan aritmetisessä 1, 2, 3, 4, 5, 6. — M. ei kumminkaan tahdo itsekään näillä numeroilla tarkoin määrätä tuota kasvamista — ja ellei puute ja paheet vähentäisi tuota yhä kasvavaa lukua, tulisi suhde tai oikeastaan epäsuhde yhä suuremmaksi tämän "luonnonlain" vaikutuksesta. Ja tämä luonnonlaki on aina ollut vaikuttamassa, aina samaan suuntaan. Ja koska se muka on luonnonlaki, ei se asianlaita ole muutettavissa. Kurjuutta ja puutetta tulee aina löylymään eikä sitä millään saada poistumaan, elleivät ihmiset siveellisistä syistä ("moral restraint") rupea vähemmän lapsia siittämään. Luokkaeroitus ei siis milloinkaan muulla edellytyksellä tulisi maailmasta häviämään.

Että tämmöinen oppi oli "makea haju" silloiselle mahtavalle manchesteri-opille ja kapitalismille, on itses-tään selvä. Malthusen kirja levisi suunnattomasti.

*) Darwin tunnustaa itse, että hän sai aiheen "the survival of the fittest" oppiinsa Malthusen kirjasta, joka siis — tahi oikeastaan Franklin — on synnyttänyt tuon kuulun "darwinismin".

Ja se olikin alkujaan suora riitakirjoitus, joka oli suunnattu ensimmäistä anarkistista sosialistia W. Godwin'ia, vastaan. Tämä oli näet sitä mieltä, että puute ja kurjuus johtuivat nurinkurisista yhteiskunnallisista oloista ja hän väitti jyrkästi, että nämä siis ovat korjattavat. Malthusen koko oppi oli yleensä tähdätty niitä yhdenvertaisuuden tuulahduksia vastaan, jotka Ranskan suuren vallankumouksen vaikutuksesta yhä enemmän tunkeutuivat Englanninkin manchesterilaiseen maailmaan.

Ja kaikille veronmaksajille, joiden vanhan vaivaislain mukaan tuli suorittaa suhteellisesti suuri vaivaisapu, oli Malthusen oppi erittäin tervetullut. Sillä kun sen mukaan ravintoaineitten saanti ei ainakaan kasva — ja se oli tosiaan M:n oppi — niin riistää runsas vaivaisapu vain paremmilta kansankerroksilta, jotka mukana työtä tekevät, yhä enemmän ravintoaineita ja toimeentulon ja sen takia on suotavaa, että ne, "joille syntyessä ei ole valmistettu sijaa luonnon pöydän ääressä", saavat luonnollisemmalla tavalla, s. o. puutteen kautta, poistua tästä maailmasta!

Godwin ja Englannin sosialistit huomauttivat kyllä, miten hataralla perusteella Malthusen oppi oli. Mutta se auttoi sängen vähän. Malthus perusti oppinsa etenkin kahteen "totuuteen": ensiksi, että maa tulee yhä vähemmässä määrässä anteliaaksi ja että lasten lukumäärä alempien kansankerrosten taloudellisesti voimistuessa kasvaa.

Ensimmäinen väite ei semmoisenaan ole todistettavissa. Totta on kyllä, ettei kolminkertainen *samallinen elävä työvoima* anna kolminkertaista satoa, mutta maan tuottavaisuutta voi ja onkin tähän saakka suunnattomasti lisätty voimaperäisyyttä lisäämällä ja se tapahtuu etenkin teknikan suunnattomasti edistyessä. Etevien maatalousauktoriteettien mukaan voi se vuosisadassa nousta ainakin nelinkertaiseksi.*) Prof. Wagner ja hänen koulunsa, joka hyväksyy erään Malthusen opin

*) Vert. etenkin Kautsky, *Vermehrung und Entwicklung*.

perusteen, että ravintoaineet eivät kasva samassa suhteessa kuin väestön lukumäärä, ei sano uskovansa tuota teknikan rajattomuutta, mutta päteviä vastatodistuksia ei hän esitä siitä, että *ehdottomasti* suhde väestön ja ravintoaineitten välillä käypi yhä epäedullisemmaksi tulevaisuudessa. Päinvastoin on sangen todennäköistä, että kerran toteutuu suuren ranskalaisen Berthelot'in väite, — joka ei suinkaan perustu vain haaveiluihin, — että kerran sangen alkuperäisistäkin aineista kemiallisesti saadaan riittävästi ravintoaineita. Engels on huomauttanut, että pampasalueilla ja muualla on vielä paljon viljelemätöntä maata ja Roscherkin sanoo, että "hyvin kaukana on vielä se ajatus, mitenkä maa kokonaisuudessaan kerran tulisi auttamattomasti väellä täytetyksi." Sattuvasti on sen takia eräs taloustieteilijä lausunut: "Yhtä vähän kuin yksityinen ihminen luopuu työstään sen takia, että hänen kerran tulee kuolla; yhtä vähän kuin ihmiskunta välittää kaikenlaisista ennustuksista (auringon kylmentymisestä, maan yhteentörmäyksestä jonkun taivaankappaleen kanssa), yhtä vähän tarvitsee meidän välittää tästä profeetallisesta malthusianismista". Epäilemättä on Marx siinäkin oikeassa, että jokaisella historiallisella tuotantotavalla on omat historiallisesti toteutuvat väestölakinsa" ("Populationsgesetze") ja että meidän siis ei nyt tarvitse niistä liiaksi huolehtia. Aivan naurettava on se kauhu, jonka on herättänyt englantilaisen maantieteilijän Ravensteinin lasku, että muka todennäköisesti noin 180 vuoden perästä olisi tämän maapallon väestö "täysi" eli 6 miljardia ihmisiä — noin 4 kertaa niin paljon kuin nykyään.

Jo Godwin huomautti, että jos ravinto alkaa käydä niukaksi, täytyy luonnollisesti kysynnän kasvaa; pääoma vetäytyy siis maatalouteen. Suuret joukot ostavat siis etupäässä ravintoaineita ja vähemmän teollisuustuotteita; näitten hinta laskeutuu, teollisuusväestö vähenee kaupungeissa, maanviljelysväestö maalla kasvaa. Mutta kuten jokainen tietää, ei tämä ole asian nykyinen kanta; vilja on vielä alhaisessa hinnassa, siis ei *liiaksi kysyttyä*, huolimatta siitä, että väestö kaikkialla on suuresti li-

sääntynyt, joka ennen kaikkea tarvitsee ravintoaineita. Tästä tosiasiasta voi jo päätätä, että tuo "häätä" ainakaan nyt ei mitenkään ole peloittava.

Kurjuus on siinä hyvä, sanoo Malthus, että se vähentää lapsien, se on köyhempien kansakerrosten lapsien, määrän. Syntyneistä lapsista kuolee melkoinen osa. Malthus ei yhtään ota huomioon, mitenkä suuri kansantaloudellinen tappio tuo joutava synnyttäminen itessään on. Jos hyvinvointi kasvaisi, kasvaisi muka lasten lukumäärä. Tämä ei myöskään ole totta. Ranskassa esim. jossa Englannin perästä *keskimääräinen* rikkaus on suurin, ei lasten lukumäärä suinkaan ole kasvamassa; samoin myöskin Saksassa ja Englannissa. Päinvastoin on todistettavissa (Venäjän ja muitten maitten oloista toisiinsa verrattuina), että missä ajatteleva huolenpito omasta ja perheen toimeentulosta on kasvamassa, siellä ei kaniinimaisuus ole vallalla.

Puute ja kurjuus eivät siis ole mistään "luonnonlaista" riippuvia, kuten Malthus luuli, vaan nurinkurisista taloudellisista oloista. Sorto ja riisto aikaansaavat ne, kuten jo Godwin väitti. Ja riistäminen voi hie man lieventyä Wagnerin y. m. reseptien mukaan, mutta vasta kun kapitalismi kukistuu, on se loppunut. Ja esim. Kautsky on (Soc. Revolution) aivan todennäköiseksi osoittanut, että *tuotanto sosialistisessa yhteiskunnassa melkoisesti kasvaa*. Se on hyvinvoipuus kasvaa, kun ostajain lukumäärä kasvaa ja silloin lasten lukumäärä suhteellisesti vähenee.

Mutta on totta, Malthusella on yksi resepti, jonka nojalla saadaan tuo tulevaisuuden uhkaava peikko väistymään: puhtaasti siveellisen pidättäytymisen kasvaminen miesten ja naisten sukupuoliasioissa. Tämä resepti ei tosin ole yhtä lapsellinen kuin tuon suuren "profeetan" Tolstojn: että pitäisi luopua kaikesta sukupuoliyhteydestä — täydellinen asketismi on hänestä luonnollinen, ainakin ihanteena, vaikka se tietysti ei suinkaan ole luonnon mukainen —: mutta sittehän on sangen lapsellista luulla, että tällä keinolla pitkälle päästäisiin.

Mutta tämä "*moral restraint*" on kuitenkin synnyttänyt erään uuden, nykyään hyvinkin laajalle levinneen suunnan: n. s. uusmalthusianismin. Tämä suosittelee hedelmällisyyden rajoittamista eri syistä *etupäässä keino-tekoisella tavalla*. Ehdotus on siis paljoo käytännöllisempi kuin Malthus'en. Nämä keinot ovat suurimmaksi osaksi (miesten Condom ja naisten Mensingapessar) aivan vaarattomat. Ylempänä esitetyistä syistä ei maksa vaivaa ottaa lukuun niiden uusmalthusialaisten mielipidettä, jotka suosittelevat apuneuvoja väestön ja ravintoaineitten sopusuhtaisuutta varten yleensä. Mutta toisiakin näkökohtia löytyy. Useat, kuten esim. Forel, puolustavat niiden pakollistakin käyttöä siitä syystä, että täten tulevien sukupolvien laatu (kvaliteetti) ainakin aikojen kuluessa voisi parantua, kun ruumiillisesti ja henkisesti ala-arvoiset henkilöt voisivat olla sukupuolilyhteudessa, synnyttämättä silti usein vielä ala-arvoisempia sikiöitä. Mutta ennen kaikkea voisi sukupuolilyhteys näitten apuneuvojen avulla tapahtua avioliitonkin kautta luonnon vaatimassa iässä (20—30 v.), vaikka yhteiskunnallisista oloista johtuvia taloudellisia edellytyksiä ei aina olisi olemassa. Tämän käsityksen mukaan on hyvää ja välttämätöntä pysyä erillään sukupuolilyhteudesta, niin kauan kuin terveys sallii, mutta kun luonto vihdoin vaatii, ei olisi enää estettä, kun näitä keinoja löytyy. Ja vielä suurempi näitten keinoiden merkitys voisi olla, jos niitä hyväksyy, useammassa köyhissä työläisperheissä, missä vaimo ei aina jaksa, lisätöittensä takia, maata joka vuosi lapsivuoteessa eikä myöskään luule voivansa kunnollisesti ravita ja kasvattaa ylen suurta lapsilaumaa. Monasti on vaimo jo rakenneltaankin semmoinen, että lapsen synnyttämisen tuottaisi kuoleman; tässä tapauksessa olisi keino epäilemättä vapauttava. Varmaa ainakin on, että mitä suurempi lasten luku useimmissa köyhälistön perheissä on, sitä huonommin ne ruokitaan; — siksi kurja on nykyinen taloudellinen järjestelmä — perheen elättäjä joutuu yhä riippuvaisempaan asemaan työnantajasta, kun hän silloin vielä enemmän pelkää paikkansa menettämistä ja ali-

tuiset taloudelliset huolet tekevät sekä miehen että vaimon välinpitämättömmiksi nykyisen luokkataistelun suhteen. Yleensä ei se työläinen voi tarmokkaasti ottaa osaa luokkansa kohottamiseen, joka on kovin alhaisella taloudellisella asteella, vaan ainoastaan silloin kun hän ainakin jossain määrin on taloudellisesti kohonnut.

Mutta voiko noita apukeinoja katsoa siveellisiksi? Eivätkö ne sodi luonnon lakeja vastaan? Uusmaltusiaanit vastaavat tähän, että niiden käyttämiseen pakoitavat *väliaikaisesti* nurinkuriset yhteiskunnalliset olot: vasta kun paremmat olot ovat astuneet näitten sijaan, ovat apukeinotkin tarpeettomat. Ja siveellistä on yleensä kaikki, mikä *todellisesti*, eikä dogmaattisesti (opinmukaisesti), kohottaa koko ihmiskuntaa. Jos ihmiskunta ei kohoja sivistyksessä ja onnellisuudessa nykyisten siveellisyyskäsitteiden perusteella, ovat nämä muutettavat ja korjattavat toisenlaisiksi.

Tämmöisessä uusmalthusialaisessa muodossa on malthusianismi vielä ymmärrettävissä. Se tarkoittaa silloin joko rodun parantamista tai ihmisonnen, varsinkin köyhälistön hyvinvoinnin ja taistelukyvyn kohottamista — väliaikaisella toimenpiteellä, kunnes köyhälistö on vallannut itsellensä isäntävallan yhteiskunnassa *todelliseksi* hyödyksi sille itselle ja myöskin yläluokkaan kuuluville ihmisille. Tämä tila on aivan varmasti tulossa eikä sinne enää kulune vuosisatoja. Sosialismi rientää itsetietoisesti loppumääräänsä kohti jättiläisaskelin.

Säkeniä 1911.

PROSTITUTSIOONI

Alfons Petzold, eräs kansan syvistä riveistä lähtenyt, nyt jo kuuluisa itävaltalainen runoilija esittää runokokoelmassaan seuraavan pienen liikuttavan kertomuksen: „Kristus, tuo kaikkia rakastava kulki yleisten naisten kadulla. Hän oli yksin ja syvä suru valtasi hänet, kun näki elämän lokaa. Häntä lähestyi sil-

loin ilotyttö ja lausui: "mestari, silmistäsi loistaa rakkaus, sitä olen etsinyt enkä milloinkaan löytänyt. Minusta on tullut ilotyttö; mestari tuomitsetko minua?" Kristus katseli häntä kauan, sitten kumartui hän ja suudellen tytön saastutettua suuta lausui: „näetkös auringon, joka Getsemanin kukkulain takana laskeutuu, ja pimeään yön? Katso, se on sielusi kaltainen! Oi, minä sanon sinulle, naikkonen, ne, jotka hakevat rakkautta — vaikkapa häpeän kuljussa — ne tulevat näkemään valoa; sillä heidän sielunsa ahmii sitä. Mene, minä siunaan sinua! En tuomitse niitä, jotka hakivat, mutta eivät löytäneet, vaan niitä, jotka löysivät rakkautta, mutta väärin käyttivät sitä!" Mestari kulki eteenpäin ja kaukaa loisti iltaruskossa Golgatan vuori".

Kuulkaamme vielä, mitenkä eräs lämminsydäminen tarkka haureuden tutkija ja tuntija, tohtori Hellpach kuvaa nuoren naisen luisumista alaspäin prostitutionin tielle.

Nuori tyttö on eräessä kauppatoimessa. Kotona on köyhyyttä ja ikävyyksiä.

Pitkän, ikävän työpäivän jälkeen taas ikävää. Joka päivä sama. Myöhään illalla kulkee hänen tiensä loistavasti valaistujen kahviloitten ja huvituspaikkojen ohi. Hän on nuori, sukupuoliviättikin herää. Hänkin tahtoisi saada vähän tuosta häntä kaikkialla ymmärtävästä elämän nautinnosta ja ilosta eikä aina vain ahertaa yksitoikkoisessa päivätyössä. Ja joku tuttava ylioppilas tai kauppa-apulainen lopettaa tämän yksitoikkoisuuden: Hän ja tyttö päättävät yhdessä viettää iloisen illan. Paha ei tarkoitus ole. He juovat hiukan yhdessä, tyttö saatetaan sitten kotiin. Tällä kertaa ehkä ei mitään muuta. Mutta ilo toistetaan. Kumpikin hieman rakastuu ja „suhde” syntyy. Vihdoin tapahtuu, tavallisesti alkoholin vaikutuksesta ratkaiseva askel. Mutta sitte mies kyllästyy. Tottumus rakkauden nautintoon on kuitenkin olemassa. Tyttökin hakee uuden suhteen. Sekin purkautuu. Ja nyt tuo nuori nainen vähitellen suostuu useampienkin tarjouksiin, alussa kohtuullisesti. Mutta tulot kasvavat

sen mukaan kuin lemmensuhteita on. Tauti tartuu nyt häneen ja epätoivoissaan hän heittäytyy pyörteeseen, josta ei enään pääse ylös. Samallinen on useimmiten palvelijattarien ynnä senkaltaisten ohdakkeinen tie, joka viepi samaan tulokseen. Haureusnaisista on, ainakin tohtori Stillackin arvioimisen mukaan 60 pros. palvelijattaria tahi entisiä semmoisia.

Näin kehittyvät nuoret naiset, elämänhaluiset nuoret tytöt „ilotyöiksi” haureellisiksi naisiksi, yhteiskunnan „hylkiöiksi”. Ja uusi ammatti on sitten aikojen kuluessa syntynyt muitten lisäksi — ammattihaureus on ollut olemassa aina niiltä ajoilta asti, kun varallisuus jakaantui epätasaisesti ja avioliittokin joutui taloudellisten näkökohtien alaiseksi: silloin oli tarvis ja silloin oli tilaisuus ostaa rakkauttakin, joka muuten on ihmisen mahtavin voima ja pyhin tunne. Sillä ammattihaureellinen on se, joka sukupuolivietin tyydyttämistä varten suoranaista korvausta vastaan myy ruumiinsa useammalle eri ihmiselle ilman suuremmatta eroituksetta.

Ja yllämainittua kehitystä edistää nykyinen yhteiskunta suuremmissa määrin siten, että se ylen ankarasti tuomitsee jokaista vallitsevien siveellisyyssäsitteiden ulkopuolella tapahtunutta „lankeemusta” ja leimaa „haureellisen” naisen kaiken ihmisarvon kadottaneeksi olennoksi. Tässä arvostelussa piilee sangen paljon ymmärtämättömyyttä, tietämättömyyttä, tekopyhyyttä ja ilkeyttä. Sattuvasti huomauttaa ranskalainen kirjailija Duclaux, että tuollaisen käsityksen mukaan ”prostitueraatut ovat tavaroita, joita yleisö käyttää, kun se niitä tarvitsee ja jotka se käytettyään heittää tunkiolle, kun ensin on tehnyt ne vastenmieliseksi”. Ja tähän lisää kuuluisa englantilainen sukupuoliasioitten tutkija H. Ellis: ”tekopyhydessään se yleisö on vielä siksi hävytön, että se käsittää siten itse ammatin häpeälliseksi, kuin se olisi siveellisesti sama asia, *ostaako* vai *myykö* samalla torilla.” Se nuori prostitueraattu, jonka vaiherikkaan elämäkerän Margarethe Böhme on julaissut (”Häviöön joutu-

neen päiväkirja") panee vihasta säkenöivän vastalauseen yleisön arvostelua vastaan, joka kehtaa „huora” nimellä leimata yhteiskunnan onnettomia ”hylkiöitä.” ”Jos köyhä, sievä tyttö seisoo yksin ja hylättynä maailmassa, tuntien väsymystä ja katkeruutta, jossa häntä kaikkialla ympäröi koetukset, ja viettelykset ja jos hän sittenkin sisällisestä vakaumuksesta valitsee kieltämyksen yksitoikkoisen tien ja porvarillisen siveyssäännön, niin hän mielestäni on henkilö, joka jonkunlaisella oikeudella voi säälivästi ja halveksuvaisesti katsoa toiseen heikompaan tyttöön. Mutta nuo kouhot, jotka kaitsijoittensa ja elinkautisten omistajiensa silmien alla aina ovat olleet laitumella tasaisella ja viheriöivällä niityllä, eivät mitenkään ole oikeutetut ivamaan ja pilkkaamaan niitä, joita ei onni ole yhtäläisesti suosinut.” Aivan samoin arvelee tohtori Hessen, että monesta haureellisesta olisi tullut kunnan aviovaimo, jos hänellä olisi ollut tukea ja turvaa ja päinvastoin monesta nykyisestä aviovaimosta haureellinen, jos tukeva käsi olisi puuttunut. Sitäpaitsi on nykyisessä avioelämässäkin paljon laillistettua haureutta, sillä ”joka kalliitten huonekalujen, hienojen liinavaatteitten, komeitten hattujen, teatteriaitioitten ja autojen takia menee naimisiin ala-arvoisten, mutta rikkaitten miesten kanssa, ei ole suuremman arvoinen kuin ostettavat palvelijattaret, jotka kirjavien korujen takia joutuvat ilotytöiksi.”

Onko todellinen haureuden syy nyt naisen vai miehen „viettelijän?” Tavallansa ei kummankaan. Syy on syvemmällä. *Se on olevien olojen nurinkuruudessa.*

Ensiksi on *todellinen* puute syynä siihen, että nuoret työt uppoavat haureuteen. Kun ottaa huomioon, minkälaisia nälkäpalkkoja muutamille naisammattilaisille esim. ompelijattarille maksetaan, mitenkä esim. tarjoilijattarille monasti ei makseta yhtään mitään palkkaa, vaan välistä vielä lisäksi näiden täytyy juomarahoistaan, joita tietysti karttuu sitä enemmän, mitä suloisempia työt ovat, luovuttaa isännälle joku

osa, ymmärtää selittämättäkin, että suorastaan täytyy turvautua haureelliseen sivuelinkeinoon, ellei tahdo nähdä mitä viheliäisintä kurjuutta ja viettä kituvaa elämää. Parent-Duchatelet, joka on ensimmäinen mainio haureuden tieteellinen tutkija vakuuttaa, että suurin osa Pariisin varsinaisista prostitueeratuista on lähtenyt kansan alemmista kerroksista ja sama on tulos muualta, esim. Berliinistä, jolloin v. 1899 5183 prostitueeratusta 1441 joutuivat semmoiseksi nälästä ja työn puutteesta, 1225 turvan puutteesta, kun olivat ilman vanhempia, 89 täytyi sillä elättää läheisiä sukulaisia, vanhempiaan tai siskoja! Vieläpä ilmeisemmäksi käypi tämä seikka siitä tosiasiasta, jonka tuo suuresti arvossa pidetty prof. Schäffle kuuluisassa pääteoksessaan esittää, että haureellisuus on suoranaissessa suhteessa leivän hintaan: tämän nousu ja lasku vaikuttavat edellisessä *vastaavan nousun ja laskun*. Sen takia lausuukin Englannin nykyään kuuluisin ja terävin kirjailija Bernhard Shaw — hän, kuten Ranskan nykyään suurin kynäniekka Anatole France, järkähtämätön sosialisti —: ”tehkää vähimmän palkan säätävällä lailla ja huolenpidolla työttömistä mahdottomaksi, että nainen pakotetaan valitsemaan prostitutsioonin ja äärimmäisen puutteen välillä; silloin ei kellään ole suurempi valta työläisten, käsityöläisten ja apulaisten kuin piispojenkaan rouvien suhteen.” Varsinkin työttömyys on hyvin tärkeä tekijä haureuden edistämässä: nuori tyttö, monasti palvelijatar jääpi akka ilman paikkaa ja ilman säästöjä. Ellei satu olemaan sukulaisia tai sopivaa turvapaikkaa, on tietysti „lankeemus” hyvinkin lähellä.

Mutta vielä vaikuttavammat ovat tässä suhteessa alempien kansankerrosten kurjat asumukset. Työväenperheen *tavallinen* asunto on yksi ainoa huone. Tässä asuvat perheen *kaikki* jäsenet, vanhemmat ja lapset. Sukupuolisissa suhteissa tämä ei ole kaikin puolin otollista. Mutta vielä arveluttavaksi käypi asia, kun usein täytyy ottaa yöksi vuokralaisia, nuoria miehiäkin, vaikka perheessä on naimattomia melkein täy-

sikasvuisia tyttäriä. Ja kerrassaan huutaviksi käyvät olot, kun joku tai jotkut kokeneet prostitueeratut asettuvat asumaan työväen kasarmeihin tai kortteleihin, tahi päinvastoin työväki haureellisten läheisyyteen, jotka ovat läsnäololaan pilanneet ja alentaneet talonisäntien vuokrat — jossa työväestön kasvavat lapset monasti saavat nähdä heidän julkisesti seurustelevan hienojen herrojen kanssa. Varsinkin suuremmissa kaupungeissa työnnetään heidät väkisinkin työväenkaupunginosiin, kun ei niitä „paremmissa” osissa uskalleta pitää, kun siitä on kovia sakkoja tahi vaaran takia kiskotaan heiltä suunnattomia vuokria.

Muutamat tutkijat, esim. H. Ellis väittävät, ettei puute oikeastaan voi viedä haureuteen, koska useimmat haureelliset ovat alkuansa olleet palvelijattaria, jota tosiasiassa ei kukaan kielläkään, eivätkä nämä ole varsinaisen puutteen alaisia, joka seikka niinkään on ehdottomasti myönnettävä. Toiset taas väittävät, ettei haureutta saada ehkäistyksi, koska ei mikään palkattu ammatti voi kilpailla haureuden kanssa tulojen suuruuden suhteen: voivathan he usein ansaita 100 Smk. ja enemmänkin viikossa, vaikka ovatkin tavalista laatua: Tässä on kuitenkin huomioon otettava, ettei suurin osa naisista *joutuisikaan* tähän ammattiin, elleivät yhteiskunnan nurinkuriset olot siihen *ensin* saattaisi heitä, koska useimmat naiset eivät halusta myy rakkauttaan, (vaikka tosin haureus vasta kapitalismin kanssa *täydelleen* häviää) ja toiseksi ei olekaan varsinainen leivän puute enimmissä tapauksissa „lankeemuksen” syynä. Ellis itse kumoo tavallaan oman väitteensä esittämällä seuraavan kuuluisan ranskalaisen kirjailijan, Goncourtin (m. m. palvelustytön Geminie Lacerteux'in romaanin sepittäjän) lausunnon: ”Palvelustyttö on meidän kansanvaltaisessa yhteiskunnassamme ainoastaan palkattu hylkiö, kotityön kone, eikä saa tulla osalliseksi työnantajansa ihmismäisestä elämästä”, ja hän lisää vielä, mitenkä palvelijatar on alituudessa orjuudessa: työtä varhaan ja myöhään, voimien äärimmäistä ponnistamista, mutta samalla on

hän alituudessa yhteydessä yöllisyyden ja nautinnon kanssa, jota hänkin haluaa." Gross-Hoffinger, eräs toinen haureuden tutkija, valittaa, että kaikkien harvimmat rouvat nykyään tuntevat minkäänlaisia suurempia velvollisuuksia palvelijattariensa kohtaan ja sen takia vaikuttaa heihin vapauden houkutus kymmenen kertaa valtavammin kuin tehtaantyttöön, joka voi käyttää hyväksensä ainakin joka illan ja kaikki sunnuntaipäivät." Tämä palvelustytön orjamainen asema, varsinkin erittäin epäsuotuisissa oloissa, vaikuttaa sen, että hänen inhimillinen luontonsa enemmän kuin kukaan muu hakee sitä nautintoa, jonka ympärillensä näkee ja kun hän ei voi sitä saavuttaa, taloudellisista syistä, muuten kuin haurauden kautta, uppoaa hän siihen niin helposti. Tähän tulee vielä, että useimmat palvelijattaret ovat vähän valistuneita ja kaupunki-elämän sokkeloihin tottumattomia maalaistytöjä, joihin moraalisen ja kaupunkilaisen elämän vastakohtaisuus mahtavammin vaikuttaa. Ja lisäksi vieläkin yksi seikka. Tunnettu on, että melkein kaikkien kansojen maalaisväestössä vallitsevat aivan omat käsitykset sukupuolielämästä. Sukupuoliyhteyttä nuorten kesken tapahtuu jotenkin yleisesti eikä sitä katsota juuri miksiäkään "häpeäksi"; jos lapsi syntyy, mennään pitemmittä mutkitta papin luo. On arveltu — onpa se todennäköistäkin — että ainakin puolet kaikista esikoisista ainakin Euroopassa ovat siitetyt, jos kohta eivät syntyneet ennen avioliittoa. Tämän löyhemmän käsityksen tuopi maalaistyttö mukanaan kaupunkiin siirtyessään, mutta tässä eivät ainakaan „herrat," tyydyttyään haluansa, yleensä mene palvelijattaren, maalaistytön kanssa naimisiin, koska se ei muka olisi sopivaa. Se on siis aivan luonnollista, minkä professori Stursberg ilmoittaa, "että melkein kaikki siveettömyyteen langenneet tytöt kerran ennen ovat olleet lyhemmän tai pitemmän aikaa palvelijattarina." Sillä ei täällä tarvitse suinkaan luulla, että he aina puhtaina neitsyeinä joutuisivat „herrojen" käsiin kaupungeissa. Eräs ranskalainen haureuden tutkija Uzanne kertoo

esim. laajassa teoksessaan, "Parisiennes de ce temps" että muuan työmies olisi vakuuttanut, että "herrat" hyvinkin usein saavat vain semmoista, mitä työläiset jo ovat maistelleet (defloratsioni). Tämä ei tietysti voi sanottavasti muuttaa asian yleispiirteitä. Paikkansa pitää täydelleen rouva Schlesinger-Eckstein'in väite ("Neue Zeit 1905") II, 299: "puute ei ole ainoastaan ravinnon perinpohjaista puutetta, vaan yhtä paljon kasvatuksen, ihmisarvoisen asunnon ja välttämättömän elämän ilon puutetta ... On nyt kerran niin, että kurjin ja sorretuinkin olento koko kulttuurimaailmassa, että proletariryttökin tarvitsee muutakin, kuin yksinomaan työssä ahertamista, kuivaa ravintoa ja johonkin nurkkaan vetäytymistä, kunnes tuo suloinen kiertokulku taas uudestaan alkaa." Ja paikkansa pitää myöskin toht. Stillachin, erään paraimman palvelijataarkysymyksen tutkijan väite, että „herrasväen perheen siveellinen vaikutus palvelijattariin on paljon vähempi kuin tehdastyttöön hänen kumppaliensa vaikutus." Mutta vaikka esimerkki "herrasväen" puolelta on huono, saapi usein kuulla *syttöksiä*, vieläpä ankariakin nuorten palvelustytöjen "turhamaisuudesta" ja "joutavasta koristeluhalusta," joka juuri useimmissa tapauksissa viepi heidät "lankeemukseen."

On kuitenkin myönnettävä että löytyy muitakin syitä tähän, kuin yksinomaan taloudellinen epätasaisuus.

Varsinkin prof. Lombroso on väittänyt, että olisi olemassa "synnynnäinen prostitueerattu," joksi hän myös lukee mm. Charlotte Corday'n! Että haureellisten parissa on paljon epäsuovustuneita, (degenererattuja) henkisesti ja ruumiillisesti puutteellisia, ei ole epäiltävissä, mutta kuuluisa professori Blaschko huomauttaa aivan oikein, että, jos olisi suuremmassa määrässä *varsinaisesti* synnynnäisiä haureellisia, niin pitäisi niitä olla kaikissa kansankerroksissa suhteellisesti yhtä paljon, mutta ei näin suinkaan ole asiantaita, vaikka kyllä on haureellisia poikkeuksina keisarien tyttärienkin joukossa — semmoinen oli rooma-

laiskeisarin Auguston ainoa tytär Julia, joka kävi julkisella torilla pimeässä hakemassa „rakkaudennautintoja.”

Tämäkin näyttää, että voi olla olemassa naisissakin jonkun verran taipumusta seurusteluun useampien toissukuisten kanssa, joka tietysti helposti vie haureellisuuteen. Mutta tämmöiset naiset ovat aina vähemmistönä.

Niinikään viepi laiskuus ja haluttomuus työhön monesti haureuteen. Mutta yhtä vähän kuin voi väittää, että tämmöinen haluttomuus suuremmassa määrässä vie rikoksiin, voi sitä sanoa haureellisuudesta.

Jällellä on vielä yksi hyvin tärkeä näkökohta, joka melkoisesti edistää haureellisuutta: nykyiset avioliiton olot ja siihen pääsemisen mahdollisuudet. Jälkimäiseen vaikuttavat ylemmissä tahi oikeammin varsinaisessa keskisäädystä avioliiton perustamisen vaikeudet taloudellisista syistä. Tämä tietysti lisää prostitutsionin leviämistä, joka onkin nykyajan piirre. Sama on seuraus siitä, että useammassa maissa naisten luku on melkoista suurempi kuin miesten. Nykyinen avioliitto ei myöskään enää semmoisenaan yleensä tyydytä: varsinkin avion purkautumisen vaikeudet estävät suuresti varsinaisten avioliittojen solmimista: avioliittojen luku väheneekin kaikissa kulttuurimaissa yhä vain melkoisesti. Nykyisen avioelämän pystyessä pitämistä vastustavat samoin melkoisesti n. s. ”kylmät naisluonteet,” jotka yleensä eivät aviossaakaan ole taipuvaisia yhtymiseen miehensä kanssa, mutta kyllä jyrkästi voivat vaatia häneltä ehdotonta siveyttä; mikä luonnollisesti on sangen järjetöntä. Näitä luonteita on aviosäädystä esim. toht. Hessenin arvostelun mukaan 50 pros., toht. Adlerin 25 pros. On syystä huomautettu, että ihmiset aivan liian vähäsen avioelämässä luovat huomiota todelliseen ja tehokkaaseen „rakkauden viljelemiseen,” joka kuitenkin on erikoinen taito. Paljon on toiselta puolen puhuttu n. s. pidättäytymisestä, joka kyllä on, mikäli suinkin mahdollista *nuorison* velvollisuus, mutta jolla kuitenkin todellisessa

elämässä ja ihmisten enemmistöön katsoen on rajansa, kuten useimmat asianomaiset tiedemiehet ja kokeneet ihmiset vakuuttavat. —

Äsken mainitut seikat ovat saattaneet muutamia haureuden tutkijoita siihen käsitykseen, että se on *häväämätön* ja että sen mukaan on meneteltävä. He huomauttavat siitä, että jo kaukaisessa muinaisuudessa haureus oli uskonnonkin palveluksessa; että muutamissa kansoissa se on ollut keinona myötäjäistenkin hankkimiseksi ja että entiset slaavilaiset kansat eivät antaneet mitään arvoa naisen neitsyellisyydelle — se kun muka vain oli todistuksena siitä, ettei nainen ollut haluttu. Eräs tutkija on laskenut — myönnettävästi sangen alhaisen laskuperusteen mukaan — että v. 1900, kun oli Saksassa 19½ milj. naimisissa olevaa ja 13 avioliiton ulkopuolella, viime mainitut suorittivat vuosittain yli 150 milj. yhtymistä (noin 50 milj. varsinaisen haureellisen välityksellä); pitäisi siis tästä jo käydä selville, että haureellisuus on kukistumaton. Muutamat haureuden välttämättömyyden puoltajat — tosin yhä vähenemässä — suostuvat porttolaitteinkin ylläpitämiseen. On kuitenkin huomattu, että nämä inhoittavat laitokset muun paheen ohessa suuressa määrin levittävät sukupuolitauteja ja siitä syystä on ruvettu ankarastikin niitä ahdistamaan. Mutta tämä ei olekaan niin helppo asia, koska kapitalismi on ryhtynyt anastamaan tämänkin *sangen* tuoteliaan liikehaaran. Muutamat porttolat tuottavat puhdasta tuloa vuodessa 100,000 Smk. ja paljon enemmänkin. Merkillistä on, että ainakin pari vuotta sitte vielä Lybeckin kaupunkikin kokosi porttoloistaan melkoiset tulot, joita se käytti m. m. nuorten tiedemiesten matkarahoiksi! Eräs rahatieten erikoistuntija on laskenut, että Saksan prostitutiooni vuosittain nielee 300—500 milj. markkaa, joista melkoinen summa tulee porttoloitten osaksi. Porttoloita on vaikeampi hävittää, syystä, että ne ovat sangen likeisessä yhteydessä täydellisesti kapitalistisen likaisimman "liikeryityksen" n. s. "valkoisen orjakaupan" kanssa. Täs-

sä on näet huimaavia summia liroomassa. Pääpaikka on nykyään New York, jossa vuosittain 15,000 euroopalaista tyttöä myydään amerikalaisiin porttoloihin. Agenteja on Lontoossa yksin 25,000 ja moni asuu hienon hienossa hotellissa Piccadillyn, Lontoon hienomman kadun varrella. He matkustavat ympäri, varsinkin Euroopan itäosissa ja houkuttelevat nuoria tyttöjä loistavilla naimatarjouksilla, välistä naivat heidät itse ja myyvät sitte porttoloihin etäisimpiin maihin, Siperiaan, Argentiinaan ja Singapuuriin, jossa ainoassa kaupungissa yksin löytyy yli 500 porttolaa. Hinta kustakin naisesta on vaihteleva, monasti sangen korkea ("tavallisesta tavarasta" 3,000—4,000, "paremmasta" 5,000—6,000, kaikkein hienoimmista 10,000 Smk. ja enemmän). Haureuden pesistä nämä eivät koskaan pääse, vajoavat vajoamistaan, kunnes vihdoin joutuvat polkuhinnasta kiinalaisten käytettäväksi. Kauppa on järjestetty suurkapitalistiselle pohjalle, aivan kun alkoholi- eli myrkkukauppa, kuten muutenkin prostitutsioni ja alkoholismi ovat hyvin läheisessä yhteydessä toisiinsa — toinen johtaa ylipäänsä toiseen. Porttolat kukoistivat jo keskiaikana, mutta jo silloin vaikuttivat ne suuresti siveellisen kannan alenemiseen: korkeat herrat panivat matkalaskuihinsa menot käynnistään porttoloissa, näitten naiset seurasivat suurissa joukoissa Konstansin kirkolliskokoukseen matkustavia pappeja, jossa jalo Juh. Hus tuomittiin ja poltettiin kerettiläisenä (!), Mainsin arkkipiispa itse, Saksan korkein kirkkoruhtinas riiteli oikeudessa kaupungin kanssa sen porttoloiden tuloista ja keisari Sigismund meni julkisesti seurueensa kanssa v. 1434 porttolaan (!) — puhumattakaan paavi Aleksanteri VI hullutuksista: m. m. tanssi koko joukko porttoja alastomina hänen ja hänen hovinsa edessä. Ja missä nyt porttolat ovat hävinneet pakosta, siellä rehottavat yökahvilat, tingel-tungelit, varieteet ja yölliset tanssitilaisuudet täydessä kukoistuksessa. Missä kapitalismi vain voi hyvin ansaita, siellä se perustaa likaisiakin laitoksia, vedoten ihmisten huonoimpiinkin aisteihin.

Porttolat alentavat naisen elukan kannalle, vieläpä sen alapuolellekin. Mutta saman tekee myöskin taas n. s. ohjesääntöinen tarkastus reglementeeraus, jota vastaan jo useampia vuosikymmeniä sitten tehokkaasti taistelemaan nousi eräs englantilainen nainen, Josephine Butler. Tämä pelkäämätön nainen ja hänen seuraajansa eri maissa näyttivät toteen, että ohjesääntöinen haureellisten tarkastus tuotti mukansa monta suurta epäkohtaa: se antoi poliisille, usein kaikenmoisen epäilyttävän ilmiannon nojalla, vallan aiheettomasti käydä nuorten naisten kimppuun, välistä semmoisten, jotka satunnaisesta puutteesta tilapäisesti ja yhdeksi kerraksi antautuivat miehelle tai semmoisten, jotka "heikkona hetkenä" rakkaudesta kärsivät, vaikka kumpikaan ei kuulu prostitueerattujen joukkoon. Monasti, hyvinkin monasti vei tällainen suhteellisesti viattomasta syystä eksyneen nuoren tytön asettaminen "kontrollin" alaiseksi hänet todellisesti ja elinajakseen varsinaiseen ammattihaureuteen, kun häpeällinen "leima" kerran sulki heidät "kunniallisten" ihmisten seurasta. Butler saikin jo v. 1886 — kaikista vastuksista huolimatta ja suuressa määrin työväen avulla — ohjesääntöisen tarkastuksen Englannista poistetuksi ja moni muu maa on sitten seurannut tätä esimerkkiä. Abolitsionistit ovat jyrkästi sitä mieltä, että ohjesääntöinen tarkastus häpeämättömällä tavalla alentaa naisen vapautta ja arvoa, koska ei miestä aseteta samanlaisen tarkastuksen alaiseksi; ilotyttökin on ihminen, jolle on myönnettävä inhimillinen vapaus ja ihmisarvo, vaikka hänen ammatinsa ei olekaan hyväksyttävä eikä se mitenkään ole rangaistava, koska "yksin kahden syyntakeisen henkilön avionulko- puolinen yhtyminen korvaustakaan vastaan ei kolmannen eikä yhteiskunnan oikeutta loukkaa." Merkkillinen on muuten saksalaisten abolitionistein johtajan, rouva Schevanin lausunto: "missä on se yleinen syyttäjä, joka kävisi kummirattailla ajavan, timanteilla koristetun ilotytön kimppuun? Ovatko nämä korkeammalla kuin palkaton palvelustyttö, joka seisoo lapsi sylissä uskotoman rakastajansa hylkäämänä, tai nälkää kärsivä, ai-

noastaan välistä työtä saava työntekijätär, joka kerran tahtoo syödä vatsansa täyteen ja jotka molemmat melkein luonnon pakosta joutuvat haureuden uhreiksi? Jo olemassa olevan sukupuolioikeuden lisäksi tulisi vielä pöyristyttävä luokkaoikeus. Lait, jotka ovat tämmöisessä ristiriidassa vallitsevien tapojen kanssa, ovat vaarallisia. Mahtavat ja vallanpitäjät kiertävät niitä ja koko kovuudessaan kohtaavat ne vain kurjempia ja avuttomampia." (Marg. Böhme, Tageb., einer Verlor. siv. 215).

Mutta kaikkein ratkaisevin seikka on se, ettei ohjesääntöjen tarkastus tepsii. Eräs suuremmista auktoriteeteista tällä alalla, prof. Neisser vakuuttaa, että haureelliset kyllä tietävät "haihtua" tarkastuksen ajaksi, (Berlinin ilotyöistä saapuivat vv. 1888—91 tuskin puolet määrättyihin tarkastuksiin), että "kontrolli" on hyvin vaillinainen, koska suurempikin ja siis kalliimpi lääkärijoukko ei sittenkään riittäisi aivan kunnolliseen tarkastukseen ja että riittämätön tarkastus tuodittaa kokeuttomat nuoret miehet suurempaan huolimattomuuteen ja varomattomuuteen. Toinen suurmies tällä alalla, prof. Blaschko on aivan samaa mieltä. Tarkastus ei ole vähentänyt sukupuolitautilien lukumäärää verraten siihen, mikä on viereisissä kaupungeissa, joissa sitä ei ole (Amsterdam, Rotterdam y. m.). Naiset eivät tahdo tulla tämmöiseen tarkastukseen koska pelkäävät, että lääkäri määräisi asianomaisen sairaan sairaalaan, jolloin liike tietysti keskeytyisi ja korkea huone vuokra (10—15 m. päivässä) jäisi suorittamatta!

Porttolat ja tarkastus ovat pääasiallisesti siitä syystä ylläpidetyt, että ne suojelisivat ylempien säätyjen naisia kosketuksista. Vanha roomalainen M. Porcius Cato ja moni muu hänen jälkeisensä ovat sen takia ylistäneet porttoloita ja tarkastuksia, mutta kun ne eivät tässä suhteessa vastaa tarkoitustaan, on puolustajien luku melkoisesti vähentynyt. Ja mitä enemmän alempien kansakerrosten ihmisarvo on kohonnut, sitä vähemmän puolustetaan nyt koko prostitutsioonaa. Ei katsota oikeaksi ja ihmisarvon mukaiseksi, että muutamat naiset

alennetaan suunnattomasti, jotta miehet siellä saisivat tyydyttää halunsa ennen avioliittoa ja ylempien säätyjen naiset muka "koskemattomina" säästyisivät. Vaaditaan koko haureuden poistamista.

Mutta tämän vaatimuksen esittäminen on helpompaa kuin sen toteuttaminen. Varsinaiset moralistit ovat kovin ankaria. Toht. Hessen on sattuvasti kuvannut näitten harrastukset ja väitteet seuraavasti: "Ruumis kuuluu perkeleelle. Parempi jos ihmisellä ei ruumista olisikaan. Sen päävietit ovat tukehutettavat, varsinkin sukupuoli-vietti. Sillä hirveintä kaikista on sen tyydyttäminen. Kuinka kaitsemus on voinut sallia, että lapsia saadaan sukupuolisen yhtymisen kautta, on arvoitus. Olisi parempi, että ihmissuku häviäisi kuin jatkuisi tuon kauhean toimituksen kautta. Ainoastaan avioliitolla on lupakirja lihalliseen yhtymiseen; kiitettävämät ovat kuitenkin aviot ilman semmoista. Ne ovat hurskaammat. Ainakaan ei saa olla mitään nautintoa; muuten aviokin on perkeleestä... Kaikki "langenneet" naiset olisi kuoliaaksi kidutettavat ... Koko maailman tulee uskoa, että täydellisesti "puhtaaksi" on jumala elämän tarkoittanut." Tässä on tietysti hieman liioittelua; mutta yleensä on se Tolstoin ja hänen hengenheimolaistensa kanta. Ajattelevat ihmiset eivät ota sitä todelliselta kannalta; mutta kyllä ainakin "langenneet" naiset on koitettu kidutuksillakin saada maailmasta ja siten haureuskin, mutta ilman menestystä. Itävallan keisarinna Maria Theresia oli tässä suhteessa kovin ankara, suorastaan julma: haureellisia piiskattiin, hirtettiin, heiltä leikattiin korvat, kidutettiin suurissa laivalasteissa. heidät vietiin työhuoneisiin tabi kirkon eteen, jossa seisoivat säkissä kaulaan asti, kerittiin pää ja päähän valeltiin tervaa, yleisö teki heistä pilaa; sitte heiltä leikattiin kaula poikki. "Siveyskommissioonit" tekivät käskystä ja käskyttä, ilmiantojen perusteella tehtävänsä — kaikki turhaan; asianomaiset piiloutuivat ja pahat taudit lisääntyivät; toimenpiteet peruutettiin. Samanlaisiin rangaistuksiin olivat jo ennen Ludviikki Pyhä ja muut ryhtyneet ja aivan samanlaisella menes-

tyksellä. Säälimätön ankaruus ei siis auta. Yhtä tehotomia ovat yleensä uskonnolliset saarnat olleet, Magdaleenakodit ja muut semmoiset laitokset eivät ole suhteellisesti paljoa aikaan saaneet.

Mitä tulisi siis yhteiskunnan tehdä, jotta tuo häpeällinen prostitutsiooni saataisiin poistetuksi?

Yhä enemmän selvenee n. s. porvarillisillekin, että, kuten näihin kuuluva rouva Stritt lausuu, "ainoastaan täydellinen yhteiskunnan uudistus voisi tukkia lähteen, joka aina hankkii uutta virikettä haureellisuudelle ja joka etenkin vuotaa kapitalismista."

Epäilemättä voi paljon parannuksia aikaansaada suosittamalla, vieläpä vaatimallakin yksityisiltä miehiltä ja naisilta puhtautta ja tarpeellisia varokeinoja ennen ja jälkeen yhtymisen; ja olisi perustettava koteja parantumattomille ilotyöille, kuten esim. pitaalisairaille, kuten prof. Blaschko on ehdottanut. Sairaaloitten tulisi ottaa vastaan sukupuolisairaita, kuten muita seiraita, vieläpä ilmaiseksi, kuten prof. Lesser on ehdottanut, etteivät kammoksuksi hoitoa; sairaskassat eivät saisi käsitellä näitä sairaita muulla tavalla kuin muitakin sairaita; saastuttavien naisten ja miesten välillä ei mitään erotusta saisi tehdä, mitä varokeinoihin yhteiskunnan puolelta tulee. Ainoastaan kun on kysymys pahan taudin levittämisen ja haureuteen yhdistyneen rikollisuuden sekä ilotyttöjen herättämän yleisen pahennuksen ehkäisemisestä, tulee yhteiskunnan muuten *suoranaisesti* sekaantua haureellisuuden asioihin.

Mutta epäsuorilla toimenpiteillä s. o. yhteiskunnallisilla parannuksilla voi se paljon hyvää toimittaa. "Alkoholi", sanoo eräs asiantuntija, "on kiistelemättä mahdavin parittelija." Sitä vastaan tulee siis yhteiskunnan etupäässä taistella, etenkin kieltolain aikaansaamiseksi. "Korkealta kannalta on", sanoo prof. Pfeiffer, "helpompia jyristä siveettömyyttä ja epäsiiveillisyyttä vastaan, kuin kurjissa, ahtaissa huoneissa puutteenalaisena vastustaa kaikkia houkutusia" — asumuskurjuuden lieventäminen on toinen suuri tehtävä. Aviolainsäädännön edistäminen onnettomien rakkaudettomien avioliittojen

purkamisen helpottamiseksi ja uusien suhteiden solmimisen edistämiseksi on kolmas tärkein asia. Mutta ennen kaikkea lieventyy haureus, kun alempien kansankerrosten koko tila kohotetaan, johon myös kuuluu sivistyksen ja lukuhalun herättäminen ja laajentaminen, ruumiillisten ja henkisten huvitusten luvun lisääminen, jotta mieli vieroitettaisiin niiden hakemisesta haureuden tuottaman ansion perusteella y. m. Alempien kansankerrosten, työläisten ja varsinkin heidän naistensa tilan kohoaminen supistamistaan supistaa haureellisuuden laajuuden ja turmiollisuuden; yhä vähemmin syytä on silloin työläisnaisella myydä ruumiinsa vieraille miehille. On syytä sanottu, että esim. se, joka estää työläisnaisten yhteenliittymistä parempien taloudellisten ehtojen saavuttamiseksi, on sängen suuressa määrin haureuden edistäjä, vaikka hän muuten puhuisi vaikka kuinka kauniisti sitä vastaan. Ja kun työläisnaisen taloudellinen tila kohoaa, kasvaa myöskin hänen itsetietoisuutensa ja itseluottamuksensa ja hän antaa rakkautensa silloin vain sille, josta hän todellisesti pitää ja johon hän totisesti on kiintynyt, olkoon se sitte herra tai työläinen. Tosin, vasta kun kaikkien naisten ja miesten taloudellinen asema on melkein yhtäläinen, vasta tulevaisuuden sosialismissa valtiossa toteutuu tämä ihannekuva vielä paljon täydellisemmin. Silloin naisella ei edes ole yhtään halua myydä rumistaan päästäkseen muiden tasalle, jotka kulkevat korkeammalla kuin toinen, elämän päivänpaisteisilla kukkuloilla.

Mutta jos nyt emme enää saa ankarasti tuomita noita syvästi surkuteltavia olentoja, jotka pääasiallisesti olevien olojen pakosta ovat vajonneet tuohon syvään kuiluun, — he eivät ole mitään "yhteiskunnan hylkijöitä"; jos kohta emme antaisikaan "ilotyöille" samaa arvoa kuin esim. Japanissa, jossa heillä on jotenkin laajat yhteiskunnalliset oikeudet ja vapaudet ja heidät hyvinkin usein naidaan, niin tulee meidän aina muistaa, että hekin ovat ihmisiä, useimmissa tapauksissa onnettomia, onnettomien olosuhteitten ja kierojen yhteiskuntaolojen uhreja, jotka ennen kaikkea, kuten Parent Duchatelet

vaatii, ansaitsevat muitten kanssaihmissen myötätuntoa ja sääliä. Miten haikeasti valittaa Thymian, tuo ihana ja älykäs ilotyttö M. Böhme'n julkaisemassa elämäkerrossaan: "ensi kerran elämässäni itkin omaa kurjuuttani, että todellisuudessa olin vain ilotyttö, en parempaa, enkä jalompaa. . . Minussa on ikuinen palava halu johonkin kaukaiseen, näkymättömään, jalkani takertuvat lokaan, mutta minun sieluni tahtoi ulos avaruuteen, auringonpaisteisille etäisille kukkuloille ja tahtoi sielä muuttua leivoseksi tai kukaksi, mutta ei taas ihmisruumiiksi". . . Eikä ole aivan syyttä eräs toinen ranskalainen tutkija väittänyt, että rikkaat rouvat, jotka halveksien katselevat ilotyttöjä, runsaassa määrin itse ovat ylöllisen elämänsä ja joutilaisuutensa kautta syyppää haureellisuuteen ja että he menettelisivät aivan samoin, jos he olisivat samassa asemassa. Meidän tulee myös muistaa, että moni, ainakin muutama voi kääntyä uudelle tielle — puhumattakaan niin monessa, monessa kytevästä intohimoisesta halusta päästä uuteen elämään ja tekee sen helpommin, elleme kohtele "langennutta" säälimättömällä ylenkatseella. Olihan tuo Kristuksenkin harras ihailija, Maria Magdaleena entinen ilotyttö. Ja monessa voi keskellä tuota huimaavaa elämää syntyä todellinen syvä rakkaus: kuinka monasti ja kuinka tunteellisesti vakuuttaakaan Thymian sielunsa syvyydestä rakastavansa vain Julius'ta (tohtoria). Ja siitä on Goethekin runossaan: "Jumala ja bajadeeri" laulanut niin liikuttavan kauniisti — intialainen ilotyttö rakastui puhtaasti ja sydämellisesti ihmishahmoon puettuun jumalaan, joka kiitokseksi nosti hänet maallisesta tomusta ja tuhasta mukaansa taivaan loistaviin tähtitarhoihin. Meidän tulee muistaa, että moni nuori tyttö ensimmäisessä "lankeemuksessa" antoi rakastajalleen palavan sydämensä parhaimmat tunteet ja että hän vasta sitte joutui epäsuotuisain olojen, etenkin yhteiskunnan väärän ylönsänteen pakotuksesta alaspäin luisuvalle pinnalle. Ja ennen kaikkea tulee meidän muistaa, että me, nykyinen yhteiskunta melkein aina olemme syyppäänä tuon nuoren naisen onnettomaan syvästi sääliäntävään tilaan.

Runoja.

ALEKSANDRA KOLLONTAYLLE

Jo Suomen työmies herää ja hieroo silmiään,
Hän oli nähnyt unta, niin suloist', ihanaa :
Hän tunsi uuden voiman ja uuteen elämään
Jo kulki tietä uutta ja vallan valoisaa.

Oi, kauan nälkä järsi ja kolkko elon tie
Ja kurjalt' näytti kaikki, ei toivon kipinää,
Oi, alas painui mieli, se kaiken tarmon vie
Ja kaikki aatteet sielun se mustiks' synkistää.

Mut nyt hän näki naisen, mi hohteess' auringon
Tien voittoon hälle näytti ja virkkoi kehottain :
Sä, orja Suomen, nouse ja käyös taistohon,
Kaikk' elo tääll' on taisto ja siinä voitto vain.

Kas, tässä sulle annan mä asees mahtavan,
Mi sinut auttaa sorross' ja tuskiss', huolissais,
Lyö sillä maahan pomo tuon riiston painavan,
Se kyllä tieltäs sorron jo Tuoneen upottais.

Ja asees kumman työnsi hän miehen kätehen.
Sen hioo tämä sitte ja kärjen teroittaa
Hän kumppaneitten kanssa nyt taistoss' käyttää sen
Ja voiton toisen jälkeen hän vainoojaltaan saa.

Mut nainen, joka antoi tuon asees vereksen,
Se loistotähti aina on hänen taivaallaan,
Mi kirkkaass' valoss' tuikkii, sytyttää sydämmen.
Ja tähteens katsoo aina työläinen Suomenmaan.
Työn Juhla 1911.

KAUNIS PROLETAARITYTTÖ ELI UNELMIEN LILJA

Kohosi päällä kumpuen
tuo lilja puhtois,
avaten silmän hohtoisen
päin sinitaivasta.

Niin sattui laakson kulkija
kummulle silmäämään
ja tunsi kummaa lumoa
hän kohta sydämessään.

Hän luokse liljan kiiruhti
rohkeena hurmassaan
ja lempirinnoin katseli
kukkaista, armastaan.

Sen lehdille soi suutelon.
— Mutt' lilja kuiskaili:
Mä olen orpo, osaton,
mun säästä varttani.

Ja hän ei taittaa hennokaan
vaan toivoo: ylväsnä
kantakoon kauno kukkia
hymyten päivässä. —

Mutt' hänen täytyy rientää pois.
Tok' kummun unelmaa
tuot' ei hän sielustansa vois
milloinkaan unhoittaa.

Folktribunen 1910
(ruotsiksi.)

Työläisnaisen kevätlehti. 1912.

LEMPENI

Jo olen vanha, hautaan saan
Mä pääni kallistaa;
Mut sua lemmin ainiaan,
En voi sua unohtaa!

Mun sydän särkyy nähdessään,
Mi sua odottaa:
Kun kukka kuolee elpyissään,
Se mielen lannistaa.

Sä köyhälistö Suomen maan,
Sä kaunis impyein,
Mun lempeni sait versomaan
Sä silmin sähköyvin.

Ja syliini mä suljen sun,
Sä sorja tyttönen,
Mun olit, ainiaaksi mun,
Oi lempi ikuinen!

Jos kuolet, kuolen minäkin,
Kummankin Manan tie,
Ja taivaan tähtitarhoihin
Lempemme meidät vie.

Oi, älä kuole, elä vaan,
Tien matkan synkän tuon,
Mä yksin matkaan manalaan,
Ja kuljen Tuonen vuon.

Sun elost' elo nousta vois
Ja peikot poistukoot!
Et saa, et voi sä kuolla pois,
"Sä liian nuori oot!"

Sä liian kauhis olet myös,
Sä sorja tyttönen,
Ja pitkä viel' on elon työ,
Ja tulos loistoinen.

Jo olen vanha, hautaan saan
Mä pääni kallistaa;
Mut sua lemmin ainiaan,
En voi sua unohtaa!

Työväen kevätlehti 1911.

